لیلی و مجنون

ئەلىشىر نەۋايى

لەيلى ۋە مەجنۇن

«شەرق ھەقىقىتى» نەشرىياتى
تاشكەنت — 1959

«لەيلى ۋە مەجنۇن»

«لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانى شەرق خەلقلىرى فولكلورلىرىنىڭ ئەڭ نادىر نەمۇنىسى ھىسابلىنىدۇ. مۇھەببەت ئەلەملىرىدە كويگەن، جۇدالىق ئوتلىرىدا يانغان بۇ بەختسىز ئاشىقلارنىڭ ھىكايىسىنى ھەۋەس - ئىشقىۋازلىق بىلەن ئاڭلىمىغان ئادەم، ئېھتىمال يېقىن ۋە ئوتتۇرا شەرقتە تېپىلماس.

«لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانى ئوتمۇشتە ئازات كىشىلىك مۇناسىۋىتى ۋە مۇھەببەتكە يول يوقلىغىنى، كىشىلىكنىڭ شان-شەرىپى ئاياغ ئاستى قىلىنغانلىغىنى، دەۋر سەۋىيىسىدىن ژۇقۇرى كوتۇرۇلگەن كىشىنىڭ بېشىغا توھمەت تاشلىرى ياغدۇرۇلغانلىغىنى سوزلەيدۇ.

شەرقتە يېتىشكەن داھى يازغۇچىلار بۇ ئەجايىپ ئەپسانىغا ئېتىۋارسىز قاراپ قېلىشمىغان. ئۇلارنىڭ ھەر بىرى كەڭ خەلق ئاراسىغا تارقالغان «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانىنىڭ ۋەقەلىرىنى ئوز غايىلىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇش يولىدا پايدىلىنىشتى. «لەيلى ۋە مەجنۇن» ئەپسانىسىنىڭ ۋەقەلىگىدە باشلاپ ئەسەر يازغان، ئۇنى يازما ئەدەبىياتقا كىرگۈزگەن كىشى، ئازاربەيجاننىڭ داھى شائىرى نىزامىي بولدى (نىزامىي ئوز ئەسەرلىرىنى فارس تىلىدا يازغان ئىدى). نىزامىيدىن كېيىن 750 ژىل داۋامىدا ئون توققۇز نەپەر ھىند ۋە ئېران شائىرى شۇ مەزمۇندا داستان يېزىشتى. مەسىلەن، خىسراۋ دېھلەۋىي، خاتەفىي، سۇخەيلىي ۋە باشقىلار.

ئوزبەك تىلىدا (ئۇمۇمەن تۇركى تىلىدا) دەسلەپ «لەيلى ۋە مەجنۇن» ۋەقەلىگىدە ئەسەر يازغان كىشى ئوزبەك پوئېزىيەسىنىڭ ئاتىسى ئەلىشىر نەۋايى بولدى. نەۋايى بۇ مەزمۇندا ئەسەر يازغان كىشىلەرنىڭ بىرىنچىسى بولمىغىنىدەك، ئاخىرقى

سەمۇ ئەمەس، نەۋايىدىن كېيىن تۇرك تىلىدا فۇزۇلىينىك مەشـ
ھۇر «لەيلى ۋە مەجنۇنى» چىقتى. XIX ئەسىردە قوقان خانى مەدە-
لىخان «لەيلى ۋە مەجنۇن» ناملىق بىر داستان يېزىشقا كىرىشكەن
بولسىمۇ، ئەسەرنى تۈگۈتەلمەي، ھالاك بولدى. XIX ئەسىر داۋا-
مىدا نەۋايىگە تەخلىت قىلىپ، بىر قانچە ئۇزبەك يازغۇچىلىرى
ئەسىر بىلەن «لەيلى ۋە مەجنۇن» يېزىشتى.

«لەيلى ۋە مەجنۇن» نىڭ مەزمۇنىدا ئوتتۇزلاپ يازغۇچىلار
تەرىپىدىن يېزىلغان بۇ داستانلار بىر پىكرنىڭ تەكرارلىنىشى-
دىن ئىبارەت ئەمەس، ئەلۋەتتە. ھەر بىر يازغۇچى بۇرۇنچ،
ئەلەم چەككۈچى ئاشىقلارنىڭ قايغۇلۇق سەرگۈزەشتىلىرى ئاسا-
سىدا ئۇزلىرى ياشىغان دەۋرنىڭ ۋاقىلىگىنى ئىپادىلاشقا تىرى-
شقان. نەۋايى ئېيتقاندەك، «ئەفسانە ئەگەلىبىاسى مەۋزۇن» ۋەزىپە-
سىنى ئورۇنلىغان. «لەيلى ۋە مەجنۇن» نامىدا يېزىلغان بۇ داس-
تانلاردا مەزمۇنغا بولغان مۇناسىۋەت ۋە ئۇنى تەسۋىر قىلىشتىلا
ئەمەس، بەلكى مەزمۇننىڭ ئۇزىدىمۇ بىر-بىرىدىن پەرق قىلە-
دىغان جەھەتلىرى ناھايىتى نۇرغۇن. كېيىنكى يازغۇچىلار بۇ
مەزمۇنغا ئۇزلىرىدىن بىر مۇنچە ۋەقەلەرنى قوشۇپ، ئۇنى بېيىتە-
قان. نەۋايى بولسا، بۇنداقلارنىڭ ژۇقۇرى چوقىسى بولۇپ
ھىساپلىنىدۇ. نەۋايى ئوزى بۇ داستانىنىڭ شۇ مەزمۇندىكى باشقا
داستانلاردىن پەرقى ۋە خاراكتېرىنى تۇۋەندىكىچە كۆرسۈتۈدۇ:

لېك ئولغۇسى دەردۇ سوزىي[1] كوپراق،
ھەنگامەيى دىلفۇرۇزى كوپراق.
ئۇلىيان گۇلۇ سۇمبۇل ئولسە مەۋجۇد،
سېپن ئوت ياقمۇقۇڭ ئەيان قىلىپ دۇد.
كورسەڭ ئۇلىيان دۇررى يەگانە
سېپن قىلغۇڭ كوز ياشىنى دانە
بولسە ئۇلىيان سەرۇ دىلخاھ
بولغۇسى بۇلىيان فىغان بىلەن ئاھ.

نەۋايى ئوزى ئېيتقاندەك، بۇ داستاندا تولاراق قەھرىمانلارنىڭ
ئىچكى كەچرىملىرى، ھېسسىياتلىرى، دەت-ئەلەملىرى تەسۋىر-
لىنىدۇ. ئەسەر باشتىن-ئاخىر پسىخولوگىك تەسۋىرلەر بىلەن

[1] سوزىي — كويدۇرۇشى.

تولغان، قەھرىمانلارنىڭ روھىي كەچرىملىرى مۇشكۈلۈق ۋە تولا
چىرايلىق لىرىك شەكىلدە بايان قىلىنىدۇ. ئەسەرلەردىكى بۇ روھ
شۇنچىلىك كۈچلۈككى، ئوقۇغۇچىمۇ ئىختىيارسىز شۇ غەم-
غۇسسىلارنىڭ گىرداۋىغا كىرىپ قالىدۇ ۋە ئىختىيارسىز مەجنۇن
بىلەن مۇڭداشلىق قىلىدۇ. بۇ غەيرى تەبىئىي ھال ئەمەس. نەۋا-
يىنىڭ ئوزىمۇ «لەيلى ۋە مەجنۇن» نى «ئەفسانەئى دەرد»، «قارا
قايغۇ ماجراسى» دەپ سۈپەتلىگەندىن كېيىن:

سوڭغىن نېچە كىم ئۇزاتتىم ئاخىر،
يىغلاي-يىغلاي تۈگەتتىم ئاخىر...

دەيدۇ.

نەۋايى «لەيلى ۋە مەجنۇن» دا نىمىلەرنى كۆيلەيدۇ؟ بۇ
داستاندا نەۋايى سەمىمىي مۇھەببەت، ئازات كىشىلىك مۇناسە-
ۋىتى، شەخسىنىڭ ئازاتلىقى ۋە ئىلمىنىڭ ئۇزەللىگىنى تەرەننۇم
قىلىدۇ. «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستاندا نەۋايىنىڭ مۇھەببەتكە
قاراشلىرى كەمالەتىنىڭ ژۇقۇرى باسقۇچىغا كەلتۈرۈلۈدۇ. «فەرھاد
ۋە شىرىن» دە نەۋايى خىسراۋنىڭ مۇھەببەتنى چۈشەنمىگەنلىگە-
دىن، ئۇنىڭ يولدىن چىققانلىغىدىن، ژىرتقۇچلىغىدىن زەھەر-
خەندە قىلغان بولسا، «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستاندا فېودال-
ئارىستوكرات سىنپىنىڭ ئۇمۇمەن توۋەن سەۋىيىسىدىن، ئىنسا-
نىيەتچىلىك نىشانىسى ۋە ژۇرەك گوھىرى بولغان ئىشقنى
چۈشۈنۈش ئىقتىدارىغا ئىگە ئەمەسلىگىدىن قاتتىق كىنايە
قىلىدۇ.

ئۇلار مەنۇبىي جەھەتتىن ئولگەن، ئەخلاقىي تەرەپتىن بۇزۇل-
غان فېودالنىزم جەمئىيىتى شەرائىتىدا سەمىمىي مۇھەببەتنى تەسەۋ-
ۋۇر قىلالماس ئىدى. ئۇ جەمئىيەتتە مۇھەببەتنىڭ نورمال تەرەققى
قىلىشىغا پۈل ۋە قىلىچ توسقۇنلۇق قىلاتتى. ھەقىقىي مۇھەببەت
قاتتىق گۈنا ھىساپلىناتتى. نەۋايى بۇ داستاندا ئاشىقلىغى سەۋە-
ۋىدىن گۈناكار ھىساپلانغان مەجنۇن بىلەن لەيلىنىڭ ئاقلىغۇ-
چىسى سۈپىتىدە مەيدانغا چىقىدۇ، بۇ قۇدرەتلىك ئاقلىغۇچى
يالغۇز ئوز ھىمايىسىدا بولغان لەيلى ۋە مەجنۇننى ئاقلاش بىلەنلا
قالماستىن، ئۇلارنى گۈناكار ھىساپلىغان فېودالنىزم جەمئىيىتىنى
شىددەت بىلەن پاش قىلىپ، ئۇ جەمئىيەتنى روھەن ئولۇمگە ھوكۇم
قىلىدۇ.

لەيلى ۋە مەجنۇن پاجىەسى تەرەققىپەرۋەر كىشىلىك بىلەن فېودالىزم جەمئىيىتى ئوتتۇرىسىدىكى جىددىي توقۇنۇش ئىدى. بۇ — ئەدالەت بىلەن مەرىپەتنىڭ زۇلۇم ۋەزۇلمەتكە قارشى كەسكىن ئىسيانى ئىدى. بۇ ئىسياندا «ئىشق ئېلىنىڭ شاھى» — مەجنۇن، «ھۆسن ئاسمانىنىڭ ماھى» — لەيلى ھەلاك بولدى. نەۋا- يىنىڭ «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانى بولسا، ئەنە شۇ قەھرىمانلارغا قويۇلغان ئەدەبىي ھەيكەللدۇر.

مەجنۇن كىم؟

مەجنۇننىڭ ئوبرازىنى تەھلىل قىلىشقا كىرىشىشتىن ئىل- گىرى، نەۋايى ئىجادىيىتى ئۈچۈن ناھايىتى خاراكتېرلىق بولغان بىر جەھەتنى ئايرىم رەۋىشتە كورسۇتۇپ ئوتۇش كېرەك. مەلۇم- كى، نەۋايىنىڭ خېلى ئومۇرى سارايى دائىرىسىدە ئوتتى. ئۇ سارايى ئەھلىنىڭ خەلقە قىلغان زۇلمىنى، بۇزۇقچىلىقلىرىنى، ئەخلاقسىزلىغىنى ۋە باشقا پەستلىكلىرىنى كورۇپ، ھەمىشە نەپ- رەتلىنەتتى. تۇغرىسى نەۋايى سارايى دائىرىسىدىن، ئەلگە نەمۇنە قىلىپ بىرىشكە لايىق بىر قەھرىمانىنى ئىزلەپ تاپالمىدى. بۇ ئەھۋال نەۋايىنىڭ سارايدىن ئۈز ئورۇپ، خەلقە تېخىمۇ يېقىن- لىششىغا سەۋەپ بولدى. ئۇ، بۇيۇك تالانتلار خەلق ئارىسىدا بولۇشى مۇمكۇن، دىگەن قەتئىي پىكرگە كەلدى.

مانا شۇنىڭ ئۈچۈن نەۋايى ئىجابىي قەھرىمانلىرىنىڭ كوپ- چىلىگى يا «شاھلىقنى تۇپراق بىلەن تەڭ» كورگەن شاھزادە- لاردىن، يا ئامما بىلەن تولا يېقىن باغلانغان زىيالىلاردىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇلار ئەقلىي ئىش بىلەن دۇنياۋىي شوھرەتكە ئىگە نەۋايى تەرىپىدىن ھورمەت ۋە ئىھتىرام قىلىنغان بۇ قەھرىمانلار يا بۇيۇك ئالىم، شائىر، فىلوسوف، يا ئۇلۇق رەسسام. ئارخىتېك- تور، موزىكا شۇنداس ۋە شۇنىڭ بىلەن بىللە ئادىل. سېخىي ۋە ئىنسانپەرۋەر بولۇدۇ. مەسىلەن، قارەن، مانىي، بانىي، دىلارام، فەرھاد، شاپۇر ۋە باشقا نەۋايى قەھرىمانلىرىنى خاتىرلەكلار.

مەجنۇنمۇ ئەنە شۇ تىپتىكى قەھرىمانلارنىڭ بىرىدۇر. مەج- نۇننىڭ ئەسلى ئىبتى قەيس بولۇپ، «مەجنۇن» ئۇنىڭ نامۇناسىپ لەقەملىدۇر. قەيس ئەرەبستاندىكى كىچىك بىر قەبىلە باشلىغىنىڭ ئوغلى. ئۇنى، ئاتا- ئانىلىرى باي بىر قەبىلە باشلىغىنىڭ، ئويىدە قىزىنى ئوقۇتۇش ئۈچۈن ئاچقان مەكتەبكە ئوقۇشقا بىرىدۇ.

بۇ باي قەبىلە باشلىغىنىڭ قىزى لەيلى ئىدى. قەيس بىلەن لەيلى ئوزاق ۋاخت بىللە ئوقۇيدۇ. ئوقۇش داۋامىدا قەيس ئوزىنىڭ ئوتكۇر زېھنى، ئەقلى ۋە پەراسىتى بىلەن ھەممىنى ھەيران قالدۇرۇدۇ. ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا ئەڭ پىشقەدەمى ھىساپلىنىپ، ئوزىدە چوڭ شائىرىي قابىلىيەت بارلىغىنى كورسۇتۇدۇ. تىرىش- قاقلىق بىلەن ئوقۇشنى نەتىجىسىدە زامانىسىنىڭ بىردىن- بىر ئالىمى سۈپىتىدە تونۇلۇدۇ، ئەل ئارىسىدا شوھرەت قازىنىدۇ.

ئاز ۋەقتدە ئەيلەدى زەمانە
ئانى بەرى ئىلىم ئەرا يەگانە.

ئىككى مەكتەپداش — قەيس بىلەن لەيلى بىر- بىرلىرىنى ناھايىتى سەمىمىي ۋە ئوتلۇق بىر مۇھەببەت بىلەن ياخشى كورۇ- شۇدۇ. لېكىن، بۇ ياشلارنىڭ قوشۇلۇشلىرىغا ئۇ دەۋرنىڭ قانۇن- قائىدىلىرى، ئورۇپ- ئادەتلىرى توسقۇنلۇق قىلىدۇ. ھەتتا، ئۇلار بۇ «سىر» نىڭ پاش بولۇشىدىن قورقۇپ، ھەمىشەم ئوزلىرىنى خەۋپ- خەتەر ئاستىدا ھىس قىلىشىدۇ. ھەقىقەتتىمۇ، مۇھەببەت گۇيا ھىساپلانغان بىرجەمئىيەتتە، بۇنداق خەۋپ يوق ئەمەس ئىدى:

بولغەي ئىككىسىگە خەۋفى جان ھەم،
بولغەي تەلەف ئىككى ناتە ۋان ھەم.

نۇرغۇن ئىھتىياتكارلىقلارغا قارىماستىن، قەيسنىڭ لەيلىگە: بولغان مۇھەببىتى سىر يولۇپ قالالمايدۇ. ئۇنىڭ ئىشقى بارغاز- سىرى كەمالەتكە يېتىپ، تېشىپ كېتىدۇ. لەيلىنىڭ ۋەسلىگە بولغان تەشنالىق شۇ دەرىجىگە بېرىپ يېتىدىكى، ئەندى قەيس كونا تۇرمۇشنىڭ ئىنسانىي بوغۇدىغان ئەنئەنىلىرىنى پىسەند قىلماي، ئۆركىن ھەرىكەت قىلىشقا باشلايدۇ. مەشۇقى لەيلىنى تەرىپلەپ گوزەل شىئىرلارنى يېزىپ، ناخشا قىلىدۇ. ئۇنىڭ قەبىلىسىنى ئوزىگە بىر باش قويۇدىغان جاي قىلىۋالىدۇ.

قەيس ئوز دەۋرىنىڭ سەۋىيىسىدىن ژۇقۇرى كوتۇرۇلگەن ۋە مۇھەببەت بابىدا يېڭى بىر ئالەم يارىتقان شائىر، ئالىم ۋە فىلوسوف ئىدى. لېكىن مەنىۋىياتى پۇچەك، قالاق فېودال جەم- ئىيىتى قەيسنىڭ ئارزۇسىنى چۈشۈنەلمەيدۇ، تەسەۋۋۇر قىلالمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، قەيسنى مەجنۇن («سارالىق») دەپ ئاتاشقا باش-

لايدۇ. قەيسىنىڭ «لەيلى، لەيلى» دەپ پەريات قىلىشى، ئادەملەرنىڭ ئۇنى «مەجنۇن» دەپ ئاتاشلىرىغا سەۋەپ بولغان.

لەيلى، لەيلى دېيان چېكىپ ئۇن
ئېل دېپ «مەجنۇنلۇر، ئۇشبۇ مەجنۇن».

قەيسىنە راستىنلا مەجنۇنلۇق («سارا ئ» لىق) ئەلامەتلىرى كورۇنگەنمۇ؟ بۇنداق ئەلامەتلەر ئۇنىڭدا زادى كورۇنمەيدۇ، بۇنى ھەتتا قەيسىنىڭ ئەشەددىي دۇشمەنلىرىمۇ ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولۇشۇدۇ. ئۇلارمۇ قەيسىنىڭ بۇيۇك ئەقل ئىگىسى ۋە ئالىم ئىكەنلىگىنى تەكىتلىشىدۇ. ئەمما قەيسىنىڭ «سارا ئ» لىغىغا ئۇنىڭ ئاشىقلىغىنى ۋە لەيلىنىڭ ھۇسنى تەرىپىدە شىئىرلار يېزىپ، ناخشا ئېيتىپ ژۇر گىنىنى «دېلىل» قىلىپ كورسۇتۇشۇدۇ.

قەيسىنىڭ «سارا ئ» بولغىنىنى لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئېيتقىنى كەلگەن بىر ئىغۋاگەر بۇنداق دەيدۇ:

تاپىب ئىلمۇ خىرادگە پەيۋەند
ھەم ئالىم ئېدىيۇ، ھەم خىرەدمەند[1]
. . . . . .
لېك ئاھى يېلى تۇششە بېباك،
كوك پەردىسى بولسا كىم، قىلۇر چاك.
ئەفغانىدە بارچە بېخەبەرلىك،
ئەلفازىدە بارچە پەردەۋەرلىك.
تەئبى خۇشۇ، نەزمى ھەم رەۋانۇر،
ئەنداقكى سېنگە داغى ئەيانۇر.
نەزمىدە بەرى بىر ئىسىم مەزكۇر
كىم ئېرمەس زىكرى بىزگە مەقدۇر.

«تەئبى» خۇش، نەزمى «رەۋان» بولغان قەيس، ئۇزىدىكى بۇ ئەجايىپ پەزىلەتنى، ئەل ئۇنى سارا ئ دەپ ھوكۇم قىلغانىدىمۇ ساخلاپ قالىدۇ. ئۇنىڭ ئەلپازى ھىمىشەم پەردىلىك بولۇدۇ، يەنى ھەممىلا چاغدا ئەدەپ دائىرىسىدە ھەرىكەت قىلىدۇ. قەيسىنىڭ بۇ خىسلەتلىرىنى، ئۇنىڭ پۇتۇن ئومۇر بەختسىزلىگىگە سەۋەپ

[1] خىرەدمەند — ئېقىللىق.

بولغان لەيلىنىڭ ئاتىسىمۇ بىلەتتى. بۇ جاھىل ۋە مۇتەئەسسىپ ئادەمنىڭ ئىقرارى، قەيسىنىڭ شەخسىيىتىنى چۈشۈنۈش ئۈچۈن بەكمۇ مۇھىم بىر ھوججەتلۇر. بۇ كىشى قەيس توغرىسىدا بۇنداق دەيدۇ:

تەئرىپلىدە كوپ ئوتەر ئېدى سوز،
گويا كى ئەگە يېتكۇرىدىلەر كوز.
بەس قابىل ئېدىيۇ دىلپىسەند ئۇل،
ئازادەۋاشۇ نىياز مەند ئۇل،
ئەقلى كامىل، كەلامى مەئقۇل،
بار ئېردى مېنگە ھەم ئەسرۇ مەقبۇل،

قەيسىنىڭ شەخسىيىتى توغرىسىدا شۇنداق ژۇقۇرى پىكرىدە بولغان بۇ جاھىل، ئۇنىڭ ئاشىقلىغىنى ۋە مۇھەببەتكە ئۇزىنىڭ قىزى لەيلى سەۋەپچى ئىكەنلىگىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، پۈتۈنلەي ئۇز گۇرۇدۇ. «ئەقلى كامىل، كەلامى مەئقۇل» قەيسىنى «سارا ئ» غا چىقىرىپ، پۈتلىرىغا كىشەن سېلىشقا بۇيرۇق بىرىدۇ.

مەجنۇن بىلەن لەيلى ئارىسىدىكى پاجىئىنىڭ ئەسلى ئامىلى ئىجتىمائىي تەڭسىزلىكتىن ئىبارەتلۇر. مەجنۇن «تۇۋەن تەبىقە» نىڭ ۋەكىلى. ئۇ ھەر قانچە ئالىم ۋە ئېقىل ئىگىسى بولسىمۇ، بەربىر «ئالىي تەبىقە» گە مەنسۇپ بولغان قىزغا مۇھەببەت قويۇشقا «ھەققى يوق». كورۇنۇپ تۇرۇدىكى، بۇ ئىجتىمائىي زىددىيەت ئىنسانىي خىسلەتلەرگە توسقۇنلۇق قىلىدۇ؛ «ئالىي» تەبىقىنىڭ تار ئەخلاق رامكىلىرىغا ئىنسانىي پەزىلەتلەر سىغمايدۇ. نەۋايىنىڭ تەبىرى بىلەن ئېيتقاندا، مەملىكەت «ۋەھشەت ئاباد» ھالىغا كەلگەن ئىدى. ئەھۋال شۇنداق بولغاندىن كېيىن، بەس، ئۇ چاغدا «مەجنۇننىڭ ۋەھشەتلىك ئەلدىن ئۇلپەت ريشتەسىنى ئۇز گەنلىگى ۋە باياۋان ۋەھشىيلىرى بىلەن دوستلۇق نەۋاسىنى توز گەنلىگى...» تەئەججۇپلىنەرلىكمۇ؟

مەجنۇن ئۇزىنىڭ مەرتلىگى، ھورمەتكارلىغى ۋە ئەخلاقى بىلەن ماختاشقا لايىق بىر ژىگىتتۇر. ژىر كىنچىلىك فېودال مۇھىتى مەجنۇننى ھەر قانچە ئازاپلىسىمۇ، ئۇنىڭدىكى بۇ ئالىجاناپ خىسلەتلەرنى يىگەلمەيدۇ. ئۇ شۇنداق ئىپلاس مۇھىتتىمۇ ئۇزىنى «قارەك ئاق، مۇزدەك تازا» ساخلىيالايدۇ.

مەجنۇن بىر تەرەپتىن ئاتىسىنىڭ قىسىشى، ئىككىنچى تەرەپ-

تىن ئوز ھامىسى نەۋقەلىنىڭ ئۇزىدىن ئوتەلمەي، ئۇنىڭ قىزغا ئويلۇنۇشكە مەجبۇر بولۇدۇ.

لېكىن، بۇ گوزەل قىزنىڭ ئالدىدا مەجنۇن ئوزىنى يا ئولۇك، ياتىرىك ھىس ئىتەلمەيدۇ. توغرىسى، بۇ چاغدا مەجنۇن ئىككى ئوت ئارىسىدا كويۇپ، ئازاپلىنىپ تولغىناتتى...

نەۋقەلىنىڭ زېرەك قىزى مەجنۇندىكى بۇ روھىي ئازاپلىنىش ۋە ئىچكى كۇرەشنى ناھايىتى ياخشى سېزىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ژۇرۇگىدە ئېچىنىدۇ. چۇنكى ئۇ مەجنۇن بىلەن لەيلى ئارىسىدىكى ۋەقەدىن خەۋەردار ئىدى. بۇلا ئەمەس، ئۇ قىزمۇ بىر ژىگىتنىڭ مۇھەببىتىگە مۇپتىلا، يەنى ئوزىمۇ باشقا بىر «مەجنۇن» نىڭ لەيلىسى ئىدى. لېكىن، لەيلىنىڭ ھالىغا چوشۇپ قالماسلىق ئۇچۇن ئوز مۇھەببىتىنى ھەممىدىن يوشۇرۇپ كەلگەن ئىدى. ئاخىرىدا، بۇ كىچىسى ئوزىنىڭ پۇتۇن ژۇرەك سىرلىرىنى مەجنۇنغا ئېچىپ، ئۇنىڭدىن ئوزلىرىگە شەپقەت قىلىشىنى سورايدۇ:

چۇن كىشۇمرى ئىشقىنىڭ شاھىسىبن،
ئىشق ئەھلى ئوتىنىڭ ئاگەھىسىبن.
باردۇر داغى مېنگە دەردمەندى،
ئىشقىم رەسەنىگە پايبەندى.
دەردىم ئوتى ئىچرە تابى ئانىڭ،
مېن داغى كېلىب خەرابى ئانىڭ.
بۇ كىچە ئۇنىڭ نې ھالى بولغەي؟
ئومرى كۇنىنىڭ زەۋالى بولغەي...

مەجنۇن مۇھەببەتنى ھەممىدىن ئارتۇق قەدىرلەيتتى، ياخشى كورەلىگەن ژۇرەكنى چەكسىز ھورمەتكە لايىق دەپ بىلەتتى. ئوزى مۇھەببەت چولىدە سەرگەردان بولۇپ تۇرۇپ، باشقا ئاشىقلارنىڭ بەختسىزلىگىگە سەۋەپچى بولغانلىغىنى ئاڭلاش، مەجنۇن ئۇچۇن بولۇپمۇ ئېغىر ئىدى. ژۇقۇرىدىكى سوزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئۇلارنى مۇھەببەت يولىدا چىداملىق بولۇشقا چاقىرىدۇ ۋە قىزغا تەشەككۇر ئېيتىپ چىقىپ كېتىدۇ:

دېدىكىم: ئەيارەمىدە پەيۋەند،
بول ئىشق مۇھەببەتىگە خورسەند.
يارىگە ۋەفا شىئارىڭ ئولسۇن،

كىم تەكرى ھەمىشە يارىڭ ئولسۇن.
كوڭلىگىنى قىلۇر ئۇچۇن رىيايەت،
ئاشىقتە زەمىر[1] ئېدىم بەغايەت.
بۇلۇتقىكى سېنىدىن ئولدى زاھىر،
ئۇزۇرىگىنى نېچۇك قىلەي مېن ئاخىر؟

بىر گۇرۇھ ئىدراكسىز ئادەملەر، مەجنۇندىن مۇھەببەتتىن بىزىشىنى تەلەپ قىلىشىدۇ. ھالبۇكى مەجنۇن مۇھەببەتسىز ياشاشنى تەسەۋۋۇر قىلالمايدۇ. ئىشق ــ ئىنسانغا مەنىۋي كۇچ، روھىي نېمەت بېغىشلايدۇ. ئىشق ــ ئاشقىنىڭ روھىنى پاك قىلىپ، ئۇنىڭ ئىجادىي يۇكسۇلىشىگە سەۋەپ بولۇدۇ. مەجنۇننىڭ قەتئىي ۋە ئوزگەرمەس ئېتىقادى مانا شۇ!

نەۋايى ئىشقنى ئىنسانىي پەزىلەتلەرنىڭ ئەڭ ژۇقۇرى چوقىسىدەك تەلقىن قىلىدۇ. ئىشق گويا ماگنىتەك كىشىلىكنىڭ ھەممە ئالىجاناپ خىسلەتلىرىنى ئوزىگە تارتىدۇ. بۇلارنىڭ ژىغىندىسى ئەجايىپ بىر ئۇيغۇنلۇقنى تەشكىل قىلىپ، مۇكەممەل، لېكىن ئىدىيال بىر ئادەم قىياپىتىدە گەۋدىلىنىدۇ، نەۋايىنىڭ نەزىرىدە، كىم ئاشىق بولسا، ئۇ ئالىم، ئىنسانپەرۋەر، قەھرىمان، سەداقەتلىك ۋە مەرت ئادەم بولۇدۇ. مانا شۇ پىكر «خەمسە» دىكى ھەممە داستانلاردا قىزىل ژىپ بولۇپ سوزۇلۇپ ياتىدۇ.

دېمەك، مۇھەببەتسىز ياشاش ــ پۇتۇن ئىنسانىي پەزىلەتلەردىن مەھرۇم بولۇشدۇر. مانا شۇ ھەقىقەتنى چوشەنمىگەن كالۇۋالارنى مەجنۇن قاتتىق زاكىلىق قىلىدۇ:

دېرلەر مېنگە ئىشقنى ئۇنۇتقىل،
لەيلى غەمىدىن كەنارە تۇتقىل.
ئاللا ــ ئاللا بۇنى سوز بولغەي،
ئۇل قاۋمگە تەكرى ئوزرى قۇلغەي.

قەيس، فېودال بەدئەتلىرىگە، دىنىي تەئەسسۇپ ۋە خورافاتلارغا قارشى، ئەركىن كىشىلىك مۇناسىۋىتى، شەخسىنىڭ ئازاتلىغى ئۇچۇن كۇرەشكۇچى ئۇلۇق ئىسيانكارنىڭ ئوبرازىدۇر. شۇنىڭ ئۇچۇن نەۋايى ئوزى قەيسىنىڭ شەخسىيىتىگە بەكمۇ

[1] زەمىر ــ كوكۇل.

ژۇقۇرى باها بىرىدۇ. قەيسىنىڭ پىشانىسىغا «سارائ» لىق تامغىسى بېسىلىپ، ئۇنىڭ زاكىلىق قىلىنىشىدىن نەۋايى قاتتىق هاياجانغا كېلىدۇ. نەۋايى، قەيس كىرگەن يولنى ئەڭ توغرى يول دەپ تەستىقلايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئوزىنىڭمۇ قەيسىنىڭ يولى بىلەن مېڭىپ، ۋەتەنگە رەھنەما (يولباشچى) دەرىجىسىگە يەتكەزلىگىنى غۇرۇر بىلەن سوزلەيدۇ:

تا تۇتتى جەنۇن يولىن نەۋايى —
كىم بولدى ۋەتەنگە رەھنەمايى.

شائىر، ئالىم ۋە فىلوسوف قەيسىنىڭ «مەجنۇن» هىسابلىنىشى، مۇتەپەككۇر گامىلبېتنىڭ كلاۋدي ساريىدىكى هالىتىنى ئەسكە چۈشۈرۈدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش هادىسىلاردىن بىرىنى «ئىلاهي كومېدىيە» نىڭ ئىگىسى دانتېمۇ هىكايە قىلغان ئىدى. قىسقىسى، جاهان ئەدەبىياتى تارىخى بۇنداق پاجىەلەرنىڭ تولىسىغا گۇۋاهتۇر.

«لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانىنىڭ سۇيۇملۇك قەهرىمانلىرىدىن بىرى — لەيلى ئوبرازىدۇر. لەيلىمۇ قەيستەك ئوز دەۋرىنىڭ سەۋىسىدىن ژۇقۇرى كوتۇرۇلگەن ئالىمە ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ قەيسىنىڭ ژۇقۇرى مەنىۋىيىتىدىن بىرىنچى قېتىم بەهرى ئالغان ئادەم لەيلى بولدى. قەيسىنىڭ شەخسىيىتىگە باها بېرىشتە، شۇ چاغدىكى جەمئىيەت بىر تەرەپتە تۇرغان بولسا، يالغۇز لەيلىنىڭ ئوزى بىر تەرەپتە تۇردى. فېودال - ئاق سوڭەكلەر سىنىپى تەرىپىدىن «سارائ» دەپ هەقارەتلەنگەن شائىر ۋە ئالىم قەيسىنى ئىبنى سەلامدىن ژۇقۇرى قويغان زەر شۇنىسىمۇ يەنە شۇ لەيلى بولدى.

لەيلى بىلەن قەيسنى بىر - بىرىگە باغلىغان مەنۇيي ژىپلار: سەمىمىي مۇهەببەتلا ئەمەس، بەلكى سەۋىيە، پىكر ۋە مەسلەك بىرلىگىدۇر. لەيلى بىلەن مەجنۇن مۇهەببەتنى بىر خىل تەسەۋۋۇر قىلىشىدۇ؛ ۋەدە، ۋاپاغا ئوخشاش ئىنسانىي پەزىلەتلەرگە بىر خىل باها بېرىشىدۇ. مەجنۇن ئوزىنىڭ مەرتلىگى، هورمەتكارلىغى ۋە ئەخلاقى بىلەن ئوقۇغۇچىنىڭ قانچىلىك تەغدىر ۋە ماختىشىغا لايىق بولسا، لەيلىمۇ ئوزىنىڭ نومۇس ۋە پاكلىغى بىلەن ئوقۇغۇچىنىڭ شۇنچىلىك هورمىتىگە سەزاۋاردۇ.

لەيلى ئىبنى سەلامدەك ئىپلاس دۈشمەنىڭ قانلىق چاڭگىلىغا چۈشكەندە، ئوز پاكلىغىنى ساخلاش ۋە مەجنۇنغا بەرگەن سەمىمي ۋەدىلىرىگە ۋاپا قىلىش ئۈچۈن ئوزىنى ئولتۇرۇشكە تەييارلىنىدۇ. مانا شۇ چاغدا، ئۇ ئەڭ ئېغىر، پەقەت چىداپ بولمايدىغان روهي ئازاپلىنىشنى ئوز بېشىدىن كەچۈرۈدۇ.

مۇهەببەت نىتىجىسىدە مەجنۇن ئوز دەۋرىدىن قانچە دەرىجە ئەلەم چېكىپ، قانچە غەم - قايغۇغا مۇپتىلا بولسا، لەيلىمۇ شۇنچە غەم-ئەلەمگە گىرىپتار بولۇپ، جاپا چەكتى. هىجران ئوتلىرى مەجنۇننى كويدۇرگەن بولسا، لەيلىنى كۈل قىلدى. ۋىسال تەشنالىغى مەجنۇنىڭ كوڭۈل گۈلشىنىنى خاراپ قىلغاندا، لەيلىنى هەلاك قىلدى...

هەقىقەتەن، بۇ مۇهەببەت ماجىرالىرىدا لەيلىنىڭ هەسسىسى ئەككى هەسسە ئېغىر. مەجنۇن، ئىنسان شەخسىيىتىنى بوغۇدىغان فېودال مۇهىتىدا نەپەس ئالالماي، ئۇنىڭغا قارشى ئىسيان كوتۇرۇپ، تاغلارغا، چوللەرگە چىقىپ كەتتى. ئۇ يەردە كىيىكلەر بىلەن ئۇلپەت بولۇپ، قۇياش، ئوت ۋە پوتۇن تەبىەت بىلەن دەتلىشىپ كوڭلىنى بوشاتتى.

لېكىن، بىچارە لەيلى بۇ ئىمكانىيەتتىن مەهرۇم ئىدى. چۈنكى ئۇ «ئاجىزە» ئىدى. لەيلىدىن - شەرەتنىڭ ئادەمنى گاراڭ قىلىدىغان، ئېغىر ۋە قانلىق قولىنىڭ هىمىشەم ئوز يەلكىسىدىن بېسىپ تۇرغانلىغىنى هىس ئەتتى. لەيلىنىڭ ئاھ - زارىنى، ئەلەملىك پەريادىنى ئاڭلايدىغان ئادەم تېپىلمايدۇ.

لەيلى ئوزىنىڭ بۇ قارا ۋە غەمكىن كۈنلىرىنى مەجنۇنغا يازغان خەتتە توۋەندىكىچە تەسۋىرلەيدۇ:

مىسكىن مېنى زارۇ پايبەستە[1]
يوق، يوقكى، زەئىفى پاشكەستە[2]
نې مەيلى سۇكۇن، نې خەددى رەفتار[3]
يۇز قەيدى بەلا ئەرا گىرىفتار

---

[1] پايبەستە — پۇتى باغلاغلىق.
[2] پاشكەستە — پۇتى سۇنۇق.
[3] بۇ مىسرانىڭ مەزمۇنى يا بىر جايدا تۇرۇشقا مەيلىم، يا بىر ياققا كېتىشكە هەددىم يوق دېمەكتۇر.

بولماق يوز ئەلەم ئويندە مەھبۇس
بىر يان، يەنە بىر يان ئولدى ناموس.
. . . . . .
بۇ مەنەتى ئىشق پىچ دەرپىچ![1]
ناموس چوكېتتى، بارچەسى ھېچ!
. . . . . .
سېمن تارتىبان ئاھى ئاتەش ئالۇد[2]
مېمن ئوت ياقۇبان چىقارمايمن دۇد...

بەلالارنىڭ قەيدىگە ــ كىشىنىگە گىرىپتارلىق، ئەلەملەرنىڭ ئويندە مەھبۇس بولۇپ يېتىش، قەلبىدە ئوت يېنىپ تۇرۇپ، ئۇنى بىرسىگە ئېيتالماسلىق، نۇرغۇن قىزلىرىمىزنىڭ قاتاردا لەيلىنىمۇ ھالاك قىلدى.

قەيسىنىڭ ژۇقۇرى مەنسۇبىيتىدىن بەھرى ئالغان، ئۇنىڭ شەخسىيىتىگە توغرى باھا بەرگەن ئىككىنچى ئادەم ــ نەۋفەلدۇر. نەۋفەل ئوزىنىڭ ئىنسانپەرۋەرلىگى، جەسۇرلىگى ۋە مەرتلىگى بىلەن ئوقۇغۇچىنى پۈتۈنلەي ھەيران قالدۇرۇدۇ. ئادەتتە، خەلق چوچە كىلىرىدە بەزى ئالىي ھىممەتلىك قەھرىمانلار زىكر قىلىنىدىكى، ئۇلار ئىدىبال ئادەملەر بولۇدۇ. نەۋفەل ئەنە شۇ خەلق ئارزۇ قىلغان ئىدىبال ئادەمنىڭ ئوبرازىدۇ.

نەۋفەلنىڭ مەجنۇنغا ئاتىلارچە مېھرىۋانلىق قىلىشى، ئۇنى ئوز ھىمايىسىغا ئېلىپ، لەيلىنىڭ ئاتىسىغا قارشى قانلىق ئۇرۇشلارنى ئېچىشى بىكار ئەمەس. ئالتۇننىڭ قەدرىنى زەرگا بىلىدۇ، دىگەن ھېكمەتلىك خەلق ماقالى بار. نەۋفەل ئەنە شۇنداق دانىشمەن زەرگا ئىدىكى، لايغا تاشلانغان ئالتۇننى تېپىۋالدى. چۇنكى:

نەۋفەل داغى ئىشق كورگەن ئېردى،
غەم دەشتى ئەرا يۇرگەن ئېردى.

دېمەك، مەجنۇن بىلەن نەۋفەلنىڭ دوست بولۇشىغا مەلۇم بىر ئاساس بار. نەۋفەل بىلەن مەجنۇنىنىڭ ژۇرەك ئۇرۇشى بىر-بىرىگە ئاھاكداش. شۇنىڭ ئۇچۇن ئۇ، مەجنۇننى تاشلاپ كەتەلمەيدۇ.

---

[1] پىچ دەرپىچ ــ چىرمىشىپ كەتكەن.
[2] ئاتەش - ئالۇد ــ ئوت ئارىلاش.

نەۋفەل، لەيلىنىڭ ئاتىسىغا يازغان خىتىدە قەيسىنىڭ ئەڭ ئالىجاناپ خىسلەتلىرىنى كورسوتۇپ، شۇنداق ژىگىتكە قىز بەرمەسلىك مەرتلىك، ئادەمگەرچىلىك ۋە ژىگىتلىكتىن ئەمەس، دەيدۇ.

نەۋفەلنىڭ نەزىرىدە لەيلى بىلەن مەجنۇننىڭ قوشۇلۇشى ئەڭ مۇۋاپىق بىر ئىش. نەۋايى بۇ پىكرىنى ماقۇللاپ، ناھايىتى چىرايلىق ئىستارىلىق مىسرالار تۇزۇدۇ:

دۇر تاج ئۇزە ئەيبدىن يىراقدۇر،
لەئل ئولسە يانىدە ياخشىراقدۇر.

بۇلا ئەمەس، نەۋفەل مەجنۇن ئۇچۇن ھىچقانداق ياخشىلىقنى ئايىمايدۇ، نەۋفەل مەجنۇنغا:

فەرزەند قىلەي سېنى ئوزىمگە،
مىننەتنى قويەي يارۇغ يوزىمگە.

دەپ مەرتلىك، ئالىي ھىممەتلىك، ئادەمگەرچىلىك ۋە دوستلۇقنى ئاخىرىغا يەتكۇزۇدۇ.

ھەقىقەتتە، نەۋفەل شۇنداق ئالىجاناپ زاتكى، بۇنداق كىشىنى پەقەت ئارزۇ قىلىش مۇمكۇن.

ئەكسىيەتچى فېئودال ئارىستوكراتىيىنىڭ ۋەكىلى، شۇ «قارا قايغۇ ماجراسى» نىڭ باش ئاملى سۇپىتىدە ھەرىكەت قىلغۇچى سەلبىي ئوبرازلارنىڭ بىرى ــ لەيلىنىڭ ئاتىسىدۇر. ئۇ بىر قىسىم «تەئەسسۇپ ئايىن» ئەرەپلەرنىڭ باشلىغى بولۇپ، مەجنۇن، نەۋفەللەرگە ئوخشاش تەرەققىپەرۋەر ئىدىيىدىكى كىشىلەرگە قارشى زۇلمەت قوشۇنىغا قۇماندانلىق قىلىدۇ.

نەۋايى باشقا ئەسەرلىرىدە ئوختۇرۇپ ئوتكىنىدەك بۇ داستاندىمۇ، زۇلمەتنىڭ ئەدالەت ۋە مەرىپەت ئالدىدا مەغلۇپ بولۇشى مۇقەررەرلىگىنى تەكىتلەيدۇ. يەنى بۇ ھەقلىق كۇرەشتە نەۋفەل ۋە مەجنۇنلار غالىپ كىلىدۇ. بۇنداق چاغلاردا «ئالىي تەبىقە» مىكر، ھىيلە ئىشلىتىدۇ، ياكى ئۇنىڭدىنمۇ ئەشەددىيراق يولغا كىرىدۇ. مانا شۇ گۇرۇھقا مەنسۇپ بولغان لەيلىنىڭ ئاتىسى بولسا، قىزى لەيلىنى ئولتۇرۇشكە تەييارلىنىدۇ.

كىم تاشكەن ئۇل ئاينى ھازىر ئەيلەي
بىر دەمدە ئىشنى ئاخىر ئەيلەي...

ئوق ئىگنەسىدىن تىكەي لىباسىن
خەنجەر سۇۋىدىن ئېزەي خىناسىن.

ھىساپسىز بايلىغى، سولەت ۋە شەۋكىتى بىلەن مەغرۇرلانغان لەيلىنىڭ ئاتىسى ئوزىنى ئەرەبستان ئارىلىنىڭ «خۇدا» سى ھىساپلايدۇ. ئۇ ئوزىنى ھەر قانداق قەبىھ جىنايەتلەرگە تەييار، خالىغان ئادىمنى ئولتۇرۇشكە، ھەتتا پۈتۈن قەبىلىلەرنى ئوي-جايىدىن ئايرىپ، ئەرەپ چوللىرىدىن ھايدىۋېتىشكە كۈچى يېتىدىغانلىغىنى ئېلان قىلىپ، ئىنسانلارنىڭ تەغدىرىگە تەھدىت قىلىدۇ. مەجنۇننىڭ ئاتىلىسى شۇ ئىرتقۇچنىڭ ئاغزىغا چۈشكەن بىرىنچى قوربان ئىدى.

لەيلىنىڭ ئاتىسى مەجنۇننىڭ ئاتىسىغا تۇۋەندىكىدەك تەھدىت قىلىدۇ:

بىلماڭمۇ شۇ كۈھۈ سەۋلەتىمنى،
ئەئراپ ئەرا مالۇ شەۋكەتىمنى؟!
ھەم ئوغلىڭگە، ھەم سېنىگە بىلۇرمېن،
كىم ھەرنې قىلەي دېسەم قىلۇرمېن!!
بولسە يەنە بۇيلە ئەمىر زاھىر،
ئەۋۋەل ئانى ئەيلەگۈمدۇر ئاخىر[1]

سوكرە سېنىگە داغى قەھر سۇرگۈم
خەيلىگىنى بۇ دەشتىدىن يېتۇرگۈم[2]

ھەقىقەتتە، ئوزىنىڭ گۈناسىز قىزىنى ئولتۇرۇشكە تەييارلانغان بۇ ۋەھشىيدىن قانداق مەرھەمەت كۈتۈشكە بولۇدۇ؟

ئوز ئەسرىنىڭ تىپىك نەمايەندىسى سۈپىتىدە ئىككى گۈلنىڭ ئارىسىدا قوپال تىكەن بولۇپ، ئىبنى سەلام قىستۇرۇلۇدۇ. ئىبنى سەلام ھەقىقىي ئاشىق ئەمەس، ئۇ سەممىي مۇھەببەتنى تەسەۋۋۇرمۇ قىلالمايدۇ؛ ئىبنى سەلام جۇدالىق ئەلەملىرىدىن خەۋەرسىز، ئۇچرۇشۇش خوشاللىقلىرىدىن بەھرىسىز ئىدى. ياخشى كورۇشنى بىلگەن قەلبىنى تەھقىرلەپ، مەجنۇننىڭ

---

[1] بۇ مىسرانىڭ مەنىسى ئاۋال ئوغلۇڭنى ئولتۇرۇمەن دېمەكتۇر.

[2] پۈتۈن ئورۇغىڭنى بۇ يەردىن ھايدىۋېتىمەن، مەناسىدا.

بېشىغا تومەت تاشلىرىنى ياغدۇرغان رەھىمسىز، ئىدىراكسىز كىشىلەر شۇ ئىبنى سەلامار ئەمەسمۇ، ھە؟! كىشىنىڭ قەدىر-قىممىتىنى ئۇنىڭ مال-مۇلكى بىلەن ئولچەيدىغان ئۇ جەمئىيەتتە ئالىم قەيسكە قارىغاندا! جاھىل ئىبنى سەلامنىڭ قولى ژۇقۇرىغا يەتەتتى.

نەۋايى ئالتۇنغا تەلپۈنگۈچى بۇ بەندىلەرنى زاكىلىق قىلىپ، ئىبنى سەلامنىڭ مال-دۇنياسى ھەد-ھىساپسىز بولغانلىغى ئۈچۈن «ھەر مۇشكۈل ئۇنىڭ ئالدىدا ئاسان» دەيدۇ:

ھەم ئاتىگە يوق شۇ مارە پەيدا،
ھەم قويىگە يوق كەنارە پەيدا.
سەھرانى تۇتىب تېۋىسى يەكبەنىد،
ھەيكەل ئەرا بەرچە كوھمانەنىد،
چۈن مالىغە كىمسە بىلمەيىن سان،
ھەر مۇشكۈل ئولىب قاشىدە ئاسان.

بايلىققا ئوشۇقچە ھىرىس بولۇش، نومۇس ۋە ۋىژدانىنى ئالتۇنغا قورۇلان قىلىش — ئالىي «تەبىقە» نىڭ سىنىپىي خۇسۇسىيىتىدۇر. ئىبنى سەلامنىڭ ئەلچىلىرى لەيلىنىڭ ئاتىسى تەرىپىدىن مەنسىتىلمەن قوبۇل قىلىنىشى ئالتۇنغا سەجدە قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس. ھەقىقەتەن، بايلىقتىن باشقا ھېچقانداق پەزىلەتكە ئىگە بولمىغان بۇ ھايۋانغا لەيلىنى بېرىش — گۈناسىز بىر قىزنى ھەژدىھانىڭ كانىيغا تاشلاشتەك مىسلىسىز جەۋر ۋە جاپا ئىدى:

كىم مەيل ئېتىبان تۇمان جەفاگە،
بىر گەيلەر ئۇل ئاينى ھەژدىھاگە.

لەيلىنىڭ ھەژدىھا كانىيغا چۈشۈش سائىتى يېقىنلىشىپ، توي باشلىنىدۇ. شۇ مۇدھىش مەرىكىدە ئىبنى سەلام ھەددىدىن ئارتۇق ئىچىپ، ئاخىرى زەھەرلىنىدۇ:

ئەيش ئەيلەدىلەر نىچە تۇن-كۈن،
كىم نې كۈن مەيسىز ئېردى، نې تۇن.
ئىچدى نېچە كۈن چۇ بېمەدارا،
ئۇل زەخمەتى ئولدى ئاشكارا

ئۇل بولدى ھەياتىدە چۇ مەھجۇر
ماتەمگە مۇبەدەل ئولدى ئۇل سۇر.

يەنى لەيلىنى ژۇئوشقا تەييارلانغان ھەژدىھا ئوز بەدىنىدىكى زەھەر بىلەن ئوغۇلۇنوپ، ئوز ئاغزىدىن چىققان ئوتتا كويۇپ كۇل بولدى.

* * *

لەيلى بىلەن مەجنۇننىڭ قىسمىتى — ئوزبەك خەلقىنىڭ شۇ دەۋردىكى قارا قىسمىتى ئىدى. گەرچە «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانى ئەرەپ ئەپسانىسى ئاساسىدا يېزىلغان بولسىمۇ، ئەۋايى بۇنىڭدا ئوزبەك خەلقىنىڭ ھىسلىرىنى، تۇيغۇلىرىنى ئارزۇ ۋە ئىنتىلىشلىرىنى تەسۋىر قىلدى.

ئەرەبستاندا بولغان ۋەقەنىڭ قەھرىمانلىرىنى ئوزبەك دەپ چۈشەندۇرۇش، ئېھتىمال، ئوقۇغۇچىلارغا تەئەججۇپ كورۇنەر! لېكىن، چوڭقۇر راق مۇلاھىزە قىلغاندا، ھەيران قالمىدىغان ھېچنىمە يوقلىغى ھەممىگە مەلۇم بولۇدۇ. چۇنكى، ھەقىقىي مىللىي خۇسۇسىيەت — مىللىي لىباسنى تەسۋىرلەشتىن ئىبارەت ئەمەس: بەلكى خەلق روھىدىن، ئۇنىڭ ھىس ۋە تۇيغۇلىرىدىن ئىبارەتدۇر. شائىر تامام باشقا بىر خەلق توغرىسىدا يېزىپ، ئۇنىڭدا ئوز خەلقىنىڭ ئارزۇ - نىيەتلىرىنى ئەكس ئەتتۈرۈشى مۇمكۇن. ئۇلۇق رۇس يازغۇچىسى گوگولنىڭ توۋەندىكى سوزلىرى بۇ پىكرىمىزنى تولۇق تەستىق قىلىدۇ:

«ھەقىقىي مىللىيلىك — رۇس كىيىمىنى تەسۋىرلەشتىن ئىبارەت ئەمەس، بەلكى خەلق روھىدىن ئىبارەت. ھەتتا پۈتۈن-لەي باشقا بىر دۇنيانى تەسۋىرلىگۈچى شائىرمۇ مىللىي شائىر ھىساپلىنالايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ ئەنە شۇ دۇنياغا ئوز مىللىي ھىسلىرى نەزمىدىن، ئوز خەلقىنىڭ كوزلىرى بىلەن قارىشى كېرەك، ئۇ شۇنداق ھىس قىلىشى ۋە سوزلىشى كېرەككى، ئۇنىڭ ۋەتەنداشلىرى خۇددى ئوزلىرى ھىس قىلىۋاتقان ۋە سوزلەۋاتقاندەك ھىس قىلىشسۇن».

بۇ توغرىدا ئەۋايىمۇ ناھايىتى قىممەتلىك پىكرلەرنى بايان قىلىدۇ. ئۇ، «خەمسە» دىكى ھەر بىر داستاننىڭ يا مۇقەددىمىسىدە، يا خاتىمىسىدە، مەن بۇ داستانغا تۇرك رۇھى بەردىم، دەپ پەخر-

لىنىدۇ، «لەيلى ۋە مەجنۇن» نىڭ خاتىمىسىدە بۇ پىكر تۇۋەندە-كىچە تەكىتلىنىدۇ:

مېنى داغى بۇ مەينىكىم سوزۇبمېن،
تۇركانە سۇرۇد ئەگە تۇزۇبمېن
ئېل كوڭلىگە ئەندىن ئولغۇسى جۇپ،
كىم كېلدى بۇ نەۋھەنىڭ مۇڭى كوپ.
. . . . . .

قىسقىسى، ئەۋايى ئەرەپ ئەپسانىسى ۋاسىتىسى بىلەن ئوز دەۋرىدىكى ۋەقەلىگىنىڭ بەدىئىي مەنزىرىسىنى يارىتتى. لەيلى بىلەن مەجنۇن ئەرەپ كىيىمى بىلەن ياسانغان ئوزبەك ژىگىت - قىز-لىرىدۇر. ئۇلارنىڭ تەغدىرى ئوكتەبر ئىنقىلاۋىدىن ئىلگىرىكى ئوزبەك ژىگىت - قىزلىرىنىڭ قارا تەغدىرىدۇر. «لەيلى ۋە مەج-نۇن» نى ئوقۇش — بەختىيار سوۋېت ياشلىرىنى دەۋرىمىزنىڭ ماھىيىتىنى چوڭقۇر چۈشۈنۈپ، ئۇنى قەدىرلەشكە ئۇگۇتۇدۇ.

ئوكتەبر ئىنقىلاۋىغىچە نوزغۇن قىزلىرىمىز «لەيلى ۋە مەجنۇن» داستانىنى ئوقۇپ، ئۇنىڭ چەتلىرىگە: «بۇ — لەيلى ئەمەس، مەن» دەپ يېزىپ قويۇشقان. ئەندى، ئازات ۋە بەختىيار قىزلىرىمىز بۇ كىتابنى ئوقۇپ، ئۇھ تارتىپ، ئۇنىڭ چېتىگە: «بۇ — لەيلىمۇ ئەمەس، مەنمۇ ئەمەس، بۇ — ئوكتەبر ئىنقىلاۋىغىچە ئەسارەتتە ياشىغان بەختسىز، مەزلۇمە ئاچىلىرىمىزنىڭ ئوبرازىدۇر» دەپ يېزىشلىرى مۇمكۇن.

* * *

«لەيلى ۋە مەجنۇن» نىڭ بۇ نەشرى كەڭ مىقياستىكى كىتابخانلارغا مولچەللەنگەنلىگى ئۈچۈن داستاننىڭ ئەمىن ئوما-رىي ۋە ھوسەينزادە تەرىپىدىن تەييارلانغان نەشرىي ئىپادىسىمۇ قوشۇپ نەشر قىلىندى.

نەۋايى تېكستلىرى ئۈچۈن، 1949 - ژىلدا ئوزبەكستان دولەت نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان II توم ئاساس قىلىپ ئېلىندى ۋە ئۇنىڭدا چۇشۇرۇپ قالدۇرۇلغان مىسرالار تولدۇ-رۇلدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە كىتابنىڭ بېشىدىن، مەزمۇنغا ئالا-قىسى بولمىغان بابلار چۇشۇرۇپ قالدۇرۇلدى.

تۇختاسىن جەلالوۋ

تاشكەنت، 1957 - ژىل.

بىرىنچى باب

هەيبەتلى قارا تۇنده خەيال ئاتىگه
مىنماق، ئىشقىنىڭ يۇز ئافەتلىك دەشـ
تىگه يېتماق، ئىشقىنىڭ شەپچىراغـ
نى تاپىب، لەيلى خەيالى بىلەن كو-
رىشماق ۋە مەجنۇن سەۋداسىگه
تۇشماق

ئۇتكەن كېچه كىم سىپەرى پۇرفەن،
نۇر ئۇستىگه بولدى زۇلمەت ئەفگەن.

دەھر ئۇزره ئېسب نەسىمى شەبگىر،
كوك جەۋفى ئارا ساچەر ئېدى قىر.

مېن گۇنبەزى قىرگۇنده مەھبۇس
ئۇل قىر ئېتىبات ئېشىكنى مەدرۇس.

495. دەۋران ئۇزه ئەبرى قىر مانەند،
تۇن قىرى يۇزىگه قىر پەيۋەند.

جىسمىم بولۇبان بۇ قىر ئەسىرى،
كوڭلۇمگه مەقەر سىپەرى قىرى.

مەركەب ئەگه تەۋسەنى تەھەييۇل،
ھەر يان چاپەر ئېردى بېتەئەممۇل.

شەبرەڭى جەھانده كوپ يۇگۇردى،
چۇن بەررى ئەرەبقه يېتتى، تۇردى.

بىرىنچى باب

هەيۋەتلىك قاراڭغۇ كېچىده خىيال
ئېتىغا مىنىش، ئىشقىنىڭ يۇز ئاپەتلىك
دەشتىگه يېتىش، ئىشقىنىڭ تۇنىنى يورۇت-
قۇچى چىرىغىنى تېپىپ، لەيلىنىڭ خىيالى
بىلەن كورۇشۇش ۋە مەجنۇن سودايـ
لىغا چۈشۈش

ئوتكەن كېچه ھېيلىگەر پەلەك يورۇغلۇق ئۇستىگه قاراڭغۇ-
لۇقنى يايغاندا، ئالەمنىڭ ئۇستىدىن چىقۋاتقان تۇن
شامىلى ئاسمانلىڭ قوينىغا قاراڭغۇلۇق چاچاتتى.

مەن قاراڭغۇلۇق گۇمبىزىگه سولانغىنىمدا، زۇلمەت ئىشكىنى
تاقىغان ئىدى.

495. زامانىنى زۇلمەتكه ئوخشاش بولۇت قاپلاپ، تۇننىڭ قاراڭ-
غۇلىغا يەنه قاراڭغۇلۇق قوشۇلغان ئىدى.

جىسمىم شۇ قاراڭغۇلۇققا ئەسىر بولۇپ، كوڭلۇم شۇ پەلەك-
نىڭ قاراڭغۇلىغىدىن جاي ئالغان ئىدى.

شۇ زامات كوڭۇل شوخ خىيال ئېتىغا مىنىپ، ھەر يانغا
توختىماي چاپاتتى.

ئۇ خىيال ئېتى كېچىدەك قاراڭغۇ جاھاندا كوپ ژۇگەر-
دى-دە، ئاخىرى ئەرەپ يېرىگه يېتىپ، تۇرۇپ قالدى.

كىم تاپتى مەشامى ئىشقىدىن بوي،
تەرك ئېتتى، بۇ بوي ئىلە تەكۇ پوي.

چۈن ژادىيى ئىشق تاپتى مەنزىل، 500.
ئوتمە كلىگى مۇشكۇل ئېردى، مۇشكىل.

راكىبغا داغى دەرەك بولدى،
مەركەبنىك ئەياغى لەك بولدى.

ھەم سەرسەرى ئاھ ئېتىب ھەۋا فاش
يۈممەي تو كەر ئېردى ھەم بۇلۇت ياش.

يەئنى ئېسىر ئېردى يېل داغى تېز،
يامغۇر داغى ئېردى ۋەھشەتەكېز.

تۈن تىيرەلىگى دېمەكدىن ئارتۇق،
كوزنى يۇمۇب ئىستەگەن يارۇغلۇق.

گەھ تۇر ئۇزە لەمئە كور گۇزۇب بەرق، 505.
ئەنداق يارۇبانكى، مېھردىن شەرق.

يا مۇسا ئېتىب ئەيان تەمەننا،
ھەق تۇر ئۇزە ئەيلەبان تەجەللا.

ئۇل نەۋئكى تۇرۇ ساھىبى تۇر،
بولغا كىبى غەرق لۇججەيى نۇر.

گەھ ياسرىب ئۇزە بۇ بەرق ئىنىب تېز،
زۇلمەت ئۇزە ئەشئەسى زىيارىز.

ئەنداقكى رەسۇلى ھاشىمي كىش،
ھەجر ئىچرە چۇ بولدى ۋۇسلەت ئەندىش.

مېئراج تۇنىنى ئەۋج تۇتتى،
يۇزلەمئەسىدىن جەھان يارۇتتى.

چۈن بەرقۇمش ئۇلدى ئاسمان رەۋ،
يا سىرىبغا بۇ بەرق سالدى پەرتەۋ.

گەھ قۇدس ئۇزە ئۇل چاقىن سالىب نۇر، 510.
تۇن مۇشكىگە تو كەر ئېردى كافۇر.

ئىشقىنىك پۇرۇغى بۇرنىغا كىرگەن زامان ئۇ ئات
چېپىشتىنمۇ توختىدى.

ئىشق ژادىسىغا جايلاشقاندىن كېيىن، ئۇندىن ئوتۇپ 500.
كىتىش تۇلا مۇشكۇل ئىدى، مۇشكۇل.

خىيال ئېتىغا مىنگەن كوڭۇل تەيسەللىنىپ، بۇ يەردە
ئاتمۇ ئاخساپ قالغان ئىدى.

ھاۋادا كۇچلۇك شامال قوزغۇلۇپ، بۇلۇت بولسا تىنماي
ياش توكەتتى.

يەنى بوران قاتتىق ھۇلاپ، يامغۇر بولسا ئۇنىڭدىنمۇ
دەھشەتلىگرەك ياغاتتى.

كىچە شۇنداق قاراڭغۇ ئىدىكى، گويا كوزنى ژۇمۇپ
يورۇغلۇق ئىستىگىدەك.

ئاپتاپتىن شەرق روشەنلەشكەنگە ئوخشاش، بەزىدە تۇر 505.
تېغى چاقماقتىن يورۇقلىناتتى.

ياكى مۇسانىڭ ئارزۇسى بىلەن تۇر تېغىنىڭ ئۇستىگە
خۇدانىڭ جامالى جىلۋىلەنگەندەك ئىدى.

ئۇ تۇر تېغى ۋە تاغ ئىگىسى مۇسا، شۇ جايدا نۇر دەريا-
سىغا غەرق بولغاندەك كورۇنەتتى.

بەزىدە بولسا بۇ چاقماق سۇرئەت بىلەن مەدىنە تەرەپكە
بېرىپ، شوللىرى بىلەن زۇلمەت ئۇستىگە نۇر توكەتتى.

ئۇ چاقماقنىڭ نۇرى جۇدالىق ئىچىدە خۇدانىڭ دىدارىنى
ئۇمۇت قىلغان پەيغەمبەرگە ئوخشايتتى.

مېراج كىچىسى رەسۇل-پەيغەمبەر ئاسمانغا چىقىپ، ئوزد-
نىڭ شوللىرى بىلەن جاھاننى يورۇتتى.

چاخماق ئاسمانغا قاراپ ئورلەپ، مەدىنە تەرەپكە نۇر
ياغدۇرۇشقا باشلىدى.

بەزىدە بۇ چاقماق قۇددۇسنى يورۇتۇپ، كىچە زۇلمىتىگە 510.
ئاق نۇر توكەتتى.

ئەنداقكى خالىل ئوتىن زەمانە،
چېكتۇرگەلى دۇد ئەرا زەبانە؛

يا ئوتقا بارۇردە بەرق كىردار
نەمرۇد يۇزىگە سالىب ئەنۇمر.

ھەر لەھزە ئەيان بولۇپ يامەندىن،
تەشلەر ئىدى ئاتەشىن كەمەندىن.

ئەنداقكى سۇھەيل بولسا تالىئى،
بولغەي قارە تۇن يا مەنغە لامىئى.

يوق، يوقكى، ئۇۋايىس كوڭلى تابى،
قىلغەي قارە تۇننى ماھتابى.

گەھ سالىب ئەبۇقۇبەيس ئۇزە تاب،
ئەندىن بولۇبان ھەرەم سەفايىاب.

يا نۇر بولۇپ ھەرەمغە نازىل،
ئۇل تاغ ئۇزە ھەم يارۇب مەنازىل.

گاھى ئىزام ئۇزرە لەمئە ئەفگەن،
شاھ ئۇزرە نېچۇككى نارى ئەيمەن.

ئەنداقكى سەلەم ياغاچلەرىن دۇر،
زىينەت بېرگەي ئەيان ئىتتىب نۇر.

گەھ نەجد ئۇزە ئوت چاقىب جەھانغە،
شۇئلا چېكىب ئۇل ئوت ئاسمانغە.

ھىجران قارە شامى زارۇ مەھزۇن،
چېككەن كىبى ئوتلۇق ئاھ مەجنۇن.

گاھ شام ئۇزە چەترى بېمەدارا،
سۇبھ ئەيلەبان ئەندە ئاشكارا.

ئەنداقكى قىلىب كەرەشمە مەيلى،
زۇلف ئىچرە جەمالىن ئاچسا لەيلى.

يەنى قارا ئىس ئارىسىدا لاۋلداپ كورۇنگەن خەلىل ئوتىغا ئوخشايتتى.

خەلىلنىڭ گۇلخانىغا چۇشۇشى چاخماققا ئوخشاپ، نەمرۇد-نىڭ ئۇزىگە نۇرلار سىپەتتى.

شۇ چاقماق ھەر قاچاندا يەمەن تەرەپتىن كورۇنۇپ، ئۇزد-نىڭ ئوتلۇق نۇرىنى تاشلايتتى.

سۇھەيل يۇلتۇزى يەمەن تەرىپىدىن كورۇنگەندەك قارا كىچىگە نۇر چاچاتتى.

ياق، ياق، بەلكى ئۇۋەيسنىڭ كوڭلىدىن چىققان شۇ ئوت قارا كىچىنى ئايدۇڭلاشتۇراتتى.

گايىدا ئابۇ قۇبەيس تاغى ئۇستىدە تاۋلىنىپ، ئۇنىڭدىن ھەرەم ــ كەبە روشەن بولۇپ تۇرۇدۇ.

ياكى ئۇ نۇر ھەرەمگە چۇشۇپ، ئۇنىڭدىن تاغ باغرىدە-كى بىنالارمۇ پاقىراپ كورۇنەتتى.

گايىدا ئىزەم ۋادىسىنىڭ دەرىخىگە ئوخشاپ، شاخلىرىنىڭ ئۇستىگە شولا تاشلايتتى.

ياكى سەلەم دەرەخلىرىنىڭ توپىسىگە چۇشكەن ئوتتەك نۇر بىلەن زىننەت بېرەتتى.

بەزىدە نەجد تەرەپتە ئۇ چاخماق ئوت چېقىپ، ئۇ ئوت ئاسمانغا نۇر چاچاتتى.

جۇدالىقنىڭ قاراڭغۇ كىچىسىدە غەمكىن مەجنۇن ئوتلۇق ئاھ ئۇرغاندەك،

بەزىدە مۇرەسسەسىز پەلەك، شامنىڭ ئۇستىدە سەھەرنى كورسۇتەتتى.

ئۇ قاراڭغۇ كىچىدە كورۇنگەن نۇر، گويا لەيلىنى كەرە-شىمگە مەيىل قىلىپ، قارا كوكۇلىرى ئارىسىدىن جاما-لىنى كورسۇتۇشىگە ئوخشايتتى.

سېكرىر ئىدى ئول چاقمن پەياپەي،
ئەندىن كورۇنۇپ قەبىلەئى ھەي.

يوقكىم چاقۇلۇردە بېتەئەممۇل،
يۇز ھەيبۇ قەبىلەنى قىلىب كۇل.

بولغان سايى بەرق نۇرى پەرران،
ھەر يان كورۇنۇپ سىبائى دەرران.

قاپلان بىلە بەبرۇ شېرى خۇنرېز،
قان توككەلى چەكلەر قىلىب تېز.

530. ئۇششاق تەنىكى بولدى تۇفراق،
ھەر يان كورۇنۇب سوگەكلەرى ئاق.

سوكسوك كىبىكىم چۇ بولدى سۇدە،
ياتقەي يازى ئۇزرە تودە - تودە.

كۇن گەنجىن ئىتۇرۇب ئەجداھالەر،
تۇن ھەيلى كېلىب قەرا بەلالەر.

ياغىن دېمەكىم بۇلۇت ئەدۇدېك،
پەيكان توكۇپ ئېلگە قەترە سۇۋدېك.

ھەرسارى قەرا بۇلۇتقە جۇنبۇش،
ئەيلەب قارە دېۋدېك غۇرۇنبۇش.

535. ھەر دەمكى بولۇب ئەلەر مىساسى،
كوك تاقىنى دەرز ئىتتىب سەداسى.

ئاقشام دېمە زۇلمەتى مەھافەت،
جان قەسدىغە ھەرسەرى يۇز ئافەت.

ھەيرەتدە مۇسافىرى سەبۇكپەي،
بولمەي ئاياغىدە بىر قەدەم تەي.

خۇد قەيدە قەدەم ئۇرەر مەجالى،
ئۇل بىر نەمە كىم يوق ئېھتىمالى.

ئۇ چاخماق ئاقمۇ - ئاقا ھەر تەرەپكە ئۇچاتتى، شۇ يورۇق - لۇقتا لەيلىنىك ھەي قەبىلىسى كورۇنەتتى.

ئاقا - ئاقىدىن چېقىۋاتقان چاخماق بىر قەبىلىنى ئەمەس، بەلكى يۇزلەرچە قەبىلىلەر گە تىگىپ كۇل قىلىۋتىدىغاندەك ئىدى.

ئۇنىڭ نۇرى ھەر تەرەپكە ئۇچۇپ ژۇرگەندە، ژىرتقۇچ ھايۋانلارمۇ كورۇنۇپ كىتىشەتتى.

قان توكۇش ئۇچۇن چاڭگاللىرىنى بىلەپ تۇرغان قانخور قاپلانلار، شىر ۋە يولۋاسلار كورۇنۇشەتتى.

530 شۇ ۋاددا تەنلىرى توپا بولۇپ كەتكەن بىچارە ئاشقىلار - نىڭ سوگەكلىرى چاقماق نۇرىدا ئاقىرىپ كورۇنەتتى.

شۇ سوگەكلەر، دالا، قۇملۇقلاردىكى سوكسوۋۇل پاچىلىرى - دەك دوگا - دوگا بولۇپ ياتاتتى.

كۇندۇزنىڭ غەزىنىسىنى ھەژدىھالار يوقۇتۇپ، ئورنىنى تۇن ئەھلىنىڭ قارا بەلالىرى باستى.

يامغۇر دېمە، بۇلۇت دۇشمەندەك ئەل ئۇستىگە ئوقلىرىنى سۇدەك ياغدۇرماقتا.

بۇ كېچىدە بۇلۇتلارنىڭ ھەر تەرەپكە غۇيۇلداپ قوزغۇ - لۇشلىرى قارا دېۋىلەرنىڭ نەرە تاتىشىغا ئوخشايتتى.

535. بۇلۇتلارنىڭ بىر - بىرىگە كىلىپ تىگىشلىرى، ئۇلارنىڭ گۇلدۇرمۇش سادالىرى ئاسمان گۇمبىزىنى يېرىۋەتكەندەك ئىدى.

بۇنى ئاخشام دېمە، بەلكى جانغا يۇزلەرچە بەختسىزلىكلەر كەلتۇرگۈچى ئاپەتدۇر، خەۋپلىك زۇلمەتدۇر،

بۇنى كورۇپ ژۇگۇرۇك مۇساپىر شۇنداق ھەيرانلىققا چۇشتىكى، بىر چامدامۇ ماڭالماي قالدى.

ئۇنىڭدا قەدەم بېسىشقا ماغدۇر ۋە بۇنىڭغا ئېھتىمالمۇ يوق ئىدى.

يۇز ئافەت ئىچىندە جان ئاۋۇچلەپ،
مىڭ مەھەل كەدىن نېھان ئاۋۇچلەپ.

قويمەي ئەگە خەۋفۇ زەئىف گەھ تاب،
ئۇل تار كىبكى كورسە مەھتاب.

نې ئەقل ئەنىڭ رەفىقى، نې ھوش،
بېجان ۋە گەر ئولسە جانى، بېھوش.

يۇز قەتلە كېچىب رەمىدە جاندىن،
ئاھ گى رەھىل ئىتىب جەھاندىن.

ئافاتدىن ئاچمەي ئىككى كوزنى،
تا چېكتى سەھەر گە تېگرۇ ئوزنى.

تاڭ يېلى چۇ تون كۇلىن سۇيۇردى،
مېھنەت بۇلۇتىنى داغى سۇردى.

بېتاب مۇساپىرى رەمىدە،
بىر لەھزئى بولدى ئارەمىدە.

دېب ئوزىگە كىم: «ئېرۇر بۇ تونمۇ؟
يا دەشتى بەلادە تىيرا كونمۇ؟

مۇنچەمۇ بولۇر جەھاندە ئافەت،
ھەر يان قەدەم ئورسە ئەندە ئافەت؟

نې ۋادى ئېكىن بۇ تىيرا ۋادى
كىم دەم يولىنى توتار سەۋادى».

ئۇل بولمەيىن ئوشبۇ ئىشتا ۋاقىف،
كىم قىلدى ندا خوجەستە ھاتىف

كىم: «كېلدى بۇ دەشت ــ ئىشق دەشتى،
جان ئافەتى كېلدى سەر گوزەشتى.

ھەر بەرقكى كوردۇڭ ئازەرى ئىشق،
ھەر لەمئەسى بەرقى خەنجەرى ئىشق.

ھەر تىيرا سەھاب زۇلمەت ئەندۇد،
گەردۇن ئوزە ئىشق ئوتىدىن دۇد.

يۇزلەرچە ئاپەت ئىچىندە جېنىنى قولىغا ئالغان مۇساپىر،
مىڭلارچە تەھلىكىلەردىن ئۇنى يوشۇرماقچى بولۇدۇ.

ئايدۇڭنى كورگەندە تىتىلىپ كىتىدىغان تاشقا ئوخشاش،
قوقۇشتىن ھېچ ھالى قالمىغان ئىدى.

ئۇنىڭغا يا ئېقىل، يا ھوش ھەمرا بولسا، ئوزى جانسىز،
ئەگەر جېنى بولسا، ھوشسىزدۇر.

قوققانلىغىدىن جېنىدىن يۇز قېتىم كەچكەن، جاھاندىنمۇ
كەتمەك قەستىگە چۇشكەن ئىدى.

ئاپەت، بەلالارنىڭ دەستىدىن ئىككى كوزىنى ئاچالماي
تاڭ ئاتقوزدى.

تاڭ شامىلى تون كۇلىنى سۇپۇرۇپ، ئازاپ بۇلۇتىنمۇ
ھايدىدى.

كۇچسىز ۋە چوچىگەن مۇساپىر بىر ئاز ئارام تاپقاندەك
بولۇپ، ئوزىگە دەيتتى:

«بۇ كىچمۇ يا بەلا دەشتىنىڭ قارا كونمۇ؟

جاھاندا بۇنچىلىكمۇ بەختسىزلىكلەر بولامدۇ، نەگە قەدەم
قويماي ئاپەت...

بۇ قانداق قاراڭغۇ ۋادىكى، نەپەس يولۇمنى ئۇنىڭ
زۇلمىتى بوغۇۋاتىدۇ؟»

ئۇ بۇنى پايقىغىچىلىك بولمىدى، خوشخەۋەرچى ندا
قىلدى:

«بۇ ئىشق دەشتىدۇر، سەر گوزەشتى جان ئاپەتلىرىدىندۇر.

سەن كورگەن ھەر بىر چاقماق ئىشقنىڭ ئوتىدۇر، شۇ
چاقماقنىڭ ھەر بىر شولىسى ئىشقنىڭ خەنجىرىدىن چىققان
ئوچقۇنلاردۇر.

زۇلمەت بىلەن قاپلانغان ھەر بىر قارا بۇلۇت، ئىشق
ئوتىنىڭ ئاسمانغا چىرماشقان ئىسىدۇر.

يامغۇر دېمە، قەترىئى بەھاران،
ئىشق ئەيلەبان ئەندە تىيرباران.

دەررەندە سىبائىكىم شالىب شور،
بۇ دەشتدە ھەر تەرەف ئۇشاغ مور.

555. ئەجدەر كېلىب ئۇل فەزادە نالى،
شېرى يەلە، مورى خەستە ھالى

قىش ئالداراتىب ھۇمۇمى ئېلىنى،
ياز ئېلىپاراتىب سەمۇمى يېلىنى.

ئافەت ئەلىفى كېبى تىكانلەر،
لالەسىدە ئىشقدىن تۇكانلەر.

كىمسە بولە ئالمەي ئەندە ساكىن،
ساكىن نېكى، يوق مۇرۇرى مۇمكىن.

جۇز بىر كىشىكىم سىپىھرى بۇلباد،
بىلمەس يەنە بىر ئەنىك كېبى ياد.

560. غەم تۇفراغى سۇيىدىن سىرىشتى،
ئىشق ئوتىنۇ يېلى سەر نەۋىشتى.

سەرگەشتەئۇ پۇيەگەر نىھاد ئۇل،
غەم بادياسىدە گىردباد ئۇل.

جىسمىدە ئەنا سۇرى مۇرەتتەب،
كىم ئەيلەدى پەيكەرىن مۇرەككەب.

ھەم تۇفراغى دەرد كويىدىن گەرد،
ھەم سۇيى زۇلالى چەشمەئى دەرد.

ھەم يېلىگە قىسىم سەرسەرى ئاھ،
ھەم ئوتى سەمۇمى ئىشقى جانكاھ.

565. ۋەيران تەنى غەم قۇشى مەكانى،
سىنغان باشى ھەم قۇش ئاشيانى.

باھار تامچىلىرىنى يامغۇر دېمە، ئۇ ئىشقىنىڭ ئوق ياغدۇ - رۇشىدۇر.

بۇ ئىشق دەشتىدە غوغا سېلىۋاتقان ژىرتقوچ ھايۋانلار، بۇ دەشتىنىڭ ھەر تەرىپىدىكى كىچىك چۇمۇلىلەردۇر.

555. بۇ دەشتتىكى ھەژدىھالار قومۇشىنىڭ ئىچىدىكى نازۇك ژىپتەك، ھەيۋەتلىك شىرلىرى بولسا كۇچسىز چۇمۇلىلەر- دەكدۇر.

بۇ ئىشق ۋادىسىنىڭ غەملىرى قىشتا گاڭگىرىتىپ قويسا، يازدىكى ئىسسىق شامالىرى ئەلنى ئىلۇرىتىپ كېتىدۇ.

بۇ دەشتنىڭ تىكەنلىرى ئاپەتنىڭ ئەلىپىدىن، گۇللىرىدىكى داغلار ئىشقتىن پەيدا بولغان.

بۇ يەردە ھېچكىم تۇرالمايدۇ، بۇلائەمەس، بەلكى ئوتۇشكىمو ئىمكان تاپالمايدۇ.

بۇ كونا دۇنيا بىر كىشىدىن باشقا ھېچكىمنىڭ بۇ ۋادىغا قەدەم قويغانلىغىنى بىلمەيدۇ.

560. ئۇنىڭ يارىتىلىشى غەمنىڭ توپا ۋە سۇيىدىن بولغان، ئىشقنىڭ ئوتى ۋە شامىلى ئۇنىڭ پىشانىسىغا يېزىلغاندۇر.

بۇنداق كىشىنىڭ يارىتىلىشى دائىم سەرگەردانلىق- تا ۋە غەمنىڭ چوللىرىدە قۇيۇنغا ئوخشاشتىن ئىبا- رەتتۇر.

ئۇنىڭ جىسمى شۇ ئۇنسۇرلەردىن مۇرەككەپ، گەۋدىسى شۇلارىدىن تەركىپ تاپقان:

توپىسى دەت كاسىلىرىنىڭ چاڭ ۋە كىرلىرىدىن، سۇيى بولسا دەت بۇلغىنىدۇر.

ئۇ ئۇنسۇرنىڭ شامال قىسمى ئاھنىڭ شامىلىدىن ۋە ئوت قىسمى جانىنى كايىتىدىغان ئىشقنىڭ يالقۇنىدىدۇر.

565. ۋەيران بولغان تېنى غەم قۇشىنىڭ ماكانى ۋە ئەلەملىك بېشى غەم قۇشلىرىنىڭ ئۇگىسى ئىدى.

سەۋدا تۇتۇنىگە ساچى مانەند،
ھەر تارى جۇنۇن ئەياغىغە بەند.

ئىشق ئىچرە جۇنۇن ئەنىڭ سىفاتى،
مەجنۇن دېيىلىپ جەھاندە ئاتى.

بۇ دەشت ئەگە مەقامۇ مەسكەن،
ئوتى گۈلۈ خارى دەشتى گۈلشەن.

بىر نادىرە ئىشقى مۇبتەلاسى،
نې نادىرە كىم جەھان بەلاسى.

570. ئەندىن ئەجەمۇ ئەرەب ئەلەمدە،
يوق مىسلى ئەرەب بىلە ئەجەمدە.

ئىشق ئىچرە نەچۈككى ئۇل يەگانە،
بۇ ـ ھۇسنىدە ئافەتى زەمانە.

ئەفسانەلەرى جەھاندە نامى،
نەزم ئەيلەب خۇسراۋۇ نىزامى.

كىم ئىشق سوزىن رىۋايەت ئەيلەب،
ھەم بۇ ئىكىدىن ھىكايەت ئەيلەب.

ئەنداقكى بولۇپ دېمەككە مەيلى،
نەزم ئەۋجىنىڭ ئەختەرى سۇھەيلى.

575. كىم ھالەتى نەزم ئەرا ئىبرۇر فەرد،
دۇرياش بەيانى نەزم پەرۋەرد.

خۇسراۋ رۇھىغە يېتكۇرۇپ شەيىن
لېكىن يەنە بىر گە قۇررەتۇلئەين.

ھەر نېچە قىلىب بىر گە بېداد،
رۇھىن يەنە بىر نىڭ ئەيلەبان شاد.

چۇن سۇرمىش كىلكى دۇرفىشانىن،
تەھرىر ئېتمىش بۇ داستانىن.

مەقسۇدكى بويلە تۇرفە مەقسۇد،
يوق دەھر سەھىفەسىدە مەۋجۇد.

چېچى مۇھەببەت ئىسىغا ئوخشاش، ھەر تالاسى بولسا تەلۇلۇك ئايىغىغا كىشەندۇر.

ئىشق ئىچىدە سۇپىتى دىۋانىلىق بولغانلىقتىن ئۇنى جاھاندا مەجنۇن دەپ ئاتىشاتتى.

بۇ دەشت ئۇنىڭ تۇرار جايى، ئوتى، گۈلى ۋە تىكەنلىرى ئۇنىڭغا گۈلشەندۇر.

ئۇ بىر نادىرەنىڭ، ياق، نادىرە ئەمەس، جاھان بەلاسىنىڭ ئىشقىغا مۇپتىلا ئىدى.

570. ئەرەبستاندا ۋە ئەجەمدە مىسلىسز بولغان بۇ گۈزەلدىن ئەرەبستانمۇ، ئەجەممۇ ئەلەمدە ئىدى.

ئىشق ئىچىدە مەجنۇن بىردىن-بىر بولغىنىدەك، ھوسنىدە ئۇ زامانىنىڭ ئاپىتى ئىدى.

بۇلارنىڭ دۇنياغا مەشھۇر بولغان ئەپسانىلىرىنى خىسراۋ بىلەن نىزامىيلارمۇ نەزم قىلغان ئىدى.

ئىشقتىن سوز ئېچىپ، بۇ ئىككىسى توغرىسىدىمۇ ھىكايە قىلىشقان.

شىئىرىيەت ئاسمانىنىڭ بىر يۇلتۇزى سۇخەيلىمۇ لەيلى، مەجنۇن توغرىسىدا سوزلەشنى خالىغان ئىدى.

575. ھازىرمۇ شىئىرىيەتتە بىردىن-بىر بولۇپ، سوزلىرى چېچىلغان دۇرلارغا ئوخشاشدۇر.

ئۇ خىسراۋ شىئىرىيىتىنىڭ ئېيىۋىنى تاپسىمۇ، لېكىن نىزامىينىڭ كوز نۇرى ئىدى.

ئۇ بىرىنىڭ روھىنى خوش قىلسا، بىرىنىڭ روھىنى رەنجىتىدۇ.

دۇر چاچقۇچى قەلەمنى قولغا ئېلىپ، لەيلى، مەجنۇن داستانىنى تەھرىر قىلغاندۇر.

بۇنىڭدىن مۇرات، ئالەم سەھىپىسىدە بولمىغان ئەجايىپ بىر داستان يارىتىش ئىدى.

580. بۇ خەيلكى بۇ دەم ئولدى مەئلۇم،
كىم ئەيلەدىلەر بۇ قىسسە مەنزۇم.

بۇ دەشتقە قىلمەيىن گۇزەر ھىچ
تاپمەي بۇ بەلىيەدىن خەبەر ھىچ.

ئىشتگەن ئىلە ئەۋامدىن سوز،
يا راۋئىيى نا تەمامدىن سوز.

بۇ قىسسەغە ئانچە بېرىدىلەر زېب،
كىم بولمەس ۋەسفى ئىچرە سوز دېب.

سېنكىم بولۇبان سىپىھر يارىڭ،
بۇ بادىيەغە تۇشۇب گۇزارىڭ.

585. بىلىدىڭ ئەگە ھال نې ئېكەندۇر،
ئەندۇھو مەلال نې ئېكەندۇر.

مۇندە يېتىب ئۇل كىشىكى يانغەي،
نې دېگەيۇ، دىسە كىم ئىنانغەي.

مېنكىم ئاتىم ئولدى ھادىيى ئىشق،
مەسكەن مېنگە ئۇشبۇ ۋادىيى ئىشق.

ئېتەي مەجنۇن سوزىن سېنگە راست،
لەيلى غەمى ئىچرە بېكەمۇ كاست».

بۇ سوز دېبان ئېتتى قىسسە ئاغاز،
ئاخىرغەچە بولدى نۇكتە پەرداز.

590. كىم بويلەۋ، بويلە ھالى ئانىڭ،
ئەندۇھو غەمۇ مەلالى ئانىڭ.

«چۇن قىسسەنى ئەگلەدىڭ رەۋان بول،
سۇنغىل ۋەرەقۇ قەلەم ساڭا قول.

سېنىدىن رەقەم ئەيلەمەك ھىكايەت،
بىزدىن سېنگە سوز ساڭا ھىدايەت.

سەبەت ئەيلەمەسەڭ ئەلەرچە رەگىن،
مەئنىسى دەقىقۇ لەفزى شىرىن.

580. بۇلار (نىزامىي، خىسراۋ، سۇخەيللەر) بۇ ھىكايىنى نەزم قىلىشتى.

لېكىن بۇلار بۇ دەشتىن ئوتۇشمىگەن ئىكەن، ئۇ بەلالاردىن خەۋەر تېپىشمىغان ئىكەن.

خەلق ۋە رىۋايەتچىلەردىن بۇ قىسسىنى چالا-چولپا ئاڭلاپ، يېزىپ كىتىۋېرىشكەن ئىكەن.

بۇ قىسسىغا شۇنچىلىك زىننەت بېرىشتىكى، ئۇنىڭ تەئرىپى توغرىسىدا ھىچنىمە دېگىلى بولمايدۇ.

ساڭىمۇ پىلەك يار بولۇپ، يولۇڭ شۇ ئىشق چولىگە چۈشكەن ئىكەن.

585. ئۇنىڭ ھالى ۋە غەم كۆلپىتى قانداق ئىكەنلىگىنى بىلىدىڭ.

بۇ ئىشق دەشتىگە كىمكى كىلىپ، يەنە يېنىپ كىتىدىكەن، بۇ ۋەقەلەرنى ئېيتالمايدۇ، ئېيتسىمۇ ھىچكىم ئىشەنمەيدۇ.

ماڭا ئىشقىنىڭ يولباشچىسى بولۇش نىسىپ بولغىنى ئۈچۈن، تۇرار جايىمۇ ئىشق چولى بولۇپ قالدى.

ساڭا مەجنۇننىڭ لەيلى غىمىدە قانداق كۆيلىگىنىنى كەم-كوسىسىز توغرى سوزلەپ بېرەي».

شۇنداق دەپ بۇ قىسسىنىڭ گۇزەل مەنىسىنى باشتىن ئاخىرغىچە سوزلەپ،

590. ئۇنىڭ غەم، ھەسرىتى ئېغىر كۆنلىرى شۇنداق-شۇنداق ئىدى، دىدى.

«ئەندى بۇ قىسسىنى ئاڭلىدىڭ، دېدىل بولۇپ، قەغەز، قەلەمگە قول ئۇزات.

سەن ھىكايىلارنى يازغىن، بىز ساڭا سوز بىلەن توغرى يول كورسۇتەيلى.

ئۇلاردەك رەڭمۇ-رەڭ سوزلىيەلمىسەڭمۇ، تاتلىق تىل، نازۇكلىۇق بىلەن بولمىسىمۇ،

لېكىن ئولغۇسى دەردۇ سوزى كوپرەك،
ھەنگامەئى دىلفۇروزى كوپرەك.

595. ئوليان گۈلۈ سۈنبۈل ئولسە مەۋجۇد،
سېن ئوت ياققۇچ ئەيان قىلىب دۇد.

كورسەكچ ئۇليان دۇرى يەگانە،
سېن قىلغۇچ كوز ياشنى دانە.

بولسە ئۇليان سەرۇى دىلخاھ،
بولغۇسى بۇيان فىغان بىلە ئاھ».

چۇن ئىشق ھەۋالەسنى بىلدى،
سىدقى دىل ئىلە قەبۇل قىلدى.

جانىغە يېتىشتى زەۋقۇ ھالەت،
رەفئ، ئولدى بارى غەمۇ مەلالەت.

600. سوز دېرگە بېلىنى باغلەبان رۇست،
ئۇلمەركەبى ئۇزرە سېكرىدى چۇست.

يېتكۇردى چۇ ھۇجرەغە ئىقامەت،
مۇئەززىن چېكتى سەلايى قامەت.

چۇن قىلدىم ئەدايى فەرزى بارى،
قول باردى دەۋاتۇ خامە سارى.

603. ئۇل نەۋئىكى ھاتىف ئېيتتى ئىرشاد،
مېن ھەم قىلدىم فەسانە بۇنياد.

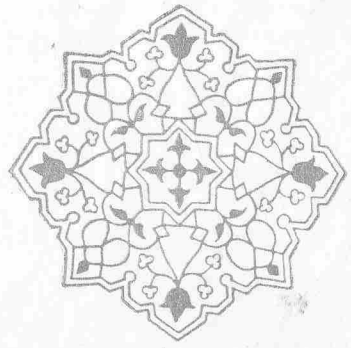

لېكىن سىنىڭكىدە كويدۇرگۇچى دەتلەر ۋە دىلبەر پاراكىلىرى تولاراق بولۇدۇ.

ئۇلارنىڭ گۈل ۋە سۈمبۈل بولسا، سەن كىشىلەرنىڭ قەلبىگە ئوت يېقىپ، ئىسىنى كورسۈتۈسەن.

ئۇلارنىڭكى قىممەتباھا دۇرلار بولسا، سەن كوز يېشىنى دانە-دانە قىلىپ ئاققۇزىسەن.

ئۇلاردا كوڭۈللۈك، خوشال نەغمىلەر بولسا، سىنىڭكىدىن پۇغان، ئاھ ئاكىلىنىدۇ».

تەغدىم قىلىنغان ئىشقنى ئاكىلاپ، ئۇنى چىن كوڭۈل بىلەن قوبۇل قىلدى.

شۇنىڭ بىلەن زوخلۇنۇپ، پۇتۇن غەملىرى كوتۇرۇلدى.

600. ئىجات ئۇچۇن بەلنى مەھكەم باغلاپ، خىيال ئېتىغا چاققان-لىق بىلەن مىندى.

ھوجرىغا يېتىپ كەلگەندە تاڭ ئېتىپ، مەزۇن ئەزەن توۋلىدى.

پۇتۇن پەرزلەرنى تۇگەتكىنىمدىن كېيىن، قول دوگەت ۋە قەلەمگە باردى.

603. غايىپتىن كەلگەن ئاۋاز توغرى يول كورسەتكەندەك، مەنمۇ ھىكايىنى باشلىدىم.

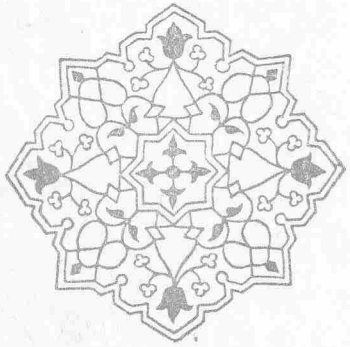

ئىككىنچى باب

قەيسىنىڭ تۇغۇلغىنى، ئىشقىدىن پەرۋەرىش تاپىپ ئەل كوزىگە شىرىن ۋە ئىسسىق كورۈنگىنى

بۇ سىلسىله هەلقەسىده دىلگىر،
بۇ نەۋئ چېكەر سەدايى زەنجىر:

كىم بەرى ئەرەبده كامرانى،
بار ئېردى ئەرەبقه هۇكمرانى.

مەهكۇمى ئەنىڭ نېچه قەبىله،
ئىقبالىغه ئىستەبان ۋە سىله.

بېچاره ئۇلۇسقه چارا ساز ئۇل،
خان گۇستەرۇ، مېھمانىنەۋاز ئۇل.

610. ئاسماقدىن ئەنىڭ قازانى تۇشمەي،
تۇن ــ كۇن ئوتى ئوچگەلى ياۋۇشمەي،

كىم بادىيه ئىچره يول قىلىپ گۇم،
بۇ ئوت ئەكە تىيره ئاقشام ئەنجۇم.

دانىش ئەكە كەسبۇ جۇد پېشه،
دانىش بىله جۇد ئېتىب هەمىشه.

ئىككىنچى باب

قەيسىنىڭ تۇغۇلغىنى، ئىشقىدىن پەرۋەرىش تاپىپ ئەل كوزىگە شىرىن ۋە ئىسسىق كورۈنگىنى

بۇ زەنجىرلەر هالقىسىغا دىلى باغلانغان غەمكىن كىشىنىڭ زەنجىرلىرى شۇنداق سەدا بىرىدۇ:

ئەرەپ مۇلكىده شۇنداق بىر بەدەلەت كىشى بار بولۇپ، ئەرەبستانغا هوكۇمرانلىق قىلاتتى،

نەچچە ـ نەچچە قەبىلىلەر ئۇنىڭ هوكمىده بولۇپ، ئۇنىڭ ئىقبالى شۇلاردىن ئىدى؛

بېچاره قەبىلىنىڭ ئېغىرىنى يېنىڭ قىلغۇچى، شەپقەتلىك، مېھماندوست ئىدى.

610. ئېسىغلىق قازىنى چۇشمەس، كۇن ـ تۇن ئوتى ئوچمەس ئىدى.

چولدە يولنى يوقاتقانلارغا بۇ ئوت قاراڭغۇ كىچىدىكى يورۇق يۇلتۇز بولۇپ كورۈنەتتى.

ئۇنىڭ كەسپى ــ ئىلىم، هۇنىرى ــ سەخاۋەت ئىدى.

ئاتۇ تېۋەسى ھساب ئىلە جۇپ،
قويۇ قوزىسى ھسابىدىن كوپ.

ئەيلەپ ئەنى ئومرى سۇرئەت ئايىن،
بىر ياش يوقىدىن ئەسرۇ غەمگىن.

615. مالى كوپۇ، ئۇمرى سۇست پەيۋەند،
فەرزەندغە ئېردى ئارزۇ مەند،

كىم ئىسكەندىن ھەياتى رەختى،
مەيل ئېتسە يىقىلغەلى دەرەختى.

نەخلى بولغەي يانىدە نەۋبەر،
رەئنالغى ئويلا كىم سەنەۋبەر.

ئىتگەچ شەجەرى بەلەند پايە،
سالغەي باشىغە بۇ نەخل سايە.

يەئنى دۇرى بولسە گۇم سەدەفدىن،
خەيلى يارۇغەي دۇرى خەلەفدىن.

620. بوتراتقەلى مالىنى ھەۋادىس،
قويمەغەي ئەگەر بار ئولسە ۋاريس.

ئومرىغە ئويۇقسە مېھرى خاۋەر،
تۇققان ئېسە يانە مېھرى ئەنۋەر.

ئۇل مېھر چۇ ئىرتىفائ تۇتقەي،
مەجمۇئى قەبىلەسىن يارۇتقەي.

غافىلكى، قۇرۇدى چۇن گۇلىستان،
گۇلباگ ئېتمەس ھەزار داستان.

يا غەم تۇنى ئوچسە شەمئى ئەنۋەر،
پەرۋانەدىن ئولمەس ئۇي مۇنەۋۋەر.

625. كامىكنى ئەنىكدېك ئېت تەخەييۇل،
كىم تاپمەسەك ئېتگە سېن تەخەممۇل.

چىن تېكرىگە قىلدى كوپ تېزەررۇ
تاپتى نېكىم ئەيلەدى تەۋەققۇ.

ئات، توگىلرى، قوزى، قويلىرى سان-ساناقسىز ئىدى.

تېز ئوتۇدىغان ئومۇر، بالىسىنىڭ يوقلىغىدىن ئۇنى قايغۇغا سالاتتى.

615. مېلى جىق، ئوزى قېرىغان، پەرزەن ئارزۇسىدا ئىدى.

ئۇنىڭ ھايات لىباسى كونىراپ، ئومۇر دەرىخىمۇ ئېقىلىشقا قاراپ ماڭغاندا،

ئۇنىڭ يېنىدا گوزەللىگى سەنەۋبەر دەرىخىدەك كىلىشكەن بىر مۇئىلىك كوچەت بولسا ئىدى.

شۇ ئەزىمەت دەرەخ تۇۋىدىن كوچۇرۇلۇپ كەتسە، بۇ كوچەت ئوسۇپ سايە بېرەتتى.

يەنى يوقالغان سەدەپتىن بىردۇر (پەرزەند) بولسا، ئۇنىڭ قەبىلىسى شۇ ئەۋلات دۇرىدىن روشەن بولاتتى.

620. ئەگەر بىر مىراسخورى بولغاندا، ئۇنىڭ مېلى دۇنيادا يوقۇلۇشتىن ساقلىناتتى.

ئومۇرنىڭ قۇياشى پاتقىندا، ئۇنىڭ ئورنىغا يەنە يورۇق قۇياش كېرەك ئىدى.

بۇ قۇياش (پەرزەند) يوكسۇلۇپ، پۈتۈن قەبىلىلەرنى يورۇتقان بولاتتى.

گۇلۇستان قۇرۇغاندا بۇلبۇل سايرىماسلىغىنى بىلمەيتتى.

غەم كەچسىدە نۇرلۇق شام ئوچۇپ قالسا، پەرۋانە بىلەن ئوي يورۇمايدۇ.

625. خىيال قىلغان مەخسىدىڭنى شۇنداق ئويلا، ئەگەر تاپالمىساڭ سەۋر قىل.

تەكرىگە يالۋۇرۇۋېرىپ نېمە خالىغان بولسا، شۇ ئۇمۇتىگە يەتتى، يەنى

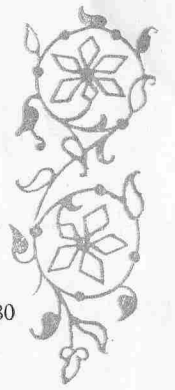

چۈن كامى ئەنىڭ بار ئېردى فەرزەند،
ببردى خەلەقنى ئەگە خۇداۋەند.

قەيسى خەلەقنى، خەلىقە زادى،
ئىشق ئەھلىغە قىبلەئى مۇرادى.

نۇتفەكى بولۇپ بۇ مەزھەرى ئىشق،
مەئنى سەدەفىدە گەۋھەرى ئىشق.

630. تەن مەخزەنىنىڭ نۇھوفتە سىيمى،
جان گۈلشەنىنىڭ يارۇغ نەسىمى.

مېھر ئايەتى ئالىدە ھۇۋەيدا،
مەنشۇرى ۋەفا يۈزىدە پەيدا.

ھۇكم ئەيلەدى مۇلكى ئىشق شاھى،
كىم دەھرنى ماھ تا بەماھى.

سۇر ئىچرە يەراغلەسۇنلەر ئايىن،
كوك تاقىنى باغلەسۇنلەر ئايىن.

ئول تاق ئوزە دەردى جاۋدانە،
چالسۇن بۇ تەرەبدە شادىيانە.

635. غەم خەيلى ئەرا خورۇش تۇشتى،
سەۋدا چېرىكىگە جوش تۇشتى.

ئاچتى كوزىنى بەلا سۇنۇپ قول،
كىم سېلى بەلاگە ئەيلە گۈم يول.

باشىن سىلادى فىراقى ئەۋباش،
كىم ياغدۇرغۇم بۇ باش ئۇزە تاش.

يۇب ئاغزىنى دەرد ھەر ياماندىن،
كىم ئاھ ئوتى كوككە چېككۈم ئاندىن.

كوڭلى سارى ئىشق بولدى مەيىل،
كىم يوق مېنگە بويلە پاك مەنزىل.

640. ئەلقىسسە ئاتاسى تاپقەچ ئۇل دۇر،
كوپ ساچتى گۇھەر، قىلىب تەفاخۇر.

ئۇنىڭ مەخسىتى پەرزەن ئىدى، خۇدا ئۇنىڭغا ئورۇنباسار (ئوغۇل) بەردى...

ئۇنى ئورۇنباسار دىدىم، ياق، بەلكى ئىشق ئەھلىنىڭ مۇرات قىبلىسىدۇر.

ئىشقنىڭ تۇغۇلىشى بىر تامچە ماددا بولسا، شۇ ماددا مەنىي سەدەپ ئىچىدىكى ئىشق گوھىرىدۇر.

630. شۇ تامچە ماددا، تەن غەرىسىنىڭ قىممەت باھا كۇمۇشى، جان گۈلشىنىنىڭ يورۇق شامىلى بولۇدۇ.

مۇھەببەت نىشانىلىرى پىشانىسىدا تاۋلىنىپ، ۋاپا پەرمانلىرى بولسا ئۇزىدە كورۇنەتتى.

ئىشق مۇلكىنىڭ شاھى، ئاسماندىن يەر گىچە ھوكۇم قىلىدىكى،

پۈتۈن ئەيش-ئىشرەت بىلەن ئاسمانىنىڭ گۇمبىزىگىچە زىنەت بېرىپ بەيرەم قىلىشسۇن.

ئاسمان ئۇستىدىكى ئەبىدىي دەت بۇنىڭ ئۈچۈن شادىيانە نەغمىسىنى چالسۇن.

635. دۇنيادىكى ھەممە غەملەر گە تەلۇمسە چۇشۇپ، مۇھەببەت قوشۇنى قوزغۇلۇپ، قايندى.

بەلا، ئوز سېلىگە يول ئاچمەن دەپ قولى بىلەن ئۇنىڭ كوزىنى ئاچتى.

بېۋاش جۇدالىق ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ، «بۇ باشنىڭ توپسىدىن تاش ياغدۇرۇمەن!» دىدى.

دەتمۇ ئۇنىڭ ئاغزىنى ژۇيۇپ، «بۇ يەردىن ئاھ ئوتلىرىنى پەلەككە چىقىرىمەن» دىدى.

ئىشق «بۇنىڭدىن باشقا پاك مەنزىل يوق» دەپ ئۇنىڭ كوڭلىگە جايلاشقان ئىدى.

640. قىسقىسى ئاتىسى بۇ دۇرنى تاپقاندىن كېيىن، پەخرلىنىپ نۇرغۇن سوغاتلار بەردى.

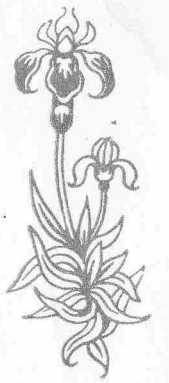

قەيس ئەيلادى ئوغلى ئاتىن بات،
كىم ئوز ئاتەسىغە بۇ ئېدى ئات.

ھىفز ئەيلەدى ئانى نېچە دايە،
ھەر نەۋۇ، ئىشىدىن تاپەرغە ۋايە.

چىرمەپ يەنە كىشۇ ئاس بىرلە،
غۇنچە كىبى يۈز لىباس بىرلە.

ياتقۇزدىلەر ئانى مەھد ئىچىندە.
گۈل يافراغى تۇشتى شەھد ئىچىندە،

645. دايە كىبى بەخت ئىلە سەئادەت،
ئەلقىسسە نېچۈككى بولسە ئادەت.

مەردۇم كىبى كوزدە ئەسرەپ ئانى،
غافىل ئېمەس ئېردىلەر زەمانى.

كوز ئويندە ھىفزىنى قىلىپ‌فاش،
كىم كوز ئىچىندە ئەجەپ ئېمەس ياش.

كوز مەھدى ئەرا تۇتۇپ ئۇل ئارام،
زەرفۇ مەزرۇف، مەغزۇ بادام.

قويمەس ئېدى تېگرەسىدەگى ئېل،
كىم ئېسگەي ئەنىڭ ساڭى ساۋۇق يېل.

650. سۇت بوغزىدىن ئوتكەچ ئوق بولۇپ‌قان،
بەغرى بۇ بەھانەدىن تولۇپ قان.

مەھد ئېتمەك ئىلە تەنىنى رەنجە،
تىفل ئېرگەندە كورۇپ شىكەنجە.

يېرىدە يۇرۇي ئالمەسىدە بېشەك،
ۋەرزىش قىلىبان كىچىكدىن ئېمگەك.

ئوت كورسەگى مەيل ئېتىب نىھانى،
ئىشق ئوتى تەسەۋۋۇر ئەيلەپ ئانى.

بولمەي غافىل دەمى غەمۇ دەرد،
ئۇلغەيتىبان ئانى دەرد پەرۋەرد.

ئوغلىنىڭ ئېتىنى قەيس قويدى، بۇ ئوز ئاتىسىنىڭ ئېتى ئىدى.

بىر قانچە سۇت ئانىلىرى ئونى بېقىشىپ ساخلاشتى، چوڭ قىلىشقا تىرىشتى.

قىممەت باھا رەختلەر بىلەن زاكىلاپ، غۇنچىدەك كىيىملەر بىلەن ئوراشتى.

گۈل يوپۇمىغى ھەسەلگە چۇشكەندەك، ئۇنمۇ بوشۇككە باغلاشتى.

645. بەخت بىلەن سەئادەت، ئادەت بويىچە ئانىلىق قىلىپ، ئونى تەربىيىلەشتى.

بىردەمۇ ئۇنىڭ يېنىدىن كەتمەي، كوز قارىچۇغدەك ساخلاشتى.

ئونى كوزنىڭ ئىچىدە، كوز يېشىنى ساخلىغاندەك بېقىشتى.

بادامنىڭ ئىچىدە مىغىز قانداق ساخلانغان بولسا، بۇنمۇ كوز بوشۇگىدە شۇنداق ساخلاشتى.

ئۇنىڭ ئەتراپىنى ئوراۋالغان خەلق، ئۇ تەرەپكە سوغ شامالنى چىققىنى قويۇشمايىتتى.

650. ئۇنىڭ گېپىدىن سۇت ئوتۇشى بىلەنلا قانغا ئايلىناتتى، بۇ بانا بىلەن باغرىمۇ قانغا تولاتتى.

بوشۇككە تېگىلىش بىلەن ئۇنىڭ تىنى قىينىلىپ، بالىلىق چېغىدىنلا ئازاپ تاتىشقا باشلىدى.

يەردە مېگىشقا ئۇگەنمىگەن بەك كىچىك چېغىدىن باشلاپ ئومۇلەشكە ھەرىكەت قىلاتتى،

ئوتنى كورگەندە، ئونى ئىشق ئوتى گۇمان قىلىپ، ئۇنىڭغا يوشۇرۇنچە تەلپۈنەتتى.

دەت ۋە غەم بىردەمۇ ئۇنىڭدىن نېرى بولماي، دايىم ئونى ئوخۇتۇپ تۇراتتى.

655. مەھد ئىچرە كى تارتىبان فىغانلەر،
ئەفغانىدە دەرددىن نىشانلەر.

بولغاچ تىلى لەفزدىن خەبەرلىق،
ھەرلەفزكى دىپ بارى ئەسەرلىق.

چۈن ئىل بىلە باشلەدى تەكەللۇم،
ئىل ھۇشىن ئىبتىب تەكەللۇمى گۈم.

رۇخسارىدە لەمئەئى مەلاھەت،
گۈفتارىدە نەشئەئى فەساھەت.

ھەر نۇكتە كىم ئۇل رىۋايەت ئەيلەب،
ئىل كۆڭلى ئەرا سرايەت ئەيلەب.

660. نى قىلسە بەيان خىرەدغە مەئقۇل،
باشىدىن ئەياغى نەزمردە مەقبۇل.

ھەر سارى خەبەر تاپىب قەبايىل،
كورمەكلىگە تىلەب ۋەسايىل.

ئەترافىدىن ئىل كىلىب تەلاشە،
ئۇل نادىرەنى قىلىب تەماشە.

بەئزى يۇزىدىن تاپىب تەھەييۇر،
بەئزى سوزىدىن قىلىب تەفەككۇر.

جاندىن سېۋىب ئانى بېنەۋالەر؛
ھەر كىمكى كورۇب، قىلىب دۇئالار.

665. بەس، تىفلى ئەجەبكى، يۇز كۇھەن سال،
بولغەيلەر ۋەسفىدە ئەنىك لال.

سېۋمەكدە ئەتا ــ ئەنا مۇۋافىق،
مەئشۇق بىر ئېردى ئىككى ئاشىق.

بېھەد ئېشىتىب چۇ بۇلئەجەب سوز،
دېبكىم ئەگە تۇشمەسۇن يامان كوز.

جان پەردەسىدىن ياپىب پەرەندى،
كوز مەردۇمىدىن ساجىب سېپەندى.

655. بوشۇكتە پىغانلار چىكىپ، پىغانلاردا بولسا دەتىنىك نىشانلىرى كورۇنەتتى.

ئۇنىك تىلى چىقىپ سوزلىگەندە، ھەر بىر سوزى تەسىرلىك بولاتتى،
گەپلەشكەندە ئۇنىك سوزلىرى ئەلنىك ھۇشىنى يوقۇتاتتى.

ئۇزىدە گوزەللىكنىك شوللىرى بولسا، سوزىدە يېقىملىغلىق نىشانلىرى بار.
ئۇنىك ھەر بىر مەنىلىك سوزى ئەل كوڭلىگە تەسىر قىلاتتى،

660. ئۇنىمنى بايان قىلسا ئېقىلغا لايىق، باشتىن-ئاخىر يېقىملىق بولاتتى.
قەبىلىلەر ھەر تەرەپتىن خەۋەر تېپىپ، قەيسىنى كورۇشنى ئارزۇ قىلىشاتتى.
ئەتراپلاردىن كەلگەن كىشىلەر، بۇ ئەجايىپ بالىنى تاماشە قىلىشقا ئالدىرىشاتتى.
ئۇلارنىك بەزىلىرى ئۇنىك ئۇزىنى كورۇپ، ھەيران قېلىشسا، بەزىلىرى سوزىنى ئاڭلاپ ئويلۇنۇپ قېلىشاتتى.
كەمبەغەللەر ئۇنى تولا ياخشى كورەتتى، ھەر قايسىسى كورسە دۇئا قىلىشاتتى.

665. بەس، شۇنداق ئەجايىپ بالا ئىدىكى، يۇزلىگەن قېرىلار ئۇنىك تەرىپىدە سوز قىلالماي قېلىشاتتى.
ئاتا-ئانىسى ئۇنى ياخشى كورەتتى، گويا مەشۇق بىر بولۇپ، ئاشىق ئىككى ئىدى.
ئۇنىك ھەددىدىن ئارتۇق ئەجايىپ سوزلىرىنى ئاڭلىغانلار، «يامان كوزدىن ژىراق بولسۇن» دېيىشەتتى.
ئۇنى جان پەردىسىگە ئوراپ، كوز قارىچۇقلىرىنى ئىسرىق قىلىشاتتى.

يېتگەچ ياشى تورتۇ بېش ئەراسى،
تەلىم سوزىن سالىب ئەتاسى.

670. ئىستەتتى قەبايىل ئىچرە پىرى،
تەئلىم بېرۇرگە بېنەزىرى،

كىم مەكتەب ئەرا خۇجەستە فەرزەند،
بولغەي بارى ئىلمدىن بەرۇمەند.

چۇن ئىلم ئىلە ئەرجۇمەند بولغەي،
ئافاق ئارە سەربەلەند بولغەي.

ئېي پىرى مۇئەللىمۇ مۇئەددەب،
ئەقل ئولدى قاشىڭدە تىفلى مەكتەب.

674. بۇ تىفل تىلىڭگە بىر ۇمرەق بېر،
لېكىن مىنگە ئىشقدىن سەبەق بېر!

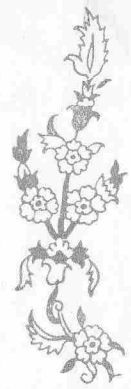

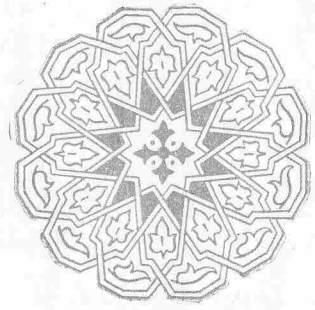

ئۇ توت ـ بەش ياشقا كىرگىنىدە ئاتىسى ئۇنى ئوقۇتۇش نىيىتىگە چۈشتى.

670. قەبىلىلەر ئىچىدە تىڭى يوق ئۇستازنى ئىزلىتىشكە باشلىدى.

ئوغلىنىڭ، مەكتەپتە ئوقۇپ، بەختلىك بولۇشى ۋە ئىلىم ـ مەرىپەتتىن بەھرىمەند بولۇشىنى خالىدى.

ئىلىملەر بىلەن ئېزىز بولۇشنى، جاھاندا نام چىقىرىشنى ئارزۇ قىلاتتى.

ھەي سەن ئەدەپ ئۇگەتكۈچى ئۇستاز ۋە مۇئەللىم، ئېقىل ـ لىق بالا قېشىڭدا شاگىرت بولدى.

674. بۇ شاگىرتلارنى ئوقۇتقىن، ماڭا بولسا ئىشقتىن ساۋاق بەرگىن!

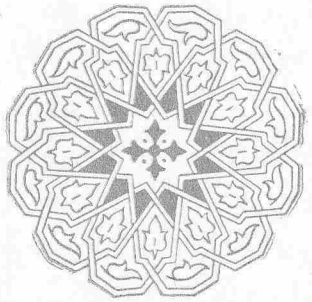

ئۇچىنچى باب

قەيسىنىڭ مەكتەبدە ئىلىم ئۇرگەنگانى ۋە لەيلى ھۇسىنىي كورىپ كوڭۇل ئاياغىگە ئاشقىلىك تىكانلەرى سەنچىلگانى

سوز دەرسىدە ئۇلكى بېردى تەئلىم،
بۇ نەۋئ ئېتتى فەسانە تەقسىم:

كىم قەيسغە ئىلىم ئۇچۇن مۇرەغغىب،
ھەريان چۇ تىلەتتىلەر مۇئەددىب.

تاپىلدى ھۇنەرۋەر ئۇستەدىي،
ئادەم ئىچىدە مەلەك نىھادىي.

لېبك ئەسرۇ ھەي ئىچرە ئېردى پابەست،
دەرس ئىچرە تاپىب كەلامى پەيۋەست.

ئۇل تۇرفە قەبىلەدە سەرەفراز،
ھەر ئىشتە ھەي ئەھلىغە نەۋاساز.

680. شەخسي ئېدى بەس ئەزىم شانى،
رىفئەتدە سپېھىردىن نىشانى.

قەھر ئېتسە دەمى سەمۇم يەكلىغ،
خارا ئىلىگدە مۇم يەكلىغ.

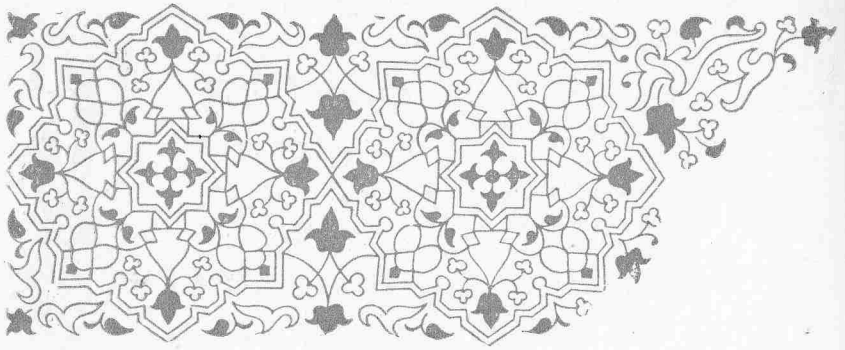

ئۇچىنچى باب

قەيسىنىڭ مەكتەپتە ئىلىم ئۇگەنگىنى ۋە لەيلىنىڭ ھۇسىنىي كورۇپ، كوڭۇل ئايغىغا ئاشقىلىق تىكەنلىرىنىڭ سانچىلغىنى.

ئوز دەرسىدىن تەلىم بەرگۇچى، ئەپسانىنى شۇنداق باشلايدۇ:

قەيسكە ئىلىم ئۇگۇتۇش ئۇچۇن بىر ئەدەب ــ تەلىم بەرگۇچىنى ھەر تەرەپتىن ئىزلەشتى.

ئادىمىزاتنىڭ ئىچىدە پېرىشتەدەك يارىتىلغان بىر ھۇنەرۋەن ئۇستاد تېپىلدى.

لېكىن ئۇ ئۇستاد قەبىلىدىن ھىچياقتا بارمايتتى، دەرس بېرىشتە شوھرىتى قالتىس ئىدى.

ئۇ ئەجايىپ كىشى قەبىلىدە ئىززەت ـ ھورمەتلىك بولۇپ، ھەر ئىشتا قەبىلە ئەھلىگە يارەملەشكۇچىمۇ ئىدى.

680. چوڭ شانى ـ شەۋكەتكە ئىگە، مەرتىۋىسىنىڭ ئىگىزلىگى ئاسمانغا تەڭ بىر شەخس ئىدى.

قەھرى كەلگەندە دېمى يالقۇنلۇنۇپ، تاشلار قولىدا مومغا ئايلىناتتى.

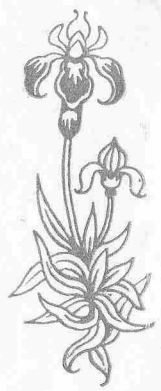

خانی کەرەمدە مبهری خاۋەر،
بىر قۇرسى فەتىردېك مۇھەققەر.

تۇن ئەتلەسىغە چۇ يوق گەرانە،
خەيلىدە بىر ئېسكى خەيلخانە.

ئوت قەھرىغە بولمەيىن ھەماۋەرد،
يېل خەيلىدىن ئېلتە ئالمەيىن گەرد.

685. قويمەي غەمى دەھردىن تەباھى،
ئۇل ئېلگە ئىھاتەئى پەناھى.

گەنجىدە كوپ ئېردى گەۋھەرۇدۇر،
بىر دۇردىن ئېتىب، ۋەلي تەفاخۇر

بوستانىدە يۇز گۇل ئېردى خۇدروي،
بىر گۇلدىن ئەنىك، دىماغى خۇشبوي.

بىر مەشئەل ئىلە كوزى مۇنەۋۋەر،
كىم ئۇچقۇنى ئېردى مېهرى خاۋەر.

بىر شەمئ ئىلە ھۇجلەسى مۇزەييەن،
كىم چەرخ ئويى ئەندىن ئېردى رەۋشەن.

690. شەمئيۇ نې شەمئ، چەشمەئى نۇر،
نۇرىكى يامان كوز ئالمدىن دۇر.

نەخلىيۇ، نې نەخل، سەرۋى ئازاد،
سەرۋىيۇ، نې سەرۋ، رەشكى شەمشاد.

ئايىيۇ، نې ئاي، بەردى تالئ.
بەدرىيۇ، نې بەدر، مېهرى لامئ.

شەھد ئىككى لەبى، ۋەلي رەتەبنۇش،
بەدر ئىككى يۇزى، ۋەلي قەسەبپوش.

زۇلفى تۇنىدە ئۇزارى خۇرشىد،
خۇرشىد ئۇزە زۇلفى شامى ئۇممىد.

695. نې شامكى چۇن ئاچىب سەۋادىن،
قويمەي كوكۇل ئىچرە سۇبھ يادىن.

ئۇنىڭ كەڭ دەستخىنى ئالدىدا قۇياش بىر قارا توقاچتەك قەدرسىز ئىدى.

چەكسىز بولغان قاراڭغۇ كېچە، ئۇنىڭ قەبىلىسىدە كونا بىر ئاتخانا ئىدى.

ئوت ئۇنىڭ قەھرى بىلەن بەراۋەر بولالمايتتى، شامال بولسا ئۇنىڭ قەبىلىسىدىن بىر تال چوپنىمۇ ئۇچۇرۇپ كېتەلمەيتتى.

685. ئۇنىڭ ئىلىگە دەھرنىڭ يامانلىقلىرى چۈشمەيتتى. ئۇ ئوز ئىلىنىڭ پانا قورغىنى ئىدى.

ئۇنىڭ غەزىنىسىدە دۇررۇ-گوھەرلەر جىق بولۇپ، لېكىن بىر دۇردىن پەخرلىنەتتى.

بوستاندا يۇزلەپ چىرايلىق گۇللەر بار بولسىمۇ، بىر گۇلدىن ئۇنىڭ دىماغى خۇشپۇراق ئىدى.

بىر مەشئەلدىن ئۇنىڭ كوزى يورۇغلانغان ئىدىكى، ئۇنىڭ ئۇچقۇنى نۇرلۇق قۇياش ئىدى.

تۇرار جايى بىر شام بىلەن ياسانغان ئىدىكى، جاھان ئويىمۇ شۇنىڭدىن روشەن بولغان ئىدى.

690. ئۇنى شام دىمە، بەلكى نۇرلارنىڭ بۇلىغىدۇر، ئۇنىڭ نۇرى يامان كوزلەردىن ژىراقدۇر.

ئۇنى نىھال دىمە، بەلكى سەرۋدەك خوش قامەتدۇر، سەرۋ مۇ دىمە، بەلكى شەمشادقا رەشق سالغۇچىدۇر.

ئۇنى ئاي دىمە، بەلكى تولغان ئايدۇر، تولغان ئايمۇ ئەمەس، بەلكى نۇر چاچقۇچى قۇياشدۇر.

ئىككى لىۋى ھەسەل، لېكىن خورما مىزىلىك، ئىككى ئۇزى تولغان ئاي بولۇپ لېكىن نىقاپتا.

قارا سىبكىلە كلىرى ئارىسىدىن ئۇزى قۇياشتەك، سىبكىلە كلەر بولسا شۇ قۇياشنىڭ ئۇستىدىكى ئۇمۇت شامى ئىدى.

695. شام ئەمەس، بەلكى كوكۇلدىن سۇبھنىڭ يادىنى چىقارغۇچى قاراڭغۇلۇقنىڭ يېيىلىشىدۇر.

باش كىم قوشۇپ ئىككى ئېگمە قاشى،
ھۇسن ئىچرە ئېكىن ئەنىك تەلاشى.

چۈن ۋاقىف ئولۇپ بۇ ماجەراغە،
مۇشكىن خوتەبە كىرىب ئەراغە.

چۈن ۋۇسمە ببرىپ ئەلەرغە تەزىين،
مىنايى ئولۇب ھىلالى مۇشكىن.

يوقكىم ئىككى سەرۇى نەم دەمىدە،
ھەر سارى نەسىمدىن خەمىدە.

700. كوزلەر ئىككى شوخ كافىرى مەست،
ھەر قەيسىغە باقسە ئۇيقۇ ھەمدەست.

ئۇل سەرۇبلەر ئاستىدا ئۇزالىب،
ئۇيقۇ تەمەئىغە سايە سالىب

مۇجگان سەفنىنىك قەرا بەلاسى،
كوزلەر ئۇزە سايەنىك قەراسى.

يوق سايە كى تورت سەف چېكىب زەك،
مەجمۇئى لىباسى سۇرمەئى رەك.

ئاچقۇنچە يۇموب كوز ئۇل سىپەھ تېز،
بىر-بىر بگە تېگىب قىلۇرغە خۇنرىز.

705. دېمە بۇ سىپەھنى خەيلى ھىندۇ،
چىن دەشتى كىيىكلەر بگە موندۇ.

مۇشك ئانچە ساچىب بۇ ئاھۇيى چىن
كىم ئەيلەدى موندۇلەرنى مۇشكىن.

يۇز، رەۇزەئى خۇلددىن نىشانە،
خال ئەندە فىرىب ئېتەر گە دانە.

ئۇل دانەغە سەيد ئولۇب بىر ئادەم،
بۇ دانەغە بارچە ئەھلى ئالەم.

شەھدى لەبىدىنكى كامى شىرىن،
ئەندىن كېلمىان كەلامى شىرىن.

تۇتاشقان ئىككى قېشى ئوز ئارا ھوسن تالىشىپ تۇرغان چاغدا،

بۇ ماجرادىن ۋاقىپ بولغان قارا خالى ئارىغا كىرگەن.

ئوسما ئۇلارغا زىننەت بەرگەندە، يېڭى ئايغا ئوخشىغان قارا قېشى كوكۇمتۇل بولۇپ تاۇلىناتتى،

ياكى يېڭى ئوسۇپ چىققان سەرۇ دەرىخىنىك نودىلىرى شامالدىن ھەر تەرەپكە ئېگىلىپ تۇرغاندەك.

700. شوخ، رەھىمسىز ئىككى كوزى بولسا، مەس كاپىرلاردەك ئۇيقۇسىراپ،

ھېلىقى سەرۇلەرنىك ئاستىدا ئۇيقۇ ئۇمۇتى بىلەن سوزۇلۇپ ياتقاندەك.

كىرپىك سەپلىرى قارا بەلادەك، قارا كوزلەر ئۇستىدىكى سايىنىك قارىسىغا ئوخشاش.

سايىمۇ ئەمەس، بەلكى توت قاتار سەپ تاتقان سۇرمە رەك كىيىنگەن نىگر قوشۇنلىرىدۇر.

كوز تېز-تېز ئېچىلىپ ژۇمۇلغاندا، كىرپىكلەر ئىككى قوشۇندەك قان توكۇش ئۇچۇن بىر-بىرىگە تىگىدۇ.

705. بۇ ئاتلىقلارنى ھىندۇ ئەسكەرلىرى دىمە، بەلكى چىن دەشتىنىك كىيىكلىرىنى ئىلىندۇرۇش ئۇچۇن ئورنۇتۇلغان قاتار نەيزىلەردۇر.

بۇ نەيزىلەرگە ئىلىنگەن چىن كىيىكلىرى، شۇنچىلىك ئىپار چاچتىكى، ئۇ نەيزىلەرنى پۇراقلىق قىلۇەتتى،

ئۇزى جەننەت باغلىرىدىن نىشان بولۇپ، ئۇنىڭدىكى خال ئالداش ئۇچۇن دانىدۇر.

ئۇ جەننەت دانىسىغا بىرلا ئادەم (ئادەم ئاتا) ئالدانغان بولسا، بۇ ئۇزىدىكى خال دانىسىغا پۈتۈن جاھان ئەھلى ئالدانغاندۇر.

لۇبنىنىك ھەسىلىدىن ئاغزى تاتلىق بولغىنى ئۇچۇن سوزلىرىمۇ تاتلىق ئىدى.

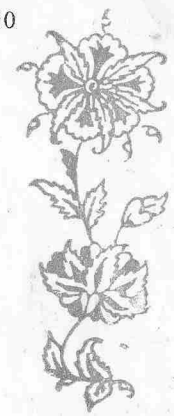

710. لەئللىدە يىغىب زەخمرەئى جان،
ئاغزى سۈيى ئەندە شىرەئى جان.

جان تاپىبان ئۇلكى ئوپسە ئانى،
مۇندىن دېبان ئابى زىندەگانى.

ھەم جان كېلىپ ئىككى لەئلى مەيگۇن،
ھەم تەۋقى زەقەن كېلىپ ئەگە نۇن.

بىر تازە نىھالى سەرۋ قامەت،
كىم جىلۋەسىدىن سالىپ قىيامەت.

نې ئەيب قىيامەت ئېتسە ھەردەم،
كور گەنگە يېتەر چۇ ئوزگە ئالەم.

715. بۇل رىشتەئى جانى زار يەگلىغ،
جان پەردىسى ئىچرە تار يەگلىغ.

تارىكى ياپىپ لىباسى ئانى،
جان پەردىسىدە بولۇپ نىھانى.

ھەم گەۋھەرى رىشتە شۇغلىدىن پاك،
ھەم لەئلىغە يوق گەزەندى ھەككاك.

پاك ئېردى نېچۇككى راست دەئۇى،
بىكر ئېردى نېچۇككى خاس مەئنى.

يوق ئىككى ساچى تۇنىگە غايەت،
يەئنى ئىككى لەيلى بىنىھايەت.

720. ئەندى بولۇپ ئاتى جىلۋە ئاراي،
ئەنداقكى بەراتۇ قەدر ئەرا ئاي.

كىمنىكى بولۇپ دېمەككە مەيلى،
مەلفۇز ئۇلمەي بەغەيرى لەيلى.

گۇلدېك يۇز ئىلە بۇ تازە گۇلشەن،
ئەيلەپ ئاتەنىك كوزىنى رەۋشەن.

بىر ئۇي قىلىبان ئاتە مۇرەتتەپ،
كىم بولغەي ئۇل بۇ ئايغە مەكتەپ.

710. لەۋلىدە يىغىب زەخمرەئى جان،
ئاغزى سۈيى ئەندە شىرەئى جان.

جان تاپىبان ئۇلكى ئوپسە ئانى،
مۇندىن دېبان ئابى زىندەگانى.

ھەم جان كېلىپ ئىككى لەئلى مەيگۇن،
ھەم تەۋقى زەقەن كېلىپ ئەگە نۇن.

بىر تازە نىھالى سەرۋ قامەت،
كىم جىلۋەسىدىن سالىپ قىيامەت.

نې ئەيب قىيامەت ئېتسە ھەردەم،
كور گەنگە يېتەر چۇ ئوزگە ئالەم.

715. بۇل رىشتەئى جانى زار يەگلىغ،
جان پەردىسى ئىچرە تار يەگلىغ.

تارىكى ياپىپ لىباسى ئانى،
جان پەردىسىدە بولۇپ نىھانى.

ھەم گەۋھەرى رىشتە شۇغلىدىن پاك،
ھەم لەئلىغە يوق گەزەندى ھەككاك.

پاك ئېردى نېچۇككى راست دەئۇى،
بىكر ئېردى نېچۇككى خاس مەئنى.

يوق ئىككى ساچى تۇنىگە غايەت،
يەئنى ئىككى لەيلى بىنىھايەت.

720. ئەندى بولۇپ ئاتى جىلۋە ئاراي،
ئەنداقكى بەراتۇ قەدر ئەرا ئاي.

كىمنىكى بولۇپ دېمەككە مەيلى،
مەلفۇز ئۇلمەي بەغەيرى لەيلى.

گۇلدېك يۇز ئىلە بۇ تازە گۇلشەن،
ئەيلەپ ئاتەنىك كوزىنى رەۋشەن.

بىر ئۇي قىلىبان ئاتە مۇرەتتەپ،
كىم بولغەي ئۇل بۇ ئايغە مەكتەپ.

710. لەۋلىگە جان زاھىرەلىرى (زاپىسى) ئېغىلغان، ئاغزىنىڭ سۈيى بولسا شۇ لەۋدە جان شىرىلىرىدۇر.

ئولگەن كىشى ئۇنىڭدىن جان تاپىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى ئابى ھايات دېيىشكەن.

ئىككى قىزىل لەۋى ھايات سۈيى بولسا، ئۇنىڭ زۇلمىتى ئىگەك ئاستىدىكى بويۇنلىرى ئىدى.

ئۇ، بىر كىلىشكەن قامەت، نازۇك نىھالدۇر كى، جىلۋىسىدىن قىيامەت قوزغۇتۇدۇ.

بەس، شۇنداق بولسا، ئۇ ھەر دايىم بىر قىيامەت قوزغىسا نىمە ئەيىپ؟ ئۇنى كور گەن كىشى ئوزگە بىر ئالەمگە ئوتۇپ قالىدۇ.

715. بىلىنىڭ نازۇكلىغى بولسا، جان پەردىسىدىكى ئىنچىكە تارلارغا ئوخشاشىدۇر.

كىيىمىدىكى ئورۇش - ئاقاقلار جان پەردىسىدىكى يوشۇرۇن تارلار دېنىدۇر.

ئۇنىڭ گوھىرى ئېپقا تىزىلمىغان، ياقۇتمۇ ئوستا قولىغا چۇشمىگەن، ساددا.

توغرى دەۋادەك تازا، ئېچىلمىغان مەنادەك قىز ئىدى.

ئىككى قارا چېچىنىڭ ئۇزۇنلىغى چىكى يوق ئىككى قاراڭغۇ كىچىدەك.

720. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭ ئېتى بەرات ۋەقەدىر كىچىسىدىكى تولۇن ئايدەك جىلۋىلىنىدۇ.

كىمكى ئۇنىڭ ئېتىنى ئېيتىشنى خالايدىكەن، لەيلىدىن باشقا سوزنى ئېيتالماس ئىدى.

بۇ تازا گۇلشەن(لەيلى) گۇلدەك ئۇزى بىلەن ئاتىسىنىڭ كوزىنى روشەن قىلغان ئىدى.

لەيلىگە مەكتەپ بولسۇن دەپ بىر ئوي سالدۇرغان ئىدى.

لۇتف ئىچرە نېچۇككى خىرگەھى ماھ،
ساكىن بولىب ئەندە ماھى خىرگاھ.

725. ئۇينى يارۇتۇپ دەبىرى مەزكۇر،
تەئلىم ئالىبان فەرىشتەدىن ھۇر.

ئەتفال تۇتۇپ ئۇل ئۇي ئىچىن جۇم،
كوك خىرگەھىنى نېچۇككى ئەنجۇم.

ئۇل خەيل ئەرا ماھى مەجلىس ئاراي،
ئەنداقكى نۇجۇم ئەراسىدە ئاي.

چۇن قەيس سوزى دىيىلمىش ئېردى،
كىم ۋالىدى فىكر قىلمىش ئېردى.

ئۇستادغە قىلماق ئانى تەسلىم،
تا قىلغەي ئەگە ئۇلۇم تەئلىم.

730. يوق ئېردى قەبىلەردە مەكتەب،
بۇ مەكتەبدىن ئوقۇرغە ئەنسەب.

ئەنداقكى بولۇر ئەرەبدە مەئھۇد،
ئەيلەب نېكى رەسم بولسا مەۋجۇد.

تاپشۇرىلەر ئانى نۇكتەدانغە،
گەۋھەرنى مۇھىتى بېگە رانغە.

چۇن تاپتى بۇ نەۋئ گەۋھەرى پاك،
بەھر ئولدى بۇ زەۋقدىن تەرەبناك.

سائەتنى چۇ ئىختىيار قىلدى،
لەۋھ ئۇزرە سەبەق نىگار قىلدى.

735. ئەيلەب ئەگە لەۋھى سىيم تەسلىم،
فىلھال ئېتتى سەبەقنى تەئلىم.

تەئلىمغە بېلىنى چۇست قىلدى،
نې ئۇل دېدى، بۇ دۇرۇست قىلدى.

ھەر نېچە سەبەق دېبان فۇرۇنراق،
گويا كى بىلىب ئىدى بۇرۇنراق.

ئۇ ئوي چىرايلىقلىقتا ئاينىڭ دائىر سىنگە، ئوخشاپ، لەيلى شۇ ئويدە ئايدەك ئولتۇراتتى.

725. بايا ئېيتقان ئۇستاز شۇ مەكتەپنىڭ مۇئەللىمى بولۇپ، ھۇر پېرىشتەدىن تەلىم ئالغاندەك، لەيلى ئۇنىڭدىن تەلىم ئالاتتى.

ئاسمان يۇزىنى يۇلتۇزلار تۇتقاندەك، ئۇ ئوي مەكتەپ بالىلىرى بىلەن لىق تولغان ئىدى.

لەيلى بولسا بالىلارنىڭ ئارىسىدا يۇلتۇزلارنىڭ ئىچىدىكى ئايدەك تۇراتتى.

ئاتىسى قەيس توغرىسىدا شۇنداق پىكىر گە كەلگەن ئىدىكى،

ئۇنى بىر ئۇستازغا تاپشۇرسا ۋە ئۇنىڭغا ئىلىم ئۇگەتسە.

730. قەبىلىلەردە قەيسنىڭ ئوقۇشغا لايىقلىنىڭ مەكتىپىدىن باشقا مۇناسىپ كىلىدىغان مەكتەپ بولمىغانلىقى ئۇچۇن،

ئەرەپلەردە بولغان رەسمىيەتلەر گە مۇۋاپىق،

گوھەرنى چەكسىز دېڭىز گە تاپشۇرغاندەك، قەيسنىمۇ دانىشمەنگە تاپشۇرۇشتى.

بۇنداق پاك گوھەرنى كور گەن دېڭىز بەك زوقلاندى، تولقۇنلاندى.

شۇ سائەتتە ئۇنىڭ تاختىسىغا ساۋغىنى سىزىپ بەردى، يەنى،

735. ئالدىغا كۇمۇچ لەۋھە قويۇپ، دەرھال ئۇنىڭغا تەلىم بەردى.

مۇئەللىم تەلىمگە قاتتىق بەل باغلىدى، قەيس ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى ياخشىلاپ ئورۇنلىدى.

ئۇنىڭغا قانچە جىق ساۋاق بېرىلسە، گويا بالدۇر بىلىدىغاندەك ئوقۇيتتى.

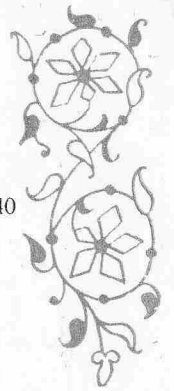

ھەمدەرسلەرى بۇ ھالەتتىدىن،
ئاجىز ئىنسانلار خىجالەتتىدىن.

بىر كۈن ئىدى ھەم سەبەققە ھەم تەك،
ئىككىنچى كۈن ئوتمىش ئىدى بېشەك.

740. كۈن بار ئىدىكىم بېش-ئون سەبەقنى،
ئەكسلەپ ئېۋۈرۈر ئىدى ۋەقتنى.

ئاز ۋەقتدە ئەيلەدى زەمانە،
ئانى بارى ئىلىم ئەرا يەگانە.

ئۇل ۋەقتكى ئۇل زەمانە فەردى
مەكتەبغە كېلۈرنى باشلاپ ئىدى.

لەيلى دېمەي، ئۇل بۇتى يەرنزاد،
بىر ئارزە بىرلە ئىدى ناشاد.

تەبئىدە قۇياش كىبى ھەرەت،
ئەيشىغە سالىب ئىدى مەرەت.

745. ھەر تەبئىكى زاتى ئولسە مەھرۇر،
ئاز ھىرقەت ئېتەر تەننى رەنجۇر.

زارىكى ئوچۇك يانار چەراغى،
بات ئورتەنۇر ئارتۇق ئولسە ياغى.

كۈن قۇمنى قىلۇر نېچە قىزىقراق،
ئوت يانسە بولۇر يەنە ئىسسىغراق.

بار ئىدى قۇياش مىزاجى نارى،
قۇمنىڭ ھەم ئىسسىب نەسىمى ھارى.

مەرغۇبى ئىدى رەتەب بىلە شەھد،
مەى ئىچگەلى ھەم قىلۇر ئىدى جەھد.

750. شەھدۇ، مەيۇ تەبئ ئىلە ھۇا تورت،
چۈن مۇشتەئىلئولدى سالدىلەر ئورت.

جىسمىنكى بار ئىدى ياسىمن گۈل،
ھومما قىلۇر ئىدى ئاتەشىن گۈل!

قەيس بىلەن ساۋاقداش بالىلار ئوز ئەھۋاللىرىدىن خىجالەت بولۇشاتتى.

قەيس بىر كۈن ھەمراللرى بىلەن ساۋاقداش بولسا، ئىككىنچى كۈنى ئۇلاردىن ئەلۋەتتە ئوتۇپ كىتەتتى.

740. شۇنداق كۈنلەر بولاتتىكى، بىر كۈندە بەش-ئون ساۋاقنى ئوقۇپ، چۈشۈنۈپ، يېڭى ۋاراقلارنى ئاچاتتى،

شۇ يوسۇندا زامانە ئۇنى تېز ۋاختتا ھەممە ئىلىملەر بويىچە بىردىن بىرلا قىلىپ قويدى.

زامانىڭ بىردىن-بىرى بولغان قەيس مەكتەپكە كىلىشكە باشلىغان چاغدا،

لەيلى دېمەي، ئۇسسۇلمەك پېرىزات بىر كىسەلگە يولۇققان ئىدى.

ئۇنىڭ تەبئىتىگە چۈشكەن قۇياشتەك ھەرەت، ئەيشىگە ئىسسىقلىق سالغان ئىدى.

745. ھەر كۈنلۈكى ئەسلىدە كويگەن بولسا، ئازغىنا ھەرىكەتمۇ ئۇنىڭ تىنىنى رەنجىتىدۇ.

خىرە يېنۇاتقان بىر چىراغنىڭ يېغى كوپەيسە ئۇ، دەررۇ پېرىلداپ يانىدۇ.

كۈن قۇمنى قانچىلىك ئىسسىتمىسۇن، ئۇنىڭغا ئوت يېقىلسا تېخىمۇ ئىسسىغراق بولۇدۇ.

ئۇ قۇياشنىڭ (لەيلىنىڭ) مىجەزى ئوت مىجەز ئىدى، قۇملارنىڭ بولسا ئىسسىق شامىلى ماسكەن ئىدى.

ئۇ خورما ۋە ھەسەلنى ياخشى كورەتتى، مەينىمو ئىچەتتى.

750. ھەسەل، مەي ۋە ئوزۇمنىڭ ئىسسىق تەبئىتى ھەمدە ھاۋانىڭ ئىسسىغى—توتى يالقۇنلۇنۇپ ئۇنىڭغا ئوت سېلىشتى.

ئۇنىڭ ئاق گۈلگە ئوخشىغان جىسمىنى ئىستىما قىزىل گۈلگە ئوخشۇتۇۋەتكەن ئىدى.

تبركىم گۈلىدىن بولۇپ رەۋانە،
ئۇينى قەلبىمان گۈلابخانە.

غۇنچە كىبى ھۇللەلەردە نايابمەن،
خۇردە كىبى ئوت ئەگە سالدىم تاب.

كەم بولسە مىزاجىغە ھەرارەت،
تىترەتمە قىلۇر ئىدى شەرارەت.

شەمشادىغە تىترەمەك پەددار،
تاڭ يېلىدىن ئويلە كەم سەپدار.

چۈن زىلزىلە بولدى ئىرسە خارە،
بولۇر نەفەس ئىچرە پارە-پارە.

ئۇل تەنغەكى لۇتفىدىن ئىدى گۈل،
يېل تىترە تۇرىگە نې تەھەممۇل.

باشى ئۇزە جەمئ ئولۇپ ئەھبىبا،
ھازىر قىلۇر ئىردىلەر ئەتىبا.

بىمارغە مۇشكىل ئىردى پەرھىز،
ئەنداقكى كوزى قىلۇردە خۇنرىز.

بۇ ھال ئىلە ئىردى سەرۇى گۈلخەد
كەم بولدى مىزاجى زەئفى مۇمتەد.

ھەر نېچە سىپىھر ئىدى ھەسەدگار،
ھەم بولدى تەبئەتى مەددگار.

زەئفى ئىچرە تەبەت ئولسە مۇشفىق،
بېھراقكى تۇمەن تەبىبى ھازىق!

يوق ئىرسە مىزاجىدىن مۇژاسا.
جان بېرسە نې سۇد ئىلگە ئىسا،

كەم بولسە تەبئەتى مۇئالىج،
جىسمىدىن ئىتەر مەرەزنى خارىج.

چۈن قىلدى تەبئەتى مۇرۇژۇەت،
زەئفى ئولدى گۇمۇ يېتىشتى قۇۋۇەت.

گۈل ئۇزىدىن چۇشكەن تەرلەر ئوينى گۈلاپخانا قىلدۇتتى.

ئۇ بولسا غۇنچىدەك نازۇك پەردىلەرگە ئورالغان، ئىستما ئۇنىڭغا گۈل زەرىلىرىدەك ئوت سالغان.

مىجەزىدىن ھەرارەت كەم بولسا ئۇنى بەزگەك تۇتاتتى، تىترىتەتتى.

تاڭ شامىلىدىن تېرەكلەر تىترىگىنىدەك، ئۇنىڭ چىرايلىق قەددىمۇ بەزگەكتەك تىترەيتتى.

يەر تەۋرىگەندە تاشلار بىرەمدە پاچە-پاچە بولۇپ كەتسە،

ئۇ بەدەن نازۇكلىقتا گۈلدەك مۇلايىم بولۇپ تۇرسا، شامالنىڭ تىترىتىشىگە قانداق چىداپ تۇرۇدىكەن؟

ئۇنىڭ بېشىدا دۇستلار ژىغىلىپ، تەۋپىلار تەييار تۇرۇشاتتى.

قان توككۇچى كوزلىرىگە چىداش قانداق تەس بولسا، ئۇنىڭ ئۇچۇن پەرھىز قىلىشمۇ شۇنداق تەس ئىدى.

شۇ ئەھۋالدا، ئۇ گۈل ئۇزلۇك جاناننىڭ كىسىلى ئۇزۇنغا سوزۇلدى.

پەلەك قانچە بېخىللىق قىلسا، ئۇنىڭ تەبىئىتىمۇ شۇنچە ياردەم بېرەتتى.

كىسەللىكتە تەبەتنىڭ مەھرىۋانلىغى، يۇز تەجرىبىلىك تەۋپىتىن ئوبدانراقتۇر.

ئەگەر ئۇنىڭ مىجەزى تۇزۇلۇشگە ياردەم بەرمىسە، ئىسانىڭ ئەلگە جان بېرىشىدىن نەمە پايدا؟

ھەر كىشىنىڭ ئوز تەبئىتى كىسەلنى تۇزۇتۇدىغان بولسا، ئۇنىڭ گەۋدىسىدىن كىسەللىكلەرنى قوغلاپ چىقىرىدۇ.

لەيلىگە تەبئىتى سېخىلىك قىلغاندىن كېيىن، ئاغرىقلىق يوقۇلۇپ قۇۋەتكە كەردى.

يار ئولدى هاكىمنىڭ ئىلاجى،
سەھەەت ساڕى قويدى يۈز مىزاجى.

مەيل ئېتتى مىزاجىغە سەلامەت،
تەبئىغە يۈز ئۇردى ئىستىقامەت.

لەئلى لەبى نوشخەند بولدى،
نەخلى قەدى سەر بەلەند بولدى.

مەي تەبئىغە بولدى ئىشرەت ئەڭىز،
قان توكمەك ئۈچۈن ئۇشەتتى پەرھىز.

770. بولدى يەنە ئۇل ئۇزارى گۈلگۈن،
ھۇسن ئىچرە بۇرۇنغىدىن ھەمئەفزۇن.

بىر كۈن ئېرىكىپ مەھى مۇئەددەپ،
تۇشتى باشىغە ھەۋايى مەكتەب.

مەششاتەئى ھۇسنى ئالەم ئارا،
ئارايىشىن ئېتتى ئاشكارا.

ئۇل ھۇسنىكى زىبى ئالەم ئېردى،
زىب ئۇستىگە يەنە زىب بېردى.

زۇلفۇ يۈزى خەد يانىدەغى دال،
فەم نۇقتەسى ئاغزى ئۇستىدە خال.

775. ئەيلەب يۈز ئوتىن ياقارغە تەئجىل،
گۈگۈرد ئوتى يۈزىدە ھەر تەرەف تىل.

ئوتىدىن گۈل ئاچىب چۈگۈلىستانغە،
ئۇل گۈل بىلەن ئوت سالىب جەھانغە.

فەرقى ئۇزە زۇلفى ئەنبەر ئالۇد،
گۈلفام ئوتىغە ئەنبەرىن دۇد.

ئارەز ئۇزە زەرۇەرەق نىگارى،
ئۇل ئوتۇ، بۇ دۇدىنىڭ شەرارى.

ھاكىمنىڭ كورگەن چارىلىرى يار بولۇپ، ئۇنىڭ مىجەزى تۇزۇلۇشكە يۈز تۇتتى.

مىجەزىگە سەلامەتلىك كىرگەندىن كېيىن، تەبىئىتىدىمۇ تىنچلىق تۇغۇلدى.

قىزىل ياقۇتتەك لەۋلىرى تەبەسسۇمغا كىردى، قامىتىنىڭ نىھالى باش كوتەردى.

مەي تېۋىغا خوشاللىق بېغىشلىدى، بەدىنىگە قان ژۇرگەتمەك ئۇچۇن پەرھىزنى بۇزدى.

770. يەنە شۇ ئۇز گۈل رەشگىگە كىرىپ، گوزەللىكتە بۇرۇنقىدىنمۇ ئېشىپ كەتتى.

ئۇ تەربىيىلەنگەن ئەدەپلىك ئاي، بىر كۈنى زىرىكىپ، مەكتەپكە بېرىش ھەۋىسىگە چۇشتى.

ئالەمگە زىننەت بىرىدىغان گوزەللىك پەدەزچىسى ئۇنى ياساندۇردى.

ئۇنىڭ ھۇسنى ئالەمنىڭ زىننىتى ئىدى، زىننەت ئۇستىگە زىننەت بەردى، ياساندى.

ئۇنىڭ چېچى خەد (مەكىز) يېنىدىكى دالغا ئوخشايدۇ، فەم(ئېغىز) سوزۇلىدىكى چىكىت، ئاغزى ئۇستىدىكى خالغا ئوخشايدۇ.

775. ئۇزۇنىڭ ئوتىنى تۇتاشتۇرۇش ئۇچۇن سەرەڭگە ئوتى يەنى (قارا قاشلىرى) نىل دەريا سىدەك ھەر تەرەپكە تاتىلغان ئىدى.

ئۇزۇنىڭ گۈلۇستانىدا ئېچىلغان ئوتلۇق گۈللەر بىلەن جاھانغا ئوت ياقاتتى.

ئۇنىڭ چىكىسىدىكى خۇشپۇراقلىق قارا سىكىلەكلىرى، گۈلرەڭ ئۇزۇدە ئەنبەرگە[1] ئوخشاش قارا ئىستەك تۇراتتى.

ئۇزى ئۇستىدىكى تىللا قېبشى گويا ئوتتىن چىققان يالقۇنلاردۇر.

[1] ئەنبەر — خۇشبۇي قارا رەڭلىك ماددا.

يۈز ئۈزرەكى ئوت ياقىب جەبىنى،
ئەخگەر ئەگە لەئلى ئاتەشىنى.

780. جاۋلىغى بىرلە خالى ھىندۇ،
لەئلى ئوتىدە نىھان قىلىب سۇ،

يوقكىم لەبى ئابى زىندەگانى،
سۇۋ ئىچرە ئوت ئەيلەبان نىھانى.

ئۇل لەئل ئوتىدىن جەھانغە كۆيمەك.
يوق، يوق، نې جەھانكى جانغە كۆيمەك.

ئوتلۇغ ئىكى كوزى سۇرمە ئالۇد،
ئۇل ئوتغە دەغى بۇ سۇرمەدىن دۇد.

بۇ ئوتلەر ئەراكى ئەرازى غەرق،
ئورتەرغە جەھاننى ھاسلەن بەرق.

785. نې بەرقكى بەرقى ئافەت ئۇل يۈز،
يا باريقەئى لەتافەت ئۇل يۈز.

يۈز گىردىدە ئەقدى گەۋھەر ئەنداق،
كىم ئاي ئىلە بولغەي ئەختەر ئەنداق.

مىئجەر ساچى ئۈزرە تارى نايابا،
ئۇل نەۋئكى ۋەسل شامى مەھتاب.

ھۇسن ئىچرە ئەياغىدىن باشى خوب،
باشدىن ئەياغىغە تېگرۇ مەھبۇب.

كورگەچ بۇ بەلايى جاۋىدانە،
قوزغالمەي نەيلە سۇن زەمانە.

790. بۇ شەكل ئىلە ئۇل جەھانغە ئاشۇب،
سالىب سېكىز ئاسمانغە ئاشۇب.

كېنىدە نېچە كەنزى ھەمقەد،
بارچە گۇل رويۇ ئەرغۇۋان خەد.

مەكتەب ساری جىلۋە ئەيلەدى ساز
باشتىن ئەياغىغە ھۇسن ئىلە ناز،

پىشانىسىدىكى شۇ ئوتلۇق زىننەتىنىڭ قىزىلى ئۇنىڭ چوغلىرى ئىدى.

780. ئۇنىڭدىكى ھىندۇ (قارا خال) جادۇگەرلىگى بىلەن، ئوت ئىچگە سۇنى تېقىپ قويغاندەك ئىدى (يەنى لۇبنىڭ سۇلىرى).

ياكى ئابى ھايات لۇبى، سۇ ئىچىگە ئوت يوشۇرغاندەك.

ئۇ ياقۇتنىڭ ئوتىدىن جاھان، ياق، ياق، بەلكى جان كويۇدۇ.

ئوتلۇق ئىككى كوزى سۇرمە تاتقاندەك، ئۇ سۇرمە بولسا، بۇ ئوتنىڭ ئىسىغا ئوخشاش.

بۇ ئوتلارنىڭ ئارىسىدا غەرق بولغان ئۇزى جاھاننى كويدۇرۇش ئۈچۈن چاقماق ئىدى.

785. قانداق چاخماق، ئاپەت چاقمىغى، ياكى ئۇ ئۇز، گۈزەللىك روشەنلىگىدۇر.

ئۇزىنىڭ چوڭ بىسىگە ئېسىلغان گوھەرلەر، ئاينىڭ چوڭ بىسىدىكى يۇلتۇزلاردەك ئىدى.

ئۇنىڭ چاچلىرى ئۇستىدىكى مەۋزايىتلار ئۈچرۈشۈش كېچىسىدىكى ئايدۇڭگە ئوخشايتتى.

گوزەللىكتە بېشىدىن ئايىغىچە چىرايلىق، ئوماقدۇر.

بۇ ئەبەدىي بەلانى كورگەن ۋاختتا، زامانە قوزغالماي نىمە قىلسۇن؟

790. ئۇ شۇ تېرىقىدا جاھانغا، بەلكى سەككىز ئاسمانغا ھاياجان سېلىپ،

گۇل ئۈزلۈك، قىزىل چىرايلىق بىر نەچچە بويى تەڭ كىنىزەكلەرنى كەينىگە سېلىپ،

بېشىدىن ـ ئايىغىچە ھوسن ۋە نازغا تولۇپ، مەكتەپ تەرەپكە يول سالدىكى،

كەمسەير ئىلە كۆڭلىخۇررەمئولغەي،
ھەمدەرسلەرنغە ھەمدەم ئولغەي.

خۇررەم كورۇب ئانى فەررۇخ ئۇستاد،
قىلغەي بارى سەرۋلەرنى ئازاد.

795. قىزلەر بىلە ئەزمى گۈلشەن ئېتگەي،
گۈلشەننى جەمالى رەۋشەن ئېتگەي.

مەكتەبنى يارۇتغەي ئۇل پەرى چېھر،
ئەندافكى سىپىھر گۈنبەزىن مېھر.

بارچە قىلىب ئىھتىرامىن ئانىڭ،
يۇقارى يەسەب مەقامىن ئانىڭ.

شاد ئولدى جەمالىدىن دىلىستان
ئەندافكى بەھاردىن گۈلىستان.

لېكىن بۇ بەھارى زىندەگانى،
بىر نەخلنى ئەيلەدى خەزانى.

800. يوق، يوق كى تۇتاشتى سەربەسەر ئوت،
باشتىن ئەياغ ئولدى ئۇل شەجەر ئوت.

ياشوئلەكى ھەر بىرىگە يېتتى،
ئېل بەرگى خەزان تەسەۋۋۇر ئېتتى.

يەئنى كورۇب ئانى قەيس مەھزۇن،
رۇخسارىنى قىلدى كەھرە باگۇن.

ھەم چېھرەسى رەڭگى كەھرەبادېك،
ھەم كۆڭلىدە قوزغەلان سەبادېك.

ھەردەم يىقىلۇرغە جىسمى مايىل،
ھوشى داغى لەھزە-لەھزە زايىل.

805. تاپىب ئەڭە جىسمى ناتەۋان زەئىف.
كۆڭلىدە داغى زەمان-زەمان زەئىف.

تەغىير پەزىر كوزگە ھالى،
كوزگە نېكى، ھەردەم ئوزگە ھالى.

ساۋاقداشلىرىغا ھەمدەم بولۇپ، سەيلى-سەياھەت بىلەن
كۆڭلىنى خوشال قىلسۇن،

مۇبارەك ئۇستاز ئۇنى خوشال قارشى ئېلىپ، ھەممە ئوقۇ-
غۇچىلارنى ئازات قىلىۋەتسۇن. تاكى ئۇ

795. قىزلار بىلەن گۈلشەنگە بېرىپ، گۈلشەننى ئوز جامالى
بىلەن روشەن قىلسۇن.

ئاسمانىنى كۇن يورۇتقانەك، مەكتەپنىمۇ ئۇ پېرى ئۇز
يورۇتتى.

ھەممە ئۇنى ئىھتىرام بىلەن ژۇقۇرىغا ئولتارغۇزدى.

باھاردىن گۈلۇستانلار خوشال بولغىنىدەك مەكتەپمۇ ئۇ-
نىڭ جامالىدىن خوشال بولدى.

لېكىن بۇ ھايات باھارى (لەيلى) بىر نەھالنى غازالڭ قىلدى.

800. ياق، ياق، پۇتۇنلەي ئوت تۇتۇشۇپ، ئۇ دەرەخ بېشىدىن
ئايىغىچە شۇ ئوتتا كويدى.

ياكى بىر-بىرىگە يوگۇشۇپ كەتكەن شولىلارنى ئەل
غازالڭ يوپۇمىغى دەپ تەسەۋۋۇر قىلىشتى.

يەنى بىچارە قەيس ئۇنى كورۇپ، ئۇزى كەھرىۋادەك بولدى.

چىرايىمۇ كەھرىۋارەڭ، كۆڭلىمۇ تاڭ شامىلىدەك قوزغالدى.

ھەر دايىم ژىقىلىپ كېتىدىغانەكلا بولۇپ، ھەر بىر دەم
ئېلىشىدا ھۇشىدىن كېتەيلا دەيتتى.

805. ئۇنىڭ بەدىنى ئاجىزلىشىپ، ژۇرىگىدىمۇ بارغانسىرى
كىسىلى كۇچۇيەتتى.

ئۇنىڭ ئەھۋالى كوزگە ھەردەم ئوزگۇرۇپ تۇرغانەك
كورۇنەتتى، كورۇنۇشلا ئەمەس، ھەر نەپەستە ئوزگىچە ئىدى.

چۈن زور كېتۈردى ئىشقى بېباك،
ئەۋۋەل قەدەھ ئالدى ھوشىنى پاك.

بەل مەي ئىسى بىرلە مەست بولدى،
غەم خەيلىغە زېرى دەست بولدى.

كوب سەئي ئوزىگە قىلدى ھەمدەست،
تا بولمەدى يېرگە سايەدېك پەست.

كورگەچ ھەم ئەنى نىگارى زېبا،
ئوز كوڭلىنى تاپتى ناشكىبا.

نازۇكلۇك ئىلە چۇ قىلدى مەفھۇم،
كىم ئېر كەنىن ئېتتى يەخشى مەئلۇم.

قالمەدى ھەۋاسىدە قەرارى،
شەۋق ئوتىغە تۇشتى جانى زارى.

ئانىڭ داغى بىلدى ئىزتىرابىن،
ئىشقى ئوتىدىن ئىچىدە تابىن.

بىلدىكى، گەرئېتمەس ئىشگە چارە،
ئۇل ھال ئولۇر ئېلگە ئاشكارە.

ئېل سالسەلەر ئىزتىراب ئەراغە
بىر نەۋئ تۇشەر ھىجاب ئەراغە،

كىم يار ئولە ئالمەي ئەندە سەكىن،
بولمەس دىيدار ئومىدى مۇمكىن.

تەئجىل ئىلە قوپتى لۇئبەتى شەڭ،
كىم باغ ساری قىلۇر بىز ئاھەڭ.

ئەتفال داغى بىلىب غەنىمەت.
ئانىڭ بىلە قىلدىلەر ئەزىمەت.

تەكلىب ئېتتى بۇتى شەكەرلەب،
كىم ھەر كىشى بولسە ئەھلى مەكتەب.

«بىر كۈنگىنە تەركى دەشت قىلسۇن،
گۈللەر بىلە باغ گەشت قىلسۇن».

رەھمسىز ئىشق زورلۇق قىلىپ، بىرىنچى قەدەھتىلا ھوشىدىن كەتكۈزدى.

بەلكى ئۇ مەي پۈرىغى بىلەن مەس بولۇپ، غەم توپىدىن يىگىلدى، يەنى غەم لەشكىرىدىن مەغلۇپ بولدى.

نۇرغۇن ئۇرۇنۇشلار نەتىجىسىدە، سايىدەك يەرگە ژىقىلماي، ئوزىنى زورلۇق بىلەن تۇتۇپ قالدى.

ئۇنى كورۇپ، مەشۇقى گوزەلمۇ كوڭلىدە تاقەتسىزلەندى.

نازۇكلىق بىلەن ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىگىنى ئويدان پەملىۋالدى.

ئۇنىڭ ئىشقىدا ئارامى قالماي، بىچارە جېنى كويۇك ئوتىدا يانائتى.

قەيسىنىڭمۇ ئوزىنىڭ ئىشقىدا ئوتقا چۈشۈپ، ئارامسىزلىقتا قالغانلىغىنى بىلدى.

شۇ ئىشقا چارە كورمىسە بۇ ئەھۋالنىڭ خەلقى ئالەمگە ئاشكارە بولۇشىنى چۈشەندى.

ئەل بۇ ئەھۋالنى پايقاپ، ئوتتۇرىغا ئارامسىزلىق سېلىپ، ئوتتۇرىغا بىر پەردە چۈشۈپ قېلىشىنى ئويلىدى.

ئۇ چاغدا قەيس بۇ يەردە تۇرالمايدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئوز كورۈشۈشمۇ مۇمكۇن بولمايدۇ.

شوخ قوچاق (لەيلى) تېزلىك بىلەن تۇرۇپ، «باقتا باريمىز» دىگەن ھەۋىسكە چۈشتى.

بالىلارمۇ بۇ ۋاختىنى غەنىمەت بىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە باقتا كىتىشتى.

ئۇ لەۋلىرى قەنت سىنىم، ھەممە مەكتەپداشلىرىغا تەكلىپ قىلدى:

«بىر كۈنلا دەشتنى تاشلاپ، باغدا گۈللەر بىلەن سەيلى قىلايلى».

چۈن كىردى ئەراغە بويلە سۈرەت،
ئەزم ئەيلەدى قەيس ھەم زەرۈرەت.

چۈن قەيس ئەلەرغە بولدى يولداش،
گۈلشەن ئىچىدىن چىقاردىلەر باش.

ئېي گۈلشەنى ئىشق باغبانى،
گۈلگۈن قەدەھې كېتۈر زەمانې.

824. تاگۈلكى بۇ گۈلشەن ئىچرە ساچقۇك،
مەئلۇم ئېتەيىن نې گۈللەر ئاچقۇك.

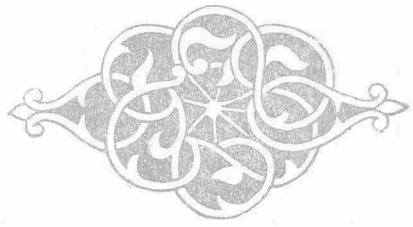

شۇنداق تەكلىپ بولغاندىن كېيىن، قەيسنىڭمۇ ئۇلار بىلەن بىرىشى زورۇر بولۇپ قالدى.

قەيس ئۇلارغا ھەمرا بولغاندىن كېيىن، ھەممىسى بىللە گۈلشەنگە يېتىپ بېرىشتى.

ھەي ئىشق گۈلشىنىنىڭ باغۋىنى، بىر دەملىككە گۈلرەڭ-لىك قەدىھىڭنى ئەپكەل!

824. بۇ گۈلشەنگە گۈل چاچماقچىمەن، مەلۇم قىلايچۇ، نىمىلەرنى چاچار كەنمەن.

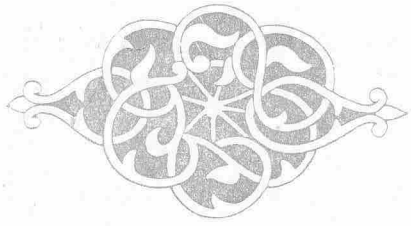

تورتىنچى باب

بەهار چاغىدە مەجنۇن لەيلىنى باغدە كورۈپ ھۇشىدىن كېتىپ قالغانى

مېھر ئىستەدى چۇن ھەمەل فەراغى،
دەشت ئۇزرە بۇتەر قوزى قولاغى.

گۇل شەمئى ھەۋايى گۇلشەن ئەيلەر،
گۇلشەننى فۇرۇغى رەۋشەن ئەيلەر.

توتى بولۇرغە چەرخ ئېتەر زەۋق،
كىم قەۋسى قۇزەھنى ئەيلەگەي تەۋق.

گەر توتى ئولۇرغە قىلمەس ئاھەك،
ئەيلەر نېگە يېرنى توتەگى رەك.

يا توتى ئولۇپ سېپېھرى ھەزرا،
بولۇر ئەگە جوجە فەرشى غەبرا.

830. ئەئزاسىدەكىم بۇتۇب يەگى پەر،
تۇتقان بارى يېرنى سەبزەئى.تەر.

تۇن ــ كۇننى قىلۇر بىنە فش سىزغان،
كافۇر ئىلە مۇشكدىن ساقىزغان.

توتىنچى باب

باھار چېغىدا مەجنۇن لەيلىنى باغدا كورۈپ ھۇشىدىن كېتىپ قالغىنى.

قۇياش ھەمەلدىن قوتۇلۇپ، سەۋرئېيى باشلانغاندا، دەشتتە قوزىقولاقلار ئۇنۇپ چىقىدۇ،

باغدىكى گۇللەرنىڭ ئېچىلىشى گۇلشەننىمۇ بارغانسىرى روشەنلەشتۇرەتتى.

پەلەك بولسا توتى بولۇش ھەۋىسىگە چۇشۇپ، بويىنغا كەمەلە كتىن ھالقا سالاتتى.

ئەگەر پەلەك توتى بولۇشنى ئارزۇ قىلمايدىغان بولسا، نېمىشكە يەرنى توتى رەڭ قىلىدۇ؟

پەلەك توتى، يەر شارىنى جۇجە قىلغاندا،

830. يەردىكى مايىسلار ئۇنىڭ ئەزاسىدىكى يېڭى پەيلەرگە ئوخشايتتى.

ئالەمنىڭ نەققاشى بولسا كۇننى ئاق ۋە كىچىنى قارا رەڭ بىلەن بوياپ، كامپۇرا (كامفارا) بىلەن ئىپارداپ، ئاق بىلەن قارىداپ گويا سېغىزغان ياساپتۇ.

سارىغ گۈل ئۈزە سەبۇھى يامغۇر،
ئالتۇن تەبەق ئىچرە كور گۈزۈردۇر.

ياخۇد يەراقان ئوتىن قىلىب تېز،
سارىغ يۇزىگە بولۇر ئەرەق رېز.

مەرز ئۈزرە كىيەر سېبەر گە جەۋشەن،
شەشپەر كوتەرۇر باشىغە سەۋسەن.

غۇنچە باشى ئۈزرە كور گۈزۈر خۇد، 835
يەخ تىغى قىلۇر چەمەننى پەدرۇد.

مېۋە يەغاچىغە سىيم ئوكۈلۇر،
ئەنداقكى دىرەم ئەرا گومۈلۇر.

ئىلگىن كورۇبان چىنار خالى،
كويدۇرۇر ئىچىن دىرەم خەيالى.

تاغ باغرىدە سېل يوقكى، ھەر تاش،
فەرھاد فىراقىدىن توكەر ياش.

سەھرادە نېلالە بولسە بەرباد،
پەرۋېز كۈلاھىدىن بېرۇر ياد.

ھەر غۇنچەئى لالە ھۇققەئى لەئل، 840
ئاچىلسە لىۋادە شۇ قەقەئى لەئل.

چۇن بەرگى تۇشەرگە مەيل قىلدى،
بەغرى قارە دەشت ئۈزە يايىلدى.

دەشت ئۈزرەكى سەير ئولۇر سەباغە،
بەغرى قارەلەر ئۇچەر ھەۋاغە.

سۇۋ ئىچرە بىنە فشە ھەر زەمانى،
سونە باشىدىن بېرۇر نىشانى.

ياش غۇنچەغە ئىستەمەك بولۇب ئىش،
جالە تۇشۇب ئاغزىغە بولۇر تىش.

يا غۇنچەكى كولگۇسىن ئۈزاتۇر، 845
دەۋران تاشى ئاغزىنى قاناتۇر.

سېرىق گۈل ئۈستىگە چۇشكەن تاك يامغۇرى ئالتۇن تاۋاققا تولدارغان مەرۋايىتلارغا ئوخشايتتى.

ياكى سېرىق كىسىلى ئۇنىڭ ئىستىمىسىنى ئاشۇرۇپ، سېرىق ئۈزىگە تەر دانىلىرىنى تەپچىتەتتى.

يەر يۈزى چېچەك-چوكانلاردىن ساۋۇت كىيىسە، گۈلسەپسەر بېشىغا گۈرزى كوتۇرەتتى.

غۇنچا بېشىدا خۇد (جەك قالپىغى) كورسەتكەن چاغ، مۇزمۇ چىمەندىن قېچىشقا باشلىغان ئىدى. 835

مېۋە ياغاچلىرى كۆمۈچكە ئوخشىغان گۈل بىلەن ياسانغاندا، تەڭگىلەرنىڭ ئىچىگە كومۇلگەندەك كورۈنەتتى.

چىنار ياغىچىنىڭ ئىچىنى كويۇشمۇ ئۈزىدە گۈل تەڭگىلىرىنىڭ يوقلىغىدىندۇر.

تاغ باغرىدا سەل يوق، تاشلارمۇ فەرھادنىڭ يوقلىغىدىن ياش توكۈشۈدۇ.

چولدە سولغان لەيلى يوپۇماقلىرى پەرۋېز (خىسراۋ)نىڭ كۈلاھىنى ئەسلىتەتتى.

لەيلى گۈلىنىڭ ئېچىلمىغان غۇنچىسى بىر ياقۇت قۇتىچىقىغا ئوخشايدۇ، ئېچىلغانلىرى بولسا، (ژولقان) لاۋاسىدۇر. 840

لەيلىنىڭ يوپۇماقلىرى توكۈلۈشكە باشلىغاندا دەشتكە قارا باغىر قۇشلىرى يېيىلغاندەك بولۇدۇ.

دەشت ئۈستىدە شامال سەيلى قىلغاندا، قارا باغىرلار ئاسمانغا ئۇچۇپ كىتىدۇ.

سۇ ئىچىدىكى بىنەپشىلەر تۇرۇپ-تۇرۇپ ئودەك بېشى كورۈنگەندەك بولاتتى.

ياش غۇنچىلار ئەسىنگەن چاغدا، شەبنەم توكۈلۈپ، ئاغزىغا چىشلەر سالىدۇ.

ياكى غۇنچىلار كۈلسە، (ئېچىلسا)، دەۋران تېشى ئۈلارنىڭ ئاغزىنى قانىتىدۇ. 845

هەر بەلبەلەنى قىلۋر مەكانى،
تۇرنا كوزىيۇ تەزەرۋ قانى.

نەرگىس ئالۋر ئولسە بادەدىن كام،
نارەنج تېرىسىدىن يەسەر جام.

نەسرىن بەرگى توكۇلسە سەھبا،
كوب ياغنى ئەيلەر ئاشكارا.

زەنبەك ۋەرەقى ئەرا سېپەر مۇشك،
كىم ئەترى دىماغنى قىلۋر خۇشك.

850. گويا تۇتۇلۇب شەمىمى چاغى،
باغ ئىچرە بىنەفشەنىك دىماغى.

دال ئولدى دىماغى زەئفىغە بۇ،
كىم شەبنەمە بىرلە ئاقىزۇر سۇ.

شۇدرۇن توكۇلۇپ چەمەن قىلۋر فاش،
خاشخان گۇلى يۇزىندە خاشخاش.

هەر قۇشقىنە جۇفتى بىرلە پۇرجوش،
هەمپەر بولۇر ئۇچسە، قونسا هەمدوش.

بەرگىكى بولۇر ياغاچقە خىلئەت،
قۇشلەرغە بولۇر مەقامى خىلۋەت.

855. هەر خەيلكى رەڤئ ئېتىب نەدەمنى،
سەھرا ساری قويسەلەر قەدەمنى.

چۇن ئەزمى شەرابى ناب ئېتەرلەر،
جەيرەن قوزىسىن كەباب ئېتەرلەر.

بۇ فەسلدە ئۇل گۇرۇهى چالاك،
گۇلشەنغە يايلاسىلەر تەرەبناك.

باغى ئىدى رەۋزەدىن نىشانە،
شام ئەهلى يەسەب نىشاتخانە.

مەي شىشىلىرىكە چۇشكەن گۇل يوپۇماقلىرى تۇرنا كوزىگە،
ياكى قىرغۇلنىك قېنىغا ئوخشايتتى.

نەرگىس (بوتا كوز) مەيدىن بەهرى ئالماقچى بولسا، نارەنج
دەرىخىنىك تېرىسىدىن پىيالە ياسايدۇ.

نەسرىن گۇلىنىك يوپۇمىغى توكۇلگەندىن كېيىن، كوزىدىكى
مەي مەشكەيىغىنى ئەسلىتىدۇ.

زەنباق گۇلىنىك يوپۇمىغا توكۇلگەن ئىپارنىك پۇرۇغى
ئۇنىك دىمىغنى قۇرۇتاتتى.

850. گويا شۇ ئىپارنىك پۇرۇغى بىلەن باغنىك ئىچىدىكى بىنەپ-
شىلەرنىك دىمىغى پۇتۇلۇپ قالغاندەك بولۇدۇ.

بىنەپشە دىمىغنىك كەسەل بولغانلىغىدىن، ئۇنىڭدىن
شەبنەم سۇيى ئېقىپ تۇراتتى.

چىمەنگە چۇشكەن شەبنەم ئەپيۇن گۇلىنىك يوپۇمىغا ئۇنىك
دانىلىرىدەك داغلار سېپەتتى.

قۇشلارمۇ جۇپتى بىلەن بىللە ئۇچىشاتتى ۋە يانمۇ-يان
دەرەخلەرگە قوناتتى.

يوپۇماقلار ياغاچلارغا لىباس، قۇشلارغا خىلۋەت جاي بولاتتى.

855. ئادەملەر كوڭۇل ئېچىش ئۇچۇن دالىغا قاراپ قەدەم
تاشلاشسا،

تازا شاراپلارنى ئىچىپ، كەيپ سۇرمەكچى بولۇشقاندا
كىيىك بالىسىنى كاۋاپ قىلىشاتتى.

شۇنداق بىر پەسلدە بىر توپ بولۇپ كەلگەن كىشىلەر
(لەيلى ۋە يولداشلىرى) خوشاللىق بىلەن گۇلشەنگە يېيىل-
غان ئىدى.

ئۇ گۇلشەن جەننەتكە ئوخشىغان بولۇپ، شام خەلقى ئۇنى
خوشاللىق ماكانى قىلىۋالغان ئىدى.

هەرنەخلى فەلەككە تېگورۇپ باش،
پەرۋىن بىلە خوشە ئەيلەبان فاش.

860. نەجد ئېتەگىدىن چىقىپ بۇلاغى،
كىم تازە بولۇپ بۇ نەۋئ باغى.

دەۋران تاشى ئېمدى ئانى كوممىش
ئۇل چەشمە سۇۋىن كوزىنى يۇممىش.

ئەسھابغە مەيلى لالەۋۇ باغ،
ئۇل ئىككى ئىچىندە لالەدېك داغ.

ئەسھابغە غۇنچە ساري ئاھەك،
بۇ ئىككى نىچۇككى غۇنچە دىلتەك.

ئىشق ئىچرە نىچە يېتىپ مەلالى
مەھۇش قىلۇر ئېردى زەبت ھالى.

865. بېدىلغە بۇ ھىفز مۇشكىل ئېردى،
كىم ھوش ئىلە ئەقلى زايىل ئېردى.

ئېل ھەرنېكى سورسە فەھم قىلمەي،
فەھم ئېتسە جەۋاب دېرنى بىلمەي.

ئىشقىن نېچە ئەيلەمەي دېبان فاش،
ئەندىن ئەجەب ئەمرلەر ئۇرۇپ باش.

گەھ كوزىدىن ئاقىب ئەشك ناگاھ،
گاھى چېكىب ئىختىيارسىز ئاھ.

ئەھۋالىدە ھەر زەمانكى تەغىير،
كوڭلى غەمىن ئەيلەب ئېلگە تەقرىر.

870. تەغىيرىغە تاپىب ئانى چارە،
كىم ياريغە ئەيلەگەي نەزارە.

لېكىن سالەيىن دېگەچ نەزەر تېز،
كوڭلى ئوتى تارتىبان شەرەر تېز.

باقەي دېسە داغى قۇۋۇتى يوق،
باقمەي دېسە داغى تاقەتى يوق.

بۇ باغدا ئوسكەن ھەر بىر دەرەخ شۇنداق يۇكسەلگەن
ئىدىكى، ھۇكەر يۇلتۇزى ئۇنىڭ مۇئىسسىدەك كورۇنەتتى.

860. نەجد تېغىنىڭ ئىتىگىدىن چىققان بۇلاق بۇ باغنى ياشنىتاتتى.

ئەندى بولسا دەۋران تېشى ئۇ بۇلاقنى كومۇپ، كوزىنى
ژۇمۇپ قويۇپتۇ.
باشقىلار باغ ۋە لەيلى گۇلنىڭ تاماشەسىگە چۈشكەن بولسا،
ئۇلارنىڭ ئىككىلىسىنىڭ ئىچى لەيلى گۇلدەك داغ ئىدى.
باشقىلار غۇنچىغا ئىنتىلدىسە، بۇلار غۇنچىدەك سىقىلغان
ئىدى.
لەيلىنىڭ ئىشق بىلەن مالالىغى قانچىلىك ئاشقان بولسىمۇ،
لېكىن ئوزىنى تۇتۇشقا تىرىشاتتى.

865. مەجنۇنغا ئىشق ئىزتىراۋىدىن ساخلىنىش تەس بولغىنى
ئۈچۈن، دايىم ئوزىدىن كىتىپ قالاتتى.
شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ يېنىدىكىلەرنىڭ سوراشقىنىنى پەملىمەيتتى
ۋە پەملىسىمۇ جاۋاپ بىرىشنى بىلمەيتتى.
ئۇ ئىشقىنى بىلدۈرمەسلىككە ھەرىكەت قىلسىمۇ، ئەجايىپ
ئىشلار يۈز بىرەتتى:
گايىدا كوزىدىن ياشلار ئاقاتتى، گايى ئىختىيارسىز ئاھۇ-
پىغانلار چىكەتتى.
ئۇنىڭدا بولغان بۇنداق ئوزگۇرۇشلەر كوڭۈلدىكى غەمنى
ئەلگە ئاشكارا قىلاتتى.

870. ئوزىدىكى بۇ ئوزگۇرۇشلەرگە چارە دەپ، ياريغا بىر
نەزەر سېلىشنى ئارزۇ قىلاتتى.
لېكىن ياريغا بىر نەزەر سالاي دىگىنىدە، كوڭۈل ئوتى
لاۋۇلداپ كىتەتتى.
قاراي دىسە قۇۋۇتى يوق، قارىماي دىسە تاقىتىمۇ قالمىغان
ئىدى.

كوز ئۇچى بىلە باقىب چۇ گاھى،
جاندىن چىكىب ئەنداق ئوتلۇغ ئاھى.

كىم باغ يۇزىن خەزانى ئەيلەب،
كوك بەرگىنى زەئفەرانى ئەيلەب.

875. مەھۇمش قىلىبان نەزارە ناگەھ.
بولماقتە ئەنىك ئوتىدىن ئاگەھ.

ھەم جىسمىدە پېچۇ تابىن ئەكسلەب،
ھەم كوكسلىدە ئىزتىرابىن ئەكسلەب.

ئوز كوكسلىدە ھەم تاپىب ئەسەرلەر،
ئانىك غەمى ئوتىدىن شەرمەرلەر.

بىر فۇرجە تاپەرغە كوپ قىلىب مەيل،
كىم بىر نەفەس ئولسە غافىل ئۇل خەيل.

مەقتۇلىغە يېتكۈرۈب ھەياتى،
سورماق بىلەن قىلسە ئىلتىفاتى

880. ئەكسلەتسە ئوز ئىزتىرارىنى ھەم،
ئىشقى ئوتىنىك شەرارىنى ھەم.

باغ ئىچرە ۋەسىئو خەلق سايىر،
ئەشجار غۇلۇسى ئېلگە ساتىر.

گۇلبۇن چەمەنىنىك ئىتتىسالى،
ئىشق ئەھلىغە پەردەئى ۋىسالى.

ئەتفال بولۇپ ئويۇنغە مەشغۇف،
سەرۋۇ گۇل ئولۇپ ئەلەرغە مەئلۇف.

سەير ئىچرە يېتىشتى ماھى دىلخاھ،
بىر گۇل چەمەنى ئىچىگە ناگاھ.

885. گۇلبۇن بىلە رۇست تورت يانى،
كىرسە كىشى كىمسە تاپمەي ئانى.

كىر گەچ ئەكسە ئۇل شۇ گۇفتە گۇلزار،
كوردى تىكان ئىچرە بۇلبۇلى زار.

گايىدا كوز قىرى بىلەن قارىغىنىدا شۇنداق ئوتلۇق ئاھ تاتمۇتەتتىكى،

باغنىك يۇزىنى غازاك قىلىپ، ياشناپ تۇرغان يوپۇماقلارنى سارغايتمۇتەتتى.

875. تۇيۇقسىز ئۇ ئاي ئۇزلۇكىمۇ قەيسنى كويدىرگەن ئوتىدىن خەۋىردار بولۇش ئۈچۈن بىر نەزىر تاشلىماقچى بولدى.

شۇ چاغدا جىسمىدىكى ئازاپلارنى ۋە كوكسلىنىك ئىزتىراپلىرىنى چۈشۈنۈپ،

ئوز كوكسلىدە ئونىك مۇھەببىتىدىن ئەسەرلەر ۋە ئونىك غەملىرى ئوتىدىن يالقۇنلارنى تېپىپ،

باشقىلار بىر دەم خەۋىرسىز قالسىكەن دەپ، بىر پۈرسەت تېپىشنى خالىدى.

ئولگەن قەيسىگە ھايات بېغىشلاش ئۈچۈن، بىر ئىلتىپات قىلىپ، ھالىنى سورىماقچى،

880. ئۇزىنىك تاقاتسىزلىگى ۋە ئىشقىنىك يالقۇنلىرىنىمۇ بىلدۈرمەكچى بولاتتى.

باغ بەكمۇ كەك ئىدى، باشقىلار سەيلى قىلىپ ژۇرۇشەتتى، دەرەخلەر ئۇلارنىك كوزىنى توسايتتى.

بۇ چەمەن گۇللىرىنىك بىر-بىرىگە چىرمىشىپ كەتكەنلىگى ئىشق ئەھلىگە ۋەسل (ئۇچرۇشۇش) پەردىسى بولاتتى.

بالىلار ئويۇن بىلەن مەشغۇل بولۇشۇپ، سەرۋەرىغى ھەم گۇللەر بىلەن ئىلپەتچىلىك قىلىشاتتى.

مانا شۇنداق تاماشە ۋاختىدا لەيلى بىر توپ گۇلنىك ئىچىگە كىرىپ قالدى. بۇ يەرنىك

885. توت تەرىپى گۇل شاخلىرى بىلەن ئورالغان بولۇپ، كىرگەن كىشىنى ئادەم تاپالمايتتى.

لەيلى ئېچىلغان گۇلدەك گۇلزار ئىچىكە كىرگەندىن كېيىن، تىكەنزارنىك ئىچىدە بۇلبۇلى زارىنى كوردى.

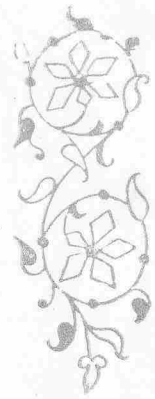

كىرمەش ئېدى ئەندە قەيس غەمناك،
گۈل يەكلىغ ئېتىب يەقاسىنى چاك.

ئوز ھالىغە زار يىغلەر ئېردى،
بىسەبرۇ قەرار يىغلەر ئېردى.

ئاغزىدە تەرانەئى فىراقى،
كىم يار يېتىشتى ئىتتىفاقى.

890. چۈن بۈلبۈلىنىڭ گۈلى شۇ گۈفتە،
تاپتى بارى خەلقدىن نۇھۇفتە.

ھەرنېچە يوق ئېردى سوزگە تابى،
كوكلىدە كوب ئېردى ئىزتىرابى.

يوق ئېردى گۈزىرى نېچە سوزدىن،
بارغۇدېك ئولۇب دېگۈنچە ئوزدىن.

بۈنياد ئېتتى ھىجاب بىرلە،
بەل ھىجلەتى بېھىساب بىرلە:

«كىبي تۈرفە يىگىت نې ھالەتىڭ بار،
نې نەۋئ غەمۇ مەلالەتىڭ بار؟

895. كىم شادلىغىڭ يوق ئوز گەلەردېك،
ئابادلىغىڭ يوق ئوز گەلەردېك.

ئەسھابغە مەيلى باغۇ گۈلزار،
ھەم تەن سېنگە رېشۇ ھەم كوكۈل زار.

بۇ دەمكى ئېسىب نەسىمى نەۋروز،
گۈل ئەترىنى قىلدى مەجلىس ئەفروز.

باغ ئولدى بەھاردىن گۈلەفشان،
سۇنبۇل بۇگۈن ئۇزرە كاكۈلەفشان.

بۇ فەسلىدە ئەزمى گۈلشەن ئېتگەي،
بوستان ھەرەمنى مەسكەن ئېتگەي.

900. بار ئانىڭ ئۇچۇنكى شاد بولغەي،
ھەر بەندىغە بىر كۈشاد بولغەي.

ئۇ يەرگە غەملىك قەيس كىرگەن ۋە گۈلگە ئوخشاش ياقىلرىنى ژىرتىپ،

ئوز ھالىدىن زارلاپ ۋە سەبرسىزلىك بىلەن ژىغلايتتى.

ئۇ شۇنداق پىراق تەرانىسىنى كۈيلەپ تۇرغان ئىدىكى، بىردىن يارىمۇ يېتىپ كەلدى.

890. لەيلى ئوز بۇلبۇلى قەيسنى گۈلى ئېچىلغان ھالدا، يالغۇز تاپتى.

سوزلەشكە تاۋى يوق بولۇپ، كوكىلىدە ئىزتىراۋى جىق بولسىمۇ،

بىر نەچچە سوز ئېيتماقچى بولاتتى ۋە سوزلەي دېگىچە ئوزىدىن كېتىپ قالاتتى.

كوپ خىجالەتلەر تاتىپ، ئاخىرىدا پەردىلىك قىلىپ شۇنداق سوز باشلىدى:

† «ھەي ئەجايىپ ژىگىت، ھالىڭ قانداق، قانداق غەمۇ-قايغۇلىرىڭ بار؟

895. باشقىلاردەك سىنىڭ خوشاللىغىڭ ۋە يا ئاۋاتلىغىڭ يوق.

باشقىلار باغۇ گۈلزار تاماشەسىدە بولۇۋاتسا، سىنىڭ تىنىڭ يارىلىنىپ، كوكىلۈڭ قايغۇ بىلەن تولۇپتۇ.

ھازىر باھار شامالىرى چىقىپ، گۈل پۇراقلىرى ھەر تەرەپكە چېچىلغان.

باغ باھاردىن گۈللەرگە تولۇپتۇ. سۇمبۇل بولسا، گۈل ئۇسىتىگە كوكۈللىرىنى يېيىپتۇ.

شۇنداق بىر پەسلىدە بۇ گۈلزارغا كىرىپ، بوستانلىقنى ماكان قىلغان كىشى،

900. خوشال بولۇپ، ھەر قانداق تۇتقۇنلۇقتىن ئازات بولۇشى كېرەك.

سېن ناله قىلىب غەمىن نېدىن سېن،
ئەشكىڭ ئاقمۇ ھەر نېدىن سېن؟

ئىشرەت چاغى مېھنەتىڭ نې يەنى،
شورابەئى ھەسرەتىڭ نې يەنى؟

بۇ غەم سېنگە قەيدىن ئولدى ھادىس،
كىم بولدى بۇ شىددەتىڭغە بائىس؟»

بائىسنى چۈ سوردى ئۇل دىلەفروز،
بىدىل چېكىبان بىر ئاھى جانسوز.

905. شىرىن سوزىدىن بولۇب ئىدى لال،
قان ياش ئىلە يۈزگە يازدى ئەھۋال.

يوق، يوقكى، زەبانى ھال بىرلە،
شەرھ ئەيلەدى بۇ مەقال بىرلە:

«كېچى جانىمە ھەيرەت ئوتى سالغان،
كۆكلۈمنى بۆرۈن نەزەردە ئالغان.

ئەۋۋەلكى جەمالىدىن ساچىب بەرق،
ئوت ئىچرە ۋۈجۇدۇم ئەيلەگەن غەرق.

زۇلف ئاچماق ئىلە ئالىب قەرارىم،
قىلغان قەرا روز روزگارىم.

910. ئەۋۋەلكى فەسانە زاھىر ئىبتگان،
كۆكلۈمنىڭ ئىشىنى ئاخىر ئىبتگان.

قىلغانىنى ياشۇرماغىڭ نې ئىبردى؟
مېنىدىن يەنە سورماغىڭ نې ئىبردى؟

ئىل ئەگلە مەسۈن دېبان نەمۈنە،
ئۇرماق نې بۇ نەئلى باز گۈنە!

سېنىدىن يېتىبان بۇ شىددەت ئاخىر،
كىمگە تاقايىن بۇ تۇھمەت ئاخىر؟!

كۆكلۈمنىكى ئالمىشەڭ نىھانى،
سېنىدىن ئالە ئالماغۇم خۇد ئانى،

نىمىشكە سەن بۇنداق نالىلار چىكىپ، غەملىك كوز ياشلىرىڭنى توكۈسەن؟

بۇنداق ئىشرەت ۋاختىدا ئازاپ تاتىشىڭ ۋە ھەسرەتلىك كوز يېشى توككىنىڭ نىمىسى؟

قىزىق، بۇنداق غەم ساڭا نەدىن كەلدى؟ بۇ ئېغىر ئەھۋالىڭغا سەۋەبچى كىم؟»

ئۇ دىلدار شۇنداق سوئال بەرگىنىدە قەيس جاننى كويدۇرگۈچى بىر ئاھ تارتتى.

905. ئۇنىڭ تارتلىق سوزلىرىدىن زۇۋانسىز بولۇپ، ئۇزىگە قانلىق كوز ياشلىرى بىلەن ئوز ئەھۋالىنى يازدى.

ياق، ياق، ھالى تىلى بىلەن ئەمەس، توۋەندىكى سوزلەر بىلەن ئوز ھالىنى شەرھ قىلدى:

«ھەي جېنىمغا ھەيرانلىق ئوتىنى سالغان، كوڭلۈمنى بىرىنچى قاراشتا ئالغان!

ئاۋال جامالىدىن چاقماق تاشلاپ، ۋۈجۇدىمنى ئوت ئىچىدە كويدۈرگەن!

سېكىلەك يېيىش بىلەن قارارىمنى ئېلىپ، جاھانىنى كوزۈمگە قارايتۇرغان!

910. ئاۋال ئەپسانە باشلاپ كوڭلۈمنى خاراپ قىلغان!

قىلغۇلۇقنى قىلىپ، يوشۇرۇشۇڭ ۋە يەنە مەندىن سورۇشۇڭ نىمىسى؟

يەنە خەق كورمىسۇن دەپ كەشكىنى تەتۇر قىلىپ مىكرى قىلىسەن!

بۇ ئىزتىراپلارنىڭ ھەممىسىگە سەۋەبچى ئوزەڭغۇ، كىمگە توھمەت قىلاي ئەندى؟

كوڭلۈمنى يوشۇرۇن ئېلىۋالغانسەن، ئەندى، ئۇنى سەندىن ئوزۈم ئالالمايمەن.

915. كىم ئەجەمى ئەيلەپ ئوزنى يانە،
بۇ نەۋ سۈرەر لەبدىك فەسانە.

جانمىنكى ئورتەدىك بەس ئېردى،
تانماق بۇ سەھەت كېرەكمەس ئېردى.

ئوت ئۇزرە نې ئېردى قۇيماغدىك ياغ!
كۆيگەنگە نې ئېردى قويماغدىك داغ!»

چۈن بويله نېچە خۇرۇش قىلدى،
زەئىف ئېتتىيۇ تەركى خۇش قىلدى.

تۇفراق ئۇزە بولدى ئۇل سەھەت پەست،
كىم يېرده گىلەر گە بولدى ھەمدەست.

920. قوينىغا ئالىپ نىگار باشىن،
ساچىپ كوزىدىن يۇزىگە ياشىن.

بېھۇشغە ئەيلەپ ئىز تىرابى،
ھەردەم يۇزىگە ئۇرۇپ گۈلابى.

ئولتۇرگەنگە ئوزى يېبان غەم،
يىغلاپ تۇتەر ئېردى بويله ماتەم.

ئىستەپ ئەنى بىر، ئىكى دىلارام،
ئۇل ۋاقىتە ئىچرە قويدىلەر گام.

گەر زۇلف ئىلە مۇشكبىز ئېدىلەر،
ئىككىسى ئەگە كەنىز ئېدىلەر.

925. كوزلەرىگە دەھر ئولۇپ قارانغۇ،
قورقۇپ دېدىلەر: «نې ھال ئېرۇر بۇ؟»

مەھۇش ئىشىدىن چۇ پەردە قوپتى،
ئىككىسىنىڭ ئالدىدە يېر ئوپتى.

ئۇل ئىش نېكى ۋاقىتە ئولدى بېخاست،
بىر-بىر دېدى ئۇل ئىكىسىگە راست.

دەھر ئېتتى چۇ سىررىن ئاشكارە،
يىغلاپ تىلەدى غەمىغە چارە.

915. سەن بولساڭ، ئوزەگنى بىلمەسلىككە سېلىپ، يەنە شۇنداق سوزلەرنى سوزلەيسەن.

جېنىمنى كويدۇرۇشۇڭيىتەتتى، مۇھەببىتىمنى ئىنكار قىلىش كېرەك ئەمەس ئىدى.

ئوت ئۇستىگە ياغ قۇيۇشۇڭ، كويۇك ئۇستىگە داغ قويۇشۇڭ نىمىسى؟»

شۇنداق بىر نەچچە قېتىم سوزلىگەندىن كېيىن، ھالسىزلىق نىتىجىسىدە قەيس ھوشىدىن كەتتى.

ئۇ توپىغا شۇنداق چاپلاشتىكى، يەردىكى نەرسىلەر بىلەن بەراۋەر بولۇپ قالدى.

920. نىگار (لەيلى) بولسا ئۇنىڭ بېشىنى قۇچۇغىغا ئېلىپ، ئۇزىگە كوز يېشىنى توكۈشكە باشلىدى.

بېھۇشنىڭ بۇنداق ئەھۋالىغا تاقەتسىزلەنگەنلىگىدىن، ھەدەپ ئۇزىگە گۈلابلارنى سېپەتتى.

گويا قەيسنى ئورى ئولتەرگەندەك، ئۇنىڭغا ژىغلاپ ماتەم تۇتاتتى.

لەيلىنى ئىزلەپ ژۇرگەن بىر-ئىككى دىلارام شۇ ۋەقەنىڭ ئۇستىدىن چۇشۇشتى.

ئۇلار گەرچە چاچلىرىدىن ئىپار چاچقۇچى بولۇشسىمۇ، لەيلىنىڭ كىنىزەكلىرى ئىدى.

925. ئۇلارنىڭ كوزلىرىگە دۇنيا قاراڭغۇ بولدى، قوقۇپ: «بۇ قانداق ھال؟» دېيىشتى.

ئوز قىلمىشلىرى ئاشكارا بولۇپ قالغانلىقتىن، ئۇ گوزەل، ئىككى كىنىزەك ئالدىدا يەرنى سويدى.

تۇيۇقسىز كېلىپ چىققان بۇ ۋەقەنىڭ راستىنى ئىككىسىگە بىر-بىرلەپ ئېيتىپ بەردى.

ئالەم سىرلىرىنى ئاشكارا قىلغاندىن كېيىن، ژىغلاپ ئۇلارىدىن غەمىگە چارە تىلىدى. ئۇلاردىن يارەم سوراپ ژىغلاغا چۇشتى.

بار ئېردى بىرسى دەرد پەرۋەرد،
فىلھال سەنەمغە بولدى ھەمدەرد.

930. دېدى: «يېمە غەمكى باك ئېمەستۇر.
كىم ئىشق ئوتىدىن ھەلاك ئېمەستۇر.

سېن قوپغىلۇ بىزگە تاپشۇر ئانى،
ئەزم ئەيلە قەبىلىغە رەۋانى.

تا بولمەسۇن ئېل بۇ ئىشدىن ئاگاھ،
بىز فىكر ئېتەلى نېچۇككى دىلخاھ»...

مەھۇش ئۇل ئىكاۋ دېگەندېك ئېتتى،
كوشكىنى قويۇپ ئەندە ئېۋگە كېتتى.

بېدىل كىشىسىن تاپىپ ئەلەر ھەم،
قىلدىلەر ئۇل ئىشگە يارۇ مەھرەم.

935. چۇن بولدى رەفىق ئەگە مۇلازىم،
بولدى ئۇل ئىكاۋ ھەم ئۇيگە ئازىم.

ئېي سادە رەفىق، بېناۋامېن،
ئىشق ئىلگىگە زارۇ مۇبتەلامېن.

937. بېھۇدمېنو ئولتۇرۇر نەۋايىب،
بىر لەھزە باشىمدىن ئولمە غايىب!

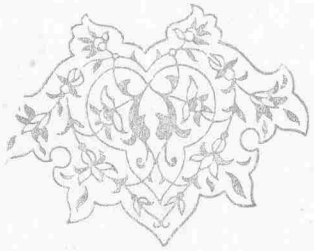

ئۇلارنىڭ بىرسى شۇنداق دەرتمەن ئىدى، دەررۇ لەيلىگە ھەمدەرت بولۇپ،

930. دېدى: «غەم يېمە، ھېچقانداق قوقۇنچ يوق. ئىشق ئوتىدىن كىملەر ھالاك بولمىغان.

سەن تۇر، بۇنى بىزگە تاپشۇرۇپ، چاپسان قەبىلىگە كەتكىن.

يەنە ئەل بۇ ئىشتىن خەۋەردار بولۇپ قالمىسۇن، بىز بولساق، سىنىڭ كوشكىڭدىكىدەك چارە تاپايلى».

ئۇ گۈزەل بۇلارنىڭ ئېيتقىنىنى قىلىپ، كوشكىنى بۇ يەردە قويۇپ، ئۆزى ئويىگە كەتتى.

كىنىزەكلەر بولسا قەيسىكە قاراشلىق كىشىلەرنى تېپىپ، يارەملەشتى.

935. قەيسىنىڭ دوستلىرى ئۇنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئۇ ئىككى كىنىزەكنى ئويىگە كىتىشتى.

ھەي ساددا كوڭۈللۈك دوست، مەن ئاجىز مەن، ئىشق قولىدا زارۇ مۇپتىلا بولۇپ قالغانمەن.

937. مەن بىخۇت، بۇ ئاپەتلەر مېنى ئولتۈرمەكتە، بىر دەممۇ بېشىمدىن نېرى كەتمە!

بېشىنچى باب

قەيسىنىڭ ھوشىغا كېلىپ بۇلبۇلدىك ناله قىلغانى ۋە يەنە ھوشىدىن كېتىگانى، بۇنى ئاتەسى ئېشىتىپ، ئوغلىنىڭ باشىغا كېلگانى ۋە ئوزى بىلەن ئالىپ كېتگانى

چۈن گۈلشەنى چەرخ گۈل ئۇزارى،
مەغرىب ساری تارتتى ئەمارى.

ئەنجۇم گۈلى بىرله بۇ شەبستان،
ئالەم يۈزىن ئەيلەدى گۈلستان.

940. ئۇل تازه بەهارى نازپەرۋەرد،
غۇنچەدىك ئىچىنى قان قىلىپ دەرد.

ساز ئېتتى قەبىله ساری ئاھەڭ،
بېدىل غەمىدىن ۋەلىك دىلتەڭ.

بېھال قەبىلەسىغه كېتتى،
غەمىدىن ئەگە يېتتى ئۇلچه يېتتى.

گۈلشەن ئەرا قەيس ھوشىدىن فەرد،
يانىپ ئېدى يېرده ئويله كىم گەرد.

ھەم مەغزىده ھوشىدىن خەبەر يوق،
ھەم جىسمىده رۇھىدىن ئەسەر يوق.

بەشىنچى باب

قەيسىنىڭ ھوشىغا كېلىپ بۇلبۇلدەك ناله قىلغىنى ۋە يەنە ھوشىدىن كەتكىنى، بۇنى ئاتىسى ئاشكارا، ئوغلىنىڭ بېشىغا كەلگىنى ۋە ئوزى بىلله ئېلىپ كەتكىنى

938. گۈلشەنگه ئوخشاش ئالەمنىڭ گۈل ئۇزلۇك قۇياشى غەرپكه پاتقاندىن كېيىن،

كېچىنىڭ چېچه كلەردەك ئېچىلغان يۇلتۇزلىرى، ئالەم يۈزىنى گۈلۈستان قىلدى.

940. ئۇ باھارنىڭ پاكىز، نازلىق گوزىلى ئوز دەرتلىرى بىلەن ئىچىنى غۇنچىدەك قان قىلىپ،

بېدىل (قەيس) نىڭ غەمىدىن ژۇرىگى كويۇپ، قەبىلىگه قاراپ كېتىشكه قارار قىلدى.

غەم ئوستىگه غەم ژۇتۇپ، ھالسىز ھالدا قەبىلىسىگه يېتىپ باردى.

ھوشىدىن كەتكەن قەيس گۈلشەنىنىڭ ئىچىده گويا يەردىكى چاڭ-توپىغا ئوخشاپ ياتاتتى.

يەكاللىسىدا ھوشتىن ئەسەر، يا جىسمىدا جاندىن ئەسەر.

945. يارىم كىچەكىم نەسىمى گۈلبېز،
بولدى چەمەن ئەھلى ئۇزرە گۈلرېز.

گۈل ئەترى دىماغىغە سالىب ھۇش،
ئاچتى كوزىن ئۇل غەربىي مەدھۇش.

كوردى ئوزىنى چەمەن ئىچىندە،
سەرۇ گۈلۇ ياسۇمەن ئىچىندە.

بۇلبۇل باشى ئۇزرە نەغمە پەرداز،
ئەھۋالىگە نەۋھە ئەيلەب ئاغاز.

گۈل ھالىغە چۇن نەزارە ئەيلەب،
گۈلگۇن ياقەسىنى پارە ئەيلەب.

950. نەرگىس شەبنەمدىن ئەشك ئېتىپ فاش،
ئەھۋالىغە يۇممەيىن توكۇب ياش.

چۇن كوكسىدە ھەجردىن كورۇب داغ،
كوكسى ئۇزە لالە كۇيدۇرۇب داغ.

زەخمى كوكىدىن بىنەفشەدە غەم،
سوگىگە كىيىب لىباسى ماتەم.

تاپىب چۇ ۋۇقۇف بۇ ئەزاغە،
ئەشجار ئەلەم چېكىب ھەۋاغە.

سۇنبۇل قىلىبان قەرا ئوزارىن،
ئاچىب قەرا زۇلفى مۇشكبارىن.

955. سوگىغە ئاقار سۇ زار يىغلەب،
ئۇن تارتىبۇ سوگۇار يىغلەب.

سەرۇ ئولمەي مېھنەتىدىن ئازاد،
قالمەي شەمشاد دەردىدىن شاد.

دېبكىم ئەنى قىلدى ئىشق بېجان،
چەرمانىب ئوزىگە ئىشقىبېچان.

سەبزە قىلىب ئوزىنى سەربەسەر تىل،
ئەيتىب غەمىدىن فەسانە ھەر تىل.

945. يېرىم كىچىدە چىقىۋاتقان گۈل پۇراق شامال، چىمەنلىكىكە گۈللەر قىساتتى.

گۈللەرنىڭ يېقىملىق، خوش پۇراقلىرىدىن ھوشسىز ياتقان بىچارە ھوشىغا كىلىپ، كوزىنى ئاچتى.

ئوزىنى چىمەنلىكتىكى گۈللەرنىڭ، سەرۇ دەرەخلىرىنىڭ ئىچىدە كوردى،

بۇلبۇل ئۇنىڭ بېشىدا نەغمە قىلىپ، ئەھۋالىغا تىنماي ژىغلايتتى.

گۈل ئۇنىڭ ھالىغا كوز تاشلاپ، ئوزىنىڭ قىزىل ياقىسىنى پاچە-پاچە قىلىۋېتەتتى.

950. نەرگىس گۈلى ئۇنىڭ ئەھۋالىنى كورۇپ، ئوزىدىكى شەبنەم تامچىلىرىنى كوز يېشىدەك تىنماي توكەتتى.

بۇ دەرتمەنلىك كوكسىدىكى ئايرىلىق دېغىنى كورگەن لەيلى گۈلمۇ، ئوز كوكسىنى كويدۇرۇپ داغلىغان ئىدى.

بىنەپشىمۇ بۇ غەمزادىنىڭ جەراھىتىنى كورۇپ، ماتەم لىباسىغا ئورۇنۇپتۇ...

بۇھازىدىن خەۋەردار بولغان دەرەخلەر ھاۋاغا تىغ كوتۇرۇشكەن.

سۇنبۇل ئوسۇملىگى ئوزىنى قارا قىلىپ قاپقارا خوشپۇراق سېكىلە كىلىرىنى يايغان ئىدى.

955. گويا كى ئېقىن سۇلارمۇ ماتەم تۇتۇشقاندەك ئاۋاز چىقىرىپ زار-زار ژىغلايتتى.

سەرۇمۇ قەيسىنىڭ بېشىغا چۇشكەن كۇلپەتتىن ئازات بولمىغىنىدەك، شەمشاد دەرىخىمۇ ئۇنىڭ دەردىدىن خاپا ئىدى.

ئۇنى ئىشق جانسىز قىلىپ قويدى دەپ ھەشقىپىچە كەمۇ ئوز-ئوزىگە چىرماشقان ئىدى.

مايسا ھەممە بارلىغىنى تىل قىلىپ، ھەر بىر تىل ئۇنىڭ غېمىدىن داستان سوزلەيتتى.

بۇ سۆگلەر ئەيلەب ئۇل نەزارە،
تاپمەي ئولمەكدىن ئوزگە چارە.

960. ھەريان باقىب ئەندە يار تاپمەي،
ئەندۇھى ئوتى قەرار تاپمەي.

نې دەۋرىدە خەيلى دوستارى،
نې ئالدە سەرۇى گۇلۇزارى.

خۇرشىد كېتىب، كېلىب قەرا شام،
يا ھەجر كۇنى، ۋەلې سىيەھ فام.

يا ھەجر ئوتى بوترەتىب دۇخانىن،
ئەيلەب قەرا دەھر خانۇمانىن.

كوشكلىگە ئوكۇلدى كوھى ئەندۇھ،
ئەندۇھى يىغلىدى كوھ تا كوھ.

965. ساغىندى قەچان نەزارە قىلدى،
كىم چەرخ ئۇيى باشىغە يىقىلدى.

چۇن دەردىغە تاپمەدى گەرانە،
دەرد ئەشكىنى ئەيلەدى رەۋانە.

چاك ئەيلەدى تارتىبان يەقاسىن،
چېكتى تەنى ئافىيەت لىباسىن.

يوقكىم بۇلىباسىنى سۇۋۇردى
كىم جىسمىدىن ئانى ئوتقە ئۇردى.

چۇن بولدى لىباسى ئاتەش ئالۇد،
گەردۇنغە يېتىشتى ئاھىدېك دۇد.

970. يوق، يوقكى، بۇ دۇد ئاھى ئېردى،
ئورتەنگۇچى جىسمى كاھى ئېردى.

گاھى بۇ ساماندە شۇئلە، گەھ دۇد،
ئەندىن تۇتۇبان جەھاننى قەھدۇد.

قەھدۇدى فەلەككە يېتكۇرۇب باش،
ئەفلاك كوزىگە كېلتۇرۇب ياش.

بۇ ماتەم مەنزىرىلىرىنى كورۇپ، ئۇ ئولۇمدىن باشقا چارە تاپالمايتتى.

960. ھەر تەرەپكە قاراپ يارىنى تاپالمايتتى، ئەلەملىرىنىڭ ئوتى بېسىلمايتتى.

يا ئەتراپىدا دوستلىرى بولسا ۋە يا ئالدىدا گۇل ئۇزلۇك يارى. بولسا كاشكى

كۇن پېتىپ، قاراڭغۇنىڭ چۇشۇشى جۇدالىق چىرىغىغا ئوخشاش قارا رەڭدە ئىدى.

ياكى جۇدالىق ئوتى ئىسلىرىنى بۇرۇقسۇتۇپ، دۇنيانىڭ ئويۇاقىنى قارا قىلغان ئىدى.

ئۇنىڭ كوڭلىگە غەم تېغى ژىقىلغان، غەملىرى بولسا تاغلاردەك دوگلانغان ئىدى. يارىنى

965. سېغىنىپ ئۇنىڭغا نەزەر تاشلىغان ۋاختتا، ئاسمان بېشىغا ژىقىلغاندەك بولدى.

دەردىگە داۋا تاپالماي، دەرتلىك كوز ياشلىرىنى توكتى.

ياقىسىنى ژىرتىپ، بەدىنىدىكى سەلامەتلىك كىيىمىنى يەشتى.

ياق، بەلكى بۇ كىيىمنى ئوز جىسمىدىن ئېلىپ ئوتقا سالدى.

كىيىمى ئوتقا ئايلىنىپ، ئۇنىڭ ئىسلىرى ئوزىنىڭ ئاھىغا ئوخشاش پەلەككە يەتتى.

970. ياق، ياق، بۇ ئىسلار ئۇنىڭ ئاھى ئىدى. سامانغا ئوخشاش ئاجىز جىسمى كويەتتى.

بۇ ساماندىن گايىدا شولا چىقىپ، سامانىنىڭ ئاچچىق ئىسى جاھاننى قاپلىغان ئىدى.

بەزىدە ئاچچىق ئىسلار پەلەككە يېتىپ، پەلەكنىڭ كوزىگە ياشلارنى كەلتۇرەتتى.

گاج ئوردی سارىغ يوزىگه ئانچه،
كىم ئانى كوك ئېتتى ئول تەپانچه.

گەرچى يۇزى ئېردى زەئفەرانى،
بولدى گۇلدىن كوكى نىشانى.

975. كوكلىده بۇ زەئفەراندىن ئازار،
كۇلمەك ئورنىده يىغلەتىب زار.

كوكسىگه ئوروب فىراقدىن تاش،
يىرگه ئوروب ئىشتىياقدىن باش.

كوكسى ئەرا شوئلەئى فىراقى،
بۇ ئوت بىلە داغى ئىشتىياقى.

كوكلىگه سىپەھ چېكىب ئەلەملەر،
ئاھى ئوتى كورگوزوب ئەلەملەر.

سالىب بۇ سىپەھ ئىچگه ئاشوب،
كوكلى مۇلكىن قىلىب لەگەدكوب.

980. ئوتەمي بۇ سىپەھ ئېلى كەماھى،
يېتىب يەنه بىر بەلا سىپاھى.

ھەر خەيلى جەفا قولىن سۇنوب كېلىك،
ئول مۇلكىنى يىر بىلە قىلىب تېلىك.

غەم خەيلى ئىچىنده ساندىن ئارتوق،
ھەر نېچەكى دېسەم ئاندىن ئارتوق.

بۇ نەۋئ ئېدى ھەجرى ئىبتىلاسى،
تاچېكتى ئەلەم سەھەر لىۋاسى.

تۇن ئوردى كومۇرلەرىنى دەرھەم،
مېھر ئوتىنى سۇبۇ ئەيلەدى دەم.

985. كوك گۇلشەنى گۇللەرى توكۇلدى،
گۇللەر كى توكۇلدى غۇنچه كۇلدى.

كوك باغىده گۇللەر ئولدى نابۇد،
يىر باغىده گۇللەر ئولدى مەۋجۇد.

سىرىق ئۇزىگه خېلىلا ئۇرۇپ، شاپىلاقلاردىن ئۇزلىرى
كوكۇرۇپ كەتكەن ئىدى.

گەرچه ئۇنىڭ ئۇزى زەپىرەڭ بولسىمۇ، قولىنىڭ زەربىدىن
كوكەرگەن جايلار پەيدا بولغان ئىدى.

975. بۇ سىرىقلىقتىن كوكلى ئازار يەپ، كۇلۇش ئورنىغا
زار-زار ژىغلايتتى.

پىراقتىن كوكسىگه تاش ئۇراتتى، ئىشتىياق كۇچىدىن
يەرگه باش ئۇراتتى.

كوكسىده پىراق شولىسى، ئىشتىياقى بولسا يەنه شۇئوت
بىلەن يالقۇنلىناتتى.

ئەلەملەر قوشۇنى كۇكولگه سەپ تارتىپ، ئاھىنىڭ ئوتى
تۇغ كوتۇرەتتى.

شۇ ئەلەم لەشكىرى ئۇنىڭ ئىچىگه غوغا سېلىپ، كوكلىنىڭ
مۇلكىنى ئاياق ئاستى قىلىدۇ.

980. بۇ ئەلەم قوشۇنلىرى ئوتۇپ كەتمەي تۇرۇپ، ئۇنىڭ بېشىغا
يەنه يېڭى بەلا لەشكەرلىرى ياغاتتى.

جاپا تودىلىرى قولىنى كەڭ يېيىپ، ئۇنىڭ كوكۇل مۇلكىنى
يەر بىلەن تەڭ قىلىدۇ.

ئۇنىڭ كوكلىگه توپلانغان ھەر تۇرلىك غەملەرنىڭ ھىساۋى
يوق، قانچه دىسەممۇ ئۇنىڭدىن ئوشۇق.

ئۇ جۇدالىق دەردىگه شۇنداق مۇپتىلا بولغان ئىدىكى، تاڭ
ئوز بايرىغىنى كوتۇرۇپ چىقتى.

تۇن ئوزىنىڭ كومۇرلىرىنى توپلىغاندا، تاڭمۇ كۇنىنىڭ
ئوتىنى پۇۋلەپ ياندۇردى.

985. ئاسمان گۇلزارىنىڭ گۇللىرى (يۇلتۇزلىرى) توكۇلگەنده
غۇنچىلارمۇ كۇلۇمسىرەشتى.

ئاسمان بېغىنىڭ گۇللىرى يوقۇلۇپ، يەر بېغىدا گۇللەر
ئېچىلدى.

ئۇل باغدە ھەر نېكىم ساچىلدى،
گو ياكى بۇ باغ ئەرا ئاچىلدى.

بېدىل كورۇبان يارۇغ جەھاننى،
چېكتى يەنە ئاھ ئىلە فىغاننى.

گۇل باشىغە ئېۋرۇلۇب سەبادېك،
ئۇچرەب كوزىگە گۇل ئاشنادېك.

990. دېبكىم: «قەنى ئۇل گۇلى شەكەرخەند،
كىم بۇ گۇل ئېرۇر يۇزىگە مانەند؟»

ئۇل چېچەرەدىن ئېردى يادگارى،
بولمەسە ئېدى يانىدە خارى.

غۇنچە سارى باقىبان ئۇرۇب پېچ،
ئوخشەتمەيىن ئانى ئاغزىغە ھېچ.

گەھ سەرۇ ئەياغىگە قويۇب يۇز،
ئاھىن يەنە سەرۇدېك چېكىب تۇز.

دېبكىم: «گەر ئېمەس قەدى رەۋانى،
لېكىن قەددىدىن ئېرۇر نىشانى».

995. گەھ مېھر قىلىب بىنەفشەغە فاش،
بىرلەھزە كوتەرمەي ئالىدىن باش.

ئەتىردىن ئولۇب مۇراد كامى،
ئۇل تۇررە ئىسى تاپىب مەشامى.

گەھ سەبزەغە سۇرتۇبان ئۇزاردىن،
كوككە چېكىبان فىغانۇ زاردىن.

كىم: «گۇلشەن ئەراھىرام چاغى،
تېگمىش سېنگە گۇلرۇھىم ئەياغى»

نەرگىس كوزى ئەيلەب ئانى ۋالىھ،
ياري كوزىدېك كورۇب بەينىھ.

1000. يىغلەب كورۇب ئانچە رەنجۇ تېمار،
كىم زەئىف قىلىب نېچوككى بېمار.

ئاسمان بېغدا تارقاپ كەتكەن ھەممە نەمە، گويا بۇ باغدا ئېچىلغاندەك بولدى.

بېدىل (قەيس) بۇ يورۇق جاھاننى كورۇپ، يەنە ئاھ-پىغانلارنى تاتىشقا باشلىدى.

گۇللەرنىڭ بېشىدىن ئۇتاڭ شامىلىدەك ئايلىناتتى، چۈنكى، گۇللەر ئۇنىڭغا سىر داشىدەك كورۇنەتتى.

990 ئۇ ئېيتاتتىكى «ئۇ شىرىن تەبەسسۇملۇق گۇل قەيەردىدۇر، بۇ گۇل ئۇنىڭ ئۇزىگە ئوخشايدۇ؟»

ئۇلارنىڭ يېنىدا تىكەنلەر بولمىغاندا شۇ ئۇزىنىڭ يادكارى ھىساپلىناتتى.

غۇنچىلارغا تويماي قاراپ، بۇ غۇنچىلارنى لەيلىنىڭ ئاغزىغا ھېچ ئوخشىتالمايتتى.

گايى سەرۇنىڭ تۇۋىگە بېشىنى قويۇپ، ئاھىنى شۇ سەرۇ دەرىخىدەك كوتۇرەتتى.

«بۇ سەرۇ گەرچە ئۇنىڭ جانلىق قامىتى بولمىسىمۇ، لەيلىنىڭ قەددىدىن بەلگە بېرىدۇ» دەيتتى.

995. بېردەممۇ بېشىنى كوتەرمەي، گايى بىنە پىشگە ئوز مەھرىنى بىلدۈرەتتى ۋە

بۇ بىنەپىشىنىڭ كەينىدىن لەيلىنىڭ خوشپۇراق سېكىلىگىنى پۇرىغاندەك مۇرادى ھاسىل بولاتتى.

گايىدا ئوزىنى مايىسىغا ئۇرۇپ، ئاھ-پىغانىنى ئاسمانلارغا يەتكۈزەتتى.

« بۇ گۇلشەندە سەيلى قىلىپ ژۇرگەندە يارىمنىڭ پۇتلىرى ساڭا تەككەن» دەيتتى ئۇ.

نەرگىس گۇلىنىڭ كوزى خوددى يارىنىڭ كوزىگە ئوخشاش، قەيسنى مەپتۇن قىلغان ئىدى.

1000. نۇرغۇن جاپالارنى تاتىپ ژىغلىغان قەيس، كىسەل ئادەمدەك ھالسىزلانغان ئىدى.

تۇفراغدە كورىب ئەياغ نىشانى،
ياپىب ئىكى كوزى بىرلە ئانى.

كىم: «يار ئەياغى يېتمىش ئېر كىن،
تۇفراغىنى سۇرمە ئېتمىش ئېر كىن».

گاھى تىلەبان سۇۋدىن نىشانە،
ئەشكىن قىلىبان سۇۋدىك رەۋانە.

كىم: «جىلۇە قىلۇردە ئۇل سۇمەن بۇ،
ئەكسىنى تاپىب ئېدى ئېكىن سۇۋ».

1005. بۇلبۇل بىلە ساز ئېتىب نەۋانى،
بۇلبۇلدىن ئاشار ئېدى فىغانى—

كىم: «بېچىمەت ئولدى بۇ مەلالىك،
چۇن يارىك ئىلە ئېرۇر ۋىسالىك.

مەسكەن سېنگە بولدى تازە گۇلشەن،
گۇلبۇن ئۇزە ئەيلەدىك نىشىمەن.

گۇلشەن ئەرا مەھرەمى ھەرەمسېن،
گۇل سۇھبەتى ئىچرە مۇھتەرەمسېن.

گويا بۇمۇراد ئېمەس پىسەندىك،
يا، يارۇسالىدىن ئوساندىك—

1010. كىم شامۇ سەھەر قىلىب مەراغە،
مىك تىل بىلە ئۇن سالىب ئەراغە.

ئېلگە يېتۇرۇب ئۇنۇ ئىدىن ئازار،
ئەيتۇرسېن ئوزۇ ئىنى ئاشقى زار،

كىم سېن كېبى ئۇرسە ئىشقدىن دەم،
ئىشق ئەھلى قەچان تۇتەر مۇسەللەم.

سېن ئەھلى ۋىسالسېن دەم ئۇرمە،
ھەجر ئەھلى قاشىدە نوكتە سۇرمە!

مىسكىن مېنۇ دەردمەندى مەجرۇھ،
تاپمەي تەن ئارا نىشانەئى رۇھ.

توپىدا ئايلاق ئىزىنى كورەتتى، بۇ ئىزنى ئىككى كوزى بىلەن يېپىپ:

«بۇ يەرگە يار ئايىغى تەككەنگە ئوخشايدۇ، توپىسىنى سۇرمە قىلىپ كىتىپتۇ» دەيتتى.

گايىدا سۇۋدىن نىشانە—بەلگە سورايتتى، كوز ياشلىرىنى سۇۋدەك ئاققوزاتتى.

«ئۇ ئاق ئۇزلوك گۇل جىلۇە قىلغاندا ئەكسى بۇ سۇغا چۇشگەن بولسا كېرەك» دەيتتى.

1005. قەيس بۇلبۇل بىلەن بەسلىشىپ كۇيلەيتتى، پىغانى بۇلبۇل-نىڭكىدىنمۇ ئېشىپ چۇشەتتى.

ئۇ بۇلبۇلغا قاراپ: «سەن بۇنداق نالە قىلمىساڭمۇ بولۇدۇ، چۇنكى يارىك بىلەن بىللە سەن.

سېنىڭ جايىك پاكىز گۇلشەن، قونۇدىغان يېرىك بولسا گۇللەرنىڭ شېخىدۇر.

سەن گۇلشەن ھەرىمىنىڭ مەھرىمى، گۇللەر ئارىسىدىكى سوھبەتنىڭ ھورمەتلىگىسەن.

گۇللەرنىڭ ئارىسىدا تۇرساڭمۇ گويا بۇنى پىسەن قىلماي-سەن. ياكى يارۇسىلىدىن تويدۇڭمۇ؟

1010. مىڭ تىل بىلەن سايراپ، ھەر ئاخشام ۋە سەھەردە غوغا قىلىپ،

ئۇز ئاۋازىك بىلەن ئەلگە ئازار بېرىپ، ئۇزەڭنى ئاشىقى—زار دەپ كورسۇتۇسەن.

كىشى ئىشقتا ساڭا ئوخشاش سايرىسا، ئىشق ئەھلىرى بۇنىڭغا ئىشىنەرمىدى؟

سەن ۋىسالغا يەتكەنلەر (تېپىشقانلار) دىنسەن، شۇنىڭ ئۈچۈن ھەجر (جۇدالىق) ئەھلى يېنىدا گەپ قىلمىساڭمۇ بولۇدۇ.

مەن ئۇز تىنىمدە روھتىن ئەسەر قالمىغان بىر دەرتمەن، يارىلانغان مىسكىنمەن.

يەئنى غەم ئوتىدە جىسمى زارىم،
يوق جان كىبى سەرۋى گۈلۈزارىم.

سېن تارتمە نالە مۇيتەلاۋار،
كىم نالە ئېرۋر مېنگە سەزاۋار.

ئالىگدە سېنىڭ ۋىسالىدىن باغ،
بەغرىمدە مېنىڭ فىراقىدىن داغ.

يانىگدە سېنىڭ گۈلى بەھارى،
كۆڭلۈمدە مېنىڭ فىراق خارى».

چۈن چېكتى بۇ يېرگە نەۋھەئى دەرد،
بولدى يەنە ئەقلۇ ھۇشىدىن فەرد.

ئۇل نەۋئ يىقىلدى تارتىبان ئاھ.
كىم جانى دېگىلكى چىقتى ناگاھ.

باش ئۇستىدە گى نىگاھبانى،
كىم تاپشۇرۇپ ئېردى قىزلەر ئانى.

بىر گۈلبۈن ئەرا تۇتۇپ كەنارە،
ئەھۋالىن ئېتەر ئېدى نەزارە.

چۈن ھالىن ئەنىڭ بۇ نەۋئ بىلدى،
قوپتىيۇ قەبىلە ئەزمى قىلدى.

يېتگەچ قىلىبان قەدەمنى رەھكوب،
ئۇي ئىچرە خۇد ئېردى بېھەد ئاشوب.

بۇ ۋاقەدىنكى قەيس ئۇل شام،
تۇتمەيدۇر ئېدى ۋەتەندە ئارام.

ھەريان كىشىلەر قىلىب رەۋانە،
ئەندىن تىلەر ئېردىلەر نىشانە.

چۇ ئۇل ئىش ئېدى خىلافى ئادەت،
ھەر دەم ئېدى غەملەرى زىيادەت،

كىم يېتتى خۇجەستەفال قاسىد،
بولدى باريغە رەۋامە قاسىد.

يەنى جىسمىم غەم ئوتىدا كويگەن، جېنىمدەك گوزەل گۈل ئۈزلۈگۈمۇ يوق.

نالە قىلىشقا مەن سەزاۋارمەن. سەن مۇيتىلالىق نالىسىنى قىلمىساڭمۇ بولۇدۇ.

سېنىڭ ئالدىڭدا ۋىسال بېغى بولسا، مېنىڭ باغرىمدا پىراق دېغى بار.

سېنىڭ يېنىڭدا باھار گۈلى بولسا، مېنىڭ كۆڭلۈمدە پىراقىنىڭ تىكىنى بار» دەيتتى.

شۇنداق قىلىپ، غەم، نالىلىرى شۇ يەرگە يەتكەندە، قەيس يەنە ئېقىل-ھۇشىدىن كەتتى.

شۇنداق ئاھ تاتىپ ژىقىلدىكى، خۇددى جېنى چىقىپ كەتكەندەك بولدى.

ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇش ئۇچۇن قىزلار، ئۇز ئارىسىدىن بىر قىزنى قالدۇرۇپ كىتىشكەن ئىدى.

ئۇ بىر گۈلنىڭ تېگىگە موكۇپ، ئۇنىڭ ئەھۋالىنى كوزدىن كەچۈرۈپ تۇراتتى؛

قەيسنىڭ بۇ ئەھۋالىنى كورگەندىن كېيىن، تۇرۇپلا قەبىلىگە كەتتى.

قەبىلىگە ئالدىراپ يېتىپ بارسا، قەيسنىڭ ئويدە ناھايىتى ۋاڭ-چۇڭ بولۇۋتىپتۇ.

شۇ كىچىسى قەيسنىڭ قەبىلىدە يوقلىغىنى بىلىشكەندىن كېيىن،

ئۇنى تېپىش ئۇچۇن ھەر تەرەپكە ئادەملەر ئەۋەتىلگەن ئىدى.

چۇنكى قەيسنىڭ بۇ ئىشى ئادەتكە خىلاپ بولغانلىقى ئۇچۇن، قەبىلە خەلقىنىڭ غىمى بارغانسىرى ئاشماقتا ئىدى.

ئېزىز خەۋەرچىنىڭ دېرىگىدىن كېيىن، ھەممىنىڭمۇ كۆڭلىرى جايلىرىغا چۈشتى.

ئەندى بولۇپ ئۇل گۈزۈھ ئەفگار،
يېتگان يۈسۈفلەرىن تەلەبگار.

ئۇل داغى قىلىب تەرانە ئاغاز،
كۈرگەنگە بولۇپ فەسانە پەرداز.

ھەر قىسسەكى ئەگلەبان تەمامىن،
شەرھ ئېتتى ياشۇرمەيىن كەلامىن.

چۈن بولدى ئەيان بۇ ماجەراسى،
بېھال ئولۇبان ئاتا ـ ئاناسى.

بولدىلەر ئەنى تىلەرگە ئازىم،
بەل ئەھلى قەبىلە ھەم مۇلازىم.

قاسىد داغى خەيل ئەرا قەدەمكەش،
ئۇل يېرگە دېگىنكى ئۇل ستەمكەش.

كۈرگەچ ئەنى ئەيلەبان نەزارە،
كۈشكلەك دېمە، كۈكسى پارە ـ پارە.

تۈفراغ ئىلە يېر ئۈزە ھەماغۇش،
ئەيلەب غەمى ئىشق غارەتى ھۇش.

بارى قىلىبان فىغانۇ زارى،
ھازىر قىلىبان رەۋان ئەمارى.

ئەيلەب ئەگە مەھمىل ئىچرە مەنزىل،
مەنزىل سارى ئەزم قىلدى مەھمىل.

ئېبى مەھمىلى ئىشق سارىبانى،
ئەزم ئەيلەدى دەرد كارۋانى.

بىر گام قەبىلە سارى سالمە،
ھەر سارى ئۇ خەيل بارسە قالمە.

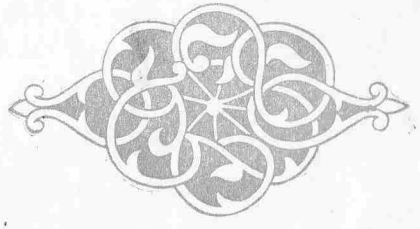

بۇنىڭدىن خەۋەردار بولغان توپ ـ خالايىق، ئوز يۈسۈپلىرىنى تېپىش ئۈچۈن ئالدىراشتى.

ئۇ خەۋەرچى يەنە كۈرگەن ـ بىلگەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر ـ بىرلەپ ئېيتىشقا باشلىدى.

ئىمە كۈرگەن ۋە ئاڭلىغان بولسا يوشۇرماستىن ھىكايە قىلىپ بەردى.

بۇ ۋەقەلەر ئېنىق بولغاندىن كېيىن، قەيسىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ھالىدىن كەتتى،

ئۇنى ئەپكىلىش ئۈچۈن پۈتۈن قەبىلە خەلقى بىلەن يولغا راۋان بولۇشتى.

خەۋەرچىمۇ شۇ قەبىلە خەلقى بىلەن بىللە، شۇ ئەلەم چىكدى ـ ۋاتقان قەيسىنىڭ ياتقان يېرىگە بىللە بېرىشتى.

ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن، ئۇنى كوينەكلىرى ئەمەس، بەلكى كوكسى پاچىلانغان بىر ئەھۋالدا كۈرۈشتى.

ئۇنىڭ ھوشىنى ئىشقىنىڭ غەمى يەكسان قىلغانلىغى ئۈچۈن، توپنىڭ ئۈستىگە مەيدىسىنى يېقىپ ياتاتتى.

ھەممىسى ئۇنى ئېلىپ كېتىش ئۈچۈن زار ژىغلىشىپ ژۇرۇپ، ياسىداق مەپە ـ ھارۋا تەييارلاشتى.

قەيسىنى شۇ مەپىگە جايلاشتۇرۇپ، مەنزىلگە قاراپ يول سېلىشتى.

دەرت كارۋىنى يولغا چىقتى، ھەي سەن، شۇ ئىشق سەپەرچىلىرىنىڭ كارۋانبېشى!

بىر قەدەمۇ قەبىلە تەرەپكە دەسسىمە، مۇشۇ دەرت كارۋىنىدىن ھەرگىز ئاجرالما!

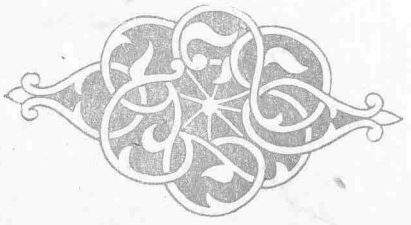

ئالتىنچى باب

قەيسىنىڭ لەيلى قەبىلەسى تامان جونەشى، ئۇ قەبىلەنىڭ چېگرەسىگە بارىب، ئىتى بىلەن ھەمسۇھبەت بولـ گانى ۋە لەيلىنى كورىب، ئۇ ھەم بۇ ھەم ئۇزىدىن كېتكانى

بۇ نامەئى دەرد ئۇزە قەلەمكەش،
مۇنداق قەلەمدىن قىلۇر رەقەمكەش:

كىم قەيسى رەمىدە ھۇشۇ بېھال،
بىلمەس ئېدىكىم يېتىشتى نې ھال.

چۇن مەغزىدە ھۇش بولدى پەيدا،
ئاچتى كوزىن ئۇل زەئىف شەيدا.

ئاتە ـ ئانەسىدە غەم ئۇزە غەم،
نې غەم ئۇزە غەمكى، سوگۇ ماتەم.

بۇ مېھر ئىلە مەشكىلەينى ئوپتى،
ئۇل باشىغە ئېۋرۇلۇرغە قوپتى.

1045. فەھم ئەيلەدى قەيس چۇن بۇ ھالەت،
سۇۋ قىلدى ۋۇجۇدىنى خىجالەت.

ئالتىنچى باب

قەيسىنىڭ لەيلى قەبىلىسى تەرەپكە مېكـ شى، ئۇ قەبىلىنىڭ چىگىرىسىغا ببرىپ، ئىشتى بىلەن سوھبەتلەشكىنى ۋە لەيلىنى كورۇپ ئۇنىڭغۇ، بۇنىڭغۇ ھۇشىدىن كەتكىنى

بۇ دەرت نامىسى ئۇستىدە قەلەم تەۋرەتكەن كىشى ئۇز قەلبىنى بۇنداق ماڭغۇزدى:

ھۇشىدىن كېتىپ، ھالسىز لىنىپ قالغان قەيس، بېشىغا قانداق ئەھۋاللار چۇشكەنلىگىدىن خەۋرسىز ئىدى.

ھۇشىغا كەلگەندىن كېيىن، بۇ ئاجىز شەيدا بولغان كوزىنى ئېچىپ ئەتراپقا قارىسا،

بىچارە ئاتا ـ ئانىسى غەم ئۇستىگە غەم چىكىپ، ماتەم تۇتۇشـ ماقتا ئىدى.

بىرسى مېھر بىلەن قەيسىنىڭ پىشانىسىدىن سويەتتى، يەنە بىرسى بولسا بېشىدا چوگىلەپ ئۇرەتتى.

1045. قەيس بۇ ئەھۋالنى سەزگەندىن كېيىن، خىجالەتچىلىكتىن ئەزايى بەدىنى چوپ ـ چوپ بولۇپ كەتتى.

ئۇل بىر گە خىجالەت ئەيلەبان فاش،
بۇ بىر ئايەغدىن ئالمەيمن باش.

يەئنىكى ئۇياتدىن ئوزدە قالمەي،
ئەندىكى يۇقارى باقە ئالمەي.

چۇن كوردى ئاتە بىلە ئەناسى،
كىم ئانى ھەلاك ئېتەر ھەياسى.

ئەھۋالىغە قىلدىلەر مۇڭاسا،
سوز دېمەدىلەر نەسىھەت ئاسا،

1050. كىم بۇ ئىش ئەگە شۇ گوفت تۇشمىش،
بۇ ھادىسە ناگرىفت تۇشمىش:

«بىز كوپ سورسەك بۇ سوز مەقەلى،
نابۇد ئېتە ئانى ئىنفالى.

بۇ ۋاقىە تەركى تۇتتى ئېركىن،
ئۇل ۋەسۋەسەنى ئۇنۇتتى ئېركىن.

تۇتقەي ئانى ئېمدى تەبئى سافى،
بۇ ئىشگەكى ئەيلەگەي تەلافى.

ئىففەت ھەرەمىدە كېش تۇتقەي،
تەقۋى بىلە زۇھد پېش تۇتقەي».

1055. كوپتىلەر ئېتىب بۇ فىكر لايىق،
يوقكىم ئۇل ئىكاۋ، بارى خەلايىق.

بۇ دېب: «ئەگە تۇرفە ھال تۇشمۇش».
ئۇل دېبكى: «ئەجەب خەيال تۇشمىش»

خەلق ئالىدە دېۋ ئۇرۇب ئەگە يول،
بىلمەي مۇنكىم پەرى ئېمىش ئۇل.

خەر كىم ئۇيى سارى گام سالىپ،
غەم ھۇجرەسى ئىچرە قەيس قالىب.

بىر لەھزە يېگىب ئەنى تەفەككۇر،
ئوز ھالەتىغە ئېتىب تەھەييۇر.

ئۇ بىرسىدىن خىجالەت بولاتتى ۋە يەنە بىرسىنىڭ ئايىغىدىن بېشىنى كوتۇرەلمەيتتى.

يەنى قەيس ئىزا تاتقانلىغىدىن ئوزىنى يوقۇتۇپ، ژۇقۇرىغا قارىيالمايتتى.

ئاتا-ئانىسى، بۇ ھەيادىن ئۇنىڭ ھالەك بولۇش ئېھتىمالى بار دەپ ئويلاشتى.

ئۇلار قەيسنىڭ ئەھۋالىغا ئېچىنىشىپ، ئۇنىڭ كوڭلىگە قاتتىق تېگىدىغان ھېچقانداق سوز قىلىشمىدى،

1050. ۋە قەيسنىڭ بېشىغا چوشكەن بۇ ۋەقەلەرنى پەۋقۇلئادده بىر ھالەت دەپ بىلىشتى.

ئۇلار: «ئەگەر بىز بۇنىڭ ئەھۋالىنى سورۇشتۇرىۋەرسەك، خىجالەت بولۇپ، ئوزىنى نوۋۇت قىلىپ قويىدۇ.

ئەندى بۇ ۋەقەلەرنى يېگىۋاشتىن تەكرارلىماس، بۇنداق ۋەسۋەسىنى يادىدىن چىقىرىپ قويغان بولسا كېرەك.

ئۇنىڭ تەبئىتى ساپلىنىپ، بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق ئىشلارغا باسماس.

ئوزىنىڭ نومۇسىنى ساخلاپ، بۇنداق بولمىغۇر ئىشلاردىن ئوزىنى تارتار» دېيىشتى.

1055. شۇنداق پىكىرگە كىلىشىپ، ئاتا-ئانىلىرى ۋە باشقىلارمۇ تۇرۇپ كېتىشتى.

بىرى: «قەيسكە ئەجايىپ ئىش بوپتۇ» دىسە، يەنە بىرى: «ھەجەپ بىر ئەھۋالغا قاپتۇ» دەيتتى.

ئۇنى پېرى ئۇرۇپ كەتكىنىنى بىلمەستىن، ئادەملەر «دېۋە ئۇرۇپ كېتىپتۇ» دېيىشەتتى.

ھەر قايسىسى ئوي-ئويلىرىگە كېتىشكەندىن كېيىن قەيس يەنە ئوز غەمخانىسىدا قالدى.

قەيسنى ئوي-خىيال يېگىۋالغانلىغىغا ئۇنىڭ ئوزى ھەيران بولاتتى.

بىر دەم ئىشىگە قىلىپ نەزارە،
تاپمەي قەتىغ ئېمە كىگە چارە.

ئىشق ئىچرە تۇتەرغە كوھۇ ۋادى،
مەنئ ئەيلەپ ئاتا ـ ئاناسى يادى.

تۇتماقتە سەلاھ ئىشق ئىتتىپ زور،
كوڭلى مۇلكى ئەرا سالىپ شور.

ئۇل چاقچاقە كىم سىپىھرى خودكام،
ئافاق ئۇزە يايدى پەردەئى شام.

كافۇرنى ياپتى مۇشكى سۇدە،
كوك شەمئى جەھانغە ساچتى دۇدە.

تېرە ئۇي ئىچىدە ئۇل غەم ئەندۇد،
تولغەنىپ ئۇزىگە ئويلەكىم دۇد.

چېككەچ يەنە ئىشق ئوتى زەبانە،
قويمەدى ۋۇجۇددىن نىشانە.

غەم خەيلى كوڭۇل ھىسارىن ئالدى،
ئىشق ئىلگىدىن ئىختىيارىن ئالدى.

لەيلى غەمى ئويلە قىلدى بىداد،
كىم ئاتا ـ ئانانى قىلمەدى ياد.

ئاشىقلەرى ھالىنى ئونوتتى،
مەئشوق ئويىنىڭ يولىنى تۇتتى.

يۇز ئۇردى بەلا قەبىلەسىغە،
ئۇل ماھلىقا قەبىلەسىغە.

نې گام سالۇرە ھوش يارى،
نې پويە قىلۇرە ئىختىيارى.

ھەر دەم يىقىلىپ قوپۇپ ئۇرۇپ گام،
ئىپس بىرلە نې سەير ئەكە، نې ئارام.

قوپۇپ يىقىلۇرى مەستلەردىك،
بىخودلۇغى مەيىدە رەستلەردىك.

ئۇزىنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىغا قاراپ تۇرۇپ، بۇ قاتتىق ئەمگىگە چارە تاپالمايتتى.

ئىشقنى دەپ، تاغ، ۋادىلارغا چىقىپ كېتەي دىسە، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يادى توسقۇنلۇق قىلىپ تۇراتتى.

ئىشق ئۇنىڭ كوڭۇل مۇلكىگە غوغا سېلىپ، توغرى بىر يول تۇتۇشقا يول بەرمەيتتى.

باش ـ باشتاق پەلەك دۇنيا يۈزىگە كىچە پەردىسىنى يايغاندىغىچە، ئەھۋالى شۇنداق ئىدى.

ئەقلى چىرىغى خىرەلەندى، ئاسمان چىرىغى (كۈن) جاھاننى ئۇزىنىڭ قارا كۈيىلىرى بىلەن بويۇدى.

غەمگە چومگەن قەيس قاراڭغۇ ئويىنىڭ ئىچىدە ئىستەك تولغۇناتتى.

ئىشق ئوتى يەنە لاۋۇلداپ، ئۇنىڭ ۋۇجۇددىن ھىچنىمە قالدۇرمىغاندەك بولدى.

غەم گورۇھى ئۇنىڭ كوڭۇل قورغانىنى ئېلىپ، ئىشق بولسا ئۇنىڭ قولىدىن ئىختىيارىنى ئالدى.

لەيلىنىڭ غېمى ئازاۋىدىن پەريات قىلىپ، ئاتا ـ ئانىسىنىمۇ يادىدىن چىقاردى.

ئۇزىنىڭ ئاشىقلىرى بولغان ئاتا ـ ئانىسىغىمۇ قارىماي مەشۇقىسى تەرەپكە كەتتى.

بەلا قەبىلىسىگە، يەنى ئۇ ئاي يۈزلۈك (لەيلى) نىڭ قەبىلىسىگە قاراپ كەتتى.

قەيسنىڭ يا قەدەم تاشلاشتا ھوشى ۋە يا مېڭىشتا ئىختىيارى يوق ئىدى.

بىر ئېقىلىپ، بىر تۇرۇپ قەدەم تاشلايتتى، بۇنىڭدىن سەيلىمۇ قىلماس، ئارامۇ ئالماس ئىدى.

ئېقىلىپ ـ تۇرۇپ مېڭىشى مەسلەرگە، ھوشسىزلىغى مەيپەرەسلەرگە ئوخشايتتى.

چۈن بولدى قەبىلە ئوتى پەيدا،
ئۇل ئوت بىلە كۆيدى زار شەيدا.

كوشكلى ئەرا قوزغالىب شەرارى،
قالمەدى شەرارەدىك قەرارى.

كوككە چېكىب ئاھى ئاتەشالۇد،
ئوت سارى يۇز ئوردى ئويلەكىم دۇد.

تىل چېكتى دېمەك ئۇچۇن تەرانە،
ئۇل نەۋئكى ئوت چېكەر زەبانە.

ئوتدېك دەم ئىلە تۇتۇب سەراغاز،
ئوتقە باقىب ئولدى نۇكتە پەرداز.

«كېبي ھەجر تۇننده ئەختەرى ئىشق،
رەخشەنده نېچوككى گەۋھەرى ئىشق.

بەل مەشئەلەئى فەراغ سېنسېن،
يا گەۋھەرى شەبچەراغ سېنسېن.

دۇد ئىچره شەرەرلەرىك ھۇجۇمى،
غەم شەمى تەھەررۇركى نۇجۇمى.

سەر گەشتەئى غەمغە تۇن سەۋادى،
لەمئەك كېلىبان خۇجەستە ھادى.

دۇدۇك بىلە دەھر ئەنبەر ئالۇد،
يوق دۇدكىم، ئۇل سەۋادى مەخسۇد.

كومگەن كۇلۇك ئىچره ھەر فەتىرى،
كوك خانى ئەرا مەھى مۇنىرى.

ھەر كوزنىكى ئۇل يېتىب يەشارتىب،
ئۇچقان كۇلۇك ئەگە سۇرمە تارتىب

گەر قىلمەسە كوز يارۇتماق ئاھەك،
كوز گە نېگە كېلدى سۇرمەئى رەك.

يا ئائىنكدېك ئاچەرغە كوزنى،
خاكستەرى ئېتتى سۇرمە ئوزنى.

قەبىلىنىك ئوتى كورۇنگەندىن كېيىن، بۇ ئاشىق مۇپتىلا ئۇ ئوت بىلەن كويدى.

1075. كوشكلىنى يالقۇنلار قاپلاپ، شۇ يالقۇنلاردەك قارارىمۇ قالمىدى.

ئوتتەك ئاھى ئاسمانغا يەتتى، ئىسقا ئوخشاش شۇ ئوتقا ئۇزىنى ئۇردى.

ئۇ ئوت يالقۇن چىقارغاندەك، قەيسۇ كۆيلەش ئۇچۇن تىلىنى راستلىدى.

ئوتلۇق نەپەس بىلەن ئوتقا قاراپ شۇنداق سوز دۇرلىرىنى چېچىشقا باشلىدى:

«ھەي جۇدالىق كىچىسىدىكى ئىشق گوھىرىدەك تاۋلانغان مۇھەببەت يۇلتۇزى،

1080. پىراق مەشئىلى سەن ياكى گوھىرى كىچىلىك چىراغ سەن.

ئىسلارنىك ئىچىدىكى يالقۇنلارنىك ھۇجۇمى، غەم كىچە-سىدىكى يۇلتۇزلارنىك ھەركىتىدۇر.

ھەر تەرەپنى قاپلىۋالغان كىچىگە، شولاك بەخت يولىنى كورسەتكۇچى بولدى.

ئىسىك بىلەن دۇنيا قاراڭغۇلۇققا ئارىلاشتى، ئۇ ئىس ئەمەس، بەلكى مەخسەت قارىسى (نىشانىسى) دۇر.

كۇلۇكىنىك ئىچىگە كومۇلگەن ھەر بىر توقاچ، ئاسمان دەستىخانىدىكى نۇرلۇق ئايغا ئوخشايدۇ.

1085. ئىسلىرىك ھەر بىر كوزنى ياشلىتىدۇ، ئۇچقان كۇللىرىك ئۇنىڭغا سۇرمە تاتىدۇ.

ئەگەر كوزنى يورۇتۇش مەخسىتى بولمىسا، كوزلەر نىمىشكە سۇرمە رەڭ بولۇدۇ.

ياكى شۇنداق كوزنى ئېچىش ئۇچۇن سۇرمە ئوزنى كۇلگە ئوخشاتتىمكىن.

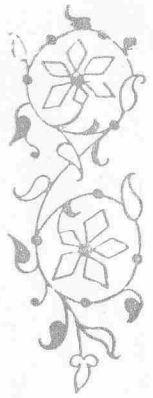

ئەڭگەر سېنگە ھەر بىرى سەمىن لەئل،
ئورتەرغە كۆڭۈلنى ئاتەشىن لەئل.

رەڭگى نارىيۇ، تەبئى ناري،
رۇممانى ئولۇب بۇ لەئل بارى.

1090. تاج ئۇستىدە لەئلدىن تەرەبدۇر،
لەئل ئۇستىدە تاجى زەر ئەجەبدۇر.

غەم شەمى ئەرا قولۇمنى تۇتتۇڭ،
ھىجران تۇنىدە كۆزۈم يارۇتتۇڭ.

مەدھىڭنى ئېتەي نې نەۋۇ زاھىر،
شۇكرۇڭنى نې تىل بىلە دې ئاخىر.

ئاي ــ كۈن سېنگەئىككى مەنقەلئولسۇن،
ھېمىڭ بارى ئۇدۇ سەندەل ئولسۇن.

دايىم بۇ تەرىقۇ شېۋەنى تۇت،
ھەم يارۇ ۋە ھەم جەھاننى يارۇت».

1095. كەم قىلمەمىش ئېردى بۇ نەۋانى،
كىم ھەيدىن كېلدى ئىت فىغانى.

ھەم جىسمىغە پېچۇ تاب تۇشتى،
ھەم كۆڭلىگە ئىز تىراب تۇشتى.

فەرياد قىلىب رەۋان ئۇل ئىتدىڭ،
يۇز نەۋۇ چېكىب فىغان ئۇل ئىتدىڭ.

ئەندەڭكى جەفايى ئاسماندىن.
ئاقشام كىشى قالسە كەرۋاندىن.

ئىستەب ئەنى چېكسە نەئرە يارى،
ئۇل ھەم چېككەي فىغانۇ زارى.

1100. دەشت ئۇزرە ئۇل ئۇن سوڭىچە كېتكەي،
تا مەقسەدۇ مەنزىلىغە يېتكەي.

سالۇر ئېدى گامى بېخودانە،
ئاغزىدە ۋەلېك بۇ تەرانە:

چوغلارنىڭ ھەر بىرى، كۆڭۈلنى كويدۇرۇش ئۈچۈن
ئوتلۇق ياقۇتتۇر.

بۇ ياقۇت ئانارغا ئوخشاش، رەڭگىمۇ، تەبئىتىمۇ ئوت.

1090. ئادەتتە تاجنىڭ توپىسىدىكى ياقۇتتىن خوشاللىق بولسا،
قىزىقكى بۇ ياقۇتنىڭ ئۈستىگە تىللا تاج قويۇلۇپتۇ.

قايغۇلۇق كېچىلىرىمدە، قولۇمدىن تۇتۇپ، جۇدالىق تۈزـ
لىرىمدە كۈزۈمنى يورۇتتۇڭ.

ھەي ئوت! سېنىڭ ياخشىلىغىڭ ۋە مەدھىيەڭنى قايسى تىل
بىلەن بىلدۈرسەم بولۇدۇ.

ئاي بىلەن كۈن ئىككىسى ساڭا ئوتدان بولسۇن ۋە تۇتۇرۇغۇڭ
ھەممىسى خۇش پۇراق ئۇد، سەندەل ياغاچلىرىدىن بولسۇن.

دايىم سەن شۇ ھۈنىرىڭنى تۇت، يەنە يەر ـ جاھانغا يورۇغـ
لۇق چاچ.

1095. ئوت بىلەن شۇنداق ئاھ ـ زار چېكىپ، تېخى سۈزلۈشۈپ
بولماستىن، قەبىلە تەرەپتىن ئىشتىنىڭ پىغانى ئاڭلاندى.

ھەم كۆڭلىگە ئىز تىراپ چۈشتى، ھەم بەدەنلىرى جۈرـ
لاپ، تىترەپ كەتتى.

دەر ھال شۇ ئىشتىتەك پەريات قىلدى، يۈز تۈرلۈك پىغانـ
زار چەكتى.

پەلەك بەختسىزلىكىگە يولۇقۇپ، كېچىسى كارۋاندىن
ئاجراپ تېنەپ قالغان ئادەملەر،

يارىدەم تىلەپ بىر ـ بىرلىرىنى قانداق قىچىرىشقان بولۇشسا،
بۇلارمۇ شۇلاردەك ئىدى.

1100. بۇلارنىڭ كۆڭلى بۇ دەشت بويلاپ مەخسەت مەنزىلىگىچە
يېتەتتى.

ئۇزىنى بىلمەي قەدەم باساتتى، لېكىن شۇنداق ماقام قىلاتتى:

«كېي مۇجدەئى جان ھەزىن نەفىرىڭ،
رۇھۇمغە غىزا بىيىك سەفىرىڭ.

ھەم غەم تۇنى كور گۇزۇب ۋەفا سېن،
ھەم گۇمشۇدەلەرغە رەھنامە سېن.

ئۇل كويگە ئېۋرۇلۇب قويۇب باش،
كىم باشىگە مېن ھەم ئېۋرۇلەي كاش.

1105. ئۇل كويگە كىم بولۇب بەدەندېش،
چەنگالۇ تىشىڭ تەنىن قىلىب رېش.

ئېل قانى ئەياغلەرىڭ ھىناسى،
كىم جانىم ئەياغلەرىڭ فىداسى.

مېن گەر تاپمەي بۇ كامرانلىق،
سېن ئەيلەبان ئەندە پاسبانلىق

بۇ كىم سېنۇ مېن بىزئىككى ھەمدەم،
مېن خارۇ ۋەلىك سېن مۇكەررەم.

سېن يار ئىشكىدە شادۇ مەسرۇر،
مەھرۇم مېن غەربىۋ مەھجۇر.

1110. سېن كويىدە ھەر تەرەف شىتابان،
مېن زارغە جىلۋەگاھ بىيابان.

سېن كويىدە تاش ئۇزە قويۇب باش،
باشىمغە فىراقى ياغدۇرۇب تاش.

سېن مېنىدىن ئولۇب ۋەفادە ئەفزۇن،
ھەم سىدقىدە، ھەم سەفادە ئەفزۇن.

يوقسە نې ئۇچۇن فەلەك خرامى،
خار ئېتتى مېنى، سېنى كىرامى؟

بۇ شۇكرغەكىم سېپەرى خۇنخار،
قىلدى سېنى مۇختەرەم، مېنى خار،

1115. كىم ساز ئېتىپان فىغانىنى مېنىدىن،
گاھى ئوپ ئۇل ئاستانىنى مېنىدىن».

«ھەي جېنىمنىڭ خوش خەۋەرچىسى، سىنىڭ مۇشكۈلۈق نالەڭ ۋە ئاۋازىڭ روھىمغا ئوزۇق بېرىدۇ.

ھەم غەم تۇنىنىڭ ۋاپادارى، ھەم تېنىگەنلەرنىڭ يول كورسەتكۈچىسى سەن.

ئۇ كوچىدىن ئور گۈلۈپ، بېشىڭنى قويۇپسەن، كاشكى مەنمۇ سىنىڭ بېشىڭدىن ئور گۈلسەم ئىكەن.

1105. كىمكى ئۇ كوچىغا يامان نىيەت بىلەن كىرسە، چاشگال ۋە چىشلىرىڭ بەدەنلىرىنى بۇردىلاۋېتىدۇ.

ئاققان قانلار پۈتلىرىڭغا خىنە بولۇپتۇ، شۇ پۈتلارغا جېنىم پىدا بولسۇن.

گەرچە مەن بۇ بەختكە ئېرىشمىگەن بولساممۇ، سەن ئۇ يەرنىڭ پاسىۋانىسەن.

سەن ۋە مەن ئىككىمىز ھەمدەم بولساقمۇ، مەن خار، سەن ئېزىزسەن،

سەن يار ئىشىكىدە خوشال، مەن جۇدالىقتا مەھرۇم ۋە غېرىپ ئادەمەن.

1110. سەن ئۇنىڭ كوچىسىدا ژۇگەرگۈچىسەن، مەن باياۋانلاردا زار-زار قاخشاپ ژۇرىمەن.

سەن ئۇنىڭ كوچىسىدا تاشقا باش قويۇپ ياتساڭ، مىنىڭ بېشىمغا پىراق تاش ياغدۇرۇدۇ.

سەن ماڭا قارىغاندا ۋاپادىمۇ، توغرىلىقتىمۇ ۋە خوشاللىقتىمۇ ژۇقۇرىسەن.

بولمىسا پەلەكنىڭ گەردىشى نېمە ئۈچۈن مېنى خار قىلىپ، سىنىڭ مەرتىۋەڭنى ئاشۇرۇدۇ؟

قانخور دونيا سېنىياخشىلىق بىلەن ھورمەتلىدى، مېنى بولسا خار قىلدى.

1115. مىنىڭ بۇ پىغانلىرىمنى يادىڭدا تۇتۇپ، بەزىدە شۇ ئاستانىنى مىنىڭ ئۈچۈن سويۇپ تۇرغىن»

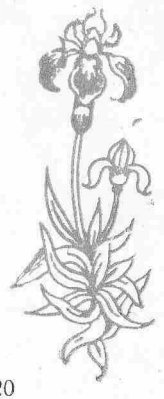

ئەت بىرلە تۇزۇپ بۇ ماجەراسىن،
كىم كوردى قەبىلەنىڭ قەراسىن.

ئاشۇفتە ئىچىغە يۇزلەنىپ شور،
قالمەدى يۇرۇر ئەياغىغە زور.

ھەر نېچە يۇرۇرغە سەئىي قىلدى،
چىرمەشتى ئەياغىنىڭ يېقىلدى.

نېچەكى يېقىلدى، قوپتى يانە،
يېر ئۇپمەك ئىدى ئەگە بەھانە.

1120. چۇن ھەيغە يېقىلە ــ قوپە يېتتى،
جان ئاغزىغە يېتتى، ھوشى كېتتى.

گەھ ھوشىدە، گەھ ھوشىدىن فەرد،
ھەي دەۋرىغە ئەيلەر ئېردى ناۋەرد.

غەم خەيلى بەلەند پايەسى ئۇل،
فىتنە چېرىكى تەلايەسى ئۇل.

ھەر لەھزە چېكىپ فىغانى جانسوز،
تارتىپ ئۇتلۇغ دەمىن جەھانسوز.

لەيلىكى ئىدى ئەرەب بەلاسى،
ھەم بار ئىدى قەيس مۇبتەلاسى.

1125. كوڭلىدە قىلىپ نۇھۇفتە دەردىن،
فارىغ بولۇپ ئېردى خابۇ خوردىن.

تۇن ــ كۇن ئىچىدە ئانىڭ خەيالى،
جانىغە مۇراد ئەنىڭ ۋىسالى.

ئۇل كېچە بۇ چاققە تېگرۇ قەيغۇ،
قويمەيدۇر ئىدى كوزىگە ئۇيقۇ.

ھەردەم ئۇرەر ئېردى زۇلفىدېك پېچ،
ئاغزى كىبى سەبرى يوق ئىدى ھېچ.

تىيرە قىلىبان كۇنىن قەرا تۇن،
كىم ناگەھ ئېشتتى بىر ھەزىن ئۇن.

ئىشت بىلەن شۇنداق ماجرانى ئوتكەزگەندىن كېيىن،
قەبىلىنىڭ قارىسىنى كورۇپ قالدى.

پېرىشان قەيسىنىڭ كوڭلىگە شۇنچىلىك غوغالار چۇشۇپ،
مېڭىشقىمۇ مادارى قالمىغان ئىدى.

ماڭاي-ماڭاي-دەپ شۇنچە تىرىشسىمۇ، پۇتى چېلىشىپ
ژىقىلاتتى.

نەچچە قېتىم ژىقىلسىمۇ يەنە تۇراتتى، يەرنى سويۇش
ئۇنىڭ باناسى ئىدى.

1120. ژىقىلىپ-تۇرۇپ قەبىلىسىگە يەتكەن چاغدا، جېنى ئاغزىغا
كېلىپ، ھۇشىدىنمۇ كەتتى.

گاھىدا ھۇشىدا، گاھىدا ھۇشسىز بولۇپ، قەبىلە ئەتراپىدا
ئايلىناتتى.

ئۇ قورغان، غەمنىڭ ناھايىتى ئىگىز بالدىغى ۋە پىتنە
قوشۇنىنىڭ كۇزەتچىسىدۇر.

ئۇنىڭ ھەر قېتىم چەككەن پىغانى جاننى كويدۇرسە،
ئوتلۇق دىمى جاھاننى كويدۇرەتتى.

لەيلى ئەرەپنىڭ بەلاسى بولسىمۇ، قەيسىنىڭ مۇپتىلاسى ئىدى.

1125. ئۇ ئوز دەردىنى كوڭلىگە تۇگۇپ، ئۇيقۇ ۋە غىزانىمۇ
ئونتۇغان ئىدى.

چۇنكى كېچە-كۇندۇز قەيسنى ئويلاپ، ئۇنىڭ ۋەسلىگە
يېتىش مۇرادىدا ئىدى.

بۇ كېچە شۇ چاقچە قايغۇ لەيلىنىڭ كوزىگە ئۇيقۇ كەلتۇرمىگەن ئىدى.

تۇرۇپ-تۇرۇپ زۇلفىدەك تولغۇناتتى، ئاغزىدەك سەۋرى-تاقىتى قالمىغان ئىدى.

يورۇق كۇن قارا تۇنگە ئايلانغان چاغدا، بىردىن-بىر مۇڭلۇق ئاۋاز ئاڭلىدى.

ئۇل ئۇندىن ئىچىگە تاب تۇشدى،
كۆڭلىگە ھەم ئىزتىراب تۇشتى.

قويۇپ داغى قويدى ئۇل سەرى گام،
كۆڭلىدىن ئىتتىپ قەرارۇ ئارام.

مەجمۇئى قەبىلە ئۇيقۇ مەستى،
ئىللا بۇكى ئىشق پايبەستى.

بېشىق ئۇلۇسقە كام ئۇيقۇ،
ئىشق ئەھلىغەدۇر ھەرام ئۇيقۇ.

ۋاقىف ئىدى دايە ھالەتىدىن،
ئىشق ئافەتىدە مەلالەتىدىن.

ھەم قەيسغە ئىبردى مېھرىبان ئۇل،
شەۋقىدىن ئېتىپ فىدايى جان ئۇل.

مەكتەپ ئەرا زالى مېھر پېشە،
كۆڭلىنى سورۇپ ئەنىك ھەمىشە.

ھەم بۇ يەسەپ ئوزنى دايە مانەند،
ھەم ئۇل مۇڭە ئەيلەپ ئوزنى فەرزەند.

ئۇل ئاي چۇ يۇگۇردى، چىقتى دايە،
باردى سوڭغىچە نېچۇككى سايە.

ئاينى چېكەر ئىبردى ئىشق بېباك،
ئۇل يىرگە دېگىنكى قەيس غەمناك،

بىر ــ بىرىنى كورگەچ ئىككى دىلخاھ،
چېكتىلەر ئەنگىدىك ئاتەشىن ئاھ،

كىم ئوتلەردىن جەھان يارۇشتى،
خىرمەنلەرنغە بۇ شۇئلا تۇشتى.

ئېمدىكى كۇل ئولدى خىرمەنى ھۇش،
بېھۇش يىقىلدى ئىككى مەدھۇش.

دايەكى بۇ ئىشقى پاك كوردى،
ئۇل شۇئلەئى سوزناك كوردى.

ئۇ ئاۋازدىن لەيلىنىك ئىچىگە ئوت تۇتاشتى، كۆڭلىنى بولسا ئىزتىراپ باستى.

كۆڭلىدىن سەۋرى ۋە ئارامى يوقۇلۇپ، شۇ ئاۋاز تەرەپكە قاراپ تۇرۇپ، ژۇرۇپ كەتتى.

بۇ چاغدا پۈتۈن قەبىلە مەس ئۇيقۇدا، ئەمما ئىشق ئەسىرى بولغان لەيلى ئوخاق ئىدى.

ئىشقسىز خەلقنىك مەخسىتى ئۇيقۇ بولسا، ئىشق ئەھلىگە ئۇيقۇ ھارامدۇر.

ئۇنىك ئىشق ئاپىتى بىلەن تاتقان ئازاپلىرىدىن سۈت ئانىسى خەۋەردار ئىدى.

ئۇ سۈت ئانا قەيسكىمۇ مېھرىۋان ۋە ئۇنىك ئارزۇسىغا جېنىنى پىدا قىلىشقا تەييار تۇراتتى.

مەكتەپتە بولغان چاغلىرىدىمۇ بۇ مېھرىۋان مومای ئۇنىك ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولۇپ تۇراتتى.

بۇ مومايمۇ ئوزىنى ئاندەك تۇتاتتى ۋە قەيسمۇ ئۇنىك پەرزەندىدەك بولۇپ قالغان ئىدى.

ئۇ ئاي تاشقىرىغا چىققاندا، مومايمۇ سايىدەك ئۇنىك كەينىدىن باردى.

رەھىمسىز ئىشق بۇ ئاينى غەملىك قەيس تۇرغان يەرگىچە تاتاتتى.

ئۇ كۆڭۇل قويۇشقانلار بىر-بىرىنى كورۇپ ئوتلۇق ئاھ تارتىشتى.

ئۇلارنىك ئوتىدىن جاھان يورۇقلۇنۇپ، خامانلىرىغا شولا چۈشكەندەك بولدى.

ئۇلارنىك خۇش خامىنى كويۇپ كۇل بولغاندىن كېيىن، ئىككىسى بېھۇش بولۇپ ژىقىلىشتى.

سۈت ئانا ئۇلارغا قاراپ بۇ پاك ئىشقنى ۋە كويدۇرگۈچى شولىنى كوردى.

بۇ نەۋۈ ئىكى ئىشق ئوتىغە تەفسان،
ئاغىزلەرى نالەدىن سەدەفسان.

بولغانىدە بۇ ۋەسل ئالشكارا،
نوتق ئۇرغەلى يوق بىرىگە يارا.

نې بۇ ئەگە دەردۇ رازىن ئەيتىب،
نى ئۇل غەمى جانگۇ دازىن ئەيتىب.

خۇرشىد ئۇياقتى بولمەيىن لەيل،
دېۋار يىقىلدى يېتمەيىن سەيل.

كوپ غەم يېدى سوگۇار يىغلاب،
ئىككىسىگە زار — زار يىغلاب.

ۋەھم ئېتىدىكى كىمسە بىلسە ناگاھ،
بولغۇنچە ئۇل ئىككى ئوزدىن ئاگاھ.

بولغەي ئىكىسىگە خەۋفى جان ھەم،
بولغەي تەلەف ئىككى ناتەۋەن ھەم.

ئېگىدە قويۇب بىرىنى ھالى،
ئەندەقكى قۇياشنى چەرخ زالى،

ئۇل ھەملدە ھەم قىلىب قەدىن ھەم،
ئۇل نەۋئىكى زالى چەرخى قەدخەم.

كېلتۇردىيۇ بىستەرىغە سالدى،
ياتقۇزدىيۇ ياندى پۇيە ئالدى.

ئۇل يېرگە دىگىنكى قەيس بېدىل،
تۇفراغ ئۇزە يېتمىش ئېردى غافىل.

كۇيۇب ئانەدېك غەمىدە جانى،
گەھ سۇدرەدى، گەھ كوتەردى ئانى.

تا چېكتى قەبلەدىن يېراقراق،
ئېل ۋەھمۇ گۇمانىدىن قىراقراق.

شۇنداق قىلىپ بۇ ئىككى ئىشق ئوتىدىن كويگەنلەر،
سەدەپتەك ئاغىزلىرىنى نالىدىن ژۇمۇشقان ئىدى.

شۇنداق ۋىسال مۇيەسسەر بولغان چاغدا، سوزلەش ئۇچۇن قۇدرەتلىرىمۇ قالمىغان ئىدى.

يە بۇنىسى دەرت-ھەسرىتىنى ئېيتالمايتى، يە ئۇنىسى جېنىنى قىينىغان ئەلەمنى ئېيتالمايتتى.

بۇلارنىڭ ئۇچرۇشۇشى، بىر-بىرىگە يېقىنلاشماستىن ژىقىلىشلىرى، كېچە بولماستىن كۇن پاتقاندەك ياكى تاشقۇن كەلمەستىن تام ژىقىلغاندەك بولدى.

سۇت ئانا بولسا ھەسرەت-نەدامەت بىلەن ھەر ئىككىسىنىڭ ئەھۋالىغا ھازىدارلاردەك زار-زار ژىغلايتتى.

ئۇلار تا ھوشلىرىغا كەلگىچە، كىشىلەر بىلىپ قالمىغىدى دىگەن ئەندىشىگە چۇشتى.

ئەگەر بىرسى بىلىپ قالسا، بۇ ئاجىزلارنىڭ جېنى خەۋپ-خەتەردە قالغان بولاتتى.

قېرى ئىلسمان كۇننى كوتەرگەندەك، بۇمۇ بىرىنى دۇمبىسىگە ئاستا غىنا كوتەردى.

مومايىنىڭ ئۇ ژۇكنى كوتۇرۇشتىكى مۇكچىيىشى، قېرى پەلەكنىڭ ئىگىلىشىگە ئوخشايتتى.

ئۇنى ئەپكىلىپلا ئورۇنغا ياتقۇزۇپ، يەنە دەررۇ قايتىپ كەتتى.

ۋە ئاشىق قەيسىنىڭ ھۇشسىز ھالدا توپىغا كومۇلۇپ ياتقان يېرىگىچە باردى.

ئۇنىڭ غىمىدا ئانىلارچە كويۇپ، ئۇنى بىردەم كوتۇرۇپ،

بىردەم سورەپ، ئەلنىڭ ۋەھىمە ۋە گۇمانىدىن ژىراقلا، قەبىلىنىڭ چىگىرىسىغا ئاپىرىپ قويدى.

كىم كورسە بۇ ھالى بەدپسەندى،
جانىغە تېگۈرمەگەي گەزەندى.

دېۋانەنى چۈن يىراق چىقاردى،
ياندىيۇ پەرى قاشىغە باردى.

ياتقۇردىيۇ ياتتى دايەگانە،
تا تاڭلە نېئويىنەغەي زەمانە.

1160. ئېي زالى زەمانە دادۇ فەريادا!
ئەتفالىڭە نېچە زۇلمۇ بېدادا!

1161. بۇ خەيلىنكىم، خەلاك ئېتەرسېن،
ئوز بەغرىڭ ئېرۇر كى چاك ئېتەرسېن.

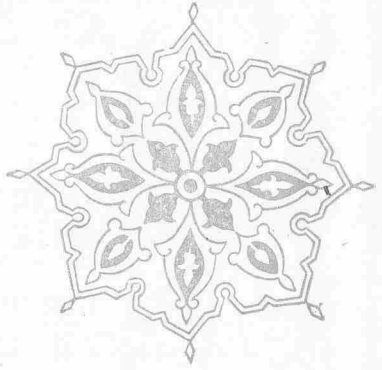

بۇ ئېغىر ئەھۋالنى يەنە بىرەرسى كورۈپ، ئۇنىڭ جېنىغ
ئازار بەرمىسۇن دەپ،

ئۇ دېۋانىنى ژىراغراقلا قويۇپ، ئوزى پېرىنىڭ يېنى-
غا كەتكەن ئىدى.

ئانىلارچە ياتقۇزۇپ كەتتى، كىم بىلىدۇ زامانە ئەتىلىككە
قانداق ئويۇنلارنى چىقرار كىن؟

1160. ھەي مومايغا ئوخشىغان زامانە، دات سېنىڭ دەستىڭدىن!
بالىلىرىڭغا قاچانغىچە زۇلۇم قىلىسەن؟!

بۇلارنى ھالاك قىلىش بىلەن ئوز باغرىڭنى پاچىلايسەنغۇ!

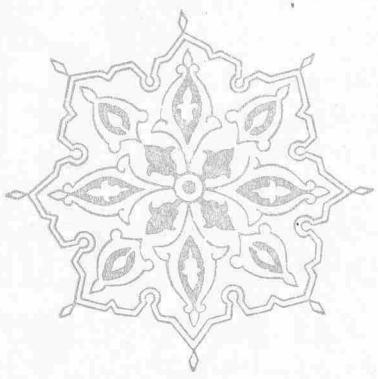

بېتتىنچى باب

قەيسىنىڭ غايىب بولغانلىغىدىن قەبىلە ئەھلى خەۋەردار بولۇپ، ئۇنى بىر قۇم ئىچىدە ھۇشسىز تاپىپ، ئويغە كېلتىر- گەنلەرى ۋە ئەقلى-ھۇشىنى يوقاتىپ، مەجنۇنلىك بىلەن شۇھرەت تاپقانى

مېجنەت تۇنىدىن فەسانە ئاۋەر،
بۇ قىسسەغە تاقتى بويلە زېۋەر:

كىم ئۇل كىچە قەيس زارى بېدىل،
كىم بولدى قەبىلە سارى مايىل.

لەيلى ھەشەمغە چۇن ياغۇشتى،
تۇشتى ئەگە ھەر نې ئشكى تۇشتى.

1165. كۇندۇز كورۇب ئويدە ئانى غايىب،
تۇشتى ئېلىگە يەنە مەسايىب.

ھەم قىلدى ئەتاسى يىغلەماق ساز،
ھەم ئېتتى ئەناسى نەۋھە ئاغاز.

ھەريان كىشىلەر قىلىب رەۋانە،
ئەندىن تىلەمەك ئۇچۇن نىشانە.

يەتتىنچى باب

قەيسىنىڭ غايىپ بولغانلىغىدىن قەبىلە خەلقى خەۋەردار بولۇپ، ئۇنى بىر قۇم- لۇقتىن ھۇشسىز ھالدا تېپىپ، ئويغە ئەپكىلىشكىنى ۋە ئەقلى-ھۇشىنى يو- قۇتۇپ، مەجنۇنلۇق بىلەن شوھرەت چىقارغانلىغى

غەم كىچىسىدىن ئەپسانىلارنى كەلتۈرگۈچى بۇ قىسسىغا شۇنداق زىب-زىننەتلەرنى بەردى:

شۇ كىچىسى كوچىلى جارا ھەتلەنگەن قەيس لەيلىنىڭ قەبىلىسى تەرەپكە كېتىۋېتىپ،

لەيلىنىڭ دەرگاھىغا يېقىنلاشقان چېغىدا، ئۇنىڭ بېشىغا تۇرلۇك كۇلپەتلەر چۈشكەن ئىدى.

1165. كۇندۇزى قەيسىنىڭ يوقلىغىنى كورگەن ئەل، يەنە مۇسە- ۋەتكە چۈشۈشتى.

ئاتىسى قاتتىق قايغۇ-ھەسرەتتىن ژىغلاپ، ئانىسى جانىنى كويدۇرگۈچى ژىغا-زىرىلىرىنى باشلىغان ئىدى.

ئۇنىڭدىن خەۋەر تېپىش ئۈچۈن ھەر تەرەپكە ئادەملەر ئەۋەتىلگەن ئىدى.

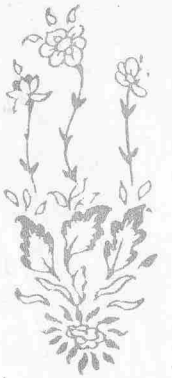

جەمئىكى ئىزدىن تاپىب سەرەنجام،
لەيلى ھەشەمى سەرى ئورۇب گام.

ئۇل پەي چۇ يېتىب مۇھازىيى ھەي،
ھەيدىن چىقىبان يەنە ئىكى پەي.

1170. بولغاچ ئۇچاۋ ئىككىسى ئۇزالىب،
قوم ئۇرزە ئەنىك نىشانى قالىب.

ئەنداق تاپىبان بۇ خەيلى چاۋۇش،
كىم بولغان ئېكى ئۇل ئىككى بېھۇش

كىم قوم ئۇزە قالىبان نىشانە،
يانماغلەرى ۋەزئى بېخۇدانە.

بىر يانغانى سۇدرەلىب شىتابان،
دېۋانە كىبى تۇتۇب بىيابان.

بىر يانغان ئولۇب نىھان پەرىدىك،
ياخۇد كېچە مېھرى خاۋەرىدىك،

1175. بىر ئىز يانىبان قەبىلە ساري،
كېلگەن سەرى-ئوق تۇشۇب گۇزارى.

ئۇل جەمئ بىلىبكى بويلە ھالەت،
نې ئىشلەرگە قىلۇر دەلالەت.

سۇدرەلگەن خەت بىلە تۇتۇب يول،
كىم قوم ئۇزە يول يەسەب ئىدى ئۇل.

تاپىب ئەنى قوم ئەراسىدە گوم،
يېل ئېسىۋ جىسمىنى ياپىب قوم.

تۇفراق ئەرا غەرق پاي تا فەرق،
ئانىك بىلە يوق ئولۇك ئەرا فەرق.

1180. قوم ئىچرە نۇھۇفتە زارجىسمى،
جانسىز كىبى خاكسار جىسمى.

ئۇل خەيل ئىتىبان يەقالەرىن چاك،
يىغلەب باشى ئۇزرە زارۇ غەمناك.

ئىزلىگۇچىلەر قەيسىنىك لەيلىنىك ئويى تەرەپكە كەتكەن
ئىزىنى تاپقاندىن كېيىن، شۇ تەرەپكە قاراپ كىتىشتى،

ئۇ ئىز ھەي قەبىلىسىنىك چىگىرىسىغا يەتكەندىن كېيىن،
قەبىلىدىن يەنەئىككى ئىزچىقىپ قوشۇلغانلىغىنى كورۇشتى.

1170. ئۇچ ئىز بىرلەشكەندىن كېيىن، قۇمنىك ئۇستىدە ئىككە-
سىنىك ئۇزۇلۇپ ياتقانلىغىنىك نىشانىسى قالغان ئىدى.

بۇنىڭدىن خەۋەردار بولغان ئىزلىگۇچىلەر «بۇ ئىككى
بېھۇش بولغانلار كىملەر كىن؟» دىگەن ئويغا چۇشتى.

بۇ كەلگەن ئىزلارنىك يېنىشى بولسا مەسلەرنىك قەدىمە-
دىك ھەرەك-سەرەك ئىدى.

بىرى دېۋانىدەك چاپسان بايا‌ۋان تەرەپكە سورۇلۇپ، يېنىپ
كەتكەن بولسا،

بىرى غايىپ بولغان پېرىدەك، ياكى كىچىسى كۇن
پاتقانىدەك.

1175. قەبىلىدىن كەلگەن يەنە بىر ئىزنىك، قەبىلە تەرەپكە
كەتكىنى مەلۇم بولدى.

ئىزلىگۇچىلەر ئۇچۇن بۇ ئەھۋال، ئۇلارنىك نىمە قىلىشى
كېرەكلىگىنى كورسۇتۇپ بېرەتتى.

ئۇلار قۇمدا سورۇلۇپ كەتكەن ئىزنىك كەينىدىن يول
سېلىشتى.

قەيسىنى قۇملارغا كومۇلگەن ھالدا تېپىشتى، شامال ئۇچار-
غان قۇملار ئۇنىك گەۋدىسىنى كومۇۋەتكەن ئىدى.

ئۇ بېشىدىن ئايىغىغىچە توپىغا كومۇلگەنلىگىدىن، ئۇنىك
بىلەن ئولۇكنىك پەرقى قالمىغان ئىدى.

1180. ئۇنىك قۇمغاكومۇلگەن ۋە ئازاپلانغان بەدىنى توپىغا ئوخ-
شاش جانسىز ئىدى.

ئىزلىگۇچى ئادەملەر ئۇنىك بېشىدا ياقىلىرىنى ژىتىپ
زار-زار ژىغلىشاتتى.

ئەنداق ساغىنىمكى، گويى ئانى،
كوممىشلەر ئولتۇرۇپ نەغانى.

تارتىپ ئانى تۇفراغىنى ئاچىپ،
تۇفراغىنى باشلەرىغە ساچىپ.

ئەگىلاپ بىر ئەسىرى دەردۇ ئاھى.
ئاغزىغە ئەفەس كىلۇرنى گاھى.

1185. شۇكر ئەيلەبان ئولدىلەر يەنە شاد،
دېۋانە كۆڭلىنى ئەيلەپ ئاباد.

تاڭىپ بىراۋ ئۇستىگە ئەنى رۇست،
ئەزم ئەيلەدىلەر قەبىلەغە چۇست.

ھالىن كورۇبان بۇ نەۋئ ئاتاسى،
يىغلاديۇ غالىپ ئولدى ياسى.

ئەيلەپ ئانەسى داغى فىغانلەر،
كوزدىن توكۇبان يۇزىگە قانلەر.

تا قوپتى كىلىپ دىماغىغە ھوش،
باشى,قۇيى ئىپردى ئاغزى خاموش.

1190. ئوز ھالىدە كورمەيىن سەلامەت،
ئىل ھەر سەرىدىن قىلىپ مەلامەت.

ئۇل دېيكى: «سېنگە بۇ نې ھەۋەسدۇر،
بۇ دېپ: «ھەۋەس ئولسە مۇنچەبەسدۇر».

ھەر ياندىن ئولۇپ نەسىھەت ئەگمەز،
ھەر پەند ئەگە بىر سىنانى خونرىز.

قاتتىق سوز ئىلەكى پەند ئېتىپ فاش،
دېۋانە باشىغە ياغدۇرۇپ تاش.

بۇ تاشكى زاھىرى ئولمەي ئاتىپ،
تەن يوقكى سوگەكلەرىن ئوشاتىپ.

1195. بۇ دېدى: «كېرەك قۇلاغىغە پەند».
ئۇل دېدى: «كېرەك ئەياغىغە بەند»،

ئۇلار، گويا ئۇنى يوشۇرۇن ئولتۇرۇپ كومۇشكەنمىدۇر دەپ ئويلاشتى.

توپىلارنى ئېچىپ ۋە باشلىرىغا چېچىپ، ئۇنى تاتىپ ئېلىۋاتقاندا،

ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن دەرتكە مۇپتىلا بولغان بىرسى، ئۇنىڭ تۇرۇپ-تۇرۇپ دەم ئېلىۋاتقىنىنى سېزىپ قالدى.

1185. شۇكرى قىلىپ يەنە خوشال بولۇشتى، ۋەيرانە كوڭۇللىرىنى ئاۋات قىلىشتى.

قەيسنى بىر ئادەمنىڭ ئۇستىگە ئاتىپ، قەبىلىگە قاراپ كەتتىشتى.

ئۇنىڭ بۇنداق ئەھۋالىنى كورگەن ئاتا ئىغلىدى ۋە مەيۇسلىقى كۈچەيدى.

ئانىسىمۇ پىغانلار چېكىپ، كوزىدىن ئۇزلىرىگە قانلار ئاققۇزدى.

قەيس ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن، تۇرۇپ، بېشىنى توۋەن سېلىپ جىم ئولتاردى.

1190. ئوزىنىڭ سەلامەت ئەمەسلىگىنى بىلەتتى، ئەل بولسا ھەر ياقتىن ئۇنى ئىيىپلىشاتتى.

بىرى: «بۇ ساڭا نىمە ھەۋەس» دىسە، يەنە بىرى «ھەۋەس بولسا شۇنچىلىقى بەس-دە» دەيتتى.

ھەر تەرەپتىن ئېيتىلغان تەنىلىك سوزلەر ۋە نەسىھەتلەر ئۇنىڭغا قان توككۇچى نەيزىدەك سانچىلاتتى.

نەسىھەت تېرىقىسىدا ئېيتىلغان قاتتىق سوزلەر دېۋانىنىڭ بېشىغا تاشتەك ياغاتتى.

كوزگە كورۈنمەستىن ئېتىلغان بۇ تاشلار، ئۇنىڭ تېنىنىلا ئەمەس، ھەتتا سوگەكلىرىنمۇ پاچىلايتتى.

1195. بەزىلىرى — «قۇلۇغىغا پەندى- نەسىھەت قىلىش كېرەك» دېيىشسە، بەزىلىرى — «پۇتىغا كىشەن سېلىش كېرەك» دېيىشەتتى.

ئۇل كۈن دەغى بولدى سوز بىلە كېچ،
ئاشۇفتە يىگىتكە يوق خەبەر ھېچ.

نې زەجر مىزاجى ئىچرە ناخوش،
نې لۇتف تەبەتى ئەرا خوش.

تا دەھر ياشۇردى كۈن چەراغىن،
سەۋدازەدە قىلدى تۈن دىماغىن.

ئېل ئەيلەبان ئۇيقۇ ساري ئاھەك،
سەۋدا قىلىب ئانى ئويدە دىلتەك.

1200. سېكرىب چىقىبان قەبىلەدىن تېز،
دىلبەر ھەشەمى ساري سالىب ھېز.

تاكدە يەنە زارۇ ناتەۋانلەر،
ھەر يان يۇگۇرىب قىلىب فىغانلەر.

تاپىب يەنە ئەنى زارۇ مەھزۇن،
دەرد ئىچرە بۇرۇنغىدىن ھەم ئەفزۇن.

ھەر تۈن بۇ سىفەت ئەنىك فىراري،
ھەر كۈن بۇ بولۇب ئەلەر شىاري.

چۈن ئاشتى قىياسدىن بەلاسى،
ئىسلاھدىن ئوتتى ماجەراسى.

1205. دېۋانەغە ھوش ئەھلىدىن پەند،
مەجنۇن سوزىدۇرداغى خىرەدمەند.

ھەرلەھزە ئاشىب ئەنىك بەلاسى،
ھەر كۈن تىلەبان ئەنىك دەۋاسى.

تەدبىرىدە ئېل فۇسۇنى ئاشىب،
دەم بىرلە ئوتى بەتەر تۇتاشىب.

ئاجىز بولۇبان ئاتا-ئاناسى،
بەلكىم باري خەيلۇ ئەقرەباسى.

بۇ كۈنى ئەنە شۇنداق سوزلەر بىلەن كەچ بولدى، لېكىن شەيدا ژىگىتنىك بۇ سوزلەردىن خەۋىرىمۇ يوق ئىدى (ھوشسىز ئىدى).

يا روھىغا قىينىلىش بىلىنمەيتتى، يا مىجەزىگە خوشاللىق ياقمايتتى.

ئالەم كۈن چىرىغىنى يوشۇرغاندىن كېيىن، كىچىمۇ چوڭقۇر غەمكىنلىككە چۆمدى.

ئەل ئۇيقۇغا كىرىشكەندە، ئۇنىڭ بېشىغا چۈشكەن ئەھۋال ئۇنى ئويدە كۆكلىنى سىقىشقا باشلىدى.

1200. قەبىلىدىن تېز چىقىپ، دىلبىرىنىڭ ژۇئىغا قاراپ ژۇگەردى.

تاڭ ئاتقاندا يەنەئۇ بىچارىلار پىغانلار بىلەن ھەر تەرەپكە ژۇگۇرۇشتى.

ئۇنى يەنە دەرت ئىچىندە، ئاۋالقىدىنمۇ ئارتۇق زار ۋەغەمكىن ھالدا تېپىشتى.

ھەر كىچىسى ئۇنىڭ قىلىغى شۇ تېرىقىدا قېچىش بولۇپ، ئاتا-ئانىلىرىنىڭ ئىشى ئۇنى ئىزلەش بولۇپ قالدى.

بېشىغا چۈشكەن بەلالار ھەددىدىن ئېشىپ، بۇ ۋەقەنى ئوڭلاش قىينىلىشىپ كەتتى.

1205. ھوشيار ئادەملەرنىڭ بىخۇتقا قىلغان نەسىھەتلىرى، سارا ئىگىنىڭ ئەقلى جايىدا ئادەملەرگە سوزلىگىنىگە ئوخشاش كورۇنەتتى.

ھەر كۈنى ئۇنىڭ داۋاسىنى ئىزلىشەتتى، لېكىن ئۇنىڭ بەلاسى تىنماي ئاشاتتى.

تۇزمۇش ئۇچۇن قانچە سەھەر ۋە «كۇپ-سۇپ» لەرنى ئىشلەتسەمۇ، ئۇ دەم سېلىش بىلەن ئوتى بىتەر تۇتۇشاتتى.

بۇ ئەھۋال ئالدىدا ئاتا-ئانىسى ۋە ھەممە ئۇرۇق-تۇققانلىرى ئىلاجسىز — ئاجىز بولۇپ قېلىشتى.

ناسىلەرى دەم-بەدەم زەبۇنراق،
سەۋداسى زەمان-زەمان قۇزۇنراق.

ئېل يېتماغىدە چۇ بولدىلەر سۈست،
ئۇل داغى جۇنۇنىن ئەيلەدى رۇست.

سەۋدا قىلىب مۇختەلىف ھال،
تىنمەي يۈگۈرىب سوكىچە ئەتفال.

«مەجنۇن بىلە ئەيلەبان خىتابىن،
كىم ھەر نې دېسە بېرىب جەۋابىن.

ئېل دېب چۇ يېتىشسە ئۇل جىگەر خۇن:
«كېلدى مەجنۇنۇ، كېلدى مەجنۇن».

ئۇل بولۇب ئاتىن بىلۇرىدىن يات،
مۇندىن داغىكىم، نې نىمەدۇر ئات.

ئۇز ئاتىيۇ قەۋمۇ خەيلى ئاتى،
يوق يادىدە غەيرى لەيلى ئاتى.

«لەيلى، لەيلى» دېبان چېكىب ئۇن،
ئېل دېب: «مەجنۇندۇر، ئۇشبۇمەجنۇن».

بۇ سۇرەت ئىلە ھەر سەباھۇ ھەر شام،
لەيلى ھەشەمى ساري ئۇرۇب گام.

ئەترافىغە ئېۋرۇلۇب نېچە دەۋر،
ئۇز كوكسىگە تاشدىن قىلىب جەۋر.

ھەر گامكى كوكسىگە ئۇرۇب تاش،
ئەۋۋەل قەدەم ئورنىغە قويۇب باش.

ھەر دەۋرە دېب: «توكۇلسە قانىم،
كىم سەدقە قەبىلەسىغە جانىم».

ئەندىن سوك ئەشكىدىن توكۇب سەيل،
سەھرا ساري چۇن قىلۇر ئېدى مەيل.

مەنزۇرى قەبىلەئى دىلارام،
سەير ئىچرە كېيىن-كېيىن ئۇرۇب گام.

نىسىھەتچىلىرى دايىم ئۇنىكىدىن يىگىلەتتى، ئاشىقلىغى بولسا، بارغانسىرى ئاشاتتى.

ئەل ئۇنىك دەردىگە داۋا تېپىشتا ئاجىز قالغانسىرى ئۇنىك سارا ئىگلىغى شۇنچىلىك ئاشاتتى.

بۇ ئىشلار ئۇنى تۇرلۇك ھالغا سالغانلىغى ئۇچۇن، بالىلارمۇ ئۇنىك كەينىدىن ژۇگرۇشۇپ،

ئۇنى مەجنۇن دەپ ئېيتىشاتتى، ئۇمۇ كىم نىمە دىسە جاۋاپ قايتۇراتتى.

ئەل ئۇ باغرى قان بولغان بىچارىنى كورگەندە: «مەجنۇن كەلدى، مەجنۇن كەلدى» دېيىشەتتى.

مەجنۇن ئوز ئېتىنمۇ ئۇنۇتقان ئىدى، بەلكى ئاتىنىك ئوزى نىمە ئىكەنلىگىنمۇ بىلمەيتتى.

ئەيلىنىك ئېتىدىن باشقا ئوزىنىك ۋە قومى-قېرىنداشلىرىنىك ئېتىمۇ يادىغا كەلمەيتتى.

قەيس ــ «لەيلى، لەيلى» دەپ پەريات قىلسا، ئەل ئۇنى «مەجنۇندۇر، بۇ مەجنۇن» دېيىشەتتى.

شۇ تېرىقىدا ھەر تاڭ ۋە ئاخشامدا ئۇ لەيلىنىك ئويى تەرەپكە باراتتى،

قەبىلىسىنىك ئەتراپىدىن ئايلىنىپ، كوكسىگە تاش ئۇرۇپ، ئوزىنى ئازاپلايتتى.

ھەر قەدەمدە كوكسىگە تاش ئۇرۇپ، قەدەم ئورنىغا بېشىنى قويۇاتتى.

ھەر ئايلىنىشتا ــ «ئەگەر قېنىم توكۇلسە، قەبىلىسىگە جېنىم پىدا بولسۇن» دەيتتى.

ئاندىن كوز ياشلىرىنى سەلدەك توكۇپ، چولگە قاراپ كىتەتتى.

ئوزىگە يېقىملىق بولغان دىلارام قەبىلىسىدىن ئاستا-ئاستا كەينىگە چېكىنىپ كىتەتتى.

ئۇلدەمكى ئەراغە كىرسە خايىل،
بولۇر ئېدى دەشت ساڑى مايىل.

ئېي دەشتنى ئەيلەگەن ۋەتەنگاھ،
يول ئازمىشەم، ئۇل زەمانى ئاگاھ.

1225. قالدىم ئورانشدە، تۇت قولۇمنى،
كور گۆز كەرەم ئەيلەبان يولۇمنى.

ئەگەر ئوتتۇرىغا بىرەر توسقۇنلۇق كىرسە، دەشتكە قاراپ بۇرۇلۇپ كىتەتتى.

هەي ئىشق دەشتىنى ۋەتەن قىلغان! يولۇمدىن تېنىدىم، بىر ئاز قاراپ قويغىن.

1225. ھاردىم، مەدەت قىلىپ قولۇمدىن تۇت ۋە ماڭا مەرھىمەت قىلىپ يولۇمنى كورسەتكىن.

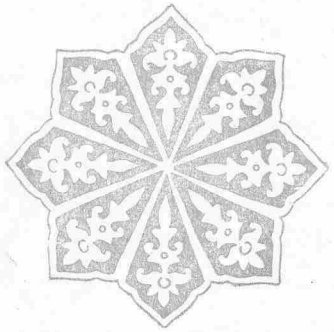

سەككىزىنچى باب

مەجنۇننىڭ ئاشىقلىغىدىن لەيلىنىڭ ئاتىسى خەۋەردار بولۇپ، مەجنۇننىڭ ئاتاسىگە ئاچچىق، زەھەرلىك سوزلەر بىلەن ھۇجۇم قىلغىنى، بۇ سوزلەرنىڭ تەسىرىدىن مەجنۇننىڭ ئاتاسى ئوغلىنى كىشەنگە سالغىنى

بۇ سەھىپىنى ئەيلەگەن نىگارىش،
ئەفسانە بۇ نەۋئى ئېتەر گۇزارىش:

كىم قىلدى چۆگەردىشى زەمانە،
مەجنۇن سوزىن ئېيل ئەرافەسانە.

ھەر كىم تىلىگە بۇ ئىبرەتى مەزكۇر،
تا بارچە ئەرەبدە بولدى مەشھۇر.

لەيلى ئاتەسىغە ھەم نىھانى،
ئەرز ئېتتى بىر-ئىككى مېھرىبانى.

1230. كىم: «ئامىر ئېيلىدە قەيس بەدروز،
بۇ ھەيدەكى ئىبرەتى دانىشاموز.

تاپىب ئىلمۇ خىرەدغە پەيۋەند،
ھەم ئالىم ئېدىيۇ، ھەم خىرەدمەند.

سەككىزىنچى باب

مەجنۇننىڭ ئاشىقلىغىدىن لەيلىنىڭ ئاتىسى خەۋەردار بولۇپ، مەجنۇننىڭ ئاتاسىغا ئاچچىق، زەھەرلىك سوزلەر بىلەن ھۇجۇم قىلغىنى، بۇ سوزلەرنىڭ تەسىرىدىن مەجنۇننىڭ ئاتاسى ئوغلىنى كىشەنگە سالغىنى

بۇ كورۇنۇشنى زىننەتلىگۈچى ئوز ئەپسانىسىنى شۇنداق بايان قىلىدۇ:

زامانىنىڭ گەردىشى مەجنۇن توغرىسىدىكى سوزنى ئەل ئىچىدە ئەپسانىغا ئايلاندۇرۇۋەتتى.

ئۇنىڭ قېلىمىشلىرى تىلدىن-تىلغا كوچۇپ، پۈتۈن ئەرەبىستانغا يېيىلىپ كەتتى.

بۇ سىرلارنى لەيلى ئاتىسىنىڭ بىر-ئىككى دوستى بىلىپ، ئۇنىڭغا چېقىشتى.

1230. «ئامىر قەبىلىسىدىكى بەختى قارا قەيس بۇ قەبىلىگە كىلىپ ئىلىم ئوگۈنۇپ،

ئىلىم ھۇنەرگە ئىگە بولۇپ، ھەم ئالىم، ھەم ئېقىل ئىگىسى بولغان ئىدى.

بولمىش باردىن فەراغى گويا،
خەبت ئېتمىش ئەنىك دىماغى گويا.

دەشت ئۇزرە فىغان قىلىب ھەمىشە،
كېزمەك ئەگە بولمىش ئېمدى پىشە.

ئاشۇفتەلىغىغە يوق نىھايەت،
دېۋانەلىغىغە ھەددۇ غايەت.

1235. لېكىن ئېل ئەرا بۇدۇر ئىبارەت،
كىم ئەقلۇ ھەۋاسىغە بۇغارەت.

بىر ئىشق غەمۇ بەلاسىدىندۇر،
بىر ھۇرسىفەت ھەۋەسىدىندۇر».

سامىئ چۈئېشىتتى بولدى غەمگىن،
تەشلەپ ئىلىگىن دېدىكى: «مىسكىن!

تەئرىفىدە كوپ ئوتەر ئېدى سوز،
گويا كى ئەگە تېگوردىلەر كوز.

بەس قابىل ئېدىيۇ دىلپىسەندئۇل،
ئازادەۋەشۇ نىيازمەند ئۇل.

1240. ئەقلى كامىلۇ كەلامى مەقبۇل،
بار ئېردى مېنگە ھەم ئەسرۇ مەقبۇل.

نې ئېركىن ئەنىك ئەتاسى ھالى،
بېچارە ئەناسىنىك مەلالى؟

نې ئوتىدىن ئېكىن بۇ تابى ئايا،
كوڭلى ئەرا ئىزتىرابى ئايا؟

قەي گۇلدىن ئېكىن بۇ خارخارى،
قەي سەرۇدىن ئەشكى جويبارى؟

بۇ ھالىغە كىم ۋەسىلە ئېركىن،
قىبلەگاھى نې قەبلە ئېركىن؟».

1245. ناقىل دېدى: «ئېي خوجەستە سۇرەت!
چۇن سوردۇڭ ئېرور دېمەك زەرۇرەت؛

ئۇ ھازىر ئېقىلدىن ئېزىپ، گويا ھەمە نىمىدىن ژاز كېچىپتۇ.

دەشتۇ-بايابانلاردا پىغان چېكىپ كىزىپ ژۇرۇش، ئۇنىڭغا ئادەت بولۇپ قاپتۇ.

تولۇمۇ سەرسان ۋە پەرىشان بولۇپ، بەخۇتلىغىمۇچە كىسىز ئۇلغۇيۇپتۇ.

1235. لېكىن ئەل ئارىسىدا شۇنداق سوز تارقالغانكى، ئۇنىڭ ئەقلى ۋە ھۇشىنى ئېلىپ قويغان—

بىر ھۇر سۈپەت گۈزەلنىڭ ئىشقى ۋە شۇنىڭ بەلاسى ئىمىش».

لەيلىنىڭ ئاتىسى بۇ سوزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ھەيران-لىق باماقلىرىنى چىشلەپ ئېيتتى: «ھەي بېچارە!

ئۇنى تولا ماختىشاتتى، ئۇنىڭغا كوز تەككۈزۈشۈپتۇدە.

ئۇ قابىلىيەتلىك، يۈزاش، نەزاكەتلىك، كوڭلى ئوچۇق غېرىپپەرۋەر ئىدى.

1240. ئۇنىڭ ئېقىللىقلىغى، شېرىن سوزلىگى ماڭىمۇ بەك يېقىپ قالغان ئىدى.

ئەندى ئاتىسىنىڭ ھالى نىمە بولۇپ، بېچارە ئانىسى قانداق ئازاپلارنى تارتىۋاتىدىكىن؟

ئۇنىڭ مۇنچە كويۇشى قايسى ئوتتىن ۋە كوڭلىدىكى ئىزتىراۋى نىمىدىن بولغانكىن؟

قايسى گۈلنىڭ تىكىنى ئۇنىڭغا سانجىلىپتۇ، قايسى سەرۋ قامەت ئۇنىڭ كوز ياشلىرىنى سۈدەك ئاققۇزۇپتۇ؟

ئۇنىڭ بۇ ھالىغا سەۋەپچى كىم ۋە ئۇنىڭ سەجدە قىلىدىغىنى قايسى قەبىلىكەن؟»

1245. سوزلىگۈچى ئېيتتى: «ھەي ئېزىز مۇھتىرەم! سەن سو-رايدىغان بولساڭ، جاۋاپ بېرىشىمۇ ۋەزىپىمىزدۇر.

بۇ ئىشق گەر ئولسە زىشت ياخۇب،
ئەيلەرلەر ئۇلۇس بۇ خەيغە مەنسۇب.

گويا كى ئۇلۇس گۇمانى جۇپدۇر.
كىم بۇ ئىشىگە دەلىل كوپدۇر.

بۇ دەشتدە كوپدۇرۇر قەبايىل،
كىم كوڭلى ئېمەس بىرىگە مايىل.

لېكىن ئەگە ھەر سەباھۇ ھەر شام،
يېتمەي بۇ قەبىلەغە يوق ئارام.

1250. ھەم قبىلەئى جانى بۇ قەبىلە،
ھەم جانۇ جەھانى بۇ قەبىلە.

بۇ ھۇجلە ئېرۇر ھەر بىمى ئىففەت،
ئېسمەئى ئەگە جۇز نەسىمى ئىففەت.

ئەتراپىدە پەردەلەر نەمۇدى،
ئىسمەت بىلە زۇھد تارۇپۇدى.

لېك ئاھى يېلى يىتىشسە يېباك،
كوك پەردەسى بولسە ھەم قىلۇرچاك.

ئەفغاندە بەرچە بېخەبەرلىق،
ئەلفازدە بەرچە پەردەدەرلىق.

1255. تەبئى خۇشۇ نەزمى ھەم رەۋاندۇر،
ئەنداقكى سېنگە دەغى ئەياندۇر.

نەزمدە بارى بىر ئىسىم مەزكۇر،
كىم ئېرمەس زىكرى بىزگە مەقدۇر.

بىز ئەيتتۇق ئېمدى سېن بىلۇرسېن،
بۇ ئىشتە نې فىكر كىم قىلۇرسېن».

ئىشتگۇچى بىلدىكىم نېدۇر ھال،
تولغاندى ئۇزىگە ئويلەكىم نال.

باشىن تۇتۇب ئولدى بىر زەمان گېچ،
سوز دېمەدى يەخشى، يا ياماں ھېچ.

ئۇنىڭ ئىشقى يامانمۇ، ياخشىمۇ، ھەر ھالدا، خەلق بىزنىڭ
قەبىلىدىن گۇمان قىلىدۇ.

ئەلنىڭ گۇمانى توغرى بولسا كېرەك، بۇنىڭ ئۇچۇن
دىلىلمۇ نۇرغۇن،

بۇ دەشتتە قەبىلە ناھايىتى تولا، ئۇنىڭ كوڭلى ئۇلارنىڭ
بىرىگىمۇ چاپمايدۇ.

لېكىن ئۇنىڭ ھەر ئاخشام ۋە سەھەرلىگى بۇ قەبىلىگە
كەلمەي كوڭلى تىنچىمايدۇ.

1250. جېنىنىڭ قىبلىسىمۇ، جانۇ جاھانىمۇ مۇشۇ قەبىلە بولغان.

بۇ قەبىلە پاكلىق ھەرىمى ئىدى، بۇنىڭغا پاكلىق شامىلە-
دىن باشقا نەرسە ئارىلاشمايتتى.

ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەردىلەر بولۇپ، ئۇنىڭ ئاقاق ۋە ئورۇشى
پاكلىق ۋە سوپىلىقتىن ئىدى.

لېكىن ئۇنىڭ قوقماس ئاھى ئاسمان پەردىلىرىنمۇ تىتىۋەتتى.

ئۇنىڭ ھەممە پىغانلىرى خەۋەرسىزدەكلا، لېكىن سوزلىرى
ئەدەپ دائىرىسىدە.

1255. مىجەزىنىڭ ياخشىلىغى، نەزمىنىڭ جانلىقلىغى ساڭىمۇ مەلۇم.

ئۇنىڭ نەزمىدە بىر ئىسىم تەكرارلىنىدۇ، لېكىن ئۇنى ساڭا
ئېيتىش ئۇچۇن بىزدە قۇدرەت يوق.

بىز بىلگىنىمىزنى ئېيتتۇق، ئۇ يېقى سېنىڭ ئىختىيارىڭ-
دىدۇر».

بۇ سوزلەرنى ئاڭلىغۇچى، بۇ ئەھۋالدىن ھوزۇرسىزلىنىپ،
قومۇش قەلەم ئىچىدىكى قىلتىرىقتەك تولغاندى.

بېشىنى تۇۋەن سېلىپ تۇردى، ياخشىمۇ، يامانمۇ بىر ئېغىز
سوز قىلمىدى.

چۈن يەخشى تەئەممۇل ئېتتى لەختې،
تىل چېكتى نېچۈككى شور بەختى.

ناقىلغە دىدىكى: «تېز ئۇرۇپ گام،
قىل سەييىدى ئامبرىيغە ئىئلام:

كىم بويلە ھەدىسى نامۇناسىپ،
نې بىز گەۋۇ، نې سېنگە مۇناسىپ.

بار ئېرمىش ئۇلۇس تىلىدە جارى،
سېنىدىن بۇ ئەجەب كورۇندى بارى.

كىم مۇنداق ئىشىن ئەكىلەپ ئاشكارا،
بۇچاققەچە ئەيلەدىك مەدارا،

كىم تاپسە ئېدى جۇنۇنغە پەيۋەند،
مەجنۇنغە ئىلاج بەند ئېرۇر، بەند.

بىلمەكمۇ شۇكۇھۇ سەۋلەتمنى،
ئەئراب ئەرا مالۇ شەۋكەتمنى؟

ھەم ئوغلۇكە، ھەم سېنگە بىلۇرمېن،
كىم ھەرنې قىلەي دىسەم قىلۇرمېن.

لېكىن سېنگە بۇ تەغافۇل ئولمىش،
غەفلەت يۇزىدىن تەجاھۇل ئولمىش.

قىل زەبتىن ئەنىك چۇ بولدۇك ئاگاھ،
مۇندىن نارىكىم، نە ئۇزۇ بىللاھ!..

بولسە يەنە بويلە ئەمر زاھىر،
ئەۋۋەل ئەنى ئەيلەگۇمدۇر ئاخىر.

سوكرە سېنگە ئاغى قەھر سۇرگۇم،
خەيلىگنى بۇ دەشتىدىن ئىتۇرگۇم!»

بۇ قەھر ئوقىدىن چېكىب زەبانە،
سوز ھاملىن ئەيلەدى رەۋانە.

قاسىد كىلىبان ئەنىك پەيامىن،
ئەيتۇر كىشىگە دىدى تەمامىن.

بىر دەم سەۋر قىلغاندىن كېيىن، بەختسىزلەرچە سوزلەشكە باشلىدى.

ئۇلارغا بۇنداق دىدى: «ئامبر قەبىلىسىنىڭ باشلىغىغا چاپسان بېرىپ ئېيتىڭلار:

بۇنداق گەپلەر ساڭىمۇ، بىزگىمۇ مۇناسىپ ئەمەس.

ئەل ئاغزىدا تارقالغان بۇ ئەجايىپ ئەھۋاللارنىڭ سەندىن بولۇشى قىزىق كورۇندى.

شۇنداق ئىشنىڭ ئاشكارىلىغىنى بىلسەڭمۇ شۇ چاققىچە گەپ قىلماپسەن.

كىمكى ساراڭلىق بىلەن ئىش قىلىدىغان بولسا، ئۇنداق ئادەمگە كىشەن سېلىش كېرەك!

مىنىڭ شان-شەۋكىتىمنى ۋە ئەرەپلەر ئارىسىدىكى مال-دولىتىمنى بىلمەمسەن؟

ئوغلۇڭنىمۇ، سىنىمۇ، نىمە قىلىمەن دىسەم قىلمەن.

لېكىن سەن بۇنى بىلمەي نادانلارچە غەپلەتتە قاپسەن.

بۇ سوزلىرىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئوغلۇڭنى ئەلۋەتتە قولغا ئالغىن! بۇندىن كېيىن خۇدا كورسەتمىسۇن!

ئەگەر شۇنداق ئىشلار يەنە تەكرارلانسا، ئاۋال ئۇنىڭ مەسىلىسىنى ھەل قىلمەن.

ئوزەڭنىمۇ قەھرىمگە ئېلىپ، پۈتۈن ئەۋلادىڭ بىلەن بۇ دەشتتىن يوقۇتۇمەن!»

ئۇ شۇنداق قەھر-غەزەپلىك سوزلىرىنى چېچىپ، ئەلچىلەرنى يولغا سالدى.

ئەلچىلەر ئۇنىڭ سوزلىرىنى مەجنۇننىڭ ئاتىسىغا بىر-بىرلەپ ئېيتىپ بېرىشتى.

سامئ چۇ ئىشىتتى سوز ھسابىن،
سوز تاپمەدى دېگەلى جەۋابىن.

1275. كوڭلىنى ئۇل ئىش مەلۇل قىلدى،
چارە يوق ئىدى ــ قەبۇل قىلدى.

قاسىد قوپۇبان چۇ بولدى رەھكۇب،
تۇشتى بۇ قەبىلە ئىچرە ئاشوب.

توش ـ توشقە چىقىب بارى قەبىلە،
مەجنۇنغە تاپىب يىغار ۋەسىلە.

تاپىب ئەنى بىر قۇم ئىچرە نالان،
قىلغان ئىشىدىك قەراقچى تالان.

دەشت ئۇزرە ئەكە قەرار بېرمەي،
كېلتۇردىلەر ئىختىيار بېرمەي.

1280. سالدىلەر ئەنى ئوي ئىچرە بېھۇد،
زەنجىر ئىلە ئەيلەبان مۇقەييەد.

ئەندامى سەلاسىل ئىچرە مەھقەم،
ھەر سىلسىلە پىچ ــ پىچۇ، ھەم ـ ھەم.

ئېي سىلسىلەئى جۇنۇن ئەرا بەند!
بولغىل بۇ سەلاسىل ئىچرە خۇرسەند.

1283. بۇ قەيد ئىلە كىمكى شاد بولدى،
مۇستەۋجىبى يۇز كۇشاد بولدى.

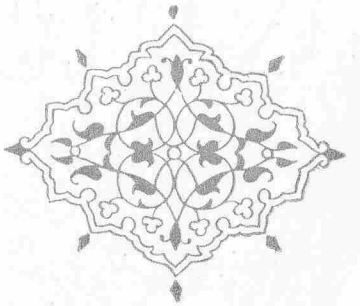

بۇ سوزلەرنى ئاڭلىغۇچى جاۋاپ قايتۇرۇش ئۇچۇن سوز تاپالمىدى.

1275. بۇ ئىشتىن ئۇنىڭ كوڭلى رەنجىدى، لېكىن چارىسىز ـ لىقتىن قوبۇل قىلدى.

ئەلچىلەر تۇرۇپ ئاقىلىرىغا يانغاندىن كېيىن، بۇ قەبىلىگە تىنچسىزلىق چۇشتى.

پۇتۇن قەبىلە ئەھلى مەجنۇننى ئىزلەپ، تۇش ـ تۇشقا چېپىشتى

ئۇنى قاراقچى تالىغان ئادەمدەك بىر قۇملۇقتا نالە قىلىپ ياتقان يىرىدىن تېپىشتى.

ئۇنىڭ دەشتتە قېلىشىغا يول قويماي، مەجبۇرىي ئېلىپ كىلىشتى.

1280. مەجنۇننى ھۇشسىز ھالچە زەنجىرلەپ، بىر ئۇيگە سولاپ قويۇشتى.

ئۇنىڭ پۇتۇن گەۋدىسى زەنجىر بىلەن باغلانغان، زەنجىرنىڭ ھالقىلىرىمۇ ئۇرالغان ۋە ئىگىلگەن ئىدى.

ھەي جۇنۇن زەنجىرىگە باغلانغان! بۇ زەنجىرنىڭ ئارىسىدا خوشال بول.

1283. كىمكى بۇ زەنجىرده خوشال بولسا، يۇز قېتىم ئازات بولۇشقا سەزاۋار بولۇدۇ.

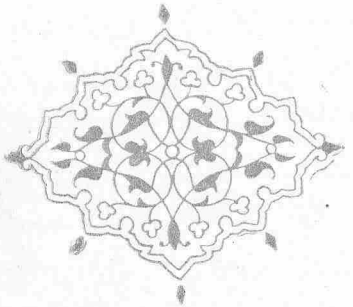

توققۇزىنچى باب

مەجنۇننىڭ فىراق ۋە ھىجران تەنۇ-
رىدە گى ئوتدىك تولغىنىشى، تۇزاققا
تۇشكەن قۇشدىك ئىز تىراپ چىككانى
ۋە ھەكىمنىڭ دارى-دەرمەنلەرىدەن
دەردىنىڭ بەتتەر كۈچەيگانى ۋە كوكىل
ئوتىنىڭ تەسىرىدەن زەنجىرلەرنىڭ
سوۋدىك ئىرىپ، مەجنۇننىڭ سەھرا
سەرى ئەزم ئىتگانى

بۇ ھەلقە ئەرا ئەسرى قۇللاب،
سوز رىشتەسىدىن بۇ نەۋئ ئاچار تاب:

1285. كىم تىلبە چۇ بولدى بەند ئەسرى،
ئۇل بەند ئەرا يۇز گەزەند ئەسرى.

بىر نېچە كۈن ئۇيدە ئىردى پايەست.
فەرياد ئەكە گەھ بەلەندۇ، گەھ پەست.

يوق كۈندۈزۇ كېچە خوردۇ خابى،
دام ئىچىدە قۇشدىك ئىزتىرابى.

ئۇيقۇ كوزىدىن تۇتۇب كەنارە،
ھەر كىرپىكى ئۇيقۇغا كەتارە.

توققۇزىنچى باب

مەجنۇننىڭ پىراق ۋە ھىجران تونۇرد-
لىدىكى ئوتتەك تولغۇنۇشى، تۇزاققا
چۈشكەن قۇشتەك ئىز تىراپ تاتقىنى
ۋە تۆۋپىنىڭ دورا-دەرمەكلىرىدىن
دەردىنىڭ بەتتەر كۈچەيگەنلىگى ۋە
كوكۈل ئوتىنىڭ تەسىرىدىن زەنجىر-
لەرنىڭ سۇدەك ئىرىپ، مەجنۇننىڭ
چولگە قاراپ مېڭىشى

بۇ ھالقىغا ئىلىنىپ ئەسىر بولغان ئادەم، سوز ژىپلىرىنىڭ چىگىشلىرىنى بۇنداق يېشىدۇ:

1285. زەنجىرلەنگەن تەلۈە يۇز خىل ئاپەت ۋە بەختسىزلىكلەرنىڭ ئەسىرى بولغان ئىدى.

بىر نەچچە كۈن ئۇيدە پۈتلىرى باغلاغلىق ياتتى، گايدا پەريادى كۈچلۈك ۋە گايدا پەست چىقاتتى.

كېچىسىمۇ-كۈندۈزىمۇ غىزا يىمەيتتى ۋە ئۇخلىمايتتى، گويا تۇزاققا چۈشكەن قۇشتەك تىنچسىز ئىدى.

ئۇيقۇ كوزىدىن قېچىپ، ھەر بىر كىرپىگى ئۇيقۇغا قارشى بىر خەنجەر بولغان ئىدى.

ئۇل كوزده نې نەۋۡ تۇرغەي ئۇيقۇ،
كىم بىر نەفەس ئەندە تۇرمەغەي سۇۋ.

1290. كوڭلى ئەرا ھۇشدىن خەبەر يوق،
نې ھۇشكى كوڭلىدىن ئەسەر يوق.

قالمەي چۇ سالىب بەلا ئوتى جوش،
تەندە كوڭۇلۇ كوڭۇل ئەرا ھوش.

سەۋدا ئوتىدىن يانىب چەراغى،
دۇدىغە مەقەر بولۇب دىماغى.

بۇ دۇد چۇ ئۇل ئۇي ئىچرە ئارتىب،
تەقۋايۇ خىرەد يۇزىن قەرارتىب.

ئېمدىكى بۇ ئىككى تاشىبان رەخت،
ئەندە ئۇرۇبان جۇنۇن شەھى تەخت.

1295. ئۇل دۇد بولۇب سپاھى سەۋدا،
ھەر دەم سالىب ئۇل سپاھ غەۋغا.

بۇ نەۋۡ دىماغى ئىچرە ئاشوب،
كوڭلىنى جۇنۇن ئېتىب لەگەدكوب.

غەم خەنجەرى بىرلە يارە كوڭلى،
نې يارەكى، پارە-پارە كوڭلى.

ئەنىڭ بۇ سىفەت غەمۇ بەلاسى،
بۇ تۇرفەكى ناتەۋان ئەتاسى.

باشى ئۇزە كىلتۇرۇب ھەكمى،
كىم بىرگەي ئەگە ئۇمىدۇ بىمى.

1300. ئۇل ئىشق بەلاسىدىن خەبەرسىز،
كوڭلى بۇ زەبانەدىن شەرسىز.

ئەگلەب چۇ تەبىب ئىزتىرابى،
ھەر لەھزە ئەگە قىلىب ئەزابى.

سۇ بىردەمۇ تۇرالمىغان بۇ كوزده، ئۇيقۇ قانداق قىلىپ تۇرالسۇن.

1290. كوڭۇللىرىدە ھۇشتىن خەۋەر يوق، چۇنكى ئۇنىڭدا كوڭۇلنىڭ ئۇزىدىنمۇ ئەسەر يوق ئىدى.

بەلا ئوتىنىڭ شىددىتىدىن، تىنىدا كوڭلى ۋە كوڭلىدە ھۇشمۇ قالمىغان ئىدى.

لەيلى يولىدىكى سودايىلىقنىڭ ئوتىدىن چىرىغى يېنىپ، ئۇنىڭ ئىسلىرى بولسا مەجنۇننى ئورىۋالغان ئىدى.

بۇ ئىسلارنىڭ بارغانسىرى ئېشىشى بىلەن ئۇنىڭ تەقۋا ۋە ئېقىللىق ئۇزىمۇ قارايماقتا ئىدى.

ئېقىل بىلەن كوڭۇل ژۇكىنى توشۇپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئورنىدا تەنتەكلىكنىڭ پادىشاھى تەخت قۇرغان ئىدى.

1295. سودايىلىق ئوتىنىڭ ئىسلىرى قوشۇن تارتىپ، ھەر دايىم غوغا سالاتتى.

شۇ تېرىقىدا ئۇنىڭ پىكرى غوغالارغا تولۇپ، كوڭلىنى جۇنۇنلۇق چەيلىگەن ئىدى.

غەم خەنجىرى بىلەن كوڭلى يارىلانغان، بەلكى پاچە-پاچە بولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئۇنىڭ غەم ۋە بەلالىرى شۇنداق تۇرسا، قىزىغى شۇ يەردىكى، بىچارە ئاتىسى،

ئۇمۇت بىلەن بېشىغا ھەكىم ــ تەۋىپ ئەپكەلدى.

1300. لېكىن ئۇ ھەكىم يا ئىشق ئاپىتىدىن خەۋەردار ئەمەس ۋە يا كوڭلىدە ئىشق يالقۇنلىرىنىڭ ئۇچقۇنلىرى يوق ئىدى.

مەجنۇننىڭ تىنچسىزلىغىنى بىلگەن تەۋىپ، بارغانسىرى ئۇنىڭغا ئازاپ بېرەتتى.

گەھ نۇكتە سۇرۇپ نەسىھەتامىز،
ئوتسن بۇ نەفەسدىن ئەيلەبان تېز.

شەربەت ئىچەرىن ئىرادە ئەيلەپ،
قان يۇتماغىنى زىيادە ئەيلەپ.

بېرگەندە غىزا ئالۇر ئۇچۇن بەھر،
ئاغزىغە نەۋالەلەر كېلىپ زەھر.

1305. چۇن مەنئ ئېتىپ ئەشكى خۇنفىشانىن،
ئەفزۇن قىلىپ ئاھ ئىلە فىغانىن.

چۇن دېيكى: «فىغانىنى ئەيلە گىل كەم»
قان ياشى بولۇپ فۇزۇن دەمادەم.

گەھىكى ياغاچ ئالىپ، ئۇزۇپ رۇست،
كۆلگۇ قىلىبان رەمىدەنى سۇست.

چۇن كۆلگۇسىدىن تاپىپ خىجالەت،
يىغلەماغى يېتكۇرۇپ مەلالەت.

ھەر لەھزە ئەگە قىلىپ جەفايى،
كورمەك ئەنى خەستەغە بەلايى.

1310. فەھم ئەيلەمەيىن ھەكىمى بېدەرد،
كىم ئورتەر ئەنى نې سوزۇ، نې دەرد.

پەيكاندىن ئېتەي دېبان تەنىن پاك،
جىسمىن قىلۇر ئېردى ھەر تەرەف چاك.

بۇ چاك تىكەرگە مېھرىبانلەر،
ئىگنە چېكىبان دېمەي، سىنانلەر.

پەيكان ئۇچۇن ئۇل تەنىنى يارىب،
تىكمەككە بۇ خەيل ئوق چىقارىب.

جەۋرىدە بۇلەرغە بۇ تەكۇپو،
پەيكان خۇد ئولۇپ غەم ئوتىدىن سۇۋ.

بەزىدە نىسىھەتگويلۇق سوزلەر بىلەن ئۇنىڭ ئوتىنى شۇ تۇرۇقىدىن تېخىمۇ ئاشۇرۇۋېتەتتى.

مەجنۇننى شەۋىت ئىچىشكە زورلاپ، ئۇنىڭ قان ژۇتۇشىنى ئاشۇراتتى.

مەجنۇنغا پايدا قىلسۇن دەپ بەرگەن غىزالار ئۇنىڭغا ژىيانلىقتەك بولۇپ چىقاتتى.

1305. قانلىق كوز ياش توكۇشنى چەكلەپ، ئۇنىڭ ئاھ ۋە پىغانلىرىنى، تېخىمۇ ئاشۇرۇۋېتەتتى.

«كوپ پىغان چەكمە!» دىسە، ئۇنىڭ قانلىق ياشلىرى بارغانسىرى ئاشاتتى.

تۇيۇپ بولسا ئۇنىڭ جىننىنى قوغلىماقچى بولۇپ ئۇراتتى، لېكىن ئۇ تولا كۆلۈپ ھالىدىن كېتەتتى.

ئۇنىڭ كۆلكىسىدىن خىجالەتتە قالغان تۇيۇپ، ژىغىسىدىنمۇ ئازاپلىناتتى.

ئۇنىڭغا شۇنداق جاپالارنى قىلغانلىغى ئۈچۈن تۇيۇپ مەجنۇنغا بەلا بولۇپ كورۈنەتتى.

1310. دەرتسىز تۇيۇپ مەجنۇننىڭ قانداق ئوتتا كويۇۋاتقانلىغىنى ۋە قانداق دەرتتىن جاپا تارتىۋاتقانلىغىنى چۈشەنمەيتتى.

مەجنۇننىڭ تىنىنى ئىشقىنىڭ نەيزىلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇۋەن دېگەن تۇيۇپ، ئۇنىڭ جىسمىنى يەنە تىلىم-تىلىم قىلاتتى.

بۇ تىلىملارنى تىكىدىغان مېھرىۋانلار، ژىگنە بىلەن ئەمەس، بەلكى نەيزە بىلەن تىكىشەتتى.

ئوقنىڭ ئۇچلىرىنى تاپىمەن دەپ تۇيۇپ ئۇنىڭ بەدىنىنى يارغان بولسا، بۇ ئادەملەر ئۇنى تىكىش ئۈچۈن ئوق ئەپكىلىشتى.

بۇلار ئوقنى ئىزلەپ ئاۋارە بولۇشاتتى، ھالبۇكى ئوق غەمنىڭ ئوتىدا ئېرىپ، سۇغا ئايلانغان ئىدى.

ئۇل سۇۋلەر ئاقىب بارى كوزىدىن،
بىچارە سۇدىك بارىب ئوزىدىن.

گەھ ئوزىدە، گەھ يوق ئوزىدە،
گەھ سۇۋ، گەھ قان ئەنىك كوزىدە.

بۇ نەۋئ ئىدى نېچە ۋەقت ھالى،
لەھزە ــ لەھزە ئاشىب مەلالى.

بىر تۇنكى سىپپەرى زۇلمەت ئەندۇد.
كۇن سەفھەسىن ئېتتى ئەنبەرالۇد.

ۋەھ تۇن دېمەكىم قەرا بەلايى،
كۇن گەنجىنى كومگەن ئەجدەھايى.

غەم دوزەخىنىك بۇخار ئۇدى،
ئاتەشكەدەئى فىراق دۇدى.

دۇدىن ئولۇب مەلەك سىيەھبال،
تۇلىدىن ئولۇب فەلەك كۇھەنسال.

تاڭ بۇلبۇلى تۇمشۇغىن تۇتۇب رۇست،
خۇففاش قەناتلەرىن قىلىب سۇست.

بىر ئۇچى ئۇنۇتۇب ئېتىدانى،
بىر ئۇچى ساغىنمەي ئىنتىھانى.

تۇن يوقكى، قاراڭغۇ مېھنەتاباد،
ئاشقلەرۇ خەستەلەرغە جەللاد.

ھەر تىلبەكى ناتەۋانى سەۋدا،
ئۇل كېچە ئەڭە جەھانى سەۋدا.

بىمەردنى مەستى خاب قىلغەن،
دەرد ئەھلى ئىشىن خەراب قىلغەن.

بۇ كېچەدە دەردمەندى مەھزۇن،
ھىجران تۇنىنىك ئەسىرى مەجنۇن.

ئۇز ھالىغە چۇن تەئەممۇل ئېتتى،
غەم بەرقى ۋۇجۇدىنى كۇل ئېتتى.

ئۇ سۇلارنىك جىمىنى ئۇنىك كوزىدىن ئاقاتتى، ئۇ بىچارىمۇ شۇ كوز ياشلىرىدەك ئېقىپ كېتىۋاتاتتى.

ئۇ بىر دەم ھۇشىدىن كېتىپ، بىر دەم ھۇشىغا كىلەتتى ۋە كوزلىرىدىن بولسا بىر دەم سۇ، بىر دەم قان ئاقاتتى.

خېلى ۋاختقىچە ئۇنىك ئەھۋالى شۇ تېپىقىدا بولۇپ، تىنماي چاپاسى كۇچۇيەتتى.

زۇلمەت چاچقۇچى پەلەك بىر كىچە كۇن ۋاراقلىرىنى قارايتتۇراتتى.

بۇ كىچە ئەمەس، بەلكى قارا بەلا، كۇندۇزنىك غەزىسىنى بېسىۋالغان ھەزدىھادۇر.

غەم دوزەخىنىك قاپ-قارا ھورى، جۇدالىق ئوتخانىسىنىك ئىسى ئىدى.

بۇ ئىسلاردىن پېرىشتىلەرنىك قاناتلىرى قاردەك، كىچە-نىك ئۇزۇنلىغىدىن ئاسمانمۇ قېرىغان ئىدى.

شۇ ئۇزۇن كىچە تاڭ بۇلبۇلىنىك تۇمشۇغىنى باغلاپ، شەپىرە كۇنىكمۇ قاناتلىرىنى سۇسلاندۇراتتى.

بۇ كىچە ئاۋال ــ بېشىنى ئۇنتۇغاندەك، ئاخىرىنىمۇ سېغىنمايتتى.

بۇ كىچە ئەمەس، بەلكى ئاشىق ۋە دەرتمەنلەرنى ئازاپلاپ ئولتۇرۇدىغان جاللات ئىدى.

ئىشق ئوتى بىلەن تەلۇبلىككە چۇشكەن ھەر بىر بىچارىغا بۇ كىچە قاراڭغۇ بىر جاھان ئىدى.

بۇ كىچە دەردى يوقلارنى مەس ئۇيقۇغا سېلىپ، دەرتمەن-لەرنىك ئىشىنى خاراپ قىلغان ئىدى.

بۇ كېچىسى، دەرتمەن، قايغۇ ئىگىسى، يەنى، ھىجران تۇنىگە ئەسىر چۇشكەن مەجنۇن،

ئۇز ئەھۋالىنى ئويلىدى، غەم چاقمىغى تىگىپ ئۇنىك ۋۇجۇدىنى كۇل قىلدى.

ئوز هالىغە قىلدى نەۋەە ئاغاز،
ھەر دەردىغە بولدى نەۋەەپەرداز.

كىم: «بولمەسە نېتكەي ئېردى بۇدۇم،
يا بولسە ئېدى ئەدەم ۋۇجۇدۇم.

مېن خەستەنى ئەيلەمەكتە مەۋجۇد،
نې ئېردى ئېكسن قازاغە مەقسۇد.

جىسمىمغە قەدەر كى رۇھ بېردى،
ببرمەسە ئېدى نې‌بولغەي ئېردى؟

چۇن جىسمىمە رۇھ بولدى يولداش،
تۇققان نەفەس ئولسەم ئېردى ئېي كاش.

مەئلۇم ئېتىبان چۇ ئولگەنمنى،
ئىت ئالىغە سالىبان تەنمنى.

جانمنى خەلاس ئېتىب ئەنادىن،
قۇتقارسەلەر ئېردى مىڭ بەلادىن.

جىسمىمنى تەلەشسە ئېردى ئىتلەر،
قانمنى يەلەشسە ئېردى ئىتلەر.

قۇت ئەيلەسە قانۇ رەگلەرىمنى،
چەينەب، ئۇشاتىب سونگەكلەرىمنى.

ئۇل تۇئمەنىڭ ئۇستىدە ئۇلۇشۇب،
قۇت ئەيلەسەلەر ئېدى ئۇرۇشۇب.

بەل ئىت دەغى ھەيف بۇ غىزاغە،
سالماق نېدۇر ئىتنى ھەم بەلاغە.

ئىت جىسمىمە كەمتىش ئۇرغەي ئېردى،
ئۇرغان‌نەفەس ــ ئوق‌قۇتۇرغەي‌ئېردى.

تېلبە بولۇب ئوت جەھانغە سالىب،
يۇز خەستەئى ناتەۋانغە سالىب.

تار ئەيلەب ئوكۇش نەفەس چەراغى،
ئولتۇرگەي ئېدىلەر ئانى داغى.

ئوز هالىغا ژىغلاپ، ھەر بىر دەردىنى شۇنداق مۇكلار
بىلەن تەسۋىرلىدى:

«هايا‌تىم بولمىسا نىمە بولاتتى، ياكى ۋۇجۇدۇم يوقاپ
كەتسە بولماسمىدى؟

مەن كىسەلنى يارىتىپ، بەلالارغا ئۇچرۇتۇشتىن ياراتقۇ‌
چىنىڭ مەخسىتى نىمىكىن؟

جىسمىمغا روھ بېرىپ قويۇپتۇ، شۇنى بەرمىسە نىمە
بولاتتى؟

جىسمىمغا جان كىرگەن چاغدا، تۇغۇلغان چاغدىلا ئولگەن
بولسامۇ كاشكى.

ئولگىنىمنى كورۇشكەندىن كېيىن، تەنلىرىمنى ئىشتىنىڭ
ئالدىغا تاشلاپ،

جېنىمنى بۇ مەشەقەتلەردىن قۇتۇلدۇرۇپ، بۇ بەلالاردىن
ئازات قىلمىسا، نىمە بولاتتى؟

تىنمنى ئىشتلار تالىشىپ، قېنىمنى يالاشسىدى.

قان ۋە تۇمۇرلىرىمدىن پايدىلىنىپ، سوڭەكلىرىمنى
چاينىاپ، پۇر كىۋەتسىچۇ.

بۇ غىزانىڭ ئۇستىگە توپلۇشۇپ ۋە تالاش‌ـتاتىش بىلەن
يىسىچۇ.

بەلكى بۇ غىزاغا ئىشتىمۇ ئېچىنىشلىق بولار، ئۇنىمۇ بەلاغا
ئۇچرۇتۇشنىڭ نىمە كېرىگى بار.

ئىشت تىنمنى چىشلىگەندە، ئۇ شۇ زاماتلا غالجىر
بولۇپ،

تەلۇلىنىپ، شۇنىڭ بىلەن جاھانغا ۋە يۇزلەپ كىسەل
بىچارىلارغا ئوت سالاتتى.

ئۇ چاغدا خەلق، ئىشت دىمىنىڭ چىرىغىنى قارا قىلىپ،
ئۇنىمۇ تۇتۇپ ئولتۇرەر ئىدى.

ئەۋلا بۇ ئېدىكى شەين باشلەب،
كويدۇرسەلەر ئېردى ئوتقە تەشلەب.

ئۇل ئوت ئەرا پېچۇ تاب بىرلە،
كۆيسە ئېدى ئىز تىراب بىرلە.

قالغەچ كۆلى ئوت ئەرا نىشانى، 1345
ساۋۇرسەلەر ئېردى كوككە ئانى.

ئۇل كوككە دەغى يېتىب كەسافەت،
بولغەي ئېدى شايەد ئەندە ئافەت.

ئېمدىكى نې بۇ ۋە نې ئۇل ئولدى،
جىسىمىمغە بەقا ساڑى يول ئولدى.

يېتمەس بۇرۇن ئىشقدىن زور،
كاش ئولغەي ئېدى ئىكى كوزۇم كور.

ئىزھار ئېتىبان بۇ بېنەۋالىق،
قىلسەم ئېدى قوت ئۇچۇن گەدالىق.

مۇھتاج بولۇب ئىلىك ـ ئىلىككە، 1350
سەير ئېتسەم ئېدى ئىشىك ـ ئىشككە.

بىر لۇقمەغە مېن بولۇب بەلاكەش.
بىر لۇقمەخور ئالمە ئەساكەش.

بۇ ھادىسەئى ھەلاك ئىچىندە،
ئانسىز يېقىلىب مەغاك ئىچىندە.

تارتىب بۇ مەشەققەتۇ بەلانى،
كورمەگەي ئېدىم بۇ ئېتىلانى.

كوزدىن بۇ ئەناغە ئۇچرەمىشىمېن،
يۇز دەردى بەلاغە ئۇچرەمىشىمېن.

بولمەسە ئۇل ئىككى ماتەمەكېز، 1355
باشىمغە ئىككى بەلايى خۇنرېز.

بولغەيمۇ ئېدىم نەزەردە مەئزۇر،
قىلغەيمۇ ئېدىم كىشىنى مەنزۇر.

ئەگ ياخشىسى مېنى توپىلاگ ۋە غوغا بىلەن ئوتقا تاشلاپ كويدۇرۇش ئىدى.

ئۇ ئوتنىگ ئىچىدە تىنىم تولغۇنۇپ، قىينىلىپ كويگەن بولسا ياخشى بولاتتى.

ئوتتىن بەلگە بولۇپ قالغان كۆلنىمۇ ئاسمانغا سوربسا. 1345

ئۇ چاغدا كۆللەر ئاسمانغا چىقىپ ئاپەت بۇلۇتىغا ئايلىناتتى، بەلكى ئۇ يەردىمۇ بىر بەختسىزلىك يۇز بەرەتتى.

ئەندى بولسا ئۇمۇ بولمىدى، بۇمۇ بولمىدى. ئاپلا، ۋۇجۇدۇم تىرىكلىككە قاراپ يول سالدى.

ئىشقىنىگ كۆچىنى كورمەستىن بۇرۇن، ئىككى كوزۇم قارغۇ بولغان بولسىچۇ كاشكى.

ئوز كەمبەغەللىگىمنى ئىزھار قىلىپ، بىر پاچە نان ئۈچۈن دۇئانچىلىق قىلسام ئىدىم.

كىشىلەرنىگ قوللىرىغا مۇھتاج بولۇپ، ئىشىكمۇ ـ ئىشىك ژۇرسەم ئىدىم. 1350

بىر چىشلەم نانىنى دەپ مەن جاپا چەكسەم، يەنە بىر ھاجەت ـ مەن ماڭا ھاسىكەش (يوتىلىگۈچى) بولسا.

بۇ ھەلاكەت ھادىسىلىرىنىگ ئىچىدە، يوتىلىگۈچىسىز بىر قاپ ـ قاراڭغۇ گوداڭغا ژىقىلغىنىمدا،

شۇنداق مەشەقەت ۋە بەلالارنى تاتىپ، بۇ خىلدا ئىشق ئەلەملىرىگە گىرىپتار بولمايىتتىم.

شۇ كوزۇمنىگ تۇپەيلىدىن شۇنداق قايغۇ ۋە يۇزلەپ دەرت ـ ئەلەملەرگە ئۇچرۇدۇم.

مۇشۇ ئىككى ماتەم ئەپكەلگۈچى ۋە پىشانەمگە پۈتكەن ئىككى قان توككۈچى بەلا بولمىغاندا، 1355

بىروغا قارايىتتىمۇ ۋە كىشىنى كورەلەيىتتىمۇ.

مەشئوف بولوب نەزەر ئىشىگە،
بىر گەيمۇ ئېدىم كۆڭۈل كىشىگە.

خاسسە، نې كىشىكى، جان بەلاسى،
نې جانكى، بەرى جەھان بەلاسى.

ئولكىم يېل ئەگەر ئاچىب نىقابىن،
كور گۈزسە جەمالى ئافتابىن.

1360. بىر لەمئەدىن ئوت جەھانغە تۇشگەي،
بەلكىم توقۇز ئاسمانغە تۇشگەي.

ئول ئوت ئىچىدە قۇياش فەتىرى،
ئاينى نې دېيىنكى، قۇرس قىيرى.

مېن دەھرە بىر زەئىف خەستېن؛
كىم جىسمىدە خەستە ھەم ئېمەستېن.

كوز كورمەك ئىلە يىغىب ھەۋەسنى،
ئول ئوتغە غەنىم ئېتەر بۇ خەسنى.

نېتكەي نېچە بولسە ئىشق بېباك،
مىك بەرقىنك ئوترۇسىدە خاشاك.

1365. چۇن زور قىلىب بۇ مۇبتەلاغە،
سالغەي بۇ ئەزىم ئىبتىلاغە.

قويمەغەي ئول ئوتقە خاس بولماق،
ئورتەنمەك ئىلە خەلاس بولماق.

ھىجران ئوتى بولغەي ئەگە روزى،
كىم بولغەي ئەنىك مىك ئولچە سوزى.

ھەجر ئوتىدە ھەم جۇنۇنغە سالغەي،
ھەم مىھنەتى گۈنە-گۈنغە سالغەي.

بولمەي بۇ بەلىيە بىرلە خۇرسەند،
زىندانغە سالىب ھەم ئەيلەگەي بەند.

1370. چۇن خوش ئىلە ئەقلىنى ئىتۇرگەي،
باشىغە ھەكىم ھەم كېتۇرگەي.

قاراشلىرى ئالدىدا ئوزەمنى يوقۇتۇپ، بىروغا كوڭۈل بەرگەن بولاتتىمۇ.

قىسقىسى ئۇ جانىنىڭ، ياق، جانىنىڭمۇ ئەمەس، پۈتۈن جاھانىنىڭ بەلاسى بولدى.

ئەگەر شامال ئۇنىڭ ئۇزىدىكى نىقاۋىنى ئېچىپ، ئاپتاپتەك جامالىنى كورسەتسىدى،

1360. بىر يالقۇنىدىن پۈتۈن جاھانغا، بەلكى توققۇز ئاسمانغا ئوت چۈشەتتى،

ئۇ ئوتنىڭ ئىچىدە كۆن بىر توقاچتەك، ئاينى دەپمۇ ئولتارمايمەن، چۈنكى ئۇ كويگەن كومەچتەك بولۇپ قالاتتى،

مەن دۇنيادا بىر تال خەستەك ئاجىز مەن، جىسمىم بولسا شۇ خەسچىلىكىمۇ ئەمەس.

ھەۋەس بىلەن ئۇنى كورگەن كوز، شۇ ئوتقا بۇ خەسنى سوغا قىلدى.

بۇنچىلىك قوقماس ئىشق چاقمىغىنىڭ ئالدىدا خشەك نېمىمۇ قىلالايتتى؟

1365. بۇ ئىشقىنىڭ زورى مۇپتىلا قىلىپ، چوڭ-چوڭ بەلالارغا گىرىپتار قىلىدۇ.

ئۇ ئوتقا چۈشكەندىن كېيىن ئۇنىڭغا خاس بولالمىغاندەك كويۇش بىلەنمۇ خالاس بولالمايدۇ.

ئۇنىڭغا جۇدالىق ئوتى نىسىپ بولۇپ كويۇپ-پىشىش مىڭ ھەسسە ئارتۇق بولۇدۇ.

شۇ ئايرىلىق ئوتىمۇ تەلۈلىككە سېلىپ ۋە ھەر تۇرلۇك ئازاپ-ئوقۇبەتلەرگە ئۇچرۇتۇدۇ.

بۇ بەلالارنىڭ ئۇستىگە يەنە كىشىنى زەنجىرلەپ، زىندان-غىمۇ تاشلايدۇ.

1370. ئېقىل ۋە ھوشنى يوقۇتۇپ، بېشىغا تۇپىمۇ ئەپكىلىدۇ.

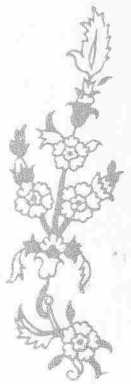

يۇز مېھنەتۋ بىيم دەردى بىريان،
بېدەرد ھەكىم دەردى بىريان.

جان يارە قىلۇرغە ئۇل قويۇپ يۇز،
پەند ئەھلى سېپىپ يەراسىغە تۇز.

يۇز مۇنچە غەم ئولسە ئومر فەرساي،
بولسەم ئېدى كوھۇ دەشت پەيماي،

گەھ تاغ ئۇزە نالە ئۇرسەم ئېردى.
گەھ بادىيەگە يۇگۇرسەم ئېردى.

1375. قىلجۇملە بار ئېردى ئىھتىمالى.
قىلماق نەفەسى كوڭۇلنى ھالى.

بىر ئۇي قەچان ئولسە ئوتقە مەسكەن،
باغلەنسە ئېشىك تۇتۇلسە رەۋزەن.

چاك ئولماقدىن مەئاف بولغەي،
بەل ھەر تەرەفى شىكاف بولغەي.

ئوت ھەر تەرەفىن شىكاف قىلماق،
بولغەي ئەگە مۇجىبى يىقىلماق.

كوڭلۇم ئۇيىن ئېتتى قەيغۇ زىندان،
جىسىم ئۇيى يەنە قاراڭغۇ زىندان.

1380. زىندانكى تەنمەۋر ئەندە مەھبۇس،
ھەم توڭلۇكى ھەم ئىشكى مەدرۇس.

ئىچكەرەك ئۇي ئىچرە غۇسسە تابى،
بەل فۇرقەت ئوتىنىڭ ئىلتىھابى.

ئويلەر نې ئەجەب يارىلماق ئاخىر،
بىر-بىرى ئۇزە يىقىلماق ئاخىر.

بۇ ئىككى-ئۇچ ئۇي چىدارغە نې ھەد،
بەل يېتتى-سېكىز رەئفى كۇنبەد.

ئۇل ئوت تەفتىن ئەيان قىلىب لەرز،
ئاچىلغەلى ھەر بىرىگە يۇز دەرز.

يۇز خىل ئازاب-ئوقۇۋەت بىر تەرەپتە بولسا، دەرتسىز تۇپىنىڭ يەتكۇزگەن دەرتلىرىمۇ بىر تەرەپتە.

تۇپ جاننى يارىلايدۇ، نىسبەت ئەھلى بولسا بۇ يارىغا تۇز سېپىدۇ.

شۇنچە غەمدىن يۇزى بولسا، تۇپىنىڭ قولىدا قىينىلىش-تىن كورە، تاغ-دەشتلەردە ژۇرسەم.

گايىدا تاغلاردا نالە قىلىپ، گايىدا چول-باياۋانلاردا سەرگەردان بولۇپ ژۇرسەم ئىدىم.

1375. شۇ چاغدىلا كوڭۇلنى غەملەردىن كېچىككىنە خالى قىلىش ئېھتىمالى بولاتتى.

ئەگەر بىر ئۇي ئوتقا جاي بولۇپ، ئىشىك-تۇڭلۇكلىرى ئېتىلسە،

ئۇ ئۇي ئەلۋەتتە يېرىلىدۇ، بەلكى ھەر تەرەپتىن تىشىلىدۇ.

ئوت ھەر تەرىپىنى تىشىپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇ ئۇي ئەلۋەتتە ژىقىلىشقا يۇز تۇتۇدۇ.

قايغۇ كوڭلۇمنىڭ ئويىنى زىندان قىلدى، جىسىمنىڭ ئويى بولسا ئۇنىڭدىنمۇ بەتەر قاراڭغۇ زىندانىدۇر.

1380. ئىشىك-تۇڭلۇكلىرى مەھكەم ئېتىلگەن ئەشۇ زىنداندا تېنىم مەھبۇسىدۇر.

ئويىنىڭ ئىچكىرىسىدىكى غۇسسىنىڭ تاۋلىنىشى، بەلكى جۇدالىق ئوتىنىڭ يالقۇنلىرى بولغاشقا،

ئويلەرنىڭ يېرىلىشىدىن ۋە بىر-بىرىنىڭ توپىسىگە ژىقىلىشىدىن ھەجەپلەنمىسمۇ بولۇدۇ.

ئۇ ئوتنىڭ تېۋىغا بۇ ئىككى-ئۇچ ئۇي ئەمەس، بەلكى يەتە-سەككىز ئاسمانمۇ چىداش بېرەلمەيدۇ.

ئۇ ئوتنىڭ ھارارىتى بەلەن تېتىرىگەن ئويلەرنىڭ ھەر بىرىدىن يۇزلەپ دەرز چىقىدۇ.

ئا ژاهكى، بۇ ئوتتىن ئولدى تابىم،
يوق، يوقكى، ئىچىندە ئىزتىرابىم.

كولىمدەۋۇ مەسكەنىمدە بۇ ئوت،
جانىمدە بۇ ئوت، تەنىمدە بۇ ئوت.

ئوت ئىچرە بىراۋ نىكىم سالۇرلەر،
بەندىنى ئەياغىدىن ئالۇرلەر.

ئوت بەند ئىلە بولدى جىلۋەگاھىم،
مۇنداقمۇ ئەزىم ئىمىش گۇناھىم؟

ئوت ئانچە ئىمەسكى قەرا دۇد،
يوق دۇدكى، شامى دۇدە ئەندۇد.

جانىمدە ئانىڭ قەرا بەلاسى،
كوشكلۇمدە ھەم ئانىڭ ئىبتىلاسى.

تۇن يوقكى، مېنى قەرا باسىبدۇر،
يا كوھى غەمۇ بەلا باسىبدۇر.

گەر باسمەدى جىسىمىم ئۇل ئاغىر يۇك،
مۇنداق نېگە بولدى بېتەھەرۇك».

يا جان قۇشى ئۇچتى جىسمى خەستىن،
ئەزمى ۋەتەن ئەيلەدى قەفەستىن؟

تەنغە نې تەھەرۇك ئىختىيارى،
ئولگەن ھەرەكەتتىن ئولدى ئارى.

جىسمىنى قىلىپ مەزەننە ساكىن،
تالپىنماق ئىدى ئىشى ۋە لېكىن.

چۇن جىسمى ئىدى نەھىف ئەسرۇ،
ئاياغ، ئىلىگى زەئىف ئەسرۇ.

سالغاندە ئاياغ ئىلىك ئۇرۇپ تاب،
جان رىشتەلەرىغە كېلتۇرۇپ تاب.

ھەم سىنغان ئىمىش ياغاچغە پەيۋەند،
ھەم چىقمىش ئەياغىدىن تىمۇر بەند.

ئاھ ژاھ، بۇ ئوتتىن تاپ-تاقىتىم قالمىدى، ياق، ياق، ئۇنىڭ
ئىچىدە ئىزتىراپلىرىمۇ ئېشىپ كەتتى.

ئويۇمدە ۋە جايىمدا شۇ ئوت، ھەتتا جان ۋە تىنىمدىمۇ شۇ
ئوتنىڭ ئوزى.

ئادەتتە بىرونى ئوتنىڭ ئىچىگە تاشلىغاندىن كېيىن، پوتىدىن
كىشەنىنى ئالىدۇ.

مىنىڭ گۇنايىم شۇنداق چوڭمىكەن، تۇرار جايىمغۇ كىشەن
بىلەن ئوتتا بولدى؟

ئوتىغۇ ئانچە ئەمەس، ئۇنىڭ قارا ئىسى، بەلكى مۇدھىش
قارىغا بويالغان كىچىسى،

جىنىمغا قارا بەلا بولۇپ، كوشكلۇمنى شۇ بەلالارغا يولۇقـ
تۇردى.

كىچە ئەمەس، مىنى قارا باسقان، ياكى غەم تېغىنىڭ
بەلالىرى باسقان.

ئەگەر شۇ ئېغىر ژۇك تىنىمنى باسمىغان بولسا، نىمىشكە
بۇنداق ھەرىكەتسىز بولۇپ قالدىم؟

ياكى جان قۇشى خەستەك جىسمىمدىن ئۇچۇپ، قەپىزىنى
تاشلاپ، ۋەتەنگە يول سالدىمۇ؟»

مەجنۇننىڭ ھەرىكەتلىنىشىگىمۇ ئىختىيارى يوق ئىدى، ئولـ
گەن بەدەنىدە ئەلۋەتتە ھەرىكەت بولمايدۇ-دە.

ئۇنىڭ جىسمىنى ھەر خىل گۇمانلار تىنچىتقان بولسىمۇ،
لېكىن ئۇنىڭ ئىشى ھە-دەپ تەلپۈنۈش ئىدى.

جىسمى تولۇمۇ ئاجىز، پوت-قوللىرى بولسا ناھايىتى
ھالسىزلانغان ئىدى.

پوت-قوللىرىنى ئۇزۇتۇپ، جان تومۇرلىرىغا ھەرىكەت
كەلتۈرۈپ تۇرۇلگەندە،

باغلانغان ياغاچ سۇنۇپ، پوتلىرىدىن تومۇر كىشەنلەر
چىقىپ كەتتى.

چۈن تاپتى بۇ ئىزتىرابى تەسكىن،
چېككەچ ئاياق ئۈل غەربى مىسكىن.

كوردىكى خەلاس ئېرۇر ئەياغى،
ئىككى قولى، بەلكى بوينى داغى.

يۈز شۇ كۆر ئىلە يېرگە قويدى باشىن،
كوزدىن ئاقمزىب نىياز ياشىن.

ئاھىستە قوپۇپ ئېشكىنى ئاچتى،
بارغانچە زەئىف ئاياغى قاچتى.

بىر دەشتقە كېتتى ئۈل مەكاندىن،
كىم قەتئى يىراق ئىدى گۈماندىن.

ئېي قەيدى زەمانە بىرلە خۇرسەند،
بولغان سېگە ئوزلۇكۈك ئاغىر بەند.

ئوزلۇكدىن ئوزۇكنى ئەيلە ئازاد،
تا دەشتى فەناغە كىرگەسەن شاد.

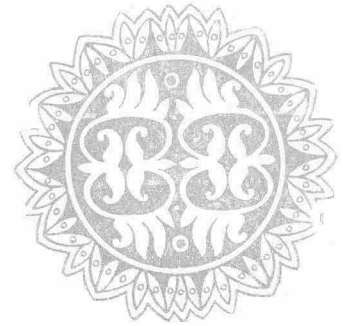

بۇ قىيناقلاردىن كىچىككىنە ئارام ئېلىپ، ئۇ غىرىپ - مىسكىن پۇتلىرىنى مىدىرلىتىش بىلەن،

پۈتى، ئىككى قولى ۋە بوينىنىڭمۇ بوشانغانلىغىنى كۆرۈپ،

يۈز شۇ كۆرلەر بىلەن، كوزلىرىدىن ياشلىرىنى توكۈپ، ئۈزىنى يەرگە سۇركىدى.

شۇندىن كېيىن ئۇ ئاستاغىنا ئېشكىنى ئاچتى - دە، ناھايىتى ئۇزاقلارغا قاراپ قېچىپ كەتتى.

ئاخىرىدا بىر دەشتكە يەتتىكى، ئۇ يەرگە بېرىش گۇماندىنمۇ ئېراق ئىدى.

ھەي زامانە زەنجىرىگە باغلىنىپ خوشال بولغان ئادەم، ئوزلۇگوك - خۇسۇسىيىتىك ساڭا ئېغىر كىشەن بولۇپتۇ.

ئوزلۇگۇكدىن ئوزەكنى قوتۇلدۇرغىن، دەشتى پاناغ خوشاللىق بىلەن كىرىسەن.

ئونىنچى باب

لەيلىنىڭ گۈلشەندىن ئۈيگە قەيتىر چاغدە ئىبنى سەلام ئۇنى كورۇپ ئاشىق بولغىنى، لەيلى ئاتەسىگە ساۋچىلەر يۇبارگەنى ۋە رازىلىك ئالىب خۇرسەند بولگانى، لەيلىنىڭ بۇندىن خەبەر تاپىب، غەم بىلەن كەسەل بولگانى

مۇنداق دېدى سوز گۇھەر فىشانى،
ئەيتۇردە بۇ نۇكتەدىن نىشانى.

كىم ئۈيگە سۇمەنبەرى گۇلەندام،
چۇن باغدىن ئېتتى ئەزم ئۇل شام.

ئالەم ئەراچبەرەدىن گۇل ئاچىب،
ھەي بىرلە گۇلاب يېرگە ساچىب

زاھىر قىلىب ئۇل گۇلۇ گۇلابى،
ئىشق ئوتىدىن ئوزگە ئابۇ تابى.

1415. ھەر بىر ماڭىشىدە يۇز لەتافەت،
يوق، يوقكى، ساچىب جەھانغە ئافەت.

گۇل بەرگىگە سەرۇ ئۇزرە مەنزىل،
ھەم سەرۇى رەۋانى گۇلگە ھامىل.

ئونىنچى باب

لەيلىنىڭ گۈلشەندىن ئۈيگە قايتىش چېغىدا ئىبنى سەلامنىڭ ئۇنى كورۇپ ئاشىق بولغىنى، لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئەلچى لەر ئەۋەتىپ، رازىلىق ئېلىش بىلەن خوشال بولغىنى. لەيلىنىڭ بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ غەم بىلەن كەسەل بولغىنى

بۇ سوز ئۇنچىلىرىنى چاچقۇچى، بۇ مەنىلەرنى شۇنداق بايان قىلىدۇ:

ئاخشام ۋاختىدا، ئۇ گۇل بەدەنلىك جانان باغدىن ئويىگە قاراپ يانغاندا،

ئوز چىرايىدىن ئالەمگە گۇل ئېچىپ، نازلىق ژۇرۇشلىرى بىلەن يەرلەرگە گۇلاپ (ئەتر) چېچىپ،

شۇ گۇللەر ۋە گۇلاپنى نامايىش قىلىپ، ئىشق ئوتىدىن ئوزلىرى قىزىرىپ، ھىساپسىز چىرايلىق بولۇپ كەتكەن ئىدى.

1415. ھەر بىر قەدەم تاشلىشىدا يۇزلەرچە لەتاپەت، ياق، بەلكى جاھانغا ئاپەت چاچاتتى.

ئۇسەرۇ دەرىخىنىڭ ئۇستىدە ئېچىلغان گۇلگە، ياكى سەرۇ-نىڭ گۇل كوتۇرۇپ كىلىشىگە ئوخشايتتى.

تەئرىف قىلغۇچە يۈز جەمالى،
ۋەسىف ئېتكۈچە يۈز مىڭ ئىنتىدالى.

لېكىن غەمى ئىشقىدىن مۇشەۋەش،
ئۈيگە بارۇر ئېردى ئۆل پەرىۋەش.

يولدە ئانى كوردى نەۋجۇ ۋانى،
خەيلى ئەرەب ئىچرە كامرانى.

1420. سالىم ئەگە بەرچە ئەيبىدىن زات،
بەخت ئىبنى سەلام دېب ئەگە ئات.

ھەم ئاتىغە يوق شۇمارە پەيدا،
ھەم كويغە يوق كەنارە پەيدا.

سەھرانى تۈتۈب تېۋەسى يەكبەنىد،
ھەيكەل ئەرا بەرچە كوھ مانەنىد.

چۈن مالىغە كىمسە بىلمەيمن سان،
ھەر مۇشكىل ئولۇب قاشىدە ئاسان.

مېھنەت تۈنىدە يول ئەيلەگەن گۈم،
غەم يوق چۈكورەر دىرەمىدىن ئەنجۈم.

1425. چۈن ئىبنى سەلام كوردى ئانى،
شەۋق ئوتىغە تۈشتى خەستەجانى.

ئۆل چارە ئىشگە بولمەدى سۈست،
پەيۈنىد خەيالىن ئەيلەدى چۈست.

ئەزم ئېتتى قەبىلەسىغە فىلحال،
يىغدى نېچكى مۈمكىن ئېردى ئەمۋال.

يۈز نەۋئ ھەدىيەئى كىرامى،
يۈز تۈھفەئى نەقد بەرچە نامى.

ھادى قىلىبان نېچە خىرىدمەنىد.
ئەفسانە گۈزارۈ شەيخ مانەنىد.

1430. شەرخ ئەيلەب ئەيلەرغە ئارزۈنى،
ئۆل بابىدە بەرچە گۈفتۈ-گونى.

جامالى تەرىپ قىلىنغاندىن يۈز ھەسسە ئارتۇق بولسا،
سۈپەتلەشكە لايىق بولغان يۈز مىڭچە نەزاكەتنى بار ئىدى.

لېكىن ئىشق غىمىدىن تەشۋىشكە چۈشكەن ئۇ پېرىزات
ئويگە يانار چاغدا،

ئەرەپ ئىلىدىكى بىر دولەتمەند ياش ژىگىت ئۇنى يولدا
كورۈپ قالدى.

1420. ھىچقانداق كەمچىلىگى يوق، ساغلام بولغان بۇ زاتنى بەخت
ئىبنى سەلام دەپ ئاتىغان ئىدى.

ئۇنىڭ ئاتلىرىمۇ ھىساپسىز، قويلىرىمۇ سان-ساناقسىز ئىدى.

چولنى بولسا تاغدەك توگىلىرى قاپلاپ كەتكەن ئىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن چەكسىز مال-دولتى ئالدىدا ھەر قانداق
تەس ئىش ئاسانلىق بىلەن ھەل قىلىناتتى.

غەم كىچىسىدە يولىنى يوقاتقان كىشى تەگگە (ياماق) دە
يۇلتۇزنى كورسە، ئۇنىڭغا نىمە غەم.

1425. ئىبنى سەلام لەيلىنى كورگەندىن كېيىن، كوڭلىگە
شەۋق-ھەۋەس ئوتى تۇتاشتى.

ئۇ لەيلىگە ئىگە بولۇش خىيالىغا ۋە بۇ ئىشنىڭ چارىسىغا
چاپسانلىق بىلەن كىرىشتى.

دەرھال قەبىلىسىگە قايتىپ بېرىپ، پۈتۈن مال-مۈلكىنى
ژىغىشتۇرۇشقا باشلىدى.

يۈز خىل قىممەت باھا سوغا-سالاملارنى تەييارلاپ،بىر قانچە
سۇزمەن مەسلىھەتچى ۋە ئېقىللىق كىشىلەرنى ئەتراپىغا
توپلاپ،

1430. بۇ توغرىدىكى ھەممە ئارزۇلىرىنى بىر-بىردىن سوزلەپ
بەردى.

مەقسۇدغە سوزنى بەند ئەيلەب،
ئېل بەرچە سوزىن پىسەند ئەيلەب.

يۈكلەب بارى تۇھفەۋۇ خەزانە.
مەقسەد سەرى بولدىلەر رەۋانە.

لەيلى ئاتەسى بولۇب خەبەردار،
ئۇل مۇجدەدىن ئولدى بەھرە بەردار.

چۇن ئىبنى سەلامنى بۇرۇنراق،
تانىر ئىدى بەرچەدىن فۇزۇنراق،

1435. كىم يار ئەگە ھۇش ئىلە خىرەددۇر،
مالىيۇ جىھازى بېھەددۇر.

ھەم خەيلى بەنى ئەسەدغە ۋالى،
يۈز خەيلى بەنى ئەسەدچە مالى.

تاپىپچۇ بۇ نەۋئ كەمرانلىق؛
يۈز مېھر ئىلە قىلدى مەزبانلىق.

مېھمانلار ئەنى چۈكوردىلەر گەرم،
فاش ئەيلەدىلەر شەفائەتۇ شەرم.

تارتىب نېكى تۇھفەئى كىرامەند،
ئەندىن سوڭ ئولۇب فەسانە پەيۋەند.

1440. ئىزھار ئېتىبان ۋىقارۇ تەمكىن،
يۈز نۇكتە سۇرۇب بەلاغەت ئايىن.

تەئرىفلەر ئويلە كىم سەزادۇر،
مەزكۇر ئېتىب ئولچە مۇددەئادۇر.

مەقسۇدلەرىن چۈئەيلەبان فاش،
پوسۇخ تىلەيۇ قۇيى سالىب باش.

سامئ چۇ تاپىپ غەرەزنى تەھقىق،
دېدىكى: «خۇداي بېرسە تەۋفىق،

ئۇل قىلسە ئوغوللۇغوم ھەۋاسى،
بولغەيمېنۇ مېن دەغى ئاتاسى.

ئىبنى سەلاممۇ مەخستىنى ئېيتىپ بولۇشى بىلەن، ژىغىلغان كىشىلەر ئۇنىڭ ھەممە سوزىنى ماقۇللاشتى.

ھەممە غەزنە ۋە سوغاتلىرىنى ژۇكلەپ، لەيلىنىڭ ئويىگە قاراپ يولغا چۈشۈشتى.

لەيلىنىڭ ئاتىسى بولسا بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلاپ بەك خوشال بولدى.

ئۇ ئىبنى سەلامنى ئىلگىرىدىن ھەممىدىن ئوبدانراق تونۇيتتى.

1435. ئىبنى سەلامنىڭ ئېقىللىق ۋە پەراسەتلىك ژىگىت ئىكەنلىگىنى، ھىساپسىز مال ۋە دۇنياغا ئىگە ئىكەنلىگىنى،

ۋە بەنى ئەسەد قەبىلىسىگە ۋالى بولۇپ، مېلى بولسا بەنى ئەسەد قەبىلىسىگە نىسبەتەن يۇز ھەسسە نۇرغۇنلىغىنى بىلەتتى.

ئۇنىڭ بۇنداق دولەتلىك ئادەم ئىكەنلىگىنى بىلگەنلىگى ئۈچۈن، ئىبنى سەلامنىڭ مېھمانلىرىنى چوڭ مېھرىۋانلىق بىلەن كۈتۈۋالدى.

مېھمانلار ئۇنى بۇنچىلىك ئىسسىق ۋە ئوچۇق چىرايدا كۇرگەندىن كېيىن تاتىنماستىن سوزلەشكە باشلاشتى.

ھەممە قىممەتلىك سوغا-سالاملىرىنى بەرگەندىن كېيىن، كەينى-كەينىدىن سوزگە چۈشۈشتى.

1440. سالماغلىق بىلەن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ، پىششىق قىلىپ، سىلىقلىق بىلەن مەنىلىك سوزلەرنى سوزلەشتى.

لايىق تەرىپلەرنى ئىزھار قىلىپ بولغاندىن كېيىن، قانداق مۇددىادا كەلگەنلىكلىرىنى بىلدۈرۈشتى.

مەخسەتلىرىنى ئېيتىشقاندىن كېيىن، باشلىرىنى ئىگىپ جاۋاپ كۈتۈشتى.

ئاڭلىغۇچى ئۇلارنىڭ غەرەزلىرىنى چۈشۈنۈپ بۇنداق دىدى: «خۇدا يارەم بەرسۇن.

ئەگەر ئۇ ماڭا ئوغۇل بولۇش تىلىگەندە بولسا، مەنمۇ ئۇنىڭ ئاتىسى بولاى.

دۇررۇم ئەگە زېبى تارەك ئولغەي،
ئىنشاللاھ مۇبارەك ئولغەي.

لېكىن ئەگە سەبر ھەم كېرەكدۇر،
كىم شاخى گۈلۈم شىكەستەرەكدۇر.

ھەم نەۋرەس ئېرۇپ بۇ نەخلى ئۈمىد،
يەئنىكى ھىلال ئېرۇر، بۇ خۇرشىد.

ھەم تەبئىدە قالمەسۇن مەلالى،
ھەم سەرۋىغە يېتسۇن ئىتتىدالى.

ئەندىن سوڭ بۇ خۇجەستە فەرزەند،
نېكامكى بولمىش ئارزۇمەند.

كېلسۇن دەغى جامى ۋەسل ئېتىب نوش،
سەرۋ ئولسۇنۇ گۈل بىلە ھەماغوش».

ئۈمىد ئىلە بەرچە شادمانە،
ئۈيلەر سەرى بولدىلەر رەۋانە.

ئۈل ۋەقتكىم ئۈل بۇتى دىلارا،
گۈلشەن سەرى بولدى مەخفىلارا.

باغ ئىچرە كېزەردە ھەر تەرەف تېز،
گۈللەر ئەگە ئاچتى ئىشقى خۇنرېز،

كىم رازى ئاچىلدى ھەر بىرىدىن،
بەل قان ئىسى كېلدى ھەر بىرىدىن.

يەئنىكى سۇغۇردى تېغى بىباك،
كوڭلى ئەرا سالدى چاك ئۈزەچاك.

چۈن غۇنچەنى پارە-پارە قىلدى.
ئىشق ئىچرە ئەگە بۇ گۈل ئاچىلدى.

يوقكىم چەمەندە غۇنچەئى دەرد،
چاك ئولغەچ ئاچىلدى ئاتەشىن ۋەرد.

چۈن ئىشق بۇ ئاتەشىن گۈل ئاچتى،
گۈلبەرگ كېبى شەرارە ساچتى.

مىنىڭ دۇرۇم ئۇنىڭ بېشىدىكى تاجىنىڭ زىننىتى بولسۇن،
ئىنشائاللا مەرتىۋىسىمۇ ژۇقۇرى بولغۇسىدۇر.

لېكىن ئۇنىڭ بىر ئاز سەۋر قىلىشىمۇ كېرەك، چۈنكى گۈلۈمنىڭ شېخى شىكەستەرەكدۇر.

تېخى بۇ ئۈمۈت نوۋىسى ياش، يەنى بۇ قۇياشىم تېخى تولمىغان ئايغا ئوخشاشىدۇر.

ژۇرنگىدىن دەرتلىرى كىتىپ ساقايسۇن ۋە بويىغىمۇ يەتسۇن.

مانا شۇنىڭدىن كېيىنلا بۇ ئېزىز پەرزەند، قانداق ئارزۇ-ھەۋەستە بولسا،

كەلسۇنۇ، ۋىسال جامىدىن ئىچىپ، سەرۋ قامەت ژىگىت گۈل بەدەنلىك قىز بىلەن قوشۇلسۇن».

ھەممىسى ئۈمۈتۋارلىق بىلەن خوشال بولۇشۇپ، ئويلىرىگە قاراپ كىتىشتى.

ئۇ گوزەل دىلبەر، يەنى لەيلى گۈلشەندىكى گۈللەرنىڭ ئىچىگە بېرىپ تاۋلىنىپ،

باغنىڭ ھەر بىر تەرىپىنى چاپسان-چاپسان ئايلىناتتى، گۈللەر بولسا قان توككۈچى ئىشقتەك ئېچىلىشاتتى.

شۇ چاغدا گۈللەرنىڭ ھەر بىرىنىڭ دەردى ئېچىلدى، بەلكى ھەر بىرىدىن قان پۇرۇغى كەلدى.

يەنى ئۇلار رەھىمسىز تېغنى قىلىدىن سۇغۇرۇپ ئۇنىڭ كوڭلىنى يارىلدى.

غۇنچىدەك لەيلىنىڭ كوڭلى تىتىلىپ كەتكەندىن كېيىن ئىشق ئىچىدە ئۇنىڭغا شۇنداق گۈللەر ئېچىلدى.

ياق، بەلكى چەمەنلىكتىكى دەرتنىڭ غۇنچىسى تىتىلىدىغان بولسا، ئوتلۇق پاچىلار كورۇنۇدۇ.

ئىشق بۇ ئوتلۇق گۈلنى ئاچقاندىن كېيىن، گۈل يوپۇمىغىدەك ئۇچقۇنلار چاچتى.

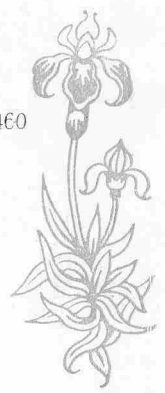

بۇ ئوت بىلە كۆيدى جانى داغى.
بەلكىم تەنى ناتەۋانى داغى.

بەس يوق ئىدى ئىشق ئوتى گۈدازى.
يېتتى غەمى ھەجر تۇركتازى.

ئۇل رەۋزەدىن ئۇل نىشانەئى ھۇر،
ھەم ئاشىقۇ، ھەم زەئىفۇ مەھجۇر.

ھاسىل، خورۇ خابى كېتمىش ئىردى،
ئۇل سارى ئەزىمەت ئېتمىش ئىردى.

ھەردەم بولۇر ئىردى ناتەۋانراق،
ئەھۋالى نەفەس، نەفەس يامانراق.

لېكىن بۇ سوز ئىردى قىيلۇ-قالى،
كىم سەيرده ئەۋد ئېتىب مەلالى.

بولمىش تەنىغە ئىستەمە ئازىم،
زەئىف ئولمىش ئەنىك بىلە مۇلازىم.

دىگەن ئەگە ئوزنى يارۇ ياۋەر،
بۇ سوزنى قىلۇرلەر ئىردى باۋەر.

لېكىن بىلۇر ئىردى بەئزى ئانى،
بىر ئوزگە بەلا دۇرۇر نىھانى.

دايە بىلە نېچە مەھرەمى راز،
بار ئىردىلەر ئەگە غوسسە پەرداز.

رەنجىدە غەمىن ئىبرۇرلەر ئىردى،
دەردىدە كۆڭۇل بېرۇرلەر ئىردى.

ئەگلەپ ئىدى دايەئى جىگەرسوز،
ھەم ئۇل نېچە مەھرەمى غەمەندوز.

كىم ئىبنى سەلام ئىشنى ئۇل ھۇر،
فەھم ئېتگەچ ئولۇر مىزاجى رەنجۇر.

ھەم جىسمى زەبۇنراق ئولغوسىدۇر،
ھەم دەردى فۇزۇنراق ئولغوسىدۇر.

بۇ ئوت بىلەن لەيلىنىڭ جېنى ۋە ئاجىز بەدىنى بىتەرەڭ كۆيۈشكە باشلىدى.

ئىشق ئوتىدا كۆيۈش يەتمىگەندەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇدالىق غەمىنىڭ ئاتلىق قانخورىمۇ يېتىپ كەلدى.

جەننەتكە ئوخشاش بوستاندا، پېرىشتەدەك ئاشىق ھەم كۆڭلى پېرىشان لەيلى،

كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەي، ئىشتىيى بوغۇلۇپ، شۇ تەرەپكە كېتىۋاتاتتى.

بارغانسىرى ئەھۋالى ئۆزگۈرۈپ، دەممۇ-دەم ھالسىزلىنىپ كېتىۋاتاتتى.

بۇ ئىش ئۇنىمۇ ھەمىشەم مەشغۇل قىلىپ، سەيل، تاماشىدە ژۇرگىنىدە، ھەر قەدەمدە خاپىلىغى كۆچۈيۈپ كېتەتتى.

ئۇنىڭ بەدىنىگە ئىستىما قەست قىلىپ كېلەتتى، كىسەللىك ئۇنىڭغا ھەمرا بولماقتا ئىدى.

ئۇنىڭغا ئۆزلىرىنى دوست، يارەمچى ھىساپلاپ ژۇرگەنلەر ئۇنىڭ كۆيۈشىگە ئىشىنىشەتتى.

لېكىن ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئۇنىڭدا يوشۇرۇن بىر بەلا بارلىغىنى بىلىشەتتى.

سۆت ئانىسى بىلەن بىر نەچچە سىرداش مەھرەملىرى ھەر خىل ھىكايىلار بىلەن ئۇنى ئاۋۇندۇراتتى.

ئۇلار غەمدىن رەنج تاتقان ئادەملەر ئىدى، لەيلىگە دىلى يېقىنلىق قىلىپ، دەردىگە دەرمان بولۇشاتتى.

ئۇ باغرى كۆيگەن سۆتئانا ھەم بىر قانچە غەمخور مەھرەملىرى

ئەگەر ئىبنى سەلامنىڭ ئەلچى ئەۋەتكىنىنى بۇ ھۇر پەملەپ قالسا، كۆڭلى رەنجىپ،

ئەھۋالى تېخىمۇ ئېغىرلىشىدىغانلىقىنى ۋە دەردى يوغۇنىشىنى چۈشۈنۈشەتتى.

ئەندىن يەشۇرۇلەر ئېردى بېھەد،
كىم بىلمەگەي ئانى سەرۇى گۈلخەد.

ئۇل ئىشق ئوتىدىن مۇشەۋۋەش ئېردى،
بۇ شوئلە ئىچىندە سەركەش ئېردى.

1475. بىر كۈن نېچە خەيلۇ ئاشناسى،
نىسبەت ئەراخبىشۇ ئەقرەباسى.

كېلمىشلەر ئىدى ئىيادەتىغە،
بەل مېھنەتىنىڭ زىيادەتىغە.

بىر زالى رەمىدە ھۇشى فەرتۇت،
تەدبىرى خەتاۋۇ ئەقلى مەبھۇت.

بېدىلنى دەمى قىلۇرغە خۇشدىل،
تىل چېكتى، نې تىلكى تىغى قاتىل.

زاھىر قىلىب ئۇل غەمى نىھانى،
سالدى ئەرەغە بۇ ماجەرانى—

1480. كىم: «غەم يېمە، ئېي گۈلى سۇمەنبەر،
زۇلفۇڭ ساچىب ئۇل يۈز ئۈزرە ئەنبەر.

تاڭلەكى يېتىب زەمانى سەھھەت،
تاپسە بەدەنىڭ نىشانى سەھھەت.

بەخت ئىچرە ئەيان بولۇب كۈشادىڭ،
ھاسىل بولغەي بارى مۇرادىڭ.

ئۇل نەۋئىكى يوق سېنگە نەزىرى،
يارىڭ دەغى تۇشتى دىلپەزىرى.

مەھۇمشلەر ئەرا بۇ گۇفتۇ-گودۇر،
ئىقبالىڭ ئەلەرغە ئارزۇدۇر.

1485. لېكىن بۇ تەلەب نەتىجە بېرمەس،
دەۋلەت ئىشى سەئي بىرلە ئېرمەس.

بەختىڭ مەيى تولدى شۇكر لىللاھ،
بەس تۇرفە ئىش ئولدى شۇكر لىللاھ».

بۇ ئەھۋالنى گۇل ئۇزلۇك لەيلى بىلمىسۇن دىيىشىپ،
ئۇنىڭدىن قاتتىق يوشۇرۇشاتتى.

ئۇ بولسا ئىشق ئوتىدىن تەشۋىشلىك ئىدى، ئىشق ئوتى
بولسا ئۇنىڭ ئىچىدە يالقۇنلىناتتى.

1475 كۈنلەردىن بىر كۈنى بىر قانچە دوست ۋە ئۇرۇق-تۇق-
قانلىرى،

لەيلىنى كورۇشكە، يەنى توغرىسى، ئۇنىڭ غەم ۋە كۈلپەت-
لىرىنى ئاشۇرۇشقا كىلىشكەن ئىدى.

ئىپلاس، ئەقلى پەست، ئالجىغان، مەنسىز لەقۋا بىر مۇماي،

كۆڭۈلسىز لەيلىنىڭ كۆڭلىنى خوش قىلىمەن دەپ سوز گە
كىرىشتى، ئۇنىڭ سوزلىرى سوز ئەمەس، جاللاتنىڭ تىغى
ئىدى.

ئۇ قېرى، يوشۇرۇن غەمنى ئاشكارا قىلىپ، ئارىغا بۇ
بەلانى سالدى:

1480. «ھەي چاچلىرى ئۇزۇنگە زەپە چاچقان، گوزەل قىز، غەم يىمە!
ئەتە-ئوگۈن بەدەنلىرىڭ ساقىيىپ، سەلامەتلىنىشكە باشلا-
شىڭ بىلەن

بەختىڭ ئېچىلىپ، ھەممە مۇرات-مەخسىدىڭمۇ ھاسىل بولۇدۇ.

ئوزەڭ دۇنيادا تەڭى يوق بىر قىز بولغىنىڭدەك، يارىڭمۇ
ناھايىتى كۆڭۈلگە ياقىدىغانلاردىندۇر؛

ئاي ئۇزلۇكلەرنىڭ ئارىسىدا سىنىڭ بەختىڭ توغرىسىدا
سوزلەر بولۇپ، سىنىڭ ئىقبالىڭنى ئارزۇ قىلىشىدۇ.

1485. لېكىن ئۇلارنىڭ ئارزۇسى نەتىجە بەرمەيدۇ، چۈنكى بەخت
ھەرىكەت بىلەن قولغا كىرمەيدۇ.

تەڭرىگە شۆكۈرلەر بولسۇنكى، بەختىڭمۇ ئېچىلدى ۋە
شۇنداق غەرايىپ ئىشلار بولدى».

ئۇل كىمسەكى داستانىن ئەيتىب،
ھەم ئاتىنۇ ھەم نىشانىن ئەيتىب.

بۇ سوزلەر ئېشىتگەچ ئۇل دىلارا،
بىلدى نې ئىش ئولمىش ئاشكارا.

كوشكىن بۇزۇپ ئۇل سىفەت مەسايىب،
زەئف ئېتتى ئوزىدىن ئانى غايىب.

1490 . ئېي مەخفى ئولۇب، ۋەلىك زاھىر،
كوزگە غايىب، كوڭۇلگە ھازىر.

1491. چۇن يارۇتقۇك كوڭۇل چەراغى،
قىل جىلۋە ئەيان كوزۇمگە داغى.

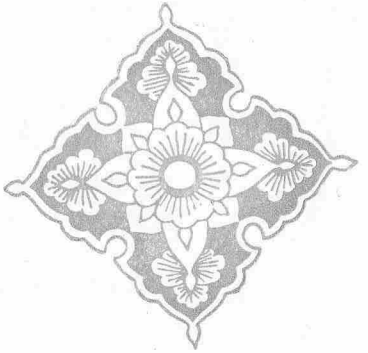

ئۇ موماي ژۇقۇرىدىكى داستانىنى ئېيتقىنىدەك، ئېنى سەلامنىك ئېتىنى ۋە سۇپەتلىرىنمۇ تەئرىپلەپ بەردى.

بۇ سوزلەرنى ئاڭلىغان لەيلى نەمە ئىشلار بولۇۋاتقانلىغىنى چۈشۈنۈۋالدى.

بۇنداق مۇسۇلمان لەيلىنىك كوڭلىنى بۇزۇپ، ئۇنى ھۇشسىز قىلىپ، ئوزىدىن كەتكۈزۈپ قويدى.

1490. ھەي ئوزى كورۇنمەي زاھىر بولغان، كوزگە كورۇنمەستىن كوڭلىدە ھازىر بولغان،

1991. كوڭۇل چىرىغىنى ياقتىنىڭدا، مىنىك كوزلۇرۇمنىك ئالدىمۇ جىلۋە قىلغىن.

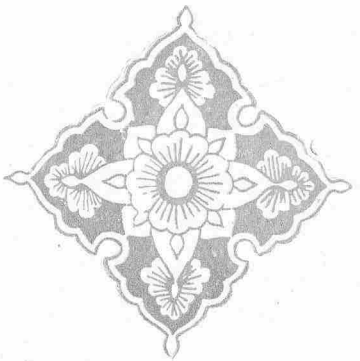

ئون بىرىنچى باب

لەيلى ئىبنى سەلام ساۋچى يۇبار-گەنىنى بىلىپ، قانلى ياشلەر بىلەن ئىزتىرابگە تۇشگانى ۋە قىزىنىڭ بۇ ئەھۋالنى كورگەن ئانىنىڭ يىغا-سىغى كوتەرگانى

سوز چەشمەسىن ئۇلكى قىلدى كاۋىش،
بۇ نەۋئ ىمۇ ئەيلەدى تەراۋىش:

كىم زەئفى ئىلە سەرۋى سىدرە پايە.
كىم ياتمىش ئىدى نېچۇككى سايە،

چۇن ھۇشىغە كېلدى ئەيلەدى ياد،
ئۇل سوز نىكى ئەندىن ئېردى ناشاد.

1495. ئارتەر ئىدى دەم-بەدەم مەلالى،
كوڭلىن قىلە ئالمەس ئېردى خالى.

كوردىكى ھەلاك بولغۇدېكدۇر،
ئومرى تونى چاك بولغۇدېكدۇر

دايەسىغە كوپ تەزەللۇم ئېتتى،
يۇز ئەجز بىلە تەكەللۇم ئېتتى:

«كېيى ھالىمە ئەيلەگەن مەدارا،
سىرىرىم نەزەرىگدە ئاشكارا.

ئون بىرىنچى باب

ئىبنى سەلامنىڭ ئەلچى ئەۋەتكىنىنى ئاڭلاپ، لەيلىنىڭ قانلىق كوز ياشلارنى توكۈش بىلەن قانتىق غەمگە چۇشۇشى ۋە قىزىنىڭ بۇ ئەھۋالنى كورگەن ئانىنىڭ ژىغا-زارى كوتۇرۇشى

ئۇ ئادەم سوز بۇلىغىنى كولىغان ئىدى، بۇ بۇلاقتىن چىققان سۇلار شۇنداق جىمىلداپ ئاقتى:

ئالى مەرتىۋىلىك سەرۋ (لەيلى) كەمالى دەرتتىن سايىدەك يەردە ياتاتتى.

ئۇ ھۇشىغا كەلگەندىن كېيىن، ئوزىنى رەنجىتكەن ھېلىقى سوزنى يەنە ئەسلىدى.

1495. مانا شۇنداق خاپىلىغى دەمۇ-دەم ئاشاتتى، كوڭلىنى ئۇ-نىڭدىن خالى قىلالمايتتى (بوشۇتالمايتتى).

بۇ كۇلپەتلەرنىڭ ئىچىدە ئوزىنىڭ ھالاك بولۇشىنى ۋە ئومۇرتونىنىڭ پاچىلىنىشىنى كورۇپ،

سۇت ئانىسىغا قاراپ، شىكايەت قىلدى. يۇزلەرچە ئاجىزلىق بىلەن سوز باشلىدى:

«ھەي ئەھۋالىمغا رەھمى-شەپقەت قىلغۇچى، مىنىڭ سىر-لىرىم ساڭا مەلۇمدۇر.

سېنىدىن ئىشىم ئولمەغەي نەھانى،
ھەر مېھنەتىم ئولسە بىلگەن ئانى.

بىر سوز ئېشىتىب دۇرۇر قۇلاغىم، 1500
كىم شۇئلەسىدىن كۆيەر دىماغىم.

گويا ئانى سېن دەغى بىلۇرسېن،
لېكىن مېنىدىن نەھان قىلۇرسېن.

گەر دەفئ ئېتە ئالسەڭ ئېردى ئانى،
قىلغۇڭ ئىدى ئەندە سەئيى جانى.

سېن دەفئ ئېتمەك ئېمەس چۇ مەقدۇر،
تاڭ يوق سېنى تۇتسەم ئەندە مەئزۇر.

لېكىن ئېرۇر ئۇشبۇ ئىلتماسىم،
بىر دەم تۇتسەڭ ئېشكدە پاسىم

كىم كوڭلۇم ئېرۇر خەلۇل ئەسرۇ، 1500
غەۋغادىن ئېرۇر مەلۇل ئەسرۇ.

ئېل كىرمەسە خىلۇەتمغە بىر دەم،
قويسە مېنى مېھنەتمغە بىر دەم».

دايە كوزىگە قويۇپ ئىلىكنى،
چىقتى داغى باغلەدى ئېشكنى.

«تۇرمەڭ ــ دېدى ــ ئۇيگە ياقىن ئۇل بۇ،
كىم كىرمىش ئۇل تاي كوزىگە ئۇيقۇ».

لەيلى كورۇب ئېلدىن ئوينى خالى،
چاك ئېتتى ئۇرۇب يەقانى خالى.

گەھ بەختى كوزىگە ئوردى تۇفراق، 1505
گەھ باشى ئۇزە ساۋوردى تۇفراق.

كوكسىنكى ئۇرۇب فىگار قىلدى،
تىرناغى بىلە شىيار قىلدى.

ئېكتى ساچىبان سىرىشك ئەنبۇھ،
تەن مەزرەئى ئىچرە تۇخمى ئەندۇھ.

سەندىن ھېچبىر سىرىمنى يوشۇرغۇنۇم يوق، ھەمە دەر-
دىمدىن خەۋەردارسەن.

شۇنداق بىر سوز ئاڭلىدىمكى، ئۇنىڭ شولسىدىن ئۇرۇد- 1500
گىم كويمەكتە.

چېغىمدا سەنمۇ بۇنى بىلسەنۇ، لېكىن مەندىن يوشۇرۇسەن.

ئەگەر سەن ئۇنى يوقۇتالىغىنىڭدا، ھەرىكەت قىلغان
بولاتتىڭ.

ئەگەر يوقۇتۇشقا قۇدرىتىڭ يەتمىسە. ئۇ چاغدا سېنى
كەچۇرۇمەن.

لېكىن سەندىن ئىلتماسىم بار، بىر دەم ئىشىك ئالدىڭ
قاراپ تۇر.

چۇنكى كوڭلۇم غەمدىن تولۇمۇ ئازاپلاندى، غوغالاردىنمۇ 1500
ناھايىتى تويۇپ كەتتى.

ئەل مېنىڭ ئالدىمغا كىرمىسە ۋە مەن ئوز دەرتلىرىمنى
تاتسام».

سۆزئانا قولىنى كوزىگە قويۇپ، تەزىم قىلىپ چىقتى-دە
ئىشىكنى زەنجىرلىدى.

ئۇ ئادەملەرگە «ئويگە يېقىن كەلمەڭلار، ئاينىڭ كوزىگە
ئويقۇ كىردى» دىدى.

لەيلى ئوينىڭ ئادەملەردىن خالى بولغانلىغىنى كورۇپ،
ياقىسىنى ژىتىپ، پەريات كوتەردى.

بەزىدە بەختىنىڭ كوزىگە توپا چاچتى، گايىدا بېشىغ 1505
توپا سوردى.

ئۇرۇپ كوكسىنى يارىلىدى، تىمىغى بىلەن تاتلاپ قىيما-
جىيما قىلۇەتتى.

كوز ياش تامچىلىرىنى چاچۇرىپ، بەدىنىنىڭ توپىسىغا
غەم ئۇرۇقلىرىنى تېرىدى.

رەنگىن ياشىدىنكى توكتى خۇناب،
يۈز سەھەسى ئىچرە چېكتى ئەبۇاب.

ھەر بابىدە يازىلىپ ھىسابى،
غەم دەرسىدە بىر بەلا كىتابى.

1510. ھەسرەت ئاۋۇچىن قاقىب، چېكىب ئاھ،
كىم تارتەر ئىدى فىغانى جانكاھ.

ئۇل ئۇنلەر ئىلە تاپىب دەمادەم.
ئىقبالۇ نىشات قوشلەرى رەم.

ئېگەر ئىدى كاج ئۇرۇب قەمەرنى،
كۇن چەشمەسى ئىچرە نىلۇفەرنى.

ئۇل يۈزگە بولۇرغە غەير مەھرەم،
كىيدۇرۇر ئىدى لىباسى ماتەم.

دېب كىم: «نېدۇر، ئېي سىپىھرى زالىم،
سالماق بۇ شىكەستەلىككە ھالىم.

1515. نە خىلمىغە كى ئېردى زېر بەدەستىك؟
نې ئېردى شىكەست ئۇزە شىكەستىك؟

نەخلىكى ئۇشاتتىك ئانى ئاسان،
تۇفراق ئىلە قەددى بولدى يەكسان.

تارتىب يەنە تېشەئى جەفانى،
يۈز پارە نې ئېردى قىلماق ئانى؟

ئېمدىكى قىلىب جەفا پەسەندىن،
بېدادىك ئەيىردى بەند-بەندىن.

نېدۇر يەنە جۇزۇ-جوزۇىن ئالماق،
ئاتەشكەدەئى بەلاغە سالماق؟

1520. مەن بار ئىدىم ئۇل نىھالى نەۋرەس،
يوق شاھمە خارۇ تېگرەمە خەس.

شاھى تەرەبەم بۇ دەم قىلىب گۇل،
باشىم ئۇزە تاكىلە ئاچىلىب گۇل.

كوزىدىن قانلىق ياشلار توكۇپ، ئۇزىنىڭ ژاراقلىرىدىن بابلارنى ئاچتى.

ئۇنىڭ ھەربابىدا غەم دەرسىنىڭ ۋە بەلاكىتىۋىنىڭ ھىساۋى يېزىلدى.

1510. ھەسرەت چاۋاكلىرىنى چېلىپ، جانىنى ئېچىتقۇچى پىغانلارنى تاتاتتى.

ئۇنىڭ تاتقان پىغانىدىن، بارغانسىرى ئىقبال ۋە خوشاللىق قوشلىرى ھۇركۇشكە باشلايتتى.

گويا قۇياش بۇلبۇلغا سۇ لەيلىسىنى تېرىغاندەك، ئۇزىگە شاپلاق ئۇرۇپ كوكەرتەتتى.

ئۇ ئۇزگە يات ئادەمنىڭ مەرەم بولۇشى سېزىلگەنلىگى ئۈچۈن ئۇنىڭغا، ماتەم كىيىمىنى كىيدۇرەتتى.

«ھەي زالىم پەلەك! مىنىڭ ھالىمغا زىيان يەتكۇزۇشتىن مۇرادىڭ نىمە؟

1515. سىنىڭ قولۇڭغا قارام بولغان ياش جېنىمغا زەربە ئۇستىگە زەربە يەتكۇزۇپ نىمە قىلماقچىسەن؟

مەندەك ياش نودىنى ئاسانلا سۇندۇرۇڭ، قەددىمنى يەر بىلەن تەڭ قىلدىڭ.

يەنە جاپا كەكسىنى سېلىپ، ئۇنى يۈز پارچە قىلغىنىڭ نىمىسى؟

ئېغىر جاپانى راۋا كورۇپ، زۇلمىڭ بىلەن بوغۇن-بوغۇن-نىدىن ئاجراتتىڭغۇ.

ئۇنى پاچاق-پاچاق قىلىپ، بەلا ئوتخانىسىغا سېلىشتىن مەخسەت نىمە؟

1520. مەن ياش، يېڭى نودا ئىدىم، شېخىمدا بولسا تىكەنلەر، ئەتراپىمدا چوگالارمۇ يوق ئىدى.

شوخ، ئويناق شاخلىرىمدا ۋە باشلىرىمىنىڭ ئۇستىدە پاك-پاكىز يېڭى گۇللەر ئېچىلىشقا باشلىغان ئىدى.

نې نەخلىمە مېۋەدىن نىشانى،
نې بەرگىمە ئافەتى خەزانى.

كىم بەغرىغە خار تىكتىم ئېركىن،
نې كوككە باشمىنى چېكتىم ئېركىن،

كىم ئىشق يېلىگە قاتتىك ئانى،
ئۇل سەرسەر ئىلە ئۇشاتتىك ئانى.

1525. ئىشق ئانى ئۇشاتكەچ ئاشكارە،
ھىجران قولىغە بېرىپ قەتارە.

باشتىن-ئاياغىنى يارە قىلدىك،
ئەجزاسىنى پارە-پارە قىلدىك.

چۈن ئەيلەدىك ئانى نېچە پەركەندە،
قىلمەي مۇكە ھەم ئوزۇكنى خورسەند.

كۆيدۈرگەلى جۇزۇ-جۇزۇن ئالدىك،
غەم دوزەخى ئىچرە داغى سالدىك.

دوزاخ مېكە ئېمدى بۇ خەبەردۇر،
كىم جانىمە ئوتتىدىن شەرمەردۇر.

1530. يوق، يوق، نې شەرمەر كى، بەرقى ئافەت،
ئەندىن بارى دەھر غەرقى ئافەت.

ئافەت ئوتى دەھر ئەرا تۇتاشسە،
كىم دۇدى ئانىك فەلەكدىن ئاشسە.

ئەندىن مېكە تۇشسە بىر شەرارە،
كۇل بولماقدىن يوق ئوزگە چارە.

خاسسە، تۇتاشىب بۇ نا تەۋانغە،
ئەندىن شەرمەرى تۇشۇب جەھانغە.

ھەم دەھرنى قىلغەي ئاتەشئالۇد،
ھەم كوككە يېتۇشگەي ئوتتىدىن دۇد.

1535. ئۇل ئوت ئەرا بۇ زەئىفى غەمناك،
قەيسى غەمناك؛ بەلكى خاشاك.

تېخى نودام مىۋە كورمىگەن، يوپۇماقلىرىمغىمۇ ئاپەت غازىكى تەگمىگەن ئىدى.

كىمنىك باغرىغا تىكەن سانجىدىم ۋە نىمىشكە ئاسمانغا قاراپ باش كوتەرگەندىمەن؟

ئىشق شامىلى بىلەن ئۇنى پۈكۈپ، دەھشەتلىك بورىنىك بىلەن ئۇنى سۇندۇرىدۇك.

1525. ئىشق ئۇنى سۇندۇرغاندىن كېيىن، جۇدالىق قولىغا خەنجەر بېرىپ،

باشتىن ئاياق يارىلاپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى پاچە-پاچە قىلىۋەتتىك.

ئۇنى تىتىۋەتتىگۇ، لېكىن بۇنىڭدىن خوشال بولمۇدۇك.

كويدۇرۇش ئۈچۈن ھەر بىر پاچىسىنى ئالدىك-دە، ئۇلارنى غەم دوزىخىغا تاشلىدىك.

بۇ خەۋەر ماڭا دوزاخ بولدى، جېنىمغا بولسا ئوتىدىن ئۈچقۇنلار چېچىلدى.

1530. ياق، ياق، ئۇ ئۈچقۇن ئەمەس، ئاپەت چاقمىغى، ئۇ ئۈچقۇنغا پۈتۈن ئالەم غەرق بولۇدۇ.

ئەگەر بۇ ئاپەتنىك ئوتى ئالەمگە تۇتاشسا، ئۇنىك ئىسلىرى پەلەكتىن ھەم ئاشسا،

ئۇنىڭدىن ماڭا بىر ئۈچقۇن تەگسە، كۇل بولۇشتىن باشقا چارە يوق...

قىسقىسى بۇ بىچارىغا تۇتۇشۇپ، ئۇنىك ئۈچقۇنلىرى جاھانغا چۈشۈپ،

ھەم دۇنيانى ئوتقا كومۈۋېتىدۇ، ھەم ئىسلىرى ئاسمانغا سوزۇلۇدۇ.

1535. شۇ ئوت ئارىسىدا بۇ كۈچسىز، غەمكىن، غەمكىنمۇ ئەمەس، خەشەككە ئوخشىغان،

خاشاك دېمه، شكەستە موری،
جانی يۇكىدىن تەنىغە زورى.

ئۇل مورغە تۇشسە بويلە دوزەخ،
ئاۋخ، نېچۈك ئېتگۈسىدۇر ئاۋخ.

ئۇل مور مېنى شكەستەپا مېن،
كىم بۇ تامۇغ ئىچرە مۇبتەلامېن.

بىر مورنى قىلمىش ئولغەي، ئەي چەرخ،
قىلماقنى نې بىلمىش ئولغەي، ئېي چەرخ؟

1540. كىم قەسىدىغە تېز ئولۇپ خىرامىك.
مىك بەرق ئىلە بولغەي ئىنتىقامىك

مېن خۇد بۇ سەفەت بەلا ئەسرى،
يۇز مېھنەتۇ ئېتتىلا ئەسرى.

ئۇل زارۇ زەئىفى ناگۇزىرىم،
كىم باردۇر ئۇل مېنىك ئەسىرىم.

ئايا نې ئېكىن غەمىمدە ھالى،
چىرمەنماق ئىلە تەنى چۇ نالى؟

ئىشقىم ئۇتىدە يانەرمۇ ئېركىن،
ھەجرىم غەمىدە چىدارمۇ ئېركىن؟

1545. شەۋقىم چىقارۇرمۇ ئېركىن ئاھىن،
ئاھى ئۇچۇرۇرمۇ جىسمى كاھىن؟

سەۋداكى ساچىم غەمىدە تارتەر
ھەر لەھزە نېچۈك جۇنۇنى ئارتەر؟

چۇن قەددىم ئۇچۇن تۇزەر نەۋانى،
نې نەۋئ بۇيۇك بولۇر فىغانى؟

چېھرەم تىلەپ ئولسە نەۋھە ئەنگېز،
ئەيلەرمۇ ئېكىن سىرىشكى گۇلرېز؟

زۇلفۇم شكەنىدە قىلسە ئەتناب،
جىسمىغە نېچۈك تۇشەر ئېكىن تاب؟

خەشەكمۇ ئەمەس، بەلكى جېنىنمۇ كوتۇرۇشكە ماجالى قالمىغان بىر ئاجىز چۇمۇلىمەن.

شۇ چۇمۇلىنىك بېشىغا بۇنداق دوزاخ ئازاۋى چۇشسە، ئاھ، ۋايەي قانداق تاقەت قىلالاركىن؟

شۇ دوزاخقا چۇشكەن چولاق چۇمۇلىمەن، مەن شۇ بىچارىمەن.

بىر كىچىك چۇمۇلە نىمىمۇ قىلالايتتى، قولىدىن نىمىمۇ كىلەتتى، ھەي پەلەك!

1540. ئۇنىڭغا قەستكە ئالدىراپ، مىڭلارچە چاخماقلىرىك بىلەن ئىنتىقامىمۇ ئالماقچىسەن.

مەن ھازىر بۇ ئەھۋالدا بەلاغا ئەسىر بولۇپتىمەن، مەنلا يۇز خىل جاپاغا مۇپتىلا ۋە تۇتقۇنمەن.

ئۇزار، ئاجىز، چارىسىز — (مەجنۇن) مىنىك ئەسىرىمدۇر.

ۋا دەرىغ، مىنىك غىمىمدىن نالىدەك ئىگىلگەن نازۇك تېنى قانداقتۇ؟

ئىشقىمنىك ئوتىدا يانامدىغاندۇ، مەندىن ئايرىلىش قايغۇسىغا قانداق چىداۋاتىدىكىن؟

1545. كويۇك ئوتۇم ئۇنىڭ ئاھىنى چىقىرامدىكىن، تاتقان ئاھى تېنىنى ساماندەك ئۇچىرامدىكىن؟

چېچىمنىك غىمىدا ئىشق-سودايىلىغى ئېشىپ، ھەر دايىم تەلۇلىگى قانداق ئېشىۋاتىدىكىن؟

قامىتىمنى دەپ سايىرغاندا، پىغانى قايسى تەرىقىدا كوتۇرۇلەركىن؟

جامالىمنى تىلەپ ژىغلىغاندا، كوزلىرىدىن گۇل پاچىلىرىدەك ياش توكەمدىكىن؟

سېكىلەكلىرىمنى ئەسلەپ، ئورۇلۇپ قايرىلسا، جىسمىغا قانداق كوچ چۇشەركىن؟

غەمزەم سەرى بولسە فىكرەت ئەندىش،
سانچىلۇر ئېكىنمۇ بەغرىغە نېش؟

لەئلىمكى سۈڭ ئاقىزۇر كوزىددىن،
بارۇرمۇ ئېكىن سۈدىك ئوزىددىن؟

ئاغزىم سوزىن ئەيلەگەچ تەكەللۇم،
بولۇرمۇ ئېكىن ئەدەم ئەرا گۈم؟

بېلىم سارى چۈن تۇشەر خەيالى،
قالۇرمۇ ۋۇجۇدى ئىھتىمالى؟

قاشىم خەمىدىن چۇ تارتقاچ ۋاي،
قەددى ھەم ئولۇرمۇ ئويلەكىم ياي؟

فىكرىكى مىجامىدىن ئەيلەر ئېركىن،
يۈز خارە ئەرا كوكلى نەيلەرئېركىن؟

كوزۈم سەرى سۇرسە ماجەرانى،
كورمەس ئېكىن ئاق ئىلە قەرانى.

ئېرنىم غەمى ئەشكىن ئېتسە جەيخۇن،
بارۇرمۇ ئېكىن ئۇل ئەشك مەيگۇن؟

خالىم غەمى يېپ تويەرمۇ ئېركىن،
كوز مەردۇمىنى ئويەرمۇ ئېركىن؟

ياد ئېتسە تەزەرۇدىك خىرامىم،
بولۇرمۇ ئېكىن ئەسىرى دامىم؟

ئىستەرمۇ ئېكىن يۈزۈمنى ھەركۇن،
يوقلەرمۇ ئېكىن ساچىمنى ھەر تۇن؟

دەردىمدىن ئوزىگە داپ ئېكىنمۇ،
ھەجرىمدىن ئىشى خەراب ئېكىنمۇ؟

بەس يوق ئىدى مۇنچە مېھنەتۇ غەم،
كىم بىلگۇسىدۇر بۇ قىسسەنى ھەم.

بۇ ئىشكى ئېمەس خۇجەستە فالى،
خۇد بولمەغىنىڭ نې ئىھتىمالى.

1550. ناز-قىلىقلىرىمنى ئويلىغاندا، كوكسىگە نەشتەر سانجىلارمىكىن؟

لەۋلىرىمنى دەپ كوز ياشلىرىنى توككەندە، ئوزىمۇ سۇدەك ئېقىپ كىتەمدىكىن؟

مىنىڭ ئاغزىمنى سوزلىگەندە، يوقلۇق دۇنياسىدا يوقۇلامدىكىن؟

خىيالى بېلىمگە چۈشكەندە، ۋۇجۇدىنىڭ ئامان قېلىش ئېھتىمالى بارمىكىن؟

قاشلىرىمنىڭ غىمىدە ئاھ-ئۇھ تاتقاندا قامىتى يايدەك ئىگىلەمدىكىن؟

1555. پىكرى-يادى كىرپىكلىرىمدە بولغاندا، يۈزلىگەن تىكەزلەرنىڭ ئارىسىدا قېلىپ قانداق قىلار كىن؟

كوزلىرىمنىڭ ماجراسىدا، ئاق بىلەن قارىنى كورەلمەيدىكەن.

كالپۇكلۇرۇم ئۇنىڭ كوز ياشلىرىنى جەيخۇن (ئامۇدەريا) قىلسا، كوزىددىن قىزىل مەيدەك ياشلار ئاقامدىكىن؟

خالىمنىڭ دەردىدە تويامدىكىن، كوز قارىچۇغىنى ئويامدىكىن؟

قىرغولدەك مېڭىشلىرىمنى ئويلاپ، قىلتىغىمغا ئەسىر چۈشەمدىكىن؟

1560. ھەر كۇنى ئوزلىرىمنى خالاپ، ھەركىچىسى چاچلىرىمنى يوقلامدىكىن؟

مىنىڭ دەرت-ئەلىمىمنى ئوزىگە ئادەت قىلدىمىكىن، ياكى يوقلۇغۇمدىن خاراپ بولارمىكىن؟

بۇنچىلىك غەم-غۇسسىلارنىڭ ئۇستىگە بۇ ۋەقەنمۇ ئاشقىلىسا قانداق قىلار كىن؟

بۇ نامۇبارەك ئىشنىڭ بولۇشى ئېھتىمالدىن ژىراقمۇ ئەمەس.

ئالەم ئېلى بىريان ئولسە يەكسەر،
مۇمكۇن ئېمەس ئولماغى مۇيەسسەر!

1565. ساغىنغەي ئول ئېمگەك ئاشناسى،
مېنىدىن بولماق بۇ ئىش رىزاسى.

گەر ھەر غەم ئەرا ئوزۇمنى سالمان،
بۇ غەمغە نېتەيكى تۇزەئالمان.

فەريادكى ئولگۇدېك غەمىم بار،
تاڭ يوق گەر ئوزۇمگە ماتەمىم بار».

خىلۇەتتە ئەگە بۇ نەۋھەلەر ئىش،
ئاگدىب ئانەسى كەمىنە ئېرمىش.

ئەگلەب ئانى بويلە مۇنقەلىب ھال،
كوپ بولدى بۇغەمدە مۇز تەرىب ھال.

1570. تۇن-كۇن ئىشى ماھپارە فىكرى،
بۇ دەردۇ غەمغە چارە فىكرى.

ئېبى چارەنەما، ئىلىك يېغىشتۇر،
كىم دەردىمە چارە سەئىب ئېيشتۇر.

1572. چارە تىلەمەكدىن ئېيت كەنارە،
بېچارەلىق ئەگلە بىزگە چارە.

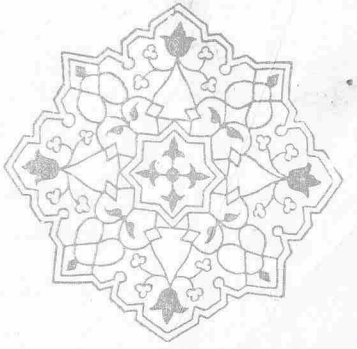

پۇتۇن دۇنيا خەلقى بىر تەرەپكە ئوتكەندىمۇ بۇ ئىشقا مۇيەسسەر بولۇشالمايدۇ!

1565. لېكىن ئۇ جاپالارنىڭ ھەمرىيى، بۇ ئىشقا مېنى رازى بولغان دەپ ئويلايدۇ.

ھەممە غەمگە چىدىسامۇ بۇ غەمگە ھېچ تاقەت قىلالمايمەن.

پەريات، ئولگىدەك دەردىم بار، شۇنىڭ ئۈچۈن ئوزەمگە ماتەم تۇتسام ئەجەپلىنەرلىك ئەمەس».

خىلۇەتتە ئۇنىڭ ئىشى شۇنىڭدەك پەريادلاردىن ئىبارەت ئىدى، ئانىسى بولسا بۇ چاغدا ماراپ تۇراتتى.

قىزىنىڭ بۇ بەختسىزلىككە ئۇچرىغىنىنى بىلگەن ئانا غەمدىن قاتتىق ئازاپقا چوكتى.

1570. ئانا كېچە-كۇندۇز بۇ ئاي پاچسىنىڭ ئوي-خىيالىدا بولۇپ، دەرت ۋە غەمگە چارە ئىزلەيتتى.

ھەي چارە ئىزلىگۇچى! بۇ ئىشتىن قولۇڭنى تات، مېنىڭ دەردىمگە چارە تېپىش تەس.

1572. چارە تېپىش ئۈمۈتىنى قىلما، بىلگىنكى، بېچارىلىق بىزگە چارىدۇر.

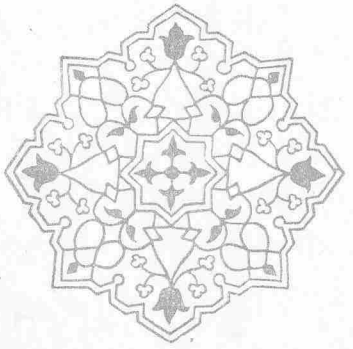

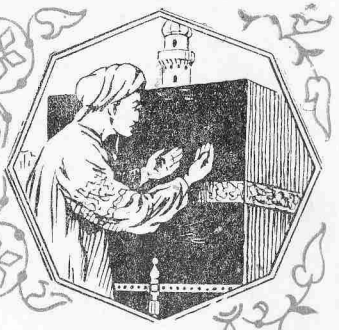

ئون ئىككىنچى باب

ئاتەسى مەجنۇننى ئىشق دەشتىدىن
كېلتىرىپ، كەئبىگە ئالىب بارغانى
ۋە مەجنۇننىڭ ئىسمە مۇناجات بىلەن
كۆڭلىدىگى يەرلەرنى يارغانى،
ھاجىلار ئارەسىدە غەۋغا قوپارغانى

مۇنداق دېدى ناقىلى مەئانى،
قىلغاچ بۇ بەدئى سوز بەيانى:

كىم قاچتى چۇ ئۇل رەمىدە پەيۋەند،
ئۇل تۇن ئۆيىدىن رەمىدە مانەند.

1575. كۆندۈز ئېلى ئۆيدە تاپمەي ئانى،
باشلەپ يەنە نەۋھەيۇ ئەزانى.

ھەريان چىقىبان ياياغۇ ئاتلىق،
قەيتىب بارى تاپمەيىن ئۆياتلىق.

لال ئېتتى يەنە ئاتاسىنى غەم،
بېھالۇ ھەزىن ئاناسىنى ھەم.

ئولتۇردىلەر ئىككى زارى بېخۇد،
كوپ فىكر ئېتىب ئېتتىلەر يەنە رەد.

كوپ سوز يۈزىن ئۇل ئاچىب بۇ ياپتى،
ئاخىر مۇڭكە سوز قەرار تاپتى؛

ئون ئىككىنچى باب

مەجنۇننى ئاتىسى ئىشق دەشتىدىن ئەپ-
كېلىپ، كەئبىگە ئېلىپ بارغىنى ۋە
مەجنۇننىڭ بولسا مۇناجات بىلەن كۆڭ-
لىدىكى يارىلىرىنى ئاچقىنى، ھاجىلار-
نىڭ ئارىسىدا غوغا چىقارغىنى

مەنىلەرنى پوتكوچى بۇ بەدئىي سوزلەرنى شۇنداق بايان قىلىدۇ:

شۇ كىچىسى مەجنۇن ئوز ئويىدىن ھوركىگەندەك قېچىپ كەتكەن ئىدى.

1575. تاڭ ئاتقاندا، ھەممە ژوتى ئۇنىڭ ئويدە يوقلىغىنى بىلىپ، يەنە دات - پەريات كوتۇرۇشتى.

ئۇلار ئاتلىق ۋە پىيادە ھەر تەرەپنى ئىزلىشىپ، ئۇنى تاپال-
مايى، خىجالەت بولۇپ قايتىشتى.

قايغۇ ئاتىسىنىڭ قەددىنى يەنە پوكوپ، ئانىسىنى ھالسىز-
لاندۇرۇپ قويدى.

ھەر ئىككى زارۇ بېخوت (ئاتا - ئانا) تۇرلۇك ئويلارغا كېلىشتى، لېكىن ئوز پىكرلىرىنى ئوزلىرى رەت قىلىشتى.

نۇرغۇن گەپ - سوزلەردىن كېيىن، بۇنداق قارارغا كېلىشتى:

1580. كىم ھەر سەرىدىن ئۆزۈپ تەۋەققۇ
تېگىرىگە - ئوق ئەيلەبان تەزەررۇ.

ھەقدىن ئىكاۋ ئانى ئىستەگەيلەر،
پەيداۋۇ نىھانى ئىستەگەيلەر.

خۇش ۋەقت قىلىب نىياز ئەھلىن،
ئاسۇدە زەمىر راز ئەھلىن.

ھەر گۇشەنشىنۇ بېنەۋايى،
قىلغەيلەر ئەنىك ئۇچۇن دۇئايى.

ھەق رەھىم ئېتىب ئىككى بېنەۋاغە،
بىر گەي ئانى ئۇل ئاتا - ئاناغە.

1585. ھەج مەۋسىمى ئېردى ئىتتىفاقى،
ئەيلەب بارى كەئبەنىك يەراقى.

بارىب نېچە كۇن تىلەب ئۇزۇ يات،
مەجنۇننى تاپىب كېتۇردىلەر بات.

قىلدىلەر ئەنى ئۇل ئىشدىن ئاگاھ.
ئۇل ئىشنى ئەگە ھەم بار ئېردى دىلخاھ.

ئولتۇرۇب ئەنى ئەمارى ئىچرە،
ئوتنى مەنقەلى ھىسارى ئىچرە.

فۇرسەتنى بارى بىلىب غەنىمەت،
كەئبە سارى قىلدىلەر ئەزىمەت.

1590. چۇن بولدىلەر ئۇل ھەرەمغە مەھرەم
يوق، يوق نى ھەرەمكى، ئەرشى ئەئزەم

يېر ئۇزرە سىپىچىردىن نىشانى،
تۇفراق ئۇزە بەلكى ئاسمانى.

يېر مەقدەمىدىن فەلەككە مانەند،
ئۇل بۇ فەلەك ئۇزرە ئەرش پەيۋەند.

ھەر رۇكنى كېلىب سۇكۇنغە مەقرۇن،
ئەركان ئەگە مىسلى رۇبئى مەسكۇن.

1580. كورگەن چارىلىرى نەتىجە بەرمىگەندىن كېيىن، ئۇمۇتنى ئۇزۇپ، ئاخىرى تەكرىگە يالۋۇرۇپ،

ھەر ئىككىلىسى يوقالغان ئوغۇللىرىنىڭ تېپىلىشىنى ھەقتىن تىلەپ،

مۇھتاج ئادەملەرنى خوش قىلىپ، دەرتمەنلەرنىڭ بولسا كۆڭلىنى تىنچلاندۇرۇپ،

تەركى دۇنيا قىلغان سوپىلاردىن، بىچارىلاردىن مەجنۇن ئۇچۇن دۇئا ئېلىشسا،

بۇ ئىككى بىچارىغا خۇدانىڭ رەھمى كېلىپ، ئۇنى تېپىپ ئاتا - ئانىسىغا بەرگەي دېيىشتى.

1585. تەسادىپەن، بۇ ھەج مەۋسىمى ئىدى، كەئبە زىيارىتىغا بېرىش ئۇچۇن تەييارلىق كورۈشتى.

بىر نەچچە كۇن ئۇزلىرى ۋە باشقىلار بولۇپ راسا ئىزلەشتى، ئاخىرى مەجنۇننىمۇ تېپىپ ئەپكېلىشتى.

ئۇنىڭغا ھەجگە بېرىش نىيەتىنى بىلدۈرۈشتى، ئۇنىڭمۇ كۆڭلىدە شۇ ئارزۇ بار ئىدى.

خۇددى چوغنى ئوتدانغا سالغاندەك؛ ئۇنىمۇ ئەمارى (جو)غا سېلىشتى.

ھەممىسى پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، كەئبىگە قاراپ مېڭىپ كېتىشتى.

1590. كەئبىگە، ياق، ياق، كەئبىگە ئەمەس، ئەرشى ئەزەمگە يېقىنلاشتى.

كەئبە يەرنىڭ ئۇستىدە پەلەكتىن نىشانە بېرەتتى، ياكى يەر ئۇستىدىكى ئاسماندەك ئىدى.

كەئبىنىڭ شاراپىتىدىن يەر ئاسمانغا، ئۇ يەر، ئاسمانىنىڭ ئۇستىدىكى ئەرشكە ئوخشايدۇ.

يەر يۈزىنىڭ ھەممە چوڭ ۋە كىچىك ئادەملىرى بۇ جايغا كېلىپ زىيارەت قىلىشىدۇ.

ياسوفىي مەزھەرى جەمالى،
جۇز ھەقدىن ئولۇب زەمىرى خالى.

1595. يار نەتئىدە ئولتۇرۇب مۇرەببەئ،
سوفى كىبى ئېگىنىدە مۇرەققەئ.

ئورنىدە نېچۇككى قۇتبى سابىت،
ئەترافى ئۇشاق تاشى سەۋابىت.

نې قۇتبكى تېگرەسىدە ئەقتاب.
مۇژگان بىلە خاكروبى ئەبۋاب.

مېھنەت خەسىن ئەندە تاپمەيىن ئېل،
ئەزبەسكى مەلەك قەناتىدىن يېل.

ئەۋجىدە مەلايىك ئۇچماغى فاش،
ھەركېچە نېچۇككى خەيلى خۇففاش.

1600. سوزدېك تاپىبان ئەساسى مەھكەم،
كوزدېك كىنىبان لىباسى ماتەم.

تەۋفىدىن ئۇلۇسقە زىللى شاھى،
ئەترافى سىپىھر سەجدەگاھى.

مەجنۇنغە كورۇنگەچ ئۇل سەلابەت،
كوڭلى سەرى يۇزلەنىب مەھابەت.

ئىشق ئېتتى دىماغىنى مۇشەۋۋەش،
كوڭلى ئەرا شەۋق ياقتى ئاتەش.

ياغدۇردى كوزى ياشىن ياغمندېك،
ئاھ ئۇردىمۇ سېكرىدى چاقمندېك.

1605. دەۋرىدە ھەرەمنىڭ ئولدى دايىر،
يېر گىردىدە مىسلى چەرخى سايىر.

يۇز بىرلە قىلىپ تاشىنى زەركار،
ئەشكىن ئاقىزىب نېچۇككى پەركار.

رۇخسارى سۇپۇرگەچ ئۇل ئېشكىنى،
ھەلقەسىغە ئۇردى چۇست ئىلكىنى.

ياكى ئۇ كەئبە كورۇنۇشتە، كوڭلىدە تەگرىدىن باشقا
ھىچنەرسە يوق سوپىغا ئوخشايدۇ.

1595. ياكى شۇ سوپىنىڭ چاپان كىيىپ، يەردە زۇكۇنۇپ ئولتار-
غىنىغا ئوخشايدۇ.

ئورنىدا مىدىرلىماي تۇرۇشى قۇتۇپ يۇلتۇزى، ئەتراپ-
لىكى ئۇششاق تاشلار ئۇششاق يۇلتۇزلاردۇر.

بۇ قۇتۇپ يۇلتۇزى ئەمەس، بەلكى چوڭ ئەۋلىيادۇركى،
نۇرغۇن ئەۋلىيالار ئىشىگىنى سۇپۇرۇشكەن.

ئۇ يەردىن مېھنەت (قىيىنچىلىق) خەشىگىنى ھەچكىم تاپال-
مايدۇ، چۈنكى ئۇلارنى پېرىشتىلەر قانىتىنىڭ شاملى
ئۇچۇرۇپ كەتكەن.

پېرىشتىلەر، ئۇنىڭ ئۇستىدە خۇددى كىچىلىرى ئۇچقان
شەپىرەكلەردەك ئۇچۇپ ژۇرۇشۇدۇ.

1600. ئۇنىڭ ھۇلى سوزدەك چىڭ، كوزگە ئوخشاش قارا ماتەم
لىباسىنى كىيگەن.

ئۇنىڭ زىيارىتى ئەلگە پادشالىق سايىسىغا ئوخشاش، ئەتراپى
بولسا پەلەكنىڭ سەجدىگاھىدۇر.

كەئبىنىڭ بۇنداق سالاپىتىنى كورۇپ، مەجنۇننىڭ كوڭ-
لىگە ۋەھىمىلەر چۈشتى.

ئىشق ئۇنى تەشۋىشكە سېلىپ، كويۇك كوڭلىگە ئوت
ياقتى.

كوز ياشلىرىنى يامغۇردەك قۇيۇپ، ياغدۇرۇپ، ئاھ ئۇرۇش
بىلەن چاخماقتەك سەكرىدى.

1605. ئۇ كەئبىنىڭ ئەتراپىدا، يەر ئەتراپىدا پەلەك ئايلانغاندەك
ئايلىنىشقا باشلىدى.

ئۇزى بىلەن تاشلىرىغا ئالتۇن يالتىپ، مۇنچاق-مۇنچاق
كوز ياشلىرىنى ئاققۇزدى،

ئۇزى بىلەن ئۇ ئىشكىنى سۇپەرسە، قوللىرى بىلەن ئىشىك
ھالقىسىنى مەھكەم تۇتتى.

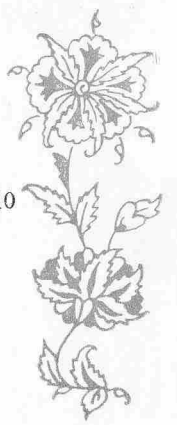

هەر بارماغىغەكى رۇست ئولۇب تاب،
بىر ھەلقەغە تۇشتى نېچە قۇللاب.

ئۇل تەۋقى مۇراد ئىچىگە دەرھەم،
قۇللابى مۇھەببەت ئولدى مەھكەم.

1610. قۇللابى چۇ بولدى ھەلقەغە بەند،
زەنجىرى تەزەللۇم ئولدى پەيۋەند.

بىر نەۋئ تەزەللۇم ئاھى چېكتى،
ئۇل دۇد ئىلە غەم سىپاھى چېكتى،

كىم چەرخ لىباسىن ئېتتى ئۇلدەم،
كەئبە تونىدەك لىباسى ماتەم.

ئەيلەب ئەنى بۇيلە ماتەمى زار،
فەرياد كوتەردى ماتەمئوار.

دېدىكى: «ئەيا ھەكىمى دانا،
ھەر ھوكمدە ھاكىمۇ تەۋانا!

1615. ئېي ئىشق ئوتىنى ئەيلەگەن جەھانسوز،
ئەندىن مېنى ناتەۋانى جانسوز.

ئېي ئۇرغان ئۇل ئوتىنى خىرمەنىمغە،
خىرمەن نېكى، جان بىلە تەنىمغە!

ئېي ئىشق ئەگەكىم، مۇلازىم ئېتكەن،
ھىجران ئوتىن ئەگە لازىم ئېتكەن!

ئېي كىمگەكى ئىشقدىن سالىب بەند
تەلخ ئەيلەب ئەگە نەسىھەتۇ پەند!

ئېي ئىشق ئىلە ئانىكىم قىلىب فاش،
ئەتفالدىن ئەگە ياغدۇرۇب تاش!

1620. ئېي كىمنىكى ئەيلەگەن پەرىچېھر،
دېۋانەسى سارى بېر مەگەن مېھر!

كوكۇل سەدەفدە گەۋھەرى ئىشق،
ئېي جان ئەرا سالىب ئازەرى ئىشق.

ھەممە باماقلىرى پۇكۇلۇپ، بىر ھالقىغا بىر قانچىلاپ چاشگال چۇشكەندەك بولدى.

مۇرات ھالقىسىنىڭ ئىچىگە مۇھەببەت چاشگاللىرى چىڭ چاپلاشتى.

1610. قوللىرى شۇ ھالقىغا ئېسىلغان ھالدا پەريات قىلىشقا باشلىدى.

ئۇ شۇنداق پەريات كوتەردىكى، ئۇنىڭ ئىسى بىلەن غەم قوشۇنى توپلاندى.

مەجنۇن بۇ ئىسلىرى بىلەن پەلەك لىباسىنىمۇ كەئبە تونىدەك قارايتىۋەتتى.

ئۇ، ماتەم تۇتقان ئادەمدەك پەريات كوتۇرۇپ، كەئبىنى ماتەمخانىغا ئايلاندۇردى.

ئۇنىڭدىن كېيىن، شۇنداق دېدى: «ھەي ھوكمىگە ھاكىم بولغان دانا ۋە كۆچى يەتكۈچى دانىشمەن!

1615. ھەي، ئىشق ئوتىنى جاھان كويدۇرگۈچى قىلغان، ئىشق ئوتى بىلەن مەندەك بىچارىنىڭمۇ جېنىنى كويدۈرگەن!

ھەي، ئۇ ئوتىنى خامىنىمغا، خامانىمۇ ئەمەس، بەلكى جان ۋە بەدىنىمگە ئۇرغان!

ھەي، ئىشقىنى ئادەمگە ھەمرا قىلىپ، جۇدالىق ئوتىنى لايىق كورگەن!

ھەي، بىرونى ئىشققا كىشەنلەپ، يەنە پەند ـ نەسىھەتلەرنى ئۇنىڭغا ئاچچىق قىلغان!

ھەي، ئىشق بىلەن ئۇنىڭ داشقىنى چىقىرىپ، بەلالارنىڭ چالما ـ كىسىگىگە قالدۇرغان!

1620. ھەي، بىرونى پېرى چىراي قىلىپ، ئۇنى دۇانىسىغا (ئاشىقـ غا) مېھرىسىز قىلغان!

ھەي، جانغا ئىشق ئوتىنى سېلىپ. كوكۇل سەدىپىگە ئىشق گوھىرىنى تولدۇرغان!

ئىشق ئىچرە بۇكۇن مېنى شىكەستە،
كېلمىش مېن ئەسرۇ پايبەستە.

ھەر رەگى تەنىم ئىچرە ئىشق بەندى،
جان رىشتەسى ئىشقىنىڭ كەمەندى.

تارى بەدەنىم ئەرا بوغۇملەر،
ھەم ئىشق تەنابىدىن تۇگۇنلەر.

1625. جىسمىم ئەرا داغى بېگە رانە،
ئىشق ئوتلەرىدىن كېلىپ نىشانە،

مەملۇ ئەنىڭ ئوتى بىر لە جانىم،
جانىم نېكى، مەغزى ئۇستۇخانىم.

بۇ ئىشق ئوتىكىم بەيان قىلۇرمېن،
مۇھلىك غەمنى ئەيان قىلۇرمېن.

دېمانكى مېنى تەرىبغە خاس ئېت،
ياخۇد غەمى ئىشقدىن خەلاس ئېت!

دېرمېنكى مېڭە بۇ ئوتنى ھەردەم،
ئەفزۇن قىلۇ، قىلمەزەررەئى كەم!

1630. چېك ئەينىمە ئىشق توتمياسىن،
ئۇر قەلبىمە ئىشق كىمياسىن!

كۆڭلۈمگە فەزا ھەرىمى ئىشق ئېت.
جانىمگە غىزا نەسىمى ئىشق ئېت!

ئىشق ئىسىدىن ئېت دەمىمنى مۇشكىن،
ئىشق ئوتىدىن ئېت يۈزۈمنى رەشكىن!

بوينۇم ئۇزە، «ئەين» نى ئەيلە گىل تەۋق
«شىن» نى قىل ئىچىمگە شۇئلەئى شەۋق.

«قاف» نى مېڭە ئەيلە كوھى ئەندۇھ،
كۆڭلۈمگە غەمنى كوھ تا كوھ.

1635. ئۇچ نۇقتەسىنى شەرارە ئەيلە،
ئىككىسىنى ئىككى خارە ئەيلە،

مەن ئىشق دەردىدىن زەخمە يەپ، بۇگۇن پۇت-قولى باغلانغان بىر ئەسىر بولۇب كەلدىم.

بەدىنىمنىڭ ھەر بىر تومۇرى ئىشقىغا باغلاغلىق، جېنىمنىڭ ژىپلىرى بولسا ئىشقىنىڭ يايى بولۇپتۇ.

بەدىنىمدىكى ئەسەپ ۋە تومۇرلارنىڭ بوغۇنلىرى ئىشق ژىپلىرىنىڭ تۇگۇنلىرىدۇر.

1625. جىسمىمدىكى چەكسىز داغلار ئىشق ئوتلىرى سالغان نىشانلاردۇر.

ئۇنىڭ ئوتى بىلەن جېنىم ۋە ئۇستىخانلىرىمنىڭ ژىلىكلىرى تولغاندۇر.

بۇ ئىشق ئوتىنى بايان قىلىش بىلەن، ھەلاكەت كەلتۈرگۈچى قايغۇنىمۇ بىلدۈرۈمەن.

ئىشق ئوتىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، مېنى خوشال قىل، دېمەيمەن!

ئەكسىچە، بۇ ئوتنى تىنماي كوپەيتۈرسەڭ، لېكىن پەقەتلا كەمەيتمىسەڭ، دەيمەن!

1630. كوزۇمگە ئىشقىنىڭ كوكتېشىنى سۈركە، ژۇرىگىمگە ئىشقىنىڭ كىمياسى (تېشى) نى ئۈر!

كۆڭلۈمنىڭ جىلىۋىگاھى ئىشق سەھنىسى بولسۇن، ئىشقىنىڭ يۈمشاق شامىلىدىن جېنىمنى ئوزۇقلاندۇر!

ئىشق پۈرىغىدىن دېمىمنى ئىپار قىل، ئىشقىنىڭ ئوتىدىن بولسا ئۇزۇمگە رەڭ بەر!

ئىشق (عىشق) سوزىنىڭ ئەين (ع) ھەرپىنى بويۇمغا ھالقا ۋە ش نى كۆڭلۈمگە شەۋق (كويۇك) شولىسى دەپ كىرگۈزگىن!

قاپ (ق) نى ماڭا غەم تېغى قىلغىن-دە، غىمنى بولسا كۆڭلۈمگە تاغ-تاغ قىلىپ جايلاشتۇر.

1635. ئۇچ چېكىتنى ئۇچقۇن قىلىپ، ئىككى چېكىتنى قاتتىق تاشقا ئايلاندۇر.

ئۇل شۇئلەغە ھەم كېرەك شەرە،
بۇ قافغە داغى خارە پارە.

جانىمغە سال ئۇل شەرەنى ھەم،
باشىمغە ئۇر ئۇشبۇ خارەنى ھەم.

يۇز مۇنچەغە ئېلىنى مانىئ ئېتمە،
مىڭ مۇنچەغە مېنى قانىئ ئېتمە!

كۆڭلۈم غەم ئىلە توق ئەيلە، يارەب!
ئىشق ئىچرە مېنى يوق ئەيلە، يارەب!

1640. دېرلەر مېڭە: «ئىشقنى ئۇنۇتغىل،
لەيلى غەمىدىن كەنارە تۇتغىل».

ئاللاھ - ئاللاھ، بۇنچ سوز ئولغەي،
ئۇل قەۋمغە تېگرى ئۇزر قولغەي.

يارەبكى بۇ خۇشگۇار بادە،
جامى تەلەبىمغە قۇي زىيادە!

ئۇل بادەدىن ئويلە تۇت مېڭە قوش،
كىم يادىمە ھەرگىز ئوتمەسۇن ھوش!

لەيلى ئىشقىن تەنىمدە جان قىل.
لەيلى شەۋقىن رەگىمدە قان قىل.

1645. دەردىنى نەجاتىم ئېت ئىلاھى،
يادىنى ھەياتىم ئېت ئىلاھى!

ھەردەمكى ئېمەس ئەنىڭ خەيالى،
كۆڭلۈم ئۇيىن ئەندىن ئەيلە خالى!

ھەر ئوتكى يوق ئەندە ئىشق سوزى،
مېن خەستەغە قىلما ئانى روزى!

ھۇيىكى ئېمەس ئەنىڭ غەمىدىن،
فاش ئېتمە بۇ تىلبەنىڭ دەمىدىن.

دەردىمغە خەيالىنى تەبىب ئېت!
جانىمغە ۋىسالىنى نەسىب ئېت!

ئۇ شولغىمۇ ئۇچقۇن كېرەك بولغىنىدەك، بۇغەم تېغىمۇ تاش پاچىلىرى لازىم.

شۇ ئۇچقۇنلارنىمۇ جېنىمغا سال، تاش پاچىلىرىنى بولسا بېشىمغا ياغدۇر!

ئەل ماڭا بۇنداق يۇز ئازاپ بەرسىمۇ قايتۇرما ۋە مىڭلەرچە بۇنداق ئازاپلارغا مېنى قاندۇرما!

كۆڭلۈمنى غەم بىلەن توق قىل، رەببىم، ئىشق ئىچىدە مېنى يوق قىل، رەببىم!

1640. ماڭا: «ئىشقنى ئۇنتۇپ، لەيلىنىڭ غېمىدىن ژىراقلاش» مۇ دەپ ئېيتىشىدۇ.

يائاللا، بۇ نەمە دېگەن گەپ، تەگرى ئۇ كىشىلەرنى ئەپۇ قىلسۇن.

- يارەببىم بۇ لەززەتلىك شاراپنى تەلئۇمىنىڭ جامىغا جىقراق قۇيغىن!

ئۇ ۋاپا شاراۋىدىن ماڭا قوش - قوش تۇتقۇنكى، ئېسىمغا ھەرگىز ھوش كەلمىسۇن!

لەيلىنىڭ ئىشقىنى تىنىمدا جان قىلىپ، لەيلىگە بولغان ئوت-ئۇق تىلىگىمنى تىنمدا قان قىلغىن!

1645. ھەي تەگرى، لەيلى دەردىنى ناجاتىم، يادىنى بولسا ھاياتىم قىلغىن!

بىر دەم بولسىمۇ ئۇنىڭ خىيالىنى كۆڭلۈمنىڭ ئويىدىن چىقارما!

ئىشق يالقۇنى بولمىغان ھەر قانداق ئوتنى ماڭا نىسىپ قىلما!

ئاھ ئۇنىڭ غېمىدىن بولمايدىغان بولسا، ئۇنداق ئاھنى مەن دېۋانىنىڭ دەمىدىن چىقارما!

ئۇنىڭ خىيالىنى دەردىمگە تەۋەپ قىل! ۋىسالىنى بولسا جېنىمغا نىسىپ قىل!

غەيرىن نەزەرىمدە فانى ئەيلە،
مېھرىن مېڭەجاۋدانى ئەيلە!

تا بولسە ھەياتدىن نىشانىم،
سەۋداسىنى قىل تەن ئىچرە جانىم!

جان چىقسە بۇ جىسمى ناتەۋاندىن.
يادى بىلە ــ ئوق چىقار جەھاندىن.

تەنلەر تىرىلۈرگە قويسەلەر يۈز،
كويى ئېلىدىن تەنىمنى تىرگۈز!

دوزەخ مېڭە يېتسە جاۋدانى،
ئىشقى ئوتىدىن قىزىتقىل ئانى.

جەننەت سەرى چېكسە سەرنەۋشتىم،
ۋەسلى ھەرەمنى قىل بېھىشتىم.

ئانسىز مېنى بىردەم ئېتمە مەۋجۇد،
بۇ دۇمنى قىل ئانسىز ئولسە نابۇد!»

گەرم ئەيلەبان ئانى بۇ مۇناجات،
ئەترافىدە لال ئەھلى ھاجات.

ئۇل قايىلۇ يۈز ئەسرى غەمگىن،
بارىنىڭ ئولۇب ھەدىسى «ئامىن».

بېخۇد قالىبان فەقىر ئاتاسى،
ھەيران بارى خېشۇ ئەقرەباسى.

بۇ نەۋھەۋۇ ئەشك نالىشىدىن،
بارى يۇدىلەر ئىلىك ئىشىدىن.

ئۇل ھەم چۇ تۇگەتتى نەۋھەئى دەرد.
بولدى يەنە ئەقلۇ ھۇشىدىن فەرد.

ئاخىر كوتەرىب نېچە دىلەفگار،
مەنزىللەرىن ئولدىلەر تەلەبگار.

ئىشق ئوتى كوكۈلنى كۆيدۈرۈر چاغ،
مەنئىغە سۇ قۇيسەلەر بولۇر ياغ.

ئەيلىدىن باشقا بىر سىگە كوزۇمنى چۇشەرمە، ئۇنىڭ مېھرىنى ماڭا ئەبىدىي قىل!

مەن ھايات چېغىمدا، ئۇنىڭ ئىشقى يولىدىكى سودايىلىقنى تىنىمدا جاندەك ساخلا!

بۇ بىچارە تىنىمدىن جېنىم چىقسا، ئۇنىڭ يادى بىلەن جاھاز-لىدىن چىقارغىن!

ئادەملەر تىرىلىشكە باشلىسا، لەيلى كويىنىڭ شامىلى بىلەن بەدىنىمنى تىرىلدۈر!

دايىم دوزاخقا چۇشۇشكە توغرى كەلسە، ئۇنى لەيلىنىڭ ئىشقى ئوتىدىن قىزدۇرغىن!

قىسمىتىمدا جەننەتكە كىرىش بار بولسا، ئۇنىڭ ۋەسلى ھەرى-مىنى بېھىشىم قىلغىن!

ئۇنىڭسىز مېنى بىردەمۇ ياشاتما، ئۇنىڭسىز تىرىك بولسام پۈتۈن باغرىمنى نوۋۇت قىلغىن!»

بۇ مۇناجات ئۇنى شۇنداق قىزىتىۋەتتىكى، ئەتراپىدىكى ھاجەتمەن ئادەملەر ھەيران بولۇشۇپ قېلىشتى.

ئۇ سوزلەۋاتقاندا، ئەتراپىدا غەمگە ئەسىر بولغانلار: «ئامىن» دېيىشەتتى.

بىچارە دادىسى بولسا ھۇشىدىن كېتىپ، ئۇرۇق-تۇققانلىرى نەمە قىلىشلىرىنى بىلەلمەي قېلىشتى.

مەجنۇننىڭ بۇنداق نالىشىنى كورگەن ئادەملەر، ئۇنىڭ ئىشىدىن قول ئۇزۇشتى.

ئۇمۇ دەرتلىك ئېغىسىنى تۇگەتكەندىن كېيىن، يەنە ئېقىل-ھۇشىدىن كېتىپ قالدى.

ئاخىرىدا بىر قانچە ئىچى ئاغرىغانلار مەجنۇننى كوتۇرۇپ جايلىرىغا قايتىشتى.

ئىشق ئوتى ئۇرىگىنى كويدۇرگەن چاغدا، ئۇنى ئوچۇ-رۇش ئۈچۈن سۇ قۇيۇلسا ياغ بولغۇسىدۇر.

هەج تەۋسىيە ئىشقىنى ئىرادە،
كەم ئەيلەيدۇ ئۇل بولۇپ زىيادە.

1665. ئېي، زايىرى كەئبەئى سەئادەت،
لۇتفۇكدىن ئېتەرمېن ئىستىمدادەت،

1666. كىم بىزنى دەغى دۇئادە ياد ئېت،
بۇ ئىشق ئوتى شۇئلەسىن زىياد ئېت!

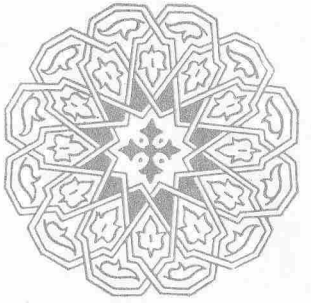

ئىشقىنى كەمەيتۇرۇشنى تىلەپ ھەجنى زىيارەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇ ئىشق تېخىمۇ چوڭۇيۇپ كەتتى.

1665. ھەي سەئادەتلىك كەئبىنىڭ زىيارەتچىسى، مەرھىمەتكىدىن بەھرىسىز قالماي!

1666. دۇئادا بىزنىمۇ يادىڭغا ئېلىپ، بۇ ئىشق ئوتىنىڭ شولىسىنى، تېخىمۇ ئاشۇرۇۋەت!

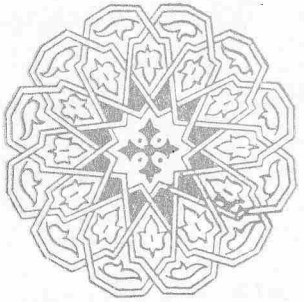

ئون ئۇچىنچى باب

مەجنۇننىڭ ۋەھشەتلىك ئېلىدىن ئۆتۈپ ئەتلىك رىشتىسىنى ئۈزگىنى ۋە بىياباننىڭ ۋەھشىي ھايۋانلىرى بىلەن دوستلىشىپ، ئەۋفەلگە ئۇچرىغىنى

قىلغان بۇ ۋەسانە كاۋ-كاۋى،
بۇ قىسسەغە بويلە بولدى راۋى:

كىم ياندى چۇ ھەج تەۋافىدىن خەيل.
ھەر كىم ۋەتەنىغە ئەيلەدى مەيل.

مەجنۇن ئاتاسىغە رەنجى جاۋىد،
ئوغلىدىن ئولۇب تەمام نەۋمىد.

1670. زەبتىنى بىلىبكى مۇمكۇن ئېرمەس،
بېفائىدە ئىش نەتىجە بېرمەس.

ئەۋد ئېتتى تۇتۇب جەھاننى ياشى،
مەئيۇس بارى ئۇرۇغ-قەياشى.

دېۋانە دەغى يانىب شىتابان،
قەتئ ئەيلەب تاغ ئىلە بىيابان.

ھەر كۇن يەنە بىر تەرەف خىرامى،
ھەر تۇن يەنە بىر دەمەن مەقامى.

ئون ئۇچىنچى باب

مەجنۇننىڭ ۋەھشەتلىك ئېلىدىن يېقىنلىق رىشتىسىنى ئۈزگىنى ۋە بايا‌ۋانىنىڭ ۋەھشىي ھايۋانلىرى بىلەن دوستلۇشۇپ، نەۋفەلگە ئۇچرىغىنى

بۇ رىۋايەتنى كولاپ چىقارغان بايانچى قىسسىنى بۇنداق داۋام قىلدۇرۇدۇ:

ھەج زىيارىتى تامام بولغاندىن كېيىن، ھەر كىشى ئوز ۋەتىنىگە قاراپ قايتىشقا باشلىدى.

مەجنۇننىڭ ئاتىسىنى ئەبدىي غەم بېسىپ، ئوغلىدىن ئۇمۇتىنى ئۈزدى.

1670. مەجنۇننى ساخلاش مۇمكۇن ئەمەسلىگىنى ۋە بۇ يولدىكى ئۇرۇنۇشلارنىڭ پايدىسىز بولۇپ، نىتىجە بەرمەسلىگىنى بىلگەندىن كېيىن،

ھەممە قېرىنداش-ئۇرۇغلىرى مەيۇس ھالدا جاھانىنى كوز ياشلىرى بىلەن تولدۇرۇپ قايتىشتى.

دېۋانە مەجنۇنمۇ چاپسان يېنىپ كىلىپ، تاغ-تاشلارنى كىزىپ ژۇردى.

ئۇ ھەر كۇنى ھەر تەرەپلەرگە كىتىپ، ھەر كىچىسى بىر دوگىنى ماكان قىلاتتى.

نې تۇرغانده قەرارى ئانىڭ،
نې ئەزمده ئىختيارى ئانىڭ.

يوق هېچ سوز ئەيتماققه مەيلى،
ئەيتۇر سوزنى بۇ قەدەر كى: «لەيلى».

هەم لەيلى ئولۇب تىلىده زىكرى،
هەم لەيلى ئولۇب ئىچده فىكرى.

هەريان نەزەر ئېتسه ئاشكارا،
لەيلى نەزەرىده جلوەئارا.

تەسۋىر ئېتىبان يۇزى خەيالىن،
كوزگه كېتۇرۇب قەدى مىسالىن.

ئىككىسىگه چۇن قىلىب تەئەممۇل،
سەرۇ ئۇزره گۇل ئەيلەبان تەخەييۇل.

هەم سەرۇنىڭ ئالىده قويۇب باش،
هەم ئۇل گۇل ئۇچۇن رەۋان قىلىب ياش.

لەيلى غەمىدىن قىلىب تەفەككۇر.
يۇز بەيتۇ غەزەل دېب ئويلەكىم دۇر.

هەم قافىيەسى ئەنىڭ سىفاتى،
هەم بەرچه رەدىفى ئانىڭ ئاتى.

ئېشىتكەچ ئەنى غەمىنۇ دىلشاد،
يۇز زەۋقۇنىشات ئىله تۇتۇب ياد.

ئەبياتىغا مەئنى ئاتەشالۇد،
نەزمى چىقارىب دىماغىدىن دۇد.

هەر لەفزىده شەۋق هەرفى مۇبهەم،
هەر هەرفىده ئىشق سىرى مۇدغەم.

ئۇل نەزم ئىلەكىم تۇزۇب نەۋايې،
سالىب ئۇلۇس ئىچره هاي-هايې.

پەجمۇردەغه جان مۇلاسىق ئەيلەب،
ئەفسۇردەنى زارۇ ئاشىق ئەيلەب.

يا تۇرۇشقا قارارى ۋە يا ژۇرۇشكه ئىختيارى يوق ئىدى.

1675. «لەيلى» دىگەن سوزدىن باشقا سوزنى قىلمىشنى خالىمايتتى.

ئۇنىڭ تىلىدىكى زىكرىمۇ لەيلى، دىلىدىكى پىكرىمۇ لەيلى ئىدى.

نەگه قارىمسۇن، ئۇنىڭ كوزىگه جىلۋىلىنىپ لەيلى كورۇنەتتى.

ئۇزىنى خىيالىدا تەسۋىر قىلاتتى، كوز ئالدىدا بولسا قامىتى گەۋدىلىنەتتى.

بۇ ئىككىسىنى ئۇ گويا سەرۇ دەرىخى ئۇستىدىكى گۇل دەپ تەسەۋۋۇر قىلاتتى.

1680. ئۇمۇ سەرۇنىڭ ئالدىغا بېشىنى قوياتتى ۋە گۇل ئۇچۇن كوز يېشىنى توكەتتى.

لەيلىنىڭ دەردىده خىيالغا چومۇپ، يۇزلەپ ئۇنچىدەك بەيت ۋە غەزەللەرنى ئېيتاتتى.

بۇ بەيت ۋە غەزەللەرنىڭ قاپىيىسى لەيلىنىڭ سۇپىتى بولسا، هەممه رادىفلىرى ئۇنىڭ ئېتىدىن ئىبارەت ئىدى.

غەملىك ۋە شاد ئادەملەر، ئۇنىڭ غەزەللىرىنى ئاڭلاپ، يۇز زوق-هەۋەسلەر بىلەن ئۇلارنى ياتلاۋالاتتى.

بەيتلىرىنىڭ مەزمۇنى ئوت بىلەن تولۇپ، نەزملىرى دىمىغىدىن ئىس چىقىراتتى.

1685. ئۇنىڭ هەر بىر سوزى ئىچىگه كويۇك هەرپلىرى يوشۇرۇنغان، هەر بىر هەرپىگه بولسا ئىشق سىرلىرى سىڭدۇرۇلغان ئىدى.

ئۇ نەزملەردىن ئاهىڭ تۇزۇپ، ئەل ئارىسىغا ئاه-ۋاي سالاتتى.

كوڭلى سۇنۇقلارغا جان كىرگۇزۇپ، مەيۇسلارنى ئاشىق-زار قىلاتتى.

تاهۇش دىماغىغە سالىب تاب،
ئەبيات دېپ ئويلەكسم دۇرى ناب.

چۇن مانىئى ھوش ئولۇپ جۇننى،
ياۋە سوز ئولۇپ ئەنىك فۇنۇنى.

1690. ئېل ھەرنې تەكەللۇم ئېتسە بىلمەي،
ئوز سوزىنى داغى فەھم قىلمەي.

ئورتەپ كوڭلىن جۇنۇن ھەم ئىچرە،
ھەردەم سالىب ئوزگە ئالەم ئىچرە.

كېلمەي نەفەسې ئوزىگە ھوشى،
سەھرا ۋۇھوشى كېبى خورۇشى.

نې يىغلەرىغە غەزەپ مۇئەييەن.
نې كۇلمەكىگە سەبەپ مۇئەييەن.

رۇخسارى تەپانچە بىرلەمەجرۇھ،
ئەئزاسىدە يوق نىشانەئى رۇھ.

1695. بۇ ھالەتىدىن گەھى قىلىب ھەۋل،
ئوز ھالىغە ئەيلەر ئېردى لاھەۋل.

ئۇل نەقشنى يانە ئىشقى بېباك،
فىلھال يۇر ئېردى كوڭلىدىن پاك.

تاغ ئىچرە ئۇنى تۇشۇپ سەبادېك،
قۇم ئۇزرە تەنى قۇرۇق گىيادېك.

ياشلەردېك ئېتىب يىغىيۇ فەرياد.
قىلمەي ئاتە-ئانەسىن، ۋەلې ياد.

يار ئەيلەبۇ ئاشنا بەلانى،
ساغىنمەي يارۇ ئاشنانى.

1700- ئەندۇھ يېپ، ئېتىب جەفا مەيى نوش،
ئىچمەك-يېمەگى بولۇپ فەرامۇش.

كوز ياشىدېك ئولمەي ئارەمىدە،
جەيرەن كېبى خەلقىدىن رەمىدە.

ئۇ ھوشىغاكەلگەندە ئېسىل مەرۋايىتتەك بىيىتلارنى ئېيتاتتى.

ئەمما ھوشىدىن كەتكىنىدە تەلۇيلەردەك ھەر خىل سوز-لەرنى قىلىش ئۇنىك كەسپى ئىدى.

1690. ئەلىنىڭمۇ سوزىگە چۇشەنمەيتتى ۋە ئوزىنىك نىمە دەۋاتقە-نىنىمۇ بىلمەيتتى.

كوڭلى جۇنۇن (ساراڭلىق) غىمىدا قېلىپ كويگەنلىگى ئۈچۈن، ئوزى تۇرلۇك ھالەتلەرگە چۇشەتتى.

بىر دەمۇ ھوشىغا كەلمەيتتى، دالا ۋەھشىلىرىدەك چىيقە-راشقا باشلايتتى.

ژىغىسىدا غەزەپمۇ كورۇنمەيتتى ۋە كويۇشىدە سەۋەپمۇ كورۇنمەيتتى.

ئوزلىرى شاپىلاق زەربىسىدىن كوكەرگەن، ئەزاسىدا روھتىن ئەسەر قالمىغان ئىدى.

1695. گايىدا بۇ ئەھۋالىدىن ئوزىمۇ ۋەھىمگە چۇشۇپ، «لاھەۋلە» ئوقۇيتتى.

بۇ قوقۇشنىڭ ئىزلىرىنى، قوقمايدىغان ئىشق دەرۇ ژۇ-يۇپ، كوڭلىدىن چىقىراتتى.

ئاۋازى تاغلارنى جاراڭلىتاتتى، بەدىنى بولسا قۇمدىكى قۇرۇق چوپتەك بولۇپ قالدى.

كىچىك بالىلاردەك پەريات كوتۇرۇپ ژىغلايتتى، لېكىن ئاتا-ئانىسىنى يادىغا كەلتۇرمەيتتى.

بەلانى يار-بۇرادەر قىلىپ، يار-بۇرادەرلىرىنى بولسا سېغىنمايتتى.

1700. يەمەك ۋە ئىچمەكىنىمۇ ئۇنتۇپ، غەمدىن ئوزۇقلىناتتى، جاپا شاراۋىنى ئىچەتتى.

ئۇ كوز ياشلىرىدەك تىنماس ئىدى، جەرەندەك ئادەملەردىن ھور كۇپ قاچاتتى.

نەفس ئىتلىگىدىن كېچىپ تەمامى،
دەشت ئۈزرە كېيىك مۇتۇرامى.

ھەر قۇمغەكى مەقدەمى يېتىشىپ،
بىر دەشت كېيىك ئەكە ئېرىشىپ.

گىردىدە كېيىك، تولە يەبانى،
ئۇل ئورتەدە ئويلەكىم شۇبانى.

1705. گاھى ئوپۇبان مۇنۇڭ جەبىنىن،
گاھى سىلەبان ئەنىڭ سۇرىنىن.

ھەريان بورى پاسبان ئىتىدەك،
يوق، يوق، نې دېدىم، شۇبان ئىتىدەك.

بۇ دەشتقەكىم تۇشۇپ گۇزارى
كىم كوككە يېتىپ ئىغا نۇ زارى.

نەۋفەلكى ئەرەبدە ئېرىدى نادىر،
تىغىنغە قەدىر، ئوقىنغە قادىر.

يەخشىلىق ئىلە ئەرەبدە مەۋسۇم،
ئارامگەھى بۇ مەرز ئىلە بوم.

1710. ئۇل كۇن قىلىبان ھەۋايى نەخچىر،
ئاۋ ئەمرىغە قىلمىش ئېرىدى تەدبىر.

ھەر خەيلىدىن ئېل قىلىپ مۇرەتتەب،
سەھرا ساري سۇرمىش ئېرىدى مەركەب.

چەرگە ئەرا قالمىش ئېرىدى مەجنۇن،
دەۋرىدە كېيىك ئەدەددىن ئەفزۇن.

ھەر سەيدكى ئۇل سىپەھنى كوردى،
توش-توشىدىن ئەنىڭ ساري يۇگۇردى.

بارىسغە ئىش ئەكە يەلىنماق،
تا مۇمكىن ئەنىڭ ساري سىغىنماق.

1715. نەۋفەل كورۇپ ئۇل خىلافى ئادەت،
ھەيرەت ئەكە ئەجز ئېپتىپ زىيادەت.

ئۇ نەپسىنىڭ ئىشتىلىگىدىن كېچىپ، دەشتتىكى كېيىكلەر بىلەن ئىلپەت بولۇۋالغان ئىدى.

ئۇ قايسى قۇمغا قەدەم باسمىسۇن، بىر دەشت كېيىگى ئۇنىڭغا ئەگىشەتتى.

توت تەرىپىنى كېيىكلەر ئوراپ ئېلىشاتتى، بۇ بولسا ئۇلارغا پاسۋان بولۇپ، ئوتتۇرىدا پادىچىدەك ژۇرەتتى.

1705. بەزىلىرىنىڭ پىشانىسىنى سويەتتى، بەزىلىرىنىڭ بولسا ساغرىسىنى سىلايتتى.

ھەر تەرەپتە پاسۋان ئىشتەتتەك، ياق-ياق، نەمە دىدىم، پادىچى ئىشتەدەك بورىلەر كەزەتتى.

مەجنۇن قايسى دەشتكە بارمىسۇن، پىغان ۋە زارى ئىلىمانلارغا يېتەتتى.

- ئەرەپ مەملىكىتىدە نادىر، تەغ ۋە ئوققا قادىر بولغان نەۋفەل ئاتلىق بىر باتۇر بار ئىدى.

ئەرەپلەرنىڭ ئارىسىدا بۇنىڭ ياخشىلىق بىلەن داڭقى چىققان بولۇپ، بۇ يەرلەرمۇ ئۇنىڭغا قارايتتى.

1710. شۇ كۇنى چوڭ ھەۋەس بىلەن ئوۋغا چىقىش جابدۇغىنى قىلغان ئىدى.

پۇتۇن قەبىلىلەردىن ئادەملەرنى توپلاپ، دالىغا ئات سېلىپ كەتتى.

شۇ چاغدا مەجنۇن ئوۋچىلارنىڭ مۇھاسىرىسىدە قالدى، ئۇنىڭ ئوپ-چورىسىدە كېيىكلەر ناھايىتى كوپ ئىدى.

كېيىكلەر نەۋفەلنىڭ ئادەملىرىنى كورۇپ، توش-تۇشتىن مەجنۇنىنىڭ قېشىغا ژۇگۇرۇشتى.

ئۇلار مەجنۇنغا يېلىنىپ، ئىلاجىنىڭ بارىچە ئۇنىڭ پاناسىغا كىرىشتى.

1715. نەۋفەل ئادەتتىن تاشقىرى بولغان بۇ ئەھۋالنى كورۇپ ھەيران قېلىش بىلەن دەرمانسىز لاندى.

سوردی ئېلىدىنكى: «بۇ غەرابەت،
كىم كوشكلۇم ئەرا سالۇر مەھابەت.

سىز ھەم كورەسىزمۇ، يوقسە يوقمۇ،
ياكېلدى مېنىڭ كوزۇمگە ــ ئوقمۇ؟»

ئۇل خەيلدە بەئزى ئېردى ھەمراھ،
مەجنۇن ئىشىدىن سەراسەر ئاگاھ.

نەۋفەل قاشىدە سۇرۇپ ھىكايەت،
ئۇل قىسسەنى قىلدىلەر رىۋايەت.

1720. نەۋفەل دەغى ئىشق كورگەن ئېردى،
غەم دەشتى ئەرا يۇگۇرگەن ئېردى.

بۇ ئىشنىكى بىلدى يىغلەدى زار،
ئۇل سەيد قىلۇردىن ئولدى بېزار.

دېدىكى: «نې كىمىيا ئېرۇر ئىشق،
نې بارىقەئى زىيا ئېرۇر ئىشق،

كىم ھەر كىشىنكى قىلدى غەمناك،
غەشدىن قىلۇر ئويلە قەلبىنى پاك،

كىم ۋەھشىكى بولمەس ئېل بىلەرام،
سەھرا ئەرا تۇتمەس ئانسىز ئارام.

1725. ئىشق ئويلە ۋۇجۇدىن ئارىتىبدۇر،
ئەنداق بەشەرىيەتى ئىتىبدىر،

كىم ۋەھشغە يوق قاشىدە دەھشەت،
چۇن كېتتى بەشەرلىق، ئىتتى ۋەھشەت».

تەرك ئەيلەدى سەيدغە جەفانى.
ئېلگە دېدى: «تەشلەك ئوقۇ يانى،

ھەم ئىتلىگىڭزنى تەشلەكىز چۇست،
ھەم ئىتلەرىڭزنى باغلەكىز رۇست!»

چۇن خەيلىغە قىلدى بويلە ئەھكام،
تۇشتى، دەغى قويدى ئۇل تەرەف گام.

ئۇ، ئادەملەرىدىن سورىدى: «بۇ غەلىتى كورۇنۇش كوڭلۇمگە ۋەھمە سېلىۋاتىدۇ،

سىلەرمۇ كورۇۋاتامسىلەر، ياكى مېنىڭلا كوزۇمگە شۇنداق بولۇپ كورۇنۇۋاتامدۇ؟»

ئۇ ئادەملەرنىڭ بەزىلىرى مەجنۇننىڭ ئىشىدىن تولۇق خەۋەردار ئىدى.

ئۇلار نەۋفەلگە مەجنۇننىڭ ۋەقەسىنى باشتىن-ئاخىر سوزلەپ بېرىشتى.

1720. نەۋفەلمۇ بىر چاغلاردا ئىشق ماجراسىنى بېشىدىن ئوتكەزگەن ۋە غەم دەشتىدە كەزگەن ئىدى.

مەجنۇننىڭ ئىشىدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن، ئۇ ژىغلىدى ۋە ئوۋ قىلىشتىنمۇ ۋاز كەچتى.

ئۇ ئېيتتى: «ئىشق گوھەر، ئۇ كوزنى قاماشتۇرۇدىغان پارلاق نۇر،

ئىشق كىمنى دەرتكە سالسا، ئۇنىڭ قەلبىنى غەشتىن پاك قىلىدۇ.

شۇڭلاشقىمۇ ياۋا ھايۋانلار ئادەم بىلەن دوستلاشقان، بۇنىڭسىز ئۇلار دالىدا ئارام ئالالمايدۇ.

1725. ئىشق ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى شۇنداق ئىرىتىپتۇكى، ئۇنىڭ ئادەملىگىمۇ يوقۇلۇپتۇ.

ۋەھشىلەرگە ئۇنىڭ ئالدىدا دەھشەت يوق، چۇنكى ئۇنىڭدىن ئىنسان ۋەھشىلىگى يوقالغان».

نەۋفەل كىيىكلەرگە ئازار بېرىشتىن ۋاز كېچىپ، ئادەملەرگە: «ئوقيايىڭلارنى تاشلاڭلار!

ئىشتىلگىڭلارنى دەرھال يوقۇتۇڭلار، ئىشتىلرىڭلارنى بولسا مەھكەم باغلاڭلار» ــ دېدى.

ئادەملەرگە شۇنداق دەپ بۇيرۇپ، ئوزى مەجنۇن تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

1730. مەجنۇن كورۇپ ئانى ئاشناۋەش،
كېلمەكلىگى كېلدى كوڭلىگەخۇش.

گەرچى دەدۇ دام قىلدىلەر رەم.
مەجنۇنى رەمىدە تۇردى بىردەم.

يېتگەچ نەۋفەل سەلام قىلدى،
مەجنۇن ئەڭە ئىھتىرام قىلدى.

دېدىكىم: «ئەيا خۇجەستە دىيدار،
چېھرەڭدەخۇجەستە لىق پەدىدار.

ھەم مېھرى سەفا يۈزۈڭدە تالىئ،
ھەم نۇرى ۋەفا ئېگىڭدە لامىئ.

1735. يۈزكام سېڭە نەسىب كېلدى،
سېندىن كوزۇمە غەرىب كېلدى،

كىم غافىل ئۇلۇس كىبى چېكىب ئوق،
ۋەھش ئېتىدىن ئوزنى ئىستەمەك توق.

چۇن يوق بۇ غىزاغە ئىھتىياجىڭ،
ئازار نېدىن تىلەر مىزاجىڭ؟

كىم نەفس نىشاتىغە چېكىب خەيل،
قان توككەلى كوڭلۇڭ ئەيلەگەي مەيل.

بۇ زۇلم ئىلە ئۇل غىزامۇ بولغەي،
سېندىن بۇ سەفەت رەۋامۇ بولغەي؟

1740. گەر ئۇرسە تىكەن ئەياغىڭە نېش،
كوڭلۇڭ ئەياغىڭ ئۇچۇن بولۇر رېش.

نې مەزلەمە يايىن ئولدى قۇرماق،
ئوق چېكمەكۇ جانۇمرنى ئۇرماق؟

ھەق بېردى بۇلەرغە داغى جانى،
ئايىنى ھەياتدىن نىشانى.

بۇ نېچە رەمىدە جانىدىن كېچ،
بېجۇرم گۇرۇھ قانىدىن كېچ!».

1730. مەجنۇن نەۋفەلنى تونۇشتەك كورۇپ، كەلگىنىگە خوشال بولدى.

نەۋفەل كىلىشى بىلەن ھېلىقى ياۋا ۋە ئوي ھايۋانلىرى قاچقان بولسىمۇ، ھۇركىگەن مەجنۇن قاچمىدى.

نەۋفەل بېرىپ سالام بەردى، مەجنۇن ئۇنىڭغا ئىھتىرام بىلدۇردى.

مەجنۇن ئېيتتى: «ھەي مۇبارەك قىياپەت، چىرايىڭدىن پاكلىقنىڭ روشەنلىگىنى كورۇمەن.

ئۇزىڭدە مېھر نۇرى كورۇنۇدۇ، ئۇستۇڭدە ۋاپا نۇرىنىڭ جىلۋىلىرى.

1735. سېنى ھەممە مەخسەتلىرىگە يەتكەندەك كوردۇم، لېكىن بىر ئىش قىزىق كورۇنىدىكى،

غاپىل ئادەملەردەك ئوق ئېتىپ، ھايۋانلارنىڭ گوشى بىلەن قوساق تويدۇرۇش خاھىشىغا چۇشۇپسەن.

بۇ ئوزۇققا ئىھتىياجىڭ يوققۇ، نىمە ئۇچۇن ئۇلارغا ئازار بېرىسەن؟

نەپسى ئارزۇسى ئۇچۇن شۇنچە ئادەمنى باشلاپ، قان تۆكۈشنى كوڭلۇڭ خالىدىمۇ؟

شۇنداق زۇلۇم بىلەنمۇ غىزا يىگىلى بولامدۇ، شۇنداق ئىشنى ئوزەڭگە راۋا كورەمسەن؟

1740. ئەگەر پۇتۇڭغا تىكەن كىرسە، پۇتۇڭ ئۇچۇن كوڭلۇڭ كويۇدىغۇ.

زۇلۇم يايىنى توغرىلاپ، ئوق ئېتىپ، جانۋارلارنى ئۇرۇشتىن نىمە پايدا؟!

ھەق بۇلارغىمۇ جان بېرىپ، ھاياتنىڭ گوزەل بەلگىلىرىنى بېغىشلاپتۇ.

ئەندى بۇ ھۇركىگەك ئاجىزلارنىڭ جېنىدىن كەچ، بۇ گۇناسىز پادىنىڭ قېنىنى توكمە!»

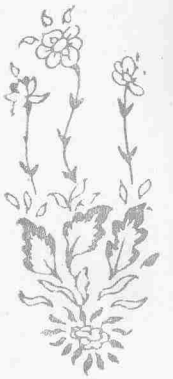

نەۋفەل كورۇب ئۇل كەلامى دۇرپاش،
يىر ئوپتىيۇ قويدى ئالدە باش.

1745. دېدىكىم: «ئەيا فەرىشتە پەيۋەند،
كېلمەي سىفەتلىك بەشەرغە مانەند!

بۇ سوزكى مۇرادلىك ئېردى بىلدىم،
ھەر نېكى دېدىك قەبۇل قىلدىم.

جانىمغە رەۋاكورەي قىلىچ، ئوق،
لېكىن بۇ سۇرۇك رەمىدەغە يوق،

چۇن سېبن قىلدىك ھىكايەت ئىزھار،
ئېمدى مېگە ھەم ھىكايەتي بار».

مەجنۇن ئەگە بويلە بېردى پاسوخ،
كىم: «ئەيتقىل، ئېي جەمالى فەررۇخ».

1750. نەۋفەل دېدى: «ئۇلكى قىلدىك ئىرشاد.
كىم قىلمە رەمىدەلەرغە بېداد.

بىلدىم نەفەسىك ھەلاۋەتىنى،
قويدۇم بارىنىك ئەداۋەتىنى.

سېنكىم، ئېلدىن قىلىب جۇدالىق،
قىلمىششىن ئەلەرغە ئاشنالىق.

يوق ئېل بىلە ئۇلفەتىك زىيادەت،
بۇ ئىش ھەم ئېرۇر خىلافى ئادەت.

ئىنسانكى ئېرۇر چەراغى بىنىش،
بەل چەشمۇ چەراغى ئافەرىنىش.

1755. ئەندىن ئوزىن ئەيلەمەك رەمىدە،
ھەيۋان بىلە بولماق ئارەمىدە.

ئەقل ئالدە بېسەبەب كورۇندى،
سېنىدىن مېگە بەس ئەجەب كورۇندى.

ئەنداق دېدىلەركى: گۇلئىزارى،
سالمىش يۇرەكىگە خارخارى.

نەۋفەل مەجنۇننىك بۇنداق ئۇنچىلەر چاچقۇچى سوزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىك ئالدىدا باش ئېگىپ، تەزىم قىلدى.

1745. ئۇ ئېيتتى: «ھەي پېرىشتىگە ئوخشىغان، ئادەمگە سۇپىتىڭمۇ ئوخشاش چۇشمىگەن!

بۇ سوزلەردىن مۇرادىك نىمىلىگىنى بىلدىم، ھەر نىمە دېگەن بولساڭ، ھەممىسىنى قوبۇل قىلدىم.

بۇ ھۇركىگەك كىيىك پادىلىرىغا ئۇرىدىغان قىلىچ ۋە ئوقلارنى ئوز جېنىمغا راۋا كورەي.

سەن ئەندى ھىكايىلىرىڭنى ئېيتىپ بەردىڭ، مەندىنمۇ بىر ھىكايە ئاڭلا».

مەجنۇن ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىپ، «ھەي ساھىپجامال، ئېيتقىن» دېدى.

1750. نەۋفەل دېدى: «سەن ماڭا بۇ قوقانچاق ھايۋانلارنى ئازاپلىما» دېدىك.

بۇ سوزلىرىڭنىك ھەلاۋىتىنى بىلدىم، شۇنىك ئۇچۇنمۇ ئۇلارغا بولغان ئەداۋىتىنى كوڭۇلدىن چىقاردىم.

سەن ئەلدىن ئايرىلىپ، بۇلار بىلەن دوست بولۇپسەن.

ئەل بىلەن بېرىش-كىلىشىنى ئۇزۇپسەن، بۇ ئادەتكە خىلاپ ئىش ئەمەسمۇ.

ئىنسان ئېقىلىنىك چىرىغى، بەلكى پۇتۇن كائىنات كوزىنىك يورۇقلىغىدۇر.

1755. ئىنسانلاردىن قېچىپ، ھايۋانلار بىلەن دوست بولۇشۇڭ

ئېقىل ئالدىدا سەۋەپسىز كورۇندى، ماڭا بولسا بۇ ھالەت ناھايىتى ئەجايىپ تۇيۇلدى.

ماڭا: بىر گۇل ئۇزلۇك بۇنىك ژۇرىگىگە تىكەنلەر سانجىپتۇ دەپ ئېيتىشتى.

گەرئەنداق ئىش ئولغان ئېرسە ھادىس،
بولغان ئېسە مۇنداق ئىشگە بائىس،

بولغىل بۇ رەمىدىلەردىن ئازاد،
كېزگىل نېچە كۈن مېنىڭ بىلە شاد.

ئۇل يېرىدە كى زارۇ مۇبتەلاسېن،
غەم دامىدە بەستەئى بەلاسېن.

ئىمكانى بارىنچە ئەيلەيىن شەھد،
تاكىم قىلەي ئانى سېگە ھەمەھد.

يېر تۇتمەسە نەقدۇ مالۇ دەرخاست،
ھەر ساڑى سىپاھ ئىشىن قىلەي راست.

يا توھفە ئۇ مالى خاست بىرلە،
ئۇل بولمەسە زەربى راست بىرلە.

گەر دەۋرى فەلەك مۇئاۋىن ئولغەي،
ھەر نەۋئ- بىلە كى مۇمكىن ئولغەي.

بۇ ئۇقىدىدىن ئىستەبان كۇشادىك،
كامىك بىلە يېتكۇزەي مۇرادىك.

گەر بولمەسە ئۇل غەرەز مۇيەسسەر،
باردۇر خۇد ئەگە ئېۋەز مۇيەسسەر.

فەرزەند قىلەي سېنى ئوزۇمگە،
مىننەتنى قويەي يارۇق كوزۇمگە.

لېكىن دادۇ دامىدىن چېكىب گام،
تۇتقىل بۇ رەمىدە بىرلە ئارام.

ئادەم بىلە ۋەھش كېلدى كەمجىنس،
ئادەمغە ھەم ئادەم ئولدى ھەم جىنس.

گەر يار ۋىسالى ئولسە كامىك،
بۇ ئىشدە كېرەكدۇر ئىھتىمامىك».

چۇن ۋەسل سوزىن ئېشىتتى مەجنۇن،
شەۋق ئولدى بۇرۇنغىدىن ھەم ئەفزۇن.

ئەگەر شۇنداق ھادىسە يۈز بەرگەن بولسا ۋە بۇ ئىشنىڭ سەۋۋىي شۇ بولسا،

بۇ ياۋا ھايۋانلاردىن كەچىپ، مەن بىلەن ماڭ-دە، كۇز-لىرىڭنى خوشاللىق بىلەن ئوتكۇز.

1760. بۇ يەردە زار-مۇپتىلا بولۇپ، غەم قىلتىغىغا ئىلىنىپسەن،

مەن قولۇمدىن كەلگىچە ھەرىكەت قىلىش بىلەن، ئۇنى ساڭا قوشاي.

ئەگەر پۇل ۋە مالغا ئۇنىمىسا، ئەسكەر كۇچى بىلەن ھەل قىلاي.

يا سوغا-سالام، ياخشىلىق بىلەن، يا ئۇنىڭغا ئۇنىمىسا راسا زەربە بىلەن ئۇنۇتاي.

ئەگەر پەلەك ماڭا مەدەت بەرسە، بۇ ئىش قايسى يول بىلەن ھەل بولۇدىغان بولسىمۇ،

1765. بۇ چىگىش ئىشتىن سېنى قۇتۇلدۇرۇپ، مۇرات-مەخسەدىڭگە يەتكۇزەي.

ئەگەر ئۇنىڭغا مۇيەسسەر بولالمىساق، ئۇنىڭ ئۇرنىغا باشقىسىمۇ بار.

سېنى ئوزەمگە پەرزەند قىلاي، مەرھەمەت ۋە يارەملىرىمنى ئايىماي.

بۇ ھايۋانلاردىن ژىراقلىشىپ مەن بىلەن بىللە بول.

ئادەم بىلەن ھايۋانلارنىڭ بىر جىنسلىقى كورۇلمىگەن ئىش، پەقەت ئادەم بىلەن ئادەم بىر جىنسدۇر.

1770. ئەگەر مەخسىتىڭ يارغا يېتىشمەك بولسا، ئۇنىڭغا ئەھمىيەت ۋە ھەرىكەت كېرەك».

مەجنۇن ۋىسال سوزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، كويۇشلىرى ئۇۋالقىدىنمۇ ئېشىپ كەتتى.

خوشاللىق ئېتتى ئانى بېھال،
بېھاللىق ئېتتى نۇتقىنى لال.

يۇز سەئنى بىلە قىلىب تەكەللۇم،
كۇزىدە سۆز، ئاغزىدە تەبەسسۇم.

دېدى: «نېكىم ئەيلەدىڭ خىتابىم،
بارىسىغە بار ئېدى جەۋابىم.
1775. چۇن ۋەسل سوزىن دېدىڭ ئۇنۇتتۇم،
ئۇل بەرچەسىدىن كەنارە تۇتتۇم.

بۇ ۋەدەكى قىلدىڭ ئاشكارا،
بولمەسە ۋە فاسىغە مەدارا.

يۇزۇمدۇرۇر ئەشھەبىڭ تۇۋاغى،
باشىمدۇرۇر مەركەبىڭ ئەياغى».

ئىككى ساري مۇنداق ئولغاچ ئازەرم.
بىر-بىرلەرىنى سورۇشتىلەر گەرم،

ئۇل پايەدە ئىختىلات بولدى،
كىم مۇجىبى يۇز نىشات بولدى.

1780. چۇن ۋەسل ئىلە بېردى مۇجدەگانى،
نەۋفەل ئالىب ئۇيگە باردى ئانى.

ئېي ھەجردە جىسمى ناتەۋانىڭ،
چۇن مۇجدەئى ۋەسل تاپتى جانىڭ.

1782. گەر ۋەسل ئىشى مەھالۇمشدۇر.
فىلھال بۇ مۇجدە بارى خۇشدۇر.

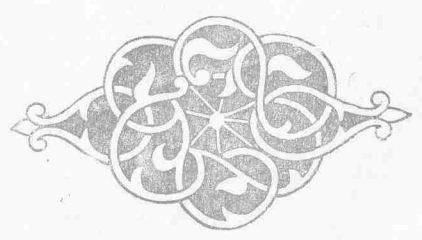

خوشاللىغىدىن ھالسىزلاندى، ھالسىزلىقتىن بولسا، سوز قىلالماي قالدى.

يۇز خىل ھەرىكەت بىلەن كوزىدە ياش، ئاغزىدا تەبەسسۇم بىلەن ئېيتتى:

«سىنىڭ قىلغان ھەممە گەپلىرىڭگە جاۋابىم بار ئىدى،

1775. ۋەسال سوزىنى ئېيتمىشىڭ بىلەن ئوزەمنى يوقاتتىم، ئۇ-لارنىڭ ھەممىسىدىن ژىراقلاشتىم.

بۇ ئېيتقان ۋەدىلىرىڭگە ۋاپا قىلمىساڭمۇ،

ئوزۇم بوز ئېتىڭنىڭ تۇيىغى بولسۇن، بېشىم بولسا ئېتىڭ-نىڭ پوتى بولسۇن».

ھەر ئىككىلىسى شوندىاق مەھرىۋانلىق بىلەن بىر-بىرىنى ئىسسىق-ئىسسىق قوچاغلاشتى.

ئۇ يەردە بۇلارنىڭ قوچاغلىشىشلىرى نۇرغۇن خوشاللىق-لارغا سەۋەپ بولدى.

1780. نەۋفەل ۋەسالدىن خوشخەۋەر بېرىپ، مەجنۇنىنى ئوز ئو-يىگە ئېلىپ كەتتى.

ھەي جۇدالىقتا جىسمى مىكسىن بولۇپ قالغان ئادەم، جېنىڭ ۋەسلىنىڭ خوشخەۋەرلىرىنى تاپتى.

1782. يارغا يېتىشىش گەرچە مۇشكۇل ئىش بولسىمۇ، ھەر ھالدا بۇ خوشخەۋەر ئوبدان.

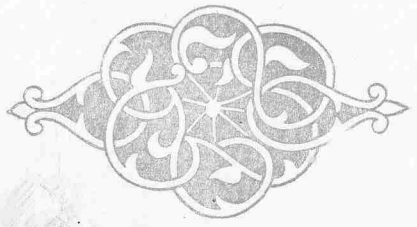

ئون تورتىنچى باب

لەيلىنى مەجنۇنگە ئالىب بېرىلىق ئۇ-
چۇن نەۋفەلنىڭ لەيلى ئاتاسىگە ئېلچى
ۋە خەت يوللىغانى، لەيلى ئاتەسى
ئۇنىڭ تەلەبىنى رەد ئېتكەچ، نەۋ-
فەلنىڭ ئۇرۇش ئاچقانى

بۇ دەشتە تەي ئەيلەگەن مۇسافىر،
بۇ نەۋئ ئىنتى فەسانە زاھىر:

كىم يار ئۈلۈب ئۈل ئىكى يەگانە،
چۇن بولدىلەر ئۇي ساڑى رەۋانە.

1785. نەۋ فەل تىلەدى نېچە سۇخەنۇەر،
ھەر مۇشكىل ئىش ئىچرەرەئىي ئەنۇەر.

شەرخ ئەيلەب ئەلەرغە سۇرەتى ھال،
لەيلى ھەشەمنغە قىلدى ئىرسال.

ئەيلەب ئاتەسغە بۇيلە پەيغام:
«كېبى تەۋسەنى بەختۇ تالىشىڭ رام!

قەيس ئۇلكى ئەرەبدە بىبە دەلدۇر،
ھەر فەزلدە ئىبل ئەرا مەسەلدۇر.

ئون توتىنچى باب

لەيلىنى مەجنۇنغا ئېلىپ بېرىش ئۇچۇن
نەۋفەلنىڭ لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئەلچى ۋە
خەت ئەۋەتكىنى، لەيلىنىڭ ئاتىسى ئۇنىڭ
تەلىۋىنى رەت قىلغاندىن كېيىن، نەۋ-
فەلنىڭ ئۇرۇش ئاچقانى

بۇ دەشتتىن ئوتكەن مۇساپىر شۇنداق ئەپسانىنى سوزلىدى:

نەۋفەل بىلەن مەجنۇن بىر-بىرىگە يار بولۇپ، ئويگە كىتىشتى.

1785. نەۋفەل ھەر بىر مۇشكۇل ئىش چۈشكەندە توغرى كىڭەش بىرىدىغان بىر نەچچە دانا كىشىلەرنى قىچاردى.

ھەممە بولغان ئەھۋالنى تولۇق ئېيتقاندىن كېيىن، لەيلىنىڭ ئاتىسىغا خەت ئەۋەتىشتى.

لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئەۋەتىلگەن خەت بۇنداق ئىدى: «ھەي بەخت ۋە تالەينىڭ شوخ ئېتىنى ئوگۈتۈۋالغان!

ئەرەپلەر ئىچىدە ئوخشىشى يوق ۋە ئەل ئاغزىدا ئىلىم-ھۇنەرلىرى بىلەن مەسەلگە ئايلىنىپ، شوھرەت قازانغۇچى قەيس بولسا،

لەيلى سەرى ئىشقى پاك پەيدۇ،
قىلغان ئېمىش ئانى ئارزۇ مەن.

ئىنسانات ھەياۋۇ ئىنسانىيلى،
قويمەي قىلۋىرغە شەرھ ھالى.

قەۋمۇ خەيلىن ئۇنۇتقان ئېرمىش،
ئۇل ئىشق ئىلە دەشت تۇتقان ئېرمىش.

سەۋدا ئەرا بولمىش ئويلە مەفتۇن،
كىم ئېل دېر ئېمىشلەر ئانى «مەجنۇن».

خەيلىك ئەرا كەسبى ئىلم قىلمىش،
ئالەمدە نې ئىلم بارى بىلمىش.

سېن داغى ئىشىن بىلۋر ئېمىشسېن،
دائىم سەفەتىن قىلۋر ئېمىشسېن.

بولغاندە بۇ ئىشق مۇبتەلاسى،
نې فىكرنى ئەيلەمىش ئاتاسى.

گەرخۇد سېنگە ئېرمەس ئېردى فەرزەند،
فەرزەندىگە خۇد بار ئېردى مانەند.

سېن داغى ئىلىك چېكىب ئىشىدىن،
ئەھۋالىنى ئەگلەمەي كىشىدىن.

قويمىشسېن ئانى ئەسرى ئەندۇھ،
كىم تۇتمىش گاھ دەشت، گەھى كوھ.

مۇنداقمۇ بولۋر مۇرۇۋەت ئاخىر،
مەردۇملىغ ئىلە فۇتۇۋەت ئاخىر.

ئوتكەندىن شىكۋە قىلسە بولمەس،
ھەر نېگەكى ئوتتى يېتسە بولمەس.

مېن دەشت ئەرا تىلەپ نىشانى،
ئۇيگە كېتۇرۇبمېن ئېمدى ئانى.

ئېتىبمېن ئوزۇمگە يارۇ فەرزەند،
بولمىش يەنە ۋاقىمۇ خىرەدمەند.

لەيلىگە پاك ئىشق باغلاپ، ئۇنىڭ ئارزۇسىدا ۋۇرۇپتۇ.

ئۇنىڭ ھەددىن ئارتۇق ھەيا ۋە خىجالىتى ئوز دەردىنى ئېيتىشقا يول قويمىغانلىغى ئۈچۈن،

ئۇ قېرىنداش-ئۇرۇغلىرىنى ئۇنتۇپ، ئىشق كويىدا دەشتنى ئوزىگە جاي قىلىپتۇ مىش.

ئىشق ئۇنى شۇنداق مەپتۇن قىلغانكى، ئەل ئۇنى «مەجنۇن» دەيدىكەن.

ئۇ سىنىڭ قەبىلەسىدە ئوقۇپ، ئالەمدىكى ھەممە ئىلم-ھۇنەرنى ئۇگەنگەن ئىكەن.

ئوزەگمۇ ئۇنىڭ ئىشلىرىدىن خەۋەردار بولۇپ، دائىم ئۇنى ماختايدىكەنسەن،

ئۇنىڭ ئىشقىغا مۇپتىلا بولغانلىغىنى كورگەن ئاتىسى نېمە پىكر قىلدىكىن؟

ئۇ سىنىڭ پەرزەندىڭ بولمىسمۇ پەرزەندىدىگە ئوخشاش ئىدىغۇ.

سەن يەنە كىشىلەردىن ئۇنىڭ ئەھۋالىنى سورىماستىن، ھەممە ئىشلاردىن قول تارتىپ،

ئۇنى غەمگە ئەسىر قىلىپسەن، ئۇ بولسا گايىدا دەشتلەرگە، گايىدا تاغلارغا چىقىپ كېتىپتۇ.

زادى مەرتلىك ۋە ئادەمگەرچىلىك دېگەنمۇ شۇنداق بولامدۇ؟

ئوتكەن ئىش ئوتۇپ كەتتى، پۇشەيمان قىلماسلىق كېرەك، چۈنكى ئۇ ئەندى قايتىپ كەلمەيدۇ.

مەن دەشتتە ۋۇرۇپ، ئۇنى تاپتىم ۋە ئوزەم بىلەن ئويۇمگە ئەپكەلدىم.

ئۇنى ئوزەمگە دوست ۋە پەرزەند قىلدىم، ئۇ يەنە ئوز ئەقلى-ھوشىغا كەلدى.

ئېمدى بۇدۇر ئىلتىماس دەرخاست،
كىم قىلساق ئىكاۋ نىكاھ ئىشىن راست.

كوز ئۇستىدە ئۇلچە رەسمۇ ئايىن،
جان ئورتەدە ئۇلچە ئەقدى كابىن.

1805. دۇر تاج ئۇزە ئەيبدىن يىراقدۇر.
لەئل ئولسە يانىدە يەخشىراقدۇر.

گەر تولغەر ئېسەڭ بويۇن بۇ ئىشدىن،
ۋەھم ئەيلە گەسىن كوڭۇل قالمشدىن»،

بۇ سۆز بىلە كوپ بېرىپ تەبەررۇك.
ئەيلەب ئەلەر ئۇل ساری تەھەررۇك.

لەيلى ئاتەسى ھەم ئولغاچ ئاگاھ،
مەجلىس يەسەبان نېچۇككى دىلخاھ.

پەيغام ئەھلىنى ئەيلەب ئىكرام،
پەيغامىنى ئەيلەب ئەھلى پەيغام.

1810. سامىئغە قەتىغ كېلىپ بەغايەت،
تولغاندى ئوزىگە بېنىھايەت.

بېۋەقت ئولۇپ ئېتتى بويلە تەقرىر:
«كىم مۇنداق ئېمىش ئەزەلدە تەقدىر:

كىم ئۇل بۇتى چىنۇ ماھى فەرھار،
بۇ باغدە گەرگۇل ئولسە، گەرخار.

بىر ئوزگە مۇھىب ھەبىبى بولغەي،
ئوزگە كىشىنىڭ نەسىبى بولغەي.

ئەلقىسسە قەزايى ئاسمانى،
يېتكۇردى يەنە بىراۋگە ئانى.

1815. گەر بولمەسە ئېردى ھەم بۇ سۇرەت.
يوق ئېردى مېڭە بەسي زەرۇرەت،

نەۋفەل سوزىگە ئىتائەت ئېتمەك،
ھەر ئىشىگە كى ئەمر قىلدى يېتمەك.

ئەندى ئىلتىماس ۋە تەلۇبم شۇكى، ئىككىسىنى نىكا قىلىپ
تويىنى ئوتكۇزەيلى.

رەسم-يوسۇنلارنى ئوبدان قىلىپ، ھەققى مەھرىگە جاننى
تىكسەك.

1805. تاج ئۇستىدىكى ئونچە ھەر قانداق نۇخسانلاردىن خالى
بولسىمۇ، يېنىدا ياقۇت بولسا، تېخىمۇ ئوبدانراق بولۇدۇ.

ئەگەر بۇ ئىشتىن بويۇن تارتىلساك، كوڭۇل قېلىشىدىن
قوقۇشۇڭ كېرەك!»

شۇنداق سوزلەرنى ئېيتىپ ۋە نۇرغۇن سوغىلار بىرىپ،
ئەلچىلەرنى يولغا سالدى.

لەيلىنىڭ ئاتىسى بۇنىڭدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن،
يېقىن ئادەملىرىنى ژىغىپ مەجلىس ئاچتى.

ئەلچىلەرنى ھورمەت بىلەن كۇتۇۋالدى، ئەلچىلەر نەۋفەلنىڭ
خەۋىرىنى تاپشۇرۇشتى.

1810. بۇ خەۋەر لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ناھايىتى قاتتىق تەككەنلىگى
ئۈچۈن تولۇمۇ غەزەپلەندى.

خاپا بولۇپ سوزىنى شۇنداق باشلىدى: «تەغدىرى ئەزەل
شۇنداق ئىكەن.

بۇ چىن گوزىلى بولغان ئاي ئۇزلۇك، بېغىمنىڭ گۈلىمۇ،
تىكىنىمۇ، ھەر ھالدا،

باشقا بىر ئادەم ئونىڭ مەھبۇبى ۋە دوستى بولۇپ، شۇنىڭغا
نىسىپ قىلىنغاندۇر.

لېكىن تەغدىر ئونى يەنە باشقا بىرسىگە نىسىپ قىلىپتۇ.

1815. ۋە يەنە بىرسىگە پەتە قىلدۇرۇپ قويمىغان بولساقمۇ، مىنىڭ:

نەۋفەلنىڭ سوزىگە ئىتائەت قىلىپ، بۇيرۇغان ئىشىنى
ئورۇنلاشقا ئانچە زورۇر يېتىم يوق ئىدى.

خاسسه‌كى قىلىب سوزىنى تەقسىم،
بىر قىسمىن ئۇمىد ئېتىب بىرىن بىيىم.

ئۇممىد ئىلە كوڭلۇم ئەيلەگەي خۇش،
بىيىمى بىلەن خاتىرىم مۇشەۋۋەش.

ئۇل ئايكى ئەسىرى بېھەددۇر،
بۇ لەھزە بىراۋگە نامزەد دۇر.

1820. گەر تاپسە بۇ سوزىدىن نەدامەت،
ئۇل نارىيۇ بىز بېرى سەلامەت.

بۇ سوز بىلە تاپمەس ئولسە تەسكىن،
گەر لۇتف ئەيان قىلۇر، ۋە گەر كىن.

لۇتف ئەيلەسە فارىغ ئولتۇرۇبىز،
كىن كور گۇزۇر ئولسەھەم تۇرۇبىز.

ئەنداق دەغى بولمەسۇن ئەگە فەھم،
كىم كىنىدىن ئېتگۇمزدۇرۇر ۋەھم.

رەزم ئەيلەسە ئەزم قىلغۇمزدۇر،
ئەزم ئەيلەسە رەزم قىلغۇمزدۇر».

1825. سوزنى چۇ بۇيىرگە خەتىم بېردى،
دېدى: «بارىڭىز كى سوز بۇ ئېردى!»

قوپتىلەر ئۇل ئېل تاپىب خىجالەت،
نەۋفەلغە كېتۇردىلەر مەلالەت.

نەۋفەلغە چۇ بولدى قىسسە مەئلۇم،
بولدى بۇ خەبەردىن ئەسرۇ مەغمۇم.

ئۇل نەۋئكى ۋەئدە قىلمىش ئېردى،
بۇ ئىش بولۇرىنى بىلمىش ئېردى.

جەمئ ئەيلەدى ھەر قەبىلەدىن خەيل،
فىلھال ئۇرۇشقە ئەيلەدى مەيل.

1830. مەجنۇننى قىلىب يانىدە ياۋەر،
ئوت ئاستىدە يېل كىبى تەكاۋەر.

قىسقىسى، سوزىنىڭ بىر قىسمىغا ئۇمۇتۇارلىق باغلاپ ۋە بىر قىسمىنى ۋەھمە بىلەن تولدۇرۇپ،

ئۇمۇت بىلەن كوڭلۇمنى خوشال قىلماقچىيۇ، ۋەھمىسى بىلەن خاتىرىمنى تەشۋىشكە سالماقچى.

سانسىز ئادەملەرنى ئوزىگە ئەسىر قىلغان ئۇ ئاي، ھازىر بىرسىگە نامزات قىلىنغاندۇر.

1820. ئەگەر ئۇ ئېيتقان سوزىگە پۇشەيمان قىلسا، ئۇ ئۇياقتا، بىز بۇياقتا تىنچ قالمۇرىمىز.

ئەگەر ئۇ بۇ سوزلىرىمدىن قەنائەتلەنمىسە، مۇلايىملىق قىلار ياكى ئوچىنى بىلدۇرەر.

مۇلايىملىق قىلسا خاتىرجەم ئولتۇرارمىز، ئوچ ئالماقچى بولسا يەنە تەييار بىز.

ئۇ بىزنى «ئوچ ئېلىشمىدىن قوقۇدۇ» دەپ ئويلۇمۇسۇن.

ئۇ ئۇرۇش ئاچسا، بىز ئۇرۇش باشلايمىز، ئۇرۇش باشلىسا ئۇرۇش ئاچمىز!»

1825. گىپىنى شۇ يەردە تۇگوتۇپ: «قىلىدىغان سوزۇم شۇ، ئەندى كەتسە كىلارمۇ بولۇدۇ» دىدى.

كەلگەن ئەلچىلەر خىجالەت بولۇپ، نەۋفەلگە لەيلىنىڭ ئاتا-سىدىن مەلۇمات يەتكۇزۇشتى.

نەۋفەلگە بۇ قىسسە مەلۇم بولغاندىن كېيىن، بۇ خەۋەردىن غەمگە چۇشتى.

مەجنۇنغا ۋەدە بەرگەن چېغىدا شۇنداق بولۇشىنى بىلگەن ئىدى.

ھەممە قەبىلىلەردىن ئادەم توپلاپ، دەررۇ ئۇرۇشماقچى بولدى.

1830. مەجنۇننىمۇ ئوز يېنىغا ئېلىپ، ئۇ ئوتنى شامالدەك ئىشتىك ماڭىدىغان ئاتقا مىندۇردى.

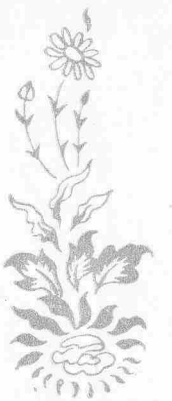

هەم تونغە يېتكۈرۈپ شەمامە،
هەم باشىغە چىرتىپ ئەمامە.

ئۇل ھەرنى قىلۇردىن ئۆلمەي ئاگاھ،
گەھ نالە قىلىپ، گەھى چېكىپ ئاھ.

ئات قەي سەرىكىم بارۇر دەم ئۇرمەي،
تورسە دەغى يول يۇرۇر گە سۇرمەي.

تەيىار قىلىپ سىپاھى جەرار،
جەرارلىق ئىچرە بەرچە تەيىار.

1835. مەجنۇن ئىشى سەئىۋ ھىيلەسىغە،
سۇردى لەيلى قەبىلە سىغە.

ئاگەھ بولغاچ ئەلەر داغى بات،
ئايىنى جەلادەت ئەيلەپ ئىسبات.

ھەريان كىشى چاپتۇرۇپ يېغىپ ئېل،
كىن ئەمرىدە مەھكەم ئەيلەبان بېل،

ئوترۇ چىقىبان ئەدۇغە ھالى،
كوشش بىلە تۇزدىلەر يەسالى،

كىم فەھم ئېتىپ ئويلە قەھرۇ كىنلەر،
چەرخ ئەيلەدى ھەردەم ئافەرىنلەر.

1840. نەۋفەل چېرىكى داغى چېكىپ سەف،
ئۇسرۇك تېۋەلەر كىبى ساچىپ كەف.

بۇ نەۋئ ئىكى سىپاھى خۇنرىز،
قان توككەلى بەرچە دەھشەتەنگىز.

بىر-بىر گە يېتۈشتىلەر غەزەبناك،
قەتل ئېتگەلى بەرچە تۇندۇ بېباك.

مەركەب يېلى ئەرسەنى سۇپۇردى،
ئازەرم گىياھلەرىن ساۋۇردى.

ئەنداقكى ياغىن ياغەر بەھاران،
مەيدانغە سۇۋ ئوردى تىيرباران.

ئۇنىڭغا ياخشى تونلارنى كىيگۈزۈپ، بېشىغا سەللە ئوراتتى.

لېكىن مەجنۇن بۇ ئىشلارنىڭ تىگىگە يېتەلمەي، گايى ناله قىلاتتى ۋە گايىدا ئاھ تاتاتتى.

ئات قاياقتا ماڭسىمۇ گەپ قىلمايدۇ، توختاپ قالسا چۇ دېمەيدۇ.

تەيىارلانغان جەڭگىۋار ئەسكەرلەرنىڭ ھەممىسىمۇ جەڭ قىلىشقا تەيىار ئىدى.

1835. مەجنۇننىڭ ئىشىنى ھەل قىلىپ بىرىش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچىنى لەيلى قەبىلىسىگە ماڭغۇزدى.

ئۇلارمۇ بۇ ۋەقەدىن خەۋىردار بولغاندىن كېيىن، چاقماقلىق بىلەن قارشى چىقىشقا قارار قىلىشتى.

ھەر تەرەپكە ئادەم ئەۋەتىپ ئەلنى توپلىدى. غەزەپ بىلەن مەھكەم بەل باغلاشتى.

شۇ زاماتلا دۇشمەن بىلەن ئۇزمۇ-ئۇز بولۇپ، غەيرەت بىلەن سەپ تاتىشتى.

بۇلارنىڭ بۇنداق قەھر ۋە غەزەپلىرىنى پەلەكمۇ ئاڭلاپ دايىم ئاپىرىنلارنى ئوقۇدى.

1840. نەۋفەلنىڭ ئەسكەرلىرىمۇ سەپ تاتىپ، مەس توگىلەردەك كۈۋۈلدەر چاچرىتاتتى.

شۇنداق قىلىپ بۇ ئىككى قان توككۈچى قوشۇن، دەھشەت بىلەن قان توكۈش ئۈچۈن،

ئولۇم بازىرىنى قىزىتىش ئۈچۈن بىر-بىرىگە غەزەپ بىلەن يېقىنلاشتى.

ئاتلارنىڭ شامىلى جەڭ مەيدانىنى سۇپۇرۇپ، شەپقەت ۋە مەرھىمەت ئوت-چوپلىرىنى ئاسمانغا سورىدى.

خۇددى باھار يامغۇرى قۇيغاندەك مەيدانغا ئوقلار ياغدى.

دەشت ئۇزرە ئېگەر گۈچى ھەيۇنلەر،
ئاشۇبدە ئويلەكىم قۇيۇنلەر.

پىچ ئۇرماق ئىشىدە ھەر سىنانى،
باشىن كىشى يەنچغان يىلانى.

دال ئولدى سىنانى شېد يەڭلىغ،
ھەيئەت بىلە بەرگى بېدىيەڭلىغ.

ئىتتىك قىلىچ ئىستەب ئېل ھەلاكى،
باش قىرقەر ئۇچۇن نېچۇككى پاكى.

پاكى كېبى تېزلىك قىلىب فاش،
قىرقىب، لېكىن ساچ ئورنىغە باش.

ئوق تايىرىكىم ئۇچۇب ھەۋاغە.
يول ھەيئەتى كور گۇزۇب بەلاغە.

چۇن ئۇچقەلى ئاچىلىب قەناتى،
ئەئدا تەنىدىن ئوچۇب ھەياتى.

پەيكانلەر ئولۇب ھەۋاغە مايىل،
يۇز كەۋكەبى نەھىس بەرچە قاتىل.

ھەر تەنغەكى مەرگ ئوتىنى ياقىب،
ئۇمر ئەختەرى تۇرمەيىن ئۇ ياقىب.

ھەر ساری شىخابۇار ھەربە'
چۇن مەيل قىلىب تەمام زەربە.

بولسە زىرىخ ئەنداق ئوتۇب ئەندىن،
كىم ئىگنە ھەرىرۇ پەرنىياندىن.

خەنجەر قىلىب ئۇزنى مۇتتەسىل تىل،
قان توكمەك ئېتىب ئانى قىزىل تىل.

ئۇل زەخمى زەبان ئىلە ھەمىشە،
ئېل بەغرىنى يارماق ئەگە پىشە.

گۇرزئەيلەبئوزىن ئۇلۇسغە سەركوب.
ئېل مەغزىدە ھەردەم ئەندىن ئاشۇب.

دەشتتىكى ھەممە ئات ۋە توگىلەرمۇ قۇيۇندەك مالمىا تاڭ-
چىلىقنىڭ ئىچىدە قالدى.

ئايلاندۇرۇپ ئۇرۇلغان نەيزىلەر بېشى يەنچىلگەن ژىلانغا
ئوخشاش بۇرۇلۇپ-تولغۇنۇپ كورۇنەتتى.

نەيزىلەرنىڭ سېپى ئاپتاپنىڭ دائىرىسىدە ئىگىلىپ، ئۇچى
بولسا تالنىڭ يوپۇمبىغدەك بولۇپ كەتتى.

ئىشتىك قىلىچلار ئادەملەرنى ھالاك قىلاتتى، ئۇستىرىدەك
بېشىنى قىرقىيتتى.

بۇ ئوتكۇر قىلىچلار ئۇستىرىدەك ئىشتىك بولۇپ، چاچنىڭ
ئورنىغا باشنى ئالاتتى.

ئوق قۇشلىرى ھاۋاغا ئۇچۇپ، بەلاغا يول ئېچىپ بىرەتتى.

ئوق قۇشلىرى قانىتىنى يايغاندا، دۇشمەننىڭ تىنىدىن ھايا-
تىنى ئۇچۇرۇپ كېتەتتى.

ئاسمانغا قاراپ ئۇچقان نەيزىلەر بەختسىزلىك ئېلىپ
كەلگۈچى يۇزلىگەن يۇلتۇزلاردەك ھەممىنى ئولتۇرەتتى.

ھەر بەدەنگە ئەجەل ئوتىنى يېقىپ، ئومۇر يۇلتۇزى تۇ-
راماستىن پېتىپ كېتەتتى.

ھەر تەرەپتىن كوتۇرۇلگەن ئۇچار يۇلتۇزغا ئوخشاش يال-
قۇنلۇق قىلىچ ۋە خەنجەرلەر كۇچلۇك ئۇرۇلاتتى.

بۇ قىلىچ ۋە خەنجەرلەر ساۋۇت كوينەكلەردىن خوددى
ژىپەك شايىدىن ئوتكەن ژىگىنلەردەك ئوتەتتى.

خەنجەر دايىم ئوزىنى تىلغا ئوخشاتسىمۇ، قان توكۇش
ئۇنى قىزىل تىلغا ئايلاندۇراتتى.

ئۇنىڭ ئىشى ھەر دايىم ئەل باغرىنى تىشىپ ياردار قىلىش
ۋە زىيان يەتكۈزۈشتۇر.

گۇرزە ئەلنىڭ بېشىنى ياردۇ، ھەر دايىم ئادەملەرنىڭ
مىيىسىدە شۇنىڭ غوغاسى.

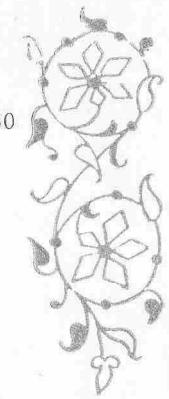

ناگەهکی زۇھۇر ئېتىب خىلافى،
باش كاسىلەر بولۇپ غىلافى.

1860. ئەئرە بىلە كىردى ئەبرى غۇرران،
ئۇل ئەبرغە بەرق تىغى بۇرران.

ئۇل ئەبرى بەلا، بۇ بەرقى ئافەت،
ئەندىن بارى دەھر غەرقى ئافەت.

ئاستىدىن ھەيۇنى ۋەھشەتەڭىز،
يېل ئويلەكى، ئەبرنى قىلۇر تېز.

سۇرئەت ئەرا بەرقدىن دەرەخشى،
رۇجئەت ئەرا بەرق گام رەخشى.

راكىب ئەڭە قەتلىدىن ئۇرۇب دەم،
پەرھاش كۇنى نېچۇككى رۇستەم.

1865. ھەر بىر ئەرەبى تەئەسسۇب ئايىن،
رەۇشەن قىلىب ئانجە شۇئلەئى كىن،

كىم كۇنكە بولۇب شەرارى پەيۇەست،
دەريا سۇۋى ئەيلەي ئالمەيىن پەست.

بۇ نەۋئ ئىكى سىپاھى قاتىل،
بىر-بىر گە چۇ بولدىلەر مۇقابىل.

نەۋفەل سىپەھى قەلىنراق ئېردى،
قەھرىنىڭ ئوتى يەلىنراق ئېردى.

ئەئداسى بۇ شۇئلەنى كورۇب گەرم،
فەرز ئولدى تەرىقى ھەزمۇ ئازەرم.

1870. چۇن بار ئېدى ئېلگە بىيمۇ ئافات،
يېر بېر كىگە مايىل ئولدىلەر بات.

گويا بولۇب ئېردى كۇن داغى كېچ،
بىر سارى شىكەست تۇشمەدى ھېچ.

نەۋفەل دەغى ياندى شادۇ خۇررەم،
يېر تاپتى سىپەھ تۇشەر گە مەھكەم.

تۇيۇقسىز ئۇ باشقاچۇشسە، باش كاسىلىرى ئۇنىڭ غەلىپى بولۇپ قالاتتى.

1860. قوشۇن بۇلۇتى نەرە تاتىپ كىردى، بۇ بۇلۇتنىڭ چاخمىغى بولسا ئوتكۇر تىغلار ئىدى.

ئۇ بەلا بۇلۇتى بولسا، بۇ ئاپەت چاخمىغىدۇر، جىمى ئالەم شۇلاردىن غەرق بولۇدۇ.

بۇلارنىڭ ئاستىدا قالغان ياۋا ئاتلار شامالدەك بۇلۇتلارنى ھايدايتتى.

تېزلىكتە چاخماقتەك، فايتىشتا ئۇنىڭ ئوتىدەك پاقىرايتتى.

ئاتلىقلار جەڭ كۇنىدىكى رۇستەمدەك ئولتۇرۇشكە كەرىشىشكەن.

1865. ھەر بىر مۇتەئەسسىپ ئەرەپ دۇشمەنلىك ئوتىنى قىزىتىپ، ئوچلۇق شولىسىنى روشەن ياندۇرغان.

ئۇنىڭ ئۇچقۇنلىرى ئاسمانغا باغلىناتتى، دەريا سۇيىمۇ ئۇنى پەسەيتەلمەيتتى.

مانا شۇ خىلدىكى ئىككى قاتىل قوشۇن بىر-بىرىگە دۇچ كىلىشتى.

نەۋفەل ئەسكەرلىرى نۇرغۇن بولۇپ ئۇلارنىڭ قەھر ئوتى ناھايىتى ھارارەتلىك ئىدى.

دۇشمەنلىرى بۇ شولىنىڭ ئىسسىقلىغىنى كورۇپ، ئەپلىشىش يولىنى ئىستىشەتتى.

1870. بۇ ئىشتىن ئەلگە ئاپەت خەۋپى بولغىنى ئۇچۇن، بىر-بىرلىرىگە چاپسانلا مايىل بولۇشتى.

شۇ كۇنى كەچ كىرىپ، ئىككىلا تەرەپكە زەرەرمۇ يەتمىدى.

نەۋفەلمۇ خوشاللىق بىلەن قايتىپ، ئەسكەرلىرىنى مۇستەھكەم بىر جايغا چۇشەردى.

چۈن ئىككى چېرىككە بولدى تەسكىن،
كىن ئەھلىغە زاھىر ئولدى بەس كىن.

زۇلمەت سىنەھى چۇ سالدى سايە،
ئەنجۇم يۇرۇتۇپ ئەكە تەلايە.

1875. چىن خۇسرەۋى قىلدى تەركى ئەۋرەك،
يېر يۈزىنى تۇتتى خۇسرەۋى رەك.

ئۇل ئىككى سىپەھ قىلىپ، مەدارا،
جەزم ئولدى ئەلەرغە ئاشكارا.

ھەر ساري تەلايەلەر رەۋانە،
تا تاشكلە نې ئەيلەگەي زەمانە.

ئېي ئىشق ئېلىنىڭ سىلاھ شورى،
كېلدى مېڭە غەم سىپاھى زورى.

1879. تۇت مەيكى دەمى فەرەھ تاپايىن،
ئۇل خەيلغە باش يەلەك چاپايىن.

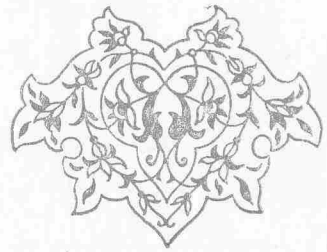

ئىككىلا قوشۇن تىنچلانغاندىن كېيىن، ئۇلار نىڭ ئارىسىدىكى ئەداۋەتمۇ توختىدى.

قاراڭغۇلۇق قوشۇنى سايە سالغاندىن كېيىن، يۇلتۇزلار شۇ قوشۇننىڭ ئىلغار قىسملىرى بولۇپ چىقىشقا باشلاشتى.

1878. چىن پادىشاھى بولغان قۇياش ئوز تەختىنى تەرك قىلدى. يەر يۈزىنى بولسا قاراڭغۇلۇق باستى.

ئىككى تەرەپنىڭ كىلىشىمى مەلۇم بولدى، ئۇلار بىر قارارغا كىلىشكەن ئىدى.

ئىلغار قىسملار «ئەتەنمە بولىدىكىن» دەپ ئايلىنىپ ژۇرۇشەتى.

ھەي ئىشق ئىلىنىڭ قىلىچۋازلىرى ماڭمۇ غەم قوشۇننىڭ زورى چۈشتى.

1879. ماڭا مەي بەرگىن، بىردەم خوشال بولاي-دە، ئۇ قوشۇن تەرەپكە يالاڭ ئاياق بولۇپ چاپاي.

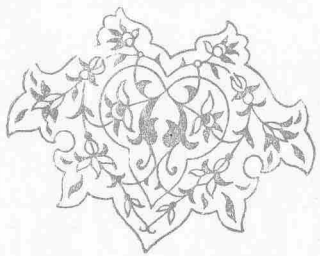

ئون بېشىنچى باب

لەيلى ئاتەسى يېگىلىشىنى كورىپ، دۇشمەنگە ئۇرماقچى بولغىنى تىغ بىلەن ئوز قىزىنىڭ قانىنى ئاقىزماقچى بولغانى، مەجنۇن ئۇنى تۇشىدە كورگانى، نەۋفەل ئالدىدا يولتۇزدىك ياش توكگانى ۋە نەۋفەلنىڭ ئۇرۇشنى توختاتقانى

راقمكى ئوزاتتى تىل سىنانىن،
بۇ نەۋئ ئېۋرۇر قەلەم ئىنانىن:

كىم ئۇل كۇن ئۇرۇش چۇ بولدى قايىم،
كونماقىقە سپاھ بولدى نايىم.

نەۋفەل چۇ ئۇرۇشقە ئېردى تالىب،
خەسمى ساڑى بولدى ۋە ھم غالىب.

لەيلى ئاتەسى ئېلىن كورۇپ سۇست،
چارە ساڑى باغلەدى بېلىن رۇست.

چارلەتتى رەۋان ئۇرۇق-قەياشىن،
سالدى ئارەغە ئۇل ئىش كېڭاشىن.

1885. كوپ گۇفتۇ-شۇنىد ئەراغە تۇشتى،
كوپ تۇل بۇ ماجەراغە تۇشتى.

ئون بەشىنچى باب

لەيلىنىڭ ئاتىسى يېگىلىشىنى كورۇپ
دۇشمەنگە ئۇرماقچى بولغان تىغ بىلەن
ئوز قىزىنىڭ قېنىنى توكمەكچى بول-
غىنى ۋە مەجنۇن ئۇنى چۇشىدە كورۇپ،
نەۋفەلنىڭ ئالدىدا يولتۇزدەك ياش تو ك-
كىنى ھەم نەۋفەلنىڭ ئۇرۇشنى توختاتقىنى

تىل نەيزىلىرىنى ئوزاتقان يازغوچى، قەلەم تىزگىنىنى بوندىق بوزۇدى:

شۇ كۇنى ئۇرۇش توختىغاندىن كېيىن، ئەسكەرلەر بىر جايغا چۇشۇپ، يېنىشقا باشلاشتى.

نەۋفەل ئۇرۇشۇشنى خالايتتى، دۇشمىنى ئۇنىڭ غالىپ كىلد-شىدىن ۋەھىمگە چۇشەتتى.

لەيلىنىڭ ئاتىسى ئوز ئىلىنىڭ كۇچسىزلىگىنى كورۇپ، چارە تېپىش ئۇچۇن بىلىنى مەھكەم باغلىدى.

تېزدىن ئوز ئۇرۇغىنىڭ باشلىقلىرىنى قېچىرىپ، ئۇلار بىلەن كىگەش ئوتكەزدى.

1885. نۇرغۇن گەپ- سوزلەر بىلەن بۇ ماجرا ئوزۇنغا سوزۇلدى.

ئاخىر مۇڭە قىلىدى سوزنى كوتەھ.
كىم: «ئېل قاچىبان نەئۇزبىللەھ.

نەۋقەل ساڭى بولسە فەتۋ ياۋمۇ،
سۇرسە ھەشەم ساڭى تەكاۋمۇ،

ھۇكمىن سۇرۇبان ئەمرلەردىڭ،
لەيلىنى چېكىپ ئەسرلەردىڭ.

خەيلەم ئەرە سالسە بويلە ئەفسۇس،
تۇشسە قەرا يېرگە نەنگۇ نامۇس.

1890. ئۇل لەھزە ئەجەب بەلا بولۇر ئىش،
يا ئولمەكۇ يا جەلا بولۇر ئىش.

بولۇر قەرا يېر تۇبىگە بارماق،
بولمەس ئەرەب ئىچرە باش چىقارماق.

بولغۇنچە بۇ نەۋئ ئەمرى ناخۇش،
بىر فىكر كېلۇر بەسى مىڭە خۇش،

كىم تاڭلە ئۇل ئاينى ھازىر ئەيلەي،
بىرەمدە ئىشىنى ئاخىر ئەيلەي.

ئوق ئىگنەسىدىن تىكەي لىباسىن،
خەنجەر سۇيىدىن ئېزەي ھىناسىن.

1895. تۇفراققە سالەي قەدى نىھالىن،
يېرگە كىيۇرەي قاشى ھىلالىن.

ھەر نېچە كوزۇم چەراغى ئۇلدۇر،
جانىم تەرۇ تازە باغى ئۇلدۇر.

ئافەت يېلىدىن ئوچۇب چەراغىم،
تاراج خەزانغە قالسە باغىم.

خۇشراقكى ئەدۇغە كام بولغەي،
نامۇس مېڭە ھەرام بولغەي».

چۇن سوزنى بۇ يېرگە ئەيلەدى بەند،
تەھسىن ئېتىپ ئولدى بەرچە خۇرسەند.

ئاخىرى گەپنى قىسقا قىلىپ، بۇنداق دىدى: «خۇدا كورسەتمەسۇن، بىزنىڭ ئادەملەر قېچىپ،
نەۋقەلگە غەلىبە يار بولۇپ، ئۇ ساريىيمغا ئات سالدۇرسا،

ئەمرلەردەك ھوكمىنى ژۇرگۇزۇپ، لەيلىنى ئەسىر قىلىپ قولغا ئالىدۇ.
بۇنداق ئېچىنارلىق ئەھۋال قەبىلەمىنىڭ بېشىغا چۈشۈدىغان بولسا، ئار-نومۇسۇم يەر بىلەن يەكسان بولۇدۇ.

1890. ئۇ چاغدا ئىشىم بىر بەلا بولۇپ، يا ئولۇشكە ۋە يا ۋەتەندىن ئايرىلىشقا توغرى كىلىدۇ.
ئەرەپلەرنىڭ ئىچىدە باش كوتۇرەلمەي، قارا يەرگە كىرىش ئەۋزەلرەك بولۇپ قالىدۇ.
بۇنداق كوڭۈلسىز، ئېچىنارلىق ئەھۋالغا چۈشكەندىن كورە، بۇنداق پىكرنى قىلىش ياخشىراقتۇر:
ئەتە لەيلىنى تەيىارلاپ، بىرەمدە ئىشىنى تۈگۈتەي؛

ئوق ژىگىنىسى بىلەن كىيىمنى تىكىپ، خەنجەر سۇيىدىن خىنىسىنى ئىزەي.

1895. ئۇنىڭ غۇنچە قەددىنى توپىغا كومەي-دە، يېڭى چىققان ئايدەك قېشىنى يەرگە كىرگۈزەي.
گەرچە ئۇ كوزۇمنىڭ چىرىغى بولۇپ، جان مۇڭلىرىمنىڭ بېغى بولسىمۇ،
ئاپەت ئىلىدىن چىرىغىم ئوچۇپ، بېغىم غازاڭ ھەم ۋاشاڭ قىلىنسىمۇ،
دۇشمەن مەخسىتىگە يېتىپ، نومۇسۇم توكۇلگەندىن كورە، بۇ ياخشىراق!»
ئۇ، شۇنداق دەپ سوزىنى تۈگەتكەندە ھەممىسى توغرى تېپىشىپ، خوشال بولۇشتى.

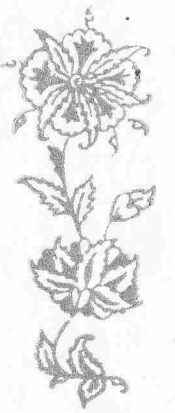

1900. نەۋقەل ساری نۇسرەت ئېردی هاسىل
خەيلۇ سىپەهى ئىدى قەۋىى دىل.

مەجنۇنغە غەرىب هالەت ئېردى،
گەه زۆقۇ گەهى مەلالەت ئېردى،

چۇن يار ۋىسالىن ئەيلەبان ياد،
كوڭلى بۇ ئۇمىد ئىله بولۇب شاد.

لېك ئولماغى يار خەيلى مەغلۇب،
كوڭلىن ئەنىك ئەيلەر ئېردى مەنكۇب.

ئاشىقلىق ئىشى ئېرۇر زەبۇنلۇق،
مېهنەت چەهى ئىچرە سەرنىگۇنلۇق.

1905. بىدىلنى يېڭىب ئىدى بۇ قەيغۇ،
كىم بەخت كوزىگە سالدى ئۇيقۇ.

كوردىكى كېلۇر نىگارى زىبا،
باشتىن-ئەياغىغە خەززۇ دىبا.

يوق، يوق، نې نىگار، سەرۇى گۇلچېهر،
نې سەرۇ، نې گۇلكى، غەيرەتى مېهر.

كوز چەشمەسىدە زۇلالى بېغەش،
جان گۇلشەنىدە نىهالى سەركەش.

سەهرايى لەتافەت ئىچرە لاله،
نې لاله كى، مۇشكبو غەزاله.

1910. دەريايى مەلاهەت ئىچرە گەۋهەر،
گەۋهەر نېكى ئەكسى مېهرى هاۋەر.

كوز مەردۇمىدىك كوڭلگە ياققەن،
يەئنىكى هەمىشە ئەشكى ئاققەن.

هەجر ئوتىدە شەمئى ئالەم ئەفروز،
يەئنىكى ئىشى گۇداز ئىله سوز.

1900. غەلبە نەۋقەلنىك بولغان ئىدى، ئەسكەرلىرىمۇ غالىپ بولۇپ چىقىشقانىشەنگەن، كوڭۇللىرى كوتۇرۇلگەن ئىدى.

مەجنۇن بولسا ئەجايىپ بىر هالدا قېلىپ، بىردەم زۇقلۇ-نۇپ كىتەتتى ۋە بىردەم مۇسۇتكە چۇشەتتى.

ئۇ يارغا يېتىشىشنى ئەسلەپ، كوڭلى ئۇمۇتۋارلىق بىلەن خوشاللىناتتى.

لېكىن يارى تەرەپنىك مەغلۇپ بولۇشى، ئۇنىك كوڭلىنى بارغانسىرى بۇزاتتى.

ئاشىقلىق — ئىشى ئاجىز بولۇشتىن، كۇلپەت قۇدۇغىغا بېشىچە چۇشۇپ كىتىشتىن ئىبارەتتۇر.

1905. بۇ قايغۇلار ئاشىقنى يەڭگەن ئىدى، بەخت كەلىپ ئۇنىك كوزىگە ئۇيقۇ سالدى.

ئۇ (چۇشىدە) نىگارى زىبانى (لەيلىنى) بېشىدىن ئايىغىغىچە پۇتۇنلەي ژىپەك كىيىملەرگە ئورالغان هالدا كىلىۋاتقانلىقىنى كوردى.

ياق، ئۇنىگار ئەمەس، گۇل ئۇزلۇك سەرۇ، سەرۇمۇ، گۇلمۇ ئەمەس، بەلكى كۇننىكمۇ كۇنچىلىگىنى كەلتۇرۇدىغان پېرىزات ئىدى.

ئۇ كوز بۇلغىنىك غۇبارسىز سۇيى ئىدى، جان گۇلشىنىدە يېتىشكەن ياش كوچەتكە ئوخشايتتى.

لەتاپەت دالىسىنىك لەيلى گۇلى، ياق، بەلكى ئىپار پۇراقلىق كىيىگى ئىدى.

1910. ئوماقلىق دەريالىرىنىك گوهىرى، گۇهەرمۇ ئەمەس، بەلكى قۇياشنىك ئەكسىدۇر.

كوز قارىچۇغىدە كوڭۇلگە يېقىملىقدۇر كى، دايىم يېشى توكۇلۇپ تۇرۇدۇ.

جۇدالىق ئوتىدا ئالەمنى كويدۇرگۇچى بىر چىراغ، يەنى، ئىشى دايىملا قايغۇ ۋە كويۇشتىن ئىبارەت.

كوز ياشىنى سۈبھىدبك ياشۇرغان،
يەئنى گۈلى مېھردىن دەم ئۇرغان.

سەبرىنى ئاقىزغان ئەشك سەيلى،
يەئنى مەھۇ مېھر رەشكى لەيلى.

1915. ھەم ئاغزىدە ئاھى ئىشتىياقى،
ھەم سەۋتىدە نەۋھەئى فىراقى.

يېتكەچ ئەلىف قەدىن قىلىپ دال،
مەجنۇنىنى ئەياغىن ئوپتى فىلھال.

سوغرە قۇچۇشۇرغە بولدى مايىل،
بوينىغە قولىن قىلىپ ھەمايىل.

دېدىكى: «ئەيا رەفىقى جانى،
يوق، يوقكى، ئەنسى جاۋىدانى.

ئىشقىڭدە ئاتەم/ يەراق قىلمىش،
ئېل ھەم بارى ئىتتىفاق قىلمىش.

1920. كىم قەتلىمە تاشلە ئەينەب ئاھەڭ،
قانىم بىلە يېرنى ئەيلەگەي رەڭ.

مېيرىمغە قەرىن زەۋال قىلغەي،
قانىمنى شەفەق مىسال قىلغەي.

مېھرىنى شەفەقۇش ئېتسە قانىم،
يېر ئاستىنى ئەيلەگەي مەكانىم.

ئىشقىڭدە مېڭە بۇ ئېردى مەقسۇد،
كىم كورسەم ئوزۇمنى ئەندە نابۇد.

دەۋران بۇ مۇرادىمە يېتۇردى،
نې ئىستەدىم ئالمە كېتۇردى.

1925. ئىشقىڭدە نې ئارزۇكى ئېتتىم،
ئۇل نەۋئىكى كامىم ئېردى يېتتىم.

تۇشتى مېنىڭ ئالمە ئەجەب يول،
سېن ياخشى قال ئېمدىيۇ تىرىك بول».

كوز يېشىنى يوشۇرغان تاشقا ئوخشايدۇ، يەنى مېھر گۈلىدىن دەم ئۇرۇدۇ.

ئۇنىڭ سەۋرىنى كوز يېشىنىڭ تاشقۇنى ئېقىتىپ كەتكەن، يەنى، ئۇ ئاي ۋە كۈننىڭ كۈنچىلىگىنى كەلتۈرگەن لەيلى ئىدى.

1915. ئۇنىڭ ئاغزىدا ئىشتىياق ئاھى، ئاۋازىدا ئايرىلىش نالىسى بار ئىدى.

لەيلى يېقىنلاشقاندىن كېيىن، ئىلىپ (ا) تەك قامىتىنى ئىگىپ دال (د) قىلىپ، دەرھال مەجنۇننىڭ ئايىغىنى سويدى.

كېيىن قۇچاغلاشنى خالاپ، قولىنى مەجنۇننىڭ بوينىغا سالدى.

دېدى: «ھەي، جاندىن ئېزىز دوستۇم، ياق، ياق، بەلكى ئەبەدىي قەدىردانىم.

سېنىڭ ئىشقىڭدىن ئاتام مېنى ئاجراتماقچى بولدى، پۈتۈن ژۇتمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىر سوزگە كەلدى.

1920. ئەتە مېنى ئولتۇرمەكچى ۋە قېنىم بىلەن يەرنى بويۇماقچى.

قۇياشىمغا زاۋالنى يېقىنلاشتۇرماقچى، قېنىمنى بولسا شەپەقە ئوخشاش قىلماقچى.

قېنىم بىلەن قۇياشىم شەپەق رەڭ بولسا، مېنى يەرگە كومۈڭ.

سېنىڭ ئىشقىڭدا قۇربان بولۇش، مېنىڭ مەخسىتىم ئىدى.

دەۋران مەخسىتىمگە يەتكۈزدى، ھەممە تىلەكلىرىمنى ئورۇنلىدى.

1925. ئىشقىڭدا نېمە ئارزۇ قىلغان بولسام ھەممىسىگىلا يەتتىم.

مېنىڭ ئالدىمغا ئەجەپ يول تۇغرى كەلدى، ئەندى سەن ياخشى قال ۋە ئامان بول!»

بۇ سوز بىلە كوزدىن ئاقىزىب رود،
دېۋانەسى بىرلە قىلدى پەرود.

مەجنۇنغە دېگەچ بۇ سوزلەرنى ئۇل ئاي،
سېسكەندى ئەنگىدېك ئەيلەپان: «ۋاي!»

كىم ئوچتى ئۇلۇس كوزىدىن ئۇيقۇ،
ئېل ھەيرەت ئېتىبكى: «نې ئېدى بۇ».

1930. ماتەمزەدىلەر كىبى ئوكۇردى،
نەۋفەل ساڑى ئەشكىدېك يۇگۇردى.

يېتكەچ يېر ئوپۇپ سوز ئېتتى ئاغاز:
«كېي خەسمغە غالىبۇ سەرەفراز!

تېگرى ئۇچۇن ئېمدى چېكمەگىل تىغ،
قوي، كىنەيۇ رەزم قىلماغىل بىغ!

كىم تىغدىڭ ئېلەر كوڭۇل شىكافى،
جان قەسدى ئېتەر ئەنىڭ مەسافى.

تاڭلە يەنە رەزم تۇزمە ئاخىر،
پە يۇەندى ھەياتىم ئۇزمە ئاخىر!

1935. كىمن ياينن ئېلىگدىن ئەيلەگل يوق،
كىم جانىمە تېگمەگەي مېنىڭ ئوق».

ھەيرەت بىلە نەۋفەل ئېتتى تەفتىش،
كىم ئېردى خىلافى ئادەت ئۇل ئىش.

ئەرز ئەيلەدى كەيفىياتنى مەجنۇن،
نەۋفەلكى ئېشىتتى، بولدى مەھزۇن.

جەزم ئېتتىكى: «بۇ قەزىيە چىندۇر،
مەجنۇن تۇشى بېگۇمان يەقىندۇر».

ئەڭلاب ئېدى كوڭلىنىڭ سەفاسىن،
بەل ئاينەئى جەھاننە ماسىن،

1940. كىم ئەيلەمەس ئەندە ئاشكارا،
جۇز سىدق جەمالى جىلۋە ئارا.

شۇ گەپلەر بىلەن كوزىدىن دەريادەك ياش ئېقىپ، دېۋانەسى بىلەن ئەلۋىدالاشتى.

ئۇ ئاي مەجنۇنغا بۇ سوزلەرنى ئېيتقاندىن كېيىن، مەجنۇنمۇ «ۋاي!» دەپ چۇچۇپ كەتتى.

بۇ ئاۋازدىن باشقا ئادەملەرمۇ ئوخونۇپ كەتمشتى، «نەمە بولغاندۇر؟» دەپ ھەيران بولۇشتى.

1930. ماتەمدارلاردەك ھوكۈرەپ، كوز ياشلىرىغا ئوخشاش نەۋفەل تەرەپكە ژۇگەردى،

بېرىپ يەتكەندىن كېيىن تازىم قىلىپ، سوز باشلىدى: «ھەي دۇشمىنگە غالىپ كىلىپ ئۇستۇنلۇككە ئىگە بولغان!

تەكرى ھەققى ئۇچۇن ئەندى يەنە تىغ تاتمىغىن، ئوچ ئېلىش، ئۇرۇشنى بەس قىلغىن!

تىغدىڭ كوڭۇلنى تىشىدۇ، سەپ بىلەن تاتىلغان تىغلار بولسا؛ جېنىمغا قەست بولۇپتۇ.

ئەتە يەنە ئۇرۇش باشلىمىغىن، ھاياتىمنىڭ پەيۇەندىنى ئۇزمەگىن!

1935. ئوچ ئېلىش ياينى ئىلىگدىن يوقاتقىن، مىنىڭ جېنىمغا ئوق تەگمىسۇن!»

نەۋفەل بۇ ئىشنىڭ ئادەتكە خىلاپ ئىكەنلىگىنى بىلىپ، ھەيران بولۇپ سۇرۇشتۇردى.

مەجنۇن ئەھۋاللارنى بىلدۇرگەندىن كېيىن، نەۋفەل ئاكلاپ غەمگە چۇشتى.

«بۇ ۋەقە بەلكى راستدۇر. مەجنۇننىڭ چۇشى ئېھتىمال توغرىدۇر» دەپ ئويلىدى.

نەۋفەل مەجنۇننىڭ كوڭلىنىڭ پاكلىغىنى، بەلكى جاھانىمانى ئەينىگى ئىكەنلىگىنى چۇشەنگەن ئىدى.

1940. ئۇ جاھانىمانى ئەينىگىدە پەقەت توغرىلىق جامالىنىڭ جىلۋىسىلا كورۈنۈدۇ.

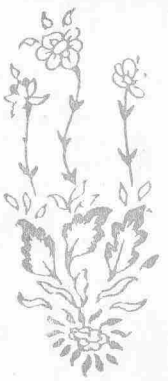

چۈن تۇن ئەرەبى مۇسافىرانە،
ھەر ساڑى تۇشۇردى خەيلخانە.

كوك مەزرەئى ئىچرە بېتەۋەھۈم،
ئاق ئويىنى تىكتى تۇركى ئەنجۇم.

ھەم بۇ خەبەر ئولدى ئېلگە تەھقىق،
ئېل بەرچە قىلىپ سوزىگە تەسدىق.

نەۋقەل ھەشەمغە قويدى يۈز بات،
كىم يېتمەگەى ئۇل سەنەمغە ئافات.

1945. مەجنۇن دەغى قىلدى دەشت ئەزمى،
كىم فەتھ قەرىنى بولدى رەزمى.

ئېيكىم، مېڭە ھەمدەمۇ قەرىنسېن!
مۇستەۋجىبى يۈزمىڭ ئافەرىن سېن.

1947. بەندەڭمېن، ئەگەر قىلىپ مېنى ياد،
ئاشكىدىن ئېۋۈرۈپ ئېتسەڭ ئازاد.

ئەرەپ كىچىسى مۇساپىرلارچە چېدىرلىرىنى ھەر تەرەپ-
لەرگە چۈشەردى.

ئاسمان چىمەنلىگىگە ژۇلتۇزلارنىڭ تۇركى — يەنى قۇياشمۇ
ئاق ئويىنى تىكتى.

بۇ خەۋەرنى ئاشكىلىغان ھەممە ژۇت، ئۇنىڭ سوزىنى توغرى
تېپىشتى.

ئۇ سەنەمگە زىيان-زەخمەت يەتمىسۇن دەپ نەۋقەل ئوز
سارىيىغا چاپسان مېڭىپ كەتتى.

1945. مەجنۇنمۇ دەشتكە قاراپ ماڭدى، غەلىبىسىمۇ يېقىنلاشقان
ئىدى.

ھەي مىنىڭ يېقىن ھەمدەمىم! يۈز مىڭ غەلىبىلىك ئاپىرىن-
لارغا سەزاۋەرسەن.

1947. ئەگەر مىنى بېشىڭنىڭ ھەققى ئۈچۈن، شۇ غەملەردىن
قۇتۇلدۇرۇپ، خوشال قىلساڭ، قۇلۇڭ بولاتتىم.

ئون ئالتىنچى باب

مەجنۇننىڭ نەۋفەلدىن ئايرىلىپ، بىيابانگە كېتكانى، زەيدگە يولىقىپ، ئەھۋالىنى ئەيتكانى، ئۇنىڭ باشىگە تۆشكەن كۈلفەتلەرنى زەيدگە ئەلەم يېتكانى ۋە زەيدنىڭ لەيلى قەبىلىسىگە جۈنەگانى

بۇ سەپەرنى ئەيلەگەن مۇنەققەش،
سوزگە بۇ سەپەت بولۇر رەقەمكەش:

كىم ياندى چۇ نەۋفەلى ۋەفاكېش،
لەيلى ئېلى بولدى فىكرەتەندېش،

1950. كىم نەۋفەل ئىشى ئەجەب كورۇندى،
يانماغلىغى بېسەبەب كورۇندى.

ۋەھىم ئەيلەدىلەركى: «مەكر ئېتگەي،
غافىل قىلىبان باشىغە يېتگەي».

ئۇل دەشتدىن ئېتدىلەر رەۋان كوچ،
قىلغان كېبى ھەجغە كارۋان كوچ.

باغلاندى چۇ بەختى ئۇزرە مەھمىل،
ئارامگەھ ئولدى ئوزگە مەنزىل.

ئۇل تالىئى كارساز بولغان،
ئەئداسىغە سەرفەراز بولغان.

ئون ئالتىنچى باب

مەجنۇننىڭ نەۋفەلدىن ئايرىلىپ، بايابانغا كەتكىنى، زەيدگە يولۇقۇپ ئەھۋالىنى ئېيتقىنى، ئۇنىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈلپەتتىن زەيد نىڭ ئەلەم چېكىشى ۋە زەيدنىڭ لەيلى قەبىلىسىگە مېڭىپ كەتكىنى

بۇ بەتلەرگە گۈل بەرگۈچى نەققاش سوزگە بۇنداق زىننەت بەردى:

ئۇ ۋاپادار نەۋفەل كەتكەندىن كېيىن، لەيلىنىڭ ژۇتى ئويغا چومۇپ قالدى.

1950. چۈنكى نەۋفەلنىڭ بۇ ئىشى ئۇلارغا قىزىق تۇيۇلدى. قايتىپ كەتمىشىنىڭ سەۋۋىنى بىلمەكچى بولدى.

«ئۇ ھېيلە قىلمۇاتىدۇ، بىزنى غەپلەتتە قالدۇرۇپ، بېشىمىزغا يەتمەكچى» دېگەن ۋەھىمگە چۈشۈشتى.

ھەجگە كەتمۇاتقان كۈچلۈك كارۋانلاردەك، ئۇلارمۇ دەشتتىن كوچۇشكە باشلاشتى.

ھەممە مال-دۇنيالىرىنى ئاتىشىپ، باشقا بىر مەنزىلگە جايلاشتى.

ئۇ تەلىيى چوڭ، دۈشمىنىگە ئۈستۈن كەلگەن،

1955. باش تارتغان ئويله شەمئ بەختى،
كىم كويگەن ئۇيمۇ بەر چەرەختى.

ئىقبالى سەمەندى سېكرەگەن چۈشت،
تۇفراق ئۈزە ئانى تەشلەگەن رۇشت.

بەختى چەمەندە بۇتگەن ئۇل ۋەرد،
كىم باشىغە ئەتىردىن يېتىپ دەرد.

يەئنى مەجنۇنى دىل رەمىدە،
بارۇر ئىدى بولمەي ئارەمىدە.

ناگاھ يولۇقتى دەردمەندي،
يېتگەن ئەكە دەھردىن گەزەندي.

1960. مەجنۇن كورۇپ ئەندە غەم نىشانى،
غەمگىن بولدىمۇ سوردى ئانى—

كىم: «چەرخ نې ئىش باشىڭغە سالدى،
كىم بويله گىرىپ قاشىڭغە سالدى؟

مېنىڭ نې ئۈچۈن مەلالەتىڭ بار،
دې تېگرى ئۈچۈن نې ھالەتىڭ بار؟»

غەمگىن چېكىپ ئاھى دەردىپەرۋەرد،
بۇ نەۋئ دېدىكى: «ئېي جۇۋانمەرد!

مېن، مېن ئەرەپ ئىچرە خاكسارې
بېمايەئۇ تىيرە روزگارې.

1965. ئۇل پايەدە ئەجزۇ بېنەۋالىق،
كىم روزى ئۈچۈن قىلىپ گەدالىق.

لەيلى ھەشەمى مېنىڭ پەناھىم،
ئۇل ھەي تۇفراغى تەكيەگاھىم.

ئۇل خەيل ئاتىم خىتاب ئېتىپ، زەيد
بىر خەيلى ئەيال ئېتىپ مېنى قەيد.

بۇ ۋەقتكى نەۋفەلى جەفاگەر،
مەجنۇنغە بولۇپ مۇتىۋ چاكەر،

1955. بەختىنىڭ چىرىغى تولا شولىلانغان، ئوي ۋە جابدۇقلىرىنى كويدۇرگەن.

ئىقبالىنىڭ ئېتى چاقىنلىق بىلەن سەكرىگەن، لېكىن ئوزىنى ئوراپ توپىغا تاشلىغان.

بەختىنىڭ چىمەنلىگىدە گۈللەر پۈتۈپ، پۇرۇغىدىن بېشىغا دەرتلەر ياققان.

يەنى كوشكى ۋە ھىمىگە چۈشكەن مەجنۇن ئارامسىز كىتەتتى.

تۇيۇقسىز زامانىسىدىن بەختسىزلىككە ئۇچرىغان بىر دەرتمەند يولۇقتى.

1960. مەجنۇن ئۇنىڭ چىرايىدىكى غەم بەلگىلىرىنى كورگەندىن كېيىن، قايغۇغا چۈشۈپ سورىدى:

«پەلەك بېشىڭغا نېمىلەرنى سالدى؟ سېنى كىم بۇنداق قىينىچىلىققا تاشلىدى؟

نېمە ئۈچۈن سەن مەندەك غەمگە چۆمۈپسەن، تەكرى ھەققى ھالىڭغا نېمە بولدى؟ ئېيتقىن!»

ئۇ دەرت بىلەن تولغان، غەمكىن كىشى ئاھ تارتىپ، بۇنداق دىدى: «ھەي ياش ژىگىت!

مەن ئەرەپلەرنىڭ ئىچىدە خورلانغان، دولەتسىز بىر بەختى قارا ئادەمەن.

1965. مېنىڭ ئاجىز ۋە كەمبەغەللىگىم شۇ دەرىجىدىكى، كۈنلۈ-رۈمنى گادايلىق بىلەن ئوتكۈزۈمەن.

لەيلىنىڭ سارىيى مېنىڭ پاناھىم، ھەي يېرى بولسا مېنىڭ يولەنچۇ گۇمدۇر.

ئۇ قەبىلىنىڭ ئادەملىرى مېنى زەيد دەپ ئاتىشىدۇ، ئوزۇم ئائىلىلىك بىر ئادەمەن.

مۇشۇ كۈنلەردە نەۋفەل دېگەن جاپا بەرگۈچى، مەجنۇنغا دوست بولۇپ، ئۇنىڭ خىزمىتىنى ئورۇنلاپ،

ئارەزمغە سەددى راھ چېكتى،
لەيلى ئېلىگە سىپاھ چېكتى.

1970. ھېچ ئىش بولمەي ئەرادە ۋاقىتئ،
بولدى يەنە مەنزىلىغە راجئ.

لەيلى ئېلى ۋەھىم ئېتىبكى ناگاھ،
ئۇل ۋەقتكى ئولمەسە ئېل ئاگاھ.

غافىل قىلىب ئېلنى ئېمدى كېتگەي،
يانغەي دەغى ئېتگەي ئولچە ئېتگەي.

باردى ئېسە ئىختىيار ئىلىكدىن،
ئاچىلمەس ئىش ئۇل زەمان بىلىكدىن.

جۇرئەتدىن ئېرۇر نىشات قىلماق،
لېكىن كېرەك ئىھتىيات قىلماق.

1975. مەشئۇف ئولۇبان بۇ نۇكتە دېرگە،
چېكتىلەر ئۇلۇسنى بېرك يېرگە.

چۇن قىلدى قەبىلە ئەھلى شەبگىر،
تۇن ئالەم ئەرا ساچەر ئېمدى قىمىر.

چۇن كوچ ئېلىدىن نەزەرنى يازدىم.
ئاچقۇنچە يۇمۇب نەزەرنى ئازدىم.

مەنزىلدە بولۇب ئەلەر قەرارى،
مېن تۇشكەن ئېمىشمېن ئوزگە سارى.

چۇن مېھر سەھەر يولىن يارۇتتى،
ئىككى تېۋەلىك يولۇمنى تۇتتى.

1980. نەۋفەل سىپەھىنى تەرقەتىب جەزم،
قىلغان ئېمىش ئۇيگە ئۇل ئىكاۋ ئەزم.

تۇتماق مۇتەئەززىر ئېردى گوشە،
ئەنبانچەدە ھەر نې ئېردى توشە.

ئالدىلەرۇ ئىككى، ئۇچ دەرەم ھەم،
بەل ھەر نى يار ئېردى بېشۇكەم ھەم،

كىلىشىم يولىنى توسۇپ، لەيلىنىڭ ئىلىگە قوشۇن تاتتى.

1970. ئارىدا ھېچ ئىش بولمايلا يەنە جايىغا قايتىپ كەتتى.

لەيلىنىڭ ژۇتى بولسا، نەۋفەلنى ژۇتنى ئاگاھلاندۇرماي غەپ-لەتتە قالدۇرۇپ، تۇيۇقسىزدىن

يېتىپ كېلىپ، يەنە خالىغىنىچە ئولتۇرەر ۋە كويدۇرەر دەپ ۋە ھەمىگە چۇشۇشتى.

ئىش قوللدىن كەتكەندىن كېيىن يۇز چارە كورسەتمۇ پايدا بولمايدۇ.

دۇشمەنلىك ئالدىدا خوشاللىق قىلىش جۇرئەتسىزلەر، شۇنـ داق بولسىمۇ ئېھتىيات قىلىش كېرەك.

1975. بۇ سوزدىن خوشال بولۇشۇپ، ئەلنى بىر پانا جايىغا كوچۇ-رۇشكە كىرىشتى.

قەبىلە خەلقى كېچىسى يولغا چۇشۇشتى، كىچە بولسا ئالەمگە قاراڭغۇلۇق چاچاتتى.

مەن كوچۇاتقان خەلقتىن بىر كوز ئۇزۇشۇم بىلەن، ھايت-ھۇيت دىگىچە ئۇلاردىن ئايرىلىپ تېنەپ قالدىم.

ئۇلار بەلگىلىگەن جايلىرىغا يېتىشتى، مەن بولسام باشقا تەرەپكە كېتىپ قاپتىمەن.

كۇن تاڭ يولىنى يورۇتقىندىن كېيىن، توگىگە مىنگەن ئىككى ئادەم ئالدىمنى توسۇدى.

1980. نەۋفەل قوشۇنىنى تاقىتۇەتكەندىن كېيىن، بۇلارمۇ ئوز ئويلىرىگە قايتىشىپ كېتىۋاتقان ئىكەن.

ئۇلاردىن بىرەر پانا جايىغا قېچىپ قۇتۇلۇش ماڭا تەس ئىدى. خالتامدىكى ھەممە ئوزۇقلىرىمنى،

ۋە ئىككى-ئۇچ تەگىگە پۇلۇمنى ھەم باشقا بار-يوقۇمنى قويماي تاتىشۋالدى.

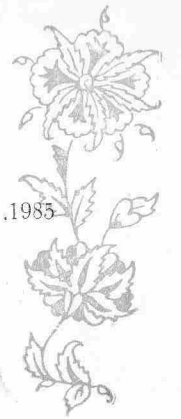

بۇ ئانچە ئېمەس ئېدىكى يانە،
چېكتىلەر ئىكاۋلە تازىيانە:

«نەقىدىكىنى نېتىبسېن، ئەيتغىل!» دېپ،
«كومگەن يېرى ساڑى قەيتغىل!» دېپ.

1985. ئۇرماق بىلە جىسىمىم ئەيلەپتۇ رېش،
چۈن تاپمەدىلەر نېمە كەمۇ بېش.

سالدىلەرۇ قىلدىلەر ئەزىمەت،
مېن فۇرسەتنى بىلىپ غەنىمەت،

گام ئۇرغەلى بۇ تەرەپ ئاشۇقتۇم،
تاكىم سېپكە بۇ زەمان يولۇقتۇم.

سېپن داغى ئەگەر ئەلەردىن ئولسەك،
سەھرادە كىشى تەلەردىن ئولسەك.

يوق كىسىدە نەقىدىن نىشانىم،
باردۇر كېرەك ئېرسە نەقىدى جانىم.

1990. مەجنۇن ئېشىتىپ بۇ ماجەرانى،
ئاتىدىن سالىپ ئوزنى، قۇچتى ئانى.

يىغلاپ دېدى: «ئېي رەفىقى مەجرۇھا!
نېتگەي سېپكە ئەيلەسەم فىدا رۇھا؟

جانىم بەدەنىڭ شىفاسى بولسۇن،
باشىم قەدەمىڭ فىداسى بولسۇن.

نەۋفەل ئېلىدىن نې بولسە ھادىس،
مەجنۇن ئەگە ئولغان ئولسە بائىس،

مەجنۇن مېنى تېيرە روزمېن بىل،
تېغ ئال، نېكى خاتىرىڭ تىلەر قىل.

1995. جىسىمىم تىلەگەنچە ئەيلە پارە،
كوڭلومنى خود ئەيلە پارە-پارە.

ۋەھم ئېتمە بۇ ئىشدە تەڭدىلمېن.
كىم ھەرنېكى ئەيلەسەڭ بەخىلمېن.

«پۇلۇڭنى نەگە قويىدۇڭ. كومگەن يېرىڭنى كورسەت!» دەپ،

1985. ئۇرۇشتى، بەدەنلىرىمنى تىلما-تىلما قىلىۋەتتى، ئاخىرى
ھېچنېمە تاپالمىدى.

ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار ئوز يوللىرىغا كېتىشتى، مەن
بولسام پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ،

بۇ تەرەپكە مېڭىشقا ئالدىرىدىم، ئەندى بولسا ساڭا
يولۇقتۇم.

سەنمۇ شۇلاردىن بولۇپ، چولدە ئادەم تالىغۇچىلاردىن بولساڭ،

يانچۇغۇمدا ھېچقانداق پۇلدىن ئەسەر يوق، كېرەك بولسا
پەقەت نەق جېنىم بار».

1990. مەجنۇن بۇ ئەھۋالنى ئاڭلاپ، ئاتتىن چۈشۈپ، ئۇنى قۇ-
چاغلىدى.

ئۇنىڭدىن كېيىن ژىغلاپ ئېيتتى: «ھەي مەجرۇھ دوست!
ساڭا جېنىمنى پىدا قىلسەم بولامدۇ؟

جېنىم بەدىنىڭگە شىپا بولسۇن، بېشىم قەدىمىڭگە پىدا بولسۇن.

نەۋفەلنىڭ ئىلى تەرىپىدىن شۇنداق ھادىسىلەر قىلىنىپ،
بۇنىڭغا سەۋەپچى مەجنۇن بولسا،

شۇ سەن ئېيتقان قارا كۈندە قالغان مەجنۇن مەن بولۇمەن،
قولۇڭغا تېغ ئال-دە، كوكۈل خالىغىنىنى قىل.

1995. جىسىمىمنى خالىغىنىڭچە يارىلاپ، ژۇرىگىمنى خالىغىنىڭچە
پاچىلىۋەت.

بۇ ئىشتىن تاتىنما، مېنى ئاچچىغى كېلىدۇ دەپ ئويلىمىغىن،
ئەمىلا قىلساڭ رازىمەن.

بۇ ئانچە ئېمەس ئېدىكى يانە،
چېكتىلەر ئىكاۋلە تازىيانە:

«نەقەدىگىنى نېتىبسېن، ئەيتغىل!» دېپ،
«كومگەن يېرى ساڑى قەيتغىل!» دېپ.

ئۇرماق بىلە جىسمىم ئەيلەبان رېش،
چۈن تاپمەدىلەر نېمە كەمۇ بېش.

سالدىلارۇ قىلدىلەر ئەزىمەت،
مېن فۇرسەتنى بىلىپ غەنىمەت،

گام ئۇرغىلى بۇ تەرەپ ئاشۇقتۇم،
تاكىم سېنى بۇ زەمان يولۇقتۇم.

سېن داغى ئەگەر ئەلەردىن ئولسەڭ،
سەھرادە كىشى تەلەردىن ئولسەڭ.

يوق كىسەدە نەقەدىن نىشانىم،
بارۇر كېرەك ئېرسە نەقەدى جانىم.

مەجنۇن ئېشىتىپ بۇ ماجەرانى،
ئاتىدىن سالىپ ئوزنى، قۇچتى ئانى.

يىغلاپ دېدى: «ئېي رەفىقى مەجرۇھ!
نېتىگەي سېنى ئەيلەسەم فىدا رۇھ؟

جانىم بەدەنىڭ شىفاسى بولسۇن،
باشىم قەدەمىڭ فىداسى بولسۇن.

نەۋفەل ئېلىدىن نى بولسە ھادىس،
مەجنۇن ئەگە ئولغان ئولسە بائىس،

مەجنۇن مېنى تېيرە روزمېن بىل،
تېغ ئال، نېكى خاتىرىڭ تىلەر قىل.

جىسمىمنى تىلەگەنچە ئەيلە پارە،
كوگلومنى خود ئەيلە پارە-پارە.

ۇمىم ئېتمە بۇ ئىشدە تەگدىلمېن.
كىم ھەر نېكى ئەياسەڭ بىخلىمېن.

بۇنىڭ ئۈستىگە يەنە ئۇلار مېنى قامچىلاشتى!

«پۇلۇڭنى نەگە قويىدۇڭ. كومگەن يېرىڭنى كورسەت!» دەپ.

ئورۇشتى، بەدەنلىرىمنى تىلما-تىلما قىلىۋەتتى، ئاخىرى ھەچنىمە تاپالمىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار ئوز يوللىرىغا كېتىشتى، مەن بولسام پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ،

بۇ تەرەپكە مېڭىشقا ئالدىرىدىم، ئەندى بولسا ساڭا يولۇقتۇم.

سەنمۇ شۇلاردىن بولۇپ، چولدە ئادەم تالىغۇچىلاردىن بولساڭ،

يانچۇغۇمدا ھېچقانداق پۇلدىن ئەسەر يوق، كېرەك بولسا پەقەت نەق جېنىم بار».

مەجنۇن بۇ ئەھۋالنى ئاڭلاپ، ئاتتىن چۈشۈپ، ئۇنى قۇچاغلىدى.

ئۇنىڭدىن كېيىن ژىغلاپ ئېيتتى: «ھەي مەجرۇھ دوست! ساڭا جېنىمنى پىدا قىلسەم بولامدۇ؟

جېنىم بەدىنىڭگە شىپا بولسۇن، بېشىم قەدىمىڭگە پىدا بولسۇن.

نەۋفەلنىڭ ئىلى تەرىپىدىن شۇنداق ھادىسىلەر قىلىنىپ، بۇنىڭغا سەۋەبچى مەجنۇن بولسا،

شۇ سەن ئېيتقان قارا كۈندە قالغان مەجنۇن مەن بولۇمەن. قولۇڭغا تېغ ئال-دە، كوكۈل خالىغىنىنى قىل.

جىسمىمنى خالىغىنىڭچە يارىلاپ، ژۇرىگىمنى خالىغىنىڭچە پاچىلىۋەت.

بۇ ئىشتىن تاتىنما، مېنى ئاچچىغى كەلسۇن دەپ ئويلىمىغىن، ئەمىلا قىلساڭ رازىمەن.

گەر قەتلىمە ئەيلەمەسبىن ئاھەڭ،
كىم ئالەم ئېلىمگە دۇر بۇ ئىش نەڭ.

ھەم نەقدىڭ ئۇچۇن ئېۋزىدۇر ئاتىم،
ھەم ئوزگە جىھاتىمگە جىھاتىم».

دېب ھەرنېكى كىيىمىش ئېرىد سويدى،
مەجمۇئىن ئەنىڭ قاشىغە قويدى.

2000. ھەم قاشىغە چېكتى بادپايىن،
قالقانۇ، قىلىچۇ، ئوقۇ يايىن.

كوپ بويلە قىلىب رەمىدە دىللىق،
ئوپتى ئەياغىن تىلەب بىخىللىق.

دېدىكى: «ئەگەر ئەزىمەت ئېتسەڭ،
لەيلى ھەشەمىغە يانە يېتسەڭ،

نې تىل بىلە دې، يېتۇر سەلامىم،
يا بويلەۋۇ، بويلە دې پەيامىم،

كىم ئانچە مېنىڭ خىجالەتىم بار،
ئۇل پايەدە سەئىب ھالەتىم بار،

2005. كىم مۇمكىن ئېمەس تەكەللۇم ئېتمەك،
خۇد بولمەس ئەنى تەۋەھھۇم ئېتمەك.

بولدۇڭ چۇ بەلادە رەھشۇناسىم.
باردۇر سېگە مۇنچە ئىلتىماسىم.

كىم يار قەبىلەسىن ئېرىشگىل،
قەي ساربكى باردىلەر يېتىشگىل.

ھەم ئالمە يۇزۇڭنى ئۇل مەكاندىن،
باشىڭنى دەغى ئۇل ئاستاندىن.

جىسمىڭ ئۇل ئېشىكدە خاكسار ئېبت،
شۇكرانەغە جانىنى ھەم نىسار ئېبت.

2010. جان بېرگەلى بېرمەسە كوڭۇل يار،
مېنىدە داغى جان بىلە كوڭۇل بار.

ئەگەر مىنى ئولتۇرۇشتىن قول تاتساڭ، بۇ ئىش ئالەم ئەھلىگە نومۇس بولغۇسىدۇر.

ئوغۇرلاتقان پۇللۇرۇڭنىڭ بەدىلىگە ئېتىمنى ئال، ئالدۇرغان نەرسىلەرىڭنىڭ ئورنىغا مانا بۇ نەرسىلەرنى ئال»،

دەپ ھەمە كىيگەن كىيىملىرىنى يەشتى ۋە ھەممىسىنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويدى:

2000. ئۇچار ئېتىنى، قالقان، قىلىچ ۋە ئوقيايىنىمۇ ئۇنىڭ ئالدىغا قويدى.

شۇنداق سوزلەردىن كېيىن، ئۇنىڭ كوڭلىنى كوتۇرۇپ ۋە كەچۈرۈملەر سوراپ، ئايىغىنى سويدى.

يەنە ئېيتتى: «قايتىپ ئەگەر يەنە لەيلىنىڭ سارىيىغا بارساڭ،

سالامىمنى يەتكۈز دەپ قايسى تىل بىلەن ئېيتساي، ياكى شۇنداق-شۇنداق خەۋىر'مىنى ئېيت، دەپ قانداق ئېيتالايمەن.

مەن شۇنداق قاتتىق خىجالەت ۋە شۇنچىلىك قىيىن ئەھ-ۋالدا قالدىمكى،

2005. بۇنى سوز بىلەن ئېيتىش بۇ ياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ئويلاشمۇ مۇمكۇن ئەمەس.

بۇ بەلا دەشتىدە سەن ماڭا يول كورسەتكۈچى بولدۇڭ، ساڭا شۇنداق ئىلتىماسىم بار:

يار قەبىلىسىگە يەتكىن، قايسى تەرەپكە كەتكەن بولسا يېتىشۇالغىن،

ئۇ ماكاندىن ھەرگىز ئۇزۇڭنى ئورۇمە، بېشىڭنىمۇ ئۇ بوسۇغىدىن ئالما.

جىسمىڭنى ئۇنىڭ ئىشىگىدە ئايالق ئاستى قىلىپ، شۇكرا-نىسىغا جېنىڭنىمۇ سەدىقە قىل.

2010. جان بېرىشكە كوڭلۇڭ ئۇنىمىسا، مەندىمۇجان بىلەن كو-ڭۇل بار.

ئىككىسىنى سېغىنە تاپشۇرامېن.
تۇغراغ ئەرا تەننى ياشۇرامېن.

جانىم ئېشىگىدە ئەيلە پامال،
كۆڭلۈمنى ئىتنىڭ ئالغە سال».

ئانى بۇ ۋەسانە ئەيلەبان تېز،
ئېشىتگۈچى كۆڭلى ھەيرەتەگىز.

يىلگەچ ئوزىن، ئەڭلەبان كەلامىن
يېر ئوپتىيۇ قىلدى ئىھتىرامىن.

2015. دېدىكىم: «ئەيا گۈزىنى ئەييام،
ئىشق ئايەتى ئىچرە ھەرپى ئىدغام!

ئۇل ھەجر ئۇنىڭغە سۇبھى ئۇممىد،
ئى سۇبھى ئۇمىد، مېھرى جاۋىد،

مېھرىگە سەئادەت ئەۋجى مەتلەۋ،
ئىسمەت ھۇلەلى يۈزىگە بۇرقەۋ.

ئۇل نەۋئ غەمىگىدە ناتەۋاندۇر،
كىم ئېلگە ھەدىسى داستاندۇر.

ھەم ئاغزى ئەرا سېنىڭ مەقالىڭ،
ھەم كۆڭلى ئەرا سېنىڭ خەيالىڭ.

2020. گەر قىلسەڭ ئىشارەتىكى، سۇرسەم،
سېنىدىن خەبەرى ئەگە يېتۇرسەم.

بۇ مۇجەدەۋر ئەگە جاندىن ئارتۇق،
بەل ھەرنېكى دېرمېن ئاندىن ئارتۇق.

نېكىم مېڭە سېن رايەت ئېتسەڭ،
مۇنچە نىمە كىم ئىنايەت ئېتسەڭ.

سېنىدىن ئەگە ئەيتسەم ۋەسانە،
ئۇل بېرگۈسى ئىككى مۇنچە يانە.

ھەر سوز دېسەڭ ئەگە يېتكۈزۈرمېن،
ئەمر ئولسە جاۋاب كېلتۈرۈمېن.

ھەر ئىككىسىنى ساڭا تاپشۇرۇپ، تىنىمنى بولسا يەرگە تاپشۇراي.

سەن بولساڭ جېنىمنى ئۇنىڭ ئىشىگى ئاستىدا! دەپسەندە قىلغىن، كۆڭلۈمنى ئىشتىنىڭ ئالدىغا تاشلا!»

بۇ سوزلەر مەجنۇننىڭ ئوزىنى ھاياجانغا سېلىپ، ئاڭلىغۇچىنى ھەيرانلىقتا قالدۇردى.

زەيد مەجنۇننى تونۇپ، ئۇنىڭ سوزلىرىنى چۈشەنگەندىن كېيىن، تازىم قىلىپ ھورمەت بىلدۇردى.

2015. دېدى: «ھەي، ئىشق ئايىتىغا سىڭىپ كەتكەن، زامانىنىڭ يىگانىسى!

ئۇ جۇدالىق تۇنىنىڭ ئۇمۇت تېڭى، ياق، بەلكى ئەبەدىي قۇياشى،

جامالى سائادەت ئاسمانىدىن چىقىدىغان، پاكىزلىق پەردىلىرى ئوزىگە نىقاپ بولغان (لەيلى)،

سىنىڭ غېمىڭدا! شۇنداق بىچارىكى، سوزى ئەلگە داستاندۇر.

ئاغزىدا! سىنىڭ سۇپەتلىرىڭ، كۆڭلىدە بولسا خىيالىڭ جىلۋىلىنىدۇ.

2020. سەن بىرەر گەپ قىلساڭ، مەن ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپ، خەۋرىڭنى ئېيتسام.

بۇ خۇشخەۋەر ئۇنىڭغا جاندىنمۇ ئوشۇق بولغۇسى، بەلكى نېمە دېمەي، ئۇنىڭدىنمۇ ئوشۇق بولۇپ چۈشۈدۇ.

ماڭا رەھمىڭ كېلىپ، شۇنچىلىك نەرسىلەرنى بېغىشلىدىڭ.

ئۇنىڭغا مەن سېنىڭ خەۋرىڭنى يەتكۈزسەم، ئۇمۇ ماڭا شۇنداق ئىككى ھەسسە نەرسىلەرنى بەرگۈسىدۇر.

ئېيتقان سوزلىرىڭنى ئۇنىڭغا يەتكۈزۈمەن، ئەگەر بۇيرىسا جاۋابىنىمۇ ئەپكىلىمەن.

2025. ھەم كام تاپەر ئىكى دىلارام،
ئورتەدە دەغى مېڭە يېتەر كام».

مەجنۇن دېدى: «ئېي رەفىقى ھەمدەم!
جانبەخش دەمىڭ يەر ەمغە مەرھەم.

ھىجرانى تىلىمنى لال ئېتىبدۇر،
سوزدېرنى مېڭە مەھال ئېتىبدۇر.

لېكىن چۇ ئىشىمنى سورىدۇڭ ئاخىر،
ھالىم بۇدۇرۇر كى كوردۇڭ ئاخىر،

كىم، مېن دەردەندى مەھجۇر،
تا بولغەي ئاتىم قاشىكدە مەزكۇر.

2030. سېن چۇنكى بۇ يارلىغ قىلۇرسېن،
ھەر نې دېر ئېسەڭ ئوزۇڭ بىلۇرسېن.

ئايىنى ۋەفا شارىڭ ئولسۇن،
بار ئېمدىكى تېگرى يارىڭ ئولسۇن».

زەيد ئولدى فەلەكرەۋ ئۇزرە راكىب،
سۇردى ئەنداقكى نەجمى ساقىب.

ئۇل تېز قەبىلە سارى سۇردى،
مەجنۇن دەغى ياندى پويە ئوردى.

ئۇل يېرگە دىگىن يۇگوردى جاندىن،
كىم كوچمىش ئېدى قەبىلە ئاندىن.

2035. ئېي يارى مەنازىلى نەسىمى،
جان ئەترى بېرۇر دەمىڭ شەمىمى.

2037. يېتگەچ بۇ شەمىم بېخۇد ئولدۇم،
جانان خەبەرىن دې، يوقسە ئولدۇم!

2025. ئىككى دىلارامۇ مۇرادىغا يېتىدۇ ۋە ئوتتۇرىدا تۇرغان مەنمۇ مەخسىتىمگە يېتىشىمەن.»

مەجنۇن ئېيتتى: «ھەي مىنىڭ ئايرىلماس دوستۇم! جان بېغىشلىغۇچى سوزلۇرۇڭ يارلىرىمغا مەلۇمدۇر.

ئۇنىڭدىن جۇدالىق ئوتى مىنىڭ تىلىمنى تۇتۇلدۇرۇپ، سوزلەشنىمۇ ناتايىن قىلىپ قويدى.

سەن مىنىڭ ئىشىمنى سورۇدۇڭ ۋە ئەھۋالىمنىڭ قانداق ئىكەنلىگىنى ئوزەڭ كوردۇڭ.

مەن بىر دەرتمەن، جۇدالىق دەردىگە چۇشكەنلىگىمنى ۋە كىم ئىكەنلىگىمنى بىلدىڭ.

2030. سەن شۇنداق دوستلۇق قىلىۋاتسەن، نېمىلا دىسەڭمۇ ئوزەڭ بىلىسەن!

ئەندى ۋاپا قىلىش سىنىڭ شۇئارىڭ بولسۇن، بارغىل ئەندى، تەگرى، يارىڭ بولسۇن!»

زەيد خۇددى پەلەكنىڭ ئۇچار ئېتىغا مىنگەندەك، ئۇچار يۇلتۇزغا ئوخشاش ئېتىنى چاپتۇردى.

زەيد تېزدىن قەبىلە تەرەپكە ئاتنى سالدى، مەجنۇنمۇ قايتىپ كەتتى،

مەجنۇن جان-جەھتى بىلەن لەيلىنىڭ قەبىلىسى كوچۇپ كەتكەن يەرگىچە ژۇگۇرۇپ باردى.

ھەي يار مەنزىلىنىڭ يېقىملىق شامىلى، سىنىڭ دەملىرىڭ جان ئەترىنى چاچىدۇ.

2036. شۇ ئەترىنىڭ خۇش پۇرىغىدىن خۇددىمنى يوقاتتىم، جانىاندىن خەۋەر بەرگىن، بولمىسا ئولدىمغۇ!

ئون يەتتىنچى باب

قۇياش ئوزىنىڭ ئىسسىق نۇرلىرى بىلەن ھەر ياقنى قىزدۇرغاندە، مەجنۇن لەيلىنىڭ كوچىسى كەتكەن جايىگە بارىپ، قوتىسى ئىشىك بىلەن دوستلارچە ئۇچراشقانى ۋە ئوتكىنچى كىشىلەر بىلەن سۆھبەتلەشكانى ۋە زەيدىنىڭ لەيلىدىن خەۋەر يېتكىز گانى

بۇ ئەسەردە ئەيلەگەن تەكۇ پۇي،
سوز ساھەتىدە بۇ نەۋئ ئۇرەر گوي:

كىم يېتتى چۇ ئۇل دەمەنغە مەجنۇن،
كىم سەير ئېتىب ئېردى مېھرى گەردۇن.

كۇن تۇش ئىدىيۇ تەمۇز فەسلى،
جەۋزا بىلە مېھر تاب ۋەسلى.

2040, كۇن گەرم بولۇب ھەلاك جانغە،
لەيلى كىبى ئوت سالىب جەھانغە.

ھەر يېلكى ئېسىب ھەرارەتامېز،
مەجنۇن دەمىدېك جەراھەتە ئېز.

تىنمەي يوگۇرىب قويۇن تەگىدىن،
قوم ئۇزرە ئەياغى كويمەگىدىن.

ئون يەتتىنچى باب

قۇياش ئوزىنىڭ ئىسسىق نۇرلىرى بىلەن ھەر تەرەپنى قىزدۇرغاندا، مەجنۇن لەيلىنىڭ كوچىسى كەتكەن جايىغا بېرىپ، قوتۇر ئىشىت بىلەن دوستلارچە ئۇچراشقانى ۋە يولۇچى كىشىلەر بىلەن سوھبەتلەشكانى ۋە زەيدىنىڭ لەيلىدىن خەۋەر كەلتۇرگىنى

بۇ مەيداندا تىنماي ئۇگەرگەن كىشى، سوز مەيداندا شۇنداق پوكزەك ئويناپدۇ:

مەجنۇن لەيلىنىڭ قالدۇرۇپ كەتكەن جايىغا يەتكەندە، ئاسمان قۇياشىمۇ سەيلە قىلاتتى.

ياز پەسلىنىڭ چوش ۋاختى بولۇپ، جاۋزە ئېيىنىڭ ئەڭ ئىسسىق ۋاختى كەلگەن ئىدى.

2040. كۇن ئوز ھەراپتى بىلەن جانغا ھالاكەت كەلتۇرەتتى، لەيلىدەك بولۇپ جاھانغا ئوت ياقاتتى.

ھەر بىر چىققان ھەرارەتلىك شامال، مەجنۇن تەپسىدەك جارا ھەتلەيتتى.

مەجنۇن قوم ئوستىدە ئايىغى كويگىنىدىن، قويۇن تىگىدە تىنماي ئۇگرەيتتى.

خۇرشىد ھەرارەتىدىن ئەنجۇم
يېر سايەسى ئاستىدە بولۇپ گۇم

كوك تەبئىغە چۈن ھەرارەت ئاشىب،
جىسمىغە شەپقەدىن ئوت تۇتاشىب.

2045. تاغدىن كىشىكىم تىلەپ نىشانى،
بىر تودە قىزىق كۆل ئەكىلەپ ئانى.

جىسمىدىغى ئاتەشىن گۇھەرلەر،
ئەنداقكى كۆل ئىچرە ئوت كومەرلەر.

دەريا گە سالىب ئىسسىغ ھاۋا تاب،
تولغانماغى ئوز-ئوزىگە گىرداب.

ئوردەك ئەكە چۈن ئەياغ ئۇزاتىب،
سۇ جوشى ئەياغىن ئېلىپ ئاتىب.

ئۇل سۇۋ تەپتىن تىلەپ فەراغىن،
پەردە ئەرا چىرمەپ بان ئەياغىن.

2050. بۇغداي بارى خوشەدىن ئەرىلىب،
تابە نەخودى كىبى يارىلىب.

ئاقەرتىب ئېكىننى مېھرى پۇرنۇر،
كوك خەتنى نېچۇكى تەبئى مەھرۇر.

خىرمەن يىغىردە تەزەرۇۋ دۇررا ج،
يېر تابەسىدىن تېرىب قاۋۇرماچ.

ئۇرگەمچى شەباققە پەردە سالىب،
ئۇل پەردە ئىچىندە سايە ئالىب.

ئىتلەر تىلى يېرگە تېگۈرۇب باش،
غۇررە ئەسەد ئىچرە ئەيلەبان فاش.

2055. قۇرتىكى ھەرارەت ئۇرتاب ئانى،
تەر مېۋە ئەرا كىرىب نىجانى.

ئۇل مېۋەنى مېھر پەرۋەرىشتە،
ئەيلەب بارى خام ئېكەندە كىشتە.

ئاسماندىكى بارلىق يۇلتۇزلارمۇ قۇياشنىڭ ھەرارىتىدىن يەرنىڭ سايىسىغا يوشۇرۇنۇشقان ئىدى.

ئاسمانىنىڭمۇ ھەرارىتى ئېشىپ، پۈتۈن تىنىگە شەپەقلەردىن ئوت تۇتۇشۇپ كەتكەن ئىدى.

2045. كىمكى تاغدىن نىشانە خالىسا، ئۇنى بىر دوگا قىزىغان كۆل دەپ تەسەۋۋۇر قىلاتتى.

تاغ ئىچىدىكى گوھەرلەر كۆل ئىچىگە كومۇلگەن چوغدەك كۆرۈنەتتى.

ئىسسىق ھاۋا دەريادىمۇ تاب سالغان، ئۇنىڭ ئىسسىقتىن تولغىنىشى بولسا ئوزىگە گىرداب بولاتتى.

دەريادا ئۇزۇۋاتقان ئوده كىنىڭ ئاياقلىرىنى سۇنىڭ قاينىشى شەلۋىرىتىۋېتەتتى.

سۇنىڭ ئىسسىقلىغىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، ئودەك، ئاياقلىرىنى پەرده ئىچىگە ئالغان ئىدى.

2050. بۇغدايلار قورۇلغان نوخۇتلارغا ئوخشاش باشاقلىرىدىن ئاجرىلىپ كەتمىشكەن ئىدى.

كوك ژىپىنى ھارارەتلىك تەبىەت قانداق ئاقارتىۋەتسە، نۇرلۇق قۇياش نۇرلىغۇلارنىمۇ شۇنداق قاغجىرىتىۋتكەن ئىدى.

خامانىدىكى كەكلىك ۋە قىرغوللار يەرنىڭ قاينىق قازىنىدىن قوماچ تىرىشكەندەك بولۇشاتتى.

ئومۇچۇق بولسا شۇاقتا پەردە ياساپ، شۇ پەردە سايىسىدا ياتاتتى.

ئەسەد ئېپىي باشلىنىپ، ئىشتىلەرنىڭ تىلى يەرگىچە ئېسىلىپ قالغان ئىدى.

2055. قۇرتلارنىمۇ ئىسسىق كويدۇرگىنىدىن ھول مېۋىلەر ئارىسىغا يوشۇرۇنۇشقان ئىدى.

قۇياش مېۋىلەرنى پەرۋىرىش قىلغان چاغدا غورىلىغىدىلا قۇرۇتۇپ قويغان ئىدى.

كوللەر يېرى سۈزۈنى جەزىبلەندۈرۈپ،
سۈزۈ ھەسرەتىدىن تەنىدە يۈز چاك.

ئۈل كۆڭلىنى ھەجر چاك قىلغان،
غەم جانىنى دەردناك قىلغان.

ئۈل يېرگە يېتىشتى ناگاھاندىن،
كىم كۆچمىش ئىدى قەبىلە ئاندىن.

ئېغۇرلۇق ھەمۈل دەمەننى بىسيار،
نې ئەقل، ۋە لې ئەگە نې ھىس يا ئار.

كۆچمىش ئىدى بارى خەيلىخانە،
يېرده قالىب ئورنىدىن نىشانە.

ھەر يېردەكى كوردى ئۈي مەكانىن،
يۈز بىرلە سۈيۈردى ئاستانىن.

تاسەير ئىلە يېتتى ئىتتىفاقى،
ئۈل يېرگەكى ئۈل سەنەم ۋىساقى.

كۆڭلىگە تۈتاشتى ئويلە نىيران،
كىم خىلقەتى مۈلكىن ئېتتى ۋەيران.

ھەم جىسمىغە پېچۈ تاب تۈشتى،
ھەم كۆڭلىگە ئىزتىراب تۈشتى.

بىلخاسسە ئىشقى خانەپەردار،
كۆڭلى ئەرا سالدى مەخفى ئۈل راز.

كىم يار مەقامى بۇ دەمەندۇر،
كىم تۈفراغى جانىگە ۋە تەندۇر.

ھەم دىلبەر ئىسىن تاپىب دىماغى،
بولدى يەنە تازە ئىشق داغى.

كۆڭلىنى غەم ئەيلەدى لەگەدكوب،
جانى ئەرا تۈشتى ئانچە ئاشوب.

كىم دەھرنى قوزغەدى نىھانى،
كۆڭلىدىكى ئىشق قوزغالانى.

كوللەر سۈزنى تامام شۈمەپ ئالغانلىغىدىن، سۈ ھەسرىتىدىن ئۈنىڭ تىنى تارس-تارس يېرىلىپ كەتكەن ئىدى.

جۇدالىق بىلەن كۆڭلى پاچىلانغان، غەم بىلەن جېنى كويگەن مەجنۇن.

بىر چاغدا ئۇ يەرگە يەتكەندە قەبىلە ئۇنىڭدىن كوچۇپ كەتكەن ئىدى.

ئۇ خاراپ جاينى كوپ ئايلاندى، لېكىن ئېقىل ۋە ھوشتىن ئايرىلغان ئىدى.

يەردە بەلگىلەر قالدۇرۇپ، پۈتۈن ئويلەر ئۇ يەردىن كوچۇپ كەتكەن ئىدى.

ئۇ يەردە-بۇ يەردە قالغان ئۇي-جايلارنى، كورۇپ ئۈزى بىلەن بوسۇغىلىرىنى سۈيەردى.

ئايلىنىپ ژۇرۇپ، ئەخىرى ئەشۇ سەنەمنىڭ ئويىگە يەتتى.

كۆڭلىگە شۇنداق ئوتلار تۇتۇشۇپ، ۋۇجۇت مۈلكىنى ۋەيران قىلدى.

ھەم جىسمىغا داغ چۈشتى، ھەم كۆڭلىگە ئىزتىراب چۈشتى.

خۇسۇسەن خانا پەردەز ئىشق، ئۇنىڭ كۆڭلىگە يوشۇرۇن سىرلار سالدىكىم،

بۇ يەر يارماقامىدۇر، توپىسى بولسا جېنىغا ۋەتەندۇر.

ئۇنىڭ بۇرنى دىلبەر ئىسىنى تاپقاندىن كېيىن ئىشقىنىڭ دېغى قايتىدىن تازىلاندى.

كۆڭلىنى غەم يەنە دەسسەندى قىلدى، جېنى بىسەرەمجانلىقتا چۈشتى.

كۆڭلىدىكى ئىشقىنىڭ قوزغۇلىشى، جاھانىمۇ قوزغىۋەتكەندەك بولدى.

بىردەم چۇ بۇ ئوتى تاپتى تەسكىن،
قوپتى يەنە ئۇل غەرىب مىسكىن.

مەنزىلغە يۈز ئوردى گام-بەر گام،
يۈز قويدىيۇ سەجدە قىلدى ھەر گام.

جانان ئۇيى ئورنىنى چۇ تاپتى،
جان پەردىسى بىر لە ئانى ياپتى.

كىرپىكلەر ئىلە يىرتىدىن سۇپۇرۇپ،
توفراغىنى كوز ئەرا ياشۇرۇپ.

2075. ئەشكى بىلە بەلچىغ ئەيلەپ ئانى،
بىر كىتگەلى رەۋزەنى بەلانى.

بىر لەھزە تەنۇر ئىچىندە ئىتتى،
ئوتلۇغ دەمىدىن ئەنى قىزىتتى.

كوللەرنى كوزىگە سۇرمە تارتىپ،
كوز ئۇيىنى سۇرمەدەك قەرارتىپ.

ئاخۇر ئەرا لەھزەئى قويۇپ گام،
كەھ بەرگىدەك ئەندە تۇتتى ئارام.

ھەردانەنى تامىدىنكى چېكتى،
كوڭلى ئەرا مېھر تۇخمىن ئېكتى.

2080. كىيز پارەسىن ئاھى كويدۇرۇپ چۇست،
باشى يەراسىغە باغلەدى رۇست.

ھەريان يۈگۈرۈر ئېدى ئۇرۇپ ئاھ،
كىم بىر قوتۇر ئىتنى كوردى ناگاھ.

ئېتى تېرى زەھمەتىدىن ئارىپ،
ئەئراسى خەراشىدىن قىزارىپ.

ھەم سۇيى رەۋان ئاغىز-بۇرۇندىن،
ھەم جىسمى جۇدە بوغۇن-بوغۇندىن.

قان قالمەدى ئۇلچە رەگلەرىگە،
جىلدى ياپىشىپ سوڭەكلەرىگە.

ئۇنىڭ بۇ ئوتى بىردىنلا پەسىيىپ، ئۇ غەرىپ بىچارە يەنە تۇردى.

قەدەمىۋ-قەدەم توپرىغىغا ئۇزىنى قويۇپ، ھەر قەدەمدە سەجدىلەر قىلدى.

جانان ئويىنىڭ ئورنىنى تاپقاندا، جېنىنىڭ پەردىسى بىلەن ئۇنى ياپتى.

كىرپىكلىرى بىلەن يىرتىنى سۇپۇرۇپ، توپرىغىنى كوزلىرى ئارىسىغا يوشۇردى.

2075. بەلا تۇڭلۇگىنى بەكتىش ئۇچۇن، كوز ياشلىرى بىلەن ئۇنىڭدىن لاي ياسىدى.

تونۇ ئىچىگە كىرىپ، بىردەم ياتتى-دە، ئوتلۇق دېمى بىلەن ئۇنى قىزىتتى.

كۇللىرىنى كوزىگە سۇرمىدەك قويۇپ، كوز ئويىنى سۇرمىدەك قارايتتى.

كېيىن ئاتخانىغا قەدەم قويۇپ، ئاسمان پاچىسىدەك بىر دەم ئۇنىڭدا ئارام ئالدى.

تېمىدىن تېرىپ ئالغان ھەر بىر دانىدىن: كوڭلىگە مۇھەببەت ئۇرۇغىنى تەردى.

2080. ئوز ئاھىدىن كويگەن كىگىز پاچىلىرىنى، بېشىدىكى يارىسىغا قاتتىق باغلىدى.

ھەر تەرەپكە ئاھ ئۇرۇپ، ژۇگرەپ ژۇرگەن ۋاختتا، تۇيۇقسىزدىن بىر قوتۇر ئىشتىنى ئۇچرۇتۇپ قالدى.

تېرىسىدىكى يارىلاردىن گوشى قاچقان، تاتلاشتىن ئەزاسى قىزىرىپ كەتكەن ئىدى.

ھەم ئاغزى-بۇرنىدىن سۇيى ئاققان، ھەم جىسمى بوغۇن-بوغىنىدىن ئاجرالغان.

تومۇرلىرىدىن قان قېچىپ، تېرىسى سوڭەكلىرىگە يېپىشىپ كەتكەن.

2085. ئەئزا سىدە ئوندە-مۇندە بىر تۈك،
ئول ھەم بولۇپ ئەگا بىر ئاغىر يۈك.

قىلمەي يۈرمەككە مەيل ھەرگىز،
قۇيرۇغى يۇكىن چېكەرگە ئاجىز.

ئېرنىكى ياپلىمەيىن تىشىگە،
يەئنىكى كۆلۈمسۇپ ئوز ئىشىگە.

كوزىكى ئوزىن چوقۇرغە سالىب،
ئەئزاسىغە باققەلى ئۇيالىب.

ئاغزى نەقەسى نەسىمى مېھنەت،
قۇيرۇغ ئەگە زەيلى مىسى مېھنەت.

2090. يۈز يول تەنىغە يەسەب جەراھەت،
مېھنەت كىرىبان چىقەرغە راھەت.

بەسكىم تەنى رەۋزەن ئۇزرە رەۋزەن،
رەۋزەن-رەۋزەن بولۇپ ئەگە تەن.

يەرەلەرى ئىچرە قەينەشىب قۇرت،
ھەم ئەندە ئەلەرغە تۇئىمە، ھەم يۇرت.

قىلغاچ يەرەسىنى قۇرت دەرھەم،
تىل بىرلەيەلەماق ئەگە مەرھەم.

بەلكىم بۇ ئەدۇغە قەھر سۇرمەك،
ھەر لەھزە ئەلەرغە تىل تېگۈرمەك.

2095. قانلىغ جەسەدىدە بىر سۇرۇك زاغ،
بىر لالەدە ئويلە كىم نېچە داغ.

ئۇچۇب-قونۇب ئەيلەب ئەگە قىنلەر،
زەخم ئۇستىدە ئويلە كىم چىبىنلەر.

يوق ئەگە چىبىن قورۇر مەجالى،
قۇش قاۋغەلى خۇدنى ئېھتىمالى؟

مەجنۇن كورگەچ بولۇب مۇشەۋۇمش،
كوڭلىگە بۇ زۇلم كېلدى ناخۇش.

2085. ئەزاسىدا ئۇندا-مۇندا بىر تۈك، ئۇمۇ ئۇنىڭغا بىر ئېغىر ژۈك بولۇپ،

ژۈرۈشكىمۇ ماغدۇرى قالمىغان ئىدى، ھەتتا قۇيرۇغىنىڭ ژۇكىنىمۇ كوتۇرۈشكە ئاجىز ئىدى.

لەۋلىرى بىر-بىرىگە يېپىشىمغىنىدىن، چىشلىرى ھىجىيىپ، گويا ئوز ھالىغا كويگەنىدەك ئىدى.

كوزلىرىمۇ ئوز ئەزاسىغا قاراشقا،ئۇيالغىنىدىن، چوڭقۇر-لۇشۇپ كەتكەن ئىدى.

ئاغزىدىن چىققان نەپەسى، ئازاپ-ئۇقۇبەتنىڭ ئاستا شامىلىدۇر. بۇ كۇلگەن قۇيرۇغى بولسا مېھنەت ئېغىرلىغىنىڭ بەلگىسىدۇر.

2090. ئازاپنىڭ كىرىشى ۋە راھەتنىڭ چىقىشى ئۇچۇن، ئۇنىڭ تېنىگە يارىلار يۇزلەپ يول ياساشقان ئىدى.

تەنلىرى ھوتمە-توشۇك بولۇپ، شۇ توشۇك تەن، ئۇنىڭغا تەن خىزمىتىنى ئوتەيتتى.

يارىلىرى ئېچىدە قۇرتلار قاينىشاتتى، ئۇ يارىلار قۇرتلار ئۇچۇن ھەم ماكان، ھەم ئوزۇقدۇر.

قۇرتلار ئۇنىڭ يارىسىنى كولاۋەتكەنلىگىدىن تىلى بىلەن يالىغاندا ئۇنىڭغا مەلھەمدەك تۇيۇلاتتى.

ئىشتىنىڭ ھەر دەمدە ئەشۇ قۇرتلارغا تىل تەككۈزىشى، خۇددى دۇشمەنگە قارشى قەھر-غەزەپ چاچقاندەك ئىدى.

2095. قانلىق جەسىتىگە قونغان قاغىلار، لەيلى گۇلگە چۇشكەن داغلارغا ئوخشايتتى.

يارىغا يېپىشقان چۈبىنلەردەك ئۇلارنىڭ ئۇچۇپ قونۇشلىرى ئىشتىقا ئازاپ بېرەتتى.

چۈبىنلەرنى قوروشقا ماغدۇرى بولمىسا، قۇشلارنى قوغلاشقا قانداق كۈچى يەتسۇن؟

مەجنۇن بۇ ئېچىنىشلىق ئەھۋالنى كورۇپ، تەشۋىشكە چۇشتى ۋە كوڭلى بىتەرەك بوزۇلدى.

ئەتگە قويۇبان تەنى ئەتائەت،
ئۇل خەيلغە باشلەدى شەفائەت:

«كېي تەلئەتۇ لەۋنىڭىز مۇبارەك،
بولغان مېڭا بەرچە تاجى تارەك.

باشىمدەكى يۇز يەرا نىشانى،
ھەر بىر بىرىڭىزنىڭ ئاشيانى.

كۆڭلۈمدەكى يۇز تېشۇك تېشىپ ئاھ،
ھەر بىر بىرىڭىز ئۈچۈن ۋەتەنگاھ.

ئەيلەڭ بۇ خەرابەنى نىشىمەن،
كىم جەۋرۇ جەفاچىكەر كىشىمەن.

كوزۇمنى چوقۇڭ، تېنىمنى تىشلەڭ
ئانىڭ كوزىنۇ تەنىن بەغىشلەڭ.

قەسدىڭىز ئەگەر نەھىف ئېتىدۇر،
بۇ خەستە داغى زەئىف ئىتىدۇر».

كوردىكى بۇ ئۇزرۇ لابەنى پېچ،
قۇشلەرغە تەفاۋۇت ئەيلەمەس ھېچ.

فەرياد ئىلە ۋەھشەت ئېتتى ئاغاز،
رەم تاپىپ، ئەلەرغە بولدى پەرۋاز.

كېلدىيۇ ئۇل ئىت تەبانىنى ئوپتى،
گەھ پەيكەرى ناتەۋانىن ئوپتى.

كوپ كورگەچ ئەنىڭ تەنىدە يارە،
ئوز كوڭلەگمن ئېتتى پارە-پارە.

ئالدىيۇ ئارىتتى يارەدىن قان،
ئۇل پەيكەرى پارە-پارەدىن قان.

قانىن تەنىدىن چۇ ئەيلەدى كەم،
باغلەدى يەرالەرنى مەھكەم.

ئوز كوڭلەكىنى ئەڭە جۇل ئېتتى،
قان ياشىدىن ئەڭە گۇل-گۇل ئېتتى.

ئىشتىقا رەھمى كېلىپ، ئۇ قۇشلار ۋە ھاشارەتلەرگە شۇنداق دېدى:

2100 ھەي كېيگەن كىيىملىرى ۋە بويلىرى مۇبارەك بولۇپ مىنىڭ بېشىمغا تاج بولغانلار!

بېشىمدىكى يۇزلەرچە يارىلارنىڭ نىشانلىرى ھەر بىرىڭلار ئۈچۈن ئۆگىنۇر.

ئاھلىرىم زەربىدىن پارە بولغان كوڭلۈمنىڭ توشۇكلىرى، ھەر بىرىڭلار ئۈچۈن ۋەتەن بولۇپ قالغانىدۇر.

بۇ خارابىغا كېلىپ ئورنۇشۇڭلار، چۈنكى مەن جەبرۇ-جاپا چەككۈچى كىشىمەن.

كوزلۇرۇمنى چوقۇڭ، تەنلىرىمنى چىشلەڭ، ئۇنىڭ كوز ۋە تىنىنى تىنچ قويۇڭ.

2105 ئەگەر قەسدىڭىز شۇ ئاجىز ئىشتىتا بولسا، مەنمۇ بىر زەئىپ ئىشتىمەن».

بۇ يېلىنىش يالۇرۇشلار قۇشلارنىڭ پەرۋايىغا كەلمىگەنلىگىنى كورۇپ،

ئالۋازىنىڭ باربچە ۋەھشەت سېلىپ ۋاقىرىدى، قۇشلار بۇنىڭدىن چوچۇپ، ئۇچۇپ كېتىشتى.

ئىشتىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭ بىرە تاپىنىنى، بىرە قوپال گەۋدىسىنى سويدى.

ئۇنىڭ تىنىدە نۇرغۇن يارىلىرىنى كورگەندىن كېيىن، ئوز كويىنگىنىمۇ پاچە-پاچە قىلىپ،

2110 ژىتئالدى-دە، ئۇ پاچە-پاچە بولغان تەنىنىڭ يارىلىرىدىن چىققان قانلارنى تارىلىدى.

تىنىدىكى قانلارنى ئېتقاندىن كېيىن، يارىلىرىنى قاتتىق باغلاپ قويدى.

ئوز كويىنەكلىرىنى ئۇنىڭغا كىيگۈزدى ۋە ئۇ كويىنەككە قانلىق ياشلىرىدىن گۇللەر سالدى.

چۈن بولدى ئەنى تاشكاردىن ئازاد،
يۈز دەرد ئىلە نۇدبە قىلدى بۇنياد:

«كېپى مېھرۇ ۋەفا بىلە سەرشتىڭ،
ئەندۇھۇ مەلال سەرنەۋشتىڭ.

2115. ئۇلدەمكى تەنىگدە سېچەت ئېردى،
كۆڭلۈگدە شۇكۇھۇ قۇۋۋەت ئېردى.

تەبئىڭ تاپىبان مىزاجى خۇففلش،
ھەزمىڭ ببربان يەزەكىكە خەشخاش.

ۋەھمەڭ قىلبان بورى كوزىن تورت،
ھەرتۇن تەنغە كوزى سالىب ئورت.

چەكىگگە پەلەڭ كوزۇ سالۇر چاغ،
باشتىن-ئەياغى بۇ غۇسسەدىن داغ.

غەبر ئالىگە ئويلە كىم سەقەتلەر،
تىر ناغىگدىن تەنىدە خەتلەر.

2120 بەرس ئاتلە ماغىڭ مەلالەتىدىن،
باغلەب كوزىنى خىجالەتىدىن.

نەسرىن دېبان ئېل كەفىڭ مەكانىن،
پەرۋىن دېب ئۇلۇس ئىزىڭ نىشانىن.

ئىلگىگگە خىنا ياقىب مۇئەييەن،
گەھ جەيرەنۇ، گاھى گەۋزى جەيرەن.

بوينۇڭ ئەرا شۇخلەر تەنابى،
باشىڭ ئۇزە شوخلەر ركابى.

گاھىكى غەزەب بىلەن ئىرىلدەب،
گەردۇن ئەسەدى ساری خىرىلدەب.

2125. بۇ دەمكى مەلال ئىلە بولۇبسېن،
يەئنىكى بۇ ھال ئىلە بولۇبسېن.

سېنىدىن قىلۇر ئېرسە ئېل تەنەففۇر،
باردۇر مېگە سۇھبەتىڭ تەفاخۇر.

شۇ ئايانچلىق مەنزىرىلەردىن ئازات قىلىنغاندىن كېيىن،
يۈز دەرت بىلەن مۇڭلۇق كۆيلىدى:

«ھەي مۇھەببەت، ۋاپا بىلەن يارىتىلغان تەغدىرىي غەم،
كۆڭلۈمدە بىلەن تولغان!

2115. بىر ۋاختلار ساغلام ۋە كۆڭلۈڭ خوشاللىق، قۇۋۋەت بىلەن تولغان ئىدى.

كىچىلىرى شەپىرەڭلەردەك ئويغاق ۋە كۆزەتچىلەر سىنىڭ هۇشيارلىغىڭ ئالدىدا كوكنارى بولۇپ قېلىشاتتى.

ۋەھمەڭ بىلەن بوريىڭ كوزى پاقىرايتتى، ھەر كىچە ئۇنىڭ تىنىگە كوزۇڭ ئوت سالاتتى.

چاڭگاللىرىڭغا شىرنىڭ كوزى چۈشكەن چاغدا، باشتىن-ئايىغى ئۇ قايغۇ چىكىپ داغ (خال-خال) بولۇپ قالاتتى.

يولۋاسمۇ سىنىڭ ئالدىڭدا ئولۇڭ ھايۋاندەك، تىمىغىڭ زەربىدىن ئۇنىڭ تىنىدە سىجاقلار بولاتتى.

2120. سىنىڭ ئېتىلىپ سەكرىشىڭدىن يولۋاسلارمۇ ۋەھىمىگە چۈشۈپ، خىجالەت تاتىپ، كوزىنى ژۇمۇشاتتى.

باماقلىرىڭ چۈشكەن يەرنى ئەل، نەسرىن گۈلى ۋە ئىز-لىرىڭنى ھۆركەر دەپ بىلىشەتتى.

قوللىرىڭنىڭ خىنىسى بىرده كىيىك، بىرده بوغىلار قېنە-دىن بولاتتى.

بوينۇڭغا شوخ گوزەللەر ژېپ باغلىشاتتى، شاھلارنىڭ ئۇزەڭگىسى سىنىڭ بېشىڭدا ئىدى.

گايىدا غەزەپ بىلەن ئىرىلداپ، گايىدا جاھان شىرى ئوخشاش ۋاقىرايتتىڭ.

2125. ئەندى بولسا شۇنداق ئەھۋالغا چۈشۈپ، ناچارلىقتا قېلىپسەن.

سەندىن ئەل نەپرەتلەنسە، مەن سوھبەتىڭ بىلەن پەخرلىنىمەن.

بىر كۈن نېكى كويى ئىچره هۈردۈك،
ئىتلەر بىلە ھەر تەرەف يۈگۈردۈك.

ھەر تۈن نېكى تارتىبان فىغانى،
بولدۇك ئېشىگىده پاسىبانى.

بىر ۋاقىت نېكىم ۋەفا يولىدىن،
باشىڭغه سوڭەك يېدىك قولىدىن.

2130. بىر چاغ نېكى لۇتف ئېتىب ئىراده،
سالىب ئېدى بوينۇڭه قىلاده.

جانىم بولسۇن تەنىڭ نىسارى،
بەغرىم بولسۇن تىشىڭ فىگارى.

يارەب، فەلەك ئەيلەبان غەمىڭ رەفئ،
بولسۇن بارى زەئفۇ مېھنەتىڭ دەفئ.

ھەم بۇرنادىن ئېمدى چۈستراق بول،
ھەم تازەۋ تەندۈستراق بول.

ئۇلدۈم يەنە بولسا بەخت ھەمدەم،
بولسەڭ يەنە ئۇل ئېشىككە مەھرەم.

2135. ياتلىغ سىفەتىنى تۇتمەغەيسېن،
مېن خەستەنى ھەم ئۇنۇتمەغەيسېن.

جانىم ئالىب ئۇل تەرەف گۇزار ئېت،
تۇفراغىغه كويىنىڭ نىسار ئېت.

ئىتلەر بىلە ئەيلەسەڭ تەكۇپوي،
مېندىن بارىنىڭ قاشىده يۈز قوي.

كويىده سوڭەك غىزا قىلۇر دەم،
ياد ئېت بۇ زەئىف جىسمىنى ھەم.

گەر تالىئۇ بەخت يار تاپسەڭ،
جانان ھەرەمىغه بار تاپسەڭ.

2140. بار ئەھلى قاۋۇب ئۇل ئاستاندىن،
كىمسه سېنى «چىق!» دېمەسه ئاندىن.

بىر ۋاختلار ئۇنىڭ كوچىسىدا ھاۋشۇپ، ئىشتلەر بىلەن چاڭ-توپۇلاڭ كوتۇرەتتىڭ.

كىچىلىرى بولسا پىغان چىكىپ، ئۇنىڭ ئىشىگىده كۈزەتچىلىك قىلاتتىڭ.

سەن ئۇنىڭ قولىدىن بىر ۋاخت ئەمەس، كوپ ۋاخت ۋاپا سوڭەكلىرىنى يىگەنسەن.

2130. كوپ چاغلار لۇتپ قىلىپ بوينۇڭغا ھالقا باغلاشتى.

جېنىم تەنلىرىڭگە قۇربان بولسۇن، چىشلىرىڭدىن باغرىم تىشىلسۇن.

ئىلاھى پەلەك، سىنىڭ بارلىق ئازاپ-ئۇقۇبەتلىرىڭنى يوق قىلسۇن.

ئاۋالقىدىنمۇ كۆچلۈك گرەك بول، ئىلگەركىدىنمۇ ساغلامراق بولغىن.

بەخت ساڭا يەنە يولداش بولۇپ، ئۇ ئىشىككە يەنە مەھرەم بولسۇن،

2135. ئۇزەڭنى يوچۇن قىلىپ، مەن ئاغرىقىنىمۇ ئۇنۇتمىغىن.

جېنىمنى ئەشۇ تەرەپكە ئېلىپ بېرىپ، كوچىسىنىڭ توپ-رىغىغا بېغىشلا.

ئىشتلەر بىلەن توپۇلاڭ قىلىپ ژۇرگىنىڭده، مەن ئۇچۇن ئۇلار قېشىدا تىز چوككىن.

ئەشۇنىڭ كوچىسىدا سوڭەك غاجىلاپ، ئوزۇقلۇنۇۋاتقان ۋاختىڭدا، مەن كۇچسىزلىنىڭ جىسمىنىمۇ يادىڭغا سېلىپ قويغىن.

ئەگەر بەخت-تەلىيىڭ يار بولۇپ، جاناننىڭ ھەرەمىگه يول تاپساڭ،

2140. دولەتلىكلەر ئەشۇ بوسۇغىدىن سېنى قوغلاشمىسا، كىشى سېنى ئۇ يەردىن «كەت!» دېمىسه،

تۇن بولسەڭۇ ئۇل ھەرەم پاناھىڭ،
دەھلىزى ئىچىندە تەكيە گاھىڭ.

ياتىب ئىگە كىڭ ئىلىككە قويسەڭ،
تۇمشۇغۇڭ ئوشەل ئېشىككە قويسەڭ.

مېنىدىن ئۇل ئېشىنكنى ئوپ نېھانى،
يوق ئويلەكى كىمسە بىلگەي ئانى».

ئاغزىغە كوزىنى سۇرتۇبان كوپ،
دېدىكى: «ئەياغى تۇفراغىن ئوپ.

2145. ئىككىسىنى تىرناغىڭ بىلە ئوي،
ھەر يېرەكى ئۇل ئەياغ باسەر قوي».

بۇ نۇكتەلەر ئۇل قىلىب شۇمارە،
ئوتكۇنچىلەر ئەيلەبان نەزارە.

ھەر كىم تەنىب ئانى زار يىغلەب،
غەم كوڭلىن ئېتىب فىگار يىغلەب.

تانىمەغان ئەيلەبان تەھەييۇر،
ئەھۋالىغە يول تاپىب تەغەييۇر.

كوڭلى كۆيۈب ئويلە ماجەرادىن،
بىر سوختە سوردى ئۇل ئەرادىن:

2150. «كېيى ئىشق ئوتى ئىچرە ئەخگەر ئولغان!
نې ئەخگەر كىم، سەمەندەر ئولغان.

بۇ ئوت بىلە پەيكەر ئىگە تەركىب.
بۇ ئوت بىلە خىلقەتىگە تەرتىب.

زاتىڭ بولۇب ئوت بىلە سىرىشتە،
تاڭ يوق دېسەلەر سېنى فەرىشتە.

ھەم كېلدى فەرىشتەۋەش سىفاتىڭ،
ھەم بولدى مەلەك سىفات زاتىڭ.

مۇنچەكى تاپىب سېن ئىتىگە ئۇلفەت،
ئىت بىرلە مەلەك ئەرا نى نىسبەت؟

كىچىسى ئۇ ھەرەم پانايىڭ بولۇپ، ئايونى تايانچىغىڭ بولغاندا،

ئىگە كلىرىگنى تىزىگغا تىرەپ تۇمشۇغۇگنى ئەشۇ ئىشىككە قويغىنىگدا،

كىشىگە سەزدۈرمەي: «مىنىڭ ئۇچۇن ئەشۇ ئىشىكنى سوي».

مەجنۇن ئۇنىڭ ئاغزىغا كوزىنى سۇركەپ دېدى: «باسقان ئىزلىرىنىڭ توپرىغىنى سويۇپ قوي.

2145. تىيمىغىڭ بىلەن مىنىڭ ئىككى كوزۈمنى ئويغىن، باسقان قەدەملىرىنىڭ ئورنىغا قوي».

شۇنداق سوزلەرنى بىر-بىرىدىن ئېيتىپ تۇرغان چاغدا يولۇچىلار كورۈپ قېلىشتى.

ئۇنى تونۇغانلار ناھايىتى غەمكىن بولۇشۇپ، كوڭۈللىرى بۇزۇلۇپ زار-زار ئىغلاشتى.

تونۇمىغانلار بولسا مەجنۇنىڭ ئەھۋالىدىن ھەيران بولۇشۇپ ئوز گۇزۇشتى.

ئۇلاردىن بىرى بۇ ماجىرادىن كوڭلى كويۇپ، ئېچىنىپ سورىدى:

2150. «ھەي ئىشق ئىچىدە چوغ بولغان، ياق، بەلكى لاۋۇلدىغان ئوت بولغان!

بەدىنىڭ شۇ ئوتتىن ياسىلىپ، باغرىڭ شۇ ئوتتىن تەركىپ تاپقان.

زاتىڭ ئوت بىلەن ئۇيغۇرۇلغاندۇر، سېنى، پېرىشتە دېيىشسە ئەجەپلىنەرلىك ئەمەس.

سۇپەتلىرىڭمۇ پېرىشتىگە ئوخشايدۇ، زاتىڭمۇ مەلەك سۇپەتتۇ ئىكەن.

نېمىشكە ئىشتى بىلەن ئۇلپەتسەن، ئىشت بىلەن مەلەكنىڭ قانداق مۇناسىۋىتى بار؟

ھەر ئۇيغەكى بولسە ئىتگە مەنزىل،
بولمىسۇ مەلەك ئۇل ئۇي ئىچرە نازىل؟

نېچۈن ئەراكىزدەدۇر مەسافات،
چۈن بار ئۇل ئىكاۋ ئەرا مۇنافات؟»

مەجنۇن دېدى يىغلايان چېكىپ ئاھ:
«كېپى ئىشقدىن ئولماغان سېنى ئاگاھ!

يوق، سېنى مەلەك دېسەم غەربىي،
كىم يوق سېكە ئىشقدىن نەسىبى.

مېنىدېكنى ئىبرۇر مەلەك دېمەك رىۋا،
كىم كورسە مېنى قىراق تۇتەر دېۋا.

ئىشق ئورتەدى ئۇل سىفەت ۋۇجۇدۇم،
كىم بولدى نەبۇد بەرچە بۇدۇم.

ئۇل ئوت ئەرا ئەيلەسەك تەئەممۇل،
تاپقۇك بەدەنمنى تودەئى كۇل.

نې تاك ئەگەر ئىت خىرام قىلسە،
تودە كۇل ئەرا مەقام قىلسە.

ھەر ئىتگەكى يېتسە بىر جەراھەت،
كۇلدىن يېتىشۇر تەنىغە راھەت.

بۇ ئىتنىك ئىبرۇر جەراھەتى كوپ،
دېمەك بولمەس كۇل ئۇستىدىن كوپ.

يوق، يوقكى، ئىمەستۇر ئىتلىك ئەندە،
ئىتلىك مەكە خەتىم ئىبرۇر جەھاندە.

ئىت مېنى، مېنى، ئۇلۇسقە ئارمېنى،مېنى،
باشدىن ئەياغى فىغار مېنى، مېنى!

كوپ زەخم تەنمنى ئۇردى مەرھەم،
ئۇل كېلدى بۇ زەخملەرغە مەرھەم.

كىم بولسە تەندە كوپ فىگارى،
ھەر زەخمدىن ئولسە ئىزتىرارى.

ئىشتقا ياتاق بولغان ھەر قانداق ئويگە، مەلەك چۈشمەيدۇ-غۇ؟

ئوتتوردا شۇنچىلىك زىددىيەت بولۇپ تۇرۇپ، نېمىشكە ئارىگىزدا تەكلىك بار؟»

مەجنۇن ئاھ چېكىپ، ژىغلاپ دېدى: «ھەي، مۇھەببەتتىن خەۋەرسىز كىشى!

سېنى مەلەك دېسەم تەئەججۇپ ئەمەس، چۈنكى ساڭا ئىشق نىسىپ بولمىغان.

ماڭا ئوخشىغانىنى مەلەك دېمەك، يالغانچىلىقدۇر، مېنى دېۋە كورسىمۇ قاچىدۇ.

ئىشق پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى شۇنداق كويدۇردىكى، پۈتۈن بارلىغىمۇ نوۋۇت بولغان.

ئۇ ئوتقا زىھىن سالغىنىڭدا ئىدى، بەدىنىمنىڭ كۇل دوگىسى بولغىنىنى كورەتتىڭ.

ئىشت مېڭىپ كىلىپ شۇ كۇل دوگىسىدا ماقام تۇتسا ئەجەپ ئەمەس؟

ئەگەر ھەر قانداق ئىشتقا يارا چىقسا، كۇلدىن تېنى راھەت تاپىدۇ.

بۇ ئىشتىنىڭ يارىسى كوپ ئىكەن، شۇنىڭدا شىپا بەرگۈچى كۇلدىن (كەت دەپ) ھايداپ بولمايدۇ.

ياق-ياق، ئۇنىڭدا ئىشتلىك كورۈنمەيدۇ، ئىشتلىك جاھاندا پەقەت ماڭا خاس.

ئىشت مەن، مەن ئۇلۇس ئارقىلغان مەن بولۇمەن. باشتىن ئايىغىچە يارىلانغان مەن بولۇمەن!

كوپ يارىلار تېنىمنى يوق قىلىشتى، ئۇ كەلدى-دە، يارا-لىرىمغا مەلھەم قويدى.

بەدىنىدە يارىلىرى بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئازاپ چەككەن كىشىگە

كىم مەرھەم ئىلە دەۋاسى قىلسە،
جانىن نى ئەجەب فىداسى قىلسە؟

2170. بولسە ئېدى مېنده يوز تۇمەن جان،
يېر تاپمەغەي ئېردى بۇ بەدەن جان.

بارىن ئەگە زار قىلغەي ئېردىم،
يولىغە نىسار قىلغەي ئېردىم».

بۇ ئېردى فەسانەۋۇ فۇسىنى،
كىم قىلدى يەنە غولۇ جۇنۇنى.

يادىغە چۇكمردى ۋە ھشمي دەشت،
قىلماق كىيىكۇ قۇلان بىلە گەشت.

ئۇل ئىتنىڭ ئەياغى-ئىلىگىن ئوپتى،
نەخجىر ئەزىمەتىغە قوپتى.

2175. بولدى يەنە سايىرى بىيابان،
مەئنۇسلەرنى تىلەي شىتابان.

ئۇل لەھزەكى زەيد بولدى قاسىد،
لەيلى سەرى تاپىبان مەقاسىد.

ھەي ئىچىدە چۇن قەرار تاپتى،
خىلۋەتدە ئۇل ئايغا بار تاپتى.

ئۇل پەردىلەر ئىچرە غۇنچە كىردار،
بۇ تەشقەرى بولدى ئەگە سىردار.

نېكىن بىلىب ئېردى ياردىن سوز،
دېۋانەئى بىقەراردىن سوز.

2180. كور گۇزدى دېمەكدە ئېھتىمامىن،
ئەرز ئەيلەدى ئالىدە تەمامىن.

لەيلىچۇ ئەنىڭ سوزىنى ئېشىتتى،
كوگلى تېمۇرىن دەمى ئېرىتتى.

جانى ئەرا ئەنداغ ئوت تۇتاشتى،
كىم دۇدى ئەنىڭ بلشىدىن ئاشتى.

كىمكى دورا-دەرمان بىلەن داۋا قىلىدىغان بولسا، ئۇنىڭغا جېنىنىمۇ پىدا قىلسا ئەجەپ ئەمەس.

2170. مەندە يۈز تۇمەن جان بولسا ئىدى، بەدىنىمدە ھېچ قالدۇرماستىن ھەممىسىنىمۇ بېغىشلا يېتتىم.

ھەممىسىنى ئۇنىڭغا بېغىشلاپ،يولدا قۇربان قىلاتتىم».

شۇنداق يېقىملىق سوزلەرنى ئېيتقاندا، ئۇنىڭ مەجنۇنى (تەلۇبلىگى) يەنە ھەددىن ئاشتى.

يادىغا دەشت ھايۋانلىرى: كىيىك، قۇلانلار بىلەن سەيلە قىلماق چۈشتى.

ئۇ ئىشتىنىڭ قول-ئاياقلىرىنى سويۇپ، كىيىكلەر ماكانىغا قاراپ كەتتى.

2175. ھەمسوھبەت ئۇلپەتلىرىنى ئىزلەپ، ئېزدىن بايقۇان يولغا چۈشتى.

زەيد مەجنۇنىنىڭ خەۋىرىنى لەيلىگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن يولغا چۈشكەن ئىدى.

ئۇ ھەي قەبىلىسىگە يەتكەندە، بىر خىلۋەتتە ئاي ئۇزلۇك لەيلىنى ئۇچراتتى.

ئۇ، پەردىلەر ئىچىدىكى غۇنچىغا بۇ تاشقىرىدىن تۇرۇپ سىرداش بولدى.

زەيد، لەيلىنىڭ ئارامى يوق دېۋانە يارى توغرىسىدا نېمە بىلگەن بولسا،

2180. ھەممىسىنى ئۇنىڭغا بىر-بىردىن، قالدۇرماستىن،تولۇق ئېيتىپ بەردى.

لەيلى ئۇنىڭ سوزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، تاقەتسىزلىنىپ تومۇردەك كوگلىنى ئىرىپ كەتتى.

جېنىغا شۇنداق ئوت تۇتاشتىكى، ئىسلىرى بېشىدىنمۇ ئېشىپ كەتتى.

گىسۇسىمۇ ئېردى ئەنبەر الۇد،
يا چىقمىش ئېدى باشىغە ئۇل دۇد؟

گىسۇ كىبى پېچۇ تاب تاپتى،
تاب ئىچرە ئوزىن خەراب تاپتى.

2185. يۇز ئۇزۇر ئىلە زەيد ساڑى باقىب،
ھەسرەت سۇيى كوزلاردىن ئاقىب:

«كېپ تەن ئەرا جان بېرىب قەلامىڭ،
جىسمىمغە رەۋان بېرىب پەيامىڭ!

جان دەردىغە چارە كوش سېن سېن،
ئادەم دېمەيىن، سۇرۇش سېن سېن».

كوپ ئۇزۇر قىلىب سوزىگە پەيۇەندە،
نەقدىنە بەسى تاپىب كەرامەندە.

تەشقەرى يۇباردىكىم: «مۇنى ئال،
ئاز ئېردى قاشىمدە نەقد فىلحال.

2190. ئۇزرۇڭنى بۇ نەۋۇ قولماغۇمدۇر،
يۇز مۇنچەغە قانۇ ئولماغۇمدۇر.

بولغەيمۇكى لۇتف ئىلە ۋەفادىن،
بىر رۇقئە بۇزار مۇبتەلادىن.

دېۋانەۋىشىم ساڑى يېتۇرسەڭ،
ھەم مۇندە جەۋابىنى كېتۇرسەڭ؟»

زەيد ئېتمەدى دىلىستانغە مىننەت،
دېدىكى: «ئېرۇر بۇ جانغە مىننەت.

بات بولكى ھەرىف مۇنتەزىردۇر،
بۇ ئەمردە مەكس بەس مۇزىردۇر».

2195. لەيلى تىلەبان دەۋاتۇ خامە،
فىلحال مۇھەررەر ئېتتى نامە.

ئېل ئاڭلەردىن ئىچىدە يۇز بېيم،
قاسىدغە نىھانى ئېتتى تەسلىم.

ئەشۇ ئىسلار ئۇنىڭ بېشىغا چىققان ئىدىمۇ؟ ياكى ئۇ قاپ-قارا ئەنبەر ئالۇد زۇلپى ئىدىمۇ؟

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندا، ئوت ئىچىدە زۇلپى ئوخشاش بۇرۇلۇپ-بۇرۇلۇپ، ئوزىنى ئۇنۇتتى.

2185. كوزىدىن ھەسرەت ياشلىرى تېمىپ، يۇز ئۇزۇر بىلەن زەيد تەرەپكە قارىدى.

«ھەي، سوزلىرى تىنىمغا جان بېرىپ، خەۋەرلىرى جىسمىمدا قان ژۇرگۇزگەن!

جېنىم دەردىگە چارە تاپقۇچى سەنسەن، ئادەم دېمەستىن، خۇش-خەۋەر كەلتۇرگۇچى سەنسەن» دەپ،

كوپ ئۇزۇرلەر ئېيتىپ، ئۇنىڭغا ئىممەتلىك سوغلار بەردى.

زەيدنى تاشقىرىغا چىقىرىپ: «بۇنى ئالغىن، ھازىرغا قولۇمدا بېرى شۇ،

2190. قىلغان خىزمەتلىرىڭنى ئۇنۇتمايمەن، شۇنچە نەرسىنىڭ يۇزىنى بەرسەمۇ ئازلىق قىلىدۇ.

سەن بىر مۇلايىملىق قىلىپ، ۋاپا كورسەتسەڭ، مەن زارۇ مۇپتالادىن بىر خەتنى،

جان دېۋانامغا ئېلىپ بارساڭ، يەنە ماڭا جاۋاۋىنى كەلتۇرسەڭ»

زەيد دىلبەرتىڭ تىلىگىنى قوبۇل قىلىپ، دېدى: «جېنىم بىلەن بۇ مىنىڭ بۇرچۇمدۇر.

پات بولغىن، دۇشمەنلەر خەۋەردار بولۇپ قېلىشمىسۇن، بۇ يەردە ئىنتىزار بولۇپ تۇرۇش زىيان كەلتۇرۇدۇ».

2195. لەيلى دۇگەت، قەلەم ئېلىپ، دەررۇ خەت يازدى.

كىشىلەرنىڭ بىلىپ قېلىشلىرىدىن قوقۇپ، خەۋەرچىگە خەتنى مەخپىي تاپشۇردى.

قاسىد ئالىب ئولدى دەشتپەيما،
ئۇل يېرگەكىم، ئۇل غەربنى شەيدا.

ئىش كەيفىيەتىن سالىب ئەراغە،
تاپشۇردى بىتىكنى بىنەۋاغە.

نې ئەركەنىنى چۇ بىلدى مەجنۇن،
زەئىف ئېتگەنىدىن يىقلدى مەجنۇن.

2200. جىسمىغە كى يېرگە پەست تۇشتى،
نامەكىبى يۇز شىكەست تۇشتى.

ئۇل نامەغە چۇن كۇشاد بېردى،
مەزمۇنى ئوقۇر زەمان بۇ ئېردى.

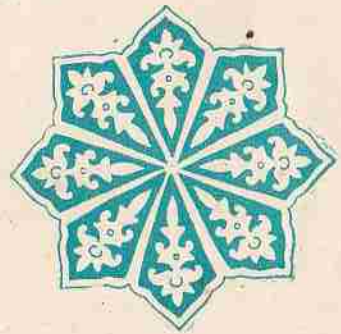

خەۋەرچى خەتنى ئېلىپ، ئۇ غەرىپ شەيداغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن دەشت تەرەپكە كەتتى.

پۈتۈن ئەھۋاللارنى ئېيتىپ، خەتنى ئۇ تەلەيسىزگە تاپشۇردى.

مەجنۇن ئەھۋالنىڭ قانداق ئىكەنلىگىنى بىلگەندىن كېيىن، ھالدىن كېتىپ ژىقلدى.

2200. ئەشۇ يۇز پۈكلەنگەن خەتتەك، مەجنۇنمۇ تولغۇنۇپ ـ تولغۇنۇپ يەرگە ژىقلدى.

ئۇ نامىنى ئېچىپ ئوقۇدى، ئۇنىڭ مەزمۇنى شۇنداق ئىدى.

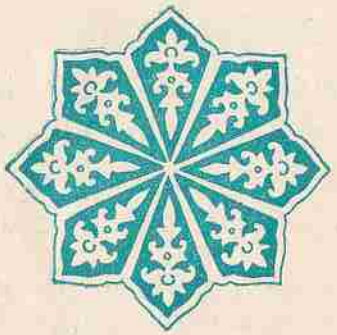

ئون سه‌ككزىنچى باب

لەيلىنىڭ مەجنۇنغا يازغان مەكتوبى

ئول ئېكرى ئاتاڭ بىلە بۇ مەنشۇر،
كىم بېردى كۆڭلىگە ئىشقىدىن نۇر.

ئۇرغاچ مەيى ئىشقىنىڭ سەلاسى،
ئادەمغە يېتىشتى ئېبتىلاسى.

بىرجۇر ئەكى چېكتى ئول جىگەر خۇن،
مەست ئولدى، نې مەست بەلكى مەجنۇن.

ئول مەي بىلە كىمگە كىم بېرىپ بەر،
تەلخ ئېتتى فىراقدىن قاتىب زەھر.

بىر گەنگە مۇفارەقەت، بەلاسىن،
يېتكۈردى مۇڭاسەلەت شىفاسىن.

بۇلبۇلنىڭ قىلدى زارۇ غەمناك،
گۇل كۆڭلەگىنى ھەم ئەيلەدى چاك.

پەرۋانە گۇدازۇ سوزى ئەندىن،
ئوت شەمئغە داغى رۇزى ئەندىن».

چۇن بويلە ساچىب بەسى جەۋاھىر،
ئەندىن سوڭ ئېتىب بۇ نۇكتەزاھىر.

ئون سه‌ككزىنچى باب

لەيلىنىڭ مەجنۇنغا يازغان خىتى

«كۆڭلىگە ئىشقىتىن نۇر بەر گەن، ئەي گۈزى نامى بىلەن بۇ خەتنى باشلايمەن.

ئىشق مەيىنىڭ چاقىرغى بىلەن ئادەملەر بەلالارغا مۇپتالا بولۇشۇدۇر.

شۇ ئىشق مەيىدىن بىر سۇمەرگەن ئۇ جىگەر قان مەس بولدى، مەس ئەمەس، بەلكى مەجنۇن بولدى.

كىمگەكى، ئۇ مەينى سوغا قىلغان بولسا، پىراق زەھرىنى قوشۇپ، ئۇنى ئاچچىق قىلدى.

جۇدالىق بەلاسىغا گىرىپتار بولغانلارغا ۋەسل شىپاسىنمۇ سوغا قىلدى.

بۇلبۇلنى زار غەمكىن قىلىپ، گۇل كويىنگىنىمۇ پاچە-پاچە قىلدى.

پەرۋانىنىڭ چەكسىز كويۇشى، يېنىشى، شامغا ئوتىنىڭ نېسىپ بولىشىمۇ شۇنىڭدىن».

شۇنداق ئۇنچىلەرنى چېچىپ، كېيىن بۇ سوزگوھەرلىرىنى پۈتتى:

كىم: «ئۇشبۇ رەقەمدىكى نەقشى چىندۇر،
بىر خەستەغە بىر شىكەستەلىنىدۇر.

يەئنى مېنى زارۇ مۇبتەلادىن،
سېنگە كى قۇتۇلمادىڭ بەلادىن.

ئېي ئىشق ئوتىدا خەسىم نېچۇ كسېن،
ئېي بېدىلۇ بېكەسىم نېچۇ كسېن!

ئېي بولغەلى ئىشقىم ئىچرە مەدھۇش،
بىر جۇرئەئى ۋەسل قىلمەغان نوش!

ئېي فۇرقەتىم ئىچرە گەر ياغىب تاش،
مىڭ تاش يېبان يەشۇرمەيىن باش!

ئېي ھەجرىم ئوتىدا گەر بولۇپ كۇل،
ھەر شۇئلە كورۇنۇبان ئەگە گۇل!

ئېي خارى غەمىمنى جانغە ئۇرغان،
گۇلباگىمن ئەنىڭ جەھانغە ئۇرغان!

ئېي سىلسىلەئى جۇنۇن ئېلىگدە،
دەد قۇيرۇغىدىن رەسەن بېلىگدە.

ھالىڭ نېدۇرۇر فىراقىم ئىچرە،
فىكرىڭ نېدۇر ئىشتىياقىم ئىچرە؟

ساچىگغە ياپىشسە خارۇ خاشاك،
كىم تارتەرئېكىن بىرىن-بىرىن پاك؟

فەرقىگگى ئېمىش قۇش ئاشىيانى،
كىم ئۇر كۇتۇر ئېبر كىن ئەنىدىن ئانى؟

باشىگگى سېپىھر ئوشاتتى دەرھەم،
كىم باغلەر ئېكىن ئەلەرغە مەرھەم؟

ئولتۇرسە يۇزۇگگە گەردۇخارى،
كىم ئارىتۇر ئېبر كىن ئانى بارى؟

جىسمىگگى قانەسە غەم تاشىدىن،
كىم يۇر ئېكىن ئانى كوز ياشىدىن؟

«چىن نەقشلىرىگە ئوخشىغان بۇ قۇرلار، بىر شىكەستەلەز-
گەنىڭ بىر ئاغرىققا يازغانلىرىدۇر.

يەنى مەن زارۇ مۇپتالادىن، سەن بولسا قۇتۇلمىدىڭ
بەلادىن.

ھەي مىنىڭ ئىشق ئوتىدىكى يارىم قانداقسەن؟ كوڭلى
ئازار تاپقان كىمدۇر سىزنىم قانداقسەن؟

ھەي، مىنىڭ ئىشقىمدا ھوشسىز بولۇش ئۇچۇن، ۋەسل
مەيىدىن تاتمىغان!

ھەي، مىنىڭ پىرقەتىمدە بېشىغا تاش يېغىپ، مىڭ تاش
بولسىمۇ بېشىنى يوشۇرمىغان!

ھەي، ھەجرىم ئوتىدا كۇل بولغان، ھەر شۇئلىنى گۇل دەپ
بىلگەن!

ھەي، غەمىم تىكىنىنى جېنىغا ئۇرغان، بۇلبۇلدەك پەريادىنى
جاھانغا تارقاتقان!

ھەي، سارا ئىلىق زەنجىرىنى قولىغا سالغان، ۋەھشىيلەر
قۇيرۇغىنى ئاغامچا قىلىپ بىلىگە باغلىغان!

پىراقىم ئىچىدە ئەھۋالىڭ قانداق؟ ئىشتىياقىم ئىچىدە پىرىڭ
نىمىدۇر؟

چاچلىرىڭغا تىكەن-چوپ يېپىشسا، كىم بىر-بىردىن تاتىپ
ئالارىكىن؟

بېشىڭدىكى قۇشلارنىڭ ئۇگىسى مىش، ئۇ يەردىن قۇشلارنى
كىم قوغلارىكىن؟

پەلەك پاچىلىغان بېشىڭغا كىملەر مەلھەم قويارىكىن؟
ئۇزۇگگە چاڭ-توپا ئولتارسا، ئۇنى، كىم ئىتارىكىن؟

غەم تېشىدىن تىنىڭ قالمىسا، ئۇنى كوز يېشى بىلەن كىم
ژۇيارىكىن؟

خارىكى كەفىگە بارۇر ئېر كىن،
كىر پىك بىلە كىم چىقارۇر ئېر كىن؟

ھەجر ئوتى تەنىگنى كۆيدۈرۈر چاغ،
كىم ساچەر ئېكىن ئۇل ئوتقە تۇفراغ؟

كىم ئۇزرە يىقىلسە جىسمى زارىگ،
كىم بار ئېكىن ئەندە غەمغۇ سارىگ؟

ھەريان يۇگۇرۇردە زارۇ بېكەس،
سايەگ سېنگە ھەمرەھ ئېر كىنۇبەس.

2230. تاغ ئىچىدە ئىسسىغ ئولسە مەئلۇم،
سايە قىلۇر ئېر كىن ئۇستۇگە بۇم.

ۋەيرانەدە مۇھلىك ئولسە ئەندۇھ،
چوغز ئەيلەر ئېكىن باشىگ ئۇزە «دۇھ».

ھەجران تۇنى باشىگ ئالسە بېباك،
سۇيۇ ئەيلەر ئېكىن سېگە يەقا چاك.

غەم زەئىدە دەشت ئۇزرە ياتسەگ،
قۇم بىستەر ئېكىن ئەياغ ئۇزاتسەگ.

تۇن باشىگە ۋەھش ئولۇر ئېكىن جەمئ،
ئالبۇكدا بورى كوزى ئېكىن شەمئ.

2235. قان يۇتقەلى ئىستەسەگ پىيالە،
تاپىلمەس ئېكىن بەغەيرى لالە.

ئولتۇرۇر ئېكىن چىبىن قاشىگە،
ئېۋرۇرلۇر ئېكىن قۇيۇن باشىگە.

ئېي قاش سىپىھرى تىيرە ئەنجۇم،
بېرگەي مېگە داغى ئۇل تەنەئئۇم.

كىم تۇنۇ كۇن ئولغەمبىن رەفىقىگ،
يولسىز يۇگۇرۇردە ھەمتەرىقىگ.

سېن بولسەگۇ مېن جەھاندە مەۋجۇد،
بولسە يەنە كائىنات نابۇد.

قولۇگغا كىرگەن تىكەنلەرنى، كىرپىگى بىلەن كىم چىقىرارىكىن؟

جۇدالىق ئوتى تىنىگنى كويدۇرگەندە، ئۇ ئوتقا كىم تۇپراق چاچارىكىن؟

ئازاپلانغان جىسمىگ قۇمغا ژىقىلغاندا، ساگا كىم غەمخور-لۇق قىلارىكىن؟

يالغۇز ئوزەگ پەريات قىلىپ، ھەر تەرەپ ژۇگۇرگىنىگدە، پەقەت سايەگ ساگا ھەمرا ئېكەن.

2230. تاغلار ئارىسى ئىسسىپ كەتكەندە، ئۇستۇگگە پەقەت ھۇقۇشقىنا سايە سالىدىكەن.

ۋەيرانلىقتا سىنىگ غىمىگ ھالاكەتكە يەتكۇزسە، بېشىگ ئۇستىدە ھۇقۇشلار «دۇھ» دەپ ۋاقىرىدىكەن.

ئايرىلىش ئاقشىمى بېشىگنى ئالسا، تاگ ساگا ياقسىنى چاك قىلىپ باقىدىكەن.

غەمدىن زەئىپلىنىپ دەشتتە ياتقىنىگدا، قۇملار ساگا چوشەگ ئېكەن.

كېچىسى ژىرتقۇچ ھايۋانلار ئەترايىگدا توپلانغاندا، ئال-دىگدىكى شامىگ بورىنىگ كوزى ئېكەن.

2235. قان ژۇتۇش ئۇچۇن پىيالە ئىزلىسەگ، لەيلىدىن باشقا ھىچنەرسە تېپىلمايدىكەن.

قېشىگغا چۈشىلار قونسا، بېشىگدىن قۇيۇن ئايلىنىدىكەن.

كاشكى قاراگغۇ زىندانغا ئوخشاش ئالەم، ماگمۇ شۇنداق نىمەتلەرنى بېغىشلىسا.

كۇن-تۇن يولدىشىگ بولۇپ، يولسىز ژۇگۇرمىتە ھەمرا-يىگ بولسام...

جاھاندا سەن بىلەن مەن بولسامۇ، پۇتۇن كائىنات يوق بولسا!..

گەھ سابىتو، گەھ جەھاندە سەيىار،
يوق دەھر دىيارى ئىچرە دەيىار.

دىلخاھ ئىلە ئىككىمىز مەئاشى،
ئايىنى ۋىسال بىتەھاشى.

مەئمەن بەدىنمغە قوينۇڭ ئولسە،
مەسكەن ئىلىگىمگە بوينۇڭ ئولسە.

گەھ ئېگىنمە تەكىيە قىلسە باشىڭ،
تەۋقى زەقەنمدە بولسە قاشىڭ.

گەھ يۇزۇمە تۇتسە يۇزۇڭ ئارام،
ئاغزىڭگە يېتۇرسە لەبلەرىم كام.

يېتسە تەنمە تىلەردە ۋايە،
ھەمخا بەلىغىڭ نېچۇككى سايە.

نەيلەيكى سىپىھرى ھەرزە ناۋەرد،
قىلدى بۇ مۇراددىن مېنى فەرد.

سېنىڭ نېچە كىم غەمىڭغە يوق مەھل،
چۈنئېر كىشىسىن بۇسەھلئېرۇر، سەھل.

ھەر سارى ئۇراي دىسەڭ تەكىڭنى،
تۇتقۇچى تىكەندۇر ئېتە گىڭنى.

ئېتاك دەغى پايبەندىڭ ئېرمەس،
دەۋرى زېھى ھەم كەمەندىڭ ئېرمەس.

مىسكىن مېنى زارۇ پايبەستە،
يوق، يوقكى، زەئىفى پاشىكەستە.

نې مەيلى سۇ كۇن، نې خەددى رەفتار،
يۇز قەيدى بەلا ئەرا گىرىفتار.

بولماق يۇز ئەلەم ئۇيىدە مەھبۇس،
بىريان، يەنە بىريان ئولدى نامۇس.

ئېر مەجلىسى ئىچرە راھ ئېرۇر زېب،
خاتۇن كىشىگە سەلاھ ئېرۇر زېب.

گايىدا توختىساق، گايىدا سەيلە قىلىپ ژۇرسەكتە، بۇ ئالەمدە جىم تۇرمىساق.

ئىككىمىز دىلكەشلىك بىلەن ئومۇر ئوتكۈزۈپ، تىنچلىق بىلەن ۋەسل راھىتىنى سۈرسەك.

قۇچۇغۇم بەدىنىڭگە دالدا بولسا، قوللۇرۇم دايىم بوينۇڭدا بولسا.

بېشىڭ گايىدا مۇرەمگە تايانسا، قېشىڭ قوش ئىڭنىمدە تۇرسا.

گايىدا ئۇزۇمگە ئۇزۇڭئارام بېرىپ، لەۋلىرىم ئاغزىڭغا بەھرە بەرسە.

سايىغا ئوخشاپ سەن بىلەن بىللە ياتساق ـ تا، تىنىم تىلىگەن مەخسىتىگە يەتسە.

نېمە قىلايكى، پەلەكنىڭ بۇ ئورۇنسىز غوغىلىرى مېنى مۇرادقا يەتكۈزمىدى.

سېنىڭ غېمىڭ كوپ بولسىمۇ، ئەر كىشى بولغىنىڭ ئۈچۈن بۇ ھەچنەرسە ئەمەس.

قايسى تەرەپكە ژۇگرەي دىسەڭ، ئىتىگىڭنى تىكەندىن باشقا تۇتۇدىغان نەرسە يوق.

ئىتىگىڭمۇ ئايىغىڭنى باغلىمايدۇ، ئۇنىڭ ھاشىيىسى (جىيەگى) مۇ ئايىغىڭغا كىشەن بولالمايدۇ.

مەن ئاجىز بىر بىچارە، ئايىغى باغلىق، يوق، بەلكى ئايىغى سىنغان مېيىپمەن.

يا تۇرۇشقا مەيلىم، يا مېڭىشقا ھەددىم بار، يۇز خىل بەلا كىشەنلىرىگە گىرىپتارمەن.

يۇزلەپ ئەلەملەر ئويىدە مەھبۇسلىك بىر تەرەپ، يەنە بىر تەرەپتە ئار ۋە نومۇس.

ئەرلەر مەجلىسىنىڭ زىبۇ زىننىتى ــ شاراپ، خوشاللىقدۇر، خوتۇن كىشىنىڭ زىبۇزىننىتى ــ توغرىلىق ۋە ياخشىلىقدۇر.

بۇ مېھنەتى ئىشق پىچ-دەرپىچ،
نامۇس چۈكبتتى بەرچەسى ھېچ.

پەردەسىنى غۇنچە ئەيلەسە چاك،
بەرباد ئېتەر ئانى چەرخى بېباك.

سېنىسىز كى غەمىم دەمى كەم ئېرمەس،
سېندىن گەرئېمەس كوپ،ئازھەمئېرمەس.

سېن تارتىبان ئاھى ئاتەشالۇد،
مېن ئوت ياقىبان چىقار مەيىن دۇد.

ھەر نېچە غەمىمدىن ئاھ چېكتىمكى،
نەۋقەل بىلە كىم سىپاھ چېكتىمكى.

خەيلىم يۇزىگە بەلا ئۇرۇۋ كاز،
ئەھلۇ ھەمشەمىمغە بىيمى تاراز.

ئىستەب ئاتە ھەم ھەلاكى جانىم،
توكمەك تىلەبان يېر ئۇزرە قانىم.

مېن مۇنچە بەلىيەت ئىچرە خۇشدىل،
كىم يارغە كام بولسە ھاسىل.

گەر ۋەقە جۇز ھەلاك ئېمەسدۇر،
يۇز مۇنچە ھەم ئولسە باك ئېمەسدۇر.

مۇنداغ دەغى دېدىلەر فەسانە،
كىم: نەۋقەل ئىلە بولۇب يەگانە.

چۇن ھۇجلەسى ساڑى كوز سالىبسېن،
ئالماقە قىزىنى سوز سالىبسېن.

بولسۇن سېگا بەخت يارۇ يۇمر،
بىللەھ مېگا تۇشمەدى بۇ باۋمر.

بولسە دەغى چۇن سېگە ئېرۇر كام،
نې كام سېگە، مېگە ئېرۇر كام.

باغ ئىچرە قويۇب قەدەمنى بىر كۇن،
كورمىش ئېدىم ئول سەنەمنى بىر كۇن.

بۇ ئىشق مېھنىتى ئۇستى-ئۇستىگە يامىشىپ كەتكەنبولسىمۇ،
نومۇس كەتكەندىن كېيىن ھەممىسى ھېچنەرسە ئەمەس.

غۇنچە پەردىسىنى پارە قىلسا، رەھىمسىز پەلەك ئۇنى يوق قىلىدۇ.

سەنسىز غەملىرىم كەمىمۇ ئەمەس، سىنىڭكىدىن كوپ بولمىسا ئازمۇ ئەمەس.

سەن ئوت ئارزلاش ئاھ چەكسەڭ، مەن ئوتنى ژۇرۇگۈمدە ياقمەنمۇ، لېكىن ئىس چىقارالمايمەن.

غىمىمدا ھەر قانچە ئاھ چەكسەڭمۇ، نەۋقەل بىلەن ئۇستىمىزگە قوشۇن تارتىمكى.

قەبىلەم ئۇزىگە بەلا شاپىلاغىنى ئۇرۇپ، سارىيىم ئەھلىگە بۇلاڭ قوقۇنچىنى سالدىمكى.

ئاتامۇ مېنى ئولتۇرۇپ، قانلىرىمنى يەرگە توكۇشنى خالىدى.

مەن شۇنچىلىك رەنج ۋە ئازارلار ئىچىدە بولسامۇ، ياريم مەخسىتىگە يەتسۇن دەپ كوڭلۇم خۇشدۇر.

گەر قانداق ۋەقەلەر ھالاكەتلىكدۇر، لېكىن يۇز مۇنچە بولغاندىمۇ ھېچ ۋەقەسى يوق.

يەنە، مانا شۇنداق ئەپسانىلارنىمۇ ئېيتىشىدۇ، گويا سەن نەۋقەل بىلەن تىلنى بىر قىلىپ،

ئۇنىڭ بىزىتىلگەن ئويىگە كوز تاشلاپ، قىزىغا ئويلەنمەكچى بولۇپ، ئېغىز ئېچىپسەن.

بەختىڭ يار بولسۇن، ئەزەرايى مەن بۇنىڭغا ئىشەنمىدىم.

سىنىڭ مەخسىتىڭ شۇنداق بولسا، مىنىڭمۇ مەخسىتىم شۇدۇر.

كۇنلەردىن بىر كۇن باغدا تاماشە قىلىپ ژۇرگۈنمدە،
ئۇ سەنەمنى كورگەن ئىدىم.

هەم خوبۇ، هەم ئېلگە مېھرىبانلىۋر،
نېچە دىسە ياخشىغىنە جانلىۋر.

ياۋمۇ سېنگە ھەق تاباردك ئولسۇن،
بۇ خەير ئىشىڭ مۇبارەك ئولسۇن.

2270. بولسەڭ نېچە ئانىڭ ئىللە خۇررەم،
ياد ئەيلە گەھى بۇ خەستەنى ھەم.

ئىنسافغە ھەم كەنارە تۇتمە،
بىزنى دەغى بىر يولى ئۇنۇتمە».

مەجنۇن ئوقۇغۇنچە بويلە نامە،
زەئىف ئېتتى تەنى مىسالى خامە.

زەيد ئالىغە ھەر زەمان قويۇب بلش،
ئەرز ئەيلەدى سەيلدىك تو كۇب يلش:

«كېي چاك يۇرەككە چارە ئەندېش،
مەرھەم ئەرا ياشۇرۇب بەسي نېش.

2275 بۇ نامەكى جاننى قىلدى بېتاب،
يازماققە جەۋاب يوقتۇر ئەسباب».

زەيد ئەيلەب ئىدى بارىن مۇرەتتەب،
قاغەز دەغى خامەئۇ مۇرەككەب.

قويدى باريىن قاشىغە بىر-بىر،
ئۇل قىلدى جەۋابى نامە تەھرىر.

زەيد ئالدىيۇ يولغە خېز سالدى،
ھەر لەھزە قەدەمنى تېز سالدى.

پۇيەدە سەبەق ببرىب سەباغە،
تاپشۇردى بىتىكنى دىلرەباغە.

2280. خىلۇەتغە كىرىب ئاچىب سۇمەنبەر،
كوردى سۇمەن ئۇزرە گەردى ئەنبەر.

2281. چۇن سالدى سەۋادىغە نەزەر تېز،
بۇ نەۋئ بولۇب ئىدى گۇھەرىز.

ئوزى تۇزۇك، ئەلگە مېھرىبان، ياخشىغىنا جانان دىسەمۇ بولۇدۇ.

ھەق تەبارەك ساڭا يولداش بولسۇن! بۇ خەيرلىك ئىشىڭمۇ مۇبارەك بولسۇن.

2270. ئەشۇ بىلەن خوشال بولغان چاغلىرىڭدا، بۇ ئاغرىقنىمۇ ئارىلاپ-ئارىلاپ ئەسلەپ قوي!

ئىنسافىنىمۇ تاشلاۋەتمىگىن، بىزنىمۇ بىر يولى ئۇنۇتۇۋەتمىگىن!»

مەجنۇن بۇنداق خەتنى ئوقۇپ بولغىچە تىنى قەلەمدەك تىترەپ، ماغدۇرسىزلاندى.

زەيد ئالدىغا قايتا-قايتا بېشىنى قويدى ۋە سەللەك كوز ياشلىرىنى توكۇپ ئەرز قىلدى:

«ھەي پارە بولغان ژۇرەككە چارە ئىزلىگۈچى، مەلھەم ئارىسىغا نىشتەرلەرنى جايلاشتۇرۇپ كەلگەن!

2275. كەلتۇرگەن خىتىڭ جانىنى ئازاپلىدى، نىمە قىلاي ئەندى جاۋاپ يازغىلى ئەسۋاۋىم يوق».

زەيد ئوزى بىلەن بىللە قەغەز-قەلەم، سىيا تەييارلاپ، ئېلىپ كەلگەن ئىدى.

ھەممىسىنى بىرلەپ مەجنۇن يېنىغا قويدى، مەجنۇن بولسا جاۋاپ يېزىشقا باشلىدى.

زەيد جاۋاپ خىتىنى ئېلىپ ئورنىدىن تۇردى-دە، جىدەلەپ يولغا راۋان بولدى.

ژۇگرەشتە شامالغا ساۋاق بىرىپ، خەتنى دىلرا باغا تاپشۇردى.

2280. ئۇ سۇمەنبەر خىلۇەتكە كىرىپ، خەتنى ئاچتى، سۇمەن گۈلى ئۇستىگە چۈشكەن ئەنبەر ئۇگاقلىرىنى كوردى.

2281. بۇ قارا قۇرلارغا تېزدىن كوز سالدى، خەتتىن بولسا شۇنداق گوھەرلەر توكۈلەر ئىدى.

ئون توققىزىنچى باب

مەجنۇننىڭ لەيلىگە يازغان جاۋابى مەكتۇبى

ئۇل تېگرى ئاتى بىلە بۇ نامە،
كىم ئىشق ئېلىدىن كوتەردى خامە.

فەردىكى يوق ئەۋەل ئىبتىداسى،
ھەييىكى يوق ئاخىر ئىنتىھاسى.

تاغ بەلچىغى ئۇزرە جالە ئۇرغان،
قۇم تۇفرا ئاغى ئۇزرەماله ئۇرغان.

2285. ھەر كىمنىكى ئەيلەبان پەرىروي،
تۇند ئەيلەگەن ئەگە ئادەتۇخوي.

ھەجر ئېمكاكىنى قەتىغ يەرەتقان،
غەم شەربەتىنى ئەچىغ يەرەتقان.

ئىشق ئوتىغە كىمنى كويدۇرۇپ جۇم،
مە ئشۇقىغە بېرمەگەن تەرەھىم.

قىلغان نېچە ئاشىق ئولسە ناشاد،
مەئشۇقلوغ ئىنقىزاسى بېداد.

ئاشىق ئىچى يۇزمىڭ ئولسە پەركەند،
مە ئشۇقىنى ئەيلەب ئەگە خۇرسەند.

ئون توققۇزىنچى باب

مەجنۇننىڭ لەيلىگە يازغان جاۋاپ خىتى

«ئىشق ئىلىدىن قەلەم كوتەرگەن، تەگرى نامى بىلەن بۇ خەتنى باشلاي:

ئۇ تەگرى شۇنداق يەككە ۋە يىگانىكى، ئۇنىڭ ئىپتىداسى نامەلۇم. ئۇ شۇنداق بەرھاياتكى ئاخىرىمۇ كورۇنمەيدۇ.

تاغ پاتقىغى ئۇستىگە مولدۇر ياغدۇرغان، قۇم-توپا ئۇستىگە سورىم ژۇرگۇزگەن.

2285. ھەر كىمنى پېرى يۇز قىلغان بولسا، ئاچچىق سوزلۇكنى ئۇنىڭغا ئادەت ئەتكەن.

ئايرىلىش كۇلپىتىنى قاتتىق يارتىپ، غەم شەرۇبتىنى ئاچچىق ياراتقان.

بىرسىنى بولسا ئىشق ئوتىغا كويدۇرۇپ، مەشۇقنى رەھىمسىز ئەتكەن.

نەچچە-نەچچە ئاشىقلارنى غەمكىن قىلىپ مەشۇقلارنىڭ ئىستىگىگە بېدادلىق بەرگەن.

ئاشىق كوڭلىنى پاچە-پاچە قىلىپ، مەشۇقىنى ئۇنىڭدىن خوشال قىلغان.

2290. مەئشوقەكىم ئېسىپ نەسىمى،
ئاشىق ئىچىگە سالىپ جەھىمى!»

چۈن بويلە بولۇپ فەسانە پەرداز،
ئاندىن سوئال ئېتىپ بۇ نۇكتە ئاغاز —

كىم: «ئۇشبۇ غەمۇ ئەلەم بەيانى،
جان سەفىسىدە ياغىر نىشانى.

مېنىڭكى ئىچىم غەمنىڭدە قالدۇر،
سېنىڭكى غەمنىڭ ئەنىمدە جالدۇر.

يەنى: بۇ چۈنۈن فەسانەسىدىن،
رەمزۇالمۇق ئوتى زەبانەسىدىن.

2295. گۈلروخلەر ئەراسىدە پەريغە،
ئەنجۇم ئەرا مېھرى ھاۋەريغە.

نې ھەددىم ئىلە دۇئادىگەيمېن،
يۇز مەدھ بىلە سەنا دېگەيمېن؟

مەدھىڭ دېگەلى دەغى قانى تىل؟
بولسە دې ئالۇرمۇ ھەم ئانى تىل؟

كۈن ۋەسفىنى قىلماق ئاشكارا،
خۇففاش تىلىگە قەيدە يارا؟

ھەر نېچە كى چېكتى تىلىنى سەۋسەن،
گۈل ۋەسفىدە كېلدى لالۇ ئەلكەن.

2300. ھەر نېچە بۇ نەۋئىدۇر نەزىرىم،
يوق بىر نېچە نۇكتەدىن گۇزىرىم:

ئېي كىشۋەرى ھۈسن پادشاھى،
ھۈسن ئەھلى بۇ كىشۋەرىڭ سىپاھى:

ئېي نازۇ كەرىشمە باغدە ۋەرد،
نې ۋەرد، بەھارى نازپەرۋەرد.

ئېي لۇتف جەھانىنىڭ بەھارى،
يۇزۇڭ بۇ بەھار لالەزارى.

2290. مەشوقى تەرەپ نەسىمەر زۇر گۈزۈپ، ئاشىق ئىچىگە ئوتلار تۇتاشتۇرغان!»

خىتىنىڭ باشلىرىنى شۇنداق سوزلەر بىلەن بىزەپ، ئۇنىڭ-دىن كېيىن توۋەندىكى قۇرلارنى باشلىدى:

«ئۇشبۇ غەم ۋە ئەلەمەرنىڭ بايانى: جېنىم سەھىپىسىدىكى باغرىم نىشانىسىدۇر.

ئىچى غىمىڭدا قان بولغان مەندىن، غەمى تىنىمدە جان بولغان ساڭا.

يەنى: رەمزۇالمۇق يالقۇنلىرى ئىچىدە كويگەن، ئەپسانە بولغان بۇ دىۋانىدىن.

2295. گۈل ئۇزلۇكلەر ئارىسىدىكى پېرىگە، ۋە يولتۇزلار ئارد-سىدىكى تولغان قۇياشقا.

قانداق ھەددىم بىلەن دۇئا قىلىپ، يۇز مەدھىيە بىلەن ماختاي سېنى؟

مەدھىڭنى ئېيتقىلى تىل قېنى، تىل بولسىمۇ گەپ قىلالايتتىمۇ؟

كۈننى ماختاپ شەپرەڭ قايسى كۈچ، قايسى تىل بىلەن ئېيتالايدۇ؟

سەۋسەن ھەر قانچە تىل ئۇزايتسىمۇ، گۈلنى تەرىپلەشتە دۇدۇقلۇنۇپ قالىدۇ.

2300. مەن شۇلاردەك بولسامۇ، ئىلاج بىر نەچچە سوزلەرنى دەيمەن:

ھەي ھۈسن ئولكىسىنىڭ پادشاھى، پۈتۈن ھۈسن ئەھلى بۇ ئولكەڭنىڭ قوشۇنىدۇر.

ھەي نازۇ كەرىشمە بېغىنىڭ قىزىل گۈلى، قىزىل گۈل ئەمەس، بەلكى نازلار بىلەن تولغان باھار.

ھەي، لۇتۇپ جاھانىنىڭ باھارى، ئۇزۇڭ باھارىڭنىڭ لەيلىزارى بولغان!

بولغاندە سەھەر يېلى گۈلەفشان،
زۇلفۇڭنىمۇ ئەيلەمەس پەرىشان؟

2305. مەششاتە قىلۇردە ۋۇسمەنى پاك،
قاشىڭنىمۇ ئەيلەمەس گىرىھناك؟

سەرمەست كوزۇڭكى ئېردى بېمار،
ساغ ئولماغى بولدىنمۇ پەدىدار؟

رۇخسارىڭ ئوتتەدە خالى ھىندۇ،
ئوزىدىڭ ئۇلۇسنى كۆيدۈرۈرمۇ؟

گۈلبەرگ ئۇزە سۇنبۇلۇڭ تۇشۇپ ھېچ،
قىل يەڭلىغ ئۇرەرمۇ ئوت ئەرا پېچ.

يۇزۇڭ خەيمۇ ساچىڭ تەنابى،
بارمۇ ئۇل ئىكاۋنىڭ ئابۇ تابى.

2310. ئاغزىڭكى ئەدەمدە بار ئېدى گۇم،
ئەيلەرمۇ ئەيان ئەنى تەكەللۇم.

قەددىڭ قىلىبان ھەۋايى رەفتار،
ئەيلەرمۇ جەھان ئېلىن گىرىفتار؟

ناز ئۇيقۇسىدىن ئاچارمۇ سېن كوز،
يۇز ناز ئىلە ئېلگە دېرمۇ سېن سوز؟

كويۇڭدە كى يوق مېنىڭ كىبى خەس،
خەسدىن دەغى قەدر ئىچندەۋۇ پەس.

بۇ ئېرمىش ئىرادەئى ئىلاھى،
كىم سىررىنى بىلمەس ئېل گەماھى.

2315. كىم كوز كى ئويۇلغەي ئېردى، ئېي كاش،
نې كوز كى، كېسىلگەي ئېردى بۇ باش.

ئۇل ئارەزى دىلرەباغە تۇشگەي،
جان بىرلە كوڭۇل بەلاغا تۇشگەي.

فىكر ئېتسەم ئىدى بۇ نەۋئىوزۇمنى،
كور ئېتگەي ئېدىم ئىكى كوزۇمنى.

سەھەر شامىلى گۇل چاچقاندا، كوڭۇللىرىڭنى پەرىشان قىلماسمىكىن؟

2305. پەدەز بەرگۇچى ئوسما قويغاندا، قاشلىرىڭنى قايرىماسمىكىن؟

خۇمار كوزلۇرۇڭ بىتاپ ئىدى، ئەندى ساق ۋەرۇشەن بولۇپ كەتتىمىكىن؟

چىھرەڭ ئوتتىدىكى قارا خال، ئەلنىمۇ ئوزىدەك كويدۇرەمدۇ؟

سۇمبۇل چاچلىرىڭ گۇل بەرگىگە تىگىپ، ئوتقا چۈشكەن قىلدەك ھېچ بۇرالامدىكىن؟

ئۇزۇڭنىڭ تېرىسى ۋە تال-تال چاچلىرىڭ، بۇ ھەر ئىككىسىنىڭ ئابى تاۋى بارمىكىن؟

2310. ئاغزىڭ كامالى تارلىغدىن كوزگە ئىلىنمەيتتى، سوزلىگەن ۋاختتا ئۇ كورۇنەمدىكىن؟

قەددى-قامىتىڭ ژۇرۇش ھەۋىسىگە چۈشكەندە، جاھان ئىلىنى ئوزىگە گىرىپتار قىلارمىكىن؟

ناز ئۇيقۇسىدىن ئويغۇنۇپ، يۇز ناز بىلەن ئەلگە سوز-لەمدىكەنسەن؟

كويىڭدا مىنىڭدەك چوپ ئوخشاش، ھەتتا چوپتىنمۇ قەدرسىز كىشى تېپىلمايدۇ.

بۇ ئاللانىڭ ئىرادىسىدىندۇر كىم، ئەل بۇنىڭ ھەقىقى ماھىيىتىنى بىلمەيدۇ.

2315. كاشكى كوزۇم ئويۇلسائىدى، كوز ئەمەس بېشىم كىسىلسە ئىدى.

كوزۇمنىڭ ئۇ دىلرابا ئوزىگە چۈشۈشىنى ۋە جان بىلەن كوڭلىنىڭ بەلاغە دۇچار بولۇشىنى،

ئاۋالدىن بىلگىنىمدە ئىدى. ئىككى كوزۇمنى كور قىلغان بولاتتىم.

مېن كىم ئېدىمۇ بۇ دەردى جاۋىد،
زەررە باشىدە ھەۋايى خۇرشىد.

بېخلىست يۈزۈڭگە بىر نىگاھىم،
تۇشكەنگە مىنىڭ نېدۇر گۇناھىم.

2320. كىم مۇنچە كېلىپ بەلا باشىمغە،
بۇ دەردۇ بەلا قەرا باشىمغە.

دېۋانە بولۇپ چىقىپ جەھاندىن،
ئاۋارە دىيارۇ خانۇماندىن.

ھەر كۈن ۋەتەنىم بىر ئۇزگە ۋادى،
ھەر تۈن يەنە بىر دەمەن سەۋادى.

قۇم نەتئى بولۇپ مېنىڭ سەرىرىم،
كۈن قۇرسى بولۇپ مىنىڭ فەتىرىم.

ئات مېڭە جىبال قۇللەسىدىن،
تون مېڭە سەمۇم ھۇللەسىدىن.

2325. گەھ يارۇ مۇسا ھىبىم دەدۇ-دام،
گەھ تۇتمەي ئەلەر بىلە ھەم ئارام.

دەشت ئۇزرەچۇ ۋەھشەتىم تاپىپ تۇل،
رەم تاپىپ ۋەھش، بەل قاچىپ غۇل.

ھەيرەتىدە ۋۇجۇش ۋەھشەتىمدىن،
مېھنەتىدە تۈيۇر مېھنەتىمدىن.

ئەندۇھۇ بەلا گۇماندىن ئارتۇق،
زەئىف ئانچە كى بولمەس ئاندىن ئارتۇق.

بىر تەۋرى ئەدەم بولۇپ مېڭە جىسىم
كىم ئەگە ۋۇجۇد بېرىبان ئىسىم.

2330. بۇ زەئىف بىلە چۇ پويە قىلىپ،
ئورگەمچى تەنابىدىن يىقىلىپ.

كوكسۇمنىكى تىغى ھەجر ئېتىپ چاك،
كىرىپ ھەشەرات ئىچىمگە بېباك.

مەن كىم ئىدىمۇ بۇنداق ئەبىدىي دەتكە يولۇقۇش، زەررىگە قۇياش ھاۋاسىدا بولۇشلۇق نىمە ئىدى.

تۈيۇقسىزدىن بەزمىرىم ئۇزۇڭگە چۇشكەن بولسا، مىنىڭ نىمە گۇنايىم بار ئىدىكى،

2320. بۇنچىلىك دەردۇ بەلالار مەن شورلۇقنىڭ قارا بېشىمغا چۇشۇپتۇ.

دېۋانەبولۇپ جاھاندىن چىقىپمەن، ئوي-ماكانىمدىن ئاجرىلىپ ئاۋارە بولۇپمەن.

ھەر كۈن ئۇزگە بىر ۋادى ۋەتىنىم بولۇپ، ھەر كىچە يەنە تاشلاندۇق قاراڭغۇ يەرلەردە تۇنەيمەن.

قۇملار مىنىڭ كورپە-توشۇگۇم، توقاچقا ئوخشىغان قۇياش بولسا مىنىڭ پىتىرىم بولدى.

تاغ چوققىلىرى مىنىڭ ئىتتىم. ساموم شامىلى مىنىڭ تويلۇق تونۇم بولدى.

2325. گايىدا ۋەھشي ھايۋانلار بىلەن دوست ۋە سوھبەتداش بولۇمەن، گايىدا ئۇلاردىنمۇ قاچىمەن.

مىنىڭ ۋەھشتىم دەشت بويى يېيىلىپ، پۈتۈن ۋەھشي ھايۋانلار، ھەتتاكى ئىبلىسلارمۇ مەندىن قوقۇپ قېچىشىدۇ.

ۋەھشي ھايۋانلار ۋەھشتىمدىن ھەيران بولۇشۇدۇ، قۇشلارمۇ، كۈلپىتىمدىن رەنجۇ ئەلەم تاتىشىدۇ.

بېشىمدىكى كۈلپەت ۋە بەلالار ئېقىلغا سىغماس دەرىجىدە كوپ، ھالسىزلىق بولسا مىنى ھەددىن تاشقىرى زەئىپ قىلىپتۇ.

بىر خىل يوقلۇق ماڭا جىسىم بولۇپتۇ-دە. ئۇنىڭغا ۋۇجۇد دەپ ئىسىم بېرىلىپتۇ.

2330. شۇنداق ھالسىز ۋە كۈچسىزمەنكى، ژۇرگەندە ئومۇچۇك تورىدىن ژىقىلىمەن.

كوكسۇمنى جۇدالىق تىغى يارا ئەتكىنىدىن، ھاشارەتلەر قوقماستىن ئىچىمكە كىرىپ جايلىشىۋالغان.

كوكسۇم ئىچىدە چىبىن سالىب شور،
كوزۇم ئۇيىدە ۋەتەن قىلىب مور.

بۇ نەۋرۇ قاتىغلىغۇ ئىر بىكلىك،
يادىڭدىن ئولۇپ مېڭا تىر بىكلىك.

بۇ دەمكى گۈھەر نىسار ھامەڭ،
نەھرىر ئىتىبان يېتىشتى نامەڭ.

2335. ئەلفازىن ئوقۇردە رۇھ تاپتىم،
ھەر ھەرفىدە يۇز فۇتۇھ تاپتىم.

لېكىن ئىكى سوز ئىدى مۇھەررەر،
كىمۇ جانىمە سالدى ئوت مۇقەررەر.

ئەۋۋەلكى نەزەر گە بولدى مەئلۇم،
نەۋۋەل ئىشى بولمىش ئىبردى مەرقۇم.

كىم: «تارتىب ئىكاۋ سىپاھى خۇنرىز،
ھەيلىم سەرى تىغ چېكتىڭىز تىز».

ئاللاھ-ئاللاھ، بۇ نې بەلادۇر،
كىم رىشتەدىن دىر كى ئەجدە ھادۇر.

2340. پەششە كىمۇ فىللىك خەيالى،
يا مورغە شىرلىك مەجالى.

بۇ مۇنداق ئىيدىكىم: ئۇل سىپەھبەد،
يېتگەنىدە مېڭا سىپەھ ئىدى دەد.

يىلگەچ غەمى ناتەۋانلىغىمنى،
ئىشقىڭ ئەرا خەستە جانلىغىمنى.

بولمىش نەفەسى قاشىمدە ساكىن،
سوزلەر دەغى دېمىش ئولچە مۇمكىن.

مېن بىردەم ئوزۇمدە مېن، دەمى يوق،
مۇندىن ئەجەب ئىبلگە ئالەمى يوق.

2345. سوز ئىچرە چۇ كوردۇم ئىزتىرابىن،
يىلمان نې دېدىم ئەنىڭ جەۋابىن.

كوكسۇم ئىچىگە كىرگەن چۈنلەر غوغا قوزغۇتۇپ،
چۈمۈلىلەر كوزۇم ئويىگە ۋەتەن قۇرۇشقان.

شۇنداق قاتتىق قىينىچىلىقلارنى تاتسامۇ، يادىڭ ماڭا
تىر بىكلىك بىرەتتى (ھايات بېغىشلايدۇ).

شۇ چاغدا گۈھەرلەر چاچقۇچى قەلەمىڭ بىلەن يېزىلغان
خىتىڭ ماڭا تەگدى.

2335. ئۇ خەتنى ئوقۇپ، سوزلىرىدىن روھلاندىم، ھەر ھەرپىدىن
يۇزلىگەن شەپقەت ۋە مەرھەمەتلەر تاپتىم.

لېكىن ئۇ خەتتە يېزىلغان ئىككى سوز جېنىمغا قايتا-قايتا
ئوت ياقتى.

بىرىنچىسى: نەۋۋەل ۋەقەسى توغرىسىدا يازغىنىڭ.

يەنى «ئىككىڭلار قانخور قوشۇنۇڭلار بىلەن مىنىڭ قەبىلەمگە
نەيزە سالدىڭلار» دەپسەن.

ھەي توۋا، بۇ قانداق بەلادۇر كى، رىشتىنى ھەژدىھا ھىساپلىشىدۇ

2340. چۈشىنىڭ ئوزى نىمە، ئۇ پىللىك خىيالىغا چۈشسە ياكى
شىرلىك كۆچىنى كورسۈتۈشلۈك چۈمۈلىگە قاپتىمۇ؟

ۋەقە شۇنداق ئىدى، ئۇ لەشكەر بېشى (نەۋۋەل) مىنى كور-
گەنىدە ژىرتقۇچلار مىنىڭ قوشۇنۇم ئىدى.

غىنىمكىدە چارىسىزلىغىمنى ۋە ئىشقىڭدا جېنىمنىڭ دەرماز-
سىزلىغىنى بىلگەنىدىن كېيىن،

بىر پەس يېنىمدا ئولتاردى-دە، ئۇنىڭدىن كېيىن بىلە-
گىنىچە سوزلەپتۇ.

مەن بولسام بىردەم ئوزۈمدە، بىردەم ئوزۈمنى تۇتالمايىتتىم
ۋە بۇنداق ئەجەپلىنەرلىك ھال ئالەمدە كورۈلمىگەن ئىدى.

2345. ئۇ سوزلەيدىكەن ئىزتىراپقا چوشكىنىنى كورۈپ، نىمە
دەپ جاۋاپ بەرگىنىمنى بىلمەيمەن.

ئۇل ئالدى مېنىمۇ ئويغە كېتتى،
ئۇل يېرگە يېتىشتى، ئىشكى يېتتى.

چۈن كىنەۋۇ قەتلىن ئەگلەدىم راست،
قىلدىم نېكى مۇمكىن ئېردى دەرخاست.

كىم قىنىغا سالدى خەنجەرى كىن،
تۇتتى يانىبان ئۇيدە تەسكىن.

بولغاندە فۇسۇن قىلۇرغە ھەمدەم،
ئويلەنمەك ئىشىن دېدى ئېكىن ھەم.

2350. نې ئەگلەدىم ئەيلەگەن خىتابىن،
نې ئانىكى، نې دېدىم جەۋابىن.

كۆگلۈمنى ئولۇب ھەم ئېردى بەرباد،
نامەك ئوقۇغاندىن ئەيلەدىم ياد.

قىلماق مېگە مۇنداق ئىشنى مەنسۇب،
تۇتغەيمۇ مۇرۇۋۇەت ئەھلى مەھسۇب؟

مېن مۇنچە بەلا چېكىب ۋەفادە،
سېن بويلە خەيالۇ مۇددەئادە.

نېكىم بىتتىدىك نېچۈك قىلەي رەد،
نې قىلسە قىلۇر كىم ئولسە بېخۇد.

2355. غەۋغايى جۇنۇنغە مۇبتەلامېن،
باشتىن-ئاياغىمغەچە خەتامېن.

نامەگغە قىدا كۆگۈل، كۇزۇم ھەم،
لېكىن سېگە بار بىر سۇزۇم ھەم:

نەۋقەل سۇزىكىم قىلىب ئېدىك زەبت،
مېنىدىن ئېمەس ئېردى ۋاقىئ ئۇل خەبت.

ئۇل ئىشقۇ جۇنۇندىن ئولدى ھادىس،
سېن ئىشق بىلەن جۇنۇنغە بائىس.

ئۇيلەنمەك ئىشكى ئىسبەت ئېتىدىك،
بىز گە ئۇز ئىشىگنى تۇھمەت ئېتىدىك.

ئۇ مىنى ئۇزى بىلەن ئويغە ئېلىپ كەتكەندىن كېيىن،
ئۇزەگگە مەلۇم ئىشلەر بولدى.

ئۇنىڭ ژۇرىگىدىكى ئوچنى تېزدىن ئاگلاپ، جېنىم پارىچە
يولىنى توسۇشقا تىرىشتىم.

نىتىجىدە ئوچ خەنجىرىنى غىلاپىغا سالدى ۋە ئوز ئويغە
قايتىپ تىنچلاندى.

ئۇ مىنى ئالداش ئۇچۇن ئۇرۇنغان ۋاختتا، مىنىڭ ئويلۇنۇشۇم
توغرىسىدىمۇ سوزلىگەن ئىكەن.

2350. ئۇنىڭ نىملەر دىگىنىنىمۇ ئاگلىمىدىم، ئوزەم نىمە دەپ
جاۋاپ بەرگىنىمنىمۇ بىلمەيمەن.

يادىمدىنمۇ چىقىپ كەتكەن ئىكەن، نامەگنى ئوقۇغاندا،
يادىمغا چۇشتى.

بۇنداق ئىشلەرنى ماگا نىسبىتەن بىرىش، مۇرۇۋەت ئەھلى-
نىڭ ئىشى بولمىسا كېرەك؟

مەن ۋاپا كورۇمەنمۇ دەپ، بۇنچىلىك بەلالارنى كورۇمەن،
سەن بولسا ڭ بۇنداق مۇددىالارنى خىيال قىلمىسەن.

سىنىڭ يازغانلىرىگنى قانداق رەت قىلاي، ھوشسىز كىشى
ھەر نەرسە قىلسىمۇ قىلمىدۇ.

2355. جۇنۇن غوغاسىغا مۇپتالا بولۇپ، باشتىن-ئاياق ئوزەمنى
يوقاتقانمەن.

خىتىگگە كۆگۈل ۋە كوزۇم قۇربان بولسۇن، لېكىن ساگا
ئېيتىدىغان بىرلا سوزۇمۇمۇ بار:

نەۋقەل توغرىسىدا ئېيتقانلىرىگنى مىنىگدىن كورمە، مەن
بۇنداق خاتالارغا ژۇرمەيمەن.

بۇ ھادىسىلەرنىڭ ھەممىسى ئىشقىنىڭ بەرگەن دىۋانىلىغە-
دىندۇر. ئىشق ۋە جۇنۇنغا بولسا سەن ئوزەڭ سەۋەپسەن!

ئويلۇنۇش توغرىسىدا سوزلەپ ئوز ئىشىگنى ماگا توھمەت
قىلدىڭ.

كىم ئېنىق سەلام ئېيتىپ خەيالىڭ،
بەلكىم تەمەئ ئەيلەپ ئېسالىڭ.

كۆڭلىنى ئاتەڭ قىلىپ تەرازى،
بولمىش نې ئۇل ئىستەگەنگە رازى.

سېنى رازى ئېرۇر، ئېمەسنى بىلمان.
بىلمەس نېمە تۇھمەتنى قىلمان.

ھەي، ھەي، نې فەسانەلەر بولۇر بۇ،
خاتىج نې تەرانەلەر بولۇر بۇ؟

گويا سەۋدا يولۇمنى ئۇردى،
ھۇشۇمنى جۇنۇن يېلى ساۋۇردى.

چۇن سوزدە شۇئۇر ئېمەس شىئارىم،
يوق ھەرزە دېمەكدە ئىختىيارىم.

دېۋانەمېن، ئېي پەرى سىفەت ھۇر،
مەئزۇردۇر ئۇلكى تۇتسە مەئزۇر.

بولدۇم چۇ سېنىڭ غەمىڭدە نابۇد،
نابۇدغە نۇكتە قەيدە مەۋجۇد؟

يوقىنىڭ نېكى سوز بولۇر خىتابى،
تۇتماق كېرەك ئانى يوق ھىسابى.

يوقلۇق مېڭە گەر بولۇپتۇرۇر يول،
سېنى باربولۇ بۇ يوققە يار ئۇل.

ئىقبال ئىلە بەخت يارىڭ ئولسۇن،
جانلەر نەقدى نىسارىڭ ئولسۇن».

مەكتۇب ئوقۇغۇنچە شوخى مەرغۇب،
كوب تاپتى شىكەن نېچۇككى مەكتۇب

ھەر بىر سوزى ئىچرە فىكر ئېيتىب كېچ،
كوپ ئۇردى ئوزىگە نامەدېك پېچ.

ئىنسافغە چۇنكى دەخل بېردى،
ئوز سوزلەرىنىڭ جەۋابى ئېرىدى.

چۇنكى ئېنىق سالام سىنىڭ خىيالىڭنى قىلىپ، ھەتتا ئۇيسالىڭ تاماسىدا ئۇزۇپتۇ.

ئاتاڭ بولسا ئېنىق سالام كۆڭلىنى رازى قىلىپ، ئۇ نېمە خالىغان بولسا كونۇپتۇ.

سىنىڭ رازى ۋە رازى ئەمەسلىگىڭنى بىلمەيمەن، بىلمەگىنىم ئۇچۇن تۇھمەتىمۇ قىلمايمەن.

ھەي-ھەي بۇ قانداق ئەپسانىلار. چىگارىدىن تاشقىرى قانداق تارانىلار بولۇۋاتىدۇ-ھە؟

گويا ئىشق-سودايىلىق، يولۇمنى ئۇرۇپ، ھۇشۇمنى تەلۇپلىك شامىلى سوۋرىدى.

ئەقىل بىلەن سوزلەش شۇئارىم ئەمەس، بىكارچى سوزلەر ئېيتمىشىمۇ ئىختىيارىم يوق.

ھەي، پەرىگە ئوخشىغان ھۇر! مەن تەلۇبمەن، مەزۇر تۇتۇسەن.

سىنىڭ غەمىڭدە نوۋۇت بولدۇم، نوۋۇت كىشىدىن قەيەردە مەنىلىك سوز چىقىدۇ!

يوقىنىڭ سوز ۋە خىتابلىرىنىمۇ يوققا ھىساپلاش كېرەك.

مىنىڭ يولۇم يوقلۇق بولغان ئىكەن، سەن بار بولغىنىدە، بۇ يوققا يار بولغىن.

ئىقبال ۋە بەخت يارىڭ بولسۇن، جانلار بولسا، ساڭا قۇربان بولسۇن.»

بۇ خەتنى ئوقىغىچە دىلكەش يار، خەت پۇكۇلگەنىدەك سۇنۇپ كەتتى.

كەچكىچە خەتتىكى ھەر بىر سوزنى ئويلاپ، خەتكە ئوخشاش تولغۇنۇپ-تولغۇنۇپ كەتتى.

ئاخىرى ئىنساپقا كىلىپ، ھەقىقەتەنمۇ ئوز سوزلىرىنىڭ جاۋاۋى ئىكەنلىگىنى بىلدى.

ئوز نامەسىدىن بولۇپ مۇشەۋۋەش،
بۇ نامەزەمرىنى قىلىپ خوش.

2375. تەۋبىز ئېتىپ ئول سەۋادى مەۋزۇن،
ئانىڭ بىتىگىن نېچوككى مەجنۇن.

ئېي قاسىدى نامەبەر خەبەر نې،
دېگىل سېگە رەۋشەن ئولسە ھەر نې.

2377. بىر سوز بىلە دەردىمە دەۋا بېر،
نامەڭ بار ئېسە، چىقار مېگە بېر!

ئەيلى ئوز خىتىدىن تەشۋىشكە چۈشتى، بۇ خەت بولسا كۆڭلىنى خۇرسەنلىق قىلدى.

2378. ئۇنىڭ مەنىلىك، ئولچەملىك خىتىنى، مەجنۇن تۇمار قىلىپ تېپىۋالغاندەك، بۇمۇ ئۇنىڭ خېتىنى تۇمار قىلىپ تاقىدى.

ئەي خەت توشۇغۇچى ئەلچى! ھەر قانداق خەۋەر ساڭا روشەن بولسا ئېيتقىن.

2377. بىر سوز بىلەن دەردىمگە داۋا بېرىپ، خىتىڭ بولسا ماڭا چىقىرىپ بەر!

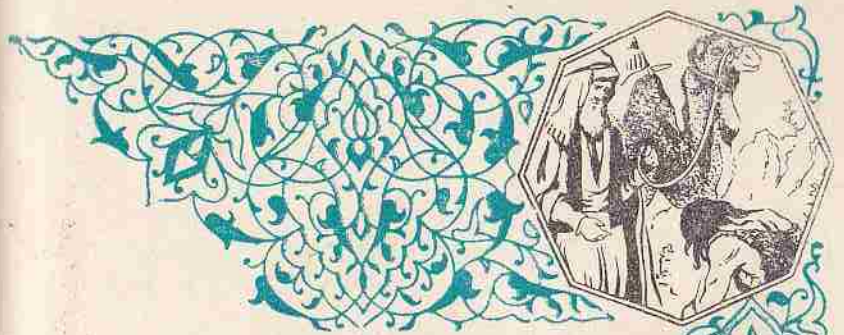

يىگىرمەنچى باب

مەجنۇننىڭ ئاتەسى دەشتكە بارىپ،
يوقالگەن دىۋانەسىنى تاپقىنى، ئۇنى
ئوزىگە كېلتىرىپ سوزلەشكىنى ۋە
نەسىھەت بىلەن ئويگە ئالىپ بارغانى

بۇ نامەنى ئۇلكى قىلدى مەرقۇم،
ئەفسانەنى بويلە ئېتتى مەئلۇم:

كىم تېلىۋئى بېنەۋا ئاتاسى،
يۇز غۇسسىغە مۇبتەلا ئانىاسى.

2380. چۇن مۇددەتى ئوغلىدىن ئېدى فەرد،
كوڭلىنى جەراھەت ئەيلەپان دەرد.

غالىب بولۇپ ئەڭا ئېشتىياقى،
سەھرا ساري تۇشتى ئىتتىفاقى.

كىم تاپسە فىغانۇ زار قىلغەي،
شايەد كى ئىچىگە كار قىلغەي.

ئەفغانىغە مۇلچەق ئەيلەپان پەند،
شايەد ئەنى ئەيلەگەي زەبانبەند.

يۇز نۇكتەگە تىلنى قايىل ئېتكەي،
شايەد ئەنى ئويگە مايىل ئېتكەي.

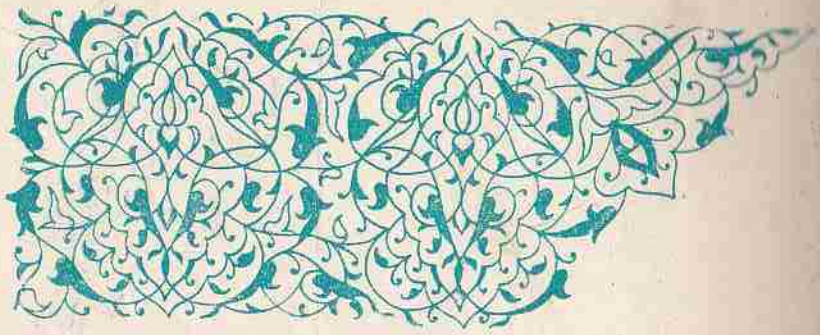

ژىگىرمىنچى باب

مەجنۇننىڭ ئاتىسى دەشتكە بېرىپ يوقالغان دىۋانىسىنى تاپقىنى، ئۇنى ھوشىغا كەلتۈرۈپ سوزلەشكىنى ۋە نەسىھەت بىلەن ئويگە ئېلىپ بارغىنى

بۇ نامىنى يازغان كىشى ئەپسانىنى شۇنداق مەلۇم قىلىدۇ:

تەلۈە مەجنۇننىڭ بىناۋا ئاتىسى ۋە يوزلەرچە كۇلپەتلەرگە چۈشكەن ئادىسى.

2380. كوڭۇللىرىنى دەتلەر جەراھەتلىگەن ھالدا، كوپ ۋاختلار-دىن بۇيان ئوغۇللىرىدىن ئايرىلىشقان ئىدى.

ئوز ئوغلىنى سېغىنغان ئاتا، ئۇنى تېپىش مەخسىتىدە تۇيۇقسىزدىن سەھرا ئىچىگە ئىدى.

ئۇ گەردە تېپىۋالسام، پىغان-زارىمدىن بەلكىم ئۇ تەسىر-لىنىپ،

پەند-نەسىھەتلىرىم ئوڭىنىڭ ئاھ-ئۇھلىرىنى توختۇتار، سوز-لۇرۇم بەلكى ئۇنى ھوشىغا كەلتۈرەر.

ئېيتقانلىرىمغا قايىل بولسا، سوزلۇرۇم بەلكىم ئۇنى ئويگە قايتىشقا مايىل قىلار،

رۇھىن قەلىب ئۇل ئۇمىد تازە،
ھەر ساڑى سۇرۇر ئىدى جەمازە.

چۇن نېچە كۈن ئۇل تەلەبدە چاپتى،
ئاخىر ئەنى بىر بوزۇغدە تاپتى.

خوشراق بوزۇغ ئەگە خانۇماندىن،
لېكىن ئوزى كوپ بوزۇغراق ئاندىن.

ئاشۇقتەلىغى گۇماندىن ئارتۇغ،
نې كېلسە گۇمانغە ئاندىن ئارتۇغ.

گاھى تۇتۇپ ئولتۇرۇر ئىدى مور،
گەھ ئۇفراق ئىلە يەسەر ئىدى گور.

گەھ شۇغلى كېسەك تاشىرغە تەئجىل،
يەسەر ئىدى ئۇل كېسەك بىلە مىل.

گەھ ساچەر ئىدى باشىغە تۇفراغ،
گەھ تىش بىلە ئالۇر ئىدى تىرناغ.

گەھ تامغە قوپۇپ مىنەر ئىدى چۇست،
ھەر سارىغى ئەياغلىرىن ئېنىپ رۇست.

چىمدىر ئىدى ئېگىلەرىنى ھەردەم،
چەينەر ئىدى يېگىلەرىنى ھەردەم.

گەھ چوغز بىلە نەۋادە ھەمدەرد،
گەھ بۇم يۇزىدىن ئارىتىپ گەرد.

ھەم چوغز قونۇپ قولىدە گۇستاخ،
ھەم بۇم باشىغە سۇرتۇبان شاخ.

تام ئۇزرە نې خەتكى چېكسە ناگاھ،
ئۇل خەت كىلىپ ئېختىيارسىز «ئاھ».

باشىغە كى ئوردى زەخم گەردۇن،
باشى توكىدىن ئەددە ئەفزۇن.

قانلىغ كوزىدە تىكەن بىلە چوپ،
كىرپىكلەرىدىن ھىساب ئەرا كوپ.

كوگلىنى شۇنداق تارا ئۇمۇتلەرگە تولتۇرۇپ، ھەر
تەرەپكە توگىسىنى چاپتۇراتتى.

شۇنداق مەخسەت ۋە ئارزۇ بىلەن نەچچە كۈن چاپقاندىن
كېيىن، ئاخىرى مەجنۇنىنى بىر ۋەيرانىدا تاپتى.

مەجنۇن ئۇچۇن بۇ ۋەيرانە يەر، ئائىلىدىنمۇ ياخشىراق
ئىدى. لېكىن ئوزى بۇ ۋەيرانىدىنمۇ خاراپراق ئىدى.

ئۇنىڭ قايغۇ ۋە ئەلەملىرى ھەددىدىن تاشقىرى، ئېغىلغا
سىغماس دەرىجىدە كوپ ئىدى.

گايىدا چۇمۇلىلەرنى تۇتۇپ ۋە گايىدا توپادىن گور ياساپ
ئولتۇراتتى.

گايىدا ئالدىراپ چالما توشۇش بىلەن مەشغۇل بولاتتى
ۋە ئۇ چالمىلاردىن توپىلىڭ ياساشقا ئۇرۇناتتى.

گايىدا بېشىغا توپا چاچاتتى. ۋە گايىدا چىشلىرى بىلەن
تىيماق ئالاتتى.

گايىدا ئاياقلىرىنى دىدىل. كوتۇرۇپ، چاققانلىق بىلەن
تامغا مىنەتتى.

ئۇ دايىم بەدەنلىرىنى چىمدىلاپ ۋە يەگىلىرىنى چاينايتتى.

گايىدا ھۇقۇش بىلەن ئوتاقلىشىپ سايرىشاتتى، گايىدا
بۇم قۇشىنىڭ ئۇزىدىكى چاگىلىرىنى ئىتاتتى.

ھۇقۇشمۇ مەجنۇنىنىڭ قولىغا تاتىنماي قونۇاتتى، بۇم قۇش
بولسا ئوز مۇگىزىنى بېشىغا سۇرتەتتى.

ئۇ ۋەيرانىنىڭ تاملىرىغا خەت پۈتكىنىدە، ئېختىيارسىز
«ئاھ» ئىپادىسى يېزىلىپ قالاتتى.

زامانىنىڭ ئۇنىڭ بېشىغا چوشۇرگەن يارىلىرى بېشىدىكى
چاچلىرىدىنمۇ كوپ ئىدى.

قانلىق كوزىدىكى تىكەن ۋە چوپلەر، كىرپىكلىرىدىنمۇ
كوپ ئىدى.

كورگەچ ئاتەسى بۇ نەۋۈ ھالات،
ھەيرەت ئەنى قىلدى ئورنىدە مات.

دېدىكى: «نېدىن، مىسال ئېكىن بۇ،
سۇبھانەللاھ، نې ھال ئېكىن بۇ؟

كىم كوردى بۇ نەۋۈ ئادەمزاد،
كىم ببرمەگەي ئويلە ئادەمى ياد».

ھەر نېچەكى سەئىب ئېدى بۇ سۇرەت،
گام ئۇردى ئەنمگ ساڭى زەرۇرەت.

كورگەچ ئاتەسىن كەنارە تۇتتى،
گويا ئاتەلمغ ھەقىن ئۇنۇتتى.

يىغلەپ ئاتەسى يەقا قىلىپ چاك،
بۇنياد ئېتتى ھەزىنۇ غەمناك.

«كېي يۇز يەرەلمغ باغىرغە پارە،
مېنىدىن نېگە ئەيلەدىگ كەنارە».

مەجنۇن ئاتەسى ئېكەنىنى بىلدى،
ئاھ ئۇردىيۇ ئالىغە يىقىلدى.

باشىن كوتەرىپ قۇچۇپ ئاتاسى،
جانىن تىلەپ ئەيلەمەگ فىداسى.

چىرمەشتىلەر ئويلە چۇستۇ مەھكەم،
بىر جىنس ئېكى ھەرف ئولسە مۇدھەم.

ھەر لەھزە يىغدىن ئېبردى ئاشۇب،
ھىجران ئەچىغدىن ئېبردى ئاشۇب.

ئاشۇبلەرى چۇ تابتى تەسكىن،
بۇنياد ئېتىپ ئۇل زەئىفى مىسكىن.

دېدىكىم: «ئەيارەمىدە فەرزەند!
پەيۇەند باغىرغە، بەلكى پەركەند.

كوكسۇم يەرمسىنى سوكمە مۇنچە،
بەغرىم قانىنى توكمە مۇنچە.

بۇنداق ھالەتنى كورگەن ئاتىسى، ھەيران بولۇپ، تۇرغان جايىدا قېتىپ قالدى.

تەئەججۇپ بىلەن دېدى: «بۇ نېمىنىگ تېمسالى ئېكەن، سۇبھانەللا، بۇ قانداق ئەھۋال ئېكەن؟

بۇنداق ئادەمزاتنى كىم كورگەن ئېكەن، ئادەمزات بۇنداق سۇرەتنى يارالتىغان ئېدى-غۇ؟!»

بۇ ئەھۋال ئاتىسىغا ناھايىتى ئېغىر تۇيۇلسىمۇ، كويگەنلەرگىدىن ئۇنىگ ئالدىغا بېرىشقا مەجبۇر بولدى.

مەجنۇن ئاتىسىنى كورگەندىن كېيىن، گويا ئاتىلىق ھەققىنى ئۇنۇتقاندەگ ئوزىنى بىر چەتكە ئالدى.

ئاتىسى بولسا ياقىسىنى ژىتىپ ژىغلىدى ۋە غەمكىنلىك بىلەن سورىدى:

«ھەي، يۇزلىگەن يارلىق كوڭلۇمنىگ پاچىسى، مەندىن نېمىشكە قاچتىگ؟»

مەجنۇنمۇ ئوز ئاتىسى ئېكەنلىگىنى بىلىپ، بىر ئاھ چېكىپ، ئۇنىگ ئالدىغا ژىقىلدى.

ئاتىسى ئۇنىگ بېشىنى كوتۇرۇپ قۇچاغلىدى، يولىدا چېنىنى پىدا قىلماقچى بولدى.

خۇددى ئېككى بىر جىنس ھەرپ بىر-بىرىگە تۇتاشقاندەگ، ئۇلارمۇ بىر-بىرىگە شۇنداق مەھكەم يېپىشىپ كېتىشتى.

ھەر بىر دەمدە ژىغا ۋە جۇدالىق ئاچچىغىدىن ھاياجانغا چۇشۇشەتتى.

ھاياجانلىرى پەسەيگەندىن كېيىن، ئۇ ئاجىز مىسكىن، يەنى مەجنۇننىگ ئاتىسى دېدىكى:

«ھەي ژۇرىگىمنىگ پەيۇەندى ۋە كوڭلۇمنىگ پاچىسى، ئاتا-ئانىدىن ئۇزاقلاشقان پەرزەند!

كوكسۇمدىكى يارلارنى بۇنچىلىك ئاچما، جىگەر قانلىرىمنى بۇنچىلىك توكمىسە كېچۇ.

سېنىڭ تەنىڭ ئولسە يارە غەمدىن،
مېنىڭ جىگەرىم بولۇر ئەلەمدىن.

ھەردەم جىگەرىمغە قىلمە كاۋىش،
كور گىلكى نى نەۋئ ئېتەر تەراۋىش.

2415. ئۇل لەھزەكى يوق ئېدى نىشانىڭ،
قانىم ئەرا مۇزمەر ئېردى قانىڭ.

ئەيلەپ تىلەرىگنى مۇددەئالەر،
سەدقە بىرىبۇ قىلىپ، دۇ ئالەر.

ئاچ تويغەزىبان يەلەگنى ياپتىم،
ئولدۇم دېگەنمىدە سېنى تاپتىم.

ئۇچ-تورت ياشىغە تېگرۇ پەيۋەست،
غەم قالمەدى بېرمەگەن مېگا دەست.

سېپن قەترەئى سۇتىدىن ئالغۇچە كام،
يۇز قەترەئى قان قىلىپ مېن ئاشام،

2420. ئەيلەپ تاپانىگنى چۇن تىكەن رېش،
مېنىڭ جىگەرىمگە سەنچىلىپ تېش

تا ئىلمۇ-ئەدەبنى كام قىلدىڭ،
مەكتەپ تەرەفى خىرام قىلدىڭ.

غافىل بولمەي ئىشىگدە غەمدىن،
يۈزۈر كېلۇرۇگدە بىر قەدەمدىن.

كىم فەزلۇ-كەمال يارىڭ ئولغەي،
ئىلمۇ-ھونەر ئىختىيارىڭ ئولغەي.

قىلغاندە تەنىم رەمىل يادىن،
يېتسە مېگا چەرخى بېۋەفادىن.

2425. ئۇل ئىشكى ئاتە-ئانەمغە يېتتى،
بىر، بىر ئەندافكى بەرچە كېتتى.

سېپن بولغەسېپن ئۇل زەمان قاشمدە،
گاھى ئاياغمدە گەھ باشمدە.

سېنىڭ كوكسۇڭ غەمدىن پارىلانغان بولسا مېنىڭ جىگەرىم
ئەلەمدىن يارا بولدى.

ھەر دايىم جىگەرلىرىمنى كولىمىسالڭ-چۇ. ئۇنىڭ قانداق
تېرىقىدا ئىزىلىۋاتقىنىنى كورمەمسەن؟

2415. سەن دۇنياغا كەلمىگەن ۋاختتا. قېنىڭ قېنىمنىڭ ئىچىگە
ئارىلاشقاندا.

سېنى قانداق ئۇمۇتلەر بىلەن تىلەپ. سەدىقىلەر بەردىم،
دۇئالار قىلدىم.

ئاچلارنى تويغۇزۇپ، يالاڭئاچلارنى كىيىنتۇردۇم، ئولدۇم
دىگىنىمدە سېنى كور گەن ئىدىم.

ئۇچ-تورت ياشقا كىرگىچە، ماڭا قول سوزمىغان غەمىمۇ
قالمىدى.

سەن بىر تامچا سۇت ئەمگىچە، مەن يۇز تامچا قانلار ژوتاتتىم.

2420. ئەگەر تاپىنىڭغا تىكەن كىرگەندەك بولسا، مېنىڭ جىگە-
رىمگە نەشتەر سانچىلغاندەك بولاتتى.

ئىلىم ۋە ئەدەپ ئېلىش مەخسىتى بىلەن مەكتەپكە بارغىنىڭدا،

سېنىڭ غېمىڭنى يەپ. مەكتەپكە بېرىپ-كىلىشىڭدىن
غەپلەتتە قالمايتتىم.

ئوسۇپ بويغا يېتىپ، ئىلىم ۋە ھونەر ئىگىسى بولۇشۇڭنى
تىلەيتتىم.

ۋاپاسىز دۇنيادىن ماڭا ئولۇم خەۋىرى كىلىپ، تېنىم
نېرىقى دۇنياغا كوچمەكچى بولۇپ،

2425. خوددى ئاتا-ئانامنى ۋە ھەممىنى بىر-بىر ئېلىپ كەتكەندەك،
مەنمۇ ئولۇم توشىگىدە ياتسام.

سەن ئەشۇ ۋاختتا قېشىمدا ۋە گايىدا ئايىغىمدا، گايىدا
يېشىمدا بولساڭ.

رۇھ ئېتىگەن ئىلە تەنمىنى مەھجۇر،
چۈن شەمئى ھەياتىم ئولسە بېنۇر.

رىشتە كېبى پېچۇ تابىڭ ئولغەي،
پەرۋانەدىك ئىز تىرابىڭ ئولغەي.

سېن ئومرغە بولغەسېن ۋە سىلەم،
سېندىن يارۇغەي يەنە قەبىلەم.

2430. گەر نۇربىدىن ئولسە شەمئ مەھجۇر،
مەشئەل سالغەي قەبىلەگە نۇر.

گۇم بولمەغەي ئېل ئىچىندە ئاتىم،
بېگانەغە قالمەغەي جەھاتىم.

يېقىلان نېكى مەخزەنى ھىسارى،
بولغەي نەقدىم قولۇڭدە بارى.

يېل ئۇجلەمە سالمەغەي گۇزەر تېز،
كېمسە ھەشەمىم سارى نەزەر تېز.

رۇھۇم بولۇبان خەلەق بىلە شاد،
قالغەي بارى قەۋمۇ خەيلىم ئاباد.

2435. ئېمدىكى بۇ ئىش قاشىمغە كېلدى،
ھەر نېكى دېدىم باشىمغە كېلدى.

سۇبھىمغە يېتىشتى شامى مېھنەت،
شامىمغە يۇز ئۇردى سۇبھى رېھلەت.

توش-توشدىن ئىچىمگە قويدى يۇزغەم،
بۇ بىر غەمۇ سېندىن ئولدى يۇزغەم.

شەمئىمغە كى زۇلمەت ئولدى ھادىس،
ئاھىڭ بولۇب ئوچمە گىگە بائىس.

جان قۇشى تىلەپ ئۇچەرنى ھەر دەم،
فەريادىڭ ئەگە يەنە بېرىپ رەم.

2440. ئىشق ئىچرە تۇشەر گە جانى زارىڭ،
بىلدۇككى يوق ئېردى ئىختىيارىڭ.

ئاللا ئەمرى بىلەن تىنمىدىن جېنىم چىققاندا ھايات شامىم ئوچكەندە،

ژىپ ئوخشاش پېچ-تابقا چۇشۇسەن، پەرۋانىدەك ئىز-تىرا پقا چۇشۇسەن.

سەن ئومرۇمنىڭ داۋامى بولۇپ، قەبىلەم يەنە يورۇقلۇنۇدۇ.

2430. گەرچە شام نۇربىدىن ئاجرالسىمۇ، مەشئەل بولغاندا ئۇنىڭ پىلىكىنى ياقالايدۇ.

ئەل ئىچىدە ناممۇ يوقالمايدۇ، ۋە مالۇ دولىتىممۇ يات-لارغا قالمايدۇ.

قەلئەمگە ژىغىلغان خەزىنە-دولىتىم ھەممىسى سېنىڭ قولۇڭغا قالىدۇ.

شامالىلارمۇ ئۇ زىننەتلىك ئويلۇرۇمگە كىرەلمەيدۇ، ھېچ كىشىمۇ بارىيىمغا قول سوزۇشقا پېتىنالمايدۇ.

روھىم ئەۋلادىم بىلەن خوشالىنىپ، قوم-قېرىنداشلىرىم بەختلىك ياشايدۇ.

2435. مانا ئەندى بۇ ئىشلەر ئالدىمغا كەلدى، ئېيتقانلىرىم بېشىمغا كەلدى،

تېگىمغا كۇلپەتلەرنىڭ قارا شېمى كېلىپ يەتتى، شامە-نىڭ كېتىش تېگى ئاتتى.

بېشىمغا ھەر ياقتىن غەملەر ياغدى، بىر غېمىم سېنىڭ بىسەۋەبتىن يۇز غەمگە ئايلاندى.

شامىمغا زۇلمەت چۇشكەن، ئۇنىڭ ئوچۇشىگە سېنىڭ ئاھىڭ سەۋەپچى بولدى.

جېنىمنىڭ قۇشى ھەر ۋاخت ئوچۇشنى تىلىسە، سېنىڭ پەريادلىرىڭ ئۇنى ھۇركۈتۈدۇ.

2440. جېنىڭنىڭ بۇنداق ئىشق ئازابىغا چۇشۇشكە ئىختىيارىڭ يوقلىغىنى بىلەتتۇڭ.

هەر ئەمر كى بولسە غايەتى بار،
هەر مەهلە كەنىڭ نىهايەتى بار.

ئىشق ئەهلى جەهاندە كورمەدۇ كمۇ؟
بۇ ۋادى ئەرا يۇ گۇرمەدۇ كمۇ؟

بولماق بۇ سەفەت بىر ئىشدە مەغلۇب،
ئەهلى خىرەد ئالدە ئېمەس خوب.

بەهر ئىچرە كى ئوشتى بېنەۋايى،
چىقتى ئەگەر ئۇردى دەستۇپايى.

2445. تالپىنسە چىقەر غەريق يۇمكىن،
تالپىنمەسە ئولمايىن نې مۇمكىن.

سېن هەم بۇ بەلادە قالمە مۇنداق،
بىر يولى ئوزۇڭنى سالمە مۇنداق.

ئوشسە قەدەهى بىللۇر ئەرا مور،
تەدبىر كېرەك چىقارغە يوق زور.

هەر دەردكى هەق كىشىگە بېردى،
هەم هەقدىن ئەنىڭ دەۋاسى ئېردى.

هەقكىم سېڭە سالدى بۇ بەلانى،
ئاجىز ئېمەس ئېتگەلى دەۋانى

2450. بۇ دەغدەغەدىن كەنارە ئىستە،
هەر فىكر ئىلە ئولسە چارە ئىستە.

بىر يولى ئەگەر گۇمان ئېمەستۇر،
تەدبىر ئىلە هەم يامان ئېمەسدۇر.

تەدبىر ئىلە تىفل ئولۇر خىرەدمەند،
ساكىنلىك ئىلە قەمش بولۇر قەند.

يۇز يىل كىشى ئۇمر ئەگەر تىلەر بىل،
كىم سەبر كېرەكدۇر ئەگە يۇز يىل.

كىم ئېتسە مەنارە ئوچى ۋايە،
بىردۇر چىقەرۇ ئوشەردە پايە.

هەر قانداق ئىشقىنگمۇ ئاخىرى ۋە هەر قانداق پەلاكەتـ
نىڭ نىهايىتى بار.

جاهاندا ئىشق ئەهلىنى كورمىدۇكمۇ. بۇ ۋادىلاردا
ژۇگەرمىدىكمۇ؟

بۇنداق ئەهۋالغا چوشۇپ، مەغلۇپ بولۇپ ژۇرۇش ئېقىلـ
لىق ئادەملەرنىڭ ئالدىدا ياخشى ئەمەس!

دىگىزگە چوشكەن هەر بىر بىچارە، ئەگەر قول-ئايىغى
بىلەن هەر بىكەت قىلسا قۇتۇلۇدۇ.

2445. غەرق بولغان كىشى تەلپىنسە، چىقىشقىمۇ ئىمكان تاپىدۇ،
تەلپىنمىسە ئولۇشىمۇ مۇمكۇن.

سەنمۇ بۇنداق بەلادا قالمىغىن، ئوزۇڭنى بىر يولى
ئۇنىڭغا سالمىغىن!

بىللۇر قەدەهگە چوشكەن چۇمۇلىگىمۇ ئۇنىڭدىن چىقىش
ئۇچۇن كۇچ ئەمەس، تەدبىر كېرەك.

هەق كىشىگە قانداق دەت بەرگەن بولسا، داۋاسىنىمۇ
ئوزى قىلىدۇ.

هەق سېنىڭ بېشىڭغا بۇنداق بەلانى سالغان بولسا، ئۇنى
داۋالاشقىمۇ ئاجىز ئەمەس.

2450. بۇ داغدۇغىدىن ئوزەڭنى تارتقىن، هەر قانداق پىكر قىلىپ
بولسىمۇ چارە تاپقىن!

بۇ دەتتىن بىردىنلا قۇتۇلمىساڭمۇ، لېكىن ئاستا-ئاستا
قۇتۇلۇش مۇمكۇن.

ئاستا-ئاستا بالىلارمۇ ئېقىللىق بولۇدۇ، بېسىغلىق بىلەن
قومۇشىمۇ قەنتكە ئايلىنىدۇ.

ئەگەر كىشى يۇزگە كىرىشنى تىلىسە، ئۇنىڭغا يۇز
ژىل سەۋر قىلىش كېرەك.

هەر كىم مۇنارىنىڭ ئۇچىغا چىقماقچى بولسا، چىقىش ۋە
چۇشۇشتە پەلەمپەيلىرى بىر خىلدۇر.

چىقماقلىغىدە ئەگەر كېرەك مەھەل،
لېكىن تۇشەرى بەسىي ئېرۇر سەھەل.

سېمن داغى بۇ يېرگە كىم يېتىبسېمن،
تەدرىج ئىلە يولنى قەتئ ئېتىبسېمن.

يانماققە ھەم ئولدۇڭ ئېرسە مايىل،
كېلگەنچەدۇرۇر يولۇڭدا مەنزىل.

يان ئېمدىكى رەخنە بەستە ئېرمەس،
مۇنداق سەفەرىڭ خۇجەستە ئېرمەس.

مېن بويلە خەزىنۇ زار سېنسىز،
ئانەڭ دەغى بېقەرار سېنسىز.

ئاقشامدىن تاڭغە جانى مەھزۇن،
تاڭدىن ئاقشامغە ئەشكى گۇلگۇن.

«ئوغلۇم» دېرۇ ئۇل سىفەت چېكەرۇاي،
كىم چەرخ ئوقىنىڭ قەدىن قىلۇر ياي.

«بوتەم» دېيان ئەيلەر ئۇل سىفەت پېچ،
كىم قالمەس رۇھىدىن ئەسەر ھېچ.

يىغلاب ئۇرەر ئويلە تاش ئۇزە باش،
كىم قالۇر ئەلەمدە باشىدىن تاش.

بۇ ئوت چۇ دىماغىن ئېتتى مەھرۇر،
ئاق ساچى ساچەر يۇزىگە كافۇر.

بىلمىش چېكەرىكىنى كوھى ئەندۇھ،
ئەندۇھى بولۇبدۇر ئويلەكىم كوھ.

تۇفراقفە يىقىلماغىڭ چۇ بىلمىش،
تۇفراق ئۇزە ئۇل دەغى يىقىلمىش.

سېنسىز ئېرۇر ئويلە دەردۇ غەملىق،
كىم قالمىشدۇر بىر ئىككى دەملىق.

مېن بويلەۋۇ ئۇل زەئىف بويلە،
كېل ئىككەلەمىز گە چارە ئەيلە!

ژۇقۇرىغا چىقمىش بىر ئاز قېتىن بولسەمۇ، ئۇنىڭدىن چۇشۇش ئاسانراقدۇر.

سەنمۇ ئالدىرىماستىن يول مېڭىپ ئوتۇپ، بۇ يەرگە يېتىپسەن.

قايتىش تىلىگىدە بولساڭ، يەنە شۇنچىلىك يول مېڭىشىڭ كېرەك.

قايت ئەندى، يوللىرىڭ توساغلىق ئەمەس، بۇنداق سەپەرىڭ خەيىرلىك ئەمەس!

سەنسىز مەن بۇنداق زارۇ غەمكىن، ئاناڭمۇ سەنسىز ئارامى يوقدۇر.

ئاقشامدىن تاڭغىچە مۇڭلۇق ئاۋاز بىلەن ژىغلاپ، تاڭدىن ئاقشامغىچە قانلىق كوز يېشى توكۈدۇ.

«ئوغلۇم» دەپ چەككەن نالىلىرى چاق ئوقىنىڭ قەددىنى ئېگىدۇ.

«بالام» دەپ شۇنداق زارلىنىپ تولغۇنۇدۇ، روھىدىنمۇ ئەسەر قالمايدۇ.

ژىغلاپ باشلىرىنى تاشقا ئۇرسا، بېشىغا ئۇرۇلغان تاشلارمۇ ئەلەمدە قالىدۇ.

بۇ ئوت دىماغىنى ھەرارەتكە سېلىپ، ئاق چېچىغا بولسا كامپۇر چاچىدۇ.

سىنىڭ تاغدەك كۇلپەتلەر تاتىشىڭنى بىلگىنىدىن، ئۇنىڭمۇ غەملىرى تاغدەك بولدى.

توپىغا ژىقىلمىشىڭنى بىلگەندىن كېيىن، ئۇمۇ توپائۇستىگە ژىقىلدى.

سەنسىز شۇنداق دەرتۇ-غەملەرنى تاتىۋېرىپ، بىر-ئىككى دەملىك ئومرى قاپتۇ.

مەنمۇ، ئۇ ئاجىز ئاناڭمۇ شۇنداق بولۇپ قالدۇق، ئەندى كېلىپ ھەر ئىككىمىز گە چارە تاپقىن ئەندى!

ئومىدى ھەياتىمىز كېتىدۇر،
ئاھ كى رەھىمىز يېتىدۇر.

بېگانەنى ئۆي ساري ياۋۇتمە،
ئورنۇككى قىزىقدۇرۇر ساۋۇتمە.

بىز ئىككى سېنىڭ غەمىڭدىن ئولسەك،
سېن ئولمەي ماتەمىڭدىن ئولسەك.

بۇ ئىشتە ھەق ئەيلەسە خىتابىڭ،
فىكر ئېتكى، نې بۇلغۇسى جەۋابىڭ؟»

سۇردى چۇ ئاتاسى بويلە ئەفسۇن،
يىغلەپ ئاياغىغە تۇشتى مەجنۇن.

كىرپىك بىلە چۇن يولىن سۇپۇردى،
پاسۇخدە بۇ نەۋ نۇكتە سۇردى:

«كېي خەيلىڭ ئېشىگى قىبلە گاھىم،
دەردىڭ ئوتىنى يارۇتقەي ئاھىم.

ھەر چارەكى سېن قىلىپ تەخەييۇل
كۆڭلۈم ئوتى خىرمەنىن قىلىپ كۇل.

ھەر سەيرىكى سېن تاپىپ نىشانى،
ئىشكىم سېلى ئاقىزىپ ئانى.

بۇ نېچە تەكەللۇمكى سۇردۇڭ،
كۇيگەن كۆڭۈل ئوتىغە سۇ ئۇردۇڭ.

يوق، يوقكى قويەرغە داغ ئۇزە داغ،
ئوت ياقدىڭۇ قويدۇڭ ئوستىگە ياغ.

نۇتقۇڭ نېكى ئەيلەدى رەقەمزەد،
ئەيتۇرغە جەۋاب يوق مېڭە ھەد.

ھۇكمۇڭ مېڭە ئارزۇيى جاندۇر،
باشىمغە بۇ ھۇكم ھەم رەۋاندۇر.

ئالدىڭدە نې سوز دې ئالغە مېن چوق،
گەر بولسە جەۋابىم ئۇل دەغى يوق.

ھاياتتىن ئۇمۇتىمىز ئۇزۇلۇپ، ئولۇش چېغىمىزمۇ يېقىنلاشىپتۇ.

2470. ياتلارنى ئويگە يېقىنلاشتۇرما، ئىسسىق ئورنۇڭنى سوۋۇتما!

بىز ئىككىمىز سېنىڭ غېمىڭدە ئولسەك، تىرىك بولساڭمۇ ماتىمىڭدە ئولسەك.

بۇ ئىشتا تەڭرى ساڭا خىتاپ قىلغاندا، ئويلىغىن، نېمە دەپ جاۋاپ بېرىسەن؟!»

ئاتىسى شۇنداق تەسىرلىك ئىلتىماسلار قىلغاندىن كېيىن، مەجنۇنمۇ ئېغلاپ ئاتىسىنىڭ ئايىغىغا ئېقىلدى.

كىرپىكلىرى بىلەن ئاتىسىنىڭ ئاياق ئاستىنى سۈپۈرۈپ، جاۋاۋىدا شۇنداق دىدى:

2475. «ھەي قەبلەگاھىڭ ئىشىگى قىبلە گاھىم، ئاھىم دەردىڭ ئوتىنى يورۇتقاي.

ئويلىغان چارلىرىڭنىڭ خامىنىنى كۆڭلۈمنىڭ ئوتى كۇل قىلدى.

سەن ئويلىغان سەۋرلەرنى كوز ياشلىرىم سېلى ئاققۇزۇپ كەتتى.

شۇنچىلىك سوزلىگەن سوزلىرىڭ بىلەن، كويگەن كۇل ئوستىگە سۇ قويدۇڭ.

ياق-ياق، داغ ئوستىگە داغ سېلىش ئۇچۇن ئوت ياقتىڭدە، ئوستىگە ياغ قويدۇڭ!

2480. ھەر بىر ئېيتقان سوزلىرىڭگە، جاۋاپ بېرىشكە مەندە ھەددىم قالمىدى.

سېنىڭ ھۇكمۇڭ جېنىم ئارزۇسىدۇر، بۇ ھۇكۇمنى ئورۇنلاش بولسا مېنىڭ بۇرچۇمدۇر.

سېنىڭ ئالدىڭدا نىمىلەرنىمۇ ئېيتالايىتتىم، جاۋاپ بولسىمۇ ئۇ يەنە يوق ھىساۋىدا.

لېكىن سېڭا بۇ ئېمەس نېمانى،
كىم بويلە قەزايى ئاسمانىي.

كىم تارى ئولۇپ بۇناتەۋانغا،
رەسۋا قىلدى بارى جەھانغە.

2485. بۇ نەۋۇ بەلا بولۇرغە جارى،
بولمەس كىشىنىڭ ئوز ئىختىيارى.

ئىشق ئوتىدىن بىر شەرارە ئاندىن،
توفان قوپارۇر بارى جەھاندىن.

يۇز شۇئلەنى مەسكەنىمغە ئۇردى،
مىڭ بەرقنى خىرمەنىمغە ئۇردى.

خىرمەن سەرى تۇشتى بىر شەرارە،
كۇيمەكتىن ئېمەستۇر ئەگە چارە.

مىڭ بەرق تۇشۇرسە ئىشقى يېپاك،
نېتكەي ئەنىڭ ئوترۇسىدە خاشاك.

2490. نې بۇيرۇغۇڭ ئولسە، سوز دېمەسمېن.
مەجنۇن مېن، لېك قەيس ئېمەسمېن.

سەرۋىكى سېنى ئەيلەدىڭ تەئەممۇل،
خەس بولدىيۇ خەس بۇدەم ئېرۇر كۇل.

بۇ كۇلگە مەگەر كى گىردبادى،
بىر گەي يەنە سەرۋدېك سەۋادى.

يېتگەندە كى ئەيلەدىڭ نەزارە،
كوردۇككى مېنى سەيەھستارە.

يوق مەيلى سۇكۇنۇ ئەزمى رەفتار،
نې مېھنەت ئەرا ئېدىم گىرىفتار.

2495. قاچماچلىغىم ئېردى تانمەسدىن،
بەلكىم تانمىرىگە ئەرزىمەسدىن.

دەردەھر سارى كېتسە كېتمەك ئولمەس،
نەسناسنى ئادەم ئېتمەك ئولمەس.

لېكىن ساڭا شۇنىسىمۇ يوشۇرۇن ئەمەسكى، بۇ ئىشلەر-
نىڭ ھەممىسى تەغدىردىن ئىدى.

بۇ بەلالارنىڭ ھەممىسى مىنىڭ بېشىمغا چۈشۈپ، رەسۋايى
جاھان ئەتتى.

2485. بۇنداق، بەلالارنىڭ يۈز بىرىشى كىشىنىڭ ئوز ئىختىيارى
بىلەن بولمايدۇ.

ئىشق ئوتىدىن چىققان بىر ئۇچقۇن، پۈتۈن جاھانغا
توپان سالىدۇ.

يۇز شولىنى ماكانىمغا ئۇرۇپ، مىڭلەرچە چاقماقلارنى
خامىنىمغا ئۇردى.

بىر ئۇچقۇن خامانغا چۈشكەندە، ئۇنىڭ كويۇشتىن باشقا
چارىسى بولمايدۇ.

رەھىمسىز ئىشق، مىڭلەرچە چاقماقلار ياغدۇرسا، ئۇنىڭ
ئالدىدا چوپ نەمىمۇ قىلالايتتى.

2490. ھەر قانداق بۇيرۇغۇڭ بولسىمۇ قايتۇرمايمەن، لېكىن مەن
ئەندى قەيس ئەمەس، بەلكى مەجنۇنمەن.

سەن ئويلىغان سەرۋ، چوپكە ئايلاندى، ئەندى بولسا
چوپمۇ كۇل بولدى.

بۇ كۇلنى يەنە قۇيۇنلار ئايلاندۇرۇپ، سەرۋگە ئوخشۇ-
تۇپ، ئاسمانغا چىقىرىدۇ.

سەن كېلىپ ماڭا نەزەر سالغاندا، مەن بەختى قارىنىڭ،

بىر جايدا ئۇرۇشقا مەيلىم، ھەركەت قىلىشقا ماداريم
يوق، ئازاپ-ئۇقۇبەتلەرگە گىرىپتار ئىدىم.

2495. قېچىشىم سېنى تونۇماسلىقتىن؛ بەلكى تونۇشۇڭغا ئەرزە-
مەسلىكتىن ئىدى.

ۋەھشىي ھايۋانلار ئاقسىدىن كېتىش يارىمايدۇ، ئادەم-
يۈزلۈك بولسا، ئادەم قىلىپ بولمايدۇ.

بولماغلىغى ئىتنىڭ ئېرۇر مۇرادىم،
يوق ئىتچە ئوزۇمگە ئېتىمادىم.

ئىت كىمسەگە بېۋەفالىغ ئېتىمەس،
باشىن ئالىب ئوزگە سارى كېتىمەس.

مېن ئىيەسىگە ئوزۇر قولغان ئىتمېن،
بۇ دەشتىدە تېلىبە بولغان ئىتمېن.

2500. مۇمكىن ئېسە تېلىبە ئىت ئايىلماق،
ياخود ئەگە ئىتتىماد قىلماق.

سېن داغى مېنى خىرەد نېماد ئېت،
ھەر ئىشتە كى قىلسەم ئېتىماد ئېت.

ئوزۇمنى قاشقىدە قولدۇم ئاخىر،
ھەر ئىشتە مەنلى بولدۇم ئاخىر».

چۇن ئېتتى ئوزۇنىڭ تەمامىن،
تېز ئوردى جەمارە سارى گامىن.

يېشتى رەسەنى جىھازىدىن چۇست،
ئوز بوينىغە باغلەدى ئەنى رۇست.

2505. تاپشۇردى رەسەن باشىن ئاتاغە،
دېدى:«نې دېسەڭ بۇ مۇيتەلاغە؟

ئىتمېن ئىلىگىدە بوينى باغلىق».ــ
دېپ قىلدى ئوزىنى تورت ئاياغلىق.

يېشتى ئاتە بوينىدىن رەسەننى،
ئەزم ئېتى ھەۋا قىلىب ۋەتەننى.

تا ئوتتى جۇنۇن يولىن ناۋايى،
كىم بولدى ۋەتەنغە رەھنە مايى.

2509. مەجنۇندەك ئاتاسى داغى يوقتۇر،
مەسكەنغە ھەۋاسى داغى يوقتۇر.

سەنىڭ ئىشىنىڭ بولسام دەيمەن، لېكىن ئوزۈمگە ئىشىنچىلىك ئىشەنچىم يوق.

ئىشت بولسا ۋاپاسىزلىق قىلمايدۇ، بېشىنى ئېلىپ باشقا نەرەپكىمۇ كەتمەيدۇ.

مەن، ئوز ئىشىمگە ئوزۇر سورىغان ۋە بۇ دەشتتە تەلۇە بولغان ئىشتىمەن.

2500. ئەگەر تەلۇە ئىشىنىڭ توزۇلۇشى ۋە ئۇنىڭغا ئىشىنىش مۇمكۇن بولسا،

سەنمۇ مېنى ئېقىللىق قىل: ھەر ئىشنى قىلسامۇ ئىشەنگىن.

ئوڭا پىلەن سەندىن يارىدەم سورايمەن ئەندى، ھەر بىر ئىشىمدىن ئەپۇ سورايمەن ئەندى!»

دەپ سوزىنى تاماملىغاندىن كېيىن، دەررۇ ئورنىدىن ئورۇپ، توگە تەرەپكە قاراپ كەتتى.

توگىنىڭ ئاغامچىسىنى يېشىپ، ئۇنى ئوز بوينىغا مەھكەم قىلىپ باغلىدى.

2505. ئاغامچىنىڭ بىر ئۇچىنى ئاتىسىغا ئوتقۇزۇپ دېدى: «بۇ مۇيتالاغا نېمە دەيسەن؟

قولۇڭدا بوينۇم باغلانغان ئىشتىمەن!» دەپ ئوزىنى توت ئاياقلىق قىلدى.

ئاتىسى بولسا ئۇنىڭ بوينىدىن ئاغامچىنى يېشىپ، ئوز ئىلى تەرەپكە راۋان بولۇشتى.

جۇنۇن يولىغا چۈشكەن نەۋايى ۋەتەنىنىڭ رەھنەماسى بولدى.

2509. مەجنۇندەك ئاتاسىمۇ يوق، ئوز ماكانىغا ھەۋەسمۇ يوق.

يىگىرمە بىرىنچى باب

نەۋفەل بىلەن مەجنۇن ئاتەسى ئارەلە-
ردە ئاشنالىق ئىپىنىڭ مەھكەم باغ-
لەنمەغى. مەجنۇننىڭ بيابانغا قاچىپ،
لەيلى چوپانىگە يولىققانى ۋە قويلار
ئارەسىگە يەشتىنىپ، لەيلىنى كور-
ماغى. لەيلىنى كور گەچ قۇربان قويى،
خوتەن كىيىگىدىك يىقىلغانى

بوز ناقەسىنىڭ رەھىلكوسى،
بۇ نەۋئىچبكەر ھودى خۇرۇشى:

كىم چۇن ھەشەمغە كېلدى مەجنۇن.
شاد ئولدى ئەلەر كى ئېردى مەھزۇن.

ھەم قويدى ئاتاسى ناتەۋانلىق،
ھەم بولدى ئاناسى تازە جانلىق.

كىيدۇردىلەر ئەگە خەززۇ دىبا،
خىلئەتلەرى بەرچە چۇستۇ زىبا.

ھەر سارى يېتىشتى بۇ ھىكايەت:
كىم: «ھوش ئەگە ئەيلەمىش سرايەت».

2515. ئېل كوگلىدە بۇ خەيال پىشتى،
نەۋفەلغە دەغى خەبەر يېتىشتى.

ژىگىرمە بىرىنچى باب

نەۋفەل بىلەن مەجنۇننىڭ ئاتىسى ئۇتتۇ-
رىسىدا تونۇشلۇق ژىپىنىڭ قاتتىق
باغلىنىشى. مەجنۇننىڭ بايا‌ۋانغا قېچىپ،
لەيلىنىڭ قويچىسىغا ئۇچراشقىنى ۋە
قويلارنىڭ ئارىسىغا يوشۇرۇنۇپ لەيلىنى
كور گىنى، لەيلىنى كور گەندىن كېيىن
قۇربان قويى، خوتەن كىيىگىدەك
ژىقىلغىنى

سوز كارۋانىنىڭ كارۋان باشلىغى ۋاقىراپ شۇنداق قوشاق باشلايدۇ:

مەجنۇن ئويىگە كەلگەندە، غەمكىن بولغان قېرىنداشلىرى قايتىدىن خوشال بولۇشتى.

ئاتىسىدىكى ماغدۇرسىزلىق يوقالدى ۋە ئانىسىغىمۇ يېڭىدىن جان كىردى.

مەجنۇنغا چىرايلىق، ژىپەكتىن توقۇلغان كىيىم كىيدۇ-
رۇشتى.

«مەجنۇن ھوشىغا كەپتۇ» دىگەن خەۋەر ھەر تەرەپكە تار-
قىلىپ كەتتى.

2515. ئەل كوگلىگە جايلاشقان بۇ خەۋەر نەۋفەلغىمۇ بېرىپ يەت-
كەن ئىدى.

ئۇل خۇد يېپ ئەنئك غەمىن ھەمىشە،
زىكرىن قەلبە ئېردى ۋىردۇپىشە.

كۆڭلىگە خەيالىدىن تەۋەككۈر،
جانىغە ۋىسالىدىن تەھەييۇر.

بۇ سوزنى ئېشتىگەچ ئولدى خۇشدىل،
بارىب كورەرىگە بولدى مايىل.

ئاتلەندىيۇ سۈردى ئۇل تەرەف ئات،
مەجنۇن ئېلى ھەم خەبەر تاپىب بات.

ساز ئەيلەپ ئەساسى مېھمانى،
خۇشدىللىق ئىلە تۇشۇرۇپ ئانى.

مەجنۇن بىلە ئۇل سىپەھبەدى چۈست،
يۈز مېھر بىلە قۇچۇشتىلەر رۇست.

ئاقشامغەچە كامرانلىغ ئەيلەپ،
بۇ خەيل ئەگە مىزبانلىغ ئەيلەپ.

ئۇل خۇد بولۇبان بۇ ئىشگە خۇشھال،
مەجنۇن ئوز ئىشگە قالىبان لال.

چۇن نەۋفەلى مېھر يۈز يلشۇردى،
مەجنۇنى فەلەك يلشىن ئاشوردى.

رەھ توشە كۆلچە يايدى كەۋكەب،
نەۋفەل دەغى يولغە سالدى مەركەب.

بارۇر ئېدى بەرچە يول ئەراشاد،
مەجنۇن قالىبان ئۇي ئىچرە ناشاد.

لېكىن ئاتەسىغە يۇزلەنىب كام،
كىم نەۋفەل ئەنئك ساري قويۇب گام.

ھەم ئەيلەدى شادۇ خورەم ئانى،
ھەم خەيل ئىچىندە مۇكەررەم ئانى.

كۆڭلىگە تۇشۇب بۇ سوزكى نەۋفەل،
مەجنۇننى چۇ كۇرمىش ئېردى ئەۋۋەل.

نەۋفەلمۇ ھەمىشە مەجنۇنئك غەمىنى يەپ، دايىم ئۇنئك
پىكرى - يادىنى قىلىپ ژۇرەتتى، يەنى،

پىكرىنى ئۇنئك خىيالى بەند قىلغان ئىدى، جېنىنى ئۇنئك
ۋىسالى ھەيرەتگە سالغان ئىدى.

مەجنۇننئك كەلگەن خەۋىرىنى ئاڭلىغان نەۋفەل، كوپ خۇر-
سەن بولۇپ، بېرىپ كورۇشنى ئارزۇ قىلدى.

ئاتلىنىپ مەجنۇننئك قەبىلىسىگە ماڭدى، بۇنىڭدىن خەۋەر
ئاڭلىغان مەجنۇننئك ئىلمۇ،

مېھماندارچىلىق تەنتەنىسىنى ئورنىغا قويۇپ، ئۇنى خوشال-
لىق بىلەن كۇتۇۋېلىشتى.

مەجنۇن بىلەن بۇ لەشكەر بېشى چوڭ مېھرىۋانلىق بىلەن
قاتتىق قۇچاغلاشتى.

مەجنۇننئك ئىلى نەۋفەلگە ئىززەت ۋە ھورمەت بىلەن ئاۋ-
شامغىچە مىزبانلىق قىلىشتى.

نەۋفەل بۇنداق مېھماندوستلىقتىن ناھايىتى خۇرسەن بولدى،
مەجنۇن بولسا ئوز ئىشگە ھەيران بولاتتى.

قۇياش نۇرى ئوزىنى يوشۇرغاندا، ئاسمان مەجنۇنى يېشىنى
كوپەيتۇردى.

يۇلتۇزلار يول توغاچلىرىنى يېيىشىۋەتتى، نەۋفەل ئاتلىنىپ
يولغا چۇشتى.

يولدا ھەممە خوشال - خۇرام كىتىپ بېرىشاتتى، مەجنۇن
بولسا ئويدە خاپا بولۇپ قالغان ئىدى.

مەجنۇننئك ئاتىسى نەۋفەلنئك كىلىشىنى ئويلاپ ژۇرەتتى،
مېھماننئك بۇ تەشرىپى بىلەن مۇرادىغا يەتتى.

چۇنكى نەۋفەلنئك كىلىشى ئۇنئك ئوز قەبىلىسىدىكى
ئىززەت، ھورمىتىنى ئاشوردى، ۋە خوشال - خۇرام ئەتتى.

ئۇ، نەۋفەلنئك مەجنۇننى ئىلگىرى كورگەنلىكىنى يادىغا
چۇشەردى:

لەيلى ئېلى بىرلە ھەرب ئېتىب بېغ،
كىم چېكتى ئەنىك ئىشى ئۇچۇن تېغ.

مەجنۇن غەمىنى چۇ يېر ئېكەندۇر،
پەيۇەند سوزىن دەغى دېگەندۇر.

شەك يوقكى ئېرۇر بۇ ئىشىگە مايىل،
كىم قىلدى بىزنىك ھەشەمنى مەنزىل.

يوقسە مەجنۇنغە يوقتۇر ئۇل يول،
كىم كېلگەي ئەنى كورەر ئۇچۇن ئۇل.

ئېمدى بۇ دۇرۇر ئەدەب مېڭا ھەم،
كىم ھەي ئېلىنى قىلىب فەراھەم.

ئانىك سەرى خىزمەت ئېتىگە بىز فاش،
كىم بولغەي ئەنىك ئىشىگە پاداش.

تاپسەق يەنە لۇتف ئىلە مەدارا،
ئۇل سوزنى ھەم ئېيتسەك ئاشكارا.

رازى ئېسە بەختىن قۇزانساق،
يوق دېسە قەبىلە سارى يانساق.

ئىستەتتى ھەشەم ئۇلۇغلەرىن بات،
ئەرز ئېتتى ئەلەرغە بۇ مەقالات.

بارىسغە دىلپەزىر تۇشتى،
قىلماقلىغى ناگوزىر تۇشتى.

مەجنۇن ئىشى چۇنكى ئېردى مەتلۇب،
ئانىك بارۇرى كورىنمەدى خوب.

ھەرنېكى كېرەك قىلىب مۇھەيا،
يارىم كېچە ئويلەكىم سورەيىا.

جەمئ ئۇلۇبان ئەيلەبان بۇ تەدبىر،
قىلدىلەر ئوشۇل گۇرۇھى شەبگىر.

بۇ گام ئەرا يۇل فسانە باشلەب،
ھەر بىر كى تۇگەندى يانە باشلەب.

ئۇ، مەجنۇن ئىشى ئۇچۇن ئوچەكىشىپ، لەيلىنىك تىلىگە زۇرۇش قىلغان ئىدى.

مەجنۇننىك غىمىنى يەپ، ئۇنى ئوزىگە كۇيوغۇل قىلىش تىلىگىنىمۇ ئېيتقان ئىدى.

شەكسىز بۇ ئىشكە مەيلى بارلىغدىن، بىزنىك سارايغا كىلىپ چۇشتى.

شۇنداق بولمىغاندا ئىدى، مەجنۇننى كورۇش ئۇچۇنمۇ كەلمەيتتى.

ئەندى مەنمۇ ئەدەپ، ھورمەت تۇپەيلىدىن پۇتۇن قەبىلە ئەھلىنى توپلاپ،

ئۇنىك خىزمىتىگە بېرىپ، ھورمىتى ئورنىغا ھورمەت كورسەتسەم.

ئەگەر ئۇ مەرھىمەت قىلىپ، بۇ تەكلىپكە رازى بولسا مۇددايىمىزنى بايان قىلساق.

رازى بولسا بەختىن خوشال بولساق، يوق دىسە يەنە قەبىلىگە قايتساق.

قەبىلىدىكى ئۇلۇقلارنى چاقىرىپ، ئۇلارغا ئوز مەخسىتىنى ئەرز قىلدى.

بۇ سوز ھەممىلىرىگە ماقۇل چۇشتى، تېزدىن شۇ ئىشكە كىرىشىشنى لازىم تېپىشتى.

ئەسل ئارزۇ مەجنۇننىك ئىشى بولغانلىغدىن، ئۇنىك بېرىشىنى لازىم كورۇشمىدى.

پۇتۇن كېرەكلىك نەرسىلەرنى تەييارلاپ، يېرىم كېچىدە ھۇركەردەك،

تۇپلۇنۇشۇپ، ھەر تۇرلۇك تەدبىرلەرنى كورۇپ، يولغا راۋان بولۇشتى.

يولدا بۇ مەخسەت توغرىسىدا، يۇز خىل ئەپسانىلارنى، نۇۋەتمۇ - نۇۋەت سوزلۇشۇپ،

بارۇر ئېدىلەر دېيان بۇ سوزنى،
بۇ سوز بىلە خوشدىل ئەيلەپ ئوزنى.

تا دەشتنى ئانچە قىلدىلەر تەي،
كىم نەۋقەل ئويمغە قويدىلەر پەي.

ئول ھەم قىلىپ ئولچە شەرتى ئىكرام،
مەنزىلدە بېرىپ ئەلەرغە ئارام.

قىلدى تەرەبۇ نىشات ئانچە،
ئول خەيل ئىلە ئىنبىسات ئانچە.

كىم بارى كورۇپ مەھەلنى قابىل،
بولدىلەر ئو شۇل غەرەزغە قايىل.

نەۋقەلغە غەرەزچۇ بولدى مەسمۇئ،
كوڭلىگە بۇنۇكتە كېلدى مەتبۇئ.

دېدىكى: «بۇ سوز دېيىلمىش ئېردى،
مەجنۇنغە بۇ غەم يېيىلمىش ئېردى.

قىلدىم چۇ قەبۇل ئەگە رەقەمزەد،
ئېمدى دەغى قىلماغوم دۇرۇر رەد.

سىز ئېمدى قويۇڭ ھەشەم ساری گام،
مىن سۇر ئىشىنى قىلەي سەرەنجام.

سىز گە دەغى ئولچە دەسترەسلۇر،
ئارتۇق مېگە ئارزۇ ئېمەسلۇر.

ساز ئەيلەپ ئېتىڭ بۇيان ئەزىمەت،
كىم فۇرسەت ئېرۇر بەسى غەنىمەت.

تا ئويلەكى بولسە شەرت پەيۇەند،
مەجنۇننى قىلەي ئوزۇمگە فەرزەند».

مبادى نىكاھ تاپتى تەئېين،
ئول خەيلغە يانماق ئولدى ئايىن.

شاد ئۇي سەرى بولدىلەر رەۋانە،
بىلمەيكى نې فېئل ئېتىب زەمانە.

شۇنداق سوزلەر بىلەن ئوزلىرىنى خۇرسەن قىلىپ بېرد-
شاتتى.

نۇرغۇن دەشتنى مېگىپ ئوتكەندىن كېيىن، نەۋقەلنىڭ
ئويىگە كىرىپ بېرىشتى.

نەۋقەلمۇ ئىززەت ۋە ھورمەت بىلەن مېھمانلارنى ئوز ئويىگە
جايلاپ ئارام بەردى.

خېلى ئويۇن - كۇلكە، ناخشىلار بىلەن مېھمانلارنى ناھايىتى
خۇرسەن قىلدى.

مېھمانلار قولاي ۋاختتىن پايدىلىنىپ، ئوز تىلەكلىرىنى
نەۋقەلگە ئېيتىشتى.

نەۋقەلگە ئۇلارنىڭ تىلىگى ھەم مەلۇم بولدى، ھەم ماقۇل
چۇشتى.

ئۇ شۇنداق دېدى: «مەنمۇ ئىلگىرى بۇ سوزنى مەجنۇنغا
ئېيتىپ، ئۇنىڭ غىمىنى يېگەن ئىدىم.

ئەگەردە ئۇنىڭغا شۇنداق تەكلىپ قىلغان ئىكەنمەن، ھازىرمۇ
ئەشۇ پىكىردىن قايتمايمەن.

سىز ئەندى ئوز قەبىلىڭىزگە بىمالال بېرىۋېرىسىڭىزمۇ
بولۇدۇ، تويىنىڭ تەييارلىغىنى ئوزۇم قىلىمەن.

سىزنىڭ ئارتۇقچە تەشۋىشىڭىزنى چۇشۇشتىمىزنى مەن خالە-
مايمەن.

پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، تەييارلىغىڭىزنى كورۇپ، بىز
تەرەپكە كېلىڭ.

نىكا شەرتلىرىنى ئادا قىلىپ، مەجنۇننى ئوزەمگە پەرزەند
قىلاي...»

نىكا ۋەدىسى بىرلىگەندىن كېيىن، مېھمانلار قايتىشقا قارار
قىلىشتى.

خوشاللىق بىلەن ئويگە قايتىشتى، لېكىن زامانىنىڭ نېمىلەر
قىلىشىنى بىلىشمەيتتى.

ئۇل تۇنكى ئەلەرغە قالمەي ئارام،
نەۋقەل سەرى ئۇرمىش ئېردىلەر گام.

مەجنۇنكى ئۇي ئىچرە قالدى دىلتەڭ،
كوزدىن توكەر ئېردى ئەشكى گۇلرەڭ.

2560. چۇن قويمەدى ھەجر ئوتى قەرارىن،
ئىشق ئىلگىدىن ئالدى ئىختيارىن.

ئىشق ئوتى چېكىب زەبانە چىقتى،
ئۆيدىن يەنە بېخۇدانە چىقتى.

دەشت ئۇزرە يۇگۇردى بېسەرۇپاي،
گەھ تارتىب ھۇيۇ، گەھ چېكىب ۋاي.

ياي ئېردى قىلدىيۇ، ناۋەك ئاھى،
گەردۇننى قىلىب نىشانە گاھى.

بۇ ــ يايىغە چۇن قۇرەر ئىدى ئوق،
گەردۇن كوزىگە ئۇرەر ئىدى ئوق.

2565. ئاھى ھەۋادە قىلىب تەكۇ دەۋ،
ئۇل نەۋئىكى مېھرۇ ئاسمانرەۋ.

ئىلتۇر ئىدى يار مېھرى ئانى،
باش ئۇرغۇچە مېھرى ئاسمانى.

چۇن جەدەينى ساغدى چەرخ زالى،
سۇت قەترەلەرىن ئارىتتى ھالى.

ئۇل سۇت بىلە سەنئەت ئەيلەبان زال،
كور گۇزدى پەنىر قۇرسى فىلھال.

ئالىغە يېتىشتى بىر سۇرۇك قوى،
چۇپانى كورۇندى ئاشناروي.

2570. مەجنۇننى دەغى شۇبان چۇ كوردى،
ئەھۋالىنى لۇتف بىرلە سوردى.

مەجنۇن دېدى: «ئېي يۇزى ھۇمايۇن،
قەيدە سېنى كورمىش ئېردى مەجنۇن؟

ئەشۇ كىچە ئۇلار ئارامسىز، نەۋقەلنىڭكىگە قاراپ كېتىشكىنىدە،

مەجنۇن ئەلەمگە پېتىپ ئويدە قالغان ۋە كوزىدىن گۇلرەڭ ياشلار توكەتتى.

2560. چۇدالىق ئوتى ئۇنىڭ قارارىنى قويماستىن، ئىشق ئۇنىڭ ئىختىيارىنى قولىدىن ئالغان ئىدى.

ئىشق ئوتىغا چۇشۇپ، كويۇپ كەتكەنلىگىدىن ھوشسىز بولۇپ ئويدىن چىقتى.

يالاڭباش، يالاڭغىداق ھالدا گايىدا «ھۇ»، گايىدا «ۋاي» دەپ دەشت بويلاپ ژۇگرەيتتى.

مەجنۇننىڭ قامىتى ياي، ئاھى ئوق بولۇپ، دۇنيانى قورۇلغا ئالغان ئىدى.

ئۇ بۇ يايغا ئوق جايلاپ، دۇنيانىڭ كوزىگە ئوق ئۇراتتى.

2565. ئۇنىڭ ئاھلىرى ھاۋادا ئاسمان بويلاپ سەيل قىلغۇچى قۇياشىدەك ژۇگرەيتتى.

يارىنىڭ مۇھەببىتى ئۇنى قۇياش چىققىنىغچە ئېلىپ كېتەتتى.

بۇ پەلەك كەمپىرى ئوچكىسىنى سېغىپ، سۇت تامچىلىرىنى ئاستىلىق بىلەن ئىتتى (يەنى شەرقتىن ئاقىرىپ تاڭ ئاتتى).

شۇ سۇت بىلەن ھەممە ھونەرنى ئىشلىتىپ، تېزدىن دۇگەلەك پىتىرىنى كورسەتتى (يەنى قۇياش چىقتى).

ھۇ ۋاخت ئۇنىڭ كوزى بىر توپ قويغا چۇشتى، قويچى تونۇش كورۇندى.

2570. مەجنۇننى كورگەن قويچى، ھورمەت بىلەن ئۇنىڭ ئەھۋالىنى سوردى.

مەجنۇن دېدى: «ھەي مۇبارەك ئۇز، مەجنۇن سېنى قەيەردە كورگەن ئىدى؟

كىم تەلئەتمەك ئىلشنا كورۇندى،
دەردىنغە سوزۇك دەۋا كورۇندى.

سېنى ھەم ئەگە ئەيلەدىمەك نەۋازىش،
ئۇل داغى نەۋازىشىڭغە نازىش».

چوپان قويۇبان ئاياغىغە بىلىش،
بۇ نەۋئ تەكەللۇم ئەيلەدى فاش —

2575. كىم: «مېنىكىم ئىشىم ئېرۇر شۇ بانلىق،
قوي بىرلە قوزىغە مېھرىبانلىق.

تىلسىز گەلە ھەمزەبانلىق قىلۇرمېن،
لەيلى قويىنىڭ شۇبانلىق قىلۇرمېن.

سېنى كورۇپ ئېردىم ئۇل ھەشەمدە،
مەكتەبدە سەبەق ئوقۇر ئەلەمدە.

ئىشقىنىڭ ئەلەمىن دەغى بىلۇرمېن،
ھەر چارە قىلەي دېسەم قىلۇرمېن».

مەجنۇن تابانغە قويدى باشىن،
نەئل ئېتتى ئوتۇكلەرىغە قاشىن.

2580. دېدىكى: «ئەيادەمىڭ رەۋانبەخش،
نۇتقۇڭ ئولگەن تەنمغە جانبەخش.

ئىسادىڭ ئولۇكنى تىرگۈزۇرسېن،
خۇش مۇئجىزەدۇركى كور گۈزۇرسېن.

يوق، يوقكى، شۇ بانلىق ئىچرە مۇسا،
ئىلگىكدە ئەسا ھەم ئەجدەراسا.

مۇسا نېكى، خىزرى راھنم ئولدۇڭ،
غەم زۇلمەتىدە پەناھنم ئولدۇڭ.

يېتكۇر مېڭە ئابى زىندەگانى،
يەئنىكى كورەي يىراقدىن ئانى.

2585. كىم ھەجرىدە خەستە جان مېن ئەسرۇ.
رەھم ئەيلەكى ناتەۋان مېن ئەسرۇ.

يورۇق ئۇزۇڭ ماڭا تونۇش كورۇندى، دەردىمگە سوزۇك داۋا كورۇندى.

سەنمۇ مېنى ئىززەت قىلدىڭ، مەنمۇ ساڭا ئەكىلدىم».

قويچى ئونىڭ ئايىغىغا باش قويۇپ، توۋەندىكى سوزلەرنى ئېيتتى:

2575. «مېنىڭ ئىشىم قويچىلىق، قوي بىلەن قوزىغا مېھرىۋانلىقتۇر.

بۇ تىلسىز پادىنىڭ ھەم زۇۋانى، لەيلى قويلىرىنىڭ قويچىسىدۇرمەن.

سېنى ئۇ قەبىلىدە ئازاپ بىلەن ساۋاق ئوقۇغان چاغلىرىڭدا كورگەن ئىدىم.

ئىشقىڭنىڭ ئازىنىمۇ بىلمەن، ھەر قانداق چارە بولسىمۇ قىلمەن».

مەجنۇن تاپىنىغا بېشىنى قويۇپ، قېشىنى ئوتۇكلىرىگە ناھال ئەتتى.

2580. مەجنۇن دېدى: «ھەي دىمى بەدبىنمگە قان بىرىپ، سوزى تىنمگە جان بېغىشلىغۇچى،

ئەيسادەمىڭ ئولۇكنى تىرىلدۈرۈپ، ئەجايىپ مۇجىزىلەرنى كورسۇتمىسەن.

پاق - پاق، قويچىلىقتىكى مۇساسەن، قولۇڭدىكى تايىغىڭمۇ ھەزرىتىڭغا ئوخشىغاندۇر.

مۇسا نېمە، بەلكى يولۇمنىڭ خىزرى ۋە غەم زۇلمەتىدە مېنىڭ پانايىم بولدۇڭ.

ماڭا ئابىھايات بەرگىن، يەنى لەيلىنى ئۇزاقتىن بىر كورەي.

2585. جۇدالىق بىلەن جېنىم ناھايىتى قىينالغان، رەھىم قىلغىنكى، ناھايىتى دەرمانسىزمەن!»

چوپان دېدى: «ئېي خوجەستە ساھىب،
ئاقشامغەچە بول مېڭە مۇساھىب.

چارە تەرەپنى ئازارە ئەيلەي،
بىر نەۋرە ئىشىڭگە چارە ئەيلەي».

مەجنۇن چېكىپان دۇئاسىغە تىل،
بولدى ئەگە ئۇل كۇن ئويلەكىم يىل.

مەغرىب سەرى مېھر ئەيلەگەچ روي،
سۇردى چوپان ھەشەم سەرى قوي.

2590. بىر قوي تېرىسىن چىقاردى فىلھال،
مەجنۇنغە دېدىكى: «ئېگىنگە سال.

قويدىك بۇ تېرىنى خىلئەت ئەيلە،
باشدىن ئاياغىڭغە كىسۈەت ئەيلە.

قەددىڭنى غەنەم ئىچىندە ھەم قىل،
ئاشىق ئېسەڭ ئانى مۇغتەنەم بىل.

كەم كېلگۈسىدۇر بۇتى پەرى چېچەر،
ئەنداقكى ھەمەل فەزاسىغە مېھر.

قىزلەر بىلە ئويىنەيۇ تەلاشا،
قوي ساغماغىن ئېتىگەلى تەماشا.

2595. يېتىگەندە باشىڭغە سېپن بىلۇرسېپن،
نې نەۋرە نەزارە كەم قىلۇرسېپن».

مەجنۇن ياپىنىپ تېرىنى مەھكەم،
قويلەر ئەرا ئەيلەبان قەدىن ھەم.

بارۇر ئېدى تورت ئاياغلەنىپ تېز،
تا قىلدى زەمانە فىتنە ئەگىز.

قويلەر چۇ قەبىلەغە يېۋۇشتى،
قىزلەرغە خىرام جوشى تۇشتى.

ئەنجۇم، كەبى چەقتىلەر شىتابان،
لەيلى ئۇل ئەرادە ماھى تابان.

قويچى دېدى: «ھەي ئېقىل - پاراسەت ئىگىسى، ئاقشامغىچە مىنىڭ سوھبەتدىشىم بولغىن.

مەن يۇتۇن تەدبىرلەرنى كورۇپ، ئىشىڭگە بىر چارە تاپاي».

مەجنۇن بولسا ئۇنىڭغا دۇئا قىلدى. لېكىن بىر كۇن ئۇنىڭغا خۇددى بىر ژىلدەك كورۇندى.

قويلىرى غەرب تەرەپكە ئۇز تۇتقاندا، قويچىمۇ قويلارنى لەيلىنىڭ قەبىلىسىگە ھايدىدى.

2590 بىر قوينىڭ تېرىسىنى دەرۇ مەجنۇنغا بېرىپ دېدى: «ئۇستۇڭگە يېپىنغىن.

قويدەك، بۇ تېرىنى ئوزەڭگە كىيىم قىلىپ، بىلىتىن - ئايىغىڭغىچە ئوراڭ.

قوي، ئوچكىلەر ئارىسىدا ئىڭىش، ئاشىق بولساڭ بۇ ئۇاختىنى غەنىمەت بىلگىن.

باھار ئاسمانىغا چىققان قۇياشدەك، پەرى ئۇزلۇك گوزەل يەنى لەيلى،

ئۇ، قىزلار بىلەن ئويناپ - كۇلۇپ، قوي سېغىشنى تاماشا قىلىش ئۇچۇن كىلىدۇ.

2595. سېنىڭ قېشىڭغا يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۇنى خالىغىنىڭچە كورۇسەن».

مەجنۇن قوي تېرىسىنى يېپىنىپ قويلار نىڭ ئارىسىغا كىرىپ، قەددىنى پۇكۇپ ئومىلىدى.

زامانە پىتنە چىقارغىچە، ئۇ توت ئاياقلاپ بېرىۋەردى.

قويلار قەبىلىگە يېتكەندە، قىزلار تاماشىغا چىقىش ئۇچۇن ئالدىراشتى.

قىزلار يۇلتۇزلاردەك تىزلىك بىلەن چىقىشتى، لەيلى ئۇلار-نىڭ ئارىسىدىكى ئاي ئىدى.

2600. چۈن ئىشق ئەرا كوپ بولۇپ مەلالى،
ئاشۇفتە ئۇ تىرە زۇلفۇ ھالى.

ھىجران ئوتىدىن ئۇزاردە تاب،
گۈلبەرگى سىرىشىك بىرلە سىراب.

گىسۇكى بولۇپ يولىغە جاڑۇب،
ئالەمغە ساچىب غۇبارۇ ئاشۇب.

فىتنەكى كوزىگە سۇرمە تارتىب،
جان نەقىدىن ئالۇرغە كوز قەرارتىب.

مۇجگانىكى قەتل ئەيلەب ئاھەك،
يۈز شۇئلەسى دۇدىدىن ئۇتۇب رەك.

2605. ئوتلۇغ يۈزىكىم بولۇب دىلەفروز،
مەجنۇنكۇشۇ بەلكى نوكتەدان سوز.

بۇ نەۋئ جەمال ئىلە يېتىشتى،
يۈز غەنجۇ دەلال ئىلە يېتىشتى.

مەجنۇنغە كورۇنگەچ ئۇل پەرىزاد،
ئايىنى ھەياتى بولدى بەرباد.

بىر ئاھى فەلەك شىكاف چېكتى،
كىم كوكنى ئەگە غىلاف چېكتى.

قوي ئىچرە يىقىلدى زارۇ بىدىل،
قويدىككى قىلۇرلەر ئانى بىسمىل.

2610. ئۇل نالەكى چېكتى بىمەدارا،
قويلەرغە رەم ئولدى ئاشكارا.

بو تەرەشتى چۇ ھەر بىرىسى بىريان،
قالدى ئارەدە غەرىب گىريان.

لەيلى ئىچىن ئورتەب ئوتلۇغ ئاھى،
كېلدى بىلەيىن دېيان كەماھى.

باقسە ياتۇر ئېردى يېر ئۇزە پوست،
ئۇل پوست ئەرا نىھان بولۇب دوست.

2600. بۇ ئايىنىك ئىشق بىلەن ئارىۇى ئېشىپ، ئوزى پەرىشان،
كوكۇلىسى ۋە ھالى قاپ - قارايغان ئىدى.

جۇدالىق ئوتىدىن ئۇزلىرى تاۋلىنىپ، گۇل بەرگىدەك
ئوزى كوز ياشلىرى بىلەن ھول بولغان ئىدى.

كوكۇللىرى يولىنى سۇيۇرۇپ، ئالەمگە غوغا، توپولاڭنىك
چاڭ، توزغىغىنى چاچاتتى.

غەم ئۇنىك كوزىگە سۇرمە بولۇپ، جىنىنى ئېلىش ئۇچۇن
كوزىنى قارايتقان ئىدى.

ئوز شولىسىنىك ئىسلىرىدىن قارا رەڭگە كىرگەن، كىر-
پىكلىرى بولسا ئولتۇرۇشنى چاغلىماقتا ئىدى.

2605. ئۇنىك ئوتلۇق ئوزى شوندىاق يېقىملىق بولغانكى، مەجنۇننى
ئولۇمگە، دانىلارنى كويدۇرۇشكە چاغلايدۇ.

شوندىاق جامال ۋە ئوز، ناز - جىلۋەلەر بىلەن تولغان ئىدى.

مەجنۇن ئۇ پېرىزاتنى كورگەندىن كېيىن، رەسمى ھاياتى
يوق بولدى.

پەلەكنى تىشىۋىتىدىغان «ئاھ» چىكىپ، كوكنى ئۇنىڭغا
غىلاپ ئەتتى.

ئۇ سويۇلغان قويدەك تىپىرلاپ، قويلارنىك ئارىسىدا ئۇيقە-
لىپ قالدى.

2610. ئۇ شوندىاق بىر نالە ۋەتتىكى، ئۇنىڭدىن قويلار ھۇركۇپ
كېتىشتى.

ھەر بىرسى ھەر تەرەپكە گۇر - گۇر قىلىپ قېچىشتى،
پەقەت ئوتتۇرىدا غېرىپ، گىريان (مەجنۇن) قالدى.

مەجنۇننىك ئوتلۇق ئاھى لەيلىنىك ئۇرىكىنى كويدۇر-
گەندىن، «نىمە ئەھۋال بولدىكىن؟» دەپ يېنىغا كەلدى.

قارىسا، بىر تېرى ياتاتتى، تېرىنىك ئىچىدە بولسا ئۇ دوست
يوشۇرۇنغان ئىدى.

بەسكىم غەم ئوتى تەنمن قەرارتىپ،
ئۇل مۇشك ئوزىگە نافە تارتىپ.

مۇشكمن كورۇنۇپ تەنى نىزارى،
لەيلى ساچىنىڭ نېچۈككى تارى.

گۈلرۇخفە چۇ بولدى قىسسە مەئلۇم
ئاي ئۇردىيۇ ھۇشى بولدى مەئدۇم.

يار ئۇزرە يىقىلدى سەرۋقەدھۇر،
تۇفراق ئۇزە تۇشتى گوگىيا نۇر.

ئىشق ئىچرە تەنى نىزار بىرلە،
ھەمخا بەلىغ ئېتى يار بىرلە.

ئاشىقكى ئېرۇر ئىشىدە سادىق،
مەئشۇق بولۇر باشىدە ئاشىق.

قىزلەر بولۇبان ئۇل ئىشىدىن ئاگاھ،
كىم بويلە يىقىلدى ئىككى دىلخاھ.

گۈلرۇخنى كوتەردىلەر ھەم ئولدۇم،
ۋەسلى ئولمەي ئەلەرغە ھۇشسىز ھەم.

ئەزم ئەيلەب ئوقۇش فەسانە بىرلە،
ئۇل ئەمردە يۇز بەھانە بىرلە.

سەھرادە قالىب غەربىۋ بېخبش،
ھەيرەتدە شۇ بانى چارە ئەندىش.

كىم تاپسە خەبەر قەبىلە ئەھلى،
بىرىدىم يوق ئەگە ھەيات مەھلى.

مۇنداقدە ئىكى جەمازەلىق تېز،
يېتتىلەر ئېتىب جەمازەلەر خېز.

بۇ ھالەت ئىچىندە تاپقاچ ئانى،
بىر ناقە چۇقۇردىلەر رەۋانى.

ناقە ئۇزە ئانى قويدىلەر چۇست،
ئىلگىن ئاياغىنى تاشىدىلەر رۇست.

نىھايەت غەم ئوتىدىن تىنى قاريىپ، ئۇ ئىپارغا ئوخشاش (يەنى تېرى يېپىنغان) ئىدى.

ئۇنىڭ ئىپارەدەك قارايغان ھالسىز گەۋدىسى، لەيلىنىڭ پەريشان چاچ تالىلىرىدەك ياتاتتى.

گۈل ئۇزلۇككە بۇ ۋەقەنى مەلۇم بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىر ئاھ چىكىپ ھوشىدىن كەتتى.

تۇيۇقسىز چۈشكەن نۇرەك، ئۇ سەرۋقامەت ھۇر يارى ئۈستىگە ژىقىلدى.

ئىشق ئىچىدە تىنى ھالسىزلانغان ماغدۇرسىز لەيلى يار بىلەن بىللە ياتتى.

ئاشىق ئىشىدە سادىق بولسا، مەشۇقى بېشىدا ئاشىق بولۇدۇ.

ئىككى دىلخاھنىڭ بۇنداق ژىقىلىشىدىن قىزلار خەۋەردار بولۇپ قېلىشتى.

گۈل ئۇزلۇكنى دەررۇ كوتۇرۇۋېلىشتى، بۇلار ھوشسىز ھالدىنىڭ، بىر - بىرى بىلەن كورۈشەلمەيدى.

قىزلار ئۇرلۇك باھانىلارنى تېپىشىپ، لەيلىنى ئېلىپ كېتىشتى.

ئۇ ھېچكىمى يوق غېرىپ، ھوشسىز ھالدا سەھرادا قالدى. قويچى بولسا ھەيرەتتە قېلىپ، چارە ئىزلەشكە چۈشتى.

ئەگەر قەبىلە ئەھلى بۇ ۋەقەدىن خەۋەر ئاڭلىسا، ئۇنى بىر دەمنۇ تىرىك قويمايدۇ.

شۇ ۋاختتا ئىككى تۇگىلىك، تۇگىلىرىنى ئىشتىكلىتىپ، يېتىپ كىلىشتى.

ئۇلار مەجنۇننى بۇ ھالەتتە كورۈپ، دەررۇ بىر تۇگىنى چوكتۇرۇشتى.

ئۇنىڭ تېزدىن ئاياق - قوللىرىنى باغلاپ، تۇگىگە ئارتىپ باغلاشتى.

ۋاقىف بولمەي قەبىلەدە ئېل،
ئەزم ئولدى ئەلەرغە ئويلەكىم يېل،

مۇنداق دېدى راۋىيى فەسانە،
كىم كېلگەچ ئاتاسى ئۈيگە يانە.

2630. بىلدىكى كېتىبدۇر ئۇل ھەمۇل شام،
كوب يىغلەدى ئۈيدە تۇتمەي ئارام.

يىغلەي - يىغلەي ئىزىن ئىرىشتى،
ئۇل يېرده يېتىشتىكىم يېتىشتى.

باغلەب تېۋە ئۇزرە چۇنكى تاپىب،
كېلتۇردى ئۈيىگە تېگرۇ چاپىب.

يېتكۇر گۇنچە ھەشەمغە ئانى،
يۇز قەتلە لەبىغە يېتتى جانى.

چۇن يېتتى قەبىلەغە يايانىدىن،
ياد ئېتمەدى قوي بىلە شۇ يانىدىن.

2635. ئېي ۋادىيى ئەيمەن ئىچرە قويچى،
ئىتمېن سېكا ئوز قاشىكده قويچى!

2636. شۇغلۇڭ بىلە باشلەدىم يولۇمنى،
تۇت لۇتف ئىلە سېن دەغى قولۇمنى.

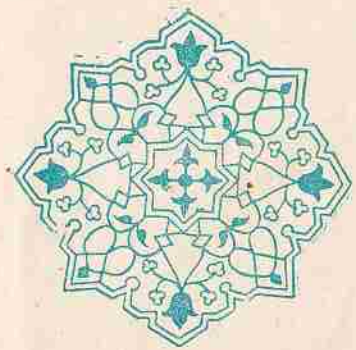

قەبىلەئەھلىگە بىلدۈرمەي، شامال تېز لىگدە يولغا چوشۇشتى.

داستانلارنى نەقل قىلغوچى بۇنداق دەيدۇ: مەجنۇننىڭ ئاتىسى ئويىگە قايتقاندا،

2630. مەجنۇننىڭمۇ ئەشۇ كېچە كەتكەنلىگىنى بىلىپ، ئويدە ئارام تاپماي كوپ ژىغلىدى.

ژىغلاپ - ژىغلاپ ئىزىدىن بېرىپ، مەجنۇن ياتقان جايغىمۇ يەتتى.

ئۇنى تېپىپ، توگىگە باغلاپ، چاپسانلىق بىلەن ئويىگە ئېلىپ كەلدى.

ئۇنى قەبىلىگە كەلتۇرگىچە، جېنى يۇز مەرتىۋە ئاغزىغا تىقىلدى.

ئۇنى چولدىن قەبىلىگە ئېلىپ كەلگەندە، ھوشسىزلىغىدىن قوي ۋە قويچىنىمۇ يادىغا كەلتۇرەلمەيتتى.

2635. ھەي، يەمەن دەشتىنىڭ قويچىسى، ئىشتىڭ بولاي، ئوز يېنىڭغا ئالساڭچۇ!

2636. سەن بىلەن مەشغۇل بولۇپ ئىش باشلىدىم، سەنمۇ ئىلتىپات قىلىپ مىنىڭ قولۇمدىن تۇتقىن!

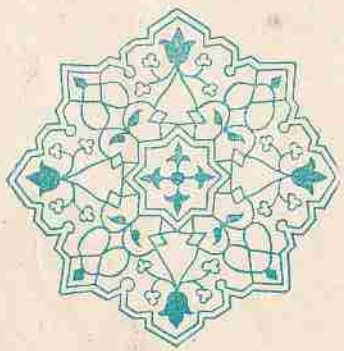

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ئاتەسى مەجنۇننى كوپ نەسىھەتلەر
بىلەن نەۋفەل قىزىغا ئويلەنتىرىشكە
رازى قىلغانى، نەۋفەل سارايىدا نىكاھ
تەنتەنەسى يەسالگانى ۋە مەجنۇننىڭ
قىزنى تاشلاپ دەشتكە كەتكىنى

مەششاتەكى سوز دۇرىنى تېرىدى،
بۇ پىكرغە بويلە جىلۋە بېردى:

كىم ئۇيگە چۇ كېلدى زار شەيدا،
مەغزى ئەرا بولدى هوش پەيدا.

يىغلاپ ئاتەسى قىلىپ شىكايەت،
ئېيتىپ يەنە پەندى بېنىهايەت.

2640. ئۇل سوز دېمەيىن مەلالەتمىدىن،
باقمەي ئاتەغە خىجالەتمىدىن.

فەهم ئولغاچ ئاتاسىنىڭ مەلالى،
تۇفراغ ئېتىپ ئانى ئىنفىالى.

يۇز يىرگە قويۇپ تۇتۇپ قولاغىن،
كوپ ئوپتى ئاتاسىنىڭ ئاياغىن.

دېدىكى: «كېچۇر گۇناهىم ئاخىر،
كىم لوتفۇڭ ئېرۇر پەناهىم ئاخىر؟»

ژىگىرمە ئىككىنچى باب

ئاتەسى مەجنۇننى كوپ نەسىھەتلەر بىلەن
نەۋفەلنىڭ قىزىغا ئويلەنتۇرۇشكە رازى
قىلغىنى، نەۋفەلنىڭ سارىيىدا نىكا
تەنتەسى ۋە مەجنۇننىڭ قىزنى
تاشلاپ دەشتكە كەتكىنى

پەدەرچى سوز گوهەرلىرىنى تېرىپ، بۇ هىكايە قىزىغا
شۇنداق جىلۋە بەردى:

ئۇ زارى شەيدا (مەجنۇن) ئويگە كەلگەندە، هوشىغا كەلگەن
ئىدى،

ئاتەسى ژىغلاپ، شىكايەتلەر قىلدى ۋە يەنە كوپ نەسىھەت-
لەرنى ئېيتتى.

2640. ئوز ئېغىر ئەھۋالىدىن ئاتەسىغا بىر سوزمۇ دەلمىدى،
ناهايىتى خىجالەت تارتقانلىغىدىن ئانىسىغا قارىيالمايتتى.

ئاتەسىنىڭ تارتقان ئازۇنىنى كورگەندە تەسىرلىنىپ، ئوزىنى
يەرگە تاشلىدى.

ئوزلىرىنى يەرگە قويۇپ، قۇلىغىنى تۇتۇپ، قايتا-قايتا
ئاتەسىنىڭ ئايىغىنى سويدى.

دېدى: «سېنىڭ لوتفىڭ پەناهىمدۇر، گۇناهىمنى كېچۈرگەن
ئەندى!»

كور گەج ئاتە ئەجز ئىتتىرافى،
دېدى: «بۇ ئىشىڭگەدۇر تەلافى.

قىلغان بىر بەدبەن رۇجۇڭ قىلسەڭ،
نې ئىشگە دېسەم شۇرۇڭ قىلسەڭ.

مېنىدىن تىلەسەڭ رىزا قەبۇل ئېت،
نې شەرئ ئېتەر ئىقتىزا قوبۇل ئېت».

مەجنۇنكى فوتۇڭۇت ئەھلى ئېردى،
ئەمسانۇ مۇرۇڭۇت ئەھلى ئېردى.

ھۇش ئولسە دېماغى ئىچرە ساكىن،
تەركى ئەدەب ئېرمەس ئېردى مۇمكىن.

ئادابى ھىكايەت ئەھلى يەڭلىغ،
ئايىنى ۋىلايەت ئەھلى يەڭلىغ.

ئەندافكى تىلەپ خۇدا رىزاسىن،
ئەندىن سوڭ ئاتا-ئانا رىزاسىن.

دېدى: «سېڭا ھەر نېكىم رىزادۇر،
قىلماغلىغ ئەنى مېڭا سەزادۇر.

ھۇكۇم ئېتكى نې نەڭۇ ئېتەي شىئارىم،
ئېتمەكتە ئەنى نې ئىختىيارىم؟».

بولدى ئاتەسى بۇ نۇكتەدىن شاد،
نەڭفەل ئىشىدىن سوز ئېتتى بۇنياد:

«كىم نەڭفەلكىم ئەرەبدەدۇر تاق،
يوق، يوق، نې ئەرەبكى، تاقى ئافاق.

كوپ بولدى سېنىڭ ئۇچۇن ئەلەمسەنج،
كوڭلىگە ئىشىگدە يېتتى كوپ رەنج

چۇنكىم يوق ئېدى ئەزەلدە تەقدىر،
تاپمەدى ئىشىڭ بۇ تەرگە تەدبىر.

ئېمگەكلىرى بوينۇڭە ئېرۇر قەرز،
ئۇزىرىن قىلماق سېڭا ئېرۇر قەرز.

ئاتىسى ئوز ئوغلىنىڭ شۇنداق ئاجىزلىقتىكى ئىتتىراپىنى
ئاڭلاپ، دېدى: «سېنى بۇ ئەھۋالدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۇچۇن،

2645. پۇتۇن قىلغان ئىشلىرىڭدىن قايتىپ، نېمە ئىش بۇيۇرسام
شۇنى قىلساڭ.

مېنىڭ رازىلىغىمنى ئالماقچى بولساڭ، شەرىەت نېمە بۇ-
يۇرسا شۇنى قوبۇل قىلغىن.

مەجنۇن ئالىجاناپ، مېھرىۋان ۋە مۇرۇۋەتلىك كىشىلەردىن
ئىدى.

ئەگەر ئۇنىڭ ئەقلى-ھوشى جايىدا بولغاندا ئەدەپسىزلىك
قىلىشى مۇمكۇن ئەمەس ئىدى.

ئۇ، ئەدەپتە ئۇلۇق ئادەملەردەك، مىجەزى ئادىتى ئەۋلىيالاردەك
ئىدى.

2650. ئاۋال خۇدانىڭ رازىلىغىنى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئاتا-ئانىنىڭ
رازىلىغىنى تىلەپ، دېدى:

«سەن نېمىدىن رازى بولساڭ، ئۇنى ئورۇنلاش مېنىڭ
بۇرچۇمدۇر.

ھۇكۇم قىل، قانداق ھەرىكەت قىلاي، ئېيتقانلىرىڭنى قىلىشتا
مېنىڭدە قانداق ئىختىيار بار؟»

ئاتىسى بۇ سوزلەردىن خوشال بولۇپ، نەۋفەلنىڭ ئىشى
توغرىسىدا سوز باشلىدى:

«نەۋفەل پۇتۇن ئەرەپ ئىلىدە يېگانىدۇر، ياق، بەلكى پۇتۇن
ئالەمدە تاقىدۇر.

2655. سېنىڭ ئۇچۇن ئۇ، كوپ ئەلەم چەكتى ۋە سېنىڭ ئىشلىرىڭ
ئۇچۇن كوپ ئازاپ-مەشەقەتلەر تارتتى.

تەقدىر ئەزەلدە يوقلىغىدىن، سېنىڭ ئىشىڭنى پۇتكۇزۇش
ئۇچۇن بىرەر چارە تاپالمىدى.

ئۇنىڭ چەككەن ئازاپلىرى بوينۇڭدىكى قەرزدۇر، ئۇنىڭغا
ئۇزۇر كورسۇتۇش سېنىڭ ئۇچۇن پەرزدۇر.

ئېمدى بۇ دۇرۇر ئەنىك رىزاسى،
ھەم خەستە ئاتەكنىك ئىلتىماسى.

كىم زاھىر ئېتىب تەرىقى پەيۇەند،
قىلسەق ئەكەداغى سېنى فەرزەند.

2660. بىر ياتلىغى بار ئېمىش پەرىۋەش،
باشتىن-ئەياغى لەتىفۇدىلكەش.

ئىففەت ھەرەمىدە ئۇل جەمىلە،
سەۋداسىدە زار يۇز قەبىلە.

ۋەسلىن تىلەر ئېلگە خۇد ئەدەد يوق،
ئەيتۇرغە ئەكە ۋەلىك ھەد يوق.

بۇ ئىش بىلەدۇر مېكە مۇباھات،
تەئخىردە كېلدى بېيمى ئافات.

مېندىن تىلەسەك رىزا، رىزا بېر،
بۇ قىسسە رىزاسىنى مېكە بېر!»

2665. مەجنۇن تىلىن ئەنداق ئەيلەدى بەند،
كىم بولدى رىزاسى بىرلە خۇرسەند.

خۇشۇاقت ئولۇبان قوپۇب تەرەبناك،
ئىندەتتى قەبىلە ئەھلىنى پاك.

ھەرنېكى كېرەك ئۇل ئىش يەراغى،
ئەمادە قىلىپ زىيادە داغى.

مەجنۇننى يەسەب لىباس بىرلە،
تۇن-كۇن كېبى كىشۇ ئاس بىرلە.

ھېچ ئىش بىلە فەۋت قىلمەي ئەۋقات،
نەۋفەل سازى ئەزم قىلدىلەر بات.

2670 ئۇل ھەم چۇ ئېشىتتى ماجەرانى،
جەمئ ئەيلەدى خېشۇ ئەقرەبانى.

جەشن ئەنجۇمەنىن ئەزىم قۇردى،
ئۇل خەيلىنى بەزم ئەرا تۇشۇردى.

ئەندى ئۇنىڭ رازىلىغى ۋە ئاغرىق ئاتاكنىڭمۇ ئىلتىماسى شۇنداقدۇر:

ئۇ بىلەن تۇققانلىق يولىنى تۇزۇپ، سېنى ئۇنىڭغا پەرزەنت قىلساق.

2660. ئۇنىڭ پېرىگە ئوخشاش، باشتىن-ئايىغىچە گۈزەل، دىلكەش بىر قىزى بار ئىمىش.

ئىپپەت ھەرەمىدىكى ئۇ گۈزەلنىڭ كويىدا، يۈزلىگەن قەبىلىلەر سەرگەردان.

ئۇنىڭغا يېتىش ئارزۇسىدا بولغانلار ھىساپسىز كوپ ئىدى، لېكىن ئۇنى سوراشقا جۇرئەت قىلىشالمايتتى.

بۇ ئىش بىلەن پەخرلىنىمەن، ئەگەر قايتۇرساڭ ۋەئاقىغا تاشلىساڭ، قوقۇنچ، ۋەھىمىلەر كەلتۈرۈدۇ.

مېنى رازى قىلماقچى بولساڭ، ئۇزەكمۇ رازىلىق بىرىپ، بۇ ئىشنىڭ رازىلىغىنى ماڭا تاپشۇرغىن؟!»

2665. شۇ يول بىلەن مەجنۇننىڭ تىلىنى باغلاپ كوندۇردى، ئۇنىڭ رازىلىغىدىن خوشال بولدى.

خۇشۇاق بولغىنىدىن، ئالەمگە سىغماي پۇتۇن قەبىلىنىڭ ئەھلىنى ئوز ئويىگە چاقىرتۇردى.

بۇ تەنتەنىگە كېرەك بولغان پۇتۇن نەرسىلەرنى ئارتۇغى بىلەن تەييارلىدى.

مەجنۇننى كەچە ۋە كۈندۈزىدەك قارا كىيىملەر بىلەن ياستىشتى.

ھېچقانداق ئىش بىلەن ۋاختىنى زايا كەتكۈزمەستىن، تېزلىكتە نەۋفەلنىڭكىگە كىتىشتى.

2670. ئۇمۇ بۇ ۋەقەدىن خەۋەردار بولۇپ. پۇتۇن قوۋمى-قېرىنداشىنى ئېغدى.

چوڭ توي مۇراسىمىنى قىلىپ، كەلگەن مېھمانلارنى بەزم ئارىسىغا سالدى.

ئايىنى تەرەبغە قويدىلەر يۈز،
ئىچكۈ ئىدى نېچە كېچە-كۈندۈز.

چۈن بولدى تەرەب ئىشىگە ئەنجام،
بىرىدەم كوتەرىلدى بەزمىدىن جام.

كوپ زىينەتتۇ زىب ئېتىب ئىكاۋنى،
گۈلچېھرە كېلىن بىلە كۆياۋنى.

2675. قىزنى ئەسرەب ھىجاب ئىچىندە،
ئايدەك توقۇز نىقاب ئىچىندە.

بەزم ئىچرە كۆياۋ گە قويدۇرۇب گام،
بېرىدىلەر ئېل ئورتەسىدە ئارام.

ئولتۇردى خەتىبى ئىيسى ئىئجاز،
ھەق ھەمدۇ سەناسىن ئەيلەب ئاغاز.

ئاي بىرلە قۇياشنى ئەيلەدى ئەقد،
باشى ئۈزرە ساچتىلەر بەسى نەقد.

چۈن مېھر كېلىن كىبى ياشۇندى،
تۈن يېرگە كۆياۋ كىبى بۈكۈندى.

2680. گەردۈن كورۈبان بۇ ئىش مۇۋافىق،
كېلتۇردى توقۇز تەبەقدە ساچىق.

ئۇل ئۇيگە كى ئۇرمىش ئېرىدىلەر تەخت.
تەختئۇستىدە سالمىش ئېرىدىلەر رەخت.

باشلەدىلەر ئۇل، ئىككاۋنى خەندان،
يوق كۈلگۈ ۋەلى ئەلەرغە چەندان.

مەجنۇننى قەرىن قىلىب پەرىغە،
تاپشۇرىدىلەر ئايىنى مۇشتەرىغە.

ئۇي گىرىدىدىن ئېلىنى سۇردى نەۋفەل،
كىم قالمەدى ئەندە ئېلگە مەدخەل.

2685. ئۇل تېگرەمدە جەمئ يا جەرىدە،
ئەلقىسسە يوق ئېردى ئافەرىدە.

خوشاللىقا بىرىلدىشىپ، نەچچە كېچە-كۈندۈز مەيخورلۇق بولدى.

خوشاللىق تەنتەنىسى توختىدى، بەزمىدىن مەي كاسىلىرى كوتۇرۈلدى.

گۈل ئۇزلۇك كېلىن بىلەن كۆيوغۇلنىڭ ھەر ئىككىلىسىگە زىبۇ-زىننەتلەر بېرىشتى.

2675. قىزنى ئايدەك توقۇز نىقاپ ئۇ پەردىلەرنىڭ ئىچىگە ئورا شتى.

كۆيوغۇلنى بەزمىنىڭ ئىچىگە ئەپكىلىپ، كىشىلەرنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئولتارغۇزۇشتى.

ئەيسانەما مۇجىزىلەر كورسەتكۈچى موللا، ھەق ھەمدۇ سەناسىنى ئوقۇپ،

ئاي بىلەن قۇياشنى نىكا قىلدى ۋە ئۇلارنىڭ باشلىرىدىن نۇرغۇن كۈمۈچ ۋە ئالتۇنلار چېچىشتى.

قۇياشمۇ كېلىنلەردەك يوشۇرۇندى، تۈنمۇ كۆيوغۇلدەك يەرگە پۇكۇلدى.

3680. ئالەممۇ بۇ ئىشنى مۇژاپىق كورۈپ، توقۇز قەۋەت لوشگە كەلتۇردى (توقۇز ئاسمانىنىڭ يۇلتۇزلىرى دېيىلمەكچى).

بۇلارنىڭ ئىككىسى ئۈچۈن تەخت قۇرۇلۇپ، كورپىچىلەر توشەلگەن ئىدى.

ئويۇن-كۈلكە ۋاختى خوشلۇق بىلەن ئۇلارنىڭ ئىككىسىنى ئېلىپ كېلىشتى،لېكىن كۆيوغۇل بىلەن قىزھەچ كۈلۈشمەيتتى.

مەجنۇننى پېرىگە يېقىنلاشتۇرۇپ، ئۇنى خېرىدارىغا تاپشۇرۇشتى.

نەۋفەل ئوي ئەتراپىنى كىشىلەردىن خالى قىلدى، ئەلىنىڭمۇ قاتنىشى توختىدى.

2685. ئۇ ئەتراپتا ھېچقانداق كىشىمۇ قالمىغان ئىدى.

بىر پاس چۇ تۇندىن ئوتتى ئۇل خەيل،
تۇشلۇك-توشى قىلدى ئۇيقۇغە مەيل.

نەۋقەل يىراق ئولتۇرۇپ ئىچىپ مول،
ھەر دەم قىلۇر ئىردى بىر تەخەييۇل.

سەۋداسى بۇ يولغە تۇتتى ئانى،
كىم ئۇي يانمغە كىلىپ نىھانى.

سېكىن قىلىپ ئۇي كىيىزىنى پارە،
ئۇل فۇرجەدىن ئەيلەدى نەزارە.

2690. كوردى يېرىدىن قىزىنكى قوپتى،
مەجنۇن قاشىغە كىلىپ يىر ئوپتى.

بۇنىياد ئېتتىكى: «ئېي يەگانە،
ئىشق ئىچرە يەگانەئى زەمانە.

ھەم مېھرى سەفا يۇزۇڭدە تالىئ،
ھەم نۇرى ۋەفا ئېڭىڭدە لامىئ.

بۇ نۇكتە ئىرۇر قاشىمدە رەۋشەن،
ئېل ئالمدە ھەم ئىرۇر مۇئەييەن.

كىم لەيلى ئىشىدە ناتەۋانسېن،
ئىشقىدە جەھانغە داستان سېن.

2695. كوڭلۇڭدۇر ئەنىڭ غەمىدە مەھكەم،
كىم ئىشقى ئىرۇر سېڭا مۇسەللەم.

كوڭلۇڭ ئوتىدىن ساۋۇتماغۇڭدۇر،
ئۇل بارىدە يار تۇتماغۇڭدۇر.

ئىككىمىز ئاتاسىنىڭ رىزاسى،
سالمىش سېڭا بۇ ئىش ئىبتىلاسى.

چۇن كىشۋەرى ئىشقىنىڭ شەھسېن،
ئىشق ئەھلى ئوتىنىڭ ئاگەھسېن.

بارغۇر مېڭاداغى دەردەندى،
ئىشقىم رەسەنغە پايبەندى.

ۋاخت يېرىم كەچكە يېقىنلاشقاندا، ئەلمۇ ئوز ئويلىرىگە كىتىپ، ئۇيقۇغا غەرق بولۇشتى.

نەۋقەل مەي ئىچىپ، ئۇزاق ئولتاردى، ھەر خىل خىيالارغا كىتەتتى.

شۇ خىياللىرى ئۇنى يوشۇرۇنچە ئوي ئالدىغا ئېلىپ كەلدى.

ئاستاغىنا ئورنىدىن كىيگىزىنى ئېتىپ، ئەشۇ توشۇكتىن مارايى،

2690. قىزنىڭ ئورنىدىن تۇرۇپ، مەجنۇننىڭ قېشىغا بېرىپ، يەرنى سويۇۋاتقىنىنى كوردى.

ئۇ دەيتتى: «ھەي، ئەنها(ژىگىت)، ھەي، ئىشق ئىچرەزەمانىنىڭ يىگانىسى.

ھەم پاك مۇھەببەت ئۇزۇڭدە بالقىغان. ھەم ۋاپا نۇرى ئۇسۇتۇڭدە شولىلانغان.

ماڭىمۇ روشەن، ئەلگىمۇ مەلۇم بولغان بىر سوز بار كى،

ئۇمۇ بولسا، سىنىڭ لەيلى ئوتىدا ئاجىزلىغىڭ، ئىشقىدا جاھانغا داستان بولغىنىڭدۇر.

2695. ئۇنىڭ غەمى كوڭلىڭدە مەھكەم جايلىشىپ، ئىشقى بولسا ساڭا تاپشۇرۇلغاندۇر.

كوڭلۇڭنى ئۇنىڭ ئوتىدىن سويۇتمايسەن، ئۇنىڭ يارلىغىدا يار ئوتمايسەن.

ئاتىلىرىمىزنىڭ رازىلىغى نىتىجىسىدە شۇنداق ئىشلەرگە دۇچار بولۇپسەن،

ئىشق ئولكىسىنىڭ شاھىسەن، ئىشق ئەھلىنىڭ ئوتىدىن خەۋەردارسەن.

ئىشق زەنجىرىگە ئايىغى باغلانغان، مىنىڭمۇ بىر دەتمىنىم بار.

2700. دەردىم ئوتى ئىچرە تابى ئانماڭ،
مېنىڭ داغى كىلىپ خەرابى ئانماڭ.

لېكىن ئىكىمىز ئوتى نەھانى،
نې مېنى ئۇلۇس بىلىپ، نې ئانى.

فىكر ئەيلەكى ئۇل ئەسىرى مەھجۇر،
قەھم ئېتسە سىنىڭ بىلە مېڭە سۇر.

بۇ كېچە ئەنماڭ نې ھالى بولغەي؟
ئۇمرى كۇنىنىڭ زەۋالى بولغەي!

سىرىمنى سېڭە چۇ ئەيلەدىم فاش،
سېنىدىن مېڭە بۇخۇر ئېمدى پاداش.

2705. كىم رازى بولۇپ غەرامەتىمغە،
بوينۇڭنى قويۇپ مەلامەتىمغە.

قىلمەي مېنى ئېل ئەرا قەرىپەت،
قويسەڭ دەغى ئەيلەسەڭ ئەزىمەت.

ھەر كىمگەكى بۇ قەسانە يېتسە،
ئۇل خەيل سېنى مەلامەت ئېتسە،

مېن بولمەسەم ئېل ئەرا مۇئاتەب،
قىلسەڭ سېن ئوزۇڭنى - ئوق مۇخاتەب.

بۇ نەۋ مۇرۇۋەت ئولسە سېنىدىن،
ئىزھارى فۇتۇۋەت ئولسە سېنىدىن.

2710. ئۇممىدىم ئېرۇركى قادىرى پاك،
لەيلىنىكى كېلىدى نادىرى پاك.

ئوز ھىفزى ئەرا زىمانىدە تۇتقەي،
ھەر مەھلەكەدىن ئەمانىدە تۇتقەي.

ھەم ھەجرىدە ئالمەغەي شىكىبىڭ،
ھەم ۋەسلىنى ئەيلەگەي نەسىبىڭ».

مەجنۇنغە يېتىپ بۇ سوزدىن ئازار،
ئۇل خەستە ئىشىغە يىغلەدى زار.

2700. ئۇ، دەردىم ئوتىدا كويگەنىدۇر، مەنمۇ ئەشۇنى دەپ خاراپ بولغانمەن.

لېكىن ئىككىمىز نىڭمۇ ئوتىمىز يوشۇرۇن، يەنى ئۇنى، يەنى ئەل بىلمەيدۇ.

ئوزەڭ ئويلاپ قارا، ئۇ جۇدالىققا ئەسىر بولغان، سەن بىلەن ماڭا بولۇۋاتقان بۇ تويىنى ئاڭلاپ قالسا.

بۇ كىمچىدە ئۇنىڭ ئەھۋالى قانداق بولۇدۇ؟ ئومرىنىڭ كۇنىگە زاۋال بولۇدۇ-غۇ!

سىرلىرىمنى ماڭا ئېيتتىم، ئەندى ماڭا بىر ئوتۇنچۇم بار:

2705. مەن تۇپەيلى سوز-چوچەككە قالساڭمۇ، شۇ ئېغىر سوئالىمغا رازى بولساڭ،

مېنى خەلق ئالدىدا ئابرويسىزلاندۇرماسلىق ئۈچۈن، بۇ يەردىن تۇرۇپ كەتسەڭ.

كىمكى بۇ ۋەقەدىن خەۋەردار بولۇپ، سېنى سوز-چوچەك قىلسا،

مەن ئەلنىڭ قەھرىلىك نەپرىتىگە قالمىسام، سەن شۇنداق سوز-چوچەكلەرگە ئوزەڭنى تۇتساڭ.

ماڭا شۇنداق مۇرۇۋەت بېغىشلىساڭ ۋە شۇنداق مەرتلىك كورسەتسەڭ.

2710. لەيلىنى پاك ۋە ئېسىل قىلىپ يارانقان تەڭرى تائالىدىن ئۇمۇتۇم شۇكى،

ئۇنى ئوز پانايىغا ئېلىپ، ھەر بىر بەلا-قازادىن ئامان ساخلىسۇن.

ھەجرىدە سېنى سەۋر ۋە تاقەتلىك قىلىپ، ۋەسلىنىمۇ ماڭا نەسىپ قىلسۇن!»

مەجنۇن بۇ سوزلەردىن ئازار چېكىپ، بىچارە قەزىنىڭ ئەھۋالىغا زار-زار ئېغلىدى.

دېدىكىم: «ئەيا رەببىم پەيۋەندا!
بول ئىشقۇ مۇھەببەتىڭگە خۇرسەند.

2715. يارىڭغا ۋەفا شئارىڭ ئولسۇن،
كىم تېڭرى ھەمىشە يارىڭ ئولسۇن.

مېنى خۇد تۇشۇبان ئېچىمگە ئەندۇھ،
قىلغۇم ئېدى ئەزمى ۋادىيۇ كوھ.

كوڭلۇڭنى قىلۇر ئۇچۇن رىايەت،
ئاشۇقتە زەمىر ئېدىم بەغايەت.

بۇ لۇتفكى سېنىدىن ئولدى زاھىر،
ئۇزرۇڭنى نېچۇك قولاي مېنى ئاخىر؟

كېتمەككەكىي جەزم نىيەتىم بار،
كېتسەم سېگە خۇد نى مىننەتىم بار.

2720. مېنى خۇد كېتەر ئېردىم ئۇشبۇ سائەت،
بېردىڭ سەفەرىمغە ئىستىئائەت.

مىننەت سېگە يوق، ئۇزۇمگە قويدۇم،
جان بىرلە ئىكى كوزۇمگە قويدۇم»، —

دېب قوپتى ئەگە دۇئالەر ئەيلەب،
مۇنداق كەرەمۇ ئەتالەر ئەيلەب.

ساز ئېتتى ئاغالىغۇ سىڭىللىك،
كوپ ئىستەدى سىڭىلىدىن نېمىللىك.

چىقتى دەغى ئەزمى پويە ئېتتى،
غەم بادىيەسىغە كىردى كېتتى.

2725. نەۋفەل كورۇبان بۇ تۇرفە ھالەت،
قىز بىرلە كۇياۋ ئەرا مەقالەت.

قوپتى داغى ئۇيدە تېبرەدى دەڭ،
مەي ئىچرە كىشى يېگەن كىبى بەڭ.

كورگەن نېكى ياد ئېتتب ئۇيالىب،
نى ئەسرەي ئالىب، نى ئەيتە ئالىب.

دىدى: «ھەي كوڭلى رەنجىگەن! ئوز ئىشق ۋە مۇھەببەتىڭگە خۇرسەند بول!

2715. يارىڭغا ۋاپا قىلماق شۇئارىڭ بولسۇن، تەڭرى ھەمىشە سېنىڭ يارىڭ بولسۇن.

مىننىڭمۇ كوڭلۇمگە قايغۇ چوككىنىدىن، تاغ، ۋادىلارغا كەتمەكچى ئىدىم.

كوڭلۇڭنى كوتۇرۇش ئۇچۇن ئۇرۇگۇم چەكسىز كويگەن ۋە قايغۇدا ئىدى.

سەن شۇنداق لۇتپنى ئىزھار قىلدىڭ، ئەندى قانداق قىلىپ ساڭا مىننەتدارلىق بىلدۇرسەمىكىن؟

ئوزۇمنىڭمۇ كىتمىشكە نىيىتىم بار، كەتسەم سەندىن نەمە دەپ خاپا بولۇمەن.

2720. مەن ئوزەممۇ شۇ سائەتتە كەتمەكچى ئىدىم، سەن سەپىرىمگە مەدەت بەردىڭ.

مىننەتنى ساڭا ئەمەس، ئوزەمگە، بەلكى جان بىلەن ئىككى كوزۇمگە قويغانمەن».

شۇنداق دۇئالار ۋە ھەممەت-مۇرۇۋۋەتلەر ئۇنىڭغا بېغىشلاپ ئورنىدىن تۇردى.

ئاكا-سىڭىللىق مېھرى بىلەن، سىڭىلىدىن كوپ ئەپۇلەر سوراپ،

ئويدىن چىقتى-دە، يەنە غەم سەھراسىغا كىرىپ كەتتى.

2725. قىز بىلەن كۇيوغۇل ئارىسىدا بولغان شۇنداق سوزلەرنى، شۇنداق قىزىق ئەھۋالنى كورگەن نەۋفەل،

سارايدىكى ئەرەك ۋە مەي ئوستىگە نەشە چەككەن كىشىلەردەك ئورنىدىن تۇرۇپ، ئوي تەرەپكە گاڭگىراپ هالدا قوزغالدى.

كورگەنلىرىنى يادىغا چۇشۇرۇپ، ئۇيالغىنىدىن يەر ئېيتالماينى، يەر ساڭلالمايتتى.

ئوينىڭ يەنە ساڭى قەھرۇ كىندە،
قىز ئاشىقى بار ئېمىش كەمىندە.

ئىلگى ئەڭا دەشنەئى تۇتسا تېز،
كىم بولسا ئۇل ئىككى ئىشرەتكە ئېز.

2730. ئۇل ئىككىنى ھەم ھەلاك قىلغەي،
ئوز كوكسىنى داغى چاك قىلغەي.

پاك ئېردى چۇ ئىشقى ئېچرە ئۇلزار،
ئىشق ئەيلەدى ئەكە ئوتنى گۈلزار.

مەجنۇنغە تۇتۇپ ئوزىنى تەسلىم،
كوپ تاپتى تەرىقى ئىشق تەئلىم.

تۇفراغىغە سۇرتۇبان جەبىنلەر،
تەۋرىغە دېدى كوپ ئافەرىنلەر.

ھەم دىلبەرىدىن تاپىپ نىشانە،
ئايىنى ۋەفادە غايىبانە.

2735. بېخۇد قىلىبان بۇ ھالەت ئانى،
ئۇل مېھرۇ مۇھەببەتنى نىمانى.

چۇن شەۋقىدە تاقەتى بولۇپ تاق،
ئۇي ئېچرە كىرىپ ھەرىف مۇشتاق.

يېر ئۇستىدە ئەيلەدى تەنىن پەست،
تۇفراققە جانىنى قىلدى ھەمدەست.

مەئشوق چۇ كوردى ناتە ۋانىن،
يۇز سەئىي ئىلە ئەسرەدى فىغانىن.

مېھر ئىلە باشىغە سايە سالدى،
باشىنى كوتەردى كوكسىن ئالدى.

2740. يىللەر كى بۇ ئىشق ئەراده ئېردى،
كۇندىن-كۇنگە زىيادە ئېردى.

بېرمەيدۇر ئېدى ئىكاۋگە پەيۇمست.
بۇ تۇنگەچە ۋەسل دەۋلەتى دەست.

ئوينىڭ بىر بۇجىگدە قىزنىڭ ئاشىغى قەھر ۋە غەزەپ
بىلەن يوشۇرۇنۇپ تۇرغان ئىدى.

قولىغا ئوتكۇر خەنجەر ئېلىپ، ئەگەر ئۇلار ئىشرەتكە ئۇز
تۇتۇشسا،

2730. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسىنىمۇ ھالاك قىلماقچى ۋە ئوز كوك-
رىكىنىمۇ يارماقچى ئىدى.

ئۇ بىچارە ئوز ئىشقىدا پاك ئىدى، ئىشق ئۇنىڭغا ئوتنى
گۈلزار ئەتتى.

مەجنۇنغا قول بېرىپ، ئىشق مەسلىگىدىن تەلىم ئالدى.

ئايىغىنىڭ ئاستىغا پېشانىسىنى قويۇپ، مەجنۇننىڭ بۇنداق
قىلمىشلىرىغا ئاپىرىنلەر ئوقۇدى.

ئوز دىلدارىنىڭ غايىۋانە ۋاپاسىدىن خۇرسەنت بولدى.

2735. بۇ يوشۇرۇن مېھر-مۇھەببەتتىن ئوزىنى يوقۇتۇپ،

ئۇنىڭ كويۇگىدىن تاقىتى تاق بولغان جەزمەن ژىگىت، ئويگە
كىرىۋالغان ئىدى.

ئۇ يەرگە ژىقىلىپ، جېنىنى-تۇپراققا قوشتى.

مەشۇق ئوز بىچارىسىنى كورۇپ، ئوزىنى يوز مەشەققەت
بىلەن ژىغىدىن توختاتتى.

مېھرىۋانلىق بىلەن بېشىغا سايە سېلىپ، بېشىنى كوتۇرۇپ،
كوكسىنى ئالدى.

2740. بۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا نۇرغۇن ژىللاردىن بېرى داۋام
قىلغان بۇ ئىشق كۇندىن-كۇنگە كۇچەيمەكتە ئىدى.

شۇ كىچىگىچە ۋەسل دولىتى بۇلارنىڭ قولىغا كىرمىگەن
ئىدى.

بىر-بىرىگە مېھىر ئېتىب پەيدار،
بولدىلەر ئىكاۋلە مەستى-ديدار.

جۇز نەفس مۇرادىكىم يوق ئىردى،
ئوزگە بارى كام دەست بىردى.

تاڭ ئاتقۇچە گۇنگۇ لال ئىدىلەر،
سەرمەستى مەيى ۋىسال ئىدىلەر.

2745. چۇن تاڭ قۇشى ناله ياد قىلدى،
ئاشىق دەغى خەيرباد قىلدى.

باش ئالدىيۇ كېتتى ۋەسلىدىن شاد،
مەئشۇقەسى قالدى غەمدىن ئازاد.

چۇن سۇبھ ئەۋسىنىڭ يۈزىده،
كور گۈزدى سەپىده دەم سەپىده.

مەششاتەئى چەرخ تۇتتى ئوتۇ،
كۇن چەشمەسىدىن يۇزىگە كوز گۇ.

سۇر ئىلى يۇز ئوردى بامدادان،
قىز بىرله كۇياۋ قاشىغه شادان.

2750. ئول ئۇيده بىرى ئىدى، ئىكاۋ يوق،
قىز يالغۇز ئىدى، ۋەلى كۇياۋ يوق.

تولدى يەنه غەمدىن ئول ئەرازى،
مەجنۇن ئىلى خود ئولۇمگه رازى.

نەۋفەل بىلىبانكى نېدۇر ئەھۋال،
ئەيتۇرغه ۋەلى تىلى بولۇب لال.

مەجنۇن ئىلىگه بەسى قىلۇب ئۇزر،
ئەيتۇر سوزى سەربەسەر بولۇب ئوزر—

كىم: «تېگىردىن ئېردى بويله تەقدىر،
نېكىم تەقدىر ئېرۇر، نې تەدبىر.

2755. نې سىزدىن ئولۇب بوئىش، نې بىزدىن،
بەلكىم نې ئوغۇلدىنۇ نې قىزدىن.

بىر-بىرىگە مۇھەببەت ئىزھار قىلىشىپ، بىر-بىرىنىڭ
ديدارلىرىدىن مەس بولۇشتى.

بۇ كېچە ھەر ئىككى ئاشىققا، نەپستىن باشقا ھەممە نەرسە
مۇيەسسەر بولدى.

ۋىسال مەيىدىن مەس بولغانلىقلىرىدىن تاڭ ئاتقىچە بىر-
بىرى بىلەن سوزلىشەلمەي چىقىشتى.

2745. تاڭ قۇشلىرى ناله قىلغاندا، ئاشىقمۇ خوشلۇشۇپ،

يار بىلەن تېپىشقىنىغا خۇرسەن بولۇپ، چىقىپ كەتتى،
مەشۇقەسىمۇ غەمدىن ئازات بولۇپ قالدى.

تاڭ كىلىنىڭ ئوزى تولۇشۇپ، ئاقىرىشىپ كىلەتتى.

پەلەك پەرچىسى ئۇنىڭ ئوزىگە قۇياش ئەينىگىنى توغرى
قىلدى.

توي ئەھلى تاڭ سەھەرلەپ، شاتلىق بىلەن قىز ۋە كۇيوغۇل
ئالدىغا كىلىشتى.

2750. ئويده بىرى بار، ئىككىسى يوق ئىدى، قىز يالغۇز ئىدى،
لېكىن كۇيوغۇل يوق ئىدى.

مەجنۇن ئىلى ئەشۇ يەردە غەمگە پېتىپ، ئولۇمگىمۇ رازى
بولۇشتى.

ئەھۋالنىڭ قانداقلىغىنى بىلگەن نەۋفەل، نېمە دېيىشىنىمۇ
بىلمەي، تىلى قېتىپ قالغان ئىدى.

ئۇ، مەجنۇن ئىلىدىن كوپ ئوزۇر سورىدى، ئېيتار سوزى
باشتىن ئاياق ئوزۇر ئىدى:

«تەگىرنىڭ تەقدىرى ئىكەن، تەقدىرنىڭ چارىسى بولمايدۇ.

2755. بۇ ئىشلەرگە سىزمۇ، بىزمۇ، ئوغۇلمۇ، قىزمۇ گوناكار
ئەمەس.

تەقدىردىن ئېردى بويلە ھالەت،
شۇكر ئەيلەگۈ رەۋئە ئېتمەك مەلالەت».

بۇ ئۇزۇر ئىلە بەرچەنى ئۇزاتتى،
ياندى ئوزىيۇ ئۇزالدى ياتتى.

ئۇل نەۋئە نۇھوفتە رەنجۇ تېمار،
بىستەر ئۇزە جىسمىن ئېتتى بىمار.

بېمارمېن، ئىي تەبىبى ھاذىق،
تەشخىسىمگە ئېمەس ۋەلي مۇۋافىق.

2760. جانىمنى ئالۇر غەمى ندىمانىم.
دەۋئە ئەيلەڭۇ يا بەغىشلە جانىم.

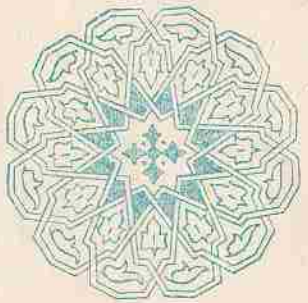

بۇ ئەھۋالار تەقدىردىن بولدى، شۇكرى قىلماڭ، ئارتۇقچە غەم قىلماڭ!»

شۇھداق ئۇزۇر بىلەن ئۇلارنى ئۇزۇتۇپ قايتتى-دە، سوزۇلۇپ ياتتى.

دەرت-مەشەقەتلەر بەرگەن بۇ سىر، ئۇنىڭ جىسمىنى كەسەللەندۈرۈپ، ئورۇنغا ياتقۇزدى.

ھەي دانالىرى، ئاغرىقمەن، لېكىن تەكشۈرۈشۈڭ مۇۋاپىق ئەمەس.

2760. بۇ يوشۇرۇن غەم جېنىمنى ئالماقتا، يا ئۇنى يوق قىل، يا جېنىمنى بېغىشلا.

يمگىرمه ئۇچىنچى باب

ئىمنى سالام بىلەن لەيلىنىڭ تويى ۋە
لەيلىنىڭ ئىمنى سالام قولىدىن قاچىپ،
دەشتە مەجنۇن بىلەن ئۇچراشقانى

كىلكىكى بۇ سەفىھ قىلدى خازىش،
ئەفسانە بۇ نەۋئ ئىبتەر نىگارىش:

كىم ئۇل نىچە كۇنكى چەرخى پۇرفەن،
كىم كوپراق ئەگە فىرىپ ئىبرۇر فەن.

ھەزل ئىبتتى نى ھەزل، بىھەيالىق،
مەجنۇنغا بۇيۇردى كەدخۇدالىق.

ھەم ئىبنى سەلام ئىتتىپاقى،
ساز ئەيلەدى ئۇيلانۇر يەراقى.

2765. ھەر نىكى كىبرەك قىلىب مۇرەتتەب،
لەيلى ھەشەمغە سۇردى مەركەب.

چىقتىلەر ئەلەر دەغى تاپىب كام،
بىردىلەر ئەگە ئۇي ئىچرە ئارام.

لەيلىنى دەغى تۇشۇردىلەر بات،
بەزم ئىچرە قەدەھ كىبلتۇردىلەر بات.

ئۇل نەۋئكى رەسم ئىبرۇر زىيافەت،
ئەيلەب ئەگە داغى كوب ئىزافەت.

ژىگىرمه ئۇچىنچى باب

ئىمنى سالام بىلەن لەيلىنىڭ تويى ۋە
لەيلىنىڭ ئىمنى سالام قولىدىن قىچىپ،
دەشتە مەجنۇن بىلەن ئۇچراشقىنى

بۇ سەھىپىلەرنى يازغان قەلەم، ئەپسانىنى شۇنداق ھىكايە قىلىپ بىرىدۇ:

ئىشى كوپرەك ھىيلە ۋە ئالداشتىن ئىبارەت بولغان پەلەك، بىر نەچچە كۇن،

مەجنۇن بىلەن چاقچاق قىلىپ، يوق، بەلكى، ئۇياتسىزلىق بىلەن ئۇنى ئۇيلۇنۇشكە بۇيۇردى.

ئىبنى سالام ئۇيلۇنۇش ئۇچۇن تويغا كىبرەكلىك نەرسىلەرنى تەييارلىدى.

2765. پۇتۇن كىبرەكلىك نەرسىلەرنى تەييارلاپ، لەيلى قەبىلىسىگە خەۋەر ئەۋەتتى.

ئۇلارمۇ مېھمانلارنىڭ كىلىش خەۋىرىنى ئاڭلاپ، ئىبنى سالامنى ئويگە كىرگۇزۇپ ئولتارغۇزۇشتى.

ئۇنىڭ بىلەن كەلگەن ئادەملەرنىمۇ كۇتۇۋىلىپ، مەي بەرمىنى قۇرۇشتى.

ئادەتتە بولۇدىغان زىياپەتنى، ھەددىدىن تاشقىرى چوڭ قىلىشتى.

ئەيش ئەيلەدىلەر نېچە تۈنۈ كۈن،
كىم نې كۈنى مەيسىز ئېردى، نې تۈن.

چۈن بولدى مەھەلكى ئەقدى تەرۈيچ،
بېرگەي بۇ نىشات ئىشگە تەرۈيچ.

بولمىش ئىدى سائەت ئىختىيارى،
جەمئ ئولدى قەبىلە ئەھلى يارى.

نىل چېكتى خەتىبى ھەرزە پەيۋەند،
ئەقد ئىچرە كۈياۋنى ئەيلەدى بەند.

چۈن تاپتى نىكاھ ئىشى سەرەنجام،
لەيلى ھەرەمغە ئۇردىلەر گام.

كىم مەيل ئېتىبان تۈمەك جەفاغە،
بېرگەيلەر ئۇل ئاينى ئەجدەھاغە.

يار ئىلگى چۈ ئىلگىگە ياۋۇشتى،
مىسكىنغە غەرىب قىسسە تۈشتى.

تەبئى خەۋەقاندىن ئېردى مەئلۇم،
كوپ بولسە ئېدى قەدەھقە مەشغۇل.

ئەنداق سالۇر ئېردى جىسمىغە پېچ،
كىم كېلمەس ئېدى ئەگە نەفەس ھېچ.

ئىچتى نېچە كۈن چۈ بېمەدارا،
ئۇل زەخمەتى بولدى ئاشكارا.

ئۇل نەۋئكى تەركى ھۇش قىلدى،
ئولگەن كىشىلەر كىبى يىقىلدى.

ئۇل بولدى ھەياتىدىن چۈ مەھجۇر،
ماتەمغە مۇبەددەل ئولدى ئۇل سۇر.

ئولگەن ساغىنىپ خەلايىق ئانى،
بىر ئۈيگە كىيۇردىلەر رەۋانى.

غەۋغا بولدى كۈياۋ باشىغا،
كىم كېلمەدى ئېل كېلىن قاشىغا.

بىر نەچچە كىچە-كۈندۈز ئەيش-ئىشرەت قىلىشتى،
كىچىلىر نېمۇ، كۈندۈزنېمۇ مەيسىز ئوتمەدى.

2770. نىكا ئوقۇش سائىتى كېلىپ، بۇ توي تەنتەنىسىنى يەنە جانلاندۇرۇۋەتتى.

بەلگىلەنگەن پەيتە قەبىلە ئەھلىمۇ ژىغىلىشتى.

بولمىغۇر، مەنسىز سوزلەرنى ئوقۇغۇچى دامۇللىمۇ نىكا ئەقدى بىلەن كۈيوغۇلنى بەند قىلدى.

نىكا ئىشى تامام بولغاندىن كېيىن، لەيلىنىڭ ئويى تەرەپكە بېرىشتى.

مىڭلەرچە جاپالارغا مايىل قىلىشىپ، ئۇ ئاينى ھەژدىھاغا تاپشۇرماقچى بولۇشتى.

2775. يارىنىڭ قولى، قولىغا يېقىنلاشقاندا ئۇنىڭغا ئەجايىپ ۋەقە دۇچ كەلدى.

تەبىئىتىدە خاپىلىق (ژۇرەك ئۇرۇش) كەسىلى بار ئىدى، ئەگەر مەينى كوپ ئىچسە،

شۇنداق تولغۇنۇشقا چۈشەتتىكى. ھەتتا نەپەسىمۇ تۇتۇلۇپ قالاتتى.

بىر نەچچە كۈن توختاۋسىز ئىچىشنى داۋام قىلدۇرغىنىدىن، شۇ كەسىلى يەنە قوزغۇلۇپ قالدى.

ئۇ ھوشىدىن كېتىپ، ئولگەن كىشىلەردەك ژىغىلدى.

2780. شۇنداق قىلىپ ھەياتىدىن ئاجرالغاندىن كېيىن، توي ماتەمگە ئايلاندى.

خالايىقمۇ ئۇنى ئولگەن ھىساپلاپ، تېزدىن بىر ئۈيگە ئېلىپ كېلىشتى.

ھەممە توپلۇنۇشۇپ، كۈيوغۇلنىڭ بېشىغا ژىغىلىشتى، كېلىن بىلەن ھېچكىمنىڭ ئىشى بولمىدى.

بىچاره كېلىننى لال ئېتىپ فىكر،
تاۋۇسى شىكەستە بال ئېتىپ فىكر.

كۆڭلى ئەرا ئېردى يۇز تەھەككۇر،
ئۇل باردىيۇ كېلدى مىڭ تەھەييۇر.

2785. ئوز قەتلىنى ئەيلەمىش ئېدى بىغ،
پىنھان قىلىب ئېردى زەھەرلىك تىغ.

كىم خەسم تاپار نەفەس ئەگە كام،
ئولتۇرگەي ئوزىنى كام-ناكام.

ئەغياردىن ئوزنى ئارى ئېتكەي،
ئوز يارى ۋەفاسى بىرلە كېتكەي:

تىغ ئوزدىگە ئىختىيار قىلدى،
خەسمى بەدىنىگە كار قىلدى.

كور گۆزدى بۇتۇن فەلەك نىفاقى،
كوپ ئەمرى غەرىب ئىتتىفاقى.

2790. بۇ ئېردى بىرىكى ئۇل ئىكى فەرد،
كىم جانلەرى ئېرەدى دەرد پەرۋەرد.

بەھرى فەلەك ئوردى ئۇل سەفەت مەۋج،
كىم ئەيلەدى ئىككى فەردنى زەۋج.

ھەر بىرنى يەنە بىراۋ بىلە جۇفت،
يېتكورمەدى ھېچ دۇر ئەرا سۇفت،

بىر بۇكى بۇ نەۋئ ئىكى كۆدۇرەت،
بىر كېچە ئىچىندە تۇتتى سۇرەت.

ھەم ئۇل كېچە ئەيرىلىشتىلەر بات،
ئوز بولمەيىن ئولدىلەر يەنە يات.

2795. گويا كى مۇنەججىمى نەزمىربىن،
بىر ئېردىكى سائەت ئېتىنى تەئىين.

بۇ ئىشدە مۇنەججىم ئەر زەبۇندۇر،
يەئنى «كەزەبەل-مۇنەججىمۇن» دۇر.

بىچارە كېلىننى شۇنداق پىكر باسقان ئىدىكى، ئۇ قانىتى سىنغان توزدەك ماغدۇرسىز ئىدى.

كۆڭلى يۇز خىل پىكرلەر بىلەن بەند بولۇپ، مىڭ خىل ئويلارغا باردى.

2785. ئوزىنى ئولتۇرۇش ئۈچۈن بىر زەھەرلىك پىچاق يوشۇرۇپ قويغان ئىدى.

ئەگەر دۇشمەن ئوز مەخسىتىگە ئېرىشكىدەك بولسا، ئۇ ئىلاجى يوقلىغىدىن ئوزىنى ئولتۇرۇشكە قەس قىلغان ئىدى.

ئوزگە كىشىدىن نومۇس قىلىپ، ئوز يارىغا ۋاپادار بولۇپ ئالەمدىن ئوتۇشنى ئويلايتتى.

ئوزىگە ئۇرماقچى بولغان زەھەرلىك پىچاق، گويا دۇشمەنىڭ مىڭ بەدىنىگە كار قىلغان ئىدى.

بۇ كېچە پەلەكنىڭ ئىككى ئۇزلىمىچىلىگى، كوپ ئەجايىپ ۋەقەلەرنى توغرى كەلتۇردى.

2790. بىرى شۇنداق ئىدى: جانلىرى دەرتكە تولۇق بۇ ئىككى شەخسنى،

پەلەك دىگىزى تولقۇنلۇنۇپ، ئىككىسىنى بىر-بىرىگە قوشماقچى بولغان ئىدى.

بۇلارنىڭ ھەر بىرىنى باشقا بىرى بىلەن جۇپ قىلدى-يۇ، ھەر ئىككى گوھەرنىمۇ بىجىرىم ساخلىدى.

يەنە بىرى شۇكى، بۇ ئىككى غەملىك ۋەقە بىر كىچىنىڭ ئىچىدە بولغان ئىدى.

خۇددى شۇ كېچە، بۇلار چاپسانلىق بىلەن باشقىلارغا ئوز بولماستىن، يەنە يات بولۇپ ئاجرىلىشتى.

2795. گويا شۇ ۋەقەلەردىن نەزىرىنى ئالمىغان مۇنەججىم، بۇ ئىشلەرنى مەلۇم بىر سائەتكە تايىن قىلغاندەك ئىدى.

لېكىن بۇ ئىشتە مۇنەججىمنۇ ئاجىزلىق قىلاتتى، يەئنى ئۇ خاتالىشىدۇ.

ئەلقىسسە كۆيۈڭ چۇ بولدى بېھال،
زەئىف ئەيلەدى پەيكەرىنى پامال.

مەجمۇئ ئېل ئاندە ئېردى ئۇل ئۇن،
كەد باناۋۇ زالۇ بىكرۇ خاتۇن.

لەيلى بولۇب ئۇل بەلادىن ئازاد،
تاپتى غەمگىن زەمىرىنى شاد.

2800. كوردىكى قالمىدە كىمسە يوقدۇر،
ئېل بەرچە كۆيۈڭ بالشىدە ـ يوقدۇر.

كوشكلى تولە ئېردى ھۇجرەڭ خالى،
ئۇي يانىدە بىر قۇم ئېردى ئالىي.

ئۇيدىن تەشقەرى قويدى گامىن،
ئۇل قۇم ئۇزە كور گۇزۇب خىرامىن.

ئۇتمەس ئىدى لەھزە ـ لەھزە ئارام،
سېكىن ـ سېكىن ئۇرەر ئېدى گام.

ھەر لەھزە دېر ئېردى شۇكرى يارى،
يارۇردە يوق ئېردى ئىختىيارى.

2805. تا ئانچە مەسافەت ئەيلەدى تەي،
كىم قىلسە نەزەر كورۇنمەگەي ھەي.

مەجنۇن دەغىكىم تۇتۇب بىيابان،
بۇ ساري كېلۇر ئېدى شىتابان.

ئۇل مۇشكە، بۇ ئەشكە چۇن ياۋۇشتى،
ئىككىسىگە ئىزتىراب تۇشتى.

لەيلى تەنھان ئەنىڭ نەۋاسىن،
نەۋھە ئەرا نەزمى جانفىزاسىن.

مەجنۇنغە يىتىب ئەنىڭ نەسىمى،
قالمەي ئىچىدە فىراق بىيمى.

2810. تا بىر ـ بىرىگە يېتىشتىلەر بات،
كىم كوردى ۋىسال بويلە، ھەيھات؟

نەتىجىدە كۆيۈغۇل ھالدىن كەتىپ، كۆچسىزلىك ئۇنىڭ
تېنىنى دەپسەندى قىلغاندا.

ئەشۇ كىچە پۈتۈن خەلق ۋە ئايال، مومايى، قىزلار ئۇنىڭ
بېشىغا توپلۇنۇشقان ئىدى.

لەيلى ئۇ بەلادىن ئازات بولۇپ، غەمكىن كۆڭلى خۇر ـ
سەن بولدى.

2800. ئوزىنىڭ بېشىدا ھېچكىم يوقلىغىنى ۋە ھەممىنىڭ كۆيۈ ـ
غۇلىنىڭ بېشىغا توپلانغىنىنى كوردى.

ھۇجرا خالى ئىدى، كۆڭلىمۇ توق ئىدى. ئۇينىڭ يېنىدىكى
چوڭ بىر قۇمغا كوزى چۈشۈپ قالدى.

ئويدىن تاشقىرىغا چىقتى ـ دە، قۇم بويلاپ مېڭىپ كەتتى

بىردەم توختىماي، ئارام ئالماستىن، ئاستا ـ ئاستا قەدەم
تاشلايتتى.

ھەر نەپەستە مىڭ قېتىم شۇكرى قىلىپ، قانداق كەتىپ
بارغانلىغىنىمۇ بىلمەيتتى.

2805. ناھايىتى ئۇزاق مەسافىنى ماڭغانلىغىدىن، ھەي قەبىلىسىمۇ
كوزىگە كورۈنمەي قالدى.

مەجنۇنمۇ بايۇاندا، شۇ تەرەپكە جىددىلىك بىلەن كىلد ـ
ۇاتاتتى.

بىر ـ بىرىگە يېقىنلاشقاندىن كېيىن، ھەر ئىككىلىسىمۇ
ئىزتىراپقا چۈشۈشتى.

لەيلى، ئۇنىڭ جېنىغا ھۇزۇر بەرگۈچى، مۇشكۇق تونۇش
قوشىغىنى ئاشكىلدى.

مەجنۇن بولسا بۇنىڭ شامىلىدىن بەھرە ئالغىنىدىن،
كوشكىدە پىراق ۋە ئەلەملىرى قالمىغان ئىدى.

2810. تېزلىك بىلەن بىر ـ بىرىگە يېتىشتى، ھەيھات!.. بۇنداق
ۋىسالغا كىم ئىرىشكەن ئىكەن؟

چۈن بىر-بىرىنى تەنىشلەر جەزىم،
رۇھ ئېتتى بەدەن ھەربىمغە ئەزىم.

يەئنى بەدەن ئولدى زارۇ مەجرۇھ،
مەئشۇقى ئوشۇل بەدەن ئەرا رۇھ.

رۇھى قۇدۇسىي نۇرۇل قىلدى،
خاكى تەن ئەرا ھۇلۇل قىلدى.

ئىككى گۇھەر ئورنى بولدى بىر دۇرج،
ئىككى قۇياش ئەۋجى بولدى بىر بۇرج.

2815. بىر ساغەر ئەرا تۇشۇپ ئىكى مۇل،
بىر غۇنچە ئەرا تۇتۇپ ئىكى گۇل.

بىر جىسمدە ئىككى رۇھ ئولۇپ گۇم،
بىر كوز ئاراسىدە ئىككى مەردۇم.

ۋەسل ئەيلەدى ئىككىلىكنى باقى،
ۋەھدەت قەدەھنى تۇتتى ساقى.

بۇ بادە بىرىنى مەست قىلدى،
ئۇل بىرىنى مەيپەرەست قىلدى.

يوق، يوقكى، ئىككىسى مەست بولدى،
ھەم ئىككىسى مەيپەرەست بولدى.

2820. بۇ تۇرفەكى گەر ئىكى ئېدى ئات،
تاپىلمەس ئېدى بەغەيرى ھىر زات.

ئىككى قەدەھ ئابى زىندەگانى،
قوشۇلسە، كىم ئەيرۇ ئەكلەر ئانى؟

بۇ قەند ئېدىيۇ ئۇل زۇلال مانەند،
جەزب ئەيلەدى ئۇل زۇلالنى قەند.

بۇ سۇۋ ئېدى ئۇل ھۇباب ھاسىل،
بىر ئاھ ئىلە ئولدى ئەكە ۋاسىل.

بىر لەھزە سىپىھر ئولۇپ مۇلايىم،
فىتنە كوزىن ئېتتى كېچە نايىم.

ئۇلار بىر-بىرى بىلەن تونۇشتى، شۇ چاغدا روھ بەدەن ھەرىمىگە كىرىپ كەلگەندەك بولدى.

يەنى ئۇ بىچارە، پاچىلانغان بەدەنگە مەشۇقى روھ بولۇپ كىردى.

مۇقەددەس روھ ئۇچۇپ كېلىپ بەدەن تۇپراغى بىلەن ئۇغۇرۇلۇپ كەتتى.

بۇلارنىڭ شۇ ھالى، ئىككى گۇھەر بىر قۇتىدا ساخلاز-غاندەك، ئىككى قۇياش بىر بۇجەكتىن چىققاندەك بولدى.

2815. بىر قەدەھكە ئىككى مەي قۇيۇلدى، بىر غۇنچىدىن ئىككى گۇل ئېچىلدى.

بىر جىسمغا ئىككى روھ سىڭىپ، بىر كوزدە ئىككى قارچۇغ كورۈندى.

ۋەسل ۋە ئىككىلىكنى ۋاقتى قىلىپ، ساقىي ۋەھدەت (بىرلىك) قەدەھنى تۇتتى.

بۇ مەي بىرىنى مەس قىلغان بولسا، باشقىسىنى مەيپەرەس قىلدى.

ياق-ياق، بەلكى مەس، ھەم مەيپەرەس بولدى.

2820. بۇ ئىككى ئاشىق-مەشۇقنىڭ ئىسملىرى گەرچە ئىككى خىل بولسىمۇ كورۈنۈشلىرى بىر جىسىم ئىدى.

ئىككى قەدەھتىكى ئابىھايات قوشۇلسا، كىم ئۇنى ئاجرا-تالايتتى؟

بۇنىسى قەنت، ئۇ بىرى بولسا سۇ ئىدى، قەنت بولسا ئۇ سۇنى ئوزىگە شۇمەپ ئالدى.

بۇنىسى سۇ ئىدى، ئۇ بىرى بولسا سۇدىن ھاسىل بولغان كوۋۇكلەر بولۇپ، بىر ئاھ بىلەن ئۇنىڭغا يېتىشتى.

دۇنيامۇ بىر پەس ئوز تەپتىدىن چۈشۈپ، تۇن پوتۇن ئازاپ-كۇلپەتلەرنىڭ كوزىگە ئۇيقا بەردى.

ئەفلاك ۋەفاغە بولدى بائىس،
ئەفلاك ئۈيىدىن چىقىپ ھەۋادىس.

ئەمن ئىلە زامانەئى مۇشەئبەد،
ئەترافىغە دەھرنىڭ چېكىب سەد.

يار ئېردى سىپېرۇ، دەۋر ياۋەر،
ئەقل ئەيلەمەيىن بۇ ئىشنى باۋەر.

ھەرنېكى ھىسابى ئافەرىنىش،
ئەيلەب ئۇل ئىكاۋگە ۋەسل خاھىش.

ئورگەمچى شەباقە جۇلنى تىرمەب،
تۇمشۇغىنى رىشتە بىرلە چىرمەب.

خۇففاشكى سەيرى دەۋر تاپىب،
ئالەمغە قەناتى پەردە ياپىب.

يۇزىگە تۇشۇب بورى قۇلاغى،
ئەندىن-ياپلىب كوزى چەراغى.

ناگاھ ئۇكۇ چېكمەگەي دېبان ئۇن،
تۇمشۇغى ئېتىب كوزىنى چاپۇن.

قويچى ئېتىن ئۈيقۇ دېۋى باسىب،
قويلەر يۇگى رىشتەسىدىن ئاسىب.

مەكر ئىلە سەۋادى ئەنبەرالۋد،
دولتۇ توشۇگىگە سالمبان دۇد.

ئاسۇدە چەرەندەۋۇ پەرەندە،
ئۈيقۇدە گەرەندەۋۇ دەرەندە.

ئىمداد ئەيان قىلىب تەبايىئ،
بولمەسقە بۇ نەۋئ ۋەسل زايىئ.

نې گەرد قويۇب، نې يېل رەۋانە،
سۇ ساكىنۇ چېكمەي ئوت زەبانە.

ياپمەققە ھەۋا مىزاجى مايىل،
ئوتنىڭ كۇرەسى يۇزىگە ھايىل.

جاھان بولسا ۋاپا بىلەن تولۇپ، پۇتۇن بەختسىزلىكلەر پەلەكنىڭ ئويىدىن چىقىپ كەتتى.

مەككار زامانە ئامان-ئامانلىق بىلەن، ئالەمنىڭ ئەتراپىغا يامانلىقلار ئوتموسۇن دەپ چەك قويدى.

بۇلارغا پەلەك يار بولدى، دەۋر يارىدەم قىلغىنىدىن، بۇ ئىشقا ئىشىنىشقا ئېقىل يەتمەيتتى.

جاھانىدىكى بارلىق مەخلۇقاتلار، شۇ پەيتتە ھەر ئىككىسىنىڭ ۋەسلىنى تىلىشەتتى.

ئومۇچۇكمۇ شۇ اقتا ئورۇلۇپ، ژىپلىرى بىلەن ئوز تۇمشۇغىنى باغلاۋالغان ئىدى.

شەپىرەكمۇ پەرۋاز قىلىشتىنمۇ ھېرىپ، قانىتى بىلەن ئالەمگە پەردە سالغان ئىدى.

بورىنىڭ بولسا قۇلاقلىرى ئۇزىگە چۇشۇپ، كوزىنىڭ چىرىغىمۇ ئوچكەن ئىدى.

ھۇقۇش بولسا بىردىن ئاۋاز چىقىرىۋەتمەسلىگى ئۈچۈن، تۇمشۇغىنى پەيلىرىنىڭ ئىچىگە ئالغان ئىدى.

قويچىنىڭ ئىشتىنى ئۈيقا دېۋى، ھەربىر ژۇكىغا كىرىۋالغاندەك، بېسىۋالغان ئىدى.

بۇ قاپ-قاراڭغۇ كېچە، مەكىر بىلەن تۇلكىنىڭ ئۇۋۇسىغا ئىس سالغان ئىدى.

پەرىشتە ۋە ھاشارەتلەر (چەرەندىلەر) تىنىچلىنىپ، گەزىندە ۋە ژىرتقۇچلا ئۈيقۇغا پاتقان ئىدى.

بۇنداق ۋەسلىنىڭ زايە كەتمەسلىگى ئۈچۈن، تەبىەتمۇ مەدەت كورسۇتەتتى.

يا توزغاق ئۇچۇپ، يا شامال ئۇرمايتتى، سۇلارمۇ جىمغىنا ئېقىپ، ھەچقانداق ئوتنىڭ يالقۇنى كورۇنمەيتتى.

ھاۋا ئوت كۇررىسىنىڭ يۇزىنى توسۇۋلىشقا مايىل ئىدى.

هەم پەردە تىراز ئوت ھەربىرى،
ئىنمەسگە سىپاھى زەمبەرىرى.

2840. ئۇل داغى فەلەك يۈزىن تۇتۇپ پاك،
بىر-بىر يۈزىنى توققۇز ئەفلاك.

نە ھىسىيەتلىدىن كېچىپ سەۋابىت،
سەييارى سەئادەت ئىچرە سابىت.

ئاي قۇرسىدە يوق زىيا نىشانى،
يېر ئەگە قۇياش كوماچدانى.

تاڭ ئاتقۇچە يۇممەيىن كوزىن تىمىر،
ئەيلەر ئىدى «ئىئىيە كادۇ» تەھرىر.

زۇھرە نې ئوقۇپ، نې چالىبان چەڭ،
پەردە ئەرا كىرمەك ئەيلەب ئاھەڭ.

2845. كۇن شەمئىكى يېر تۇبىگە بارىب،
خىلۋەت كېچە شەمئىنى چىقارىب.

بەھرام چېكىب سىنان، سالىب شور،
كىم باقسە يامان كوز ئەيلەغەي كور.

بىر جىس قول ئاچىبان دۇئاغە،
فۇرسەت تىلەب ئىككى دىلرەباغە.

ئەھسىيەتلىدىن زۇھەل يۇمۇب چەڭ،
تۇنگە بېرۇر ئىردى يۈزىدىن رەڭ.

تۇن قىرغە بۇلغەبان قولىنى،
ببرك ئەيلەر ئىدى سەھەر يولىنى.

2850. ساۋۇق نەفەسىنى ئۇرمەيىن سۇبۇ،
تۇن كۇللەرىنى ساۋۇرمەيىن سۇبۇ.

سادىققە نەفەس ئۇرەر ھەۋەس يوق،
كازىبگە خۇد ئۇل كېچە نەفەس يوق.

تۇن دۇدى تۇتۇپ فەلەك خەمىنى،
تۇتمىش ئىدى سۇبھىلەر دەمىنى.

سوغاقلىق قوشۇنى چوشمىسۇن ئۇچۇن، ئوتنىڭ پەردىسى توسقۇنلۇق قىلاتتى.

2840. شۇ سوغاقلىق پەلەك يۈزىنى پوتۇن قاپلىغان ۋە توققۇز پەلەك بىر-بىرىنىڭ ئۇستىنى توسقان ئىدى.

ھەر بىكەتسىز يۇلتۇزلار بولسا، بەختسىزلىك كەلتۈرگۈچى نىيەتلىرىدىن ۋاز كېچىپ، سائادەت بېغىشلىغۇچى يۇلتۇزلار ئارىسىدىن ئورۇن ئېلىشتى.

ئايىنىڭ يۈزىدە نۇرمۇ كورۈنمەيتتى، ئۇ قۇياش نۇرىغا كومۇلگەن ئىدى.

ئەتارۇد ھېچ كوزىنى ئۇممىستىن، «كوز تەگمىسۇن» ئايىتىنى يېزىپ تۇراتتى.

زۇھرە يۇلتۇزى ناخشا ئېيتماي، چەڭ چالالماي، پەردىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنماقچى ئىدى.

2845. قۇياشنىڭ شامى يەرنىڭ تىگىگە پېتىپ، خىلۋەت كېچە ئۇزىنىڭ شامىنى چىقارغان ئىدى.

مىررىخ يۇلتۇزى نەيزىلىرى بىلەن، ھەر كىم يامان كوز بىلەن قارىسا كور قىلماقچى بولۇپ تۇراتتى.

مۇشتىرى بولسا شۇ ئىككى دىلرەباغا پۇرسەت تىلەپ، قول ئېچىپ دۇئا قىلاتتى.

زۇھەل يۇلتۇزى بەختسىزلىك ياغدۇرۇشتىن نومۇس قىلىپ، كېچىگە ئوز ئۇزىدىن قارا رەڭ بېرەتتى.

كېچىمۇ زۇلمەتكە قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ، سەھەر يولىنى توساتتى.

2850. تاڭ سوغاق شامىلىنى ئۇرمايتتى ۋە تۇن كۇللىرىنىمۇ ئۇچۇرمايتتى.

چىن تاڭ نەپەس ئېلىشقىمۇ ھەۋەس قىلمايتتى، يالغان تاڭغا بولسا بۇ كېچىدە ئورۇنمۇ يوق ئىدى.

پەلەكنىڭ چوركىسىنى كېچە ئىسلىرى تۇتۇپ، تاڭنىڭ دېمىنى قايتۇرغان ئىدى.

يوق ئېلگه يارۇغ چەراغى بېنىش،
ئويقۇ ئەرا قالىب ئافەرىنىش.

ئۇل ئىككى نېچۇككى بەختى بېدار،
بولۇب بىرى-بىرىگە مەستى ديدار.

2855. يىللەر بولغەن فەلەك خىلافى،
بىر كېچەدە تاپىبان تەلافى.

چىرمەشتىلەر ئويلەكىم تەنۇ جان،
يا سەرۇى سىمىيۇ ئىشقىپېچان.

گاھى بۇ ئوپۇب ئېنىك ئەياقىن،
گاھ ئۇل ئىسلەب مۇنۇك سەتاقىن.

بۇ گاھ قىلىب قولىنى قۇللاب،
ئۇل تەنغە ساچى كېبى ئۇرۇب تاب.

ئۇل گاھ تۇتۇب مۇنۇك قولىن تۇز،
گەھ سۇرتۇبان ئەكە كوز، گەھى يۇز.

2860. بۇ گاھ ئاچەر ئېدى قۇلاچىن،
چىرمەر ئېدى قولغە يار ساچىن.

يەئنى ئەكە گەنجىكىم ھەۋەسدۇر،
چىرمەشسە يىلان ئەجەب ئېمەسدۇر.

ئۇل گاھ مۇكە ئەيان قىلىب دەرد،
جولدە سېچىدىن ئارتىب گەرد.

يەئنى بۇ سەۋادى غەم غۇبارى،
بېچكىم مېكە نافەئى تەتارى.

مەجنۇن ساغىنىب ئوزىنى لەيلى.
ئەيلەر ئېدى نازۇ ئىشۇە مەيلى.

2865. لەيلى ئوزىنى ساغىندى مەجنۇن،
شۇكر ئېتتىكى، يارى ئېردى مەقرۇن.

ئۇل بۇ بولدىيۇ لېك بۇ ئۇل،
تاپمەدى ئەرادە ئىككىلىك يول.

ئەلدىكى ئېقىل چىراغىدا يورۇقمۇ يوق، پۇتۇن مەخلۇقات چوكقۇر ئۇيقۇغا پاتقان ئىدى.

ئۇلارنىڭ ئىككىسى بەختى ئويغاق كىشىلەردەك، بىر-بىرىنىڭ دىدارىدىن مەس بولۇشقان ئىدى.

2855. پەلەكنىڭ زىللار بويىچە داۋام قىلغان خىلاپ ئادىتى، ھەربىرىگەتلىرى بىر كېچىدە تۇزۇلگەن ئىدى.

سەرۇ دەرىخىگە يوگەشكەن يوگۇمەش گۈلدەك، بۇ ئىككى تەن ۋە جان بىر-بىرىگە يوگەشتى.

ھېلى مەجنۇن، لەيلىنىڭ ئايىغىنى ئوپەتتى، ھېلى لەيلى ئۇنىڭ ئىڭىكىنى سىلايتتى.

ھېلى مەجنۇن قوللىرىنى ھالقا قىلىپ، لەيلىنىڭ تىنىگە چېچىغا ئوخشاش ئورايتتى.

ھېلى لەيلى، مەجنۇنىنىڭ قولىنى سىلايتتى، ھېلى ئۇزىنى، ھېلى كوزىنى سۇرتەتتى.

2860. ھېلى مەجنۇن غۇلاچىنى ئېچىپ يارىنىڭ چېچىنى قولىغا يوگەيتتى.

يەنى ئۇ غەزىنىى ھەۋەس قىلىپ، ئۇنىڭغا ژىلان يېپىشىپ قالسا ئەجەپ ئەمەس!

لەيلى ھېلى ئوز دەرتىنى ئىزھار قىلمۇيتىپ، مەجنۇنىنىڭ تەرتىپسىز چاچلىرىدىن چاكىلىرىنى ئىتاتتى.

يەنى بۇ قاراغەمنىڭ غۇبارى-چېچى، تاتارنىڭ خوشپۇراق ئەتىرىدىنمۇ ماڭا ياخشىراق دەيتتى.

مەجنۇن ئوزىنى لەيلى پەملەپ، نازۇ جىلۋىلەر قىلاتتى.

2865. لەيلىمۇ ئوزىنى مەجنۇن ھىساپلاپ، يارغا يېقىن بولغانلىغىغا شۇكرى قىلاتتى.

مەجنۇن لەيلى بولۇپ، لەيلى مەجنۇن بولدى، ئوتتۇرىسىدا ئىككىلىككە ھېچ يول قالمىدى.

هەر ئىشكى ئوتۇب ھەلاكلىكدىن،
ئەيرۇ ئېمەس ئېردى پاكلىكدىن.

ئىشق ئەھلى بۇ نەۋئ ئولسەلەر پاك،
گەر ۋەسل مۇئەببەد ئولسە نېبايك؟

ئاشىقكى مۇرادى كام بولغەي،
ئاشقلىق ئەگە ھەرام بولغەي.

2870. ئەلقىسسە ئۇل ئىككى يارى دىلبەند،
چۇن بولدىلەر ئويلە ۋەسل پەيۋەند.

پەيۋەندى سىپەھرىنىڭ ئۇزۇلدى،
ئاھەگى جەفا يەنە تۇزۇلدى.

يالغان كۇلەرىگە بولدى راغىب،
كىم قىلدى تۇلۇئ سۇبھى قازىب.

چۇن سۇبھ شەرارى تاغدىن ئاشتى،
مەجنۇن يۇرەگىگە ئوت تۇتاشتى.

لەيلىدىن ئولۇب تەرەب گۇرىزان،
تاڭ شەمئىدىك ئولدى ئەشك رىزان.

2875. بىلدىلەر ئىنكاۋكى چەرخى بېمېھر،
ئوز مېھرىگە زاھىر ئېتگۇسى چېھر.

يۇز ئۇزر ئىلە قوپتى سەرۇى نەۋخىز،
نەرگىسلەرىن ئەيلەب ئەرغۇۋان رىز.

شەرھ ئېتتىكى فىتنەئى ھەۋادىس،
ئاقشام نى ئىنش ئېتمىش ئېردى ھادىس.

يەئنى: «تۇرەرىمغە يۇز جىھەتدۇر،
بارسەم دەغى ئەينى مەسلەھەتدۇر».

بەغرى يەرسىن بۇ داغى سوكتى،
بەئزى كېچە ئوتكەن ئىشنى توكتى.

كوپ ھالاكەتلىك ئىشلەرنى باشلىرىدىن ئوتكۇزۇشكەن بولسىمۇ، پاكلىقتىن ئايرىم ئەمەس ئىدى.

ئىشق ئەھلى بۇلاردەك پاك بولسا، ئۇلار ئەبىدىي ئۇچرۇشۇشقا مۇيەسسەر بولسا ھېچ ئەجەپ ئەمەس.

نەپس مەغلۇبلىرى ئاشىق بولغانلار ئۇچۇن ئاشقلىق ھارامدۇر.

2870. بىر-بىرىگە كۆڭۈل بەرگەن شۇ ئاشىق-مەشۇقلار، شۇنداق قىلىپ بىر-بىرىنىڭ دىدارىنى كۆرۈشتى.

ئاسمانىنىڭ بېغى ئۇزۇلۇپ، جاپا ژۇرۇشى يەنە باشلانىدى.

يالغان كۆلۈشلەرگە رەغبەتلىنىپ، يالغان تاڭمۇ كورۇنۇشكە باشلىدى.

تاڭنىڭ ئۇچقۇنلىرى تاغدىن ئاشقاندا، مەجنۇننىڭ ژۇرىگىگە ئوت تۇتاشتى.

لەيلىنىڭمۇ خوشاللىغى قېچىپ، تاڭ شامىدەك كوز ياشلىرىنى توكتى.

2875. ھەر ئىككىلىسىمۇ مېھرسىز پەلەكنىڭ ئوز قۇياشىغا ئۇز كورسۇتۇشىنى بىلىشتى.

يېڭى ئوسكەن سەرۇ (لەيلى) ئوز ئۇزۇر-ھورمەتلەر بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، بوتا كوزلىرىدىن تامچا-تامچا دانىلار توكتى.

ئەشۇ ئاخشامدا بېشىغا چۇشكەن بەختسىزلىك ۋە كۆلپەتلەرنى بىر-بىردىن شەرھلەپ دىدى:

«مېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇشۇم قانچىلىك ياخشى بولسىمۇ، لېكىن قايتىشىم مەسلىھەتتۇر كەلدۇر».

ئىككىلىسىمۇ ئەشۇ كېچە، باشتىن ئوتكەزگەن ۋەقەلەرنى ئېيتىشتى.

2880. بىر - بىرلەرنىڭ ئوپۇب ئەيلىگەن،
تازە قىلىبان فىراق داغىن.

دېۋانەغە قالدى غەم تۇنى دەرد،
ئوز بۇرجىغە چىقتى ماھى شەبگەرد.

خوش دەۋلەت ئېرۇر ۋىسال شامى،
ئاچىلماسە سۇبھى ھەجر دامى.

2883. ئۇل شام يۇز ئىلچە گەر ھەۋەسدۇر،
چۇن سۇبھ دەم ئۇردى بىر نەفەسدۇر.

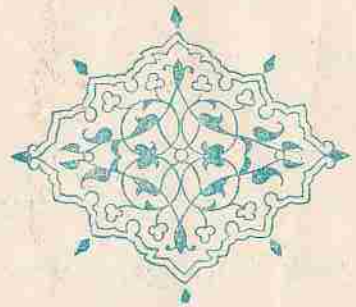

2880. بىر - بىرىنىڭ ئايالىرىنى سويۇشۇپ، چۈدالىق دېگەندى تارىلاشتى.

غەملىك كېچىنىڭ دەردى دېۋانىغا قالدى، كېچىلىرى كېزىپ ژۇر گۈچى ئايمۇ ئوزىنىڭ مۇنارىسىغا چىققان ئىدى.

ئەگەر ئايرىلىش تېگىنىڭ بەند - تۇزىغى ئېچىلمىسا، ۋىسال شامىنىڭ ئوزى ياخشى ھولەتدۇر.

2883. يۇز ژىللارچە ئۇ شامنىڭ ھەۋەسى بولسىمۇ، تاك نەپەس ئالغاندا ئۇنىڭ بىر نەپەس ئىكەنلىگى بىلىنىدۇ.

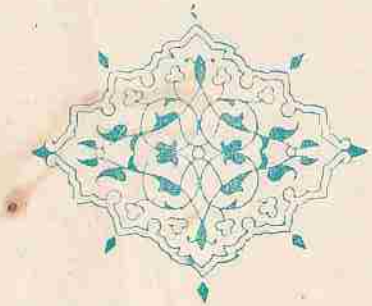

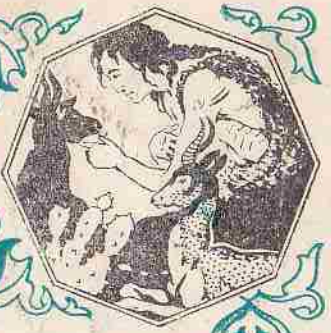

يىگىرمە تورتىنچى باب

مەجنۇننىڭ نەجد تاغىغە چىقىپ، ئۇز لەيلىسىنى يادلاپ كېيىككە قارەپ ئەيتقان سوزلىرى

ئەفسانە سەرايى دەرد پەرۋەرد،
مۇنداق دېدى بۇ فەسانە دەرد:

2885. كىم ئۇل كېچەكىم ئىكى دىلارام،
بىر-بىرىنىڭ ۋەسلىدىن ئالمب كام.

دەشت ئۇزرە بىرسى قالدى ياڭغۇز،
قويدى بىرسى قەبىلەغە يۇز.

خالى قالىب ئېردى خىر گەھى ماھ،
سالدى ئۇزىن ئەندە ماھى خىر گاھ.

ئېل بولمەدى ھالىدىن خەبەردار،
كىم ۋەسلىدىن ئولدى بەھرە بەردار.

ئۇل زۇمرەئى نامۇراد غافىل،
كىم بولدى ئەگە مۇراد ھاسىل.

2890 چۇن سۇبھ كۇياۋدېك ئەيلەب ئارا،
جىلۋە بىلە بولدى ئاشكارا،

تەگى نەفەس ئېتتى ئانى ئەسفەر،
ئۇل رەڭ ئىلە كىم گۇل مۇئەسفەر.

ژىگىرمە توتىنچى باب

مەجنۇننىڭ نەجد تېغىغا چىقىپ، ئۇز لەيلىسىنى يادىغا كەلتۈرۈپ كېيىككە قاراپ ئېيتقان سوزلىرى

دەتلەر بىلەن پەرۋىش تاپقان ئەپسانە ئېيتقۇچى بۇ دەرتلىك ئەپسانىنى شۇنداق باشلايدۇ:

2885. ئەشۇ كىچىسى ئىككى دىلارام بىر-بىرى بىلەن ئۇچراشقاندىن كېيىن

بىرى دەشتە قالدى، بىرى ئۇز قەبىلىسىگە، قاراپ كەتتى.

ئايىنىڭ چېدىرى (يەنى لەيلىنىڭ ئويى) بوش قالغان ئىدى، شۇ چېدىرنىڭ ئېيى قايتىپ باردى.

لەيلىنىڭ ھالىدىن ئەل-ژۇرت خەۋەردار بولمىدى، ئۇنىڭ ۋەسلىدىن كىم بەھرە ئالغانلىغىنى ھېچكىم بىلەلمىدى.

ئېينى سەلام توپى، مەخسەتلىرىگە يېتىشەلمەستىن غەپلەتتە ئىدى. لەيلى بولسا ئۇز مۇرادىغا يەتكەن ئىدى.

2890. تاڭ كۇيوغۇلدەك ياسىنىپ، جىلۋە بىلەن كورۇندى.

تاڭ نەپىسى بوغۇلغىنىدىن، سېرىق سەدىپەرگە گۇلگە ئوخشاپ رەڭگى سارغايغان ئىدى.

ساھىب خەۋەقان كۆياۋ كوز ئاچتى،
باشىدەغى ئېل سەرى سوز ئاچتى.

دىدەنكى كېتۇردىلەر ئەمارى،
ئەزم ئەيلەدى ئوز ۋىساقى سارى.

كىم زەئىفى قەچانكى بولسا زايىل،
بولغەي يەنە ئەيلەر ئىشىگە مايىل.

2895. لەيلىكى ئوى ئىچرە تۇتتى تەسكىن،
ھەجرئەندۇھىدىن كوپ ئولدى غەمگىن.

يار ئىسى تاپىب ئىدى دىماغى،
ئانسىز بولە ئالمەدى فەراغى.

ھەم دەردىدە بار ئىدى قەتتىغلىق،
ھەم ئەيشىدە بار ئىدى ئەچىغلىق.

مەجنۇنغە كى يېتتى دەۋلەتى ۋەسل،
فەھم ئېتمەگەن ئېردى لەززەتى ۋەسل.

قۇيۇب غەم ئوتىغە ئويلەكىم خەس،
ۋەسل ئاتى ئېشتۇر ئېردىيۇ بەس.

2900. چۇن ۋەسل ئىلە تازە بولدى جانى،
نوش ئېتتى يوز ئابى زىندەگانى.

توكتى بۇ ھەيات نوشىن ئەييام،
تۇتتى يەنە زەھر تولدۇروب جام.

ھەجرىكى ئەگە مۇرەتتەب ئولدى،
ئەۋۋەلغىدىن ئېمدى ئەسئەب ئولدى.

كوڭلى ئەرا يوز بەلايى ھايىل،
بولدى، يەنە نەجد سارى مايىل.

ئۇل قۇلەككى نەجد دېرلەر ئانى،
يېر ئوزرە كېلىب سېپچرى سانى.

2905. ئەۋجىكى يېتىب فەلەك سمائىن،
قاپلاندىن ئالىب قەمەر نەزائىن.

خاپلىق كىسىلگە يولۇققان كۆيوغۇل كوز ئېچىپ، يېشىغا توپلانغان كىشىلەرگە:

ئەمارى (جو) كەلتۇرۇشنى بۇيۇردى ۋە ئوز سارىيىغا ماڭدى.

كىسەللىگى قاچان تۇزەلسە، يەنە ئوز ئىشىنى باشلىماقچى ئىدى.

2895. لەيلى ئوز ئويىگە كىلىپ، كوڭلى تىنچلانغاندىن كېيىن، يەنە جۇدالىق ئەلىمىدىن كوپ غەمگە چۆشتى.

ئۇنىڭ دىمىغى يارنىڭ پۇرىغىنى سەزگىنىدىن، بىر پەسۇ تىنچلىنالمايتتى.

ھەم دەردىنىڭ قاتتىقلىغىنى چىكەتتى، ھەم ئەيشىنىڭ ئاچچىقلىغىنى سېزەتتى.

مەجنۇن ۋەسل دولىتىگە يېتىشكەن بولسىمۇ، ۋەسل لەززىتىنى سېزەلمىگەن ئىدى.

ئۇ، غەم ئوتىدا خىشە كىتەك يېنىپ، ئۇچرۇشۇشنىڭ نامىنىلا ئاڭلايتتى، خالاس.

2900. ئەندى بۇ ئۇچرۇشۇش بىلەن يۇزلەرچە ئابىھايات سۇيىنى ئىچكەندەك جېنى تازا بولدى.

زامانە بۇ ھايات سۇيىنى توكۇپ، ئورنىغا يەنە زەھەر تولغان جامنى تۇتتى.

جۇدالىغى شۇ دەرىجىگە يەتكەندە، ئۇ ئالقىدىنمۇ ئېغىر ھالغا چۆشتى.

كوڭلىگە يۇزلىگەن بەلالارنىڭ ۋەھىمىسى چۆشكەندە، يەنە نەجد تېغىغا قاراپ ماڭدى.

نەجد دەپ ئاتالغان ئۇ چوققا يەر يۇزىنىڭ ئىككىنچى ئاسمىنى ھىساپلىنىدۇ.

2905. ئۇنىڭ ئۇچى پەلەكنىڭ قۇلىغىنى تىشىپ، قاپلاننىڭ ئوچىنى ئايدىن ئالغان.

هەم قاپلاندىن ئەسەدغە ئېمگەك،
هىم تەككەسى جەدي بىرلە ھەمتەك.

گۈلگۈنەئۇ ۋۇسمەدىن يۇزى ھەرد،
يەئىنكى يوق ئەندە سەبزەئۇ ۋمرد.

قالقانىغە ئاينىڭ ئۇرۇب تىغ،
بەل مېھر يۇزىگە تېگۈرۇب تىغ.

تىغى ئۇزە پارە-پارە خارە،
ئەنداقكى قىلىچدە سەكپارە.

2910. خارا ئىدى جىسمى كوھ تا كوھ،
ئاشىققە نېچۈككى كوھى ئەندۇھ.

ئاشىققە جەفا قىلۇر ئۇچۇن فاش،
قوينىنىۋ ئېتەكلەرى تولە تاش.

ھەر خار ئەگە ئەجر نېشىدېك تېز،
ھەر خارە فېراقدېك غەمەگېز.

مەجنۇنغە بۇ تاغ ئەۋجى مەسكەن،
ئۇل ئەۋجدە خارەروبۇ خەسكەن.

يەئنى بوكى تۇتقاچ ئەندە مەنزىل،
مەنزۇرى ئىدى بارى قەبائىل.

2915. لەيلى ھەمشەمىن قىلىب نىشانى،
كوزىدىن ئىتۇرمەس ئېردى ئانى.

بۇ نەۋئ قىلىب غەمنغە چارە،
ئۇل ھەينى قىلۇر ئېدى نەزارە.

چىقسە ئېدى ئۇل قەبىلەدىن دۇد،
ئەيلەر ئېدى كوزنى سۇرمە ئەندۇد.

گەر ئۇلسە فەلەك ساري ئەلەمكەش،
بار ئېردى كوزىگە توتىيا ۋمش.

نەجدتمكى قاپلاندىن، ئاسمانىنىڭ شىرىغا (ئەسەدىگە) كۆلـ
پەت يېتەتتى، تمكىسى (ئوچكىسى) بولسا، ئاسمانىنىڭ تمكـ
لىرى (جەددىلىرى) بىلەن بەراۋەر ژۇگرەيتتى.

ئۇنىڭ كوكسىدە ئوسۇملۇكلەر كوكەرمىگەن ئىدى، يا
گۈللەر يا مايسىلاردىن ئەسەر يوق ئىدى.

ئۇنىڭ ئۇچلىرى ئاينىڭ قالقىنىغا نەيزىدەك تېگەتتى، بەلكى
قۇياشنىڭ يۇزىگەمۇ يېتەتتى.

ئۇنىڭ قىرىدىكى تاش پاچلىرى، خۇددى قىلىچنىڭ ئۇسـ
تىگە قويۇلغان تاشلاردەك ئىدى.

2910 ئاشىقتىكى قايغۇ تېغىدەك، ئۇنىڭ بارلىغى تاشتىن ئىبارەت
ئىدى.

ئاشىققا جاپا كورسۇتۇش ئۇچۇن، ئۇنىڭ قوينى ۋە ئېتەكـ
لىرى تاش بىلەن لىق تولغان ئىدى.

ھەر بىر تىكىنى جۇدالىق نەشتىرىدەك ئىشتىك، ھەر بىر
تاش پاچىسى بولسا، پىراقتەك غەم كەلتۇر گۇچىدۇر.

بۇ تاغنىڭ ئۇچى مەجنۇنغا جاي بولۇپ، ئۇ يەردە مەجنۇن
تاش پاچلىرىنى تازىلايتتى، خەس-چوپلەرنى سۇپۇرەتتى.

مەجنۇن بۇ تاغنىڭ ئۇچىنى ئوزىگە ماكان قىلغاندا، پۇتۇن
قەبىلە كوزىگە كورۇنۇپ تۇراتتى.

2915. لەيلىنىڭ ئويىنى مولجالغا ئېلىپ، ئۇنىڭدىن كوزىنى
ھىچ ئۇزەلمەيتتى.

ھەي قەبىلىسىگە قاراش بىلەن، ئوز غەمىگە چارە تاپماقچى
بولاتتى.

ئەشۇ قەبىلىدىن چىققان ئىسنى كوزىگە سۇرمە قىلىپ
سۇرتەتتى.

ئۇ قەبىلىنىڭ تاغدەك بولۇپ ئاسمانغا چىققان چاكلىرى،
مەجنۇننىڭ كوزىگە تۇتىيا ئىدى.

ئوردى يەنە ئۇل تەرەف قەدەمنى،
تارتىپ يەنە ئاھى دەم-بەدەمنى.

ئۇل تاغ ئۇزە چىقتى ئاتەشەكبىز،
ئەندافكى بىنىككە ئوت چىقەر تىز.

تىكتى يەنە ئۇل قەبىلەغە كوز،
دې باشلەدى ئوز-ئوزى بىلە سوز.

دەۋرىدە ۋۇھوش بولدى پەيدا،
ھوش ئىچرە ئەلەر، ۋەلې بۇ شەيدا.

گىردىدە تۈيۇر بولدىلەر جەمئ،
پەرۋانە ئەلەر، ۋە لېك بۇ شەمئ.

بۇ نەۋئ بولۇپ شىئارى ئانىك،
ئۇل خەيل ئىلە روزگارى ئانىك.

ئۇل ۋەھشىكى ئىبرىلەر جەلىسى،
بىر جەيرەن ئىچدى ئەنىك ئەنىسى.

كىم كوزىنۇ بوينى شوخۇ نازۇك،
ھەم پەيكەرى شەخسى چوستۇ چابۇك.

سۇرەت ئەگەلۇتنى خامەسىدىن،
نافە ئەگەجان شەمامەسىدىن.

دېۋانەغە يارۇ ئاشنا ئۇل،
تەكىيە قىلۇر ئولسە مۇتتەكا ئۇل.

بوينىن قۇچەر ئىبرىدى كور گۇزۇب مېھر،
سۇرتەر ئىچدى چېچرىگە ئەنىك چېھر.

ئەشكىن ئەرتىپ قۇلاغى بىرلە،
جىسمىنى قەشىب تۇۋاغى بىرلە.

ۋەسفى ئارە ساز ئېتىپ تەرانە،
دېر ئىبرىدى قۇلاغىغە فەسانە:

«كىمى دىلشۇدەلەر گە ئاشنا خوي،
باشىدىن-ئاياغىگە ئاشنا روى.

ئۇستى-ئۇستىگە ئاھ چىكىپ، يەنە شۇ تەرەپكە ماڭدى.

2920. ئاسمانغا كوتۇرۇلگەن ئوتقا ئوخشاپ، مەجنۇنمۇ يالقۇندەك تاغ ئۇستىگە چىقتى.

يەنە ئەشۇ قەبىلىگە كوز تىكىپ، ئوز-ئوزىچە سوزلەشتى.

ئۇنى ۋەھشىي ھايۋانلار دائىرە قىلىپ ئوراۋلىشتى، ئۇ-لارنىڭ ھوشلىرى جايىدا، لېكىن بۇ ھوشسىز شەيدا ئىدى.

ئەتراپىغا قۇشلارمۇ جەم بولۇشتى، ئۇلار پەرۋانە، لېكىن بۇ شام ئىدى.

ئۇنىڭ ئىشى شۇنداق بولۇپ، ھايۋان ۋە قۇشلار بىلەن ئوتەتتى.

2925. ۋەھشىي ھايۋانلار ئۇنىڭ سوھبەتدىشى بولۇپ، بىر جەيرەن ئۇنىڭ دوستى ئىدى.

بۇ جەيرەننىڭ بوينى نازۇك، كوزلىرى شوخ، بەدەنلىرى مەھكەم، ئاياقلىرى يىنىك، چاپقۇر ئىدى.

ئۇنىڭ سۇرىتى لوتپ قەلەمى بىلەن سىلىنغان ئىدى، جېنى بولسا ئىپارنىڭ خوشپۇراق پۇرىغىدىن ئىدى.

ئۇ جەيرەن بۇ دېۋانىنىڭ يار ۋەئاشنىسى، تاياڭاندا، تا-ياڭچىغى ئىدى.

مەجنۇن مېھرىۋانلىق بىلەن جەيرەننىڭ بوينىنى قۇچاغلايتتى ۋە ئوزىنى-ئوزىگەسۇر كەيتتى.

2930. جەيرەن بولسا قۇلىغى بىلەن مەجنۇننىڭ كوز ياشلىرىنى ئىتاتتى، تۇياقلىرى بىلەن بەدىنىنى تاتلايتتى.

مەجنۇن ئۇنىڭ تەرىپىنى كۇيلەپ، قۇلىغىغا ئەپسانىلار ئېيتاتتى:

«ھەي، ئاشىقلارغا ئاشنا تەبىەتلىك ۋە باشتىن-ئايىغىچە دوستلۇق مېھرى تولغان.

مالىدە تەنىڭ تېپەك كىيىپ جۇم،
ئاستىدىن تېپەك يېرىگە قاقۇم.

ھەم تازە كۆڭۈل بىلە سەرىنىڭ،
ھەم تۇرغە ئۇزار ئىلە جەبىنىڭ.

2935. ئاغزىڭ ئەرا لالەدىن نەۋالە،
تىلىدىن قالىب ئەندە بەرگى لالە.

تىشلەر سېڭە لالە ئۇزرە مولدۇر،
مولدۇر دېمەيىنكى رىشتەئى دۇر.

قىلماق بىلە لالە بەرگىدىن قۇت،
ئېرنىڭ تاپىبان دۇر ئۇزرە ياقۇت.

رەڭ ئىچرە ئىكى كوزۇڭ قەراسى،
پازەھرى ئىلە قەرا ئەراسى.

يۇز نوشىدىن ئىلگە يېتكۇرۇب بەھر،
ھەر كوز يۇمۇب ئاچقۇچە بۇ پازەھر.

2940. يا قەتل قىلۇرغە كېلدى ھەشمىڭ،
پازەھردىن ئولدى زەھر چەشمىڭ؟

پازەھر دېمە، قەرا بەلا ئۇل،
جان بىرلە كوڭۈل ئەرا بەلا ئۇل.

لەيلى كوزىدىك فۇسۇنگە رۇ شەڭ،
بېسۇرمە، ۋە لېك سۇرمەگى رەڭ.

نازۇك قەلەمىڭ نەزەردە مۇتلەق،
يوغان قەلەمىدۇرۇر ئۇچى شەق.

تۇيناق ئېمەس ئەڭلەسەم كەماھى،
يۇقمىش قەلەم ئۇچىغە سىياھى.

2945. رەئنا سوڭە كىمڭ سوڭە ككە پەيۋەند،
ئەنداقكى قەلەمدە ھەم بولۇر بەند.

بۇ تۇرفەكى يازغىلى رەقەمنى،
يونمىشسېن بەندلىق قەلەمنى.

سىلىق تەنلىرىگە ژېپەك كىيىپسەن. ئاستىدا بولسا ژېپەك ئورنىدا تۇرت-مەيىن ژۇڭۈڭ بار.

دۇمبەڭ ۋە ساغرىڭ تارا، پىشانە ۋە ئۇزلىرىڭ چىرايلىق.

2935. يىگىنىڭ لالە بولغىنىدىن، ئاغزىڭدا لالىنىڭ بىر يوپۇ-مغى تىل بولۇپ قاپتۇ.

چىشلىرىڭ لالىنىڭ ئوستىگە چۈشكەن شەبنەمدۇر، ئۇنى شەبنەم دېمەي، بەلكى ژېپكە تىزىلغان دۇردانىلاردۇر.

شۇ لالە يوپۇمغىدىن ئۇزۇقلانغىنىڭ ئۈچۈن، لۇبىڭ دۇر ئوستىدىكى ياقۇتقا ئايلىنىپتۇ.

ئىككى كوزۇڭنىڭ قارىلىغى پازەھر (زەھەرنى توختۇتۇ-دىغان) بىلەن قارا ئوتتۇرىسىدا ئالاھىدە رەڭ كەسپ ئىتىپتۇ.

كوزۇڭنىڭ ھەر ئېچىلىپ ژۇمۇلىشى، ئەلگە يۇزلىگەن ھەسسىلەپ بەھرە يەتكۈزۈدۇ.

2940. يە ئاچچىغلىنىپ ئادەم ئولتۇرۇشكە قەست قىلىدىغىنىڭ پازەھر بىلەن كوزۇڭ زەھەرگە تولۇپتۇ؟

ئۇنى پازەھر دېمەي، بەلكى جان بىلەن كوڭۈل ئوتتۇ-رىسىدىكى قارا بەلادۇر.

جاڭ كوزۇڭ لەيلىنىڭكىدەك شوخدۇر، ئوزى سۇرمىسىز بولسىمۇ دائىم سۇرمە رەڭدۇر.

نازۇك ئاياقلىرىڭ يونۇلغان ۋە ئۇچى كىسىلگەن قەلەمگە ئوخشاپ كورۈنۈدۇ.

بىلسەم، تۇيمىغىڭ قەلەم ئۇچىغا ژۇققان سىيا ئىكەن.

2945. بوغۇنلۇق قومۇش قەلەمدەك، نازۇك سوڭەكلىرىڭمۇ بىر-بىرىگە باغلانغاندۇر.

تەئەججۇپكى خەت يېزىش ئۈچۈن، بوغۇنلۇق قەلەم ئىچىپسەن.

ئۇشبۇ قەلەمنىڭ بىلە خىرام ئېيت،
لەيلى ھەشەمى سەرى مەقام ئېيت.

چىققەندە بەھار گەشتى ساري،
گەر تۇشسە سېپنىڭ ساري گۇزاري.

دەۋر ئەيلە بۇرۇن، يۇگۇر قىراقدىن،
ئېۋرۇل باشىغە، ۋەلي يىراقدىن.

2950. چۇن دەۋر ئىلە ئەيلەسەڭ تەكاپوي،
تۇپراققە ھەر ئۇن قەدەمدە يۇز قوي.

تۇت سەيرە يول ۋەلبىك مېنىدىن،
خاكى رەھى بول ۋەلبىك مېنىدىن.

ھەم يۇزنى سېپنىڭ يۇزىگە سۇرتەي،
ھەم كوزنى سېپنىڭ كوزۇگە سۇرتەي

ئۇل يانكى خىرام ئېتەر رەۋان بول،
لالە بىلە گۇل ئەرا نىھان بول.

يېتگەچ ئاياغىغە سۇرت يۇزنى،
خاكى قەدەمىغە ئىككى كوزنى.

2955. بوزلاپ مېنىڭ غەمىمنى ئالشكارا،
موگرەپ مۇگۇم ئەيت بېمەدارا».

بۇ نەۋئ كىيىك بىلە نىيازى،
قۇشلەر بىلە ئوزگە نەۋئ رازى.

ھەربىر گە دېپ ئويلە قىسسەئى غەم،
كىم قۇش تىلى يالبارىپ دەمادەم.

جان سەفھەسى ئۇزرە نامە يازىپ،
ھەر لەفز يازمردە كوگلى ئازىپ.

جان رىشتەسى بىرلە نامەنى چۇست،
باغلەبان ئەلەر قەناتىغا رۇست.

2960. گەھ تەيرى ھەۋادىن ئەيلەپ ئىتلام،
گەھ بادى سەبادىن ئەيلەپ ئىتلام.

شۇ قەلەمنىڭ بىلەن مېگىپ، لەيلىنىڭ سارىيىغا بېرىپ جايلاشقىن.

ئۇ باھار پەيزى بىلەن چىققاندا، سەن تەرەپكە قاراپ ژۇرسە،

چەترەك جايدا دائىرە بولۇپ، ئۇزاقتىن تۇرۇپ، بېشىدىن ئايلان.

2950. ئۇنىڭ ئەتراپىدا ژۇگرەپ، ئايلانغىنىڭدا ھەر قەدەمدە تۇپراققا ئۇز قويغىن.

مىنىڭ ئۇچۇن سەيلىنىڭ يولى ۋە يولىنىڭ تۇپراغى بولغىن.

ھەم ئۇزۇمنى ئۇزۇگگە، ھەم كوزۇمنى كوزۇگگە سۇرتەي.

ئۇ، خىرام ئەتكەن تەرەپكە سەنمۇ راۋان بول، لالە ۋە گۇللەر ئارىسىغا يوشۇرۇنغىن.

ئۇ كەلگەندىن كېيىن، ئايىغىغا ئۇزۇگنى ۋە قەدىمىنىڭ تۇپرىغىغا ئىككى كوزۇگنى سۇرتكىن.

2955. بوزلاپ مېنىڭ غەمىمنى ئالشكارا قىلغىن، ھوگرەپ غەرىپلىغىمنى ۋە مۇگۇمنى ئېيتقىن».

مەجنۇن كىيىككە شۇنداق يالۇرۇپ، قۇشلارغا ئوزگىچە ھەسرەت قىلاتتى.

قۇشلارنىڭ ھەر بىرىگە ئۇستى-ئۇستىگە قۇش تىلى بىلەن يالۇرۇپ غەم قىسسىسىنى ئېيتاتتى.

جان سەھىپىلىرىگە نامە يېزىۋتىپ، ھەردەمدە ھوشىدىن كېتەتتى.

بۇ نامىنى جانىنىڭ ژىپلىرى بىلەن ئۇلارنىڭ قانىتىغا مەھكەم باغلايتتى.

2960. گاھ ھاۋادىكى قۇشلار بىلەن، گاھ تاغ شامىلىدىن خەۋەر ئەۋەتەتتى.

كۆڭلى ھەۋىسى ۋىسالى بىرلە،
لېكىن بۇ ھەۋىس خەيالى بىرلە.

ئۇل ۋەسلىكى تاپمىش ئەيلەيان ياد،
ئانىڭ بىلە كۆڭلىن ئەيلەيان شاد.

يۈز يىل كىشى ھەجر ئەرا چېكسە دەرد،
بولسە نەفەسى ۋىسال پەرۋەرد.

2964. غەم يوق يەنە بولسە ھەجر پەيۋەست،
ئۇل ھەم سېگە، ۋەھكى، بىر مەدى دەست.

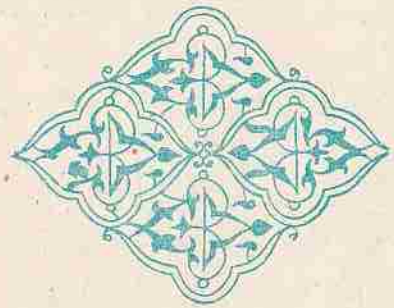

كۆڭلى ئۇچرۇشۇش ھەۋەسىگە چۈششەۋ، لېكىن بۇ ھەۋەسلەر خىيالدا ئىدى.

مەجنۇن، لەيلى بىلەن تېپىشقان ۋاختلىرىنى ئويلاپ، كۆڭلى شاد بولاتتى.

كىشى جۇدالىق دەردىنى يۈز ئىل تاتىپ، بىر دەم بولسەۋ ۋىسالغا ئېرىشسە، ئۇنىڭدىن كېيىن؛

2964. ئايرىلىش ئۈستىگە، ئايرىلىش كەلسەۋ غەمى بولمايدۇ، ئەپسۇسكى ئەشۇ چاغ سېنىڭ قولۇڭغا كىرمەدى!

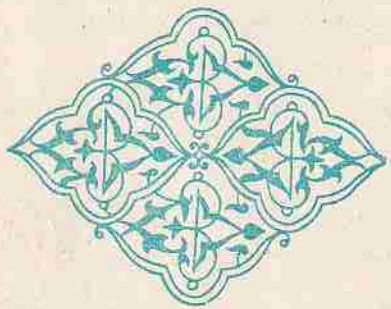

يىگىرمە بېشىنچى باب

مەجنۇن ئاتا-ئانەسىنىڭ ئولىمى ۋە مەجنۇننىڭ بۇ ۋەقەنى تۇشىدە كورۈپ ئۇلەرنىڭ قەبرىگە كىلىپ يىغلەگانى

بۇ بەزمى غەم ئىچرە دەرد پەرۋەرد،
بۇ نەۋئ چېكەر سۇرۇدى پۇردەرد:

كىم نەۋفەل ئۇيىدىن ئۇل جىگەرخۇن،
يە ئىنكى غەرىب خەستە مەجنۇن.

چۇن بادىيە ساری ئەزم قىلدى،
تاكلەكى ئاتا-ئاناسى بىلدى.

بەسكىم كېلىبان ئولۇس ئۇياتى،
قەتئ ئولدى ئىكسىنىڭ ھەياتى.

ئازىم بولۇپ ئۇيگە زارلىغدىن،
ئېل ئالدە شەرمسارلىغدىن.

2970. يۇزلەندى ئاتاسىغە ئىستماق،
تېز سۇيىنى جىسمىدىن ئىلتماق.

بىستەر ئۇزە ياتتى دەرد بىرلە،
ئىسسىغ تېرۇ ئاھى سەرد بىرلە.

كوپراق نېچە قىلدىلەر ئىلاجى،
سىچھەتقە يۇز ئۇرمەدى مىجازى.

ژىگىرمە بەشىنچى باب

مەجنۇن ئاتا-ئانىسىنىڭ ئولۇشى ۋە مەجنۇننىڭ بۇ ۋەقەنى چۇشىدە كورۈپ، ئۇلارنىڭ قەبرىگە كىلىپ ژىغلىغىنى

بۇ غەم بەزمىدە دەرتكە تولغان، كوپ دەرتلىك ژىغلارنى
شۇ خىلدا بايان قىلدۇ:

ئۇ جىگەر قان، يەنى غەرىپ، خەستە مەجنۇننىڭ نەۋفەل
ئويىدىن چىقىپ،

دەشتكە قاراپ كەتكەنلىگىنى ئەتىگەنلىگى ئاتا-ئانىسى
بىلگەندىن كېيىن

ئېل-ژۇرت ئالدىدا ئۇياتقا قالغان ئاتا-ئانىنىڭ ھاياتى تار-
مار بولدى.

ئېل ئىچىدە شەرمەندە بولغىنىدىن ۋە ئەلەم بىلەن كويگە-
نىدىن ئىككىلىسى ئويگە قايتىشقىنىدا،

2970. ئاتىسىنى ئىستىما تۇتتى، بەدىنى تەرگە پىشتى.

دەرتتىن كىسەللىك چۇشىگىگە يېتىپ ئىسسىق تەرگە
پېتىپ، سوغاق ئاھلار چەكتى.

ئاغرىقنى ساقايتىش ئۈچۈن كوپ ئامال-چارىلار قىلدىش-
سىمۇ، تىنى ساقايمىدى.

هىكمەت ئېلى كور گۈزۈب مەھارەت،
كەم بولمەدى تەبئىدىن ھەرارەت.

شەربەت كىبى ئىچسە ئېردى كافۇر،
تەبئى ئوتى ئەيلەر ئېردى مەھرۇر.

2975. چۈن نەخلى ھەيات بولدى بېبەرگ،
شەربەت بولۇر ئېلگە شەربەتى مەرگ.

گەر بېرسە تەبىب تۇخمىيانە،
بىل زەھرى گىيەھ بۇ تەرگە دانە

ئىچ قەبز تاپەر تەرەنجەبىندىن،
سەفرا ئارتەر سىكەنجەبىندىن.

بولۇر تەئىز بىرلە ئەفسۇن،
بائىس بارى رەنج ئولۇرغە ئەفزۇن.

بەس مۇھلىق ئېبدى مەرىز رەنجى،
بولمەدى ئىلاج چارە سەنجى.

2980. چۈن يېتتى سۇرۇشى ئاسمانى
تاپشۇردى ۋە دەتى نىمانى.

ئەزم ئەيلەدى تەيرى سىدرەمەسكەن،
ئۇزمەسكەنىن ئېتگەلى نىشىمەن.

يۇزلەندى قەبىلەغە ئەزايى،
سوگ ئەھلىغە تۇشتى ھاي-ھايى.

بۇ ۋاقىعە ئىچرە ناتەۋان زال،
ئەندىنكى دېگەيلەر ئولدى بەدھال.

بىر ياندىن ئوغۇل غەمۇ شىكەنجى،
بىر ياندىن ئەبۇشقە دەردۇ رەنجى.

2985. بەسكىم ئۇزىن ئېتتى پارە-پارە،
يوق ئېردى ھەياتىدىن شۇمارە.

ئىلم ئەھلىنى ۋە تەۋىپلار قانچىلىك ماھارەت كورسۇتۇشسەمۇ، تەبئىتىدىن ھارارەت كەتمىدى.

كامپۇرنى—ئاق دورىنى شەرۇەتتەك ئىچكەنسىرى، تىندىدىكى ھەرارەت ئوتقا ئايلىنىپ كىتەتتى.

2975. بىر ۋاختتا ھايات دەرىخى يوپۇماقسىز قالسا، ئۇنداق كىشىگە بىرىدىن-بىر شەرۇەت، ئولۇم شەرۇىتى بولۇدۇ.

ئەگەر تەۋىپ ئاغرىقنى بىر دانە دورا بەرسە، ئۇنىڭ داندىنىرىدىن زەھەرلىك گىيالار ئوسۇدۇ.

تەۋىپنىڭ تەرەنجەبىن (ئىچنى يۇمشۇتۇدىغان) دورىسى ئاغرىقنىڭ ئىچىنى قەۋزىيەت قىلاتتى، ئىسكەنجەبىن (سەپرا ماددىسىنى يوقۇتۇدىغان) دورىسى بولسا سەپرانى كوپەيتۇرەتتى.

ئاغرىق ئۇچۇن قىلىنغان پۇتۇن تەمار، سەھەر ۋە دۇئا خاتىرىلەر ئاغرىقنىڭ ئازاۇىنى ئاشۇرۇشقا سەۋەپچى بولاتتى.

ئاغرىقنىڭ ئازاۇى قوقۇنچلۇق بولغىنىدىن ئازاپلارنى توختۇتۇشقا ئىلاج تېپىلمىدى.

2980. پەلەكتىن: «ئامانەتنى بەرگىن!» دىگەن ئاۋاز كەلگىنىدىن كېيىن، ئۇزىدىكى جان ئامانىتىنى تاپشۇردى.

ئۇنىڭ ژۇقۇرىغا ئۇچۇدىغان روھى ئوز جايىغا بېرىپ ئولتاردى.

قەبىلە ھازا تۇتۇپ، غەم ئەھلى ئاھ-ۋايغا چۇشتى.

بۇ ۋەقەلەرنىڭ ئىچىدە قالغان بىچارە مومايىنىڭ ئەھۋالى ناھايىتى ئېغىر لاشتى.

بىر ياقتىن ئوغۇلنىڭ غىمى بىلەن قىينىلىش، ئىككىنچى ياقتىن بوۋاينىڭ دەردۇ-رەنجلىرىنى تاتىپ،

2985. نىتىجىدە ئوزىنى پارە-پارە قىلدى، ھاياتىدىنمۇ باشقا ئۇمۇتى قالمىغان ئىدى.

ئاق ساچىن ئۆزۈبكى يېلگە بېردى،
بىر تارزەئىف جىسمى ئېردى.

ئانى داغى گۈنبەزى جەفاكوش،
ئوز جۇفتىغە ئەيلەدى ھەماغوش.

گەر ئوغلى فىراقى بىرلە كېتتى،
نې بولسە ئەبۇشقەسىگە يېتتى.

تۇتتىلەر ئەنىك دەغى ئەزاسىن،
كىيدىلەر ئەنىك دەغى قەراسىن

2990. گورىستانى مۇئەييەن ئېردى،
كىم ئۇل ھەي ئېلىگە مەدفەن ئېردى.

چۇن يېتتى كوز ئاچمەس ئۇيقۇ چاغى،
ياندائىتى ئىكاۋلە ئەندە داغى.

مۇندىنكى نې فىئل قىلدى گەردۇن،
نەجد ئۇزرە خەبەرسىز ئېردى مەجنۇن.

بىر كۇن ئاشىبان ئىچىگە قەيغۇ،
كېلدى نەفەسى كوزىگە ئۇيقۇ.

چۇن كوزلەرى بولدى راھەتامېز،
كور گۇزدى خەيالى سۇرەتەگېز.

2995. كىم ئىككى كەبۇتەرى يەگانە،
بىر ئۇيدە چىقاردىلەر جەۋانە.

چۇن چىقتى جەۋانەغە پەرۇ بال،
چەرخ ئەيلەدى ئانى مۇزتەرىب ھال.

ئاشۇفتە بولۇب دىماغى رايى،
يولمىش ئېدى مۇددەتى ھەۋايى.

ئاتا-ئانادىن تەمام ئۇزۇلدى،
سەھرايى خىيەل ئەرا قوشۇلدى.

ئۇل ئىككىسى كېلتۇرۇرگە ئانى،
پەرۋاز ئىلە تۇتتىلەر ھەۋانى.

ئاق چېچىنى ژۇلۇپ شامالغا ئۇچۇردى، كۇچسىز جىسمىمۇ بىر تال چاچ بولۇپ قالغان ئىدى.

جاپالار كەلتۇرگۇچى دۇنيا، ئۇنىمۇ ئوز جۇپىنىك قۇچىغىغا سالدى.

ئوغلىنى كورەلمەستىن، ئۇنىك دەردىدە كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن بوۋىيىغا يېتىشتى.

قەبىلە، بۇ بىچارە مومايغىمۇ ھازا تۇتۇپ، ئۇنىك ئۇچۇن قارا كىيىشتى.

2990. شۇ يەردە بىر گورىستان بولۇپ، ئۇنىڭدا ھەي قەبىلىسىنىك ئادەملىرى دەپن قىلىناتتى.

ئەبدىي كوز ئاچمايدىغان ئۇيقا چېغى كېلىپ، ئىككىلىسى شۇ يەردە ياندائىتى.

پەلەكنىك بۇنداق ئىشلىرىدىن نەجد تېغىدا ژۇرگەن مەجنۇن خەۋەرسىز ئىدى.

كۇنلەرنىك بىرىدە ئۇنىك قايغۇسى ناھايىتى ئېشىپ، كوزىگە بىر ئاز ئۇيقا كىرگەن ئىدى،

كوزلىرى ئۇيقىغا كېتىپ، راھەتلەنگەندىن كېيىن بىر چۇش كوردى:

2995. قارىسا، ئىككى كەپتەر بىر ئويدە بالا چىقارغان،

كەپتەر بالىسىنىك قاناتلىرى ئوسكەندە، زامانە ئۇنى قىيناقتا سالدى.

پەرىشان خاتىر بولۇپ، بۇ كەپتەر بىر ئاز ۋاخت ھەيران بولۇپ قالدى.

ئاتا-ئانىسىدىن پۇتۇنلەي ئايرىلىپ، سەھرادىكى جانۋارلارغا قوشۇلدى.

ئاتا-ئانىسى، يەنى غوراز ۋە مىكىيەن كەپتەر ئۇنى ئەپكەلىش ئۇچۇن ھاۋاغا پەرۋاز قىلىشتى.

3000. تاپتىلەرۇ رام بولمەدى ھېچ،
جويايى مەقام بولمەدى ھېچ.

ياندىلەر ئەلەر ئىكاۋلە نەۋمد،
كىم بولدى ئەيان بەلايى جاۋىد.

يۇققاربدىن ئىندى ئىككى بۇركۇت،
قىلدىلەر ئىكى ھەمامەنى قۇت.

چۇن ۋاقىە كورگۇچى كوز ئاچتى،
كوزدىن قانلىغ سىرىشك ساچتى.

چۇن ئىستەدى ئۇل تۇشىگە تەئبىر،
ئوز ھالىغا دال تاپتى بىر-بىر.

3005. بىلدىكى ئاتا-ئاناسى ئولمىش،
خۇرشىدى ھەياتى تىيرە بولمىش.

تاغدىن قويۇب ئەيلەدى قۇيى مەيل،
ھەر قولغە توكۇب سىرىشكىدىن سەيل.

ئۇل بىر گەچە ئەيلەب ئاھۇ زارى،
گام ئۇردىكى خەيلىنىڭ مەزارى.

قىلدى چۇ قۇبۇرنى نەزارە،
بولدى ئىكى قەبر ئاشكارە.

تۇفراغلەر ئەرايەگى يەسەلغان،
غەم بەلچىغدىن يۇزى سۇۋلغان.

3010. ئۇستىگە ياغىب غۇبارى مېھنەت،
بۇتكان ئەياغدە خارى مېھنەت.

مېھنەت تىكەنىدىن ئاچىلىب ۋەرد،
رەيھانى مەشەققەتۇ گۇلى دەرد.

لالەسىدە كىم، كورۇنۇب ئەنبۇھ،
خۇنابى فىراقۇ داغى ئەندۇھ.

تاشى ئۇشاتىب نىشات ئەياغىن،
گەردى ياشۇرۇب تەرەب تەرەب چەراغىن.

3000. ئۇلار ھەمە يەرنى ئىزلەپ، ئۇنى تېپىشىمۇ، بالا كەپتەر ئاتا-ئانىسىغا ھېچ قۇلاق سالمىدى، ئۇلارنىڭ ئېيتقىنىغا كونمىدى.

ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى ئۇمۇتسىزلىنىپ قايتقانلىرىدا، ئەبەدىي بىر بەلاغا ئۇچراپ قېلىشتى:

ژۇقۇرىدىن ئىككى بۇركۇت ئۇچۇپ كېلىپ، بۇ ئىككى كەپتەرنى بىر لۇقما قىلىدۇ.

بۇ چۇشنى كورگەن مەجنۇن كوزىنى ئېچىپ، قانلىق ياشلارنى توكتى.

بۇ چۇشنىڭ تەبىرىنى بىلمەكچى بولۇپ، بۇ ئەھۋالنى ئوز ھالىغا ئوخشاتتى.

3005. بىلدىكى ئاتا-ئانىسى ئولۇپ. ھاياتىنىڭ قۇياشى قاراڭغۇلانغان ئىكەن.

تاغدىن سەكرەپ پەسكە قاراپ ژۇگەردى، سەلدەك كوز ياشلارنى توكتى.

قەبىلىسىنىڭ گورىستانىغچە ئاھ-زار چىكىپ ژىغلاپ باردى.

گورلەرنى قاراپ ژۇرگىنىدە، ئىككى گورگە كوزى چۇشتى:

ئۇلار يېڭى بولۇپ، غەم لېيىدىن ئۇستى سۇغالغان ئىدى.

3010. گورلەرنىڭ ئۇستىنى كۇلپەت چاڭلىرى بېسىپ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئەمگەك تىكەنلىرى ئوسكەن.

كۇلپەت تىكەنلىرىدىن قىزىل گۇللەر، مەشەققەت رەيخانلىرى ۋە دەرت گۇللىرى ئېچىلغان.

گورنىڭ لالە گۇلىدە چەكسىز پىراق قانلىرى ۋە غەم داغلىرى كورۇنەتتى.

تاشلىرى خوشاللىق پىيالىسىنى سۇنۇرۇپ، چاڭلىرى خوشال-خورامىلىق چىرىغىنى ئوچەرگەن ئىدى.

ۇەزئى ئىكى شەمئىكىم يوقىلغان،
ئەندۇھ شەمالى تىيرە قىلغان.

مەدفۇنلەرى ئىككى غەم سىرىشتە،
ئۇل نەۋئىكى شەمئ ئىچىندە رىشتە.

دىمە ئىكى شەمئى مۇنخەسىفدىك،
ئاشىق تەندە ئىكى ئەلىفدىك.

قىلغان ئەنى جىسمى خاكسارى،
جانى بىلە كۆڭلىنىڭ مەزارى.

چۇن كوردى ئاتا-ئانا مەزارىن،
گويا چاقمن ئوردى جىسمى زارىن.

باشىغە ساۋۇردى ئانچە تۇفراق،
گويا كى يىقىلدى بۇ كۆھەن تاق.

تاش ئورماق ئىلە تەنى نەجەندىن،
گويا كى ئايىردى بەند-بەندىن.

چېكمەك بىلە ئاھ ئوتى دۇخانىن،
تار ئەيلەدى دەھر خانۇمانىن.

ئوردى ئاتاسى مەزارىغە باش،
كىم كۆل-كومەك ئېتتى باشىن ئۇل تاش

چۇن چېكتى فىغانى جان گۇدازىن،
مۇنداق تو كتى نۇھۇفتە رازىن.

«كېي بادىيە ئەھلى ئەرجۇمەندى!
كوك تاقىغە ھىممەتىنىڭ كەمەندى.

نى بادىيە، بەلكى مەككە تا شام،
دەشت ئەھلىغە خانى نىئمەتىنىڭ ئام.

ئەئرابى كىرامى زىبىردەستىنىڭ،
مىندىن يېتىبان بارى شىكەستىنىڭ.

ھەم كۆڭلۈڭ ئولۇب غەمىدە ناشاد،
ھەم ئۇمرۇڭ ئولۇب ئىشمدە بەرباد.

ئۇلار غەم شامىلى ئىككى شامنى ژىقىتىپ، ئوچەر گەنگە ئوخشايىتتى.

بۇ گورده ياتقانلار خۇددى شام ئوتتۇرىسىدىكى پىلىكتەك غەم بىلەن قوشۇلۇپ كەتكەن ئىدى.

بۇلارنى ئوچكەن ئىككى شام دىمە، ئاشىق كەلىمىسىنىڭ ئىچىدىكى ئېلىپلەردۇر.

جان ۇە كۆڭۈللىرىنىڭ قارارى بولغان مەجنۇن، ئۇلارنىڭ تىنىنى شۇنداق دەسسىگەن ئىدى.

ئاتا-ئانىسىنىڭ مازىرىنى كورگەندىن كېيىن، ئۇقۇۇەتلەر تولغان بەدىنگە خۇددى چاقماق تەككەندەك بولدى.

بېشىغا ناھايىتى كوپ توپا چاچقىنىدىن، گويا كونا ئاسمان بېشىغا ئورۇلگەندەك بولدى.

ئازاپلانغان بەدىنگە تاشلار بىلەن ئورۇپ، ئۇ بەدەننى بوغۇن-بوغۇنىدىن ئاجرىتىۇەتكەندەك بولدى.

ئاھىنىڭ ئىسلىرى بىلەن، دۇنيانىڭ خانۇمانىنى قاپقارا قىلىۇەتتى.

ئاتىسىنىڭ مازارىغا باش ئوردى، ئۇ تاشلار ئۇنىڭ بېشىنى يانچىپ يوقۇتىۇەتتى.

شۇنداق جانىنى ئېچىندۇرۇدىغان پىغانلار بىلەن، يوشۇرۇن سىرلىرىنى ئېيتىشقا باشلىدى:

«ھەي سەھرا ئەھلىنىڭ ئەزىزى! ھىممىتىنىڭ ئوقى ئاسمانىنىڭ ئۇچىغچە يەتكەن!

مەككىدىن تا شامغىچە بولغان پۇتۇن دەشت ئەھلى، سىنىڭ نىئمىتىڭدىن بەھرىمەن ئىدى.

ئەرەپلەرنىڭ ئىچىدە ھورمەتلىك كىشىلەرمۇ ساڭا قارايتتى، سىنىڭ پۇتۇن بەختسىزلىكلىرىڭ مىنىڭدىن بولدى.

كۆڭلۈڭمۇ مىنىڭ غىمىمدىن ناشات بولدى، ئومرۇڭمۇ مىنىڭ ئىشىم ئارقىسىدا غازاڭ بولدى.

ئىستەب مىنى بولغەلى فەراغمىكى،
مېنىدىن ئوچۇبان يارۇق چەراغمىكى.

تاپماقتە مېنى ساچىپ دەرمەلەر،
تاپمەي مېنىدىن، بەجۇز ئەلەملەر.

گەۋھەر بىلە زىبلىغ تىلەپ باش،
باشىغە ھەمۇل گۇھەر بولۇپ تاش.

زەخمىگىغە كى ئىستەبان فەتىلە،
داغ ئورتەگەلى بولۇپ ۋەسىلە.

تىغىكى تىلەپ نېچۇككى پاكى،
ھەم ئەندىن ئولۇپ تەنگىدە چاكى.

شەمئ ئىستەبان ئۇي قىلۇرغە رەۋشەن،
ئەندىن كۇيۇپ، ئۇي دېمەيكى،خىرمەن.

يەئنى مېنى مۇبتەلانى ئىستەب،
ئىككى يۇزى جۇم قەرانى ئىستەب.

ئالىب بۇ قەراسېنىمىگ قەراربىگ،
ئەيلەب قەراروز-روزگاربىگ.

بۇ غەمدە نېتىب تىربىگ بولەي، ۋاي؟
ئۇزرۇگىنى نې تىل بىلە قولەي، ۋاي؟

ئەمربىگ بىلە چۇنكى تۇتمەدىم يول،
رۇھۇگىغە نېچۇگ دېيىن بىمىل بول؟

ناگاھ ئەرە مېنىدىن ئويلە تويدۇگ،
كىم غەم تاغىن ئارقەم ئۇزرە قويدۇگ.

بىر-بىر سۇگەگىم ئۇشاتتىگ ئاخىر،
تۇفراقغە تەنىمنى قاتتىگ ئاخىر.

ھەر نېچەكى بار ئېسەم بەد ئەختەر،
قىلغان ئېسە تالمىم رەد ئەختەر.

ئەۋۇ ئەيلە كەرەم بىلە گۇناھىم،
رۇھۇگىنى ــ ئۇق ئەيلە ئۇزرخاھىم».

راھەت كورۇمەن دەپ مىنى تىلىگەن ئىدىگ. لېكىن يورۇق چىرىغىگ مىنىگ تۇپەيلى ئوچتى.

پەرزەند دەپ كوپ پۇللار سەدىقە قىلدىگ، لېكىن مىنى كورۇپ ئەلەمدىن باشقا نەرسە تاپمىدىگ.

گوھەر بىلەن بېشىگنى زىننەتلىمەكچى بولدۇگ، ئۇ، گوھەر بېشىگغا تاش بولۇپ تەگدى.

يارىلىرىگغا قويماقچى بولغان مەلھىمىگ، ئۇنى كويدۇرۇشكە سەۋەپچى بولدى.

بەكمەگ ئوتكۇر تىغ تىلىدىگ، لېكىن ئۇنىگدىن بەدەنلىرىگ تىلىم-تىلىم بولدى.

ئويۇگنى روشەن قىلىش ئۈچۈن شام تىلىدىگ، لېكىن ئۇ شامدىن پۈتۈن ئوي-ماكانىگ كويۇپ كەتتى.

يەنى مەندەگ مۇپتالا ۋە ئىككى ئۇزى قارىنى تىلىدىگ.

بۇ ئۇزى قارا سىنىگ ئارام ۋە قارارىگنى يوقاتتى، ئوي-ماكانىگغا قارا كۈنلەر چۈشەردى.

ئاھ ۋاي، بۇ غەملەرگە قانداق چىداپ تۇرالاي، قايسى تىل بىلەن تەرۋا قىلاي؟..

ئەمربىگ بىلەن يول تۇتمىدىم، روھىگنى قانداق قىلىپ رازى قىلاي؟..

بىردىنلا مىنىگدىن شۇنداق تويۇپ، غەم تېشىنى ئۇستۈمگە قويدۇگ-دە.

سوگەگلىرىمنى بىر-بىردىن ئۇگۈتۈپ، تىنىمنى تۇپراققا كومدۇگ.

ھەر قانچە بەختى قارا ۋە تەلەيسىز بولسامۇ،

رەھىم بىلەن گۇناھىمنى كەچۈرگىن، روھىگنى ئۇزۇر خاھىم قىلغىن.

تاش ئۇزره قىلىب تەنىنى سەر كوب،
مىجگانىنى ئەيلەبان زەمىنروب.

چۇن بولدى ۋەتەن ئەناسى گورى،
تۇشتى يەنە ئالەم ئىچره شورى.

كوكسىن ياقە ئورنىغە قىلىب چاك،
ئوردى يۇره‌گىگە تىغى بىباك.

3045. يىرنى تېگىز ئېتتى ئەشكىدىن سەيل،
بالىغدىن ئولۇب قۇيۇرى ھەر خەيل.

قۇم ئۇستىده لېك تابى ئاھى،
ئوز جىسمىنى ئېتتى تابە ماھى.

تابە ئۇزه جىسمى سوزناكى،
بۇغداي كىبى كوكسى ئۇزره چاكى.

ئەنداق تەنى دەردناك بىرله،
يوق، يوقكى، بۇ جىسمى چاك بىرله.

كوپ ئەبرى بەھاردىك ئوكۇردى،
كەف سەيل كىبى يۇزىگە ئوردى.

3050. قىلدى ئانەسىغە مويە ئاغاز،
يۇز دەرد ئىلە بولدى نەۋھە پەرداز:

«كىبى جانىمە قىبلە، قىبلەمە نۇر،
مۇشكۇك بولۇب ئېمگەكىمده كافۇر.

جانۇم تەرەبى كوزۇم چەراغى،
كوڭلۇم خۇشى خاتىرىم فەراغى.

سېن كەئبە مېڭەۋۇ مېن تىلەب دەير،
تەۋفىك ساڭا ھېچ قىلمەيىن سەير.

سالىب سېڭە ئىزتىراب ھەردەم،
كەئبەمنى قىلىب خاراب ھەردەم.

3055. كەئبەم بولمىش مېنىڭ خەرابىم،
تېگرىگە نې بولغۇسى جەۋابىم؟

دەپ باش ۋە تىنىنى تاشقا ئۇرۇپ، كىرپىكلىرى بىلەن يەرلەرنى سۇپۇردى.

ئانىسىنىڭ گورىگە كىلىپ توختىغاندا، پەريات-پىغانلىرى ئالەمگە سىغماي كەتتى.

ياقىنىڭ ئورنىغا كوكسىنى ئېتىپ، ئۇرىگىگە رەھىمسىز تىغلار ئۇردى.

3045. كوز يېشىنىڭ سېلىدىن يەرلەر دېگىزگە ئايلىنىپ، گورلەر بولسا بېلىقلاردەك بولۇپ كورۇندى.

ئاھىنىڭ شىددىتىدىن، قۇم ئۇستىده تىنى قورۇلغان بېلىققا ئايلاندى.

تىنى، قىزىغان قۇمدا كوكسى يېرىلغان بۇغداي دېنىغا ئوخشاپ قالدى.

تىنى دەرت بىلەن تولغان هالدا، بەلكى جىسمى يېرىلغان هالدا،

باھار بۇلۇتىدەك گۇكۇرەپ، سەلگە ئوخشاش ئۇزىگە شاپىلاق ئۇردى.

3050. يۇز دەرت بىلەن ئېغلاپ، ئانىسىغا شۇنداق مەرسىيىنى ئوقۇدى:

«ھەي، جېنىمنىڭ قىبلىسى، قىبلەمنىڭ نۇرى، قارا چاچلىرىڭ مىنىڭ ئازاپلىرىم بىلەن ئاقاردى.

جېنىمنىڭ خوشاللىغى، كوزۇمنىڭ چىرىغى، كوڭلۇمنىڭ خۇشى، خاتىرەمگە راھەت بەرگۇچى،

سەن كەئبەم ئىدىڭ، مەن بۇتخانىنى تىلىدىم، ئەتراپىڭدا ھېچ ئايلىنالمىدىم (زىيارەت قىلمىدىم).

ھەر قاچان سېنى ئىزتىراپلارغا سېلىپ، كەئبەمنى خاراپ ئەتتىم.

3055. كەئبەم خاراپ بولغاندىن كېيىن، خۇداغا نېمە دەپ جاۋاپ بېرىمەن؟

جىسمىڭ سەدەفىدە چەرخى ئەۋباش،
سالغان ئېمىش ئىنجۇ ساغىنىپ تاش.

تۇققانىدە نې بولغەي ئولسەم ئېردى،
تۇغماغان ئىلە تېڭ ئولسەم ئېردى.

ئولمەي مېنى مۇدبىرى سىيەھروز،
بودۇم سېگە چۈن بەلايى جانسوز.

مېھرىمغە كۆڭۈلنى مايىل ئېتتىڭ،
قول مەھدىم ئۈزە ھەمايىل ئېتتىڭ.

3060. ھەر كۈن ئىچىگە ئىشىمدە قەيغۇ،
ھەر تۈن كۈزۈگە ھەرام ئۇيقۇ.

ئۇيقۇ ئىگى ھەرام ئېتىپ ئىغانىم،
تىنمەي كېچە زار يىغلىغانىم.

كۈندۈز - كېچە مېھنەتىمدە تىنمەي،
ئىچمە كىنى، يېمەكىنى ھەم ساغىنمەي.

گەر لۇقمەئى نانكى ئەيلەبان قۇت،
ئەندىن غەرەزدىڭ مېگە بولۇپ سۇت.

بۇ نەۋئ ئۇمىد ئىلەكى ناگاھ،
بولسە سېگا زالى چەرخ كىنخاخ.

3065. مېھنەت يۇكىدىن قەدىڭ ھەم ئېتسە،
چىن بىرلە يۈزۈكىنى دەرھەم ئېتسە.

جىسمىڭگە زەرۈرەت ئولسە بىستەر،
باشىڭ داغى بولسە تەكىيە ئىستەر.

مېن ھەم قەد ئىلە تۈرۈپ قاشىڭغە،
گەردۇن كىبى ئېۋرۈلۈپ باشىڭغە.

قول يەكلىغ ئۇغۇللۇغۇكىنى قىلسەم،
ئوغۇل كىبى قوللۇغۇكىنى قىلسەم.

ھەر نەۋئ يېتىشسە چەرخىدىن بەند،
مېنىڭ بىلە كۆكلۈڭ ئولسە خۇرسەند.

ئوز بېشىمچە پەلەك، جىسمىڭدىكى سەدەپ ئىچىگە ئىنچۇ
دەپتاش سېلىپتۇ.

تۇغۇلغان چېغىمدىلا ئولسەم بولماسمىدى، كاشكى تۇغۇل-
مىغانلار بىلەن تەڭ بولسام ئىدى.

مەن بەختسىز، قارا كۈنلەردە قالغان، تىرىك قېلىپ سىنىڭ
جېنىڭغا بەلا بولدۇم.

سەن ماڭا مېھر قويۇپ، قولۇڭ دايىم بوشۇغۇمدە بولدى!

3060. ھەر كۈنى مېنى دەپ قايغۇ ژۇتتۇڭ، كېچىلەردە ئۇيقا
كوزۇڭگە ھارام بولدى.

كېچىلىرى تىنماستىن زار-زار ژىغلاپ، ئۇيقۇڭنى قاچ-
قۇزغان ئىدىم.

كېچە-كۈندۈز مىنىڭ ئۈزلىرىم بىلەن تىنچلىغىڭنى يوقۇ-
تۇپ، ئىچمەڭ-يېمەكىنىمۇ ئۇنۇتقان ئىدىڭ.

بىر پاچە يىگەن نېنىڭمۇ ماڭا سۇت بولسۇن ئۈچۈن ئىدى.

ئۇمۇتىڭ شۇنداق ئىدى، كەمبىرگە ئوخشىغان چەرخ ساڭا
ئوچە كىشىپ،

3065. ئازاپلار ژۇكى بىلەن قەددىڭنى ئەگدى، قورۇقلار چۈشۇ-
رۇپ، ئۇزۇڭنى تارام-تارام قىلىۋەتتى.

بېشىڭ ياستۇققا تىگىپ، بېشىڭغا يولەنچىك كېرەك بولغاندا،

مەنمۇ ئىگىلىپ قېشىڭدا تۇرسام، ئاسماندەك بېشىڭغا ئور-
گۈلسەم،

قۇلدەك ئوغۇللىغىڭنى، ئوغۇل بولۇپ قۇللىغىڭنى قىلسام!

پەلەكنىڭ ھەر خىل تۈزاقلىرىغا چۈشكىنىڭدە، مىنىڭ بىلەن
كۆكلۈڭ خۇرسەن بولسا.

3070. چۈن بولدى بۇ ئىش ئەيان ھەمانا،
سېبن زارۇ زەئىفۇمبن تەۋانا.

ھەم شەيبىغە قالدى خەستە جانىڭ،
ھەم جىلۋەگەر ئولدى نەۋجۇۋانىڭ.

مۇنداقدە مېنى لەئىملى مۇدبىر،
بولمەي نەفەسى قاشىڭدە ھازىر.

شەققەت بىلە تۇتمەيىن قولۇڭنى،
كوز بىرلە سۇيۇرمەيىن يولۇڭنى.

رەنجىڭ تەنى ناتەۋانغە قويمەي،
ئۇشبۇ مىننەتنى جانغە قويمەي.

3075. يوق كەم خىزمەتلىغ ئەيلەدىم كوپ،
كافىرى نىئمەتلىغ ئەيلەدىم كوپ.

سېنىدىن تۇنۇ كۇن جۇدالىغ ئېتتىم،
بىلمەسلىگۇ بېۋەفالىغ ئېتتىم.

سالغانىدىڭ ئوزۇمنى تېلىبلىككە،
كوڭلۇڭ ئالە ئالمەدىم ئىلىككە.

دەردىڭغە خۇد ئېتمەدىم دەۋايى،
بۇ تۇرفەكى ھەر نەفەس بەلايى.

مېنىدىن سېنى ناتەۋانغە يېتتى،
كوڭلۇڭ ئەلەمىدە جانغە يېتتى.

3080. گويا كى بۇ رەنجى بېگەراندىن،
چىقتىڭ غەمۇ دەرد ئىلە جەھاندىن.

مېن ھەرزە سەرايى دەشتپەيماي،
يوقكىم مەجنۇنى بېسەرۇ پاي.

رۇھۇڭنىكى رەۋزەدۇر پەناھى،
جەننەتى نەئىم جىلۋەگاھى.

مېنىدىن بىلسەمكى شاد ئېمەسىدۇر،
ئوزىدىن ئوزۇمە بۇ زۇلم بەسىدۇر.

3070. ھەقىقەتەن شۇنداق ئىشلار بولدىكى، سەن كۇچتىن كەتتىڭ، مەن بولسام چوڭ بولدۇم.

ھارغان جېنىڭ بارغانسىرى قېرىلىققا ئۇز تۇتۇپ، مەنمۇ ئوسۇپ ۋايىغا يەتتىم.

لېكىن مەن بەختى قارا، لەنىتى، بىر پەسمۇ قېيىشىڭدا پەيدا بولالمىدىم.

شەپقەت بىلەن كوڭلۇڭنىمۇ كۇتمىدىم، كوزۇم بىلەن يوللىرىڭنى سۇپۇرمىدىم.

تاتقان ئازاپلىرىڭغا دەرتكەشلىك كورسۇتەلمەي، ۋە ئېيتقانلىرىڭنىمۇ جان بىلەن ئورۇنلالماي،

3075. بەلكى خىزمىتىڭنى ئاز قىلىشلا ئەمەس، كوپ ناشۇكۇرچىلىككەر قىلدىم.

كېچە-كۇندۇز سەندىن جۇدا بولۇپ، خەۋەر ئالماستىن ۋاپاسىزلىق قىلدىم.

ئوزەمنى تەلۇلىككە سالغانىدەك بولۇپ، كوڭلۇڭنى ئالالمىدىم.

ئوزۇم دەردىڭگە داۋا قىلالمىدىم، قىزىغى شۇكى، ھەر دەمدە خىلمۇ-خىل بەلالار،

مىنىڭدىن سەن بىچارىغا يەتتى، مىنىڭ ئەلەملىرىمنى چىكىپ، جاندىن ئايرىلدىڭ.

3080. گويا سەن مىنىڭ بۇنداق پايانسىز رەنجىلىرىمنى تاتىپ، غەم ۋە دەرت بىلەن جاھاندىن چىقتىڭ.

مەن دەشتىمۇ-دەشت، بىكارغا نالىلار قىلىپ، يالاڭغىداق مەجنۇن بولۇپ ژۇردۇم.

روھىڭنىڭ جىلۋەگاھى جەننەت باغلىرىدۇر.

شۇ باغدىمۇ، مىنىڭدىن خوشال ئەمەسلىگىڭنى بىلسەم، شۇ زۇلۇم مىنىڭ ئۇچۇن يېتەرلىكدۇر.

بىچارەمىن ئوزگە نەيلەگەيمىن،
دەردىمگە نې چارە ئەيلەگەيمىن؟».

3085. دېب بويلە سۆزۈدى بېنەۋالىق،
يا نەۋەكى ئەيلەگەي ئەزالىق.

مەشئۇف بۇ نەۋ سوزنى دېرگە،
كوپ ئوردى سىنوق باشىنى يېرگە.

تا زەئف قىلىب يەنە دىماغى،
پەست ئولدى يېر ئوزرە جسمى داغى.

ئوزدىن يەنە ئول مەسابە كېتتى،
كىم كويى ئاتا-ئاناغە يېتتى.

ئېي دوست، باشىمغە بىر نەفەس يېت،
ماتەمزەدىلىققە باقۇ رەھم ئېت.

3090. كىم بولدى بۇ بىكەسۇ فەقىرىك،
ھەجر ئىچرە يەتىمگۇ ئەسىرىك.

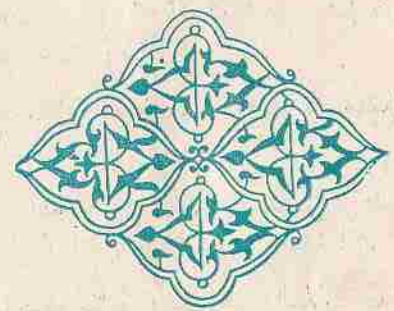

بىچارىمەن، باشقا نىمە قىلالايتتىم، دەردىمگە قانداق چارىمۇ تاپالاتتىم».

3085. مەجنۇن شۇنداق غېرىپلىق قوشاقلار بىلەن ھازا تۇتۇپ ژىغلىدى.

ئاشىق شۇنداق سوزلەرنى ئېيتقاندا، شىكەست يېگەن باشلىرىنى يەرگە ئوردى.

يەنە ھالسىزلىنىپ، ئاخىرى ھوشسىز ھالدا ژىقىلدى.

شۇ دەرىجىدە ھوشىدىن كەتتىكى، گويا ئاتا-ئانىسىغا يەتكەندەك ئىدى.

ھەي دوست، بىر پەس بېشىمغا كىلىپ، مەن ماتەمزادىغا بىر بېقىپ، رەھم قىل!

3090. بۇ ھېچكىمى يوق يېقىرىك كويۇش داغلىرى ئىچىدە ژىتىمىك ۋە ئەسىرىك بولۇپ قالدى.

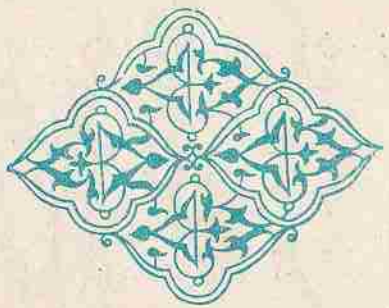

يىگىرمە ئالتىنچى باب

لەيلىنىڭ مەجنۇن ئاتا-ئانەسىنىڭ ئۇ-لۇمنى ئىشتىب ئىزتىرابىگە تۇشىگانى ۋە روزغارىنى قارە قىلىگانى

بۇ سەھەنى ئەيلەگەن زەرەفشان،
سوز بۇ سەفەت ئېتتى گەۋھەر ئەفشان:

كىم تېلبەكى بار ئېدى نەۋاسىز،
چۇن بولدى ئەتاسىزۇ ئەناسىز.

ئورتەب ئېدى ئانى يار داغى،
زەم بولدى بۇ ئىككى زار داغى.

ھىجران بېرىب ئېردى زەھرى قاتىل،
ئولگۈنچە بۇ سوگى قىلدى بىسمىل.

3095. فۇرقەت ئۇشاتۇرغە تاشىن ئاتتى
سىنغانىنى بۇ سوگ ھەم ئۇشاتتى.

دەرد ئۇستىگە دەردى چۇن ئۇزالدى،
ئۇل گورىستان ئىچىدە قالدى.

بار ئېردى مەقامى ئۇل حەتىرە،
ئالەم ئەگە مىسلى گور تىيرە.

ئۇنگىرمە ئالتىنچى باب

لەيلىنىڭ مەجنۇن ئاتا-ئانىسىنىڭ ئۇ-لۇمنى ئاڭلاپ قايغۇرغانلىغى ۋە ئۇي ئىچىنى قارا قىلغىنى

بۇ سەھىپلەرگە زەر چاچقۇچى، سوز گوھەرلىرىنى شۇنداق چاچىدۇ:

ئۇ ھىچكىمىي يوق تەلۇە، يەنە ئاتا-ئانىسىدىنمۇ ئايرىلىپ قالدى.

مەجنۇننى يارىنىڭ ئىشقى كويدۇرگەن ئىدى، بۇنىڭ ئۇستىگە يەنە ئاتا-ئانىسىنىڭمۇ دەردى قوشۇلدى.

جۇدالىق ئۇنىڭغا ئولۇم زەھرى بەرگەن ئىدى، بۇ ماتەم ئۇنى ئەجەللىدىن ئىلگىرى ئولتۈرگۈچى بولۇپ چىقتى.

3095. جۇدالىق مەجنۇننى سۇندۇرۇش ئۇچۇن ئوز تېشىنى ئاتقان ئىدى، بۇ ماتەم بولسا سۇنغانىنى تېخىمۇ ئوشاتتى.

دەرت ئۇستىگە دەرت بولغىنىدىن، ئۇ بىچارە گۇرىستان ئىچىدە قالغان ئىدى.

بۇ كۇلپەتخانا ئۇنىڭ تۇرۇدىغان جايى بولۇپ، پۇتۇن ئالەم ئۇنىڭغا قاپ-قارا گوردەك بولۇپ كورۇنەتتى.

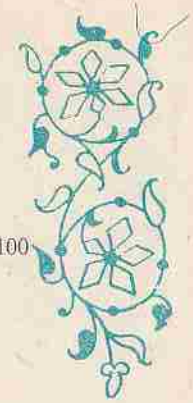

هەر كۈن ئىشى شەينۇ ناله قىلماق،
يۇز غەمغه ئۇزىن ھەژاله قىلماق.

ئۇز جانىغه ئەيلەماق جەفالەر،
تۇتماق ئۇزى - ئۇزىگه ئەزالەر.

3100. ئاتا - ئانا فۇرقەتى ئىكى داغ،
ھىجران قويۇپ ئىككى ئوت ئۇزە داغ.

گەرچى ئىكى داغ ئىدى نىھانسۇز،
ھىجران ئوتى ئىبىردى بەرقى جانسۇز.

چۇن مۇنچه غەمۇ بەلا يىغىلدى،
ئۇل غەمكەشۇ مۇپتەلا يىقىلدى.

زەئف ئولدى تەنىغه ئويله غالىب،
كىم ياتتى ھەمۇل دەمەندە قالىب.

باشى ئۇزە دامۇ دەد سالىب شور،
كىيىكلەر ئىدىيۇ ئۇل قالمىن گور.

3105. بولدى ئەگە ئىش چۇ بويله مۇشكىل،
بۇ نەۋئ رىۋايەت ئىيتتى ناقىل:

كىم ئەندەكى گۈلرۇخى پەرىزاد،
بولدى مەجنۇنى ۋەسلىدىن شاد.

ئۇل ۋەسلىنى چەرخى بىمۇ ھەسسەل،
قىلدى يەنە ھەجر ئىلە مۇبەددەل.

مەرھەم يەرمىسغه ياقەچ - ئوق بات،
ئوت ياقتى تەلەشىب ئانى، ھەيھات.

ئورتەر ئىدى بۇ ئوت ئۇل سەنەمنى،
دوزەخگه سالىب گۈلى ئىرەمنى.

3110. مەھزۇن ئىدى جانى زارى ئەسرۇ،
بىتاب تەنى نىزارى ئەسرۇ.

ئۇنىڭ كۈندىلىك ئىشى، قەبرىنىڭ يېنىغا ئولتۇرۇپ، ناله قىلىش ۋە يۇزلەرچه غەمگە ئۇزىنى دۇچار قىلىشتىن ئىبارەت بولۇپ قالدى.

ئۇزىنىڭ جېنىغا جاپالار چەكتۇرۇپ، ئۇزىگە - ئۇزى ھازالار تۇتاتتى.

3100. ئاتا - ئانىدىن ئايرىلىش ئىككى دەرت ۋە ئىككى ئوت ئىدى، جۇدالىق بۇ ئوت ئۇستىگە ياغ تو كەتتى.

گەرچە بۇ ئىككى دەرتنىڭ ئوتى يوشۇرۇن كويدۇرسىمۇ، جۇدالىق ئوتى جان كويدۇرۇ گۇچى چاقماق ئىدى.

شۇنچىلىك غەم بەلالار كۇپەيگەنلىگىدىن، ئۇ مۇپتالا غەمكىن ژىقىلىپ قالدى.

ئاجىزلىق ئۇنىڭ تىنىگە غالىپ كىلىپ، شۇ بۇزۇق خارابىنىڭ ئىچىدە يېتىپ قالدى.

ۋەھشىي ھايۋانلار ئۇنىڭ بېشىغا توپلۇنۇشۇپ، غوغا كوتۇ - رۇشەتتى، ئۇ يەردە پەقەت كىيىكلەر ۋە زىچ گورلەر بار ئىدى.

3105. ئۇنىڭ ئەھۋالى شۇنداق قىيىنچىلىققا چۈشتى، ھىكايە قىلغۇچى يەنە شۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ،

ئۇ يەردە گۈل ئۇزلۇك پېرىزات، مەجنۇنىنى ئۇچراتقىنىدىن خۇش بولغان ئىدى،

بىراق شۇ ئۇچرۇشۇشنى بۇ ئۇنۇمسىز دۇنيا، يەنە جۇدالىققا ئايلاندۇرۇدى.

لەيلىنىڭ يارىسى مەلىھەم تاپقاندىن كېيىن، ھەيھات... يەنە بىر ئوت ئۇنى پۈتۈنلەي ياندۇردى.

ئۇ، ئوت بۇ سەنەمنى كويدۇرۇپ ئىبرەم باغىنىڭ گۈلىنى دوزاخقا سالاتتى.

3110. تاۋى يوق تىنى دەرمانسىز ۋە ئازاپقا چۈشكەن، جېنى ناھايىتى قىينالغان ئىدى.

چۈن يارىغە يېتتى بويلە ماتەم،
كىم ئولدى ئەگا ئاتا-ئانا ھەم.

بۇ دەرد غەمىن فۇزۇنراق ئېتتى،
ئەندۇھى يولىن ئۇزۇنراق ئېتتى.

ئۇل ۋاقىتلەركى دەست بېردى،
بىلمىش ئېدىكىم سەبەب ئۇل ئېردى.

مەجنۇن ئەنگ ئېردى دەردناكى،
مەجنۇننىڭ ئاتا-ئانا ھەلاكى.

3115. بۇ ئىشگەكى چەرخ قىلدى ھادىس،
بىر ۋاستە بىرلە ئېردى بائىس.

بۇ مېھنەت ئەنى نەچەند قىلدى،
ئەندۇھ ئوتىغە سېپەند قىلدى.

يىغلەر ئېدى بۇ فەسانەنى دېب،
نەۋھە بىلە بۇ تەرانەنى دېب.

كىم: «ئېي كەجرەۋ سېپېھرى خۇدراي
زۇلمۇڭدىن ۋايۇ يۇز تۇمەن ۋاي!..

جانىمغە نېچە سىتەم قىلۇرسېن؟
كوڭلۇمگە نەسىب ئەلەم قىلۇرسېن؟

3120. بىر گۇلگە نېچە تەپانچە ئۇرماق،
يەپراغلەرنى ئۇزۇب سۇۋرماق؟

ھەر بەرگكى بويلە بولدى ھالى،
قىلماق بارى خەلق پايمالى.

ئۇل بەرگ غەم ئېلگە بېرمەس ئېردى،
بىر كەۋكەبى نەھسىڭ ئېرمەس ئېردى.

بىر سەرۋغە زەربى دەست بېرمەك،
ھەر شاخىغە يۇز شىكەست بېرمەك.

ئورتەب ئوتۇنىنى بېتەئەممۇل،
شاخىن ئوتۇ، ئوتىن ئەيلەمەك كۇل،

يارىغا چۇشكەن بۇ ماتەم، لەيلى ئۇچۇن خۇددى ئوز ئاتا-
ئانىسىنىڭ ئەلىمىنى تاتقاندەك تۇيۇلدى.

بۇ ھال ئۇنىڭ دەرت، ئەلىمىنى ئاشۇرۇپ، غەم يولىنى
ئۇزۇنراق قىلدى.

مەجنۇن بېشىغا چۇشكەن ۋەقەلەرنىڭ سەۋەبچىسى ئوزى
ئىكەنلىگىنى بىلەتتى.

مەجنۇن ئاتا-ئانىسىنىڭ ھالاك بولۇشلىرى، ئۇنىڭ لەيلى
ئويۇگىدە دەرت تارتىشىدىن بولدى.

3115. پەلەك تۇغدۇرغان بۇنداق ھادىسلەرگە، بۇ ۋاستە سەۋەبچى
بولدى.

بۇ كۇلپەتلەر لەيلىنىڭ غېمىنى ئاشۇرۇپ، ئۇنى غەم ئوتىغا
كويدۇرۇپ تاشلىدى:

غەم-ھەسرەتلەردىن زارلىنىپ، ئۇنغا تەرانىسىنى تۇۋەن-
دىكىچە باشلىدى:

«ئەي ئوز بېشىمچە تەسكىرى دۇنيا، زۇلمىڭدىن ۋاي، يۇز
تۇمەن ۋاي!..

قاچانغىچە جېنىمغا جەۋر ۋە كوڭلۇمگە ئەلەمنى نىسىپ
قىلىسەن؟!

3120. بىر گۇلنى شاپىلاق ئۇرۇپ، يوپۇماقلىرىنى سورۇماق
قاچانغىچە؟!

بىر بەرگنىڭ ھالى شۇنداق بولغاندىن كېيىن، يەنە ئۇنى
ھەممە خەلقنىڭ ئاياق ئاستىغا تاشلايسەن.

ئۇ بەرگ سىنىڭ يۇلتۇزلىرىڭغا ئوخشاش، خەلققە بەخت-
سىزلىك كەلتۈرۈدىغان ۋە غەم سالدىغان ئەمەس ئىدى.

بىر سەرۋگە قول ئۇزۇتۇپ، شاخلىرىغا يۇزلەپ زىيان قىلىپ،

ئوتۇنلىرىنى توختاۋسىز ياندۇرۇپ، شاخلىرىنى ئوت قىلىپ،
ئوتىنى كۇلگە ئايلاندۇرۇشتىن مۇددايىڭ نېمە؟!

ئۇل سەرۋ ئېمەس ئېردى زوزەھابىڭ،
نەھسىيەتتىدىن جەھان خەرابىڭ؟

بىر لەئلغە نېچە خارە ئاتماق،
ئىكى تاش ئەراسىدە ئۇشاتماق؟

ھەم بولمەيىن ئىكتىفا بۇ پايە،
تاشلەر ئەرا ئەيلەمەڭ سەلايە.

بەھرا مىڭە ئېرمەس ئېردى ھەمسەڭ،
قانى بىلە تۇتمەمىش ئېدى رەڭ.

چۇن كورمەڭ بىر غەزالى مۇشكىن،
چېكمەڭ قەتلىغە خەنجەرى كىن.

بىسمىللىدىن ھەم كەنارە قىلماق،
ھەر ئۇزۇنى باشقە پارە قىلماق.

بۇ بار ئېدى بىر غەزالى خۇشبو،
خود شۇم ئەسەدىڭ ئېمەس ئېدى بۇ.

بىر تۇرفە تەزەرۇ ئۇچۇن قويۇب دام،
تۇتقاچ قەتلىدە تۇتمەي ئارام.

يۇلماققە پەرىن شىتاب قىلماق،
ئوت ئۇزرە ئەنى كەباب قىلماق.

ئى بولسە بۇ ئېردى بىر تەزەرۇ-ئوق،
سەيد ئېتگۇچى نەسرى تايىرىڭ يوق.

لەيلىيى زەئىفۇ بېنەۋانى،
يۇز دەردۇ بەلاغە مۇبتەلانى.

ئولتۇرمەڭ ئىلە ھەم ئېتمەيىن بەس،
ھەجر ئوتىغە سالماق ئويلەكىم خەس.

بو لەيلى ئېدى نېدۇر خەيالىڭ،
ئېرمەس ئېدى خىيلە پېشە زالىڭ؟!

ساۋزۇلغەسىز، ئېي رەۋندە ئېپلاك!
قوزغالغەسىز، ئېي نۇجۇمى بېباك!

ئۇ سەرۋ سىنىڭ نەس، جاھاننى خاراپ قىلىدىغان يۇلتۇزۇڭ
ئەمەس ئىدى-غۇ!

بۇنچىلىك ئەندى بىر ياقۇتقا تاش ئۇرۇپ، ئۇنى ئىككى
تاش ئارىسىدا ئوشاتماق؟

بۇلارغا قانەئەتلەنمەي، تاشلار ئارىسىدا كۇكۇم-تالقان
قىلماقچىسەن.

ئەتراۋىدىڭ بىلەن تەكشىپ، قاندىن رەڭ ئالغان ئەمەس
ئىدىم.

بىر كىيىك بالىسىنى كورۇش بىلەن، ئۇنى ئولتۇرۇش
ئۇچۇن ئوچ خەنجىرىنى سالدىڭ.

ئۇنى بوغۇزلاپ تاشلاش ئورنىغا، پۇتۇنلەي ئەزاسىنى پاچە
پاچە قىلدىڭ!

مەن بولسام شۇنداق بىر كىيىك بالىسى ئىدىم، سىنىڭ
ئوزەڭ شۇم ئىدىڭ، مەن بولسام شۇم ئەمەس ئىدىم.

بىر ئەجايىب قىرغول ئۇچۇن تۇزاق قويۇپ، تۇتۇۋالغاندىن
كېيىن، ئۇنى ئولتۇرۇشكە ئالدىرايسەن!

ئالدىراشلىق بىلەن ئۇنىڭ پەيلىرىنى ژۇلۇپ، ئوت ئۇستىدە
كاۋاپ قىلماقچى بولۇسەن.

نېمە بولسىمۇ قىرغول ئىدىم، ئۇۋچىلىق قىلىدىغان نەسىر
تايىرىڭ-قۇرغۇيۇڭ ئەمەس ئىدىم-غۇ؟

بىچارە، ئاجىز، يۇز دەرت-بەلاغا مۇپتالا بولغان لەيلىنى

ئولتۇرۇش بىلەن كۇپايىلەنمەي، ئىشق ئوتىغا چوپتەك
تاشلايسەن.

مۇددىايىڭ نېمە، بۇ لەيلى سىنىڭ مەككار كەمپىرىڭ ئەمەس
ئىدى-غۇ؟!

ھەي ئوتۇپ كېتىدىغان دۇنيا، سورۇلغايسىز! ھەي پەلەكنىڭ
يۇلتۇزلىرى قوزغالغايسىز!

جىسمىمنى قەتىل قىلدىڭىز لە!
جانىمنى زەلىل قىلدىڭىز لە!

3140 .بۇغداي كىبى نېچە قاۋرۇ لايىن،
سامان كىبى نېچە ساۋرۇ لايىن؟

ھەم ھۇجرەئى خىلقەتىم بوزۇلدى،
ھەم رىشتەئى تاقەتىم ئۇزۇلدى.

جىسمىم گەردىن ئۇچۇردى ئاھىم،
ئېي چەرخ، ئەرىمەدىمۇ گۇناھىم؟!

بوزدى كوڭلۇم ئويىنى شىكەنجىڭ،
ئېي دەھر، تۇگەنمەدىمۇ رەنجىڭ؟!

بۇ دەردۇ شىكەنج ھەم مېڭادۇر،
يارىمدەغى رەنج ھەم مېڭادۇر.

3145. ئانىڭكى ئاتا-ئاناسى ئولمىش،
گويا كى مېڭە بۇ سوگ بولمىش.

ئۇل گەر بولۇپ ئېرسە دەردىپەرۋەرد،
لېكىن مېڭە ئىككى ئانچەدۇر دەرد.

ئەڭا ئاتا-ئانانىڭ غەمىدۇر،
ھەم بۇ مېڭە، ھەم ئەنىڭ غەمىدۇر.

لەيلىدىكى بەلايى فۇرقەتى بار،
ئىككى مەجنۇنچە مېھنەتى بار.

ئۇمر ئەگە غەلەت ھەۋىسدۇر ئاخىر،
جان تەركى ئەجەب ئېمەسدۇر ئاخىر!»

3150. چۇن نەۋھەسى ئوتى ھەددىن ئاشتى،
جىسمىغە ھەرارەتى تۇتاشتى.

ئۇل ئوتىدىن ئىستىتى مېھرى گۇلچېھر،
ئەندامىكى زەۋال چاغىدە مېھر.

گۇلبەرگىكى تېزدىن ئولدى سېراب،
ھەم تاپتى ئىستىمە ئوتىدىن تاب.

جىسمىمنى قىلدەك قىلدىڭلار، جېنىمنى خاراپ قىلدىڭلار!

3140. بۇغدايغا ئوخشاش قورۇلۇپ، سامانغا ئوخشاش سورۇلۇشۇم قاچانغىچە؟

ھەم بارلىغىم ئويى بوزۇلدى، ھەم تاقىتىم ژېپلىرى ئۇزۇلدى.

ئاھىم، جىسمىم چاڭگىلىرىنى ئۇچۇرۇۋەتتى، ھەي پەلەك، گۇناھىم تازىلانمىدىمۇ ئاخىر؟

ئازاپلىرىڭ كوڭلۇم ئويىنى بوزدى، ھەي پەلەك، ئازاپ-ئۇقۇبەتلىرىڭ تۇگىمىدىمۇ؟!

بۇ ئازاپ-جاپالارمۇ مىنىڭكى، يارىمدىكى رەنجىمۇ مىنىڭكى.

3145. ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ ئولۇشى، مىنىڭ غەملىرىمنىمۇ ئاشۇدى.

ئەگەر ئۇ دەرتكە تولغان بولسا، مىنىڭ دەردىم ئىككى ھەسسە كوپەيدى.

ئۇ ئاتا-ئانىنىڭ غېمىنى تارتسا. مەنمۇ ئۇنىڭ، ھەم ئۇلارنىڭ غېمىنى چېكىمەن.

لەيلى جۇدالىق بەلاسىغا يولۇققاق، شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ، ئۇنىڭ ئىككى مەجنۇنچە ئازىۋى بار.

ئۇنىڭ ئۈچۈن ئومۇرنى ھەۋىس قىلىش ئارتۇقچە بولغىنىدىن، جېنىدىن كېچىشمۇ تەئەججۇپ ئەمەس!»

3150. لەيلىنىڭ نەۋھە ئوتى ھەددىدىن ئاشقاندا، جىسمىغا ھەرارەت تۇتاشتى.

بۇ ئوتتىن گۇل ئۇزلۇك لەيلى، پېتىۋاتقان قۇياشدەك تىزبىدى:

گۇل بەرگىگە ئوخشاش ئۇزىنى تەر بېسىپ، ئىستىما ئوتىدىن تاپقا كەلگەن ئىدى.

تېر سوۋيى بىلە ئەرەق نەشمەن گۈل،
ھومما ئوتى بىرلە ئاتەشمەن گۈل.

بار ئېردى ئانا ئىشىدىن ئاگاھ،
چۈن قىزنى بۇ ئەۋۈ كوردى ناگاھ.

3155. كوكۈلى ئىشى ئىزتىراب بولدى،
گويا جىگەرى كەباب بولدى.

بەغرى كۆيەرىدىن ئۇل جىگەرخار،
قىلدى ئاتەسىن دەغى خەبەردار.

يۈزلەندى ئەگە دەغى مەلالەت،
كىم كوردى قىزىدە سەئب ھالەت.

يىغلەپ ئاتا-ئانا، بەل ئاھىبا،
باشىغە كېتۈردىلەر ئەتىبا.

كوب بولدى قۇياشنىڭ ئىزتىرابى،
يۈزدە سارىغى، تەنىدە تابى.

3160. سەھەرتقە تەبىب خەستە تالىب،
خەستە بەدەنىغە زەئىف غالىب.

سەئىيى ئېتتى ھەكىمى ئىساۋىي دەم،
بولمادى قۇياش ھەرەتى كەم.

يوق ئېردى مۇئالەجەتدە بەھبۇد،
چۈن يېتتى ئەجەل ئىلاج نېسۈد؟

ھەر كۈن تەنى زەئىفى ئارتەر ئېردى،
ئەندۇھى ئۇزاقتە تارتەر ئېردى.

ئەفزۇن ئىدى دەمبەدەم سۇدائى،
كىم تۇشتى بۇ سوز ھەم ئىستىمائى—

3165. كىم: «دەردىدىن ئۇل ئەسىرى ماتەم،
ئولگۈدېك ئولۇبتۇرۇر دەمادەم.

تەرلىرى گۈل ئۈزىگە تېمتېپ، ئىستىمسى بىلەن گۈل ئۈزى چوغدەك قىزارغان ئىدى.

ئانىسى لەيلىنىڭ بۇ ئىشىدىن خەۋەردار ئىدى، قىزىنى بىردىن شۇنداق ھالدا كورۈپ،

3155. كوكۈلى ئىزتىراپقا چۈشتى، گويا جىگىرى كاۋاپ بولغاندەك ئىدى.

جىگىرى پارە بولغان ئانا، كوكۈلىنىڭ كويىشىگە چىدالماي ئاتىسىنىمۇ خەۋەردار قىلدى.

ئاتىمۇ قىزىنىڭ قاتتىق ئەھۋالىنى كورۈپ، تەشۋىشكە چۈشتى.

ئانا-ئانا ۋە قېرىنداش-ئۇرۇقلىرى ئېغىلىشىپ، لەيلىنىڭ بېشىغا تېۋىپلار ئەپكىلىشتى.

قۇياشنىڭ (لەيلىنىڭ) بولسا تەشۋىشى ئېشىپ، ئۇزى سارغىيىپ، تېنىدە ئىستىمسىمۇ كۈچەيدى.

3160. تېۋىپ، ئاغرىقنىڭ ساقىيىشىنى تىلىسىمۇ، ئاغرىقنىڭ بەدىنىدە ئاجىزلىق ئۈستۈن كەلگەن ئىدى.

ئىساۋىي دەم (ئەيسا پەيغەمبەردەك دېمى دەۋا بولۇدىغان) ھاكىم ھەرىكەت قىلدى، لېكىن قۇياشنىڭ ھەرىتى ھېچ كەمەيمىدى.

شۇنچە داۋالاشلار بىلەنمۇ ئەھۋالى ياخشىلانمىدى، ئەجەل يەتكىنىدىن كېيىن، داۋادىن نېمە پايدا چىقىدۇ؟

ھەر كۈن ئۇنىڭ دەرمانسىزلىغى ئېشىپ، غەملەرىمۇ ئۇزاقتا سوزۇلاتتى.

بارغانسىرى بالا ئاغرىغى كۈچەيۈپ باراتتى، قۇلىغىغا شۇنداق سوز ئاڭلاندى:

3165. «دەرت ۋە ماتەم ئەسىرلىگەن قالغان مەجنۇنمۇ ئولۇم ھالىدا ئىكەن،

گورستان ئىچرە زارۇ مەھجۇر.
ئولگان كىشىدىك ھاياتىدىن دۇر.

گاھ ئوزىدە، گاھ يوق ئوزىدە،
مەيىت كىبى نۇر يوق كوزىدە.

ئوز ماتەمى بىرلە جىسمى رەنجان،
دەردىك خۇد ئالۇر بۇ جىسمىدىن جان.

بولمىش ئەگە يوز غەم ئوزرە ماتەم،
سېنسىز ئىشى ماتەم ئوزرە ماتەم.

3170. جانى غەمۇ دەرد پايمالى،
ھەددىن تاش ئىبرۇر خەراب ھالى».

مەھۇمش چۇ ئېشىتتى بۇ فەسانە،
ئوتى بىر ئېدى مىڭ ئولدى يانە.

ئۇمرى كېمەسى ۋە ھەلغە باتدى،
كوڭلىنى ئولۇمگە قويدى، ياتتى.

قىلمان يەنە، ئېي تەبىب، پەرھېز،
دەردىم ئوتى دەم-بەدەم بولۇر تېز.

3174. شەربەتدىن ئىبرۇر ئىچمەدە تابى،
بىر گىل ئىلىگمگە شەربەت ئابى!

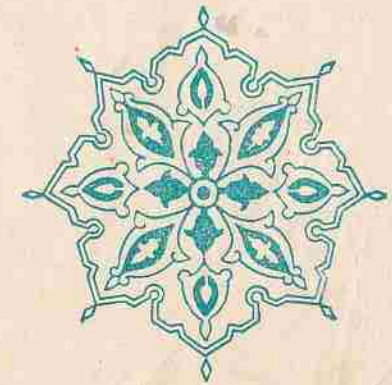

ئۇ، جۇدالىق بىلەن ژىغلايدىغان مەجنۇن گورستاندا ئولگەن كىشىدەك بولۇپ ياتىدىكەن.

گاھىدا ئوزىدە، گاھىدا ھوشىدىن كېتىپ، كوزى ئولۇك كوزىدەك نۇرسىز بولۇپ قالغان ئىمىش.

تېنى ئوز ماتىمى بىلەن ئازاپلىناتتى، دەردىك بىلەن جان بەرمەكتە.

يوزلىگەن غىمى ئوستىگە يەنە ماتەم چوشۇپ، سەنسىز ماتىمىگە ماتەم قوشۇلدى.

3170. جېنى غەم ۋە دەرت بىلەن دەپسەندى بولۇپ، ئەھۋالى ھەددىدىن تاشقىرى خاراپ بولغان».

مەھۇمش، يەنى لەيلى بۇ سوزلەرنى ئاڭلاپ، بىر ئوتى مىڭ بولدى.

ئۇمرىنىڭ كېمىسى پاتقاقتا پېتىپ ئولۇشىگە ئەقلى يېتىپ ياتتى.

ھەي تەۋپ، ئەندى پەرھىز قىلمايمەن، چۇنكى دەردىم ئوتى بارغانسىرى ئاشماقتا.

3174. شەرۋەتتىن مىنىڭ ئىچم كويدى، قولۇمغا سۇ شەرۋىتىنى بەرگىن!

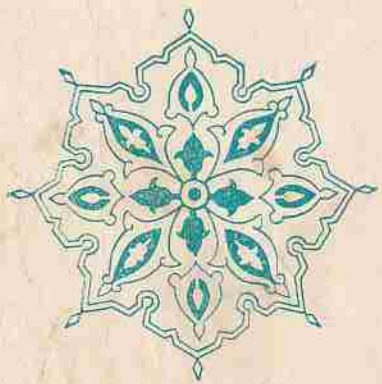

يىگىرمە يەتتىنچى باب

كۆز پەسلىدە لەيلىنىڭ ھەياتى شېمى
ئوچكىنى ۋە مەجنۇننىڭمۇ جېنى بەدەن
قەپىزىدىن ئۇچقىنى

كۆز پەسلىنىڭ سوغ شامىلى كىلىپ، بوستاننىڭ چىرايىنى سامان رەڭ قىلدى.

سېرىق كىسىلىگە يولۇققاندەك، پۈتۈن يوپۇماقلار سارغىيىپ قېلىشتى.

ھەممە يوپۇماقلار يەر باغرىدا كىسەللەردەك ئاياق سوزۇپ يېتىشتى.

يوپۇماقلار نەڭ تۆۋىدىكى ساپىغى، گويا سوزۇلغان ئاياقلار ئىدى.

كۆزنىڭ شامىلى كىلىپ، يوپۇماقلارمۇ ئوز جانلىرىغا ئۆمۈتسىز قاراشقا باشلىغان ئىدى.

3180. دەرەخلەرمۇ تىترەشكە باشلاشتى، مەۋلەرمۇ ئويىنىڭ بۇلۇڭلىرىغا جايلىنىشتى.

بوران چىمەنگە چاڭگال سېلىپ، بوستان ھەلىنى بولسا يالىڭاچ قىلىشقا باشلىغان ئىدى.

يىگىرمە يېتىنچى باب

كۆز فەسلىدە لەيلىنىڭ ھەياتى شەمى
ئوچقانى ۋە مەجنۇننىڭ ھەم جانى
بەدەن قەفەسىدىن ئۇچقانى

چۈن يېتتى خەزان يىلىنىڭ ئاھى،
بوستان چىرايىنى قىلدى كاھى.

ياپراق يۈزى بولدى بەرچە سارىغ،
ئايىن مەگەر ئولدى سارىغ ئاغرىغ.

ھەر بەرگكى خەستەۋار ياتتى،
يىر بىستەربەدە ئاياغ ئوزاتتى.

گويا تۆۋىدە ئۆزۈن سەباغى،
بولدى ئۆزۈن ئەيلەگەن ئاياغى.

يىل ئويلە يېتىشتى مەھرە جاندىن،
كىم بەرگ كوتەردى مېھر جاندىن.

3180. تىترەتمەگە قويدى يۈز شەجەر ھەم،
ئۇي كۆنجىگە چېكتى يۈك سەمەر ھەم.

سەرسەر سالىبان چەمەنغە تاراج،
بوستان ئېلىن ئەيلەدى يەلەنغاچ.

ئۇل ئوتكى چىنار ئېچىگە تۇشتى،
گەردۇنغا شەرارىسى ياۋۇشتى.

بوستان تىنغلى تاپىپ بۇ ھىيلە،
ئۇل ئوت بىلە كۆيدۈرۈپ فەتىلە.

يىل بەرگىن ئۆچۈرسە باغ ساڑى،
گۈلرىز توكۇپ بارى چىنارى.

3185 گەرد ئەيلەدى باغنى شەبىستان،
يەفراغ ئەنى قىلدى كەۋكەبىستان.

بۇ تۇرفەكى يۈز تۇمەن كەۋاكىب،
تۇفراق ساڑى بولدى بەرچە غارىب.

بىر كۆزگۈ ھەر ئەختەرى خۇجەستە،
زاھىر قىلىبان سەباغى دەستە.

يۈز كۆر گۆزمەي نې كېلسە ئوترۇ،
ئۇل نەۋئىكى ئالتۇن ئولسە كۆزگۈ.

ساريغ ۋەرەق ئال ئابكەشدىن،
ئاشق يۈزى ئەشكى لەئلىۋەشدىن.

3190. ئۇل ئەشك چېكىب بۇ يۈزدە خەتلەر،
قەترەكىبى ھەر ساڑى نۇقەتلەر.

ھەر بەرگى شەجەرغە نامەئى مەرگ،
نۇقتەلەرى يەكسلىغ ئەيرىلىب بەرگ.

يىل سۇۋ ئۆزە بەرگى ئەسفەرەفشان،
ماۋى ۋەرەقى يەسەب زەرەفشان.

يوق، يوقكى، ئاقەرسۇ تىغى سافى،
ئالتۇندىن ئولۇب ئانىڭ غىلافى.

ئەلۋان بىلە تاك بەرگى رەئنا،
رەئنا كەف ئەرا نىگارۇ ھىننا.

چىنار ئېچىگە چۇشكەن ئوتمۇ ئوز ئۇچقۇنلىرىنى ئاسمانغا يەتكۈزدى.

بوستان بالىلىرى (مايسا-كوكاتلار) بۇ ھىيلىنى ئۇقۇپ، ئوزلىرىنىڭ پىلىكتەك ۋۇجۇتلىرىنى كويدۇرۇشتى.

چىنار يوپۇمغىنى شامال باغ تەرەپكە ئۇچۇرسا، قىزىل يوپۇماقلار بىلەن گۈل توكۇلگەندەك بولاتتى.

3185. چاڭ-توپىلار باغنى كېچىگە ئايلاندۇردى، يوپۇماقلار يۇلتۇزلار ئالىمگە ئوخشايتتى.

شۇنىسى قىزىق، يۇزمىڭلەرچە يۇلتۇزلارنىڭ ھەممىسى تۇپراققا كىرىپ يوقۇلۇشتى.

ھەر بىر مۇبارەك يۇلتۇز (يوپۇماق) ئەينەك ئىدى، ئۇنىڭ ساپىغى ئەينەكنىڭ سىپىدەك ئىدى.

ئالتۇندىن بولغان ئەينەك ھېچنەرسىنى كورسەتمىگەندەك، بۇ ئەينەكلەردىمۇ ھېچنەرسە كورۇنمەيتتى.

ئاشىقنىڭ ئۇزى، ياقۇتقا ئوخشاش كوز يېشىدىن قىزارغاندەك سىرىق يوپۇماقلارمۇ ئوز نوۋىدىسى ئارقىلىق قىزىراتتى.

3190. ئەشۇ ياشلار بۇ ئۇزگە خەتلەر يېزىپ، ھەر تەرەپكە تامچىلاردەك نەقىشلەر قويۇاتتى.

ھەر بىر يوپۇماق دەرەخلەرگە ئولۇم نامىسى، يوپۇماقلار بولسا نۇقتىلاردەك بىر-بىرىدىن ئايرىم ئىدى.

شامال سۇ ئۇستىگە سىرىق يوپۇرماقلار توكۇپ، كوكۇش سەھىپىلەرگە زەر چاچاتتى.

يوق، يوق، ئۇ ئاقار سۇ ساپ تىنچ بولۇپ، ئۇنىڭ غىلاپى ئالتۇندەك قىلىنغان ئىدى.

چىرايلىق قولغا خىنا قويۇلغاندەك، تاكلارنىڭ يوپۇمغىمۇ قىزىل رەڭ بىلەن بىزىلىشكەن.

3195. ئۇل فەسل كېتىبكى گۈلدە سۆنبۈل،
ئاچقەي گۈلگۈن يۈز ئۇزرە كاكۇل.

لالە كەفگە خىزاب بېرگەي،
زۇلفىغە بىنەفشە تاب بېرگەي.

بىر ۋەقت يېتىبكى تۈنلن سەرسەر،
ياپقەي سۇۋ ھەربرى ئۇزرە مەرمەر.

گۈل سوگىنى باغ تازە ئېتگەي،
گەردۇن ئۇزە يېل خورۇشى يېتگەي.

بۇلبۇل تاپمەي ئۇزىن ئەزاسىز،
بولغەي پەرى بوينىغە قەراكىز.

3200. چۇن يېتتى بۇ نەۋئى روزگارى،
ئۇچرەدى خەزانغا نەۋبەھارى.

گۈلشەنغە خەزان بولۇب ستېزان،
ئەشجارىغا سالدى بەرگ رېزان.

گۈلبەرگىنى قىلدى يېر ئۇزە پەست،
نەخلىن قارە يېرگە قىلدى ھەمدەست.

ھەم لالەسىن ئېتتى زەئفەرانى،
ھەم قىلدى بەھارىنى خەزانى.

چۇن سالدى خەزان ساۋۇردى ھەريان،
گۈل بەرگلەرنى ئۇچوردى ھەريان.

3205. لەيلىغە كىم ئېردى ھۇسن باغى،
جەننەت گۈلى باشىدىن ئەياغى.

ئۇل زەئف نەسىمى تېز بولدى،
بوستانىغە بەرگرېز بولدى.

ئاچىلدى كەمەند زۇلفىدىن تاب،
جانلەر بويىندىن ئالدى قۇللاب.

ھۇسنى شەھىن ئېتتى زەئف ناشاد،
تۇتقۇنلەرىن ئاچىب ئېتتى ئازاد.

3195. گۈلدە سۆنبۈل ئاچقان، قىزىل ئۇزگە كوكۇل يېپىلغان
پەسل كېتىپ،

لالىنىڭ قولىغا داغ قويدى ۋە بىنەپشىنىڭ چېچىنى بوزىدى.

بېر ۋاخت سوغ شامال كېلىپ، سۇ تەختىنىڭ ئۇستىگە
مەرمەر تاشنى ياپىدۇ.

باغ، گۈلنىڭ ماتەمىنى تۇتۇپ، شامالنىڭ خورۇشى ئاسمانغا
يەتكەن.

بۇلبۇل ئۇزىنى ھازىدار ھىساپلاپ، ئۇز پەيلىرىنى قار
كىگىز قىلىپ بوينىغا ئىلگەن.

3200. باغنىڭ ئىگىلىگى شۇنداق ئەھۋالغا چۇشۇپ، يېڭى با-
ھارى غازاكىغا ئۇچرىدى.

گۈلشەنگە كۇز ئۇرۇش ئېچىپ، دەرەخلەرنىڭ يوپۇمىغىنى
توكۇشكە باشلىدى.

گۈلنىڭ يوپۇمىغىنى بولسا يەرگە توكۇپ، شاخلىرىنى
يەرگە تەڭ قىلدى.

ھەم لالىسىنى زەپىرەڭ قىلدى، ھەم باھارىنى غازاڭ قىلدى.

كۇز كەلدى-دە، گۈلنىڭ يوپۇماقلىرىنى ھەر تەرەپكە
ئۇچۇردى ۋە سورۇدى.

3205. لەيلى بولسا ھۇسن بېغى، باشتىن-ئاياق جەننەت گۈلى
ئىدى.

ئۇنىڭ كىسەللىك شامىلى تېزلىشىپ، بوستاندىكى يو-
پۇماقلارمۇ توكۇلۇشكە باشلىدى.

چاچلىرى كەمەندىنىڭ چىگىشلىرى ئېچىلىپ، جانلار بوينىغا
سېلىنغان ھالقىلارنى ئالدى.

ھۇسىننىڭ پادىشاسىنى كىسەللىك غەمكىن قىلىپ، ئۇز
ئوتقۇنلىرىنىمۇ ئازات قىلىۋەتتى.

ئارادەر ئولدى تېز رەفتار،
تېك قالدى ھەمانده بىر گىرىفتار.

قاشلەرى ئىكى قۇلاچىن ئاچىب، 3210
بولدى كوزى ئۇيلەرىگە ھاچىب.

يەئنىكى ھەم ئەندە كىرمەسۇن ناز،
ھەم بولمەسۇن ئۇل ئۇلۇسقە تەننازلىق.

قان ياش ئېتتى گۇلنى تازە،
مەششاتەئى مەرگ ئوردى غازە.

يەئنى «چۇ ئىشق ئەيىرسە جاندىن،
چىققۇ گەدۇر سۇرخرو جاھەندىن».

خەي سەيلىدىن ئۇل رۇخى ئەرەقناك،
يۇب غازەئۇ، نىلۇ ۋۇسمەدىن پاك.

يەئنى ئىتۇرۇب خەزانده باغى، 3215
گۇل بىرلە بىنەفشە، سەبزە داغى.

شەھدى لەبى تاپدىن قۇرۇشتى،
يوق، يوق بىرى-بىرىگە ياپۇشتى.

يەئنى لەبىن ئېتتى نۇكتەدىن بەند،
بولدى ئۇ چۇغ ئەندە مۇھر مانەند.

چاھى زەقەن ئاغزىن ئاچتى دىلخاھ،
نىلىن خالى كەبۇتەرى چاھ.

يەئنى بۇ كەبۇتەر ئولغۇسىدۇر،
تۇفراغ ئىلە چۇ كومۇلگۇسىدۇر.

ياپتى چۇ پېتىشتى بويلە بەندى، 3220
گۇل ئۇزرە بىنەفشە گۇن پەرەندى.

يەئنى ئۇياقۇردە مېھرى دىلكەش،
يۇزىدە بىنەفش ئەبر ئىبرۇر خۇش.

بۇ ھالدە نازەنىن مۇسافىر،
قىلدى سە كەراتى مەۋت زاھىر.

ئازات بولغانلار تېز كىتىشسەمۇ، گىرىپتار بولغانلاردىن
بىرى تىنچ قالدى.

قاشلىرى ئىككى غۇلاچىنى ئېچىپ، كوزلىرىنىڭ ئويىگە 3210
ساقچىلىق قىلاتتى،

يەنى ئۇ ئويگە ناز كىرىپ، ئەلگە تەننازلىق كورسەتمە-
سۇن دەيتتى.

قان يېشى گۇلنى تازا قىلدى، ئولۇم پەدەرچىسى بولسا
ئوزىگە ئۇپا-ئەكلىك قويدى.

يەنى «ئىشق سەنى جاندىن ئايرىسا، دۇنيادىن قىزىل
ئوز بىلەن كەتكىن» دىگەندەك بولاتتى.

ئوزىدىكى ئوسما، سۇرمە، ئۇپا-ئەكلىكلەرنى تەرىنىڭ
سۇيى ژۇيۇپ كەتتى.

يەنى ئونىڭ بېغى، كوز پەسلىدە گۇل، بىنەپشە، مايسە- 3215
لارنى يوقاتقان ئىدى.

ھەسەلدەك شىرىن لەۋلىرى ئىسسىقتىن قورىدى، ياق، بەلكى
بىر-بىرىگە يېپىشقان ئىدى.

يەنى ئۇچۇقلار مۇھرلەردەك بېسىلىپ، ئاغزىنى سوزلەش-
تىنمۇ توختۇتۇپ قويدى.

ئوزىدىكى زىناق چوكقورلۇشۇپ، ئونىڭدىكى قارا خال
قوداقتىكى كەپتەرلەردەك ئىدى،

يەنى بۇ كەپتەر ئولۇشى ۋە تۇپراققا كومۇلىشى كېرەك.

شۇنداق تۇتقۇنغا چۇشكەندە، گۇلنىڭ ئۇستىگە بىنەپشە 3220
رەڭلىك پەردە ياپتى.

يەنى دىلكەش قۇياش پېتىۋاتقان ۋاختتا، ئونىڭ ئوزىنى
بىنەپشەرەڭ بۇلۇت ياپسا ياخشىراق بولاتتى.

ئۇ نازىنىن مۇساپىر شۇ ھالدا ئولۇم تەلۇسىسىگە چۇشتى.

جەزم ئېتتىكى كېتمەگى كېرەكدۇر،
جان تەركىنى ئېتمەگى كېرەكدۇر.

خىلۋەت تەلەپ ئەيلەبان زەماني،
ئېل كەسرەتىدىن تاپىپ ئەماني:

ئۇل ئالىغە ئىستەبان ئەناسىن،
ئەرز ئېتتى نۇھۇفتە ماجەراسىن:

«كېپي جانىڭ ئولۇپ مېنىڭ مەكانىم،
كىم جانىڭە سەدقەخەستە جانىم.

رەنجىمنى ئوزۇڭگە ئالدىڭ ئەسرۇ،
دەردۇ ئەلەمنىغە قالدىڭ ئەسرۇ.

مىڭ يىل ھەم ئەگەر تىرىك بولايىن،
ئوزۇڭنى نې تىل بىلە قولايىن؟

خاسسەكى گۈلۈم خەزانغە تۇشتى،
دەي يىلى بۇ گۈلىستانغە تۇشتى.

بېداد سېپىھر قىلدى نايات،
باغىمدە گۈلۈ، گۈلۈم ئەرا ئاب.

سەرۋىمغە ئەجىب سۇرەت ئولدى،
كىم تەركى چەمەن زەرۇرەت ئولدى.

ھەر ھال ئىلە كېتمەگىم يېتىبدۇر،
بۇ باغدە بولماغىم كېتىبدۇر.

بۇ دەمكى ئېرۇر مەھەللى پەدرۇد،
قىسسەمنى يەشۇرماغىمدە يوق سۇد.

سېن بىلدىڭۇ ئەيلەدىڭ مەدارا،
مېن ئېمدى قىلۇرمېن ئاشكارا:

بۇ لەھزەكى تاپشۇرۇپ ۋەدەت،
تۇفراغ ساري ئەيلەگۈم ئەزىمەت.

دېسەمكى ئەزاغە قىلمە كوپ مەيل،
ھەر ساري ئاقىزمە ئەشكدىن سەيل،

بۇ نۇرغۇن تەشۋىشلىك ئالەمدىن كېتىش كېرەكلىگىنى ۋە جېنىنى تەرك قىلىش مەجبۇرىيىتىدە ئىكەنلىگىنى ئېنىق بىلدى.

كوپچىلىك ئەلدىن قېچىپ، بىر ئاز ۋاختقا خىلۋەت تەلەپ قىلدى.

ئوز ئالدىغا ئانىسىنى چاقىرىپ، ژۇرنگىدىكى يوشۇرۇن سىرلىرىنى بايان قىلدى:

«ھەي جېنى مېنىڭ ماكانىم بولغان، جېنىڭغا مېنىڭ خەستە جېنىم پىدا بولسۇن.

مېنىڭ غەملىرىمنى ئوزەڭگە ئېلىپ، دەرت-ئەلەملىرىمگە قالدىڭ.

مەن ئەگەر مىڭ ژىل تىرىك بولساموۋ، قايسى تىل بىلەن ئوزۇڭنى ئېيتالايمەن؟

قەسقىسى گۈلۈم غازاڭغا يولۇقتى، قىشنىڭ ئىزغىرىغى بولسا، بۇ گۈلىستانغا چۈشتى.

جاپا قىلغۇچى پەلەك بېغىمدىكى گۈلنى ۋە گۈلۈمدىكى سۇلارنى قۇرۇتتى.

سەرۋىمگە قىزىق ھاللار چۈشۈپ، چىمەننى تەرك قىلىش زورۇر بولۇپ قالدى.

ھەر ھالدا كېتەر ۋاختىم يېتىپ، بۇ باغدا تۇرۇشۇم تۈگەپ قالدى.

بۇنداق ۋەدالىشىش ۋاختىدا، سىرىمنى يوشۇرۇشتىن پايدا يوق.

سەن بىلدىڭ، ئەما ئۇنى كوڭلۇڭدە ساخلىدىڭ، مەن ئەندى ئۇنى ئوچۇق ئېيتىمەن:

ھازىر ئامانەتنى تاپشۇرۇپ، تۇپراققا كېتىدىكەنمەن،

كوپ ھازا تۇتمىغىن، كوز ياشلىرىڭنى ئاققۇزمىغىن.

يۇز قىلمە تەپانچە بىرلە مەجرۇھ،
بېداد ئىلە رەنجە ئەيلەمە رۇھ.

يېر تۇتمە غۇسى بۇ سوز بىلۇرمېن،
بىر ئوز گە ۋەسىيەتىڭ قىلۇرمېن.

كىم تۇتمە بۇ سوگ ئەرا ئەزا كوپ،
كىيدۇرمە ئۇزارنگە قەرا كوپ.

3240. تا مۇمكىن ئوزۇڭگە سەبر يار ئېت،
تەسكىنۇ شكىپ ئىختىيار ئېت.

تېگرى سېڭە سەبر يار قىلسۇن،
خەيلىڭ ئۇزە پايدار قىلسۇن.

گۇل بارسە چەمەنغە بولمەسۇن دەرد،
كۇن باتسە فەلەككە يېتمەسۇن گەرد».

كوپ بويلە دۇئالەر ئەيلەب ئانى،
فاش ئەيلەدى نۇكتەئى نىهانى—

كىم: «بولسە، بۇ ماتەم ئاشكارا،
فەھم ئېتگۇسى ئەھلى كوھۇ سەھرا.

3245. شەك يوقكى مېنىڭ غەربىي زارىم،
غەم شامىدە تىرە روزگارىم،

جىسمىدە ھەيات يادىم ئولغان،
ئولمەكلىگى خەير يادىم ئولغان.

گەر دەشت ئۇزە سەبر ئېتەر سەبادېك،
گەر تاغ ئەرا چىرمەنۇر سەدادېك؛

بۇ سوز قۇلاغىغە يېتگوسىدۇر،
بۇ ھادىسەنى ئېشىتگوسىدۇر.

يۇمكىنكى قەچان بۇ زار ئېشىتگەچ،
بۇ قىسسەئى جانگۇداز ئېشىتگەچ.

3250. رۇھۇم ساری رۇھى ئىستەبان يول،
ئوز قالمېن ئەيلەگەي تەھى ئۇل.

ئوزۇڭنى تىمىاق بىلەن يارا قىلىپ، ئوز جېنىڭغا ئازار بەرمىگىن.

بۇ سوزلىرىم توغرى كەلمىگەنلىگىنى بىلىمەن، لېكىن ساڭا باشقا بىر ۋەسىيەت قىلىمەن.

مېنىڭ ماتەمىم ئۈچۈن كوپ ھازا تۇتۇپ، ئوزەڭنى ئوزۇپ ئوزۇڭگە قارا داغ چوشۇرمە.

3240. مۇمكۇن قەدەر سەۋر قىلىپ، تىنچلىق ئىختىيار قىل.

تەگرى ساڭا سەۋر بەرسۇن، قەبىلەڭ ئۇستىدە ئامان ساخلىسۇن.

گۇل كەتسىمۇ چىمەنگە دەرت تىكىلمىسۇن، كۇن پېتمەس بىلەن ئاسمانىڭ يوزىنى چاڭ-توپا قاپلىمىسۇن».

شۇنداق كوپ دۇئا قىلغاندىن كېيىن يوشۇرۇن ساخلىغان سىرىنى ئېچىپ دېدى:

«بۇ ماتەم ئاشكارە بولغاندىن كېيىن، پۇتۇن تاغ ۋە سەھرا خەلقى بىلىشىدۇ.

3245. شەكسىز، مېنىڭ ئۇ غېرىبى زارىم، قايغۇ شامىدا قالغان قارا روزغارىم،

ھەيات ۋاختىمدا ھېمىشەم يادىمدا بولغان، ئولۇمدە بولسا ۋىدالىشىشىم بولغان،

گاھىدا شامالدەك دەشتلەردە ھەر تەرەپكە ئۇچۇرۇپ، گاھىدا تاغ ئارىسىدىكى سەدادەك ئۇچۇپ ئۇرۇلىمۇ،

بۇ سوزلەر قۇلىغىغا يېتىدۇ، بۇ ھادىسىنى ئاڭلايدۇ.

ئېھتىمال بۇ جان قېينىغۇچى قىسسىدىن خەۋەردار بولۇپ،

3250. مېنىڭ روھۇمنى ئىستەپ، ئۇنىڭ جېنىمۇ ئوز گەۋدىسىنى بوشۇتۇپ قويار.

يا ئولكى بۇيان ئەزىمەت ئېتگەي،
ئۇمرۇم كۇنىدىك باشىمغە يېتگەي.

ئوزدىن كېتارىب فىراق جەۋرىدىن،
كور گۇزگەي ئۇلۇسغەئىشق تەۋرىدىن.

تۇفراغىمە تۇفراغىنى قاتقەي،
رۇھىنى مېنىڭ سارى ئۇزاتقەي.

جانسىز بولۇبان تەنى نىزارى،
تۇفراغ ئۇزە ياتسە جىسمى زارى.

3255. زىنھار كى ئەيلەب ئېتىرامىن،
يانمىدە يەساغەسىن مەقامىن.

ئول جىسمى شەرىف خۇد ئېرۇر پاك،
ياشىڭ بىلە ھەم يۇسەڭ ئېمەس باك.

قوي كىنەۋۇ لۇتفۇ مېھر ۋەن قىل،
جان پەردەسىدىن ئەكە كەۋەن قىل.

چىرمە مېنى داغى ئول كەۋەنغە،
بىر جىنس كەۋەن ئىكى بەدەنغە.

3260. ۋەرزەندىڭ ئەيلەب ئەكە ئەسباب،
ۋەرزەندىڭ ئىلە قىل ئانى ھەمخاب.

چۇن رۇھ ئىلە رۇھ تاپتى پەيۋەند،
بىر مەھد ئەرا ياتقۇر ئىككى ۋەرزەند».

يۇمدى تۇگەتىب ئاناسىغە سوز،
ھەم سوزدىنۇ ھەم ئاناسىدىن كوز.

جانىن مەجنۇن سوزىدە بېردى،
ھەرگىز لەيلى دېگىل يوق ئېردى.

چۇن كوردى ئاناسى بۇ قەراكۇن،
چېكتى بۇ قەرا كۇن ئىچرە بىر ئۇن.

3265. كىم بەغرى سىپىچرنىڭ تېشىلدى،
ئول ناله ئوقى گۇزارە قىلدى.

ياكى بۇتەرەپكە كىلىپ، ھازىرقى ئومۇرۇمنىڭ كۇنىدەك بېشىمغا يېتەر.

جاننى پىدا قىلىش بىلەن پىراق جەۋرىدىن قۇتۇلۇپ، ئولۇشكە ئىشق يول-يورۇغىنى كورسۇتەر.

تۇپراغنى-تۇپراغىمغا قوشۇپ، جېنىنى بولسا، مەن تەرەپكە ئەۋەتەر.

ئۇنىڭ زار گەۋدىسى جانسىز بولۇپ، تۇپراق ئۇستىدەياتسا،

3255. ئوتۇنۇمەنكى ئۇنى ھورمەتلەپ، مىنىڭ يېنىمدىن ئورۇن بەرگەيسەن.

ئۇنىڭ جىسمى شەرىپەتلىك، پاكىزدۇر، كوز يېشىڭ بىلەن ژۇساگمۇ ئەرزىيدۇ.

سەن، گىنە قىلماي، مېھرىۋانلىق بىلەن ئۇنىڭغا جان پەرىدىسىدىن كەچەن قىلغىن.

مىنىمۇ شۇ كەچەنگە ئوراپ، ئىككى بەدەنگە بىر خىل كەچەن تىككىن.

3260. پەرزەنتتەك ئۇنىڭغا ئەسۋاپلار ياساپ، ئوز پەرزەندىڭ بىلەن بىر يەردە ياتقۇز.

جان-جانغا يېتىشسە، ئىككى پەرزەنتنى بىر تاۋۇتقا ياتقۇز».

دەپ ۋەسىيەتنى تۇگۇتۇپ، سوزدىن توختىدى، كوزىنى ژۇمدى.

مەجنۇن سوزى بىلەن جېنىنى بەردى، ئەندى قانچىلىك لەيلى دەپ چاقىرسىمۇ يوق ئىدى.

بۇ قارا كۇننى كورگەن ئانىسى شۇنداق قاتتىق پەريات قىلدى،

3265. گويا بۇ پەريات ئوقى ئۇچۇپ ئاسمان باغرىنىمۇ تىشىپ ئوتتى.

ئېۋرۈلدى باشىغە دىلرەبانمۇ،
ئەندىكى ئەجەل باشىغە ئانمۇ.

كوز قويدى تابانى ئۇزرە يىغلەپ،
ئۇيغاتغىلى كىرپىكى قىچىغلەپ.

يەئنى: «ئېمەس ئۇيقۇدەك كوز ئاچ،
خەندان چېكىبان ئەيلىغنى سوز ئاچ».

گەھ قوينىغە تارتىبان قولىن چۈشت،
تىترەپ يىغلەپ قۇچەر ئىدى رۇشت.

3270. يەئنى ئەگە ئۇيقۇ ھەددىن ئارتىپ،
ئۇيغاتماق ئۈچۈن قولىنى تارتىپ.

ئاشۇفتە ساچىن گەھى قىلىپ جەمئ،
ئۇل تىيرە تۇن ئىچرە كور گۇزۇپ شەمئ.

يەئنى: «كېچە قالمەدى قەرانغۇ،
كوز ئاچكى مۇناسىپ ئېرمەس ئۇيقۇ».

گەھ ئارەزىغە يۈزىن تېگۈردى،
رۇخسارىغا ئەشكىدىن سۇ ئۇردى.

يەئنى سۇ تېگىپ يۈزىگە ناگاھ،
سېپسكەنگەي ئوز ئۇيقۇسىدىن ئۇل ماھ.

3275. كوپ ئوردى بۇ نەۋئ پېچ ئىلە تاب،
كوز ئاچمەدى مەھۇمشى گەرانخاب.

ئۇيغانماغىدىن چۇ بولدى نەئمىد،
تۇشتى قۇياشىغە شامى جاۋىد.

ئاق ساچىنى يايدى نەۋھە تۇزدى،
ھەر نېچەكى ئوردى بارىن ئۇزدى.

ئاھىدىن ئېتىپ جەھانىنى مەھرۇر،
تەسكىنىگە سېپەر ئېرىدى كافۇر.

كوكسىنى يەقادىك ئېتتى پارە،
كىم كوكلىدىن ئوردى ئوت شەرارە.

ئۇ دىلرەبانىكى، يەنى لەيلىنىك بېشىدىن. ئولۇم ئايلانغاندەك ئايلاندى.

ئۇنىك تاپانلىرىغا كوزىنى قويۇپ، كىرپىكلىرى بىلەن غىدىغلاپ ئويغاتماقچى بولاتتى.

«بۇ، ئۇيقۇ ۋاختىڭ ئەمەس، كوزۇڭنى ئاچ، ئاياقتا تۇرغىن، كۆلۈپ سوزلە» دەيتتى.

گايىدا ئۇنىك قولىنى قويىنغاقاتتىق تاتىپ، تىترەپ، ئىغلاپ، ئۇنى قۇچاغلايتتى.

3270. يەنى ئۇنىك ئۇيقۇسىنى ناھايىتى قاتتىق گۇمان قىلىپ، ئۇنى ئويغۇتۇش ئۈچۈن قولىنى تاتاتتى.

ئۇنىك تۇزۇپ كەتكەن چاچلىرىنى ئىغىپ، ئۇ، قاراڭغۇ ماتەم كۇنىدە شەم (يەنى لەيلىنىك ئۇزىنى) كورسەتمە كچى بولدى.

«كېچىنىك قاراڭغۇلىغى قالمىدى، كوزۇڭنى ئاچ، ئۇخلاش مۇناسىپ ئەمەس» دەيتتى.

گايىدا ئۇزىنى-ئۇزىگە قويۇپ، كوز ياشلىرى بىلەن ئۇزىگە سۇ سېپەتتى.

يەنى ئۇزىگە سۇ تىگىپ، ئۇ ئاي سەسكىنىپ ئۇيغانماسمىكىن دەپ ئويلايتتى.

3275. شۇنداق ئەھۋال بىلەن كوپ تولغاندى: لېكىن ئېغىر ئۇيقۇغا پاتقان گوزەل كوزىنى ئاچمىدى.

ئۇنىك ئويغۇنمىشىدىن ئۈمۈتى ئۇزۇلگەندىن كېيىن، قۇياشقا ئەبدىي قاراڭغۇلۇق چۈشتى.

ئاق چېچىنى يېيىپ، نەۋھەرلەر تۇزدى، ئورۇلگەن چاچلىرىنى ئۇلۇپ تاشلىدى.

ئاھى بىلەن جاھانىنى كويدۇرۇپ، ئۇنى سوۋۇتۇش ئۈچۈن كامپۇر سېپەتتى.

كوكسىنى ياقىسىدەك ئېتىپ، كوكلىدىن يالقۇنلار چىقاردى.

ئەندافكى يەقانى سۇبۇ ئېتىب چاك،
چېككەي شەرانى مېھرى ئەفلاك.

تىرناغلەرىن چۇ يۇزگە قويدى،
تىرناغ، تىرناغچە يېرلەر ئويدى.

ئويغانلەر ئىچىندە كىم سىزىب قان،
كوز چەشمەلەرىدىك ئاقىزىب قان.

دېب نەۋھە بىلە چۇ تارتىبان ۋاي،
كىم: «نې ئاغىر ئۇيقۇدۇر بوتەم، ھاي؟

كوز ئاچكى ئېرۇر ھەۋايى رەۋشەن،
قىزلەرغە ئېرۇر ھەۋايى گۈلشەن.

باربغە تەۋافى باغ مەيلى،
مەۋقۇفكى مەيل ئېتەرمۇ لەيلى.

يۇز زېۋەرۇ دۇر تاقىبدۇرۇرلەر،
يولۇڭغە سېپنىڭ باقىبدۇرۇرلەر.

مەرغۇ لەئى سۇنبۇلۇڭ ئاچايىن،
ئالەمغە ئەبىرىدىن ساچەيىن.

زاھىر قىلەيىن يۇغانىدە ئانى،
زۇلمەت ئەرا ئابى زىندەگانى.

ئاچقانىدە ئەنى تەرەردە قوللەر،
زۇلمەتتە قىلەي پەدىد يوللەر.

ئورمەك ئاچلۇرنىڭ ئولسە دەفئى،
گەنجىڭ ئۇزە تەشلەي ئىككى ئەفئى.

ئەفئىنكى ئەنبەرىن تەنابى،
باغلەرغە كوڭۇللەر ئەندە تابى.

ۋۇسمەدىن ئېتەي قاشدىكنى رەڭگىن،
كوز تۇكى قىلىچىغە يەشىل قىن.

كوزۇڭگە سەۋاد سۇرمە تارتەي،
ئېل كوزىگە دەھرنى قەرارتەي.

گويا تاڭ ياقىسىنى ژىتىپ، قۇياش ئوزىنىڭ ئۇچقۇنلىرىنى جاھانغا چاچقاندەك ئىدى.

تىماقلىرىنى ئۇزىگە سانچىپ، تىماقلار تىماقچە يەرلەر ئويدى.

ئويۇلغان يەرلەردىكى قانلار، كوز بۇلغىدىن ئاققان قانلاردەك ئاقىرىپ كەتتى.

قانتىق ژىغلاپ ئېيتاتتى: «ئەي، قوزام، بۇ قانداق ئېغىر ئۇيقۇ؟!

كوزۇڭنى ئاچ، ھاۋالار تازا، قىزلار بولسا گۈلشەنگە بېرىشماقچى.

ھەممىسى گۈلشەن سەيلىگە بېرىشماقچى بولۇپ، «نەيلى كىلەرمىكىن» دەپ ئىنتىزار بولۇپ تۇرۇشۇپتۇ.

ئۇلار يۇز خىل ئالتۇن-كۈمۈچلەر تېقىپ ياسىنىشقان، ھەممىسى كوز تۇتۇشماقتا.

ئورۇلگەن چاچلىرىڭنى چۈگۈپ، دۇنياغا خۇشپۇراقلىرىنى تارقىتاي.

ئۇنى ژۇيۇش بىلەن زۇلمەت ئىچىدىكى ھەياتسۇيىنى كورسۇتەي.

ئۇنى تاراش ئۇچۇن قول ژۇرگۈزۇپ، قاراڭغۇلۇق ئىچىدە يوللار كورسۇتەي.

ئورۇش، تارقىلىپ كىتىشىنىڭ زەربىسى بولۇدىكەن، ئۇزۇڭ غەزىنىسى ئۇستىگە ئىككى ژىلان تاشلاي.

ژىلانمۇ ئەمەس، قارا چىلۇۋر، ئۇنىڭدا كوڭۇلنى باغلايدىغان بۇرمىلار بار.

ئوسمىدىن قېشىڭنى كوكەرتىپ، رەھىمسىز كوزۇڭ قىلىچىغا يېشىل قان قىلاي.

كوزلىرىڭگە سۇرمە قارىسىنى قويايى-دە، ئەلنىڭ كوزىگە دۇنيانمۇ قارا قىلاي.

گۈلگۈنە چېكەرگە قىلسەم ئاھەڭ،
زەم ئەيلەي ئەگە بۇ چېھرەدىن رەڭ.

3295. ھەر ساری ئۇزارىگە چېكىپ نىل،
ياماں كوز ئۇچۇن ئەنى قىلمەي مىل.

شەھدى لەبدىڭ ئاستىدە قويەي خال،
ئۇل نوقتە كىبىكى يازسەلەر «بال».

خالي قويەيىن يۈزۈڭگە يانە،
بوستاں فۇرۇزى ئىچرە دانە.

ساچىڭ قىلەي ئويلە مىئجەر ئارا،
ھەم ئەندە نىھاں، ھەم ئاشكارا.

ئېگنىڭگە سالەي لىباسى گۈلرەڭ،
كىم رەڭگى خىرەدنى ئەيلەگەي دەڭ.

3300. يەسەب سېنى ئافتى زەمانە،
گۈلشەن ساری ئەيلەيىن رەۋانە.

قىزلەر بىلە ئۇل تەرەف خىرام ئېت،
دىن ئەھلىغە زۇھدنى ھەرام ئېت.

مەجنۇن دەغى ئىنتىزار تارتەر،
باغ ئىچرە فىغانى زار تارتەر.

سېن كېچ باريب ئۇل بەتەڭ كېلسە،
ئىستەي سېنى بىدەرەڭ كېلسە.

سوز ئەيتسە نې قىلەي خىتابىن؟
سورسە سېنى نې بېرەي جەۋابىن؟

3305. ھەم مېنى، ھەم ئانى زار قىلمە،
ئەندىن مېنى شەرمسار قىلمە».

ئۇل بويلە قىلىپ جەھانىنى تىرە،
ئاھى بىلە ئاسمانىنى تىرە.

تەشقارى ئەتا يەلەڭ قىلىپ باش،
پەرتىپ يەقا، كوكسىگە ئۇرۇپ تاش.

سىنىڭ ئۇزۇڭگە ئەگىلىكىنى سۇرتمەكچى بولغۇنۇمدا، ئۇز-
نىڭغا ئۇزۇمنىڭ قىزىللىغىنى قوشاي.

3295. ياماں كوزدىن ساخلاش ئۈچۈن ئۇزلىرىڭگە خال چىكەي.

«بال» سوزىنىڭ ئاستىغا چىكىت قويۇشقىنىدەك. تاتلىق
لۇبىڭ ئاستىغا خال قويای.

بوستاندىكى تاجىغوراز دانىلىرىدەك ئۇزۇڭگە يەنە خال
قويای.

چېچىكنى شۇنداق ياغلىق بىلەن باغلای. ئۇنىڭدا ھەم كو-
رۇنسۇن، ھەم يوشۇرۇنسۇن.

شۇنداق گۈلرەڭ كىيىملەر كىيىدۇرەي، ئېقىلمۇ ھاڭ-تاڭ
بولۇپ قالسۇن.

3300. سېنى زامانا ئاپىتىدەك ياساندۇرۇپ، گۈلشەن تەرىپكە
ئەۋەتەي.

قىزلار بىلەن گۈلشەنگە ئۇرۇش قىلىپ، دىن ئەھلىگە
زاھىدلىقنى ھارام قىل.

مەجنۇنمۇ ئىنتىزارلىق چىكىپ، باغ ئىچىدە پىغان-زار
قىلماقتا.

سەن كىچىكىپ بارغىنىڭدا، ئۇ مەيۇسلىنىپ، دەرھال قايتسا.

ۋە مىنىڭدىن سورىسا نىمە دەپ جاۋاپ بېرىمەن؟

3305. ئۇنىمۇ، مىنىمۇ زار قىلما، ئۇنىڭدىن مېنى شەرمەندە
قىلما».

ئۇ ئاھى بىلەن جاھانىنى ۋە ئاسمانىنى بۇنداق قارايتقاندا،

تاشقىرىدا ئاتمىسى يالاڭباش، ياقىلىرىنى ئېتىپ، كوكرە-
كىگە تاش ئۇرۇپ ئېغلايتتى.

يەلغۇز ئاتە يوقكى قەۋمۇ خەيلى،
تارتىپ بۇ ئەزادە ۋايى-ۋەيلى.

لەيلىغە سالىپ بۇ ھال تەقدىر،
مەجنۇن سوزىن ئەيلەي ئېمدى تەقرىر:

3310. ياتمىش ئېدى ئۇل قۇبۇر ئىچىندە،
ئۇريان ئەھلى نوشۇر ئىچىندە.

گورىستان ئىچرە جانى پاكى،
گور ئەھلى كېبى ۋۇجۇدى خاكى.

لەيلىغە چۇ بولدى ناتەۋانلىغ،
يېقتى ئەنى داغى خەستە جانلىغ.

مەئشۇق چۇ دەردناك بولدى،
ئاشىقنى نې دې ھەلاك بولدى.

ئانىڭ بىلە بەرچە ھال بىرلە،
گەھ تۇش بىلە، گەھ ھەيال بىرلە.

3315. گەھ پاك زەمىرۇ، گاھ ھاتىف،
دىلدارىدىن ئەيلەپ ئانى ۋاقىف.

ئۇل كۇنگە دېگىنچە كىم پەرىۋەش،
بولدى ئەجەل ئىلگىدىن قەدەھكەش.

دېۋانەدە ئېردى پېچ ئىلە تاب،
تىترەپ كۇگلى نېچۇككى سىيماب.

كىم يېتتى قۇلاغىغە تۇرۇشى،
ئەيتۇر ئېدى بۇ خەبەر سۇرۇشى:

«كېبى دەردۇ بەلا سىپاھىغە شاھا!
ئىشق ئەھلى قاشىگدە خاكى دەرگاھا!

3320. ھەم كىشۋەرى دەرد قەھرەمانى،
ھەم زۇمرەئى ئىشق ھۇكمرانى.

ئىشق ئەھلىغە قۇللۇغۇڭ ھەۋەسدۇر،
قويقىلكى ياتۇرغە ۋەقت ئېمەسدۇر.

پەقەت ئاتىسى ئەمەس، بەلكى پۇتۇن قەبىلىداش - ئۇرۇقلىرى بۇ ماتەمدىن ھەسرەت يېشىنى تۇكۇشەتتى.

تەغدىر لەيلىنى شۇ ھالغا سالدى، ئەندى مەجنۇن سوزىنى باشلاي:

3310. مەجنۇن ئۇلۇكلەر بىلەن بىللە قەبرىستاندا يالىڭاچ ياتاتتى.

ئۇمۇ گورىستان ئىچىدە بولغان ئۇلۇكلەردەك، جاندىن ئايرىلغان ۋە تىنمۇ تۇپراقتا ئارىلاشقان ئىدى.

لەيلىگە بولسا بۇنداق ئامالسىزلىق كېلىپ، جېنىنىڭ ماغدۇرسىزلىغى ئۇنى ئىنتىقان ئىدى.

مەشۇق شۇنداق دەرتلىك بولغىنىدا، ئاشىقنىڭ ئىشى ئەۋەتە ھالاك بولۇش - دە.

مەجنۇن گايىدا چۈشىدە، گايىدا خىيالدا، ئىشقىلىپ ھەمىشە لەيلى بىلەن بىللە بولاتتى.

3315. گايىدا پاك كۇڭۇل، گايىدا ھاتىپ (غايىپتىن كەلگەن تاۋۇش) ئۇنى دىلدارىدىن خەۋەردار قىلىپ،

ئۇ گۇزەل ئەجەل قولىدىن مەيىنى ئالغىچە بولغان ھاللارنى ئېيتاتتى.

ئۇ تەلۇە، يەنى مەجنۇن سىماپقا ئوخشاش تىترەپ ياتقىنىدا،

تۇيۇقسىزدىن قۇلىغىغا بىر ئاۋاز ئاڭلاندى، ئۇ تۇۋەندىكى شۇ خەۋەرنى ئېلان قىلىۋاتاتتى:

«ھەي دەرتۇ - بەلا قوشۇنلىرىنىڭ شاھى! ئىشق ئەھلى ئىشىنگىنىڭ ئالدىدا تۇپراق بولغان زات!

3320. ھەي، دەرت ئولكىسىنىڭ قەھرىمانى ۋە ئىشق ئەھلىنىڭ ھاكىمى!

ئىشق ئەھلىگە خىزمىتى ھەۋەس بولغان، تۇرغىنى، ھازىرقى ۋاختتا يېتىش چېغى ئەمەس!

كىم تۇشتى خەزانغە تازە باغىمىڭ،
تالڭ يېلىگە ئۇچرەيدى چىراغىمىڭ.

بۇلبۇللۇغۇڭ ئولسە ئەيلە پەرۋاز،
پەرۋانەلىغىكىنى قىلغىل ئاغاز!

يار ئولدى سەفەر ئىشىگە مەشئۇف،
ھەمرەھلەرنى ئۇيقۇ ئەتكەن مەۋقۇف.

ھەمرەھلىرىڭ ئەيلەگۈچمۇ زاھىر،
يا بولسۇنمۇ ئۇل ئاي مۇسافىر؟»

دېۋانە چۇ بىلدىكىم نېمۇر خال،
گەرچى تەنى ئېردى زەئفدىن نال.

قاپلان كىبى سېكرىدى ياتاغدىن،
يا ئويلەكى كوك غەزالى تاغدىن.

يۈز ئۇردى قەبىلە سارى ھالى،
ئاغزىدە تەرەننۇمى ۋىسالى.

جان قولغە تۇتۇپ نىسارلىققە،
سېكرىپ ئوزى جانسىپارلىققە.

ھەم ئەشكى نىشات ئەگە ياغىندىك،
ھەم پويەدە سېكرىدى چاقماقتەك.

مېھرى ئوتى يارىتىپ جەھانىنى،
بەل مېھر كىبى تۇتۇپ جەھانىنى.

نې كوڭلىدە قەتلىدىن ھەراسى،
نې دۇشمەنلىدىن ئىچىدە ياسى.

ئۇل ۋەھم قىلىپ سەلاباتلىدىن،
بەئزى دەۋ دام ئافەتلىدىن.

ئۇردى لەيلى ئېشىگىگە گام،
دەردلەر تۇتۇپان يىراقراق ئارام.

خەيل ئىچرە شۇكۇخلىدىن تەۋەھھۇم،
ئەنداقكى قىلىپ ئىلىك-ئەياغ گۇم.

بېغىگغا غازاڭ يېتىپ، چىرىغىمڭ بولسا تاڭ شامىلىغا ئۇچرىدى.

بۇلبۇل بولساڭ پەرۋاز قىل! پەرۋانە بولساڭ لەيلى شامىدا يانغىن!

يار سەپەر ئىشىگە كىرىشتى، بىر ھەمراغا ئىنتىزار بولۇپ سىنى كۈتۈپ تۇرماقتا.

ئۇنىڭغا يولداش بولامسەن ياكى ئۇ ئوزى يالغۇز كىتىدۇرسۇنمۇ؟»

مەجنۇن لەيلىنىڭ ھالىنى بىلگەندە، تىنى ناھايىتى ئاجىزلىنىپ كەتكەن بولسىمۇ،

قاپلاندەك ئورنىدىن سەكرەپ تۇردى، ياكى ئاسمان كىمىنگى تاغدىن ئىرغىغاندەك بولدى.

دەرھال قەبىلە تەرەپكە ژۇگەردى ۋە ئاغزىدا ئۇچرۇشۇش ناخشىسىنى ئېيتىپ،

جېنىنى قولىغا ئېلىپ سەدىقە قىلماقچى، لەيلى ئۇچۇن ئوز جېنىنى قۇربان قىلماقچى بولدى.

خوشاللىق كوز يېشىنى يامغۇردەك ياغدۇرۇپ، چاقماقتەك ئۇچۇپ ژۇرەتتى.

مېھرىنىڭ ئوتى جاھانىنى يورۇتۇپ، بەلكى قۇياشتەك پۈتۈن جاھانىنى يورۇتۇپ،

ئولتۇرۇلۇشتىن كوڭلىدە ھېچقانداق قوقۇنچ ۋە دۇشمەنلىنىمۇ ۋەھىمىگە چۇشمەيتتى.

ئەل بولسا ئۇنىڭ ھەيۋىتىدىن ۋە بەزىلىرى ۋەھشىي ھايۋانلارنىڭ ئاپىتىدىن دەھشەتكە چۇشەتتى.

شۇ چاغدا ئۇ لەيلىنىڭ ئىشىگىگە قەدەم قويدى، لېكىن ژىرتقۇچ ھايۋانلار ئاقىدا قېلىشقان ئىدى.

مەجنۇننىڭ بۇنداق ھەيۋىتىدىن لەيلى قەبىلىسى قوقۇپ، جايلىرىدىن قىمىرلىيالماي قېلىشتى.

چۈن يېتتى ئۇل ئاستانغه باشى،
كىردى ئۇي ئىچىگه بېتاھاشى.

لەيلى قىلىبان سەفەرغه نىيەت،
ئەيلەردە ئاناسىغه ۋەسىيەت.

ھەر نۇكتەكى ئەيلەبان گۇزارىش،
مەجنۇننى قىلۇر ئىدى سىپارىش.

كىم كىردى ئۇي ئىچرە يارى جانى،
يوق، يوقكى رەفىقى جاۋدانى.

3340. بىر-بىر گه نەزىر كۇشاد تاپتى،
ھەم بۇ ۋە ھەم ئۇل مۇراد تاپتى.

جانانىغه ئۇل فىدا قىلىب جان،
بۇ جان بېرىبان نېچۇككى جانان.

ئۇل ئەزم ئېتتى چۇ تاپتى يولداش،
بۇ ئالمەدى يولىدىن ئەنىك بلش.

ئېل كىردى ئۇي ئىچرە بېشۇمارە،
مەجنۇن ساڑى قىلىدىلەر نەزارە.

جىسمى ياتىب ئېردى يېر گه مەقرۇن،
لەيلى بىلە يارمش ئېردى مەجنۇن.

3345. ھەيرەت قىلىب ئۇل قەبىلەنى لال،
كىم تاپتى ۋۇقۇۋ بولماغان ھال.

ئەيلەب يارى ئېلنى ئىشق پاكى،
ئىشق ئىچرە بۇ ئولمەگى ھەلاكى.

چۈن تەئزىيەت ئوتمن ئېتتىلەر پەست،
بۇ تۇرفە ھەدىس ئوتتى پەيۋەست:

كىم دەفن ئىشى باردۇرۇر زەرۇرەت،
ئۇل تۇتقۇسىدۇر نې نەۋئ سۇرەت.

يارى دېدىلەر: «بۇ ئىككى غەمناك،
ھەر شايىبەئى فەساددىن پاك.

لەيلىنىك ھويلىسىغا يەتكىنىدە، ھىچ تاتىنماي ئوي ئىچىگه كىردى.

لەيلى ئولۇم ئالدىدا، ئانىسىغا قىلغان ۋەسىيەتلىرىدە،

مەجنۇن بۇ جايغا كەلسە، ئۇنىڭغا ھىچقانداق ئازار بىرىلمەسلىگىنى ئىلتىماس قىلغان ئىدى.

بۇ جاندىن ئەزىز ۋە ئەبىدىي يولداش ئوي ئىچىگه كىرىپ،

3340. بىر-بىرىنى كورۈشكەندە، ئۇمۇ، بۇمۇ مەخسەتلىرىگه يېتىشتى.

لەيلى جانانىغا قانداق جان پىدا قىلغان بولسا، مەجنۇنمۇ جانانىدىك جان بەردى.

لەيلى ئەبىدىي ئۇيقۇغا كوزۇرۇمۇپ، يولداشىغا يېتىشتى، مەجنۇن بولسا ئۇنىڭ يولىدىن باش تاتماي، ئوزجېنىنى پىدا قىلدى.

ھىساپسىز كىشىلەر ئويگه كىرىپ، مەجنۇننىڭ ئىشىگه نەزەر تاشلىغىنىدا،

ئۇنىڭ جانسىز گەۋدىسى يەردە سوزۇلوپ، لەيلى بىلەن بەراۋەر ياتقىنىنى كورۈشتى.

3345. كورۈلمىگەن بۇنداق ۋەقە، ئۇ قەبىلىنى ھەيران قالدۇرغان ئىدى.

ئۇلارنىڭ بۇنداق ئىشق ئىچىدە ئولۇشى، پۇتۇن ئەلنىڭمۇ ئىشقىنى پاك قىلدى.

تەزىيە ئوتىنى پەسەيتۇرگەندىن كېيىن، ئوتتۇرىدا شۇنداق بىر ئەجايىپ سوز ئوتتى.

قانداق تېرىقىدا كومۇش كېرەكلىگى توغرىسىدا گەپ-سوزلەر بولدى.

ھەممىسى شۇنداق دېيىشتى: «بۇ ئىككى غەمكىن ھەممە بوزۇقلاردىن پاك ئىدى.

كىم ئۇمرلەرىدە ئىشقى قاتىل،
قىلمەي نەفەسنى ئەلەرنى خۇشدىل.

ھەجر ئىچرە تويۇپ رەمىدە جاندىن،
ئەرمان بىلە باردىلەر جەھاندىن.

چۈن رۇھلەرىغەدۇر نىھانى،
جەننەتتە ۋىسالى جاۋدانى.

نېتگەي قوشۇلۇپ ئىكى بەدەن ھەم،
گور ئولسە ئەلەرغە بىر كەفەن ھەم.

ۋەسل ئولدى چۈ رۇھلەرغە ھاسىل،
تۇفراققە تۇفراق ئولسە ۋاسىل».

ھەم شوخ ۋەسىيەتىن قىلىب، ياد،
بەرچە بۇ فەسانەدىن بولۇپ شاد.

ئەيلەب نى كېرەكلىك ئولسە مەۋجۇد،
مەيىتنى يەسەب نېچۈككى مەئھۇد.

بىر نەئشقە سالدىلەر ئىكاۋنى،
جانسىز كېلىنۇ، ئولۇك كۆياۋنى.

كىردى ئىكى جىسىم بىر كەفەنغە،
يوق، يوق، ئىكى رۇھ بىر بەدەنغە.

بىر نەئش ئىلە ئۇل ئىكى دىلارام،
ئەنداق ئىبدىكىم دۇگانە بادام.

يوق، يوق، دىمە ئانى ئىككى دانە،
ئۇل دانە ئىمەس ئىبدى دۇگانە.

دۇگانەغە كىم ئىكى بەدەندۇر،
ھەر بىرىگە باشقە بىر كەفەندۇر.

بىر دانە ئىبدى ۋەلى ئىكى جۇزۇ،
بىر-بىرىگە مۇتتەسىل ئىكى ئۇزۇ.

كىم شىددەتى ۋەھدەتى ۋىسالى،
بىرمەي ئەگە ئىككىلىك مەجالى.

ھەيات ۋاختلىرىدا بۇ رەھمسىز ئىشق ئۇلارنى بىر دەم بولسىمۇ خوشال قىلمىدى.

جۇدالىق بايا ۋانىدا جانلىرىدىن تويۇپ، ئەرمان بىلەن ئالەمدىن ئوتۇشتى.

ئۇلارنىڭ روھلىرى جەننەتتە ئەبەدىي بىللە بولۇشقا يېتىشىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ بۇ ئىككى بەدەننى قوشۇپ، بىر كەپەن، بىر گور قىلىش كېرەك.

جانلىرى بولسا بىر-بىرىگە قوشۇلدى، تۇپراقلىرىمۇ تۇپراقلىرىغا قوشۇلىشى مۇقاپىقتۇر».

لەيلىمۇ شۇ ۋەسىيەتنى قىلغانلىغىنى يادلىرىغا چۈشۈرۈپ، ھەممىسى خوشال بولۇشتى.

ۋە كېرەكلىك نەرسىلىرىنى تەييارلاپ، ئولۇكنى ئادەت بويىچە ياساندۇرۇشتى.

بىر تاۋۇتقا سېلىشتى ئىككىسىنى، جانسىز كىلىن ۋە ئولۇك كۆيوغۇلنى.

بۇ ئىككى گەۋدە بىر كەپەنگە سېلىندى، ياق-ياق، بەلكى ئىككى جان بىر گەۋدىگە كىرگەن ئىدى.

ئۇ ئىككى دىلارامنىڭ بىر تاۋۇتتا يېتىشلىرى، خۇددى بىر بادام پوسلىغى ئىچىدە بولغان قوشاقتا (دۇگانىغا) ئوخشايتتى.

ياق، ياق، ئۇنى ئىككى دانە دىمە، ئۇ دانە قوشاقمۇ ئەمەس.

قوش ئىككى بەدەندىن ئىبارەت بولۇپ بۇ ئىككىلىسىنىڭ باشقا-باشقا كەپەنلىرى بار.

بۇلار بولسا شۇنداق بىر دانەدۇركى، ئەسلىدە ئىككى جۇپ دەپ ئېيتىش مۇمكۇن بولسىمۇ، لېكىن ھەر بىرى بىر-بىرىگە يېپىشقان بىر تەن ئىدى.

بۇلارغا ۋەسل ۋەھدەتى (بىرلىگى) نىڭ شىددىتى، ئىككىلىك ماجالىنى بەرمىگەن ئىدى.

دانەدېك ئولۇب ئىككى بەدەن بىر،
دانە قابۇغى كېبى كەفەن بىر.

ئەلقىسسە ئۇل ئىككى يارى جانى،
تاپقەچ بۇ ۋەسالى جاۋدانى.

نەقش ئۇزرە ياپىپ ھەربىرۇ دېبا،
رەڭى خۇشۇ، نەقشى داغى زېبا.

باش ئۇستىگە ئېلتمەك قىلىب فەن،
ئۇل يېرگە چەكىم بار ئېردى مەدفەن.

تابۇت ئىلە ئىككى دىلرەبانى،
مەدفەن ئىچىگە كىرىب نەھانى.

يېتكۇزدىلەر ئۇز نىشانەسىغە،
تۇفراق غەربخانەسىغە.

تۇفراققە قويۇب ئەلەرنى ھەيھات،
چۇن تىيرە ئۇي ئېردى چىقتىلەر بات.

ياشۇردى چۇ ئايۇ كۇن يۇزىن ئەبر،
چۇن گور بىر ئېردى، بولدى بىر قەبر.

ئىشق ئەھلىغە ئوچتى شەمئى ئۇممىد،
كىم يېر قۇيى باتتى ئايۇ خۇرشىد.

نى ئىشق ئېلىگە شاھ قالدى،
نى ھۇسن ئەۋجىدە ماھ قالدى.

لەيلى ئاتەسى، ئانەسى بىرلە،
خەيلى دەغى ئەقرەباسى بىرلە.

ھەر كۇن ئىككى ۋەقت ئېدى يىغلىماق،
ئۇل قەبر باشىدە نەۋھە قىلماق.

بىر-بىر بېردى مۇرۇرى ئەييام،
تۇفراققە ئەلەرغە داغى ئارام.

ئېي نەۋھەگەر، ئەيلە نەۋھە بۇنياد،
كىم ئۇمر بىناسى كېلدى بەرباد.

گەر بولدى ئۇل ئىككى يار ئازىم،
نى مېن قالغۇمۇ، نى دىلنەۋازىم!

بۇ ئىككى بەدەن داندەك بىر بولغىنىدىن، دانىنىڭ پوستىنى لىغىدەك كەپەنلىرىمۇ بىر بولدى.

قىسقىسى بۇ جانا-جانلار، ئەبەدىي ۋىسالىنى تېپىشقاندا.

تاۋۇتلىرىنىڭ ئۇستىگەرەڭمۇ-رەڭ چىرايلىق ئېپەك پەردىلىرىنى يېپىشتى.

ئۇلارنىڭ باش ئۇستىگە كوتۇرۇپ، گۇر دىستانغىچە ئېلىپ بېرىشى:

بۇ ئىككى ئاشىق-مەشۇقنى تاۋۇت بىلەن گورنىڭ ئىچىگە ئاستاغىنا ئېلىپ كىرىشتى.

ئۇ مولاجاللانغان جايغىچە ئېلىپ بېرىپ، تۇپراق غىربىغا-نىسىغا (لەھەد) كە قويۇشتى.

ھەيھات... ئۇلارنى تۇپراققا قويۇپ، ئۇ قاراڭغۇ گوردىن تېزدىن چىقىشتى.

قارا بۇلۇتلار ئاي بىلەن قۇياشنىڭ يۇزىنى قاپلىغانىدىن كېيىن، گور بىر بولغاندەك قەبرمۇ بىر بولدى.

ئىشق ئەھلىنىڭ ئۇمۇت شاملىرى ئوچتى، چۇنكى ئاي بىلەن قۇياش يەرگە پاتقان ئىدى...

يە ئىشق ئەھلىنىڭ شاھى ۋە ياكى ھۇسن ئاسمانىنىڭ ماھى قالمىدى.

لەيلىنىڭ ئاتا-ئانىسى، قېرىنداش-ئۇرۇقلىرى بىرلىشىپ،

ھەر كۇنى ئىككى قېتىم ژىغلىپ، قەبرنىڭ ئۇستىدە ژىغلىشاتتى.

زامان ئوتۇشى بىلەن، بۇلارنىڭ ھەممىسىمۇ بىر-بىردىن تۇپراقا كومۇلۇشتى.

ھەي ھازىدار، ژىغلا! ئۇمۇر بىناسى يوق بولماقتا...

ئۇ ئىككى يار كەتكەن بولسا، مەنمۇ، مىنىڭ كوڭۇل كوتەر گۇچى يارىمۇ قالمايدۇ.

يېگىرمە سەككىزىنچى باب

ئىشق تەئرىپىدە

ئي ئىشق، غەرىب كىمياسىڭ؛
بەل ئايىنەئى جەھاننەماسىڭ.

ھەم زاتىڭگە دەرج كىميالىق،
ھەم ئايىنائى جەھاننەمالىق.

بۇ كىم سېڭگەدۇر بۇ ئىككىدىن زات،
بىر-بىر قىلغەيىن ئىكىسىن ئىسبات.

قىلدىم ئېسە كىمىيا خىتابىڭ.
ئەندىن ھەم ئېرۇر بىمىڭ جەنابىڭ.

بېردى ئەگە بۇ نەتىجە گەردۇن،
كىم مىسگە يېتىشسە قىلغەي ئالتۇن.

ئىنسانىنكى خەلق قىلدى خەللاق،
يوق تىنەت ئەگە بەغەيرى ئۇفراق.

سېنىكىم ئەگە ئاشنالىق ئېتتىڭ،
تۇفراققە كىميالىغ ئېتتىڭ.

ئالتۇن قىلدىڭ ئۇزارىن ئانىڭ،
بەلكىم تەنى خاكسارىن ئانىڭ.

بۇ نەۋئ ئىلە داغى قىلمەدىڭ بەس،
ھەجر ئوتىغە سالدىڭ ئويلەكىم خەس.

ژىگىرمە سەككىزىنچى باب

ئىشق تەرىپىدە

ھەي ئىشق، ئەجايىپ كىمياسەن، بەلكى جاھاننامە ئەينىگىسەن:

سېنىڭ ۋۇجۇدىڭدا كىميالىقمۇ، جاھاننامە ئەينە كىلىگىمۇ بار.

سېنىڭ تۇزۇلۇشىڭ بولسا ئىككى خىل ئىكەن، ئىككىسىنمۇ ئىسپاتلاپ بېرەي.

سېنى كىميا دېدىم، مەرتىۋەڭ ئۇنىڭدىنمۇ يۇقىرە كەلدۇر

پەلەك ساڭا شۇنداق كۇچ بەرگەن، مىسنىمۇ ئالتۇن قىلىسەن.

يارالتقۇچى ئىنسانىنى يارالتقان ئىكەن، ئۇنىڭ تېنىنىڭ لېيى تۇپراقتىن باشقا نەرسە ئەمەس.

سەن ئىنسانغا يېقىنلاشقىنىڭدا، ئۇنىڭغا دوستلۇق كورسەتكىنىڭدە، ئۇ كىمياغا ئايلاندى.

ئىنسانىنىڭ ئوزىنى، بەلكى تۇپراق بىلەن ئارىلاشقان تېنىنىمۇ ئالتۇن قىلدىڭ.

بۇنىڭ بىلەن چەكلەنمەي، ئۇ بېچارىنى قورايدىغان قىلىپ، جۇدالىق ئوتىغا سالدىڭ.

ئۇل ئوتدەچۇ ئېتىبزاز تاپتى،
ئەندافكى كېرەك گۇداز تاپتى.

ھەر غەشلىغدىنكى ئېردى ناقىس،
بولدى بۇگۇداز بىرلە خالىس.

3390. ھەم ئالتۇن بولوپ بۇ پەيكەرى خاك،
ھەم ئولدى بۇ تەۋۇ خالىسۇ پاك.

چۇن خالىسۇ پاكۇ بېغەش ئولدى،
ئالتۇن نېكى كېمىياۋمش ئولدى.

گەرچى سىتەمۇ جەفا قىلۇرسېن،
تۇفراغىنى كېمىيا قىلۇرسېن.

ئىككىنچى دېدىم يارۇغسېن ئەسرۇ،
ئەندافكى جەھاننەماي كوزگو.

مۇندەداغى تاپىلۇر تەفاۋۇت،
كىم ئاچسە نەزەر بىلۇر تەفاۋۇت.

3395. ئۇل ئايىنەكىم سكەندەر ئېتتى،
پولاددىن ئويلە پەيكەر ئېتتى.

كىم رۇم ئەرا چېكىب مەنارى،
باقتۇردى ئەنى فەرەك سارى.

چۇن بېردى جەمالىغە كۇشايىش،
كور گۇزدى فەرەكدىن نەمايىش.

تاپقاچ ئەنى بۇ سىفەت زىبالىق،
تاقتى ئاتمغە جەھاننەمالىق.

بۇ نەۋئىكى ئۇل دېمىش ئېمەسدۇر،
مېنكىم نې دېدىم ھەمانۇ بەسدۇر.

3400. خۇرشىدى جەھانكۇشاي سېن-سېن
مەرئاتى جەھاننەماي سېن-سېن.

كىم قىلدى سېنگە نەزەرنى رەۋشەن،
كوردى پېرۇ كوكدەگەن مۇئەييەن،

ئۇ، ئوتقا تولغۇنۇپ. كويۇپ، پۇتۇن ۋۇجۇدى كۇل بولۇپ. ئەرىپ كەتتى.

شۇ كويۇش (ئەرىش) بىلەن ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى ھەر بىر غەش (كەمچىلىك) يوقۇلۇپ ئالتۇندەك پاك بولۇپ قالدى.

3390. بۇ تۇپراقتىن يارىتىلغان گەۋدە ئالتۇن بولدى، ھەم خىلىدىن پاكىز ھالغا كەلدى.

ئوتقا كويۇپ، پاك، كەمسىز، ئالتۇنلا ئەمەس، كىمىيا بولدى.

گەرچە، جەبر-زۇلۇملار كورسەتسەڭمۇ، توپراقنى كىمىيا قىلسەن.

ھەي ئىشق! ئىككىنچىدىن، سېنى ناھايىتى يۇرۇق، جاھاننى كورسۇتۇدىغان ئەينەك دېدىم.

بۇنىڭدىمۇ پەرق بار، كوزى ئوتكۇر كىشىلا ئۇنىڭ پەرقىنى بىلىدۇ.

3395. ئىسكەندەرمۇ پولاتتىن بىر ئەينەك ياساپ،

رۇم ئىلىگە مۇنارا سېلىپ، مۇنارىدىن شۇ ئەينەكنى پەرەڭستانغا قاراتقان ئىدى.

ئۇ ئەينەكنىڭ جامالىدا پۇتۇن پەرەڭستان ئەكس ئېتىپ، كورۇنۇپ تۇراتتى.

ئەينەكنىڭ سۇپىتى شۇنداق بولغىنى ئۈچۈن، ئۇنىڭغا «جاھاننامە ئەينىگى» دەپ نام بېرىشتى.

ھەقىقەتتە بولسا، ئىسكەندەرنىڭكى ئەمەس، بەلكى مىنىڭ ئېيتقىنىم جاھاننامە ئەينىگىدۇر.

3400. ھەي ئىشق! جاھاننى نۇرلاندۇرغۇچى قۇياشمۇ سەنسەن، ئالەمنى كورسەتكۈچى ئەينەكمۇ سەنسەن.

كىمنىڭ كوزى ساقا چۈشكەن بولسا، ئۇ، يەر ۋە ئاسمانلىدىكى نەرسىلەرنى روشەن كورۈدۇ.

چۈن باقمەلى ئىختىيار تاپتى،
ھەر سارىكى باقتى يار تاپتى.

ھەم نەقشى ۋۇجۇدىن ئېتتى فانى،
ھەم تاپتى بەقايى جاۋىدانى.

بۇ ئىشقىكى بەختى كامراندىن،
خالى بولمەي زەمانى ئاندىن.

3405. گەرچى ئىكى نەۋۇ ئوتتى رازى،
ئەۋۇەلغىنى ئەگلەغمل مەجازى.

كىم دەردۇ گۇدازۇ سوز بىرلە،
يۈز شۇئلەيى جانفۇروز بىرلە.

چۈن ئەيلەدى پاكلىككە مەۋسۇف،
ئۇل نەۋۇ قىلۇر بىراۋگە مەشئۇف.

كىم ئىشق ئەرا فىراق ئىلە دەرد،
ئۇزلۇكدىن ئېتەر تەمام ئەنى فەرد.

بىل سوگرەغى ئىشقنى ھەقىقى.
كىم دەۋلەت ئېبرۇر ئەنىك رەفىقى.

3410. ئەۋۇەلغى ۋۇجۇدىن ئېتسە زايىل،
چۈن بولسە ئىككىنچىسىگە مايىل.

يوق، يوقكى ئىككىنچى ئانى چېكسە،
كوگلىگە ۋىسال تۇخمىن ئېكسە.

ئۇل نەۋۇ كېتۇرسە تۇركتازى.
كىم قالمەسە سۇرەتى مەجازى.

مەزھەردە كورۇنمەيىن نىشانى
مۇز ھەردە ئۇزىنى تاپسە فانى.

مەقسۇد بۇدۇر، ھەياتتىن بۇ.
بەل خىلقەتى كائناتدىن بۇ.

3415. مەجنۇنغە بىرى بولۇپ مۇسەللەم،
بەھرە تاپتى ئىكىنچىدىن ھەم.

قاچان سىنى كورۇشنى خالايدىكەن، ھەر تەرەپكە قارىسا يارىنى كورۇدۇ.

كىمنىك كوزىنى روشەن قىلغان بولسا، ئۇ ئوز ۋۇجۇدىنى يوقۇتۇپ، ئەبىدىي ھەياتقا ئېرىشتى.

بەخت ۋە دولەت ھىساپلانغان ئىشقتىن بىر دەممۇ ئۇزاق بولماي،

3405. بۇ ئىشقنىك سىرىنى ئىككى خىل قىلىپ ئېيتتىم، ئاۋالقىسى غايىبانە ئىشقدۇر.

كىمكى دەرت، ئېرىش، كويۇش، يۇزلىگەن شولا بىلەن يورۇقلۇنۇپ،

پاكلىق بىلەن ياخشى سۇپەتكە ئىگە بولسا، شۇ ۋاختتىلا بىروغا ئاشىق بولۇدۇ.

ئۇنىك ئىشقى ئىچىدە تاتقان جۇدالىق ۋە دەرتلىرى، ئۇنى ئوزلىگىدىن پۇتۇنلەي ئاجرىتىپ، يالغۇز قىلىپ قويۇدۇ.

ئاخىرقى ئىشقنى ھەقىقىي دەپ بىل، ئۇنىڭغا يېتىشسە، دولەت ئۇنىڭغا يولداشىدۇر.

3410. ئاۋالقىسىدا كىشى تازىلىنىپ، ئىككىنچىسىگە ئوتسە.

ياق، ياق، ئوتۇش ئەمەس، بەلكى ھەقىقىي ئىشقنى ئوزىگە تارتىپ، ئۇنىك كوگلىگە ئۇچرۇشۇشنىك ئۇرۇغىنى تەرسە.

ھەم ئۇنى پۇتۇنلەي يوق قىلىپ، ئۇنىك غايىبانە سوردىتىدىن ھېچ ئەسەر قالمىسا.

كورۇنۇدىغان جايدىن كورۇنمەستىن مەخسەتكە سىڭىپ كەتسە،

ھاياتتىن ۋە كائناتنىك يارىتىلىشىدىن مەخسەت شۇدۇر.

3415. مەجنۇن بۇ ئىككى ئىشقنىك بىرىگە يېتىشىپ، ئىكىنچىسىدىنمۇ بەھرە ئالدى.

ئېرمەس ئىدى ئوزىدىن بۇ ئىشلەر،
بەل ئىشقىدىن ئېرى ئۆل كەشىلەر.

ھەر كىمگە كى ئىشق يۈز كېتۈرسە
يا مەشئەلى شەۋق شۇئلە ئۈرسە.

تاغ ئېرسە كى سۇۋ قىلۇر ۋۇجۇدىن،
نابۇد ئېتەر نەبۇدۇ بۇدىن.

نۇر ئۇزرە تەجەللى ئەيلەگەچ فاش،
چەيقەلدى سۇۋ يە كۆلىغ ئۆل قەتىغ تاش.

3420. بۇ شۇئلە كوكۈلگە تۇشسە كارى،
كويمە كدە ئەنىڭ نې ئىختىيارى.

بۇ ئوت نې كىشىگە بولسە روزى،
كويدۇرسە نې تاڭ جەھاننى سوزى.

ئىشق ئىچرە كى جىسمى تولغانۇربىل،
ئۆل نەۋئىدۇرۇر كى ئوت ئۇزە قىل.

تاڭ يوق بۇ ئوت ئېتسە ئەشك ئەراغەرق،
يامغۇر ياغەر ئەندە كىم تۇشەر بەرق.

گەر ئەشك بۇ ئوتنى ئەيلەمەس كەم،
يامغۇر سۇۋىدىن چاقىنغە نې غەم.

3425. كىم زەرقۇ ريياۋۇ شور بىرلە،
ئاشىق ئېتەر ئوزنى زور بىرلە.

ئىشقى ئوتى بولمەس ئېلگە جازىب،
ئەندافكى، زىيادە سۇبھى كازىب.

رەكىن كوپەلەك ئېرۇر دىلەفروز،
پەرۋانە كىبى ئېمەس جىگەر سوز.

ئاشىق دېمە كىمنى كورسەك ئەسفەر،
كىم بولمەدى زەئفەران مۇئەسفەر.

بىچەزب سەرىغ ئېرۇر ريالىق،
سەمغ ئەيلەى ئالۇرمۇ كەھرەبالىق.

بۇ ئىشلەر مەجنۇنىنىڭ ئوزىدىن بولماي، بەلكى، ئىشق ئوزنى ئوزىگە مەپتۇن قىلغان ئىدى.

كىمگە بولسىمۇ ئىشق توغرى كىلىپ، ياكى زوخىنىڭ مەشئىلى نۇر بەرسە،

تاغ بولسىمۇ ئوزنى سۇ قىلىپ ئېرىتىپ، بار-يوقىنى ناۋۇت قىلىۋېتىدۇ.

ئۇ ئىشق چاقمىغى تۇر تېغىدىن لاۋۇلداپ كورۈنگەندە، تاشلارمۇ سۇدەك ئېرىپ چايقالغان ئىدى.

3420. بۇ ئىشق نۇرى كوكۈلگە چۈشۈپ تەسىر قىلغاندا، كويۇشتىن باشقا چارە يوق.

بۇ ئىشق ئوتى كىمگە نىسىپ بولسا، ئۇنىڭدىن جاھانىڭ كويۇشىگە ئەجەپلىنىپ بولمايدۇ.

ئوتتا قىل قاندىق بۇرالسا، كويگەن ئاشقىنىڭ جىسمى شۇنداق تولغۇنۇدۇ.

بۇ ئوت ئاشقىنى كوز يېشىغا غەرق قىلسا، ئەجەپلەنمە، يامغۇر ياققاندا، چاقماقمۇ كورۈنۈپ تۇرۇدۇ-غۇ.

كوز يېشى بۇ ئىشق ئوتىنى كەمەيتۈرەلمەيدىكەن، بۇ ئەجەپ ئەمەس، چۈنكى يامغۇر سۇيىدىن چاقماقنا نېمە غەم؟

3425. كىم ئوزىنى يالغاندىن كويۇش ۋە ئاي-ۋاي، زار بىلەن ياسىما ئاشىق قىلىپ كورسۇتۈدىغان بولسا،

ئۇنىڭدەك كىشىنىڭ ئىشق ئوتى، ئەلنى ئوزىگە جەلپ قىلالمايدۇ، يالغان تاكا ئوخشاش بولۇدۇ.

كىپىنە كنىڭ رەڭگى قانچىلىك دىلغا يېقىملىق بولسىمۇ، ئەمما پەرۋانىدەك جىگەر كويدۇرگۈچى ئەمەس.

ھەر قانداق رەڭگىسىزىق كىشىنى ئاشىق دەپ بولمايدۇ، چۈنكى ھەر بىر سىزىق گۈلمۇ زەپىرەڭ بولالمايدۇ.

مەپتۇن قىلالمايدىغان سىزىق ئوز ئۇ ياسىما بولۇدۇ، كەھرابامۇ بولالمايدۇ.

سەفەرەتدە نېچەكى قېلسە تەۋبىخ،
ئالتۇن بىلە تېڭ بولۇرمۇ زىرىنىخ.

ھەر ئاھكى شەپدىغە ياۋۇقدۇر،
نې ئىسسىغ ئۇل ئاھۇ، نې ساۋۇغدۇر.

ئاشىق ساۋۇغ ئاھ چېكسە ناگاھ،
ئالەمغە سالۇر ئوت ئۇل سىاۋۇق ئاھ.

چۇن ئۇردى خەزن يېلى ساۋۇق دەم،
ياپراقنى قۇرۇتدى، چور كەدى ھەم.

بېدەرد كىشىكى ئەشك تو ككەي،
ئۇل قەترە دۇرۇر كى مەشك تو ككەي،

سوز ئەھلى ئېرۇر تو كەرزەمان يلش،
بىر شەمئكى ئەشكى ئېتسە ئۇپراش.

ئىشق ئولدى كىشىگە بەسى دەرد،
قىلماق ئىكى كەۋن فىكرىدىن فەرد.

پەرۋانەنى ئىشق ئېتمەسە مەست،
ئۇرغەيمۇ ئوزىنى ئوتقە نېيۇمست؟

ئۇلدەمكى كۇيەردە كېچتى جاندىن،
نې فىكرى ئەنىك ئىكى جەھاندىن؟

تېلبە ئوزىن ئوتقە سالسە ناگاھ،
كەۋنەين ئىشىدىن قەچاندۇر ئاگاھ.

ئوت سېكرىسە تىفل ئېمەس خەبەردار،
كىم ھىرقەتىدە نې نەۋئ ئەسەر بار.

كور گەن كىشى ئوت كورەر زەبانە،
كۇيگەن كىشى كور گوزۇر نىشانە.

كىم ئىشق نەسىبىدۇر ئەزەلدىن،
ئۇل ئىشق ئېرۇر بەربې خەلەلدىن.

پەرۋانەدە خاللىق قەناتى،
ئىشق ئوتىدىن ئولدى داغ زاتى.

سېرىقلىقتا قانچىلىك مەشەقەتلەر كور گەن بىلەن زىرىنىخ (گۈزگۈت بىلەن مەرگىمۇش) ئالتۇن بولالمايدۇ.

ھەر قانداق «ئاھ» قۇياشقا يېقىن بولسىمۇ، ئۇ ئىسسىقمۇ، سوغمۇ ئەمەس.

چىن ئاشىق بىردىن سوغ ئاھ چەكسە، ئونىڭ شۇ سوغ ئاھىمۇ ئالەمگە ئوت قويۇدۇ.

كوز شامىلى سوغ دېمى بىلەن يوپۇماقنى قۇرۇتۇدۇ ۋە يەنە قارايتۇدۇ.

دەرتسىز كىشىنىڭ توككەن كوز يېشى چاناچتىن تامغان تامچىغا ئوخشاش بولۇدۇ.

ئىشق ئەھلىنىڭ كوز يېشى توكۇشى شامنىڭ مەرۋايىت دانىلىرىنى توكۇشىگە ئوخشايدۇ.

كىشىنىڭ دەرتلىك بولۇشىغا ئىشق سەۋەپچۇر، ئىشق كىشىنى ئىككىلا دۇنيادىنمۇ ئاجرىتىپ قويۇدۇ.

پەرۋانىنى ئىشق مەس قىلمىسا، ئوزىنى دايىم ئوتقا ئورامدۇ؟

ئۇ كويۇش ۋاختىدا جېنىدىن كەچكەن بولسا، ئىككى جاھان ئۇنىڭغا نېمە؟

تەلۋە بىردىن ئوزىنى ئوتقا سالمىغان بولسا، ئىككى دۇنيا ئىشىدىن قانداق خەۋەردار بولۇدۇ؟

ئوتنىڭ چاچرىشىدىن بالىنىڭ خەۋىرى يوق، ئوزىنىڭ كويۇشىنىمۇ بىلمەيدۇ.

ئوزاقتىن قارىغان كىشى پەقەت ئوتنىڭ يالقۇنىنى كورۇدۇ، كۇيگەن كىشىنىڭ بولسا نىشانىسى قالمىدۇ.

كىمگە ئىشق ئەزەلدىن نىسىپ بولسا، ئۇنىڭغا ھىچقانداق زەرمە تەگمەيدۇ، ئۇ ئازات ۋە پاك بولۇدۇ.

پەرۋانىنىڭ قانىتىدىكى خاللار: ئىشق دېگىنىڭ نىشانىلىرىدۇر.

بۇ داغدىن ئىبتىدايى ئەھۋال،
ئىشق ئېتىمەدى ئانى فاربغۇلبال.

بۇ ئىشق ئوتىغە دەۋامۇ بولغەي؟
ھەر كىم تىلەسە رەۋامۇ بولغەي؟

يارەب، مېنى دەردىمەنى مەھجۇر،
كىم ئىشق ئوتى جانىم ئېتتى مەھرۇر.

كۆڭلۈمنى بۇ ئوتدىن ئېتمە مەھزۇن،
بەل شەۋقىن قىل دەمادەم ئەفزۇن.

ھەم ئەخگەردىن تەنەم قۇرتقىل،
ھەم شۇئلەسىدىن كۇزۇم يارۇتقىل.

ئاھىمنىكى دۇددىدىن نىشان ئېبت،
ئۇل دۇد ئىلە كوز ياشىم رەۋان ئېبت.

كۆڭلۈم قۇشىكىم سەمەندەر ئايمەن،
ئاتەشكەدەسىدە تاپتى تەسكىن.

ساچقىل شەررىدىن ئەگە دانە،
بىر ھېمەسى ئۇزرە ئاشيانە.

ئۇل دانە بىلە توق ئەيلە ئانى،
بۇ شۇئلە ئەرا يوق ئەيلە ئانى.

ياق مۇغبەچە شۇئلەئى مەجۇسى،
كىم دەردى غەمىدۇر ئابنۇسى.

يەئنىكى مۇغانە ساغەرىك ئال،
بىر ساغەر ئىلە ئېچمىگە ئوت سال.

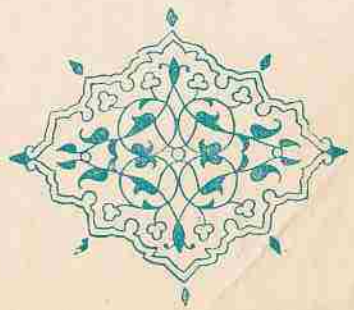

يارتىلىشىدىنلا ئونىك قانىتىدا داغ بار، ئۇ، ئىشقتىن ئاجرالغان ئەمەس.

3445. بۇ ئىشقنىك ئوتىغا دەۋا ئىزلەپ بولامدۇ، ھەر بىر ئارزۇ-لۇق كىشىگە ئۇ نەسىپ بولامدۇ؟

يائاللا، مەنىڭدەك دەرتمەن، جۇدالىقتا قالغان كىشىنىك جېنىنى ئىشق ئوتى كويدۇرسەمۇ،

كۆڭلۈمنى بۇ ئوتتىن غەمكىن قىلما، بەلكى زوخنى ئۇستى-ئۇستىگە كوپەيتۇرگىن.

مۇھەببەت ئوتىنىك ئۇچقۇنلىرىدىن تىنمىنى قۇرۇتۇپ، نۇرىدىن كوزۇمنى روشەن قىل.

ئاھىمنى ئۇ ئوتنىك ئىسىغا ئوخشۇتۇپ، شۇ ئىس بىلەن كوز يېشىمنى رەۋان قىل.

3450. كۆڭلۈمنىك قۇشى سەمەندەردەك ئىشقنىك ئوتىغانسىدا ئارام ئاپتى.

شۇ ئوتنىك ئۇچقۇنلىرىدىن كۆڭلۈم قۇشىغا دانە چاچقىن، ئونىك تۇتاندۇرۇق خەس-خەشە كىلمىرىدىن ئاشيانە (ئۇگا) بەرگىن.

ئۇ دانە بىلەن كۆڭلۈم قۇشىنى توق قىلىپ، ئاشۇ نۇرلار ئارىسىدا يوق قىلمۇەتكىن.

ھەي ساقى، ئوتپەرىستلەرنىك ئوتىنى ياققىن! مەنىك غەمىم ئەبنۇس ياغىچىغا ئوخشاش قارا قايغۇدىندۇر.

3454. يەنى بىر پىيالە مەيگىدىن بىرىپ، ئېچمىگە ئوت سالغىن!

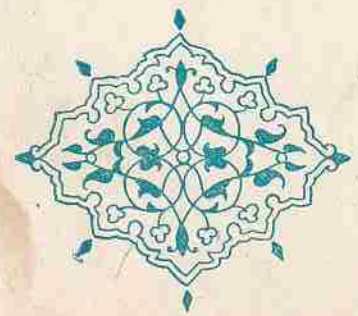

يىگىرمە توققۇزىنچى باب

سۇلتان ئۇۋەيس بەھادىرغا نەسىھەت

ئەي ساقىيى دەۋران! بىر قەدەھ تۇت،
ھۇزى ئەھلىغە ساغەرى فەرەھ تۇت.

ئەۋۋەل قەدەھىنى ئەيلەگەردۇن،
قۇيغىل ئەگە بادەئى شەفەقگۇن.

چۇن بولدى لەبالەب ئۇل پىيالە،
قىل ئانى مېنىڭ ساڕى ھەۋالە.

كور گەچ ئەنى ھۇشىدىن بارايمىن،
بىردەم بىلە ئانى سىپقارايمىن.

كىم تاپەسۇن ئۇل سىپىھرى ساغەر،
ئەترافىدە قەترەدىن بىر ئەختەر.

3460. تاسوزدە ۋەلەك نىشانلىغ ئەيلەي،
ئەختەر كىبى دۇرفىشانلىغ ئەيلەي.

تاپقەچ دۇرى بەھرۇ لەئلى كانى،
شەھزادە نىسارى ئەيلەي ئانى.

شەھزادەئى مەئدەلەتشىار ئۇل،
يېتتى ئاتە شاھۇ شەھرىيار ئۇل.

ژىگىرمە توققۇزىنچى باب

سۇلتان ئۇۋەيس باھادىرغا نەسىھەت

ھەي زامانىڭ ساقىسى، غەم ئەھلىگە خوشاللىق قەدەھىنى تۇتقىن.

قەدەھنى گەردۇن (ئاسمان) قىلىپ، ئۇنىڭغا شەپەق رەڭلىك شاراپ قۇيغىن.

ئۇ پىيالە لىپمۇ-لىپ بولۇپ تولغاندىن كېيىن. ماڭا خەۋەر قىلغىن.

ئۇ قەدەھنى كورۇش بىلەنلا ھوشتىن كېتىپ، شۇنداق سۈمۈرەيكى،

ئاسمانغا ئوخشاش ئۇ تولۇق قەدەھ، ئۇز ئەترابىدا بىر تامچا يولتۇزنىمۇ تاپالمىسۇن.

3460. شۇنداق قىلىپ، سوزۇمنى پەلەكتەك ژۇقۇرلىتىپ، يولتۇزدەك ئۇنچىلەر چاچاي.

دەريانىڭ ئۇنچىسى ۋە كانىنىڭ ياقۇتىدەك سوزلەرنى تاپقاندا، ئۇلارنى شاھزادىغا بېغىشلاي.

ئۇ ئادالەتلىك شاھزادىدۇر. ئۇنىڭ يەتتە ئاتىسىغىچە شاھ بولغاندۇر.

سۇلتانى زەمان، ئۇۋەيس ئۇل شاھ،
كىم چەرخ ئەگە كېلدى خەكى دەرگاھ.

زاتىغە سىر بىشتە ئىززۇ تەمكىن،
ھەم لۇتفى ئىشدە چۇست ھەم كىن.

كىن ئەندەكى، بولسە رەزم چاغى،
لۇتفى ئەندەكى، ئىچسە بەزم ئەياغى.

بەزم ئىچرە دېمەيكى بەرچە ئەۋقات،
مەخلۇق ئەگە لۇتفى مەھزدىن زات.

زاتىدە ھەيا بىلە ئەدب ھەم،
ئۇل نەۋئكى ئەممۇ خالۇ ئەب ھەم.

تەبئىدە سەخا بىلە شۇجائەت
دەھر ئىچسە نې تاڭ ئەگە ئىتائەت.

ۋە سفىدە نېچە دېيىلسە مەئنى،
گەردۇننى بۇيۇك دېمەك، نې يەئنى.

ھەم ئەقل ئىلە بۇدۇرۇر مۇۋافىق،
كىم ئۇلكى سوز ئىچرە بولسە سادىق.

سەفھە ئۇزە كىلك ئىچتىب رەۋانە،
يازغەي نېچە پەندى مۇشفىقانە.

ئېي گۇلشەنى مۇلك سەرۋى نازى!
قەي نازكى، سەرۋى سەرفەرازى!

بۇ پەر نېچە سۇز قۇلاقفە ئالغىل،
بەلكىم نېچە دۇر قۇلاقفە سالغىل.

بەلكىم نې جەھاندەدۇر ۋەفايې،
نې ئۇمر بىناسىغە بەقايې.

ھەم سۇۋ ئۇزەدۇر جەھان قەرارى.
ھەم يېل بىلە ئۇمرنىڭ مەدارى.

كىم تۇپراغۇ سۇۋغە شاد بولغەي.
بىلگە قەچان ئىئتىماد بولغەي؟

پۇتۇن كائىنات، زامان سۇلتانى شاھزادە ئۇۋەيس بەرگاھ-
نىڭ تۇپرىغى ھىساپلىنىدۇ.

ئۇنىڭ زاتى ئىززەت ۋە ئېغىرلىقتىن ئىبارەت بولۇپ،
ياخشىلىق ئىشىدە چاققان ۋە غەزەپتە تەگسىزدۇر.

ئۇرۇش ۋاختىدا قەھرۇ-غەزەپ قاينىسا، بەزمە ۋاختىدا مەي
پىيالىسىنى كوتەرگەندە ياخشىلىق بېغىشلايدۇ.

پەقەت بەزمىدە ئەمەس، ياخشىلىق دائىم ئۇنىڭ بىلەن
بىللىدۇر، ئۇنىڭ گەۋدىسى خالىس ياخشىلىقتىن يارىتىلغاندۇر.

كېچىك دادا، تاغا ۋە ئاتىلىرىمۇ، ئۇنىڭ ئوزىمۇ نومۇسچان
ۋە ئەدەپلىكدۇر.

ئۇنىڭ تەبئىتىدە سېخىلىك بىلەن غەيرەت بار، شۇنداق
بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا پۇتۇن دۇنيا ئىتائەت قىلسا،
ئەجەپلىنىش كېرەك ئەمەس.

ئۇنى ماختاش، ئاسمانىنى بۇيۇك دېمەكدۇر.

ئېقىل بىلەن ئويلاپ قارىغاندا توغرى سوزلۇك ھەققىي
كىشى،

سەھىپىلەرگە قەلەم ئۇرۇر گۇزۇپ، شەپقەتلىك كىشىلەردەك
ئۇنىڭغا نىسبەت قىلىش كېرەك.

ھەي، مۇلك گۇلشەنىنىڭ سەرۋى نازى، نازلىق سەرۋىمۇ
ئەمەس، بەلكى ناھايىتىمۇ يۇكسەك سەرۋى!

بۇ سوزلۇرۇمگە قۇلاق سېلىپ، بۇ ئۇنچىلەرنى قۇلىغىڭغا
ھالقا قىلغىن.

جاھاننىڭ ۋاپاسىز ئىكەنلىگىنى ۋە ئومۇر بىناسىنىڭ باقا-
سىز ئىكەنلىگىنى ئۇنۇتمىغىن.

جاھان سۇۋنىڭ ئۇستىدە، ئومۇر بولسا شامالنىڭ ئۇستىدە
جايلاشقاندۇر.

كىم سۇ بىلەن تۇپراقتا خوشال بولغاي؟ شامالغا قاچان
تايانچ بولۇدۇ؟

يۇز يىل كىشى گەر جەھاندە شەھدۇر
يوق ئېرسە گەدايى خانە قەھدۇر.

مەرگ ئەجدەرى چۇن ئاغىز ئاچەر كېپك،
يۇتماققە شەھۇ گەدا ئېرۇر تېپك.

گەر ئەيش ئەرا سېن ۋە گەر غەمۇدەرد،
ھەق يادىدىن ئولمە بىر زەمان فەرد.

3480. ھەم قەھرىغە باقۇ تەرسكار ئۇل،
ھەم رەھمى تىغىغە ئۇمىدۋار ئۇل!

شەھەر دېسەڭ ئولغەي ئالىگە پەست،
پەست ئول دەرۋېشلەرغە پەيۋەست.

تاپسەڭ نېچە شەھلەر ئۇزرە شەھلىق،
فەقر ئەھلىغە ئەيلە خاكسارەھلىق!

بول بەندە ئاتا-ئاناغە يەكسان،
كىم ھەق دېدى ۋالىدەين ئېھسان.

قوللۇقلەرىن ئەيلە رەسمۇ ئادەت،
كەۋنەين ئەرا بىل مۇنى سەئادەت.

3496. شاھىكى ئاتەڭ ئەگە ئاغادۇر،
ئول سېگا ئاغادۇرۇ ئاتادۇر.

بۇ ئىككى ئاتاغە قىل ئوغوللۇق،
يوق-يوقكى، بۇ ئىككى شەھغە قوللۇق.

بۇ نەۋئ ئىكى جەھان خوداۋەند،
كىم سېن بولدۇڭ ئەلەرغە فەرزەند.

ئوزدىن ئىكسىنى ئەيلە خوشنۇد،
كىم دۇنيايۇ ئاخىرەتدەدۇر سۇد.

3500. قول بولسەڭ ئەلەرغە شاھدۇر سېن،
دارايى جەھانپەناھدۇر سېن.

بولسە بىرىدىن رىزا بەغايەت،
يېتسە يەنە بىرىدىن ئىنايەت.

كىشى يۇز ئېل جاھانداشاھ ياكى خانىقادا گادايلىق قىلسىمۇ،

ئولۇم ھەجدىياسى ئاغزىنى يوغان ئاچقاندا، ئۇنۇتۇلۇش ئۇچۇن شاھ بىلەن گادايى بەراۋەر دۇر.

سەن خائەيش-ئىشرەت ئىچىدە بولغىن، خاغەم بىلەن دەرت ئوتتۇر دىسىدا بولساڭمۇ خودانى بىرەممۇ ئۇنۇتما.

3480. ھەم خودانىڭ قەھرىدىن قوققىن، ھەم رەھمىتىدىن ئۇمۇدۋار بولغىن.

ئەگەر شاھلار ماڭا بويسۇنسۇن دىسەڭ، نامرات، گادايلار-دەڭ دايىم ئوزەڭنى پەس تۇتقىن.

شاھلارنىڭ شاھى بولغىنىڭدەك پىقىر كىشىلەردىن ئۇزاقلاشما، ئۇلارنىڭ يولىغا تۇپراق بول.

ئاتا-ئانىلارغا بەراۋەر مېھر-شەپقەت كورسەت.

سىنىڭ دايىمى ئۇرۇپ-ئادىتىڭ ئۇلارغا قوللۇق قىلىش بولسۇن، بۇنى ئىككى دۇنيادا ئوزەڭگە سائادەت دەپ بىلگىن.

3496. سىنىڭ ئاتاڭ شاھ سۇلتان ھۇسەيىنىڭ ئاكىسىدۇر، ئۇ ساڭا، ھەم ئاكا، ھەم ئاتا ئورنىدىدۇر.

بۇ ئىككى ئاتىغا ئوغوللۇق قىلغىن، ياق-ياق، ئىككى شاھنىڭ قۇلى بولغىن.

بۇ ئىككى جاھان ئىگىلىرىگە سەن پەرزەنت بولدۇڭ.

ئىككىسىنىمۇ ئوزەڭدىن خوشال قىلغىن، بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ساڭا پايدا بولۇدۇ.

3500. ئۇلارغا قوللۇق قىلىشىڭ، سىنىڭ شاھلىغىڭ ۋە جاھان پاناشاھىنشاھلىغىڭدۇر.

بىرى سىنىڭدىن رازى بولسا، بىرىدىن ئىززەت، ھورمەت كورۇسەن.

كىم ھەر كىشۇمرغە ھۆكۈم سۈرسەك،
ئىقبالغۇ شۆكۈھ كوسىن ئۈرسەك.

زىنھار كى زۇلۇم رىشتەسىن ئۈز،
ئىنساف ئىلە ئەدل قەسرىنى تۈز.

مۈلك ئەھلىغە مېھرىبانلىق ئەيلە،
ئەندىق رەمەغە شۇبانلىق ئەيلە.

3505. كىم بورىلىك ئېتسە قاۋلە ئانى،
ئۇل يېر ئىتى بىرلە ئاۋلە ئانى.

بېدادى يېتەر زەمانىدە ئەسرە،
قوينى بوريدىن ئەمانىدە ئەسرە!

مەزلۇمغە زالىم ئېتسە بېداد،
دادىن بېرىپ ئەيلە خاتىرىن شاد.

مەقسۇدىنى ئەيلەيالماس ئەرز،
تەكرار ئىلە سورماغىنى بىل فەرز.

لۇتف ئەيلە ئەنى سورمەردە ئايىن،
كىم تاپقەي ئىزتىرابى تەسكىن.

3510. تەسكىن بىلە ئەگىلە ھالەتىنى،
ئەدل ئەيلەبان ئال مەلالەتىنى.

نې زۇلۇم قىلۇرغە ئېلىنى قاتقىل،
نې زۇلۇم قولىن ئۈزۈڭ ئۈزاتقىل.

قەسسابدىن ئويغە گەر خورىشدۇر،
ئولتۇرگەلى ئانى پەرۋەرىشدۇر.

ئېل مالىن ئۈزۈگگە مال بىلگىل،
خەيلىن ئۈزۈگە ئايال بىلگىل.

يەئنى نېچۈك ئەسرەلۇر ئەيالىڭ،
مەھفۇز نېچۈككى تۇرسە مالىڭ.

3515. ئەندىق بارى ئېل ئەيالىن ئەسرە،
ئوغرىدىن ئەمانىدە مالىن ئەسرە.

بىر مەملىكەتنىڭ ھوكمدارى بولۇپ، شەۋكەت ئىقبالىنىڭ ناغرىسىنى چالغىدەك بولساڭ،

ئەلۋەتتە زۇلۇم ژېپىنى ئۈزۈپ، ئىنساپ ۋە ئادالەت بىنا-سىنى سالغىن.

مەملىكەتنىڭ خەلقىغە مېھرىۋانلىق قىلىپ، قويلارغا قوي-چىدەك مۇئامىلىدە بولغىن.

3505. كىم بورىلىك قىلسا ئۇنى قوغلاپ، ئەشۇ يەرنىڭ ئىشتى بىلەن ئۇنى ئوۋلىغىن.

زالىملارنىڭ زۇلمىدىن خەلقنى ساقلاپ، قوينىمۇ بورىدىن ئامان ساقلىغىن!

مەزلۇمگە زالىم زۇلۇم قىلغىدەك بولسا، ئۇنىڭ ئەدۋىنى بىرىپ، مەزلۇمنىڭ كۆڭلىنى شات قىلغىن.

مەزلۇم ئۈز مەخسىتىنى بايان قىلالمىسا، قايتا-قايتا سوراشنى يەرز دەپ بىلگىن.

ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى سوراش چاغدا سىنىڭ ھۇنىرىڭ ياخشى-لىق بولسۇن، شۇڭا ئىختىلا ئۇلارنىڭ ئىزتىرابى ئارام تاپىدۇ.

3510. مۇلايىملىق بىلەن ئۇنىڭ ھالىتىنى ئوقۇپ، ئادالەتلىك بىلەن ئۇنى غەمدىن قۇتۇلدۇر.

ئەمەلدارلىرىڭنى زۇلۇم قىلمىشتىن توختۇتۇپ، ئۇزەڭمۇ زۇلۇمغا قول ئۇزاتمىغىن.

قاساپنىڭ كالىنى بوداش بىلەن سەمرتمىشى، ئۇنى ئولتۇ-رۇش-سويۇش ئۇچۇندۇر.

ئەلنىڭ مېلىنى ئوزەڭگىدەك كورۈپ، ئەلنى ئوز بالا-چاقاڭدەك بىلگىن.

يەنى، ئوز بالا-چاقاڭ قانداق تەربىيلىنىپ، مېلىڭ قانداق ساقلانسا،

3515. ئەلنىڭ بالا-چاقىسىنمۇ شۇنداق تەربىيلەپ، ئەلنىڭ مې-لىنىمۇ ئوغرىدىن ئامان ساقلىغىن.

بېداغده بارسه خەلق مالى،
مەھشەر كۈنى شەھەدۋر سەۋالى.

گەر شەھرده ئىستەسەكۈ رەياسەت،
سەھرادە ئەنىكدېك ئېت سىياسەت.

كىم دەغدەغه تاپمەغەي مۇھاجىر،
خاھى گۈزار بىۋ، خاھ تاجىر.

تاجىرغەكى دەست تاپتى رەھزەن،
راجمەدۋر ئەنىكۈ يانده كەھزەن.

3520. بۇ تۇرفەكى ھەر نى قالسه ئەندىن،
چۈن شەھرغه يېتتى بىيم جاندىن.

تەمغاچى ئېتىب باشغه جەۋلان،
ھەردەم تىلەگەي زەكاتى ھەيۋان.

مۇنداق نىمەلەردىن ئىختىيات ئېت،
چۈن نەفئىنى تاپتىكۈ ئىنبىسات ئېت.

ھەر فىسق خەيالى قىلسه خاتىر،
تېگرىنى باشىگده ئەگله ھازىر.

نەفسىگغه نى زۇلۇم بولسه مەقسۇد،
شەھنى ئىلەيىگده ئەيله مەۋجۇد.

3525. تا بەرچه ئىشىكۈ دېگەندېك ئولغەي،
كۆگلۈگۈنېچۈك ئىستەگەندېكئولغەي.

ساقى، قەدەھىكى شاھزادە،
تۇتقەي مېگه ئۇل قەدەھده بادە.

3529. لاجۇرئە بۇرۇن ئوزى سۇمۇرگەي،
ئۇل نەۋئ مېگه دەغى ئىچۇرغەي.

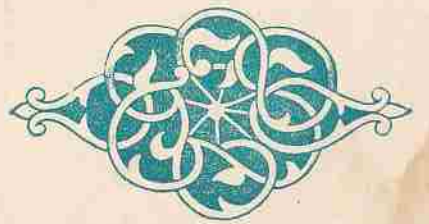

ئەلىنكۈ مېلى. زالىملارغا كەتسه، مەھشەر كۈنى شاھ جاۋابكار بولۇدۇ.

ئەگەر شەھەرلەردە باشلىق بولساكۈ، سەرادىمۇ شۇنىگدەك سەياسەت ئۈزۈر گۈزگەن.

مۇساپىرلار، يولۇچىلار، سودىگەرلەر ھېچ ئازار يىمىسۇن.

قاراقچى سودىگەرلەرنى توسقاندا، قولىدىكى ئارىسىنىمۇ نەيزە ئورنىدا ئىشلىتىپ، بۇلاپ ئېلىۋېرىدۇ.

3520. شۇنىسى قىزىقكى، ئوغرىدىن قالغان نەرسە بىلەن، جېنىدىن قوقۇپ شەھەرگە يەتكەندە،

تامغىچىمۇ ئۇنىكۈ بېشىغا كىلىپ: «مېلىگنىكۈ زاكاتىنى بەرگىن!» دەيدۇ.

بۇنداق نەرسىلەردىن ئوزەگنى ساخلىغىن، شۇنداق ئىشلەرنىكۈ پايدىسىنى كۆرگەندە، خوشال بولۇسەن.

ھەر قانداق يامانلىقلار خاتىرىگگە كەلسە، خۇدانى يادىگغا چۈشەرگىن.

مەخسىتىكۈ زۇلۇم قىلىش بولۇپ قالسا، شاھنى (ھۆسەين بايقارىنى) كوز ئالدىگغا كەلتۈرگىن.

3525. مانا شۇ چاغدا پۈتۈن ئىشلىرىكۈ جايىدا ۋە كۆگۈلدىكىدەكۈ بولۇدۇ.

ئەي ساقى، بىر قەدەھ ئالغىن، شاھزادە ئۇنىگغا مەي قۇيۇپ، ماگا ئۇزاتسۇن.

3529. ئاۋال ئوزى سۇمۇرۇپ، كېيىن ماگىمۇ ئىچەرسۇن.

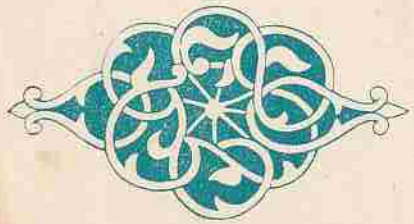

ئوتتۇزىنچى باب

دەرت، ئەلەم داستانىنىڭ خاتىمىسى

يۇز شۇكۇر كى بۇ فەسانەئى دەرد،
ھەر لەفزىدە يۇز نىشانەئى دەرد.

جان پەردىلەرىدىن ئەندە ئەۋراق،
جاندىن بېزەپ ئۇل ۋەرەقنى ئۇششاق.

يازغاندە مىدارى كوز قەراسى،
يازغان قارە قەيغۇ ماجەراسى.

ھەر يازغان ئەلىف كېلىپ نىشاندە،
بىر كېپسگەن ئەلىف نىشانى ئاندە.

نۇقتە ئەسەرى نېمان تىكاندىن،
يوقكەم، قارە سالماغان تۇگاندىن.

3535. ھەر دالى ئەنىڭ قەدى خەمىدە،
دەرد ئىككى يانىدە ئارەمىدە.

ئەينى نېچە كىم نەزەرغە كېلگەن،
ئۇل نەئلكى ھەجر ئەرا كېپسلگەن.

سوز باشلەرى ئىچرە ھەرف ھەرف بەر ھەرف،
بۇ قاندىن ئولۇپ يازەردى شىگەرف.

ئوتتۇزىنچى باب

دەرت، ئەلەم داستانىنىڭ خاتىمىسى

يۇز قەتلە شۇكرى، بۇ دەرت داستاندۇر. ھەر بىر سوزىدە دەرتنىڭ يۇزلىگەن بەلگىسى باردۇر.

ئۇنىڭ ۋاراقلىرى جان پەردىلىرىدىندۇر. ئاشىقلار بۇ ۋاراقلارنى جېنى بىلەن بېزەشكەندۇر.

كوزىنىڭ قارچۇغىنى سىيا قىلىپ، بۇ قارا قايغۇ ماجراسىنى يازغان.

بۇنىڭدا يېزىلغان ھەر بىر ئېلىپ (ا)، ئاشىقلارنىڭ كوكرەگىگە يېزىلغان، كىسىلگەن ئېلىپ بەلگىسىدۇر.

بۇنىڭ چىكىتلىرى نېمان داغلىرىنىڭ ئەسىرىدۇر. ياق، بەلكى ئۇ داغ قارىلىرىدىندۇر.

3535. بۇنىڭدىكى داللارنىڭمۇ (د) بولغان قەددى، دەرد سوزىنىڭ ئىككى چېتىدىكى داللىرىدۇر.

بۇنىڭدىكى ئەينەكلەرنىڭ(ع) كورۇنۇشى، جۇدالىقتىكى ئاشىقلارنىڭ كوكرىكىگە ئوزۇلغان تاقىغا ئوخشىغاندۇر.

بۇ ئەسەرنىڭ ھەرپمۇ-ھەرپ سوز باشلىرىنىڭ* قىزىللىدىن يېزىلىشى ئاشىقلارنىڭ قېنىدىندۇر.

---

* ھەر بابنىڭ سەرلەۋھىسى قىزىل سىيا بىلەن يېزىلغان. بۇ مىسرەدە شۇنىڭغا شەرەت قىلىنمۇاتىدۇ.

سەفچە يوزى دەرد جىلۋەگاھى،
مىستەر خەتى ھەجر شاھراھى.

ئەندۇھ سىپاھىغە تۇشۇپ شور،
جان مۇلكىنى ئالۇرغە كېلتۇرۇپ زور.

3540. ھەر سەتر كېلىپ يەسالى ئەندە،
پەرخاش ئېلىدىن مىسالى ئەندە.

يوقكىم، بارى مېھنەتۇ غەم ئەھلى،
غەم دەشتى ئىچىندە ماتەم ئەھلى.

مەجنۇن غەمىدىن بارى ئازالىق،
لەيلى ئولۇمى ئۇچۇن قەرالىق.

يەئنى بۇ سەفەت فىراقنامە،
بولدى مېڭا قەترە رېزخامە.

سوڭغىن نېچە كىم ئۇزاتتىم ئاخىر،
يىغلەي - يىغلەي تۇگەتتىم ئاخىر.

3545. ئېيى بادى سەبا، قەرار تۇتمە،
تىنماقنى مىزاجىڭە يۇقتمە.

كېز كىشۇمرۇ، تاغۇ، دەشتۇ، ۋادى،
يېتمەي قويمە جەھان سەۋادى.

ئىشق ئەھلىغە دەھر ئەرا نىدا قىل،
بۇ قىسسە تۇگەگەنىن ئەدا قىل!

ھەر قەيدەكى بولسە بېقەرارى،
ئاۋارە ئۇ تىيرە روزگارى.

بارچە بۇ تەرەف ئەزىمەت ئېتسۇن،
تىنمەي نەفەسى قاشىمغە يېتسۇن.

3550. كىرسۇن بۇ سەۋادى ئەئزام ئىچرە،
كېزسۇن بۇ بىلادى ماتەم ئىچرە.

بۇ خىتتەكى ئىشق كىشۇمرىدۇر،
سەرگەشتەئى مېھرۇ خاۋەرىيدۇر.

سەھىپلەرنىڭ يۇزىدە دەرت جىلۋەلىنىدۇ، ئۇنىڭ ھەر بىر سىزىغى جۇدالىقنىڭ چوڭ يولىدۇر.

غەم قوشۇنىنىڭ توپۇلاڭ - غوغىلىرى جان مۇلكىنى ئېلىشقا كۈچ بېرىدۇ.

3540. بۇنىڭدىكى ھەر بىر قۇر، ئۇرۇش قوشۇنىغا ئوخشاپ سەپكە تىزىلگەندۇر.

ياق، بۇ سەپلەرنىڭ ھەممىسى مېھنەت ۋە غەم ئەھلىدۇر. غەم دەشتىدە ماتەم تۇتقان كىشىلەردۇر.

بۇلارنىڭ ھەممىسى مەجنۇننىڭ غېمىدىن ھازا تۇتۇپ، لەيلىنىڭ ئولۇمى ئۇچۇن قارا كىيىشكەندۇر.

يەنى پىراقنامە، مىنىڭ قەلبىمدىن توكۇلگەن تامچىلاردۇر.

بۇ ماتەمنامىنى قانچىلىك سوزغان بولسام. شۇنچە ماتەم تۇتتۇم، نېچايەت، ژىغلاپ - ژىغلاپ تۇگەتتىم.

3545. ھەي تاڭ شامىلى، ئەسلا توختىمىغىن، توختاشنى ئۇزەڭگە ئەپ كورمىگىن،

تاغ، دەشت، ۋادىلارغا ۋە جاھاننىڭ پۈتۈن جايلىرىغا بېرىپ،

جاھاندىكى ئىشق ئەھلىگە، بۇ قىسسىنىڭ تامام بولغىنى توغرىسىدا خەۋەر قىلغىن.

قەيەردە تاينىنسىز، ئاۋارە، بەختى قارا كىشىلەر بولسا،

ئۇلارنىڭ ھەممىسى مىنىڭ ئالدىمغا تىزلىك بىلەن كىلىشسۇن.

3550. مىنىڭ بۇ ئۇلۇق ماتەملىك قارا شەھرىمگە كىرىپ كەزىشسۇن.

بۇ يەر ئىشق مەملىكىتى بولۇپ، بۇنىڭدا سەرسان، سەرگەردان بولغانلاردىن بىرى قۇياشدۇر.

ئىشق ئەھلى ئۇچۇن مەدارىس ئاندە،
دەرە ئەھلى تۇتۇب مەجالىس ئاندە.

ھەر كىمدەكى بار ئېسە ھەيالى،
كەسب ئېتمەك ئىشق ئەرا كەمالى.

بىر مەدرەسەدە يەسەي ۋىساقىن،
ھۇجرە ئارا ساز ئېتەي يەراقىن.

3555. ئەۋۋەل سەبەقىن نىگارىش ئەيلەي،
ئۇل مەدرەسەدە سىپارىش ئەيلەي.

كىم ئالىغە قويۇب ئۇل ۋەرەقنى،
دېسۇن بىراۋ ئەكە ئۇل سەبەقنى.

ھەر كىمسەگە ئۇلچە قابىلىيەت،
كورسۇن سەبەقى غەمۇ بەلىيەت.

بار ئەندە غىزا غەمى چىگەر تاب،
سۇۋ ئورنىدە قەترە - قەترە خۇناب.

ئۇنىدۇز ئوقۇماق بەلا ھەدىسىن،
ئىشق ئىچرە يۇز ئېتىملا ئەخەدسىن.

3560. شام ئولسە يېمەك چەراغ دۇدى،
ئەندۇھ ئوتى بىرلە داغ دۇدى.

تا ھەر كىم ئىشى قىلىب بەرامەد،
ئىشق ئەھلى ئەرا بولۇب سەرامەد.

مەغزى ئەرا تۇشسە ئىشق جوشى،
چىقسە ئۇنىدىن بەلا خورۇشى.

مېھر ئوتىغە ئورتەنىب ۋۇجۇدى،
ياشۇرسە قۇياش يۇزىنى دۇدى.

ئاھى يېلى تۇفراغىن ئوچۇرسە،
ئەشكى سۇۋى ئوتىنى ئوچۇرسە.

3570. ھەم جىسمىدىن ئولمەسە ئەسەر ھېچ،
ھەم كوڭلىدىن ئولمەسە خەبەر ھېچ.

بۇنىڭدا ئىشق ئەھلى ئۇچۇن مەدرىسىلەر قۇرۇلماقتا،
دەرت ئەھلى بۇ مەدرىسىدە مەجلىسلەر قىلىشماقتا.

كىمنىڭكى خىيالىدا ئىشق ئىچىدە كامالغا ئىرىشىش ئارزۇسى بولسا،

بۇ مەدرىسىگە جايلاپ، ھۇجرىسىغا كىرەكلىك نەرسىلەرنىمۇ ئەيىارلاپ بىرەي.

3555. ئاۋال ساۋاقلىرىنى يېزىپ، شۇنى ۋەزىپە قىلىپ بىرەي.

بۇ ۋاراقلارنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇپ، بىرسى ئۇنىڭغا شۇنىڭدىن ساۋاق بەرسۇن.

ئەگەردە كىم شۇنىڭغا قابىلىيەتلىك بولسا، غەم ۋە بەلالارنىڭ دەرسىنى ئوقۇسۇن.

بۇ ھۇجرادىكىلەرنىڭ غىزاسى جىگەرنى كويدۇرۇدىغان غەملەردۇر، سۇيى بولسا، قان تامچىلىرىدىندۇر.

كۇندۇزى ئوقۇلۇدىغان ساۋاقلار بەلاۋە ئىشق ھادىسىلىرىدىن ئىبارەتتۇر.

3560. كەچىلىك تاماقلىرى بولسا، چىراق، قايغۇ ۋە بەلا ئىسلىرىدۇر.

كىمنىڭكى ئىشى رىۋاجلىنىپ، ئىشق ئەھلى ئوتتۇرىسىدا شوھرەت تېپىپ،

مىيىسىدە ئىشق جۇشقۇنلۇنۇپ، ئاۋازىدىن بەلانىڭ پەريادى چىقسا،

ۋۇجۇدىنى مۇھەببەت ئوتى كويدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئىسلىرىدىن قۇياش بىكىلسە،

ئاھىنىڭ شاملى كويگەن ۋۇجۇدىنىڭ تۇپراغىنى ئوچۇرۇپ، كوز ياشلىرى ئۇنىڭ ئوتىنى ئوچۇرسە،

3570. جىسمىدىن ئەسەر قالماي، كوڭلىنىمۇ يوقاتقان بولسا،

بۇ خىتتەنىكىم قىلىب ئىمارەت،
ئېل كىرمەگىن ئەيلەدىم ئىشارەت.

ئۇل ئىككى يەگانەئى زەمانە،
كىم ئىشقىدە كېلدىلەر يەگانە.

چۇن چىقتىلەر ئۇشبۇ خاكداندىن،
جەننەت سەرى باردىلەر جەھاندىن.

مۇندە بېرىبان قەرار ئەلەرغە،
ئالمي يەسەدىم مەزار ئەلەرغە.

3575. ئەيۋان بىلە تاق بېشۇمارە،
ئۇل نەۋئىكى گۇنبەزۇ مەنارە.

ئۇل چەرخ كېبى رەفئ گۇنبەد،
كىم بولدى ئەلەرغە ئىككى مەشھەد.

قەندىلى ئىچىندە شەمئ مەستۇر،
كېچە ئەگە بەسكى تو كۇلۇب نۇر.

لۇتف ئىچرە كەبۇتەرى پەرىدىك،
يوق - يوقكى، ھەرەم كەبۇتەر دىدىك.

ئاجىز بولۇب ئۇل دەغى بىر ئىشتە،
ئەزبەسكى قەنات ئۇرۇب فەرىشتە.

3580. بېئىشققە ئەندە بار بولمەي،
زەۋقۇ تەرەب ئاشكار بولمەي.

بېئىشق كورۇنمەي ئەندە كوزگە،
ھەريان زايىر مەلەكدىن ئوزگە.

بۇ خەيلكى تارتىبان غەمۇ دەرد،
ھەر كىم غەمى ئىشق ئەرا كېلىب فەرد.

كىم بەرچە تۇتۇب مۇسەللەم ئانى،
ئۇل پەردەدە يول تاپىب نىھانى.

چۇن بۇ ھەرەم ئىچرە بولدى مەھرەم،
يۇز فەيز يېتىب يۇزىگە ھەردەم.

ئەنە شۇنداق كىشىلەر ئۇچۇن بۇ ئىشق يىرىگە ئىمارەت سېلىپ، ئەلنىڭ كىرىشىنى كوزدە تۇتتۇم.

زامانىنىڭ يىگانىسى بولغان ئۇ مەجنۇن ۋە لەيلىلەر ئىشق بويىچە يىگانىدۇرلار.

ئۇلار بۇ توپا دۇنياسىدىن چىقىپ، جەننەتكە قاراپ كەتكەنتى.

مەن ئۇلار ئۇچۇن بۇ يەردە ئوي، ھەيۋەتلىك مازار ياسىدىم.

3575. بۇ مازارنىڭ ئايۋان ۋە پەشتاقى مۇنارىنىڭ گۇمبىزىدەك بۇيۇك ۋە ھەساپسىزدۇر.

پەلەكتەك بۇيۇك گۇمبەزلەر بۇ ئىككىسىنىڭ قەبرىدۇر.

قەندىلىگە ئورنۇتۇلغان شامغا كەچىسى ژۇقۇرىدىن نۇر يېغىپ تۇرۇدۇ.

نازۇكلىقتا ئۇ گۇمبەزنىڭ كەپتەرلىرى پىرىگە ئوخشاشىدۇر، ياق - ياق، ھەرەم كەپتەرلىرىدۇر.

بۇ گۇمبەزدىكى كەپتەرلەر ئۇچالمايدۇ، چۇنكى پىرىشتىلەر قاناتلىرى بىلەن ئورۇپ، ئۇلارنى ئۇچۇشقا قويۇشمايدۇ.

3580. ئىشقسىز كىشىلەر بۇيەرگە كىلىشمەيدۇ، بۇ يەردىكى زوق ۋە خوشاللىقلاردىن مەھرۇمدۇر.

ئىشقسىزلار بۇ يەردە كورۇنمەيدۇ، بۇ يەرنىڭ زىيارەتچىلىرى مەلەكلەر ئەمەس، ئىشق ئەھلىدۇر.

بۇ، غەم ۋە دەرت تاتقان كىشىلەرنىڭ ھەر بىرى، ئىشقتا يىگانە بولغانلارنىڭ ھەممىسى،

بۇنى قوبۇل قىلىشىپ بۇ پەردىدە يوشۇرۇن يوللار تېپىشتى.

ئەگەردە كىم بۇ ھەرەمنىڭ مەھرىمى بولۇپ، ئۇنىڭدىن پەيزى قىلسا،

3585. يارەب ئەگەكسم مۇراد ئېرۇر ئىشق
سەرمايەئى ئىئتىقاد ئېرۇر ئىشق.

بۇ رەۋزە ساري كېتۇر گىل ئانى،
بۇ مەرتەبەغە يېتۇر گىل ئانى.

ھەردەم يەنە زەۋقۇھال ببر گىل،
ئىشق ئىچرە دەغى كەمال ببر گىل.

ھەم ئىشقىنى جاۋدانى ئەيلە،
ھەم ئىشقىدە ئانى فانى ئەيلە.

ناپاككى بولسە ئىشقدىن يات،
ئاشىق قويۇب ئېرسە ئوزىگە ئات.

3590. قان ياش توكۇب ئويلەكسم سۇراھى،
توفانى فەساد ئىچىندە راھى.

كور گۇزمەك ئىشى يىلان كىبى پىچ،
يوق زەھردىن ئوزگە كوڭلىدە ھىچ.

ئىشق ئىچرە ئۇتۇب ئوزىنى نامى،
مەقسۇد ئەگە بولسە نەفس كامى.

ئۇل كام ئىلە كوڭلىنى ئاۋۇتمە،
بۇ رەۋزە سارى ئەنى ياۋۇتمە.

مېن خەستەكى بۇ رەقەمنى چېكتىم،
تەھرىرى ئۇچۇن قەلەمنى چېكتىم.

3595. يارماقتا بۇ ئىشقى جاۋدانە،
مەقسۇدۇم ئېمەس ئېدى فەسانە.

مەزمۇنغە بولدى رۇھ مەيلى،
ئەفسانە ئېدى ئەنىڭ ئۇفەيلى.

لېكىن چۇ رەقەمغە كېلدى مەزمۇن،
ئەفسانە ئەگە لىباسى مەۋزۇن.

بۇ ئېردى غەرەز كىم ئۇل گۇزۇھى،
كىم سوزدە ئەيان قىلىب شۇكۇھى.

3585. كىمنىڭكى مۇرادى ۋە ئىتتىقادىنىڭ سەرمايىسى ئىشق بولسا،

ئۇنداق كىشىنى بۇ جەننەتكە ئەپكىلىپ، بۇ مەرتىۋىگە يەتكۈزگىن.

دايىم ئۇنىڭ ئەھۋالىنى كۆڭلۈڭ قىلىپ، ئىشق بابىدا كامالغا يەتكۈزگىن.

ئۇنىڭ ئىشقىنى ئولمەس، ئەبەدىي قىلىپ، ئىشقتا ئۇنى يوقاتقىن.

ئىشقتىن يات بولغان ناپاكلار، ئوزىگە يالغاندىن ئاشىق نامىنى بەرىشسە،

3590. شۇنىدىن تۆكۈلگەن قىزىل مەيدەك كوزىدىن قان ياش تۆككەن ئىپلاسنىڭ يولى پاساد توپانى ئىچىدە بولۇدۇ.

ئۇ يالغان ئاشىق ژىلاندەك ئورالغان بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىدە زەھەردىن باشقا ھىچنەرسە يوقدۇر.

ئوزىنى ساختا ئاشىق قىلىپ، مەخسەت ۋە مۇددىايى نەپسى بولسا،

ئۇنداق يالغانچى ئاشىقنى ئەسلا مۇرادىغا يەتكۈزمە ۋەبۇ جەننەتكە كەلتۈرمە.

مەن بىچارە بۇ ئەسەرنى يېزىپتىمەن ۋە تەھرىرى ئۇچۇن قەلەم چىكىپتىمەن،

3595. بۇ ئەبەدىي ئىشقنى سوزلەپ بېرىشتىن مەخسىتىم ئەپسانە ئەمەس ئىدى، ئەپسانە دەپ يازمىدىم.

بەلكى بۇنىڭ مەزمۇنىغا روھ مايىل بولدى، لېكىن ئەپسانە بۇنىڭغا بىر باھانە، سەۋەپ بولدى.

بۇ قۇرلارغا چوڭقۇر مەزمۇن يېزىلدى، ئەپسانە بولسا ئۇنىڭغا يارىشىپ كېيىم بولدى.

بۇ گۇرۇھ (نىزامىي ۋەخسرەۋلەر) مۇ سوزدە شەۋكەت

بۇ نامە ئۇچۇن بولۇپ رەقەمكەش،
سەفچە يۇزىن ئېتتىلەر مۇنەققەش.

گەر نۇكتىلەرى جەھاننى تۇتتى، 3600
غەۋغالەرى ئىنسۇ - جاننى تۇتتى.

چۇن فارسى ئېردى نۇكتە شەۋقى،
ئازراق ئېدى ئەندە تۇركى زەۋقى.

ئۇل تىل بىلە نەزم بولدى مەلفۇز،
كىم فارسى ئەكلەر ئولدى مەھزۇز.

مېن تۇركچە باشلەبان رىۋايەت،
قىلدىم بۇ فەسانەنى ھىكايەت.

كىم شۇھرەتى چۇن جەھانگە تولغەي،
تۇرك ئېلىگە داغى بەھرە بولغەي.

نېۋچۇنكى بۇكۇن جەھاندە ئەتراك، 3605
كوپتۇر خۇشتەبئۇ سافى ئىدراك.

گەر مادده كەمرەك ئېرسە نې غەم،
چۇن زەۋقدۇر ئەسل ئۇل ئېمەس كەم.

ئىنسانغە ئېرۇر كەمال مەتلۇب،
ئەندىن دەغى دەردۇ ھال مەتلۇب.

ھەر كىمگە ئۇلۇم بولسە ۋاسىل،
گەر دەردىۋ ھالى يوق نې ھاسىل؟

ئوت سالسە جەھان ئېلىگە مەجنۇن، 3610
بىر كۆيگۇچى بولغۇسى فىلاتۇن.

ئەنقانى كىشى قەچان قىلۇر ياد،
ئۇل لەھزەكى بۇلبۇل ئېتسە فەرياد؟

سەمئ نېچە بولسە دەردپەرۇمرد،
ئەفسانەدە ھەم كېرەكدۇرۇر دەرد.

ئېشتگۇچى بولسە دەردپەيۇەند،
باردۇر ئىچى ئانىڭ ئوتقە مانەند.

داغدۇغا بىلەن. بۇ نامنى يېزىپ، سەھىپلەر يۇزىنى بىزەشكەن ئىدى.

گەرچە ئۇلارنىڭ سوزلىرى ۋە غوغىلىرى جاھاننى ۋە كىشىلەرنى ئوزىگە قاراتقان بولسىمۇ، 3600

لېكىن ئۇلار يازغان نازۇك مەنىلەرنىڭ شەۋقى پارسچە بولۇپ، ئۇنىڭدا تۇركچە زەۋق ئازراق ئىدى.

پارسچە تىل بىلەن سوزلەر نەزم ئىتىلگىنىدىن، پەقەت پارسچە بىلىدىغانلارلا بەھرە تېپىشتى.

مەن بولسام قىسسىلەرنى تۇرك تىلىدا تۇزۇپ، بۇ ئەپسانىنى ھىكايە قىلىپ يازدىم.

بۇ ئەسەرنىڭ شۇھرىتى جاھانغا تولۇپ، تۇرك ئىلىمۇ بەھرە ئالسۇن دېدىم.

چۇنكى ھازىر جاھاندا ساپ ئىدرەكلىك، خۇشتەبەتلىك تۇركلەر كوپەيگەن. 3605

گەرچە بۇ ئەسىرىمنىڭ ئوغۇتى كەمرەك بولسىمۇ، غەم يېمەسلىك كېرەك، چۇنكى ئۇنىڭ ئەسلىدە زوۋق كەم ئەمەس.

ئىنسانىنىڭ تىلىگى كامالغا ئىرىشمەكدۇر، يەنە ئۇنىڭغا دەرت - شەۋقمۇ مەخسەت بولۇشى كېرەك.

كىمدە كىم بىلىمدان بولسا، ئۇنداق كىشىنىڭ دەردى بولمىسا، ئۇنىڭدىن نېمە پايدا؟

مەجنۇن جاھان ئەھلىگە ئوت سالسا، ئەپلاتۇنمۇ شۇ ئوتتا يانغۇسىدۇر.

بۇلبۇل سايراپ تۇرغاندا، كىشىنىڭ ئەنقا قۇشى بىلەن نېمە ئىشى بار؟ 3610

تۇلاق سالغۇچى ئىشق دەردى بىلەن تەربىيىلەنگەن بولسا ھىكايىدىمۇ شۇنداق دەرت بولۇشى كېرەكدۇر.

ئاشكىلىغۇچى دەرتكە پەيۇەند بولسا، ئۇنىڭ كۆڭلى ئوتقا ئوخشىغان بولۇدۇ.

قىل ئوتقه نەزارەكىم كۆيەر چاغ،
سۇۋ ئوچۇرۇر ئانى، ياندۇرۇر ياغ.

مېنى داغى بۇ مەينىكىم سۇزۇبمېن،
تۇركانە سۇرۇد ئەگە تۇزۇبمېن.

ئېل كۆڭلىگە ئەندىن ئولغۇسى جۇپ،
كىم كېلدى بۇ نەۋھەنىڭ موڭى كوپ.

موڭلۇغ مېنۇ موڭ بىلە پەيامىم،
موڭلۇغ كىشىلەر سوزى كەلامىم.

شەك يوقكى قەچانكى بۇ ئوقۇلغەي،
كىم ئوقۇسە خاتىرى بۇزۇلغەي.

كوزدىن چۇ ئاقىزسە ئەشك سەيلى،
مەجنۇن كېبى ياد ئېتەردە لەيلى.

نامەمكى يۇزىن قەرا قىلىبمېن،
ئىسيانۇ گۇنەھ ئەرا قالىبمېن.

ئۇل سۇۋ يېتىبان يۇغەي قەراسىن،
ياز غان بارى جۇرم ماجەراسىن.

يارەب، بۇ رەقەمكى بولدى مەرقۇم،
ھەر كىم ئوقۇماقدىن ئېتسە مەئلۇم.

ھەر نېكى ئوقۇر تەئەممۇل ئېتسە،
دېگەن غەرەزىم تەخەييۇل ئېتسە.

ئەيب ئىستەمەك ئولمەسە مۇرادى،
بېر بارچە ھونەر ساڕى كۆشادى!

باغلە ئاياغىغە ئىشق دامىن،
قوي بوغزىغە دەردۇ شەۋق جامىن.

زەنجىرى جۇنۇنغە بەستە ئەيلە،
بۇ بەنىدىن ئەگە مۇجەستە ئەيلە.

قىلسەڭ غەمى ئىشق ئىلە ئەنى شاد،
بېر گىل مېنى داغى كۆڭلىگە يادا!

ئوت يېنۇاتقان چاغدا قارىغىن، سۇ ئۇنى ئوچەرسە، ياغ يانىدۇرۇدۇ.

مەنمۇ بۇ مەينى سۇزۇپ، تۇر كچە نەغمىلەر تەرەننۇم قىلدىم.

3615. بۇ نەغمە ئەل كۆڭلىگە مۇۋاپىق كېلىدۇ، چۇنكى بۇ نەۋھەنىڭ مۇڭى كوپرەكدۇر.

مۇڭلۇقمەن، مۇڭدىن خەۋەردارمەن، دەرتلىك كىشىلەرنىڭ سوزى مىنىڭ سوزۇمدۇر.

شۇبھىسىز بۇ ئەسەر قاچاندۇر بىر ئوقۇلسا، ئوقۇغۇچىنىڭ خاتىرى بۇزۇلۇدۇ.

مەجنۇن لەيلىنى يادىغا ئالغاندىكىدەك ئۇنىڭ كوزىدىن سەلدەك ياشلار ئاقىدۇ.

گۇنا ۋەخاتالىرىم ئېچىدە بۇ نامىنىڭ يوزىنى قارا قىلدىم.

3620. ئۇ سۇ يېتىشىپ، يېزىلغان ھەممە گۇنا ماجەرالىرى قارىسىنى ژۇيۇپ كەتسۇن.

يا خۇدا، مىنىڭ بۇ يازغانلىرىمنى ھەر كىم ئوقۇپ چۇشەنسە

ئوقۇغانلىرىنى ئەندىشە بىلەن ئويلاپ، مىنىڭ مەخسەتلىرىمنى خىيالىغا چۇشەرسە،

مەخسىتى ئەيىپ قىلىش بولمىسا، شۇنداق كىشىلەرگە پۇتۇن پەنىنىڭ ئىشىگىنى ئېچىپ بەرگىن!

ئايىغىغا ئىشق كىشىنىنى سېلىپ، ئاغزىغا شەۋق شاراۋىنى قۇيغىن.

3625. ئۇنى مەجنۇنىنىڭ زەنجىرىگە باغلاپ، بەندىلەر بىلەن ئۇنى، مۇ بارەك قىلغىن.

ئىشقىنىڭ غەمى بىلەن ئۇنى خوشال قىلغىنىڭدا، مىنىمۇ ئۇنىڭ يادىغا چۇشەرگىن.

شايەد بۇ مەھەل بىر ئاھ ئۇرغەي،
كىم گەردى جەرايىمىم ئۇچۇرغەي.

ئۇل يېل ئۇچۇرىب تەنى نىزارىم،
رەھمەت ئۇيىدە بېرىب قەرارىم.

3629. ئىسيانىمە ئەۋۋ بولغەي ئامىن،
يارەبكى، بۇ نەۋئ بولغەي ئامىن!

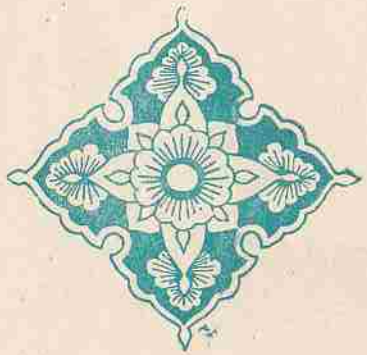

ئاشىق شۇ ۋاختتا بىر «ئاھ» چىكىپ، مىنىڭ گۇناھلىرىمنى ئۇچۇرسە،

شۇ «ئاھ» شامىلى مىنىڭ ئاجىز تىنىمنى ئۇچۇرۇپ، رەھمەت ئويىدىن ئورۇن تاپسام.

3629. گۇناھلىرىم كەچۈرۈلسۇن، ئامىن؛ خۇدا تىلىگىمگە يەتكۈزسۇن، ئامىن!

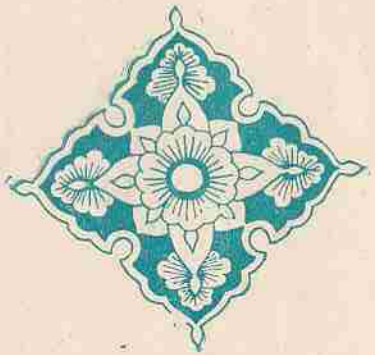

مۇندەرىجە

لەيلى ۋە مەجنۇن. ت. جەلالوۋ 3-4

بىرىنچى باب. ھەيۋەتلىك قاراڭغۇ كېچىدە خىيال ئېتىغا مىنىش، ئىشقىنىڭ يۈز ئاپەتلىك دەشتىگە يېتىش، ئىشقىنىڭ تۇنجى يورۇتقۇچى چىرىغىنى تېپىپ، لەيلىنىڭ خىيالى بىلەن كورۇشۇش ۋە مەجنۇن سودا يىلىغىغا چۈشۈش 20-21

ئىككىنچى باب. قەيسىنىڭ تۇغۇلغىنى، ئىشقتىن پەرۋىرىش تېپىپ ئەل كوزىگە شىرىن ۋە ئىسسىق كورۇنگىنى 38-39

ئۈچىنچى باب. قەيسىنىڭ مەكتەپتە ئىلىم ئوگەنگىنى ۋە لەيلىنىڭ ھوسنىنى كورۇپ كوڭۈل ئايىغىغا ئاشىقلىق تىكەنلىرىنىڭ سانچىلغىنى . . . 50-51

تورتىنچى باب. باھار چېغىدا مەجنۇن لەيلىنى باغدا كورۇپ ھوشىدىن كېتىپ قالغىنى. . . . 74-75

بەشىنچى باب. قەيسىنىڭ ھوشىغا كېلىپ بۇلبۇلدەك ناله قىلغىنى ۋە يەنە ھوشىدىن كەتكىنى، بۇنى ئاتىسى ئاڭلاپ، ئوغلىنىڭ بېشىغا كەلگىنى ۋە ئوزى بىلله ئېلىپ كەتكىنى 92-93

ئالتىنچى باب. قەيسىنىڭ لەيلى قەبىلىسى تەرەپكە مېڭىشى، ئۇ قەبىلىنىڭ چىگىر بېسىغا بېرىپ، ئىشتى بىلەن سوھبەتلەشكىنى ۋە لەيلىنى كورۇپ ئۇنىڭغۇ بۇ-نىڭغۇ ھوشىدىن كەتكىنى 108-109

يەتتىنچى باب. قەيسىنىڭ غايىپ بولغانلىغىدىن قەبىلە خەلقى خەۋەردار بولۇپ، ئۇنى بىر قۇملۇقتىن ھوشسىز ھالدا تېپىپ، ئويكە ئەپكىلىشكىنى ۋە ئەقلى-ھوشىنى يوقۇتۇپ، مەجنۇنلۇق بىلەن شوھرەت چىقارغانلىغى 128-129

سەككىزىنچى باب. مەجنۇننىڭ ئاشىقلىغىدىن لەيلىنىڭ ئاتىسى خەۋەردار بولۇپ، مەجنۇننىڭ ئاتىسىغا ئاچچىق، زەھەرلىك سوزلەر بىلەن ھوجۇم قىلغىنى، بۇ سوزلەرنىڭ تەسىرىدىن مەجنۇننىڭ ئاتىسى ئوغلىغا كىشەن سالغىنى 140-141

توققۇزىنچى باب. مەجنۇننىڭ پىراق ۋە ھىجران تونۇرىدىكى ئوتتەك تولغۇنۇشى، توزاقلا چۈشكەن قۇشتەك ئىزتىراپ تارتقىنى ۋەتىۋېپىنىڭ دوراـدەرمەكلىرىدىن دەردىنىڭ بىتەر كۈچەيگەنلىگى ۋە كوڭۈل ئوتىنىڭ تەسىرىدىن زەنجىرلەرنىڭ سۇدەك ئېرىپ، مەجنۇننىڭ چولگە قاراپ مېڭىشى . 150-151

ئونىنچى باب. لەيلىنىڭ گۈلشەندىن ئويگە قايتىشى چېغىدا ئىبنى سەلامنىڭ ئۇنى كورۇپ ئاشىق بولغىنى، لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئەلچىلەر ئەۋەتىپ، رازىلىق ئېلىش بىلەن خوشال بولغىنى. لەيلىنىڭ بۇ-لىدىن خەۋەر تېپىپ غەم بىلەن كىسەل بولغىنى. 170-171

ئون بىرىنچى باب. ئىبنى سەلامنىڭ ئەلچى ئەۋەتكىنىنى ئاڭلاپ، لەيلىنىڭ قانلىق كوز ياشلارى توكۈش بىلەن قانتىق غەمگە چۈشۈشى ۋە قىزىنىڭ بۇ ئەھۋالىنى كورگەن ئانىنىڭ ژىغى-زارى كوتۇرۈشى 184-185

ئون ئىككىنچى باب. مەجنۇننى ئاتىسى ئىشىدىن ئەپكىلىپ، كەبىگە ئېلىپ بارغىنى ۋە مەجنۇننىڭ بولسا مۇناجات بىلەن كوڭلىدىكى يارلىرىنى ئاچقىنى، ھاجىلارنىڭ ئارىسىدا غوغا چىقارغىنى 198-199

ئون ئوچىنچى باب. مەجنۇننىڭ ۋەھشەتلىك ئەلدىن
يېقىنلىق ۋىشىنسىنى ئۇزگىنى ۋە بايۋاتىنىڭ ۋەھ-
شىي ھايۋانلىرى بىلەن دوستلۇشۇپ، نەۋفەلگ
ئوچرىغىنى . . . . . 214_215

ئون تو... باب. لەيلىنى مەجنۇنغا...
ئوچۇ... ىڭ لەيلىنىڭ ئاتىسىغا ئەلچى ۋە خە-
ئەۋەتكى... لەيلىنىڭ ئاتىسى ئۇنىڭ تەلۈنىنى ر...
قىلغاندىن كېيىن، نەۋفەلنىڭ ئۇرۇش ئاچقىنى...

ئون بەشىنچى باب. لەيلىنىڭ ئاتىسى يېگىلى...
كورۇپ دۇشمەنگە ئۇرماق... بولغان تىغ بىلەن
ئوز قىزىنىڭ قېنىنى توكمەكچى بولغىنى ۋە مەج-
نۇن ئۇنى چۈشىدە كورۇپ، نەۋفەلنىڭ ئالدىدا
يۇلتۇزدەك ياش توككىنى ھەم نەۋفەلنىڭ ئۇرۇشى-
نى توختاتقىنى . . . . . .

ئون ئالتىنچى باب. مەجنۇننىڭ نەۋفەلدە...
لىپ، بايۋاتقا كەتكىنى، زەيدگە يولۇققى...
لىنى ئېيتقىنى، ئۇنىڭ بېشىغا چۈشكەن
زەيدنىڭ ئەلەم چىكىشى ۋە زەيدنىڭ لەيلى...
لىسىگە مېگىپ كېتىشى . . . . . 261_...

ئون يەتتىنچى باب. قۇياش ئۇزىنىڭ ئىسسىق نۇر-
لىرى بىلەن ھەر تەرەپنى قىزدۇرغاندا، مەجنۇن
لەيلىنىڭ كوچۇپ كەتكەن جايىغا بېرىپ، قو-
ئۇرئىشت بىلەن دوستلارچە ئوچراشقىنى ۋە يولۇ-
چى كىشىلەر بىلەن سوھبەتلەشكىنى ۋە زەيد...
لەيلىدىن خەۋەر كەلتۇرگىنى . . . . . 27_275

ئون سەككىزىنچى باب. لەيلىنىڭ مەجنۇنغا بې-
غان خېتى 01

ئون توققۇزىنچى باب. مەجنۇننىڭ لەيلىگە يازغان
جاۋاپ خېتى . . . . . 312_313

...نچى باب. مەجنۇننىڭ ئاتىسى دەشتكە بېرىپ
...ەلەرنى ئىزىنسىنى ئاڭلىغىنى، ئۇنى ھوشىغا كەل-
...ۇرۇپ سوزلەشكىنى ۋە نەسىھەت بىلەن ئويغە
ئېلىپ بارغ... . . . . 328_329

...نچى باب. نەۋفەل ب... ۇنىڭ
...ىسى ئوتتۇرىسىدا تونۇشلۇق... قاتتىق
...لىنىشى، مەجنۇننىڭ بايۋا... ىلىنىڭ
يېنىسىغا ئوچراشقىنى ۋە قويلار... سىغا يو-
...ۇنۇپ لەيلىنى كورگىنى، ... لىنى كورگەن-
...دىن كېيىن ئۇ... قويى، خود... كېيىگىدەك
ئۇيقىلغىنى . . . . . 348_349

...مە ئىككىنچى باب. ئاتىسى مەجنۇننى كوپ
...تلەر بىلەن نەۋفەلنىڭ قىزىغا ئويلەندۇرۇشكە
...لغىنى، نەۋفەلنىڭ سارىيىدا نىكا تەتتەنىسى
...ى ۋە مەجنۇننىڭ قىزنى ئاشلاپ دەشتكە
...لغىنى . . . . . 368_369

...مە ئوچىنچى باب. ئىبنى سالام بىلەن لەي-
...لىنىڭ تويى ۋە لەيلىنىڭ ئىبنى سالام قولىدىن
قېچىپ، دەشتە مەجنۇن بىلەن ئوچراشقىنى . 388_389

...مە توتىنچى باب. مەجنۇننىڭ نەجد تېغىغا
...چىقىپ، ئوز لەيلىسىنى يادىغا كەلتۇرۇپ كېيىككە
...قاراپ ئېيتقان سوزلىرى . . . . . 408_409

...مە بەشىنچى باب. مەجنۇن ئاتا-ئانىسىنىڭ
ئولۇشى ۋە مەجنۇننىڭ بۇ ۋەقەنى چۈشىدە كورۇپ،
...ولارنىڭ قەبرىگە كېلىپ ئۇيغىنىنى . . . 422_423

...مە ئالتىنچى باب. لەيلىنىڭ مەجنۇن ئاتا-
...انىسىنىڭ ئولۇمىنى ئاڭلاپ قايغۇرغانلىغى ۋە ئوي
ئىچىنى قارا قىلغىنى . . . . . 442_443

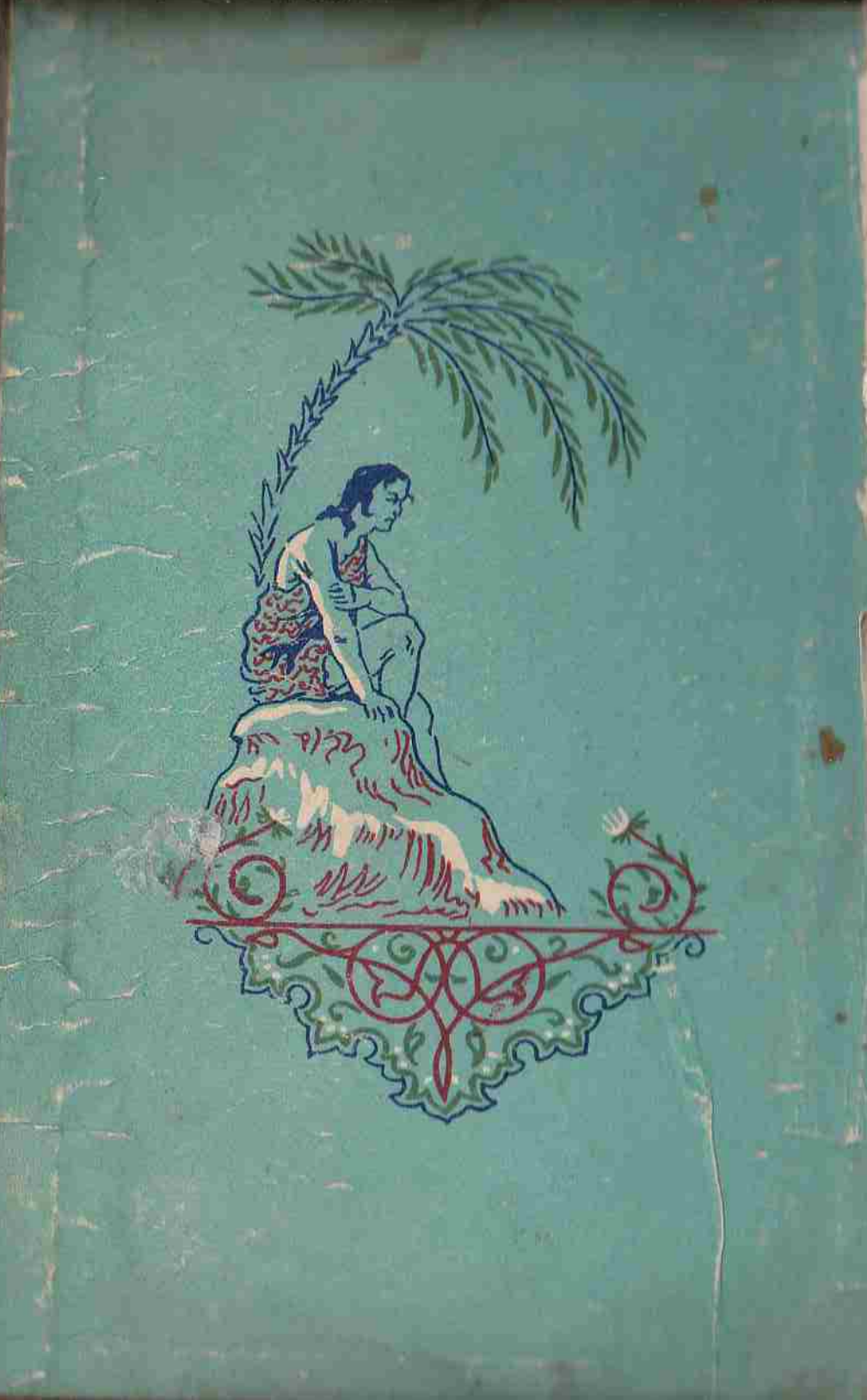

ژىگىرمە يەتتىنچى باب. كۆز پەسلىدە لەيلە-
نىڭ ھىيات شېمى ئوچكىنى ۋەمەجنۇننىڭ جېنى
بەدەن قەپىزىدىن ئۇچقىنى 456-457

ژىگىرمە سەككىزىنچى باب. ئىشق تەرىپىدە 487-18

ژىگىرمە توققۇزىنچى باب. سۇلتان ئۈۋەيىسى باھا-
دىرغا نىسبەت 498-499

ئوتتۇزىنچى باب. دەرت، ئەلەم داستانىنىڭ خاتىمىسى 509-08

(На уйгурском языке)

АЛИШЕР НАВОИ

ЛЕЙЛИ И МЕДЖНУН

С ИЗДАНИЯ
ГОСЛИТИЗДАТ УзССР
ТАШКЕНТ—1958 Г.

تەرجىمە قىلغۇچىلار: ئا. زۇنۇنوۋ
ئۇ. بەختىيېۋ

رېداكتور: ئە. يولبېچىۋا
تېخرېداكتور: ئى. س. بادالوۋ
كوررېكتور: ئا. سائادەتوۋ

فورمات $60 \times 92^{1}/_{16}$. نەشرىيات لىستى 23,05.
شەرتلىك باسما لىستى 33,0.